

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СХІД В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОВ, КУЛЬТУР ТА ІСТОРІЇ

І МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

24 вересня 2026 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СХІД В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОВ, КУЛЬТУР ТА ІСТОРІЇ

**Матеріали Міжнародної
науково-практичної
конференції**

24 вересня 2026 року

Київ
Видавничий центр КНЛУ
2026

«Схід в умовах глобальних викликів: нові підходи до вивчення мов, культур та історії». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 24 вересня 2026 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2026. 404 с.

*Друкуються за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
Протокол № 1 від 31 серпня 2026 року*

**Міжнародна науково-практична конференція проводиться
в рамках виконання ініціативного наукового дослідження
«СХІД І ЗАХІД У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ:
ТЕХНОЛОГІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»
за рахунок бюджетної програми на 2026 рік за КПКВК 2201390**

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
За достовірність фактів, статистичних даних та іншої інформації
відповідальність несуть автори.*

© Видавничий центр КНЛУ, 2026

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

СОРОКІН Сергій Володимирович – в.о. ректора, кандидат філологічних наук, професор;

КОРОЛЬОВА Алла Валер'янівна – проректор з наукової роботи, доктор філологічних наук, професор;

СТЕФАНОВА Наталія Олександрівна – проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародна співпраця і зв'язки з громадськістю), доктор філологічних наук, професор;

ОХРИМЕНКО Марина Анатоліївна – декан факультету східної і слов'янської філології, кандидат філологічних наук, доцент;

ВАЛІГУРА Ольга Романівна – завідувач кафедри східної і слов'янської філології, доктор філологічних наук, професор;

ГЕВОРГЯН Каріна Людвигівна – завідувач кафедри китайської філології, доктор філософії, доцент;

ПРОРОЧЕНКО Наталія Олександрівна – завідувач кафедри корейської і японської філології, кандидат історичних наук, доцент;

ВАСИЛЬЧУК Володимир Миколайович – завідувач кафедри історії і туризму; доктор історичних наук, професор;

ГОЛЕЦЬ Оксана Ярославівна – доцент кафедри східної і слов'янської філології, кандидат філософських наук, доцент;

МІНЕНКОВА Наталія Євгенівна – доцент кафедри східної і слов'янської філології, кандидат історичних наук, доцент;

ТІМКОВА Тетяна Миколаївна – доцент кафедри східної і слов'янської філології, кандидат філологічних наук, доцент;

КОПЧАК Ольга Ігорівна – старший викладач кафедри східної і слов'янської філології

ВІД СПІВЧУТТЯ ДО КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ: КОНСТРУЮВАННЯ СОЛІДАРНОСТІ З ПАЛЕСТИНОЮ В ТЕЛЕГРАМ-ДИСКУРСІ РЕДЖЕПА ТАІПА ЕРДОГАНА

Сорокін С. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Цифровий політичний дискурс у періоди збройних конфліктів намагається легітимізувати певну інтерпретацію подій і водночас конструює співпричетність до досвіду постраждалої спільноти. Особливо виразно це виявляється у персоналізованій комунікації політичних лідерів у соціальних мережах. Мета нашого дослідження – визначити мовні стратегії, за допомогою яких у повідомленнях офіційного Телеграм-каналу Президента Турецької Республіки Р. Т. Ердогана формується солідарність із палестинцями та відбувається перехід від емоційного співпереживання до колективного зобов'язання діяти.

Методологічною основою цієї праці є позитивний дискурс-аналіз, зосереджений на ресурсах солідарності, опору, мобілізації та конструктивної зміни (Martin, 2004; Bartlett, 2012). Варто зазначити, що прикметник «позитивний» у цьому контексті не означає схвальної оцінки політичної риторики: ми не оцінюємо характер висловлювань. Наш аналіз спрямовано на те, як мовлення створює спільність, агентність і орієнтацію на дію, а також як ці конструкції поєднуються із самопрезентацією мовця та політичною легітимацією.

Матеріалом представленого дослідження слугує корпус за період від 7 жовтня 2023 року до 30 липня 2026 року, сформований з офіційного каналу (Erdoğan). Дата 07 жовтня 2023 року визначена як вихідна точка дослідження через те, що саме в цей день відбувся сумнозвісний напад бойовиків Хамасу на ізраїльські поселення вздовж розмежувальної смуги із Сектором Гази. Загалом ми здійснили суцільну вибірку, яка склала 3164 текстові повідомлення. Водночас до фінального масиву увійшло 338 дописів, у яких Газу, Палестину або основних учасників конфлікту названо безпосередньо. Ми поєднали контент-аналіз із контекстуальною перевіркою релевантних слововживань та якісним аналізом типових фрагментів і виділили в результаті застосування цієї методики три взаємопов'язані, але не взаємовиключні стратегії солідаризації: афективну, ідентифікаційну й діяльнісну.

По-перше, афективна солідаризація ґрунтується на вербалізації спільно пережитого болу та моральної чутливості. Тут показовим речення, яке можна характеризувати як формулу: *Türkiye olarak Filiştinli kardeşlerimizin yaşadığı büyük acıları yüreğimizde hissediyoruz* – *Туреччина відчуває у своєму серці великий біль, який переживають наші палестинські брати* (допис від 18 жовтня 2023 р.). Просторова й політична дистанція долається тут поєднанням номінації спорідненості *kardeş* – *брат* із афіксом присвійності першої особи множини *-imiz* (*наш*) та соматичною метафорою *yüreğinde*

hissetmek – відчувати у своєму серці. Страждання палестинців у такий спосіб вводяться до емоційного простору колективного «ми».

По-друге, ідентифікаційна стратегія переводить співчуття у стійке відношення належності й відповідальності. Точні номінації *Filistinli kardeşlerimiz* і *Gazzeli kardeşlerimiz* (наші палестинські брати, наші брати з Гази) ми виявили відповідно у 49 і 24 повідомленнях, а загалом – у 67 дописах. У 36 текстах в одному реченнєвому контексті з назвами Палестини або Гази вжито конструкції *yanında olmak* – бути поряд, *yalnız bırakmak* – не залишати на самоті чи *sahipsiz bırakmak* – не залишати беззахисними. Наведемо як приклад речення: *Gazze'deki kardeşlerimizi asla sahipsiz, çaresiz ve tek başlarına bırakmıyoruz, bırakmayacağız* – Ми не залишаємо й ніколи не залишимо наших братів у Газі беззахисними й безпорадними (5 листопада 2023 року), яке поєднує теперішнє з майбутнім і подає солідарність не як одноразову реакцію, а як тривале моральне зобов'язання.

По-третє, діяльнісна солідаризація реалізується через перехід від декларованої близькості до гуманітарної, дипломатичної та суспільної активності. У реченнях із прямими назвами Палестини або Гази лексеми й словосполучення семантики гуманітарної допомоги ми зафіксували в 53 дописах, дипломатичної дії – у 41, а конструкції майбутнього зобов'язання – у 37. Переліки засобів дії: допомога, лікування поранених, дипломатичні контакти, посередництво, припинення вогню надають солідарності ознак практичної програми. Так, допис від 20 червня 2025 року, що містить речення *86 milyon olarak hepimiz Filistinli kardeşlerimizin yanındayız* – Нас 86 мільйонів, і всі ми стоїмо пліч-о-пліч з нашими палестинськими братами, розширює суб'єкт з інституційного *Türkiye* до всього населення Туреччини, а послідовність назв державних установ, дипломатів, гуманітарних працівників, медіа та громадських організацій дискурсивно перетворює солідарність на загальнонаціональну колективну дію.

Граматичним ядром трьох виявлених стратегій є форми першої особи множини: *biz* – ми, *kardeşlerimiz* – наші брати, *yüreğimizde* – у нашому серці, *yardımlarımızla* – з нашою допомогою. Такого роду вислови послідовно розширюють межі відповідального колективу. Поєднання теперішнього часу з майбутнім і конструкціями тривалості (*bırakmıyoruz* – *bırakmayacağız*, *destek vermeye devam edeceğiz*) надає висловленням сили публічної обіцянки. Накопичення на зразок: *Sesimizle, sözümüzle, dualarımızla, insani yardımlarımızla* – Ми своїми голосами, своїми словами, своїми молитвами, своєю гуманітарною допомогою... (допис від 16 вересня 2024 року) об'єднує слово, молитву й матеріальну допомогу в єдиний репертуар солідарної дії. Варто зазначити, що такі «накопичувальні» вербальні стратегії загалом властиві мовленню Р. Т. Ердогана незалежно від їхньої прагматичної спрямованості.

Додамо наприкінці цієї коротенької праці, що колективний суб'єкт має багаторівневу будову: національне *Türkiye* / *biz* (Туреччини / ми) розширюється до формул *İslam dünyası* / *İslam âlemi* – ісламський світ та *tüm insanlık* – усе людство. Таким чином автор намагається поєднати в одне ціле, солідаризувати турецьку політичну спільноту, ісламське братерство й

універсальні цінності людяності, совісті, миру та справедливості. Водночас страждання Гази постають як випробування для ширшої моральної спільноти. При цьому Туреччині віддається центральне місце, яке закріплює за нею і вочевидь її президентом право визначати належну позицію й говорити від імені ширшого «ми» (тут, безсумнівно, слід згадати контекст регіонального лідерства, який постійно й не без успіху просуває Туреччина).

Отже, у проаналізованих дописах на зазначеному відтинку часу простежується не стільки хронологічна зміна, скільки функціональна послідовність: співпереживання створює близькість; братерство включає палестинців до простору «своїх»; перша особа множини й майбутній час формують зобов'язання, а переліки дій надають йому інституційного змісту. Водночас солідаризація виконує подвійну функцію: підтримує палестинську суб'єктність і конструює Туреччину як морального захисника та діяльного посередника в контексті регіонального лідерства на Середньому Сході. Тому позитивний дискурс співіснує з поляризацією між колективним «ми», палестинськими «братами» й акторами, репрезентованими як агресори або байдужі спостерігачі.

ЛІТЕРАТУРА

- Bartlett, T. (2012). *Hybrid voices and collaborative change: Contextualising positive discourse analysis*. Routledge.
- Erdoğan, R. T. [@RTErdogan]. (n.d.). Posts [Telegram channel]. *Telegram*. Retrieved July 30, 2026, from <https://t.me/RTErdogan>
- Martin, J. R. (2004). Positive discourse analysis: Solidarity and change. *Revisita Canaria de Estudios Ingleses*, 49, 179–200.

DIVERSITY VS. CENTRALITY OF THE LANGUAGE: A CASE FOR ARABIC

Vasko R. V.

Kyiv National Linguistic University

Modern Standard Arabic (henceforth MSA for ease of reference) is an official language of 22 Arab countries in the Middle East and North Africa and one of the “minority languages in the so-called linguistic enclaves, and as a religious language in predominantly Islamic countries” (Versteegh, 2014, p. 8), “the area bounded by the Atlantic on the west, the Mediterranean on the north, the Sahara on the south, and the Arabian Peninsula and Iraq on the east; it is spoken by more than two hundred million people” (McCarus, 2008, p. 238), though the number of its speakers can vary significantly, from two hundred (Versteegh, 2014, p. 313) up to four hundred million people (Akidah, 2013, p. 2). It is also one of the six official international languages of the United Nations Organisation.

Historically the Arabic language is formed of two branches: South Arabic and North Arabic. The Southern branch is found in South Arabia, and includes, among

others, the Sabaeen and Himyarite languages, which became extinct after the fall of the Himyarite Empire, overthrown by the Abyssinians in the 6th century A.D. From then on, the Northern branch established itself as the 'lingua franca' of the Arabs (Al-Ani, 1970, p. 17).

In the pre-Islamic period, which is called in Arabic the *Jāhiliyya*, starting from the first century C.E. onwards, the inhabitants of the desert called themselves by a name derived from the root 'ا.ر.ب', and they spoke the language that was closely related to Classical Arabic. The Islamic period with its two sources of literary Arabic, i.e. the Qur'ān and the pre-Islamic poems, witnessed standardization and development of the Arabic language. After the conquests, during the time when Arabic became the language of an empire in administration, religion and culture, there was an urgent need to transmit and explain the Qur'ān both on the level of the text and on that of the contents. The codification of the Qur'ān was a crucial moment in the development of a written standard for the Arabic language (pp. 60–61). Main task of grammarians was not to give instructions how to use the language: their grammar was not a prescriptive discipline, nor was it a mere description either. Since the Arabic language was a part of God's creation, its structure was perfect to the tiniest detail, and the task of the grammarian was to account for every single phenomenon of the language, that is, to determine its status within the system of rules. Language was regarded as a hierarchically whole, in which each component has its own function (p. 108).

The Arabic language underwent drastic changes after the death of the Prophet in 632 C.E. During the conquest and some decades after it, speakers of Arabic had settled over a vast territory and imposed their language and culture on the inhabitants of the conquered countries. The process of Arabicisation began, and it caused important consequences on the structure of the Arabic language. The linguistic situation in the Islamic empire is described in Versteegh (2014, 126–151): "In the Arabian Peninsula, the only 'foreign' language encountered by the Arabs was South Arabian. ... In Iraq, most of the population spoke Aramaic, the lingua franca of the era. Middle Persian (Pahlavi) was used as an administrative language in the regions under Sasanian control. Arabic was spoken by a sizeable portion of the population, most of them nomadic tribes who dwelt in Iraq. ... In Syria, the Greek language remained in use for some time as the language of administration, but was replaced by Arabic at the end of the first century of the Hijra. Syriac continued to be used by the Christians as a spoken language. ... The spoken language of the Iranian provinces was a different matter, however, Arabic had been the language of the Arab settlers in some of the towns and of those Arab tribes that came to live in Ḥurāsān. ... In Egypt, as in Syria, Greek was the language of a small, Hellenised elite, and it also served as the language of administration. The mass of the population spoke Coptic, which had become a literary language by the ninth century when the Bible was translated. The Arabicisation of North Africa took place in two distinct waves which were centuries apart in time. During the first Arabic invasion the most important centre for the dissemination of Arabic culture and language became a new city, the military camp of Qayrawān. Most of the countryside and the nomadic population of North Africa remained Berber-

speaking until the second invasion in the eleventh century, when the Bedouin tribes entered the Maghreb. ... The conquest of North Africa was the starting point for the conquest of the Iberian Peninsula and the subsequent attempt to penetrate Europe in 711 C.E. ... Arabic very soon became the administrative, religious, cultural and even colloquial language of most of Spain. The island of Malta was conquered in 870 C.E.”.

As the result of the conquest, Versteegh (2014) distinguishes such Arabic dialects, as: a) dialects of the Arabian Peninsula; b) Mesopotamian dialects; c) Syro-Lebanese dialects; d) Egyptian dialects; e) Maghreb dialects (p. 189).

MSA is the language of “a higher literary form” (Ryding, 2005, p. 5) on radio and television, theatre, public speaking and professional meetings, sermons and university lectures. It “is learned in schools, and is not the day-to-day language of any Arab population” (McCarus, 2008, p. 238). According to Versteegh (2014, p. 241):

“There are two varieties of the language, the Classical standard, usually called fuṣḥā (eloquent), and, usually called ‘āmmiyya (colloquial) or (in North Africa) dārija (popular), and in Western publications, ‘dialect’ or ‘vernacular’. These two varieties divide among themselves the domains of speaking and writing: the standard language is used for written speech and for formal spoken speech, whereas the colloquial language is used for informal speech”.

Such linguistic situation is called ‘diglossia’. Ferguson (1959) in his article “Diglossia” termed these two varieties as ‘high variety (H)’ and ‘low variety (L)’. Badawī’s in his paper “Muṣṭawayāt al-‘arabiyya al-mu’āṣira fī Miṣr” (1973) “Levels of Modern Arabic in Egypt” rejects Ferguson’s model since it does not correspond to the sociolinguistic situation in Egypt and not to other regions in the Arabic world, either. Instead, quite logically substantiated and, in my opinion, applicable to the sociolinguistic situation in any Arab country, Badawī sets up five different levels, each with its own characteristic features: “a) *fuṣḥā at-turāṭ* ‘Classical Arabic’ only used in Qur’ānic recitation; b) *fuṣḥā al-‘aṣr* ‘Modern Standard Arabic’ the standard form of the language used in writing and sometimes on formal occasions in speaking; c) *‘āmmiyyat al-muṭaqqafīn* ‘colloquial of the intellectuals’ the formal spoken language of educated people; d) *‘āmmiyyat al-mutanawwirīn* ‘the informal spoken language of educated people’; e) *‘āmmiyyat al-‘ummiyyīn* ‘colloquial of the illiterate’ the language in which the illiterate talk”.

To conclude, the Arabic language throughout its historical development underwent changes that best corresponded to the needs of communication with different layers of population in the Arabic peninsula and in the conquered countries, which reflects the diversity and variety of regional and social dialects. The centrality of Modern Standard Arabic became widely accepted throughout all Arabic-speaking communities as a supra-dialectal norm, which unites Arabic nations.

REFERENCES

Akidah, M. A. (2013). *Lexical phonology and morphology of modern standard Arabic*. Lambert Academic Publishing.

- Al-Ani, S. H. (1970). *Arabic phonology: An acoustical and physiological investigation*. Mouton.
- Badawī, S. M. (1973). *Muṣṭawayāt al-‘arabiyya al-mu‘āṣira fī Miṣr* “Levels of Modern Arabic in Egypt”. Cairo: Dār al-Ma‘ārif.
- Ferguson, Ch. A. (1959). Diglossia. *Word*, 15, 325–340.
- McCarus, E. N. (2008). Modern Standard Arabic. In K. Versteegh (Ed.), *Encyclopedia of Arabic language and linguistics* (Vol. 3, pp. 238–262). Leiden-Boston: Brill.
- Ryding, K. C. (2005). *A reference grammar of modern standard Arabic*. Cambridge University Press.
- Versteegh, K. (2014). *The Arabic language* (2nd ed.). Edinburgh University Press.

МІФОЛОГІЧНІ МОТИВИ У КОРЕЙСЬКИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ ЕПОХИ ЧОСОН

Аліменко О. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Міфологічні мотиви становили одну з основ медицини епохи Чосон (1392–1910). У корейському суспільстві того часу хворобу розглядали не просто як фізіологічну проблему – вона часто указувала на порушення балансу космічних сил або результат впливу надприродних чинників. Унаслідок цього сформувалася своєрідна медична традиція, у межах якої практичні методи лікування поєднувалися з шаманізмом, даосизмом, буддизмом та народними віруваннями.

Якщо детальніше розглянути такі історичні медичні трактати, як «Хянгяк Джіпсонгбанг» (유효통 et al., 1433), «Ййрім Чхварьо» (양예수, 1589), «Донгий Богам» (허준, 1613) та інші праці цього періоду, можна простежити, як у медичних уявленнях епохи Чосон простежуються міфологічні і релігійні мотиви, які прямо впливають на методи лікування тієї чи іншої хвороби.

Яскравим прикладом подібного впливу є використання міфічних інгредієнтів у традиційній корейській фармакології таких як зуби дракона *Йонголь* і кістки дракона *Йонгчхі* для лікування епілепсії, судом, різних станів психологічного перезбудження тощо. Для цього використовувалися викопні палеонтологічні рештки, які перетиралися в порошок і додавалися до трав'яних зборів. Подібна практика наслідує ранні анімалістичні і шаманські вірування попередніх історичних епох.

Також певним реальним рослинам (женьшень, полин, айр, деякі види грибів тощо) приписувалися магічні властивості такі як здатність до відлякування злих духів, протидія темним чарам, накопичення сакральної енергії, дарування безсмертя тощо. Подібні погляди на ботаніку беруть свої витoki із даосизму. Звідси ж бере своє коріння традиція використання магічних амулетів *буджжок*, що розміщувалися біля входу в оселю або безпосередньо біля ліжка хворої людини для захисту від негативного впливу надприродних сил.

У текстах зазначених вище трактатів згадується окрема категорія хвороб, які за віруваннями були спричинені різними потойбічними силами такими як шкода від демонічних істот, накладання злих чарів та втручання духів померлих у життя живих людей. Прикладами таких захворювань є *шінбьон* або «шаманська хвороба», на яку можуть страждати юні шаманки, які ще не перейняли ремесло, але були обрані певним божеством або духом для служіння; *мегве*, *мехва*, *меме* – різні психопатичні стани, що трактувалися як такі, що спричинені лисячими чарами або одержимістю духами-перевертнями; *гвеса* – загальна назва недуг, спричинених зустрічами із потойбічними істотами тощо. У більшості випадків до симптомів подібних хвороб відносилася загальна слабкість, гарячка, галюцинації, біполярний розлад особистості тощо. І вони могли лікуватися як трав'яними зборами, так і шаманськими обрядами з вигнання злих духів.

Окремо варто згадати про віспу, яка також сприймалася як наслідок візиту духа *Хогу Мама*. У таких випадках проводилися спеціальні обряди і шаманські ритуали для заспокоєння духа. Оскільки епідемії подібного типу викликали найбільший страх серед населення, подібних духів поважали і намагалися задобрити.

У період Чосон сформувалося своєрідне поєднання практичних медичних знань і традиційних міфологічних уявлень. Офіційні лікарі застосовували голковколуювання, припікання моксою та різноманітні фітотерапевтичні засоби, проте поряд із цими методами продовжували існувати уявлення про надприродне походження окремих захворювань. Процес зілєння сприймався як комплексний: фізичний стан людини намагалися відновити за допомогою лікарських засобів, тоді як духовну та космологічну рівновагу підтримували через ритуали, обереги й дотримання традиційних заборон.

Отже, міфологічні мотиви в медицині Чосон не були лише способом психологічного пояснення хвороб, а становили важливу частину цілісної світоглядної системи. Вони визначали ставлення суспільства до захворювань та епідемії і допомагали осмислювати їх як наслідок порушення гармонії між людиною, природою та духовним світом.

ЛІТЕРАТУРА

- 양예수. (1589). 의림촬요 [Манускрипт]. 한국고전종합DB, 서울, 한국.
https://db.itkc.or.kr/dir/item?itemId=BT#dir/node?grpId=&itemId=BT&gubun=book&depth=3&cate1=Z&cate2=&dataGubun=%EA%B6%8C%EC%B0%A8&dataId=ITKC_BT_1479A_0020 (дата звернення: 29.08.2026)
- 유효통, 노중례, 박윤덕 등. (1433). 향약집성방 [Манускрипт]. 한의학과전 DB, 서울, 한국.
<https://medicclassics.kr/books/93> (дата звернення: 29.08.2026)
- 허준. (1613). 동의보감 [Манускрипт]. 디지털장서각, 서울, 한국.
https://jsg.aks.ac.kr/dir/view?dataId=JSG_K3-325
(дата звернення: 29.08.2026)

МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛІЗМУ ТА КОЛЕКТИВІЗМУ В АНГЛІЙСЬКІЙ І КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Андрушенко О. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Осьмачко О. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Індивідуалізм і колективізм належать до базових параметрів культурної варіативності. У мові вони виявляються через самореференцію, позначення групової належності, форми звертання, мовленнєві акти та культурні сценарії. Мета дослідження полягає у зіставленні засобів, за допомогою яких англійська й китайська лінгвокультури конструюють автономне та взаємозалежне «я». Матеріалом слугують займенники, звертання, реакції на комплімент і фразеологічні одиниці. Застосовано зіставний, контекстуально-інтерпретаційний і прагмалінгвістичний методи.

Теоретичною основою аналізу є концепція індивідуалізму й колективізму Г. Тріандіса та розмежування незалежної і взаємозалежної моделей «я» (Triandis, 1995; Markus & Kitayama, 1991). Індивідуалістична модель акцентує автономність, особистий вибір і досягнення, колективістська – зв'язки, ролі та обов'язки щодо групи. У мовленні ці орієнтації реалізуються як варіативні комунікативні тенденції, залежні від жанру, віку, статусу учасників і ситуації спілкування. Такий підхід знаходить підтвердження в сучасних прагматичних і корпусних дослідженнях міжкультурної комунікації, які демонструють динамічний характер культурних моделей мовленнєвої поведінки (Zhang, 2024). У мовленні ці орієнтації реалізуються як варіативні комунікативні тенденції, в залежності від жанру, віку, статусу учасників і ситуації спілкування.

Найпомітніше протиставлення простежується в системі самореференції. Англійська мова переважно вимагає експліцитного підмета, тому «I» регулярно позначає автора думки, рішення або досягнення: *I think, I believe, I decided*. За А. Вежбицькою, форми особистої позиції та вибору належать до культурно значущих сценаріїв англійської мови (Wierzbicka, 2006). У китайській мові референт, зрозумілий із контексту, може не називатися повторно. Це підсилює роль спільного контексту, хоча універсального причинного зв'язку між пропуском займенника й колективізмом не встановлено (Lee, 2017). Китайські 我们 ([wǒmen], укр. «ми») і 咱们 ([zánmen], укр. «ми, включно зі співрозмовником») виразно моделюють групову належність. Корпусні дослідження водночас фіксують зростання частотності індивідуалістично маркованих займенників у сучасних китайських текстах, що засвідчує динамічність культурних моделей (Hamamura & Xu, 2015; Yu et al., 2016).

Відмінності виявляються також у формах звертання. Для сучасного англомовного спілкування характерне широке використання особового імені, зокрема у професійному середовищі: воно скорочує символічну дистанцію та

акцентує рівність учасників. У китайській комунікації вагомими залишаються статусно-рольові номінації 王老师 ([Wáng lǎoshī], укр. «вчитель Ван») або 李经理 ([Lǐ jīnglǐ], укр. «менеджер Лі»). Родинні терміни поширюються і на неродинні взаємини, включаючи адресата до мережі вікових та соціальних ролей. Як показують дослідження китайського дискурсу, вибір звертання конструє конкретний тип взаємин і місце учасника в групі (Pan & Kádár, 2013).

Прагматичний рівень доповнює цю картину. В австралійському англійському дискурсі типовими реакціями на комплімент є прийняття й подяка: *Thank you, I'm glad you liked it*. У китайському матеріалі частіше трапляються применшення власної заслуги, пояснення або перенесення оцінки на колектив, хоча пряме прийняття компліменту також поширюється (Tang & Zhang, 2009). Новітні прагматичні дослідження засвідчують, що вибір стратегій відповіді на комплімент дедалі більше залежить не лише від культурної належності мовців, а й від рівня володіння іноземною мовою, міжкультурного досвіду та прагматичного перенесення між мовами (Zhang, 2024). Такі відповіді реалізують різні способи підтримання соціальної гармонії: через позитивне підтвердження позиції співрозмовника або через демонстрацію скромності та уникнення самовихваляння (Yang, 2024).

Ціннісні орієнтири закріплюються у фразеології та пареміях. Англійські вислови *be yourself, stand on your own two feet, every man for himself* профілюють самостійність, особистий вибір і відповідальність. Китайські 和为贵 ([hé wéi guì], укр. «гармонія – найвища цінність»), 顾全大局 ([gù quán dà jú], укр. «враховувати загальну справу») та 众志成城 ([zhòng zhì chéng chéng], укр. «єдність волі творить фортецю») актуалізують узгодженість дій і пріоритет цілого. Окремі вислови не є прямим відображенням поведінки всіх мовців; їхня показовість виникає через повторюваність у різних жанрах і комунікативних практиках.

Зіставлення засвідчує, що індивідуалізм в англійській лінгвокультурі реалізується через експліцитну самореференцію, персоналізацію позиції та сценарії автономії. Колективізм у китайській лінгвокультурі виявляється через контекстуальне опущення учасника, інклюзивні форми «ми», статусно-рольові звертання, стратегії скромності й лексику гармонії. Обидві системи мають засоби вираження автономності та групової солідарності, вибір яких визначається комунікативною ситуацією. Перспективним є створення зіставних англословних і китайськомовних корпусів соціальних мереж, медійного та професійного дискурсу, що дасть змогу кількісно простежити мовні маркери індивідуалізму й колективізму та дослідити їхню жанрову й прагматичну варіативність.

ЛІТЕРАТУРА

- Hamamura, T., & Xu, Y. (2015). Changes in Chinese culture as examined through changes in personal pronoun usage. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(7), 930–941.
<https://doi.org/10.1177/0022022115592968>

- Lee, S. (2017). Rethinking the relationship between pronoun-drop and individualism with Bayesian multilevel models. *Journal of Language Evolution*, 2(2), 188–200.
<https://doi.org/10.1093/jole/lzx003>
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- Pan, Y., & Kádár, D. Z. (Eds.). (2013). *Chinese discourse and interaction: Theory and practice*. Equinox Publishing.
- Tang, C.-H., & Zhang, G. Q. (2009). A contrastive study of compliment responses among Australian English and Mandarin Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 41(2), 325–345.
<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.05.019>
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press.
- Wierzbicka, A. (2006). *English: Meaning and culture*. Oxford University Press.
- Yang, S. (2024). Pragmatic transfer in compliments responses by Chinese college EFL learners. *Frontiers in Educational Research*, 7(12), 139–153.
<https://doi.org/10.25236/FER.2024.071221>
- Yu, F., Peng, T., Peng, K., Tang, S., Chen, C. S., Qian, X., Sun, P., Han, T., & Chai, F. (2016). Cultural value shifting in pronoun use. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47(2), 310–316.
<https://doi.org/10.1177/0022022115619230>
- Zhang, Y. (2024). The bidirectionality of pragmatic transfer in Chinese English language learners' compliment responses: The effects of second language proficiency. *Language Learning*, 75(3), 898–929.
<https://doi.org/10.1111/lang.12690>

ОРІЄНТАЛЬНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ПОЛЬСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ

Бабич М. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Міненко Н. Є.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Молодіжний соціолект становить один із найбільш динамічних, інноваційних і функціонально гнучких підсистем сучасної польської мови. Традиційно головним донором запозичень для польськомовного підліткового та студентського середовища виступала англійська мова, яка утвердилася як глобальна лінгва франка інтернету. Водночас на сучасному етапі розвитку цифрової культури й інтенсифікації полівекторних міжкультурних комунікацій спостерігається диверсифікація джерел лексичного поповнення. Помітним соціолінгвістичним явищем стає активізація орієнталізмів –

лексичних одиниць, запозичених із мов Близького, Середнього та Далекого Сходу (передусім арабської, японської, корейської та турецької).

Актуальність теми зумовлена необхідністю комплексної лінгвістичної фіксації та функціонально-семантичного аналізу східних запозичень, які стрімко виходять за межі герметичних субкультур і поповнюють корпус загальномолодіжного сленгу. Мета дослідження полягає у визначенні каналів проникнення орієнтальних одиниць у польський молодіжний соціолект, встановленні їхніх мов-джерел, систематизації за тематико-семантичними групами та вивченні специфіки їхньої морфологічної й дериваційної адаптації.

Проникнення орієнталізмів у польський молодіжний дискурс здійснюється декількома основними каналами. По-перше, через посередництво англomовного глобального інтернет-сленгу на платформах соціальних медіа (TikTok, Reddit, Discord, Twitch, X/Twitter). По-друге, через потужну експансію далекосхідної масової культури – продуктів японської анімації (аніме), графічних романів (манга), південнокорейського кінематографа (дорамі) та музичної індустрії (К-поп). По-третє, важливим каналом виступають багатокористувацькі відеоігри (ММО, МОБА), у яких специфічна східна термінологія слугує інструментом оперативної комунікації. По-четверте, фіксується опосередкований вплив західноєвропейських мультинаціональних міських соціолектів (як-от німецький Kiezdeutsch чи французький Verlan), звідки арабізми потрапляють у мовлення польських білінгвів і трудових мігрантів.

Корпус орієнтальних одиниць у польському сленгу репрезентований кількома домінантними пластами:

1. Арабізми та турцизми. Здебільшого функціонують у мовленні як емотивно-оцінні маркери, вигуки та формули контакту. До найбільш уживаних належать: yallah / jalla (араб. «давай», «рухайся») – спонукальний вигук на позначення вимоги розпочати або прискорити дію (функціональний відповідник польського «prospiesz się»); habibi / chabibi (араб. «мій дорогий / мій любий») – фамільярне звертання до товариша, нерідко марковане легкою іронією; haram (араб. «заборонене») – семантичний маркер табуованої, морально засуджуваної чи неприпустимої поведінки (сленговий антонім лексеми «baza»); halal (араб. «дозволене») – схвалення добропорядного, чесного або «правильного» вчинку.

2. Японізми. Цей лексичний сегмент історично походить із фанатського аніме-середовища, проте сьогодні демонструє широкую десемантизацію: senpai (яп. «старший товариш / наставник») – особа, авторитету або уваги якої домагаються (зокрема у фразеологізмі «notice me, senpai»); waifu (від яп. адаптації англ. wife) – ідеалізований жіночий персонаж, а в розширеному контексті – «ідеальна дівчина / партнерка»; husbando – симетричний чоловічий еквівалент; otaku (яп. «людина, одержима хобі») – самоназва або позначення пристрасного ентузіаста попкультури, ігор чи технологій; tsundere – психотип поведінки людини, яка маскує власну симпатію за демонстративною неприступністю, холодністю або роздратуванням.

3. Корейзми. Їхня інтеграція тісно пов'язана з феноменом Hallyu (Корейської хвилі): *bias* (англ. фаворит у К-поп колективі) – улюблений виконавець або об'єкт симпатії; *aegyo* (кор. «миловидність») – демонстративна дитяча, кокетлива манера поведінки задля здобуття прихильності; *oppa* – звертання до старшого хлопця або кумира, що набуло колоквіального вжитку з відтінком іронії; *maknae* (кор. «наймолодший») – статус наймолодшого члена певної компанії чи робочої групи.

Потрапляючи до польської мовної системи, орієнтальні лексеми зазнають швидкої графічної, морфологічної та словотвірної асиміляції. На графіко-фонетичному рівні спостерігається пристосування до польської орфографії (*jalla* замість англізованого *yallah*, *chabibi* замість *habibi*). На дериваційному рівні східні основи активно сполучаються з продуктивними польськими афіксами: прикметниковим суфіксом *-owy* (*haramowy*, *halalowy* vibe), демінутивними суфіксами *-ka* / *-unia* (*waifunia*, *waifuczka*), вербалізатором *-ować* (*otakować*, *senpaіować*). Утворені деривати повноцінно інтегруються у парадигму польського дієвідмінювання та відмінювання іменників.

Соціолінгвістичний аналіз свідчить, що орієнталізми реалізують у польському молодіжному дискурсі низку ключових функцій: парольну (маркування належності до певної субкультурної мікрогрупи), людичну (мовна гра, стилістичний епатаж, гумор) та експресивно-оцінну (підкреслена емоційність суджень).

Отже, орієнтальні запозичення у сучасному польському молодіжному сленгу свідчать про трансформацію мовних контактів від суто американоцентричної моделі до полікультурної взаємодії. Гнучкість польської дериваційної системи та відкритість молодіжного середовища забезпечують органічну асиміляцію східної лексики, збагачуючи експресивний потенціал сучасного польського соціолекту.

ЛІТЕРАТУРА

- Czesak, M. (2020). *Słownik polszczyzny internetowej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Markowski, A. (2019). *Kultura języka polskiego: Teoria, zagadnienia leksykalne*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wileczek, A. (2018). *Polskie socjolekty młodzieżowe: Aspekty lingwokulturowe*. Wydawnictwo Universitas.
- Zgółkowa, H. (2012). *Nowe słownictwo młodzieżowe: Osobliwości leksykalne i semantyczne*. Wydawnictwo Poznańskie.

СИНОНІМІЯ В АРАБСЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ НЕПРАВДИ

Балюк М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Образцова Т. В.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Арабська мова як одна з найбагатших та найдавніших мов світу характеризується надзвичайно розгалуженою системою лексичних одиниць, що утворюють багаті синонімічні ряди. Як аргументовано зазначав видатний класичний мислитель Абу Хіляль аль-Аскарі, абсолютної синонімії в межах арабської мови не існує, оскільки кожне слово має своє унікальне походження, специфічне емоційне навантаження та власну сферу застосування (Al-‘Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Нерозуміння цих тонких емоційних відтінків та сенсів, тобто конотацій, неминуче призводить до мовних помилок – «ляхну», що докорінно спотворюють посил мовця та руйнують змістову глибину тексту (Al-‘Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Метою даного дослідження є аналіз групи слів зі спільним денотатом, тобто прямим сенсом, «неправда» для виявлення різниці емоційних ознак в арабській літературній мові – АЛМ, на прикладі синонімічної групи слів.

Відповідно до методології аль-Аскарі, яка базується на вісьмох правилах розрізнення семантичних значень, дослідник повинен першочергово звертати увагу на етимологію, синтаксичну сполучуваність та протилежність у значенні аналізованих слів (Al-‘Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Застосовуючи ці методологічні принципи до нашого матеріалу, ми обрали чотири ключові лексеми, які під час перекладу можуть невинуватливо редукуватись до єдиного спільного еквівалента «брехня»: «كذب» (kidhb), «إفك» (ifk), «بُهتان» (buhtān) та «زور» (zūr). Усі ці лексеми розглядаються в класичній лексикографії, зокрема у фундаментальному словнику «Лісан аль-Араб» Ібн Манзура, який є надійним підґрунтям для з’ясування особливостей слововжитку та з’ясування історичного контексту. У цій праці особлива увага приділяється етимологічному гнізду кожної лексеми, що дозволяє простежити еволюцію значень від конкретних фізичних дій до абстрактних понять. Такий підхід ідеально відповідає аль-Аскарі, який наголошував на неможливості існування двох абсолютно ідентичних слів у межах однієї мови без втрати функціональної значущості мови (Al-‘Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985).

Базовим концептом нашого синонімічного ряду виступає лексема «كذب» (kidhb). Її ключове денотативне значення – це будь-яке повідомлення, свідомо передане мовцем у супереч об’єктивним реальним фактам (Al-‘Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Етимологічно цей термін глибоко пов’язаний із поняттям «недолік» або «відхилення» від встановленої істини (Chaudhary, 1985). Словники фіксують, що ця лексема має найширший семантичний обсяг у порівнянні зі своїми синонімами і фактично слугує загальною назвою

групи для всіх інших слів з денотативом «брехня», позначаючи загальний концепт неправдивого висловлювання без обов'язкової прив'язки до ступеня його соціальної шкоди (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Аль-Аскарі зазначає, що ця лексема фіксує сам факт невідповідності між реальністю та її представленням, не вдаючись до оцінки психологічного стану мовця чи ступеня підготовки самого висловлювання (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985).

Натомість лексема «إفك» (ifk) містить потужний емоційний сенс глибокої аморальності та соціальної деструктивності. Це надзвичайно огидна, масштабна брехня або серйозний наклеп, що виходить далеко за межі звичайного побутового обману, як, наприклад, безпідставне звинувачення благочестивої людини (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Сенс цього слова передбачає глибоко негативний підтекст, спрямований проти релігійних цінностей, авторитетів чи честі абсолютно невинних осіб, порушуючи тим самим основи суспільної моралі (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Етимологічно корінь слова «іфк» пов'язаний із концептом «перевертання» або «зміни напрямку» (Chaudhary, 1985). Це підкреслює той факт, що подібний тип неправди повністю перевертає реальність з ніг на голову, замінюючи істину на тотальну фальсифікацію (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985).

Семантика слова «بُهْتَان» (buhtān) зміщена у площину безпосередньої міжособистісної сварки. Цей термін означає безсоромну брехню, висловлену прямо в обличчя отримувачу (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Ключове експресивне забарвлення лексеми полягає у психологічному ефекті раптового приголомшення: вона покликана викликати глибокий шок, збентеження та обурення, щоб буквально паралізувати опонента несподіваністю та зухвалістю неправдивого твердження (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Використання цього слова відзначає не лише саму брехню, а й специфічну агресивну соціальну взаємодію, що характеризується домінуванням мовця та психологічним приниженням співрозмовника.

Четверта лексема «زور» (zūr) відображає феномен фальсифікації. Це майстерно та свідомо сфабрикована брехня, яка навмисно прикрашена та логічно структурована таким чином, щоб її форма здавалася слухачеві незаперечною істиною (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985). Етимологічно це слово часто пов'язують із перським коренем, що означає «силу» або «міцність», тобто йдеться про штучно «підсилену», сконструйовану неправду, яка має на меті ввести в оману через створення ілюзії достовірності (Al-'Askarī, n.d.; Chaudhary, 1985).

Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що арабська мовна картина світу демонструє надзвичайну чутливість до морально-етичних та комунікативних аспектів передачі інформації. Проведений нами аналіз синонімічної групи слів на позначення неправди підтверджує відсутність абсолютної синонімії в арабській літературній мові. Кожне з досліджених слів володіє власним, унікальним емоційним спектром, який суворо визначає її вживання в тексті. Глибоке розмежування цих нюансів є критично важливим для перекладу, бо беззаперечно, застосування такого підходу гарантує високу точність перекладу і дозволяє уникнути фатальних смислових викривлень.

ЛІТЕРАТУРА

- Al-‘Askarī, A. H. (n.d.). *Al-Furūq fī al-lughah*. Dar al-‘Ilm wa al-Thaqafah.
- Chaudhary, M. A. (1985). *Al-Furūq fī al-lughah, by Abū Hilāl al-‘Askarī: A thesaurus for distinctions of meaning between assumed synonyms in Arabic* [Doctoral thesis, University of Glasgow].

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ ЯПОНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ПРО УКРАЇНУ

Бевз А. Є.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Філонова В. О.**

асистент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Із початком повномасштабної війни присутність України у світових, зокрема японських, медіа зросла. Тож актуальності набуло питання того, яким чином політичні процеси піддаються концептуалізації в межах японського медійного дискурсу про Україну.

Теорія концептуальної метафори американських лінгвістів Дж. Лакоффа та М. Джонсона набула розвитку та систематизації в працях З. Кевечеша «Conceptual Metaphor Theory» та Е. Семіно «Metaphor in Discourse» – саме вони складають методико-теоретичне підґрунтя нашого дослідження. Поняття «концептуальна метафора» угорський лінгвіст З. Кевечеш (2016) визначає як «розуміння однієї сфери досвіду, зазвичай абстрактної, через призму іншої, зазвичай конкретної» (с. 13). Наприклад, сварку можуть концептуалізувати як війну, а злість – як вогонь. Концептуальна метафора є всепроникним умотивованим неізолюваним базовим утворенням у людському мисленні (Kövecses, 2016). Як зазначає британська лінгвістка Е. Семіно (2008), вона є особливо важливою для спрошення абстрактних, віддалених від повсякденного досвіду сфер, таких як політика та міжнародні відносини; водночас вибір джерела метафори впливає на характер репрезентації описуваних явищ.

Мета нашого дослідження – визначити та проаналізувати метафори, що концептуалізують політичні процеси в межах японського медійного дискурсу про Україну.

Емпіричним матеріалом для дослідження слугували 10 аналітичних статей, розміщених на Інтернет-платформі NHK ONE, рубрики «イラスト解説 ここに注目! » (укр. «Ілюстровані пояснення: ось на що варто звернути увагу!»), що охопили період між 28 листопада 2025 року та 28 липня 2026 року. Методом цільової вибірки із загального текстового масиву відповідної рубрики було обрано статті, що висвітлюють українську тематику. Так, у результаті проведеного нами спостереження було виявлено такі концептуальні метафори:

1. ПОЛІТИЧНА ЗАГРОЗА – СТИХІЙНЕ ЛИХО: «和平提案というトランプ暴風に晒されています。...トランプ暴風に立ち向かわなければなりません» (NHK, 2025a). Запропонований Д. Трампом мирний план, зміст якого є неприйнятним для України, піддається концептуалізації як «буревій», якому необхідно протистояти. У комплексі з номеном 黒雲 (укр. «чорна хмара»), що позначає корупційні підозри, модель може слугувати як мовно-структурний прийом, що уніфікує різні фрагменти тексту розглядуваної статті.

2. ПЕРЕМОВИНИ – АЗАРТНА ГРА: наприклад, «ロシア苦戦というカードを示し、...停戦に持ち込むよう求めました» (NHK, 2026b). Скрутне становище Росії, що може бути використане Україною задля припинення війни, концептуалізовано номеном «гральна карта». Дана модель є інтертекстуальним маркером, що вказує на зв'язок із політичними виступами Д. Трампа, використання домену-джерела «гра» яким привернуло увагу світових ЗМІ.

3. ВІЙНА – АЗАРТНА ГРА: «ロシアへの反攻の切り札として無人兵器を考えているのです» (NHK, 2026a) – застосування Україною безпілотних систем постає як «карта в рукаві, козир», тобто стратегічна перевага.

4. МІЖНАРОДНИЙ КОНФЛІКТ – ВОГОНЬ: наприклад, «歴史認識の問題は、両国の対立の火種としてくすぶることになります» (NHK, 2026c). Історичні суперечки між Польщею та Україною репрезентовані як тліюче багаття. Така модель передбачає наявність різних етапів міжнародного конфлікту, його динамічність – у наведеному прикладі він постає невирішеним та таким, що може становити загрозу ескалації.

5. НАСЛІДКИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ – ХВИЛІ: «黒海で起きたウクライナ軍の新たな攻撃が、関係国に思わぬ波紋を広げています» (NHK, 2025b). Наслідки українських ударів по російському флоту концептуалізовано як хвилі, що поступово утворюються на воді від місця падіння в неї предмета, – вони поширюються від безпосередньої цілі до інших країн, таких як Казахстан та Туреччина.

Отже, результати нашого дослідження показали, що політичні процеси в межах японського дискурсу про Україну репрезентовані такими метафоричними моделями: ПОЛІТИЧНА ЗАГРОЗА – СТИХІЙНЕ ЛИХО, ПЕРЕМОВИНИ – АЗАРТНА ГРА, ВІЙНА – АЗАРТНА ГРА, МІЖНАРОДНИЙ КОНФЛІКТ – ВОГОНЬ, НАСЛІДКИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ – ХВИЛІ. У зв'язку з проміжним характером дослідження, його результати не є вичерпними. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розширенні емпіричного матеріалу, а також використанні компаративного підходу задля з'ясування того, які домени-джерела слугують для концептуалізації політичних процесів у різномовному медіадискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

Kövecses, Z. (2016). Conceptual Metaphor Theory. In E. Semino & Z. Demjén (Eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (1st ed., pp. 13–28). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315672953>

- NHK. (2025a, November 28). 苦境のゼレンスキー その決断は
<https://news.web.nhk/newsweb/na/na-k10014988871000>
- NHK. (2025b, December 16) 黒海でのウクライナの攻撃 思わぬ波紋.
<https://news.web.nhk/newsweb/na/na-k10015005191000>
- NHK. (2026a, May 8) 戦場で進む兵器の無人化 その先は？
<https://news.web.nhk/newsweb/na/na-k10015115851000>
- NHK. (2026b, June 19) 補給路攻撃・変わる戦場と外交カード.
<https://news.web.nhk/newsweb/na/na-k10015154341000>
- NHK. (2026c, July 9). 関係悪化の危機 ウクライナとポーランド.
<https://news.web.nhk/newsweb/na/na-k10015172621000>
- Semino, E. (2008). *Metaphor in Discourse*. Cambridge University Press.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

Беляєва В. Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Коломоєць Ю. Л.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна методика викладання іноземних мов спрямована на формування міжкультурної компетенції, де соціопрагматика відіграє вирішальну роль. Під час вивчення корейської мови цей аспект набуває особливої ваги, оскільки корейське спілкування чітко підпорядковане соціокультурним чинникам: віку, статусу, близькості між мовцями та ситуації.

Соціопрагматична компетенція передбачає здатність мовця добирати та використовувати мовні засоби відповідно до соціальних відносин між учасниками комунікації, комунікативної ситуації та соціокультурних норм мовленнєвого співтовариства (손희연, 2011). Як зазначає Дж. Томас (Thomas, 1983), ігнорування цих норм призводить до соціопрагматичних помилок, коли граматично правильне висловлювання сприймається носіями мови як некоректне або незрозуміле. На початковому етапі вивчення корейської мови здобувачі освіти можуть переносити комунікативні моделі рідної мови на корейський соціокультурний контекст, що зумовлює виникнення непорозуміння між двома культурами.

З огляду на зазначені особливості, доцільно розглянути типові соціопрагматичні труднощі, що виникають на початковому етапі вивчення корейської мови:

1. Категорії ввічливості. Однією з основних соціопрагматичних труднощів для початківців є вибір відповідного рівня ввічливості залежно від віку, соціального статусу, ступеня близькості між співрозмовниками та комунікативної ситуації. Учні можуть засвоювати граматичні форми ввічливості як формальні мовні правила, не пов'язуючи їх із соціальними

характеристиками учасників спілкування (윤창숙, 2018). Наприклад, використання неформального стилю спілкування у розмові зі старшою або соціально вищою за статусом людиною може бути граматично правильним, однак сприйматися як неввічливе через невідповідність соціальним нормам. Але з іншого боку, надмірно офіційне мовлення в неформальній взаємодії може створювати неприродну соціальну дистанцію. Таким чином, засвоєння категорій ввічливості передбачає не лише оволодіння відповідними мовними формами, а також формування здатності співвідносити вибір мовлення із соціальними відносинами між комунікантами.

2. Звертання та позначення осіб. Іншою типовою соціопрагматичною трудностю є вибір відповідної форми звертання та позначення особи з урахуванням віку, статусу, статі та характеру стосунків між співрозмовниками. На початковому етапі учні часто сприймають звертання як звичайні лексичні одиниці та переносять на них значення й правила вживання, властиві рідній мові (윤창숙, 2018).

Наприклад, україномовний учень може використовувати ім'я співрозмовника як основну форму звертання, тоді як у корейській комунікації в аналогічній ситуації природнішим може бути звертання за посадою, соціальною роллю або відповідним терміном спорідненості: 선생님 [сонсеннім] (вчитель), 교수님 [кьосунім] (професор), 언니 [онні] (старша сестра), 오빠 [оппа] (старший брат) тощо. Неправильний вибір форми звертання не заважає розумінню висловлювання, однак створює враження грубості, дистанційності або неввічливості.

3. Мовленнєві акти та комунікативна взаємодія. Ще однією соціопрагматичною трудностю є недостатнє використання реплік, на які потребується реакція, та труднощі з підтриманням комунікативної взаємодії. Навіть при граматично правильно побудованому реченні, відповідь учня не повною мірою виконує прагматичну функцію, а саме не демонструє належного прийняття інформації співрозмовника і не підтримує розвиток спільної теми (손희연, 2011). Наприклад, у ситуації, коли один співрозмовник розповідає про свою поїздку, замість реагування на його інформацію учень може одразу перейти до власного досвіду:

A: 어제 친구하고 부산에 갔어요. 정말 재미있었어요. (*Учора я їздив з другом до Пусана. Було дуже весело.*)

B: 제가 부산에 가 봤어요. 해운대에 갔어요. (*Я був в Пусані. Я їздив на Хеунде.*)

У цьому випадку відповідь B є граматично правильною, однак може сприйматися як недостатньо залучена до взаємодії, оскільки учень не реагує безпосередньо на повідомлення співрозмовника, а одразу переходить до власного досвіду. Тому на початковому етапі важливо формувати в учнів уміння використовувати репліки які мають в собі реакцію, що виражає зацікавленість, згоду, здивування чи співпереживання, а також забезпечують природне продовження комунікації.

Отже, формування соціопрагматичної компетенції на початковому етапі навчання корейської мови потребує не лише засвоєння граматичних форм і

лексики, а й розуміння того, як, коли та з ким їх доречно використовувати. Саме тому навчання має бути тісно пов'язане з реальними комунікативними ситуаціями, у яких учні вчать враховувати соціальні ролі співрозмовників, характер їхніх стосунків і контекст спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Thomas, J. (1983). *Cross-cultural pragmatic failure*. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112.
- 손희연. (2011). 외국인 유학생의 한국어 화용 능력 분석 - 대화 과제를 중심으로. *사회언어학*, 19(2), 209–235.
- 윤창숙. (2018). 초급 한국어 학습자를 위한 한국어 프라그마틱스 교육 방안 연구 [박사학위논문, 부산대학교].
- 진기훈. (2023). 다문화학생들 한국어말 어려워 수업장벽...충실한 '학습한국어' 교육 절실. <https://v.daum.net/v/3Gg9UtKw4Y>
- 한국어교실. (2020). 한국어 학습자 수준별 오류 특징과 교육 방법. 티스토리 블로그. <https://gombibooks.tistory.com/81>
- 행복나눔재단. (2024). [Sunny Scholar] 중도입국청소년의 학습 한국어를 쉽게 익히기 위한 보조 도구 3기 솔루션 개발기. 네이버 블로그 행복나눔재단. <https://blog.naver.com/happinessfoundation/223640001573>

ОСВІТНІ ПОДКАСТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ (B1-B2)

Бондар М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Застосування новітніх технологій у процесі викладання іноземних мов відповідає сучасним тенденціям, інтенсифікує процес засвоєння нового навчального матеріалу, виробляє студентоорієнтований підхід (відбір тем цікавих для цього віку, актуальна інформація, непереобтяжена зайвим фактичним матеріалом).

Подкаст – це один із форматів контенту в мас-медіа, що презентує серію аудіо або відео програм з розважальною або освітньою метою, які можна переглядати за вимогою, завантаживши на свій гаджет або слухаючи онлайн.

Використання цього контенту зручне як для аудиторної роботи, так і для самостійних завдань.

Усна форма та інтерактивний характер подачі інформації (включення в обговорення як гостя, так і ведучого, можливість залучення студентської аудиторії до обговорення дискусійних питань) дають можливість попрацювати над навичками аудіювання, письма, говоріння. Сприйняття тексту на слух, передбачає звання до таких форм, як діалог, полілог між представниками різного віку, гендеру, мовцями з різними індивідуальними

особливостями вимови, акцентами, територіальними особливостями. Неформальний характер розмови, відсутність чітко заданого плану, використання палітри засобів експресивності, емоційна складова активно «залучають» слухача до сприйняття інформації, породжують інтенції та сприяють реалізації акту висловлювання.

Розширення словникового запасу, знайомство з новими фразеологічними одиницями, вивчення актуальних комунікативних конструкцій, створення mind map (ментальних карт), запис скрипту, відпрацювання інтонаційних моделей, обговорення дискусійних питань, дебати, написання есе з дискусійної теми, запис власного подкасту, робота над усним перекладом – це розмаїття навчальних форм у роботі з подкастами обов'язково з врахуванням рівня володіння іноземною мовою.

У самостійній роботі студент може обирати саме ті теми, обговорення яких йому цікаве відповідно до власних зацікавлень, інтересів, бажань (тематика подкастів задовольнить самих вибагливих слухачів), прослуховувати у зручний для себе час, оскільки тривалість таких діалогів може варіюватися (у середньому від 5 до 30 хвилин), а це також може бути однієї з передумов вибору. Регулярність виходу (раз на тиждень, раз на місяць), база записаних медіафайлів виробляє систематичність у роботі з цим навчальним матеріалом. Студент сам обирає темп прослуховування відповідно до індивідуальних потреб, у комфортній обстановці, без викладача та однолітків, без зайвих психологічних бар'єрів.

Існує кілька подкастів, орієнтованих на вивчення турецької мови, які супроводжуються транскриптом.

Easy Turkish (Emin, & the Easy Turkish Team, 2022–теперішній час) має 201 епізод, тривалість від 5 до 41 хв. Тематичні блоки: турецькі звичаї та традиції, турецька національна кухня, національний гумор, риси національного характеру, Стамбул, інфраструктура міста, спорт, психологія, саморозвиток, захоплення, хобі, вивчення іноземних мов, сучасні технології, економіка, тайм менеджмент, актуальні новини, стихійні лиха, гендерні питання, культурологія, етнографія, мистецтвознавство, світова спадщина Юнеско, цікаві факти про відомих людей тощо.

Turkish with Ebru (Ebru, 2024–теперішній час) має 71 епізод, тривалість від 5 до 16 хвилин. Тематика: регіони Туреччини, пори року в Туреччині, риси національного характеру, традиції та звичаї Туреччини, турецькі національні страви, турецький театр, турецький кінематограф, система охорони здоров'я в Туреччині, визначні місця в Стамбулі, заборони в Туреччині, спорт, астрологія, цікаві мовні конструкції

Learn Turkish with Turkish coffee (Nur, 2019–2020) має 9 епізодів, тривалість від 8 до 15 хв. Тематика: пам'ятки архітектури, побут, заборони в Туреччині, особливості вивчення турецької мови тощо.

На сайті **Lenguia**, також розміщено медіафайли (10 епізодів, 7–9 хв.) з транскриптами для вивчення турецької мови рівня B1-B2. Тематика: сучасні технології, сучасне мистецтво, турецький кінематограф, цікаві історичні факти та персоналії, таємниці давніх цивілізацій, міфологія, психологія, правила та заборони тощо.

Подкасти – це важлива складова вивчення турецької мови як іноземної, що спрямована на удосконалення різних видів мовленнєвої діяльності у найбільш сприятливих психологічних умовах з орієнтацією на смаки студента та стимулювання вербалізації мовних інтенцій.

ЛІТЕРАТУРА

- Ebru. (Ведуча). (2024–теперішній час). *Turkish Podcast with Ebru (Intermediate Level)* [Аудіоподкаст]. Apple Podcasts.
<https://podcasts.apple.com/ua/podcast/turkish-podcast-with-ebru-intermediate-level-ebru-ile/id1766817732>
- Emin, & the Easy Turkish Team. (Ведучі). (2022–теперішній час). *Easy Turkish: Learn Turkish with everyday conversations* [Аудіоподкаст]. Apple Podcasts.
<https://podcasts.apple.com/ua/podcast/easy-turkish-learn-turkish-with-everyday-conversations/id1633455697>
- Lengua. (б. д.). *10 intermediate podcasts to learn Turkish*.
<https://www.lengua.com/podcasts/turkish/intermediate>
- Nur. (Ведуча). (2019–2020). *Learn Turkish with Turkish coffee* [Аудіоподкаст]. Apple Podcasts.
<https://podcasts.apple.com/ua/podcast/learn-turkish-intermediate-turkish-coffee-podcast/id1465059752?l=uk>

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАНСАЙСЬКОГО ДІАЛЕКТУ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Бондаренко Д. П.

Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: **Охріменко М. А.**
кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна японська мова, попри тривалі процеси стандартизації та уніфікації, зберігає значне регіональне різноманіття. Одним із найбільш виразних регіональних різновидів є кансайський діалект (関西弁 (*Kansai-ben*)), який функціонує не лише як засіб повсякденного спілкування, а й як маркер регіональної ідентичності та особливого комунікативного стилю. Актуальність його дослідження визначається глибоким історичним корінням, активним функціонуванням у сучасному мовленні, мас-медіа й популярній культурі, а також постійною взаємодією зі стандартною японською мовою. Метою дослідження є визначення мовних особливостей кансайського діалекту та окреслення його ролі в сучасному мовному просторі Японії.

Кансайський діалект охоплює групу діалектів регіону Кансай та належить до західно-японських діалектів. Особливо помітними є мовні різновиди Кіото, Осаки та Кобе, а мовлення Кіото й Осаки історично формувало відносно єдиний діалектний простір. Його становлення пов'язане з періодом

формування японської державності, коли політичний та культурний центр країни знаходився на території сучасного Кансай. У VI–VIII століттях сформувався кінайський діалект, що став одним із попередників сучасного кансайського мовлення. Він характеризувався особливою вимовою та мелодикою інтонації (Maeda, 2013, с. 42). У період Хейан мовлення столиці мало значний вплив на розвиток японської мови. Надалі, зі зміщенням політичного центру до регіону Канто та посиленням ролі Едо, кансайський діалект поступово втратив статус основи загальнонаціонального мовного стандарту. Після реставрації Мейдзі та перенесення столиці до Токіо домінування токійської норми посилювалося, проте кансайський діалект зберіг культурну впливовість, а його лексичні та інтонаційні особливості продовжили взаємодіяти із загальноживаною японською мовою (Inoue, 2005, с. 59).

Одною з найхарактерніших рис кансайського діалекту є його фонологічна система. Особливе значення має 京阪式アクセント (*Keihan-shiki akusento*) – система акцентного наголосу, яка відрізняється від токійської характером розподілу високого та низького тону. Положення акцентного ядра може розрізняти значення слів. Зокрема, слово *ame* залежно від інтонації може позначати 「雨」 (*ame*) – «дощ» або 「飴」 (*ame*) – «цукерку» (Uwano, 2015, с. 231). Для кансайського мовлення також характерні вокалічні модифікації, редукція та злиття окремих складів. Наприклад, стандартне している (*shite iru*) може реалізовуватися як しとる (*shitoru*) або しよう (*shitō*), а 行ってしまった (*itte shimatta*) – як 行ってもうた (*itte mōta*) або 行ってもた (*itte mota*) (Inoue, 2005, с. 80). Інтонація кансайського діалекту має важливе прагматичне значення: вона бере участь у передачі емоційності, здивування, критики, іронії та інших комунікативних відтінків.

Лексико-граматичний рівень також демонструє суттєві відмінності від стандартної японської мови. У неформальному мовленні замість *だ* (*da*) використовуються *や* (*ya*) та *やねん* (*ya nen*), наприклад, 「これは本や」 (*kore wa hon ya*) замість стандартного 「これは本だ」 (*kore wa hon da*) (Ishikawa, 2020). Характерною є частка *ねん* (*nen*), яка може виконувати функцію логічного та емоційного підсилення висловлювання й водночас виступає регіональним маркером (Tanaka, 2022). Особливістю дієслівної системи є вживання негативної форми із закінченням *へん* (*hen*) замість стандартного *ない* (*nai*): 「行かへん」 (*ikahen*) замість 「行かない」 (*ikanai*). Значний пласт становить специфічна лексика. Зокрема, 「なосу」 (*naosu*) у Кансай може вживатися у значенні «прибрати, покласти на місце», а серед характерних лексем представлені 「ほかす」 (*hokasu*) – «викидати», 「めっちゃ」 (*meccha*) – «дуже», 「あかん」 (*akan*) – «не можна, погано» (Yoshida, 2021). Таким чином, фонологічні, граматичні та лексичні особливості формують структурну своєрідність кансайського діалекту та виконують не лише мовну, а й ідентифікаційну і стилістичну функції.

Попри домінування токійської мовної норми, кансайський діалект продовжує взаємодіяти зі стандартною японською мовою. Окремі кансайські граматичні та лексичні форми поширюються за межами регіону, особливо

у сфері неформального спілкування та молодіжного мовлення. Зокрема, форма заперечення へん (~hen) використовується як один з елементів неформальних мовних варіантів молоді (Nakamura, 2019). Унаслідок цього кансайські елементи розширюють стилістичний репертуар сучасної японської мови та використовуються для створення певного емоційного й комунікативного ефекту.

Важливе місце кансайський діалект посідає в сучасній масовій культурі. Особливо тісно він пов'язаний із комедійним жанром 漫才 (manzai), у якому експресивна інтонація, характерні заперечні конструкції та регіональна лексика стають частиною гумористичної взаємодії. Вислів なんでもねん! (nande ya nen!) є одним із найбільш упізнаваних прикладів такого мовлення, а використання кансайських форм сприяє формуванню стереотипного образу енергійного й емоційного персонажа (Kinsui, 2003). У манзі та аніме діалект використовується для створення виразного мовного портрета та позначення регіональної ідентичності персонажів. Зокрема, персонаж Хатторі Хейдзі з *Detective Conan*, який походить з Осаки, послідовно використовує кансайське мовлення (Nakamoto, 2017). У рекламі діалектні конструкції сприяють створенню ефекту неформальності та близькості між брендом і споживачем (Miyata, 2020).

Окрему увагу в дослідженні приділено функціонуванню форми 「ジャ」 (ja). У роботі вона розглядається як елемент із виразним модальним та прагматичним потенціалом, здатний передавати негативну емоційну оцінку, здивування, неприйняття, осуд та інші відтінки ставлення мовця. Її використання аналізується в побутовій комунікації, телебаченні, рекламі, манзі, анімації та соціальних мережах. У таких контекстах діалектна форма виступає не лише граматичним елементом, а й засобом створення емоційного та соціального образу мовця.

Отже, проведене дослідження засвідчило, що кансайський діалект є не просто регіональним різновидом японської мови, а самобутнім мовним і соціокультурним феноменом. Він має тривалу історію, специфічну фонологічну систему, власні лексико-граматичні особливості та широкий набір прагматичних засобів. Кансай-бен зберігає функцію маркера регіональної ідентичності, активно використовується в міжособистісному спілкуванні й масовій культурі та продовжує взаємодіяти зі стандартною японською мовою. Його сучасне функціонування демонструє здатність діалекту зберігати історичну тяглість і водночас адаптуватися до актуальних форм комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Inoue, F. (2005). *Onsei no shakaigaku [Sociology of Speech]*. Tokyo: Kuroshio Shuppan.
- Ishikawa, S. (2020). *Nihongo bunpoo to hoogen no kōsaten [The intersection of grammar and dialect in Japanese]*. Osaka: Kansai Daigaku Shuppankai.
- Kinsui, S. (2003). *Virtual Japanese: Yakuwarigo no nazo [Character language and its mysteries]*. Tokyo: Iwanami Shoten.

- Maeda, Y. (2013). *Heian jidai no kotoba to hoogen [Language and dialects of the Heian period]*. Tokyo: Benseisha.
- Miyata, N. (2020). *Koukoku ni okeru hoogen no hyōshō kōka [Effectiveness of dialect representation in advertising]*. Tokyo: Media Communication Research.
- Nakamoto, T. (2017). *Anime ni mirareru hoogen no hyōshō [Dialectal representation in anime]*. Tokyo: Gakugei University Press.
- Nakamura, M. (2019). *Wakamono to hoogen: Kansai-ben no shin fukugen [Youth and dialect: New revitalization of Kansai dialect]*. Osaka: Gendaijinbunsha.
- Tanaka, N. (2022). *Bunpō to shakaigengogaku kara miru kansai-ben [Kansai dialect in grammar and sociolinguistics]*. Tokyo: Kaitakusha.
- Uwano, Z. (2015). *Nihongo no onsei akusento [Japanese phonological accents]*. Tokyo: Kuroshio Shuppan.
- Yoshida, T. (2021). *Kansai-ben no goi to sono kakuchō [Lexicon of Kansai dialect and its extensions]*. Kyoto: Gakugei Kenkyusha.

ВПЛИВ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ЛЕКСИКУ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Брівка В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Палатовська О. В.**

доктор філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасних умовах глобалізації та активізації міжкультурної комунікації лексичний склад національних мов, зокрема й польської, зазнає помітних змін, відбиваючи нові культурні й суспільні реалії. У добу інтернету, активного розвитку туризму та стійкого зростання суспільного інтересу до культури країн Сходу польська лексична система дедалі активніше поповнюється іншомовними словами. Одним із помітних джерел таких запозичень є японська культура, популярність якої в Польщі зростає завдяки поширенню **аніме, манги** (японських коміксів), **японської кухні, бойових мистецтв, модних трендів та цифрової культури**. Унаслідок цих контактів до сучасного польського лексикону входять запозичення японського походження (японізми), які називають національно специфічні культурні поняття та поступово адаптуються до польської мовної системи. Дослідження таких одиниць дає змогу простежити взаємозв'язок між культурними і лексичними змінами в сучасній польській мові.

Перші японські запозичення датуються другою половиною XIX століття, відколи Японія стала відкритою до контактів зі світом. Більшість із запозичених лексем прийшла до польської мови за посередництва англійської, але початково кількість таких слів була незначною. Першою групою японізмів є національно специфічні слова японської культури, що називають такі невідомі європейцю реалії, як *origami, gejsza, bonsai, kimono, kamikaze* та ін.

Нова хвиля зацікавленості японською культурою в Польщі почалася з 90-х рр. XX ст., коли до польських домів почали потрапляти японські анімовані мультфільми – *anime* (укр. *аніме*), що набули великої популярності серед глядачів через свою незвичність та відмінність від європейських або американських мультиплікацій. Найбільш відомим японським анімаційним символом у Польщі до сьогодні залишається *Hello Kitty*. Поступово стрімких обертів набирає японська популярна музика – *japoński pop*, або *J-pop* (укр. *японський поп*). Цей жанр тісно пов'язаний з аніме, відеоіграми та айдол-культурою (популярними молодими виконавцями та гуртами), а у польськомовному дискурсі починають функціонувати лексеми японського походження, що називають реалії японської попкультури: *anime, manga, visual kei, cosplay, idol, kawaii* та ін.

Також Польща не оминула і фасцинації японською кухнею, якій піддався фактично увесь світ. Згідно з дослідженням Міністерства сільського, лісового та рибного господарства Японії, кількість закладів, які пропонують традиційні страви японської кухні поза межами самої Японії, зросла втричі за останні 10 років. З 2023 року японська кухня посідає почесне шосте місце серед улюблених кухонь польського народу. На сьогодні незліченну кількість японських страв можливо замовити на території усієї Польщі. Завдяки поширенню японських страв у польській мові з'явилися такі слова: *sushi, wasabi, tofu, sashimi, tempura, sake, nori, mochi, ramen* та ін.

Ще одною групою японізмів у сучасному польському лексиконі є назви бойових мистецтв – *aikido, judo, karate, sumo, katana* тощо.

Вплив японської культури простежується також у лексиці, пов'язаній із сучасними технологіями та цифровою комунікацією: *emoji, karaoke, tamagotchi*.

На тлі того, що японська мова має дві основні абетки, а також дві інші системи письма, логічним є питання транскрипції та записування японських запозичень латинськими літерами, що властиві польській мові.

Важливу роль у латинізації японської лексики відіграла система романізації Гепберна (*Herburn romanization*), застосована Джеймсом Кертісом Гепберном у японсько-англійському словнику «*A Japanese and English Dictionary: With an English and Japanese Index*» (1867). Саме у такий спосіб лексеми, запозичені з японської, можуть стати зрозумілими для польського адресата та увійти до вжитку. Система Гепберна спирається на англійську фонологію, внаслідок чого деякі слова, як, наприклад, *sushi* чи *shiatsu*, у польській мові можуть виглядати як англійські запозичення, радше ніж японські. Попри англломовний вигляд транскрипції, читають такі слова за чіткими правилами, адаптованими для польського мовця: голосні (*a, i, u, e, o*) вимовляються так само як у польській мові, а приголосні та буквосполучення *ch, j, sh, ts, w, z*, у мають польські відповідники *ć, ź, ś, c* (або *ts, l* (або *u*), *dz, j*).

Щодо письмового тексту, то деякі популярні географічні назви, включно зі словами, які повноцінно увійшли до польської мови, пишуться на польську манеру звичайним шрифтом (наприклад, *Kioto, kimono*). Натомість

інші, неасимільовані або вузькоспеціалізовані японські терміни, у тексті обов'язково виділяються курсивом.

До сьогодення дня запозичення з японської мови не становлять великого відсотку і не переважають за інші запозичені елементи у польській мові (до прикладу, англіцизми), але вони активно вживаються у різних сферах суспільного життя польського соціуму.

Отже, можна стверджувати, що, незважаючи на географічну віддаленість та приналежність до різних мовних сімей, польська та японська мови і культури знайшли точки дотику. Цьому процесу сприяє сучасна відкритість суспільства до невідомих раніше просторів, подолання стереотипів, розвиток та розширення сфер співпраці, переосмислення старих упереджень та поглиблення міжкультурної інтеграції. Ця взаємодія є також важливим індикатором стану польської мовної системи. Польська мова, жива та динамічна, має достатню гнучкість, яка дозволяє адаптуватися іншомовним словам та впроваджувати їх у щоденний обіг. Це не лише ідентичність нації, але й демонстрація здатності суспільства цінувати та плекати здобутки іншої культури, попри те, наскільки далекою вона може бути від того, що є рідним та звичним з дитинства.

ЛІТЕРАТУРА

Hepburn, J. C. (1867). *A Japanese and English Dictionary: With an English and Japanese Index*. London: Trübner & Co.

СПЕЦИФІКА ФОНЕТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Буток В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Коломоєць Ю. Л.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасних умовах поширення англійської мови у світі її вплив на лексичний склад сучасної корейської мови стає дедалі помітнішим. Англомовні запозичення активно використовуються в різних сферах життя, зокрема в повсякденному спілкуванні, медіа, технологіях і культурі. Водночас через відмінності між фонетичними системами англійської та корейської мов запозичені слова зазнають адаптації. Актуальність дослідження полягає у вивченні особливостей пристосування англомовних запозичень до фонетичних норм сучасної корейської мови.

Англомовні запозичення – це слова англійського походження, що входять до складу корейської мови та адаптуються до її фонологічної системи, набуваючи форми, яка відповідає нормам корейської фонетики (Tranter, 2000).

Найінтенсивніше проникнення англіцизмів відбувається завдяки розвитку міжкультурній комунікації та торгівлі, інформаційних технологій, популяризації культури, науки і спорту. Значну роль у поширенні англіцизмів відіграє також феномен корейської хвилі (한류 – халлю), який поєднує глобальний культурний обмін із запозиченням міжнародної лексики.

Оскільки англійська та корейська мови входять до різних мовних сімей і типологічно віддалені один від одного, у них суттєво відрізняється фонетичні системи, що зумовлює різне звучання та вимову запозичених лексичних одиниць. У процесі адаптації англомовних запозичень до корейської фонетичної системи відбуваються зміни звучання, пов'язані з особливостями корейської вимови та обмеженнями звукової системи мови.

Насамперед замінюються фонемами, які не мають прямих відповідників у корейській мові: звук [f] зазвичай передається, як [ㅍ], а [v] — як [ㅂ] (наприклад: Video 비디오 [bidio], coffee 커피 [keopi]). Для передачі звуку [θ] використовують звуки [ㅅ], [ㅆ] та [ㅌ] (three 쓰리 [sseuri], health 헬스 [helseu], theme 테마 [tema]). Зазвичай звук [ㅆ] відтворюється на початку слова, звук [ㅅ] – на інтуїтивному слуховому сприйнятті, тобто у звичайних запозиченнях. Звук [ㅌ] в свою чергу з'являється в словах грецького та єврейського походження. Для передачі звуку [z] використовують звук [ㅈ], як найближчу фонетичну заміну, оскільки звук [z] в фонетичній системі корейської мови відсутній (size 사이즈 [saijeu]) (de Jong & Cho, 2012; Chauhan, 2022).

Ще однією відмінністю фонетичних систем є наявність скупчення приголосних. За правилами корейської фонетики таке явище є неприродним. Тому у процесі адаптації таких слів з'являється епентезаголосних – додавання звуків між двома приголосними для полегшення вимови (Park, 2016). Зазвичай додають звук [ㅡ] як найбільш нейтральний та «стандартний» для мовної системи (наприклад stress 스트레스 [seuteureseu]), а також звук [ㅣ] перед звуком [ㅈ] та [ㅅ] (тільки перед йотованими) і їх похідними (наприклад English 잉글리시 [inggeullisi], message 메시지 [mesiji]) (Park, 2016).

Також можуть використовувати додатковий звук [ㅡ] в кінці слова, коли англійське слово закінчується на довгий голосний звук чи дифтонг в поєднанні з глухим приголосним, такими як p, t, k (наприклад date 데이트 [deiteu]) (Park, 2016).

Ще однією відмінністю між двома мовами є запис англійських дифтонгів. Основою для різного написання англійських запозичень є те, як люди сприймають звуки на слух. Англійські подвійні голосні або дифтонги [ei] та [ou] відрізняються за своїм звучанням, через що сприймаються по-різному. Дифтонг [ei] майже завжди позначаються двома звуками (наприклад cake 케이크 [keikeu]), в той час як [ou] зазвичай одним звуком (наприклад coat 코트 [koteu], goal 골 [gol]) (Choi & Oh, 2024).

Також є проблема адаптації голосних /ɛ/ та /æ/, які дуже схожі між собою за звучанням, через що процес запозичення англійських слів не

зводиться лише на слухове сприйняття. Хоча носії корейської мови не сильно розрізняють ці звуки при мовленні, проте контраст між звуками /ε/ та /æ/ здебільшого зберігається. Звук /ε/ зазвичай передається корейським [ㅓ] (наприклад tennis 테니스 [teniseu]), в той час як звук [æ] адаптується як корейський звук [ㅕ] (наприклад program 프로그램 [preurogeuraem]), а також рідше, але може звучати як [ㅗ] (наприклад camera 카메라 [kamera]) (Cho & Jeong, 2016).

Отже, фонетична адаптація англомовних запозичень зумовлена різними фонетичними системами. У процесі адаптації відбувається заміна відсутніх у корейській мові звуків, додавання голосних та спрощення англійських дифтонгів для пристосування англійських слів до корейської фонетичної системи. На основі приведених прикладів можна побачити, що запозичені слова можуть зазнавати декілька адаптацій одночасно. Таким чином слова повністю пристосовуються до фонетичної системи корейської мови та її вимови.

ЛІТЕРАТУРА

- Chauhan, R. (2022). A contrastive analysis of the phonology of English loanwords in Korean by focusing on Korean drama and movie titles. *GAP Bodhi Taru – A Global Journal of Humanities*, 5(4), 171–180.
<https://www.gapbodhitaru.org/res/articles/%28171-180%29%20A%20CONTRASTIVE%20ANALYSIS%20OF%20THE%20PHONOLOGY%20OF%20ENGLISH%20LOANWORDS%20IN%20KOREAN%20BY%20FOCUSING%20ON%20KOREAN%20DRAMA%20AND%20MOVIE%20TITLES.pdf>
- Cho, M.-H., & Jeong, S. (2016). English vowel adaptation in Korean: Cases of loanwords with English /ε/ and /æ/. *Studies in Phonetics, Phonology, and Morphology*, 22(2), 361–381.
<https://doi.org/10.17959/sppm.2016.22.2.361>
- Choi, H., & Oh, M. (2024). The asymmetric adaptation of English /ei/ and /ou/ into Korean. *Language & Information Society*, 53, 183–215.
<https://doi.org/10.29211/soli.2024.53..007>
- de Jong, K., & Cho, M.-H. (2012). Loanword phonology and perceptual mapping: Comparing two corpora of Korean contact with English. *Language*, 88(2), 341–368.
<https://doi.org/10.1353/lan.2012.0035>
- Park, I.-K. (2016). Vowel epenthesis in English loanwords: A constraint-based analysis. *The Jungang Journal of English Language and Literature*, 58(3), 295–314.
<https://doi.org/10.18853/jjell.2016.58.3.014>
- Tranter, N. (2000). The phonology of English loan-words in Korean. *Word*, 51(3), 377–404.
<https://doi.org/10.1080/00437956.2000.11432504>

ТОПОНІМІКОН СУЧАСНОЇ ТУРЕЧЧИНИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Буць Д. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Покровська І. Л.

доктор філологічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Топонімічна система є невід'ємною частиною мовної картини світу народу, оскільки географічні назви зберігають інформацію про історію заселення території, мовні контакти, культурну взаємодію та суспільно-політичні процеси. Особливий інтерес у цьому контексті становить топонімікон сучасної Туреччини, формування якого відбувалося під впливом численних цивілізацій і мов. Сучасні географічні назви Анатолії містять грецькі, вірменські, арабські, перські, грузинські, курдські та тюркські мовні нашарування. Відтак аналіз їхньої трансформації дає змогу простежити історичні зміни та процес формування сучасного турецького національного простору.

Одним із найбільш виразних прикладів історичної трансформації є назва столиці Туреччини *Ankara*. У давніх джерелах місто відоме як *Ancyra*, а в османський період у європейських мовах поширеною була форма *Angora*. Сучасна форма *Ankara* є результатом тривалої мовної адаптації, а не просто механічної заміни однієї назви іншою. Цей приклад демонструє, що топонім може змінювати фонетичну форму відповідно до мовної системи нового суспільства, зберігаючи при цьому історичний зв'язок із попередніми номінаціями.

Подібну історико-мовну динаміку демонструє назва *İzmir*, яка в античній та пізніших європейських традиціях функціонувала як *Smyrna*. Відмінність між цими формами є результатом тривалої мовної еволюції та адаптації назви до турецької фонетичної системи. Тому *Smyrna* → *İzmir* доцільно розглядати не лише як перейменування, а як приклад трансформації топоніма внаслідок багатовікового мовного контакту.

Ще одним показовим прикладом є сучасне місто *Edirne*, відоме у греко-римській традиції як *Adrianopolis/Adrianople*. Турецька форма *Edirne* сформувалася внаслідок історичної фонетичної адаптації попередньої назви. Аналогічні процеси спостерігаються в топонімах *Kayseri*, пов'язаному з античною *Caesarea*; *Trabzon*, історично пов'язаному з *Trebizond/Trapezous*, та *Bergama*, яка продовжує традицію античної *Pergamon*. Такі приклади засвідчують, що значна частина сучасного турецького топонімікону має багатозарядну етимологічну структуру.

Окрему групу становлять назви, трансформація яких була безпосередньо пов'язана з державною політикою перейменування. Особливо активним цей процес став у середині ХХ століття. У 1940-х роках було визначено курс на заміну назв іншомовного походження турецькими назвами, а після створення у 1957 році спеціальної комісії з питань перейменування процес

набув системного характеру. За даними дослідження, у період до 1978 року було змінено близько 28 000 назв сіл.

Таким чином, у XX столітті топонімічна трансформація вже не обмежувалася природною мовною еволюцією. Вона могла бути результатом свідомого адміністративного рішення. Показовим є те, що критерієм для перейменування часто виступало іншомовне походження назви. В офіційних документах ішлося про необхідність заміни назв «іноземного» походження турецькими назвами. Водночас дослідження показують, що під час кампаній перейменування іноді змінювалися навіть назви, які мали тюркське походження, але не були належним чином ідентифіковані.

Цікавим прикладом є топоніми, пов'язані з етнічними та мовними спільнотами Анатолії. У різних регіонах країни існували назви грецького, вірменського, грузинського, курдського, ласького, сирійського та арабського походження. Частина з них упродовж XX століття була замінена турецькими назвами. Дослідники розглядають цей процес у ширшому контексті формування уніфікованого національного простору Турецької Республіки. Показовим є приклад регіону *Lazistan*, історично пов'язаного з лаським і грузинським населенням. У ході адміністративних перетворень назва регіону була вилучена з офіційного адміністративного вжитку, а територію було реорганізовано в межах провінцій *Rize* та *Artvin*. Цей приклад демонструє, що трансформація топонімікону може відбуватися не лише через заміну окремого слова, а й через зміну самого адміністративного способу концептуалізації території.

Особливого значення набувають також топоніми східних і південно-східних регіонів Туреччини, де історично функціонували курдські та інші регіональні назви. Зокрема, сучасній офіційній назві *Diyarbakır* у курдському мовному середовищі відповідає назва *Amed*, тоді як місто *Tunceli* в курдській традиції відоме як *Dersim*. Тут топонімічна політика виявляє тісний зв'язок між мовою та ідентичністю. У цьому випадку топонім виступає не лише географічним орієнтиром, а й маркером етнокультурної належності.

Водночас процес трансформації турецького топонімікону не можна трактувати виключно як механічну «заміну іншомовних назв турецькими». Географічні назви можуть змінюватися внаслідок природної мовної еволюції, фонетичної адаптації, перекладу, калькування, адміністративного перейменування або політичного переосмислення. Наприклад, *İstanbul* має складну етимологічну історію, а наукові дослідження пов'язують його походження з грецькою мовною традицією та історичними формами назви міста. Отже, сучасна форма не обов'язково є результатом одноразового офіційного перейменування.

Отже, топонімікон сучасної Туреччини є динамічною системою, у якій взаємодіють різні історичні, мовні та культурні шари. Його трансформація відбувалася під впливом як природних мовних процесів, так і цілеспрямованої державної політики. Особливо інтенсивні зміни спостерігалися після утворення Турецької Республіки та в середині XX століття, коли перейменування географічних об'єктів стало одним із інструментів мовної та адміністративної стандартизації.

ЛІТЕРАТУРА

- Ashley L. R. N. (1999). The placenames of Turkey as a guide to toponymic studies. *Names*, 47(3), 215–226.
- Gülensoy T. (1995). *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*. Ankara: TDK.
- Kuran İ. (2010). *The practice of renaming places in Turkey: An anthropological perspective on spatio-temporal politics*. [Master's thesis, Boğaziçi University].
- Kütükoğlu M. S. (2012). Osmanlıdan günümüze yer adları. *Belleten*, 76(275), 147–166.
- Şahin G. (2010). Türkiye’de yapılmış toponimi çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 134–156.

РОЛЬ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ЗАСВОЄННІ ЛЕКСИКИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО HSK 3-4

Бучак А. Є.

Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: **Малинюк І. В.**
кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний лінгвістичний університет

Інформаційні технології стрімко розвиваються та стають невід’ємною складовою сучасного життя. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовив активне впровадження цифрових інструментів в освітню діяльність (Мацюк & Приймак, 2022). Сьогодні цифровізація освітнього процесу охоплює різні сфери, зокрема навчання, організацію освітнього процесу та управління освітою. У сучасних умовах дедалі більше людей звертаються до самоосвіти, важливим інструментом якої є мобільне навчання. Мобільні застосунки відіграють значну роль у цьому процесі, забезпечуючи можливості для безперервного навчання, поповнення знань, самовдосконалення та професійного розвитку користувачів (Бондаренко, 2018).

Метою роботи є аналіз можливостей мобільних застосунків для засвоєння лексики під час підготовки до міжнародного іспиту HSK 3-4 та оцінка їхньої ефективності.

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити низку чинників, що сприяють підвищенню ефективності навчання за допомогою мобільних застосунків. До них належать доступність навчальних матеріалів у будь-який час і в будь-якому місці, можливість навчатися незалежно від місця перебування, оперативний зворотний зв’язок, а також персоналізація освітнього процесу. У сукупності ці переваги роблять навчання більш гнучким, систематичним та результативним (Геревенко, 2024).

Під час вивчення іноземних мов, зокрема китайської, мобільні застосунки можуть суттєво полегшити процес засвоєння лексики, опанування граматичних конструкцій і повторення вивченого матеріалу, що сприяє його кращому закріпленню. Для більшості осіб, які вивчають китайську

мову, важливим етапом є складання міжнародного кваліфікаційного іспиту з китайської мови HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi). Цей стандартизований іспит є міжнародно визнаною системою оцінювання рівня володіння китайською мовою для іноземців. Однією з ключових умов успішного складання HSK є достатній словниковий запас. Саме тому доцільним є використання спеціалізованих мобільних застосунків, які допомагають ефективно засвоювати лексику та систематизувати процес підготовки до іспиту.

Одним із найбільш професійних мобільних застосунків для підготовки до HSK є «SuperTest». Його функціонал орієнтований на поглиблену і комплексну підготовку до різних рівнів іспиту, зокрема HSK 3-4. Застосунок містить тематично структуровану лексику відповідно до вимог кожного рівня, також інтерактивні вправи для закріплення матеріалу, систему повторювання і тренувальні тести, що дають змогу перевірити засвоєну лексику. Вправи на аудіювання максимально наближені до справжніх завдань іспиту, що дозволяє покращити розуміння на слух, а також можливість регулярно практикуватися, тим самим покращуючи результат. Крім того, «SuperTest» пропонує пробні тести, максимально наближені до формату реального іспиту HSK, таким чином можна не лише розширювати словниковий запас, а й поступово адаптуватися до структури екзаменаційних завдань. Водночас безкоштовна версія застосунку має певні функціональні обмеження, а повний доступ до навчальних матеріалів можливий лише після оформлення платної підписки. Незважаючи на це, «SuperTest» є ефективним інструментом для систематичного засвоєння лексики та самостійної підготовки до HSK 3-4.

Ще одним із популярних застосунків для підготовки до іспиту є «Laoshi». Його функціонал дає змогу не лише усно засвоювати лексику, але також прописувати ієрогліфи, робити з ними вправи і тести на перевірку знань, що сприяє довготривалому запам'ятовуванню. Застосунок містить тематичні словники, які поділені на відповідні рівні. Водночас окремі функції застосунку доступні лише у платній версії, що може обмежувати використання його повного функціоналу.

«Du Chinese» є ефективним застосунком для тих, хто прагне ще краще розвинути навички читання і сприйняття тексту. Застосунок пропонує адаптовані тексти, що містять лексику відповідно до вимог іспиту. Під час читання користувач може переглядати значення незнайомих слів, їхню вимову та приклади вживання безпосередньо в тексті, що сприяє ефективному засвоєнню нової лексики. Регулярне читання адаптованих матеріалів допомагає не лише розширити словниковий запас, а й покращити розуміння контексту використання слів. Водночас безкоштовна версія застосунку має обмежений доступ до навчальних матеріалів, тому для використання повного функціоналу необхідно оформити платну підписку.

Мобільний застосунок «HSK BCT YCT Chinese Test Words» спеціалізується на вивченні лексики, необхідної для складання міжнародних іспитів, таких як HSK, BCT та YCT. Завдяки поділу матеріалу за рівнями користувач може поступово опановувати нові слова, використовуючи картки, вправи на повторення та приклади їхнього вживання. До функціоналу застосунку входять

словникові картки, транскрипція піньїнь, переклад, приклади вживання та вправи для закріплення матеріалу. Попри те, що цей застосунок зосереджений переважно на формуванні словникового запасу, він є ефективним доповненням до інших ресурсів під час підготовки до HSK 3–4.

Отже, аналіз мобільних застосунків для підготовки до HSK засвідчив, що кожен із них має власний адаптований функціонал, що відповідає рівню вивчення мови. Усі вони сприяють підвищенню ефективності засвоєння лексики, розвитку навичок аудіювання та читання. Найбільш ефективним для підготовки до аудіювання є «SuperTest», тоді як «Du Chinese» більш орієнтований на комплексне вивчення мови. Застосунки «Laoshi» та «HSK BCT YCT Chinese Test Words» доцільно використовувати насамперед для опрацювання лексики та ієрогліфіки.

ЛІТЕРАТУРА

Бондаренко, В. І. (2018). Мобільні застосунки як інструмент самоосвіти в середовищі покоління Z. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, (1), 86–98.

<https://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/146298/148514>

Геревенко, А. М. (2024). *Мобільні додатки як інструмент ефективного навчання здобувачів освіти ЗП(ПТ)О: Електронний навчальний курс*. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739298/1/ЕНК%20МОБІЛЬНІ%20ДОДАТКИ.pdf>

Мацюк, В. М., & Приймак, І. М. (2022). Мобільні технології як засіб навчання на уроках фізики. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи: Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 221–223).

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730694/1/Macyuk_Prymak_physics_nature_2022.pdf

КРОС-КУЛЬТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ: СОЦІОФОНЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Валігура О. Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Загальновідомо, що крос-культурні дослідження є типом наукового пошуку, згідно з яким поведінку людини загалом та мовленнєву зокрема вивчають у контексті культурних особливостей. У крос-культурних дослідженнях головну увагу акцентують на спільних і відмінних рисах у структурі, функціонуванні та розвитку певних соціальних й психологічних явищ у різних культурних групах. Дослідження цього типу мають два

рівні: перший передбачає опис спільних та відмінних рис, другий – їхнє пояснення. Наукові проблеми першого рівня пов’язані з особливостями збору інформації, другого – з мотивацією дослідників, їхніми епістемологічними перевагами та ідеологічним контекстом дослідження у межах різних культур (Barnlund, 1975).

Крос-культурні дослідження у межах соціофонетики вивчають, як суспільство, культура та соціальні чинники впливають на вимову, інтонацію й звучання мовлення. Дослідники порівнюють фонетичні особливості різних етнічних, мовних чи регіональних груп, щоб зрозуміти ідентичність людей та правила їхнього спілкування (Qingxue, 2003).

До ключових соціофонетичних факторів відносимо такі чинники:

- **соціальний статус:** яким чином елітне чи маргінальне становище відбивається на артикуляції звуків;
- **гендерні норми:** відмінності у фонетичній поведінці чоловіків та жінок залежно від суспільних очікувань.
- **контекст комунікації:** вплив формальної чи неформальної обстановки на ступінь редукації звуків.
- **перцепція:** як слухачі з різних культур оцінюють привабливість, авторитетність чи доброзичливість за голосом і темпом.

Таким чином, можна стверджувати, що предметом і завданням вивчення соціофонетичного аспекту крос-культурних досліджень є:

- порівняння соціальних діалектів у різних культурах;
- аналіз формування звукових маркерів ідентичності (стать, вік, клас) за допомогою культури;
- вивчення соціального стереотипування за вимовою (фонетичні переваги та упередження);
- дослідження адаптації акцентів та мімікрії при міжкультурному контакті.

Методи дослідження містять *акустичний аналіз мовлення* (вимірювання формант, основної частоти, тривалості); *перцептивні тести* (оцінювання зразків голосів носіями різних культур); *соціолінгвістичне інтерв’ювання* для фіксації реального вжитку фонетичних варіантів.

У контексті дослідження соціофонетичних особливостей мовлення у східній та західній культурах, зауважимо, що вони відображають глибинні відмінності у комунікативних стратегіях, соціальних ієрархіях та емоційному вираженні. Західна соціофонетика більше орієнтована на концепт рівності, індивідуального успіху та гендерного балансу, про що свідчить, зокрема, глибокий, низький голос, який трактується як маркер лідерства. І чоловіки, і жінки високого статусу (топ-менеджери, політики) свідомо чи підсвідомо занижують тембр голосу та використовують спадну, безпеліційну інтонацію в кінці речень, що додає мовленню ваги та переконливості. На відміну від Сходу, на Заході спостерігається використання інтонації впевненості (рівний тон, чіткі логічні наголоси). У контексті такого соціального чинника, як вік, зазначимо молодіжні інтонаційні тренди, які є рушієм фонетичних змін. Як приклад наведемо вживання у мовленні молоді (особливо дівчат) *Upspeak*

/ High Rising Terminal (звичка завершувати розповідні речення питальною, висхідною інтонацією) або Vocal Fry (гортанне скрипіння). Ці тренди з часом переймають і представники старшого покоління.

Щодо такого чинника як вікова інтеграція, то підкреслимо, що літні люди на Заході намагаються якомога довше зберігати енергійний, динамічний темп і виразну інтонацію мовлення, щоб залишатися соціально активними та конкурентноспроможними на ринку праці.

У західній культурі переважає індивідуалізм і пряма, розбірлива артикуляція з чітким виділенням «я», тоді як на Сході домінує колективізм, високий контекст спілкування, стриманість та емоційне маскування через м'яке інтонаційне оформлення. У цих суспільствах соціолінгвістичні норми спираються на конфуціанську етику, де вік і статус визначають формат спілкування. Зазначимо вплив статусу на інтонаційне оформлення висловлення, зокрема вживання високого тону як індикатора поваги. Так, особи нижчого статусу (підлеглі, студенти) при спілкуванні з керівництвом використовують вищий регістр голосу та висхідно-спадну інтонацію, що демонструє ввічливість і відсутність загрози. Монотонність і стриманість мовлення теж є маркером статусу. Люди високого статусу (начальники, професори) говорять нижчим, стабільнішим і монотоннішим голосом, уникаючи різких емоційних перепадів. Це сигналізує про авторитет і самоконтроль. Є і мова жінок, які у сфері обслуговування або в присутності чоловіків вищого статусу, штучно підвищують тембр голосу та використовують «дитячі» інтонації для демонстрації лагідності.

Щодо впливу віку на інтонаційне оформлення висловлення в східній культурі, то зауважимо, що молодші за віком зобов'язані використовувати граматичні системи ввічливості (наприклад, кейго в Японії або чондетмаль в Кореї), які мають свою інтонаційну специфіку. Старший вік у східній культурі трактується як синонім тиші: літні люди мають право на різкі або, навпаки, дуже повільні інтонаційні контури, що сприймається як ознака життєвої мудрості і тому їхнє мовлення ніколи не переривають.

Окреслимо основні просодичні риси західної культури, якій властивий індивідуалізм та динаміка мовлення. Серед інтонаційних маркерів зазначимо чітко виражене логічне наголошування власної думки, акцент на індивідуальній позиції (я-центричність). Тон голосу та паузи слугують для вираження власного «Я» та відстоювання особистих кордонів. Щодо гучності і темпу, то мовлення часто буває гучнішим, енергійнішим, із швидким і рішучим темпом. Артикуляція більш відкрита, спрямована на максимальну зрозумілість та переконання співрозмовника.

У східній культурі, якій властивий колективізм та гармонія, динамічні і темпоральні характеристики інші: голос звучить тихіше, темп більш сповільнений, розмірений, з повагою до пауз та тиші. Артикуляція стриманіша, м'якша, часто з меншим розкриттям рота або приглушеною проєкцією голосу (наприклад, у традиційному японському чи китайському етикеті). Серед інтонаційних акцентів спостерігається мінімум різких перепадів висоти тону, уникання гучності мовлення заради збереження гармонії

та уникнення конфлікту. Зміна інтонації виконує соціально-регулятивну функцію, а саме, підкреслення статусу, поваги до старших чи колег замість демонстрації особистих емоцій. Якщо на Сході інтонація є суворим маркером соціальної ієрархії та поваги, то на Заході вона частіше слугує інструментом самовираження, демонстрації впевненості або солідарності.

Відтак крос-культурні дослідження у соціофонетичному аспекті вивчають те, як соціальні чинники (вік, стать, статус) та культурні норми впливають на вимову, інтонацію й сприйняття мовлення у різних етномовних спільнотах. Вони порівнюють фонетичні варіації, акценти та манери спілкування, щоб зрозуміти соціальну роль звукового оформлення мови.

Таким чином, проблема крос-культурних досліджень у межах соціофонетики постає як актуальна загальномовознавча проблема. Крім цього, питання взаємозв'язку і атракції між фонетичними засобами і соціальними чинниками саме по собі є одним з найменш вивченим у сучасній лінгвістиці, що зумовлює необхідність його висвітлення у ракурсі експериментальних фонетичних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Barnlund, Dean C. (1975). *Public and Private. Communicative Styles of Two Cultures*. Tokyo: Simul Press.
- Qingxue, Liu (2003). Understanding Different Cultural Patterns or Orientations Between East and West. *Investigationes Linguisticae*, 9, 22–30.
<https://doi.org/10.14746/il.2003.9.3>

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ван Цзіньлін

Інститут шовкового шляху Чанчунського університету

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту відкриває нові можливості та ставить нові виклики перед підготовкою фахівців з іноземних мов у вищих навчальних закладах не тільки в Китаї, а й по усьому світі. Глибокий аналіз поточного стану речей дозволяє чітко усвідомити обмеження традиційних моделей навчання та численні труднощі, з якими стикаємося сьогодні вища школа. Водночас це спонукає активно шукати інноваційні шляхи та стратегії.

Штучний інтелект (ШІ) у китайській вищій школі не просто додає нові технічні засоби до традиційного вивчення іноземних мов, а поступово змінює саму модель такої освіти: від засвоєння мовних знань – до персоналізованого, міждисциплінарного навчання, розвитку критичного мислення, цифрової грамотності та здатності людини ефективно співпрацювати зі ШІ.

Уже сьогодні стрімкий розвиток ШІ змінює мету, зміст, методи навчання, а також роль викладача та систему оцінювання знань студентів. Усвідомлюючи

це, Міністерство освіти КНР у 2026 році ухвалило план «AI + Education», який передбачає інтеграцію ШІ в університетські програми, розвиток ШІ-грамотності студентів і викладачів та міждисциплінарне навчання.

У зв'язку з цим можна визначити шість основних тенденцій у вивченні іноземних мов в університетах Китаю, що цілком відповідають наступному етапу національної стратегії цифрової освіти.

1. Перехід від традиційного вивчення мови до персоналізованого навчання за допомогою ШІ. Студент може отримувати індивідуальні завдання відповідно до свого рівня, виконувати граматичні та лексичні вправи, тренувати навички писемного та усного мовлення, відразу отримуючи зворотний зв'язок. Китайська освітня політика прямо орієнтується на використання ШІ для побудови *індивідуальних освітніх траєкторій*.

2. Поширення генеративного ШІ та великих мовних моделей. Студенти використовують ШІ для написання й редагування текстів, підготовки презентацій, перекладу, пояснення граматики, створення діалогів тощо, тому необхідно навчати студентів грамотно і коректно використовувати генеративний ШІ під час вивчення мови.

3. Зміна ролі викладача іноземної мови. Викладач поступово перестає бути лише джерелом інформації. Його роль зміщується в бік організації навчання, перевірки інформації, розвитку критичного мислення та навчання студентів правильній роботі з ШІ. Китайська державна стратегія окремо передбачає підвищення ШІ-компетентності викладачів.

4. Перехід від моделі «іноземна мова як спеціальність» до міждисциплінарної моделі. Це дуже цікавий аспект саме для Китаю. Наприклад, Чанчунський університет розвиває комбіновані програми на кшталт «іноземна мова + регіонознавство», «іноземна мова + бізнес» тощо. Тобто іноземна мова дедалі частіше стає частиною підготовки комплексного фахівця, а не єдиною професійною компетентністю.

5. Зміна системи контролю знань. Якщо студент може за кілька секунд отримати від ШІ граматично правильний текст або переклад, традиційне домашнє завдання типу «написати есе» вже не завжди показує реальний рівень володіння мовою. Тому актуальними стають усні завдання, робота в аудиторії, індивідуальні й групові проєкти, аналіз і виправлення ШІ-текстів. Саме тому академічна доброчесність і критичне використання ШІ стають ключовими проблемами у викладанні іноземних мов.

6. Поява нової компетентності – критичної ШІ-грамотності іноземною мовою. Студенту вже недостатньо просто вміти поставити запит ChatGPT або іншій моделі. Він повинен уміти перевіряти відповідь ШІ, знаходити мовні та фактичні помилки, оцінювати якість перекладу, розпізнавати культурні неточності та відповідально використовувати створений ШІ контент. Саме критичне ставлення до роботи з генеративним ШІ зараз розглядається як один із перспективних напрямів розвитку викладання іноземних мов у китайських університетах.

Водночас маємо тверезо усвідомлювати, що в процесі впровадження цих змін доведеться подолати чимало труднощів, до яких можна віднести

залежність студентів від генеративних моделей, зниження самостійності письма й перекладу, використання помилкових відповідей ШІ, проблеми академічної доброчесності та захисту персональних даних, а також з'ясування того, що саме має тепер оцінювати викладач іноземної мови.

Отже, викладачі повинні завжди зберігати суб'єктність у навчанні, проявляючи гуманістичну турботу та інноваційне мислення за допомогою інтелектуальних інструментів, щоб уникнути «дегуманізації» навчального процесу. Студенти, у свою чергу, мають розвивати критичне мислення та здатність до самостійного навчання під час навчання з використанням ШІ, щоб відповідати різноманітним вимогам цифрової епохи. Саме тому китайська освітня політика наголошує на безпечному та відповідальному використанні ШІ й захисті персональної інформації.

Розробка навчальних програм на основі штучного інтелекту, індивідуалізоване навчання за допомогою інтелектуальних інструментів, інноваційні практики міждисциплінарної інтеграції, а також інтелектуальна підтримка стратегій вивчення мов та узгоджений розвиток ролі викладачів – все це разом становить ключові заходи для подолання викликів сьогодення. Реалізація цих стратегій, як очікується, дозволить суттєво підвищити якість підготовки фахівців з іноземних мов, щоб вони могли краще адаптуватися до вимог епохи глобалізації та інформатизації.

У майбутньому викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах Китаю має ще більше досліджувати точку рівноваги між технологіями та гуманітарними цінностями. Завдяки постійній підтримці держави, інтеграції ресурсів та рефлексії над практикою слід створити інтелектуальну освітню екосистему, що буде більш адаптивною, творчою та гуманною, щоб закласти міцний фундамент для підготовки фахівців з іноземних мов нової епохи.

ІСТОРИЧНА ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА КИТАЮ ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Васильчук В. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Китайська Народна Республіка є одним із ключових осередків світової цивілізації із неперервною декількатисячолітньою історією та потужним культурно-історичним потенціалом. Сучасний Китай єдиний у своєму роді синкретичним поєднанням традиційних культурних інститутів давнини із високотехнологічною урбанізаційною динамікою ХХІ ст., що зумовлює його високу атрактивність у системі міжнародного та внутрішнього туризму.

Витоки китайської цивілізаційної спільноти сягають середини II тис. до н. е., коли в басейні річки Хуанхе сформувалися перші ранньодержавні утворення. До кінця II тис. до н. е. відбувалося поступове розширення ареалу китайського етносу в Східній Азії – від басейну річки Амур на півночі до південних рубежів Індокитайського півострова. Освоєння

територій супроводжувалося активним розвитком річкових та морських комунікаційних шляхів, що сприяло виходу давньокитайських суден у акваторію Тихого океану.

Ідея просторового переміщення та пізнання світу посідає важливе місце у давньокитайській інтелектуальній традиції. Зокрема, у канонічному трактаті «Лунь юй» Конфуцій (551–479 рр. до н. е.), який присвятив близько 13 років мандрівній викладацькій та реформаторській діяльності, замислювався над морськими подорожами. У його соціально-етичній концепції ідеальне суспільство базувалося на неухильному виконанні кожним індивідом свого соціального обов'язку (лі та і). Засновник даосизму Лао-цзи (VI ст. до н. е.) під час своїх просторових мандрів сформував основи даоської філософії, викладені в трактаті «Дао де цзин».

Протягом останніх двох тисячоліть духовний ландшафт Китаю визначався релігійно-філософською тріадою Сань цзяо («три вчення»):

Конфуціанство – регулятивна система соціально-етичних норм та соціальної гармонії;

Даосизм – доктрина індивідуального містично-споглядального пізнання універсуму (Дао);

Буддизм – сотеріологічне вчення про спасіння через співчуття, етичне самовдосконалення та медитативну практику.

Значний внесок у географічне розширення кругозору китайців зробив дипломат Чжан Цянь (II ст. до н. е.). Його військово-дипломатична місія до Центральної Азії за дорученням імператора У-ді заклала підвалини для функціонування Великого шовкового шляху. Попри надзвичайні труднощі (із понад сотні учасників експедиції через 13 років до столиці Чан'янь повернулися лише Чжан Цянь, його дружина та сподвижник Ганьфу), результати цієї місії відкрили для Китаю трансєвразійські торговельно-культурні контакти.

Особливе місце в китайській історіографічній традиції посідає Сима Цянь (135–87 рр. до н. е.), засновник наративної історіографії Китаю («китайський Геродот»). У монументальній праці «Історичні записки» («Ши цзи») він хронологічно виклав історію регіону від давнини до I ст. до н. е. Дослідницький метод Сима Цяня базувався на синтезі польових етнографічних спостережень, критичного аналізу епіграфічних пам'яток та польового обстеження місць історичних подій. Зокрема, він першим науково охарактеризував локалізацію столиці династії Шан (XIV–XII ст. до н. е.), що в новітній час було повністю верифіковано археологічними дослідженнями. Метод Сима Цяня закріпив принципи об'єктивності та верифікованості джерел в азійській історіографічній школі (Ху, 2014).

Спадщина стародавності представлена видатними об'єктами: Великим китайським муром (загальна довжина оборонних споруд сягає понад 21 тис. км), палацовим комплексом Цзицзіньчен («Заборонене місто»), імператорськими парками Іхсуюань та Бейхай, гірським масивом Сяншань, Храмом Неба в Пекіні, а також археологічним комплексом «Теракотова армія» в Сіані.

Інституціоналізація туристичного сектору в сучасному Китаї розпочалася після проголошення КНР у 1949 році: 1954 р. – заснування Міжнародного бюро подорожей із мережею філій у ключових центрах (Пекін, Шанхай, Гуанчжоу); 1964 р. – створення Державного управління у справах туризму КНР; після 1978 р. – політика «реформ і відкритості» трансформувала туризм на високодохідну галузь національної економіки.

Станом на сьогодні КНР посідає провідні позиції у світовому туризмі як за обсягом вхідного міжнародного потоку, так і за масштабами внутрішнього туризму. На території країни розташовано близько 57 об'єктів, включених до Списку світової спадщини ЮНЕСКО (UNESCO World Heritage Centre, n.d.).

У 2013 р. керівництво КНР висунуло геоекономічну та геокультурну ініціативу «Один пояс, один шлях» (зокрема, «Економічний пояс Шовкового шляху» та «Морський Шовковий шлях XXI ст.»), покликану активізувати міжцивілізаційний та туристичний обмін між Азією, Європою та Африкою (Ху, 2014). Паралельно спостерігається інтенсивний розвиток культурно-пізнавального та гастрономічного туризму, що спирається на автентичні кулінарні традиції, нематеріальну культурну спадщину та фольклорно-фестивальну інфраструктуру Китаю.

ЛІТЕРАТУРА

- Xu, F. (2014). China's outbound tourism – emerging trends and features in the second decade of the 21st century. *Perspectives in Asian Leisure and Tourism*, 2(1), 1–16.
- UNESCO World Heritage Centre. (n.d.). China: Properties inscribed on the World Heritage List. World Heritage Convention. Retrieved August 17, 2026, from <https://whc.unesco.org/en/list/>

МОВНІ СТРАТЕГІЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТИВНОГО ПЕРЕКЛАДУ В ТУРЕЦЬКОМУ Е-KОМЕРЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Веретіна А. А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Дрига І. М.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Турецькі рітейлери одягу (LC Waikiki, Trendyol, Colin's, DeFacto тощо) активно виходять на український ринок, надаючи послугуючись мультимовними вебсайтами й застосунками (Canım-Alkan, 2017). Їхня комерційна успішність у країні великою мірою залежить від якості мовної локалізації – перекладу сайтів продаж, назв, описів, банерів і особливо елементів заклику до дії (СТА, call to action), що стимулюють конверсію користувача в покупця. Зіставлення турецько-англо-українських версій дискурсу електронної комерції дає змогу простежити перекладацькі трансформації та стратегії

крос-культурної адаптації, які застосовують локалізатори, коли турецький контент проходить етап англомовної глобалізації (мова-посередник) і адаптується до українського лінгвокультурного простору. Актуальність теми зумовлена браком системних тюркологічних досліджень мови турецького е-комерційного дискурсу, зокрема лексико-стилістичних маркерів СТА в перекладі.

Дослідження ставить за мету виявити та систематизувати мовні стратегії локалізації й адаптивного перекладу турецькомовного е-commerce дискурсу, описати перекладацькі трансформації та лексико-стилістичні маркери СТА в трьохмовній локалізації. Для цього було проведено уточнення поняття «локалізація», «адаптивний переклад», «дискурс СТА» (Скиба, 2019), укладено корпус елементів СТА для досліджених сайтів, ідентифіковано, до яких саме типів трансформацій вдавалися перекладачі (калькування, модуляція, генералізація/конкретизація, культурна субституція) (Molina & Hurtado Albir, 2002) та здійснено спробу опису механізмів крос-культурної адаптації та лексико-стилістичних засобів СТА за прагматичною функцією у трьох мовах. Для дослідження було обрано вибірку з понад 200 одиниць СТА, банерів і описів акцій із офіційних вебсайтів і застосунків LC Waikiki, Trendyol, Colin's та DeFacto турецькою, англійською й українською мовами за 2023–2026 рр., застосовано порівняльно-зівставний аналіз паралельних текстів, елементи перекладацького, компонентного та дискурс-аналізу зі звертанням до кількісного аналізу частотності вжитих стратегій.

Таким чином було здійснено перший аналіз перекладацьких трансформацій та стратегій крос-культурної адаптації турецького е-commerce дискурсу у трикутнику турецька – англійська – українська мови, що дає змогу простежити зміну прагматики заклику до дії під час подвійного перекладацького посередництва (тур. → англ. → укр.).

Було встановлено, що локалізація СТА відбувається переважно за моделлю комунікативного, а не семантичного перекладу, де пріоритет надається прагматичному ефекту, а не дослівній відповідності (Сітко & Ващенко, 2025). Турецьке «Hemen keşfet» (букв. «відкрий негайно») в англомовній версії стає узагальненим «Shop now», а в українській – «Обирай зараз», що демонструє модуляцію й генералізацію замість калькування. «Sınırlı süre indirimі» передається англійською як «Limited time offer», а українською – «Встигни за знижкою», де український варіант посилює терміновість імперативом «встигни», відсутнім у прямому відповіднику.

Крос-культурна адаптація виявляється у сезонно-релігійному компоненті: кампанії, приурочені до Рамадану («Ramazan İndirimleri»), в українській локалізації заміщуються нейтральними формулюваннями («Весняний розпродаж») – це культурна субституція (Newmark, 1988), заміна культурно маркованого елемента функціональним відповідником цільової культури. Система розмірів (Türk bedeni) конвертується в позначення EU/UA, а гривня замінює турецьку ліру.

Лексико-стилістичні маркери СТА різняться за мовами. У турецьких текстах домінує наказовий спосіб 2-ї особи однини («keşfet», «kaçırma» –

«відкрий», «не прогавай»), що створює ефект прямого звернення. Англомовна версія тяжіє до нейтральних кліше («Shop now», «Discover more») – уніфікованої проміжної ланки. Українська локалізація посилює експресивність: це частки «лише», «вже», розмовний імператив «обирай», що засвідчує орієнтацію на емоційно-експресивний реєстр. Частотний аналіз показує перевагу модуляції й адаптації (близько 45%) над калькуванням (менше 15%) (Halimah & Aljaroudi, 2019) – домінування доместикаційної стратегії (Venuti, 2008) для українського ринку.

Отже, українська локалізація турецьких рітейлерів не розводить, а радше поєднує перекладацькі трансформації із засобами крос-культурної адаптації. Англійська мова тут виконує функцію посередника й уніфікатора СТА-формул, а українська версія додатково адаптує їх до національно-мовної експресивної норми.

ЛІТЕРАТУРА

- Сітко, А. В., & Ващенко, Д. В. (2025). Локалізація вебконтенту як форма міжкультурної комунікації. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2(213), 365–370.
<https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-53>
- Скиба, К. (2019). Роль перекладу у процесі локалізації. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, (15), 70–72.
- Canım-Alkan, S. (2017). Position of the translator as an agent in website localization: The case of Turkey. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 13(2), 510–525.
- Halimah, A. M., & Aljaroudi, Z. R. (2019). Translating English-Arabic business-to-consumer advertisements: A domesticating approach. *World Journal of English Language*, 9(2), 42–58.
<https://doi.org/10.5430/wjel.v9n2p42>
- Molina, L., & Hurtado Albir, A. (2002). Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta*, 47(4), 498–512.
<https://doi.org/10.7202/008033ar>
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall International.
- Venuti, L. (2008). *The translator's invisibility: A history of translation* (2nd ed.). Routledge.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ У РОМАНІ КАКУТИ МІЦУЙО «БУДИНОЧОК НА ДЕРЕВІ»

Вознюк Г. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасне перекладознавство приділяє значну увагу проблемі відтворення реалій – лексичних одиниць, що позначають предмети, явища та поняття, характерні для життя одного народу й чужі для іншого. Особливої гостроти ця

проблема набуває під час перекладу художньої прози, у якій реалії виконують не лише номінативну, а й культурно-історичну, символічну функції. Роман японської письменниці Какути Міцuyo (角田光代) «Будиночок на дереві» (яп. ツリーハウス, 2010; лауреат літературної премії імені Іто Сея, 2011) є показовим матеріалом для такого аналізу, оскільки в ньому переплітаються кілька історичних пластів японського суспільства ХХ століття.

Об'єктом нашого дослідження є текст роману, у якому розгортається сімейна сага трьох поколінь на тлі репатріації з Маньчжурії (満州, *маншю*) до повоєнного Токіо та історії китайського ресторану «Нефрит» (翡翠飯店, «Хісуй-хантен») у районі Шіндзюку. Предметом дослідження є способи відтворення історичних реалій цього твору засобами української мови (角田, 2010).

У тексті роману виокремлюємо чотири основні групи історичних реалій, що потребують особливих перекладацьких рішень:

1) Політико-адміністративні реалії доби Маньчжоу-го – назви державних і колонізаційних інституцій (満州国, *маншю-коку* – Маньчжурія; 開拓団, *кайтакудан* – переселенські загони японських колоністів), а також лексика репатріаційного процесу (引揚者, *xikiatema* – репатріант, 引き揚げ, *xikiate* – репатріація), що позначають реалії японської експансії в континентальній Азії 1930–1940-х років.

2) Соціально-побутові реалії повоєнного Шіндзюку – лексика стихійних ринків і барачних поселень (闇市, *ямі-ічі* – «чорний ринок», バラック, *баракку* – барак), що відображають повсякдення японців у перші повоєнні роки.

3) Гастрономічні реалії китайської кухні в Японії – назва самого ресторану 翡翠飯店 (*Хісуй-хантен*, букв. ресторан «Нефрит»), номінації страв та начиння китайської рестораційної традиції (炒飯, *чяхан* – смажений рис; 中華鍋, *чюканабе* – сковорідка-вок, 水餃子, *суйгьодза* – пельмені-суйгьодза тощо).

4) Реалії доби «періоду високого економічного зростання» (高度経済成長期, *кодз кейдзай сейчьоокі*, 1950–1970-ті рр.) – побутові й соціальні маркери повоєнної японської модернізації, на тлі якої змінюється склад родини й статус родинного бізнесу (角田, 2010).

Перекладацькі стратегії відтворення реалій

1) транскрипція / транслітерація (Шіндзюку, Шібуя) – застосовується для власних назв і термінів, що не мають усталених українських відповідників. Є оптимальними, якщо назва не несе додаткового смислового навантаження, яке відіграє роль в сюжеті твору.

2) калькування («переселенський загін», ресторан «Нефрит») – доцільне для прозорих за внутрішньою формою складених найменувань. У випадку з рестораном «Нефрит» головною метою є демонстрація осередку китайської культури на теренах Японії.

3) описовий (перифрастичний) переклад – для реалій, культурне тло яких невідоме українському читачеві (наприклад, розгорнуте тлумачення

поняття «*xikiatgesha*» як «японець, репатрійований із колишніх колоніальних територій»);

4) *гіперонімічний переклад / генералізація* – заміна вузькоспеціальної реалії ширшим за значенням поняттям («чорний ринок» замість дослівного відтворення внутрішньої форми терміна «*yami-ichi*», що буквально означає «ринок у темряві») (Коптілов, 2003);

5) *перекладацький коментар (примітка)* – необхідний засіб для реалій першої групи, оскільки без історичного пояснення (статус Маньчжурії як маріонеткової держави, обставини колонізації та подальшої репатріації) українському читачеві важко декодувати ідеологічне навантаження цих понять.

Основні труднощі перекладу

1) *Історична дистанція і брак фонових знань* у цільовій аудиторії: якщо для японського читача реалії Маньчжурії й повоєнної репатріації є частиною спільної колективної пам'яті та історії, то для українського читача вони потребують додаткового контекстуалізування без надмірної дидактичності тексту перекладу.

2) *Ідеологічна конотативність термінів* епохи японського колоніалізму: буквальний переклад термінів на кшталт «переселенський загін» ризикує нейтралізувати їхнє історичне навантаження, тоді як розгорнутий коментар – переобтяжити художній текст.

3) *Збереження часового й етнокультурного колориту* без надмірної екзотизації тексту: варто уникати як повної адаптації реалій до українських відповідників (що призводить до втрати японського колориту), так і надмірної кількості нетранслітерованих японізмів, що ускладнює сприйняття.

4) *Баланс точності та художньої природності* мовлення персонажів: гастрономічна лексика й побутові деталі мають органічно вписуватися в мовлення різних поколінь родини, зберігаючи стилістичну диференціацію оригіналу.

Таким чином, переклад історичних реалій роману Какути Міцуйо «Будиночок на дереві» вимагає комплексного підходу, що поєднує транскрипцію власних назв, вибіркове калькування, описовий переклад і перекладацький коментар. Визначальним критерієм вибору стратегії є функція реалії в тексті: номінативна (потребує транскрипції), характеротворча (допускає калькування чи генералізацію) чи історико-ідеологічна (потребує коментаря).

ЛІТЕРАТУРА

Коптілов, В. В. (2003). Теорія і практика перекладу. Юніверс.
角田光代. (2010). ツリーハウス [Будинок на дереві]. 文藝春秋.

**ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ МЕТАФОРИЗАЦІЇ
У КЛАСИЧНОМУ КИТАЙСЬКОМУ ТЕКСТІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТРАКТАТУ «МИСТЕЦТВО ВІЙНИ» СУНЬ ЦЗИ)**

Волохач Д. Т.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Класичні китайські тексти характеризуються високим рівнем лаконічності, синкретизму та глибокою метафоричністю. Метафора в давньокитайській традиції слугує не просто риторичною фігурою чи оздобою мовлення, а є фундаментальним когнітивно-прагматичним інструментом концептуалізації світу (Lakoff & Johnson, 2003). Переклад таких текстів європейськими мовами вимагає від перекладача розкриття складної мережі культурних та філософських асоціацій, які не мають прямих структурно-семантичних відповідників у мові-перекладі (Venuti, 1995).

Трактат Сунь Цзи «Мистецтво війни» – це яскравий приклад поєднання військово-стратегічної думки із загальнофілософською традицією даосизму та концепцією «Ї цзін» (Книги змін) (Sawyer, 1993; Sun, 2015). Дослідження лінгвокогнітивних та перекладознавчих трансформацій метафоричних моделей цього трактату є актуальним завданням сучасної порівняльної лінгвістики та перекладознавства (Zhang, 2017).

На відміну від західноєвропейської риторичної традиції, де метафора частіше розглядається як засіб переносного значення на основі подібності, у давньокитайській мові веньянь метафора тісно пов'язана з концептом сянь (象 – образ, символ). У світі Сунь Цзи військова діяльність не відривається від природного порядку (Дао) (Minford, 2002).

Специфіка метафоричного кодування у трактаті базується на кількох ключових концептуальних доменах:

- Природні елементи (вода, вітер, вогонь, гори): Військо метафорично прирівнюється до води, яка не має постійної форми («військо не має постійної формованої сили, як і вода не має постійної форми» – 兵無常勢, 水無常形) (Giles, 1910; Sun, 2015).

- Тілесна та біологічна метафорика: Держава та армія функціонують як єдиний організм, де відносини між правителем, полководцем і солдатами змальовуються через органічні зв'язки (Amiot, 1992; Sawyer, 1993).

- Просторово-часова метафорика (порожнеча та повнота, рух та спокій): Поняття сюй (虛 – порожнє, уразливе) та ши (實 – повне, міцне) виступають основними метафорами стратегічного маневрування (Minford, 2002; Zhang, 2017).

При перекладі метафоричних концептів Сунь Цзи сучасними європейськими мовами (зокрема українською) перекладачі постають перед дилемою між дедоместикацією (екзотизацією) та доместикацією

(адаптацією) (Venuti, 1995). На матеріалі зіставного аналізу виділяються три основні стратегії:

- Пряме метафоричне перенесення (калькування): Застосовується у випадках, коли метафоричний образ є універсальним або легко декодується завдяки загальнолюдському досвіду (Lakoff & Johnson, ۲۰۰۳). Наприклад, метафора «непереможність – це захист, можливість перемоги – це напад» (守則不足, 攻則有餘) відтворюється збереженням вихідного метафоричного поля (Sun, ۲۰۱۵).

- Заміна метафоричної картини (адаптаційно-функціональний переклад): Використовується, коли буквальний переклад китайського образу створює хибні асоціації у читача мови-перекладу. Наприклад, китайські поняття *ци* (奇 – незвичайне, маневрене, приховане) та *чжен* (正 – пряме, традиційне, відкрите) є глибинними метафорами ін'янської дуальності у війні. Прямий переклад як «дивне та правильне» викривляє зміст, тому перекладачі вдаються до розгортання метафори у військово-тактичні терміни («непрямі та прямі атаки» або «маневрові та лобові сили») (Giles, ۱۹۱۰; Minford, ۲۰۰۲).

- Деметафоризація (експлікація та експліцитний переклад): Втрата метафоричного образу на користь описового або понятійного перекладу (Venuti, ۱۹۹۵). Прикладом є метафора по формах (形 – *сін*), яка означає зовнішній вигляд, диспозицію та потенціал війська. В європейських перекладах цей образ часто нейтралізується до термінів «диспозиція», «розгортання» або «стратегічна позиція», що втрачає філософсько-візуальну глибину китайського оригіналу (Zhang, ۲۰۱۷).

Основна перекладацька складність полягає в тому, що класичний китайський ієрогліф-метафора володіє високим ступенем семантичної дифузності. В одному метафоричному контексті ієрогліф *ши* (勢) одночасно поєднує значення «потенціал», «сила», «кінетична енергія», «ситуативна перевага» та «рельєф». Перекладач змушений здійснювати дискретизацію – обирати лише одне із значень відповідно до контексту, що неминуче збіднює багатомірний текст Сунь Цзи (Zhang, 2017).

Наприклад, відома метафора «потенціал (勢) подібний до натягнутого арбалета» (其勢險, 其節短) вимагає збереження фізично-механічного образу накопиченої енергії, що в українському перекладі найкраще передається через збереження динамічного порівняння (Sun, 2015).

Переклад метафоричної системи трактату «Мистецтво війни» Сунь Цзи не є суто мовознавчим завданням зіставляння відповідників, а являє собою складний процес міжкультурного та міжпарадигмального трансляту (Venuti, 1995).

Для адекватного відтворення метафоризації класичного китайського тексту перекладач повинен застосовувати комбінований підхід:

- Зберігати оригінальні природничі та філософські метафори там, де вони формують концептуальний каркас трактату (вода, форма, порожнеча).
- Застосовувати коментарі та контекстуальні експлікації для метафор із високим рівнем етимологічної та культурологічної зумовленості (*ци-чжен*, *сін-ші*).

- Уникати надмірної над-термінологізації, яка перетворює філософсько-стратегічний трактат на сухий військовий статут, позбавляючи його оригінальної гносеологічної глибини.

ЛІТЕРАТУРА

- Amiot, J. J. M. (1772). *Art militaire des Chinois*. Didot l'aîné.
- Giles, L. (1910). *Sun Tzu on the art of war: The oldest military treatise in the world*. Luzac & Co.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Minford, J. (2002). *Sun Tzu: The art of war*. Viking Penguin.
- Sawyer, R. D. (1993). *The seven military classics of ancient China*. Westview Press.
- Sun, Tzu. (2015). *Мистецтво війни* [The art of war] (S. Lesniak, Trans.). Staryi Lev Publishing House.
- Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge.
- Zhang, G. (2017). Translation of military terms in Sun Tzu's *The Art of War*. *International Journal of English Linguistics*, 7(6), 184–191.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Вороніна С. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: **Кірносорова Н. А.**

доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У сучасній українській лінгвістиці приділяється значна увага до китайської культури та її мови. Повноцінне вивчення китайської мови включає в себе знання та розуміння фразеологізмів, які є невід'ємною частиною життя кожного китайця в будь-якій сфері життя. Тому для точного розуміння культури та вдалого використання фразеологізмів потрібно знати їх структурні та семантичні особливості.

У китайській лінгвістиці прийнято вважати, що існує п'ять видів фразеологізмів: 成语 (чен'юй) – сталі вирази, 谚语 (яньюй) – прислів'я, 俗语 (сюй) – приказки, 歇后语 (сехоуей) – недововки, 惯用语 (гуаньюей) – фразеологічні сполучення.

Головними структурними особливостями чен'юй є те що вони поділяються на паралельні та непаралельні конструкції. Паралельна структура має чотирискладову форму, рівномірне чергування складів та лексико-семантичний паралелізм. В той час як непаралельна конструкція може мати асиметричну будову і не має чіткої симетрії (Корольова & Стоянова, 2010).

Яньюй в свою чергу також має паралельну та непаралельну конструкцію. Для прислів'їв паралельного типу теж характерним є граматичний паралелізм, чергування тонів, однакова кількість слів та лексико-семантична відповідність. Тоді як непаралельний тип не має паралелізму і має різноманітні структурні моделі. Загалом прислів'я діляться на прості та складні, де прості, у свою чергу, поділяються на неповні та повні. Повні речення включають у себе такі типи: речення, де присудком є дієслово, іменник або прикметник; речення з судженням; послідовні речення, де об'єкт першого дієслова одночасно служить підметом для іншого дієслова; а також речення зі структурою суб'єкт-об'єкт. Складні ж речення поділяються на складносурядні, складнопідрядні, багатозв'язкові складні речення та скорочені складні речення (谢慧玲, 2011, с. 108–120). Прислів'я зазвичай мають повчальний відтінок.

Для *суюй* характерна відсутність чіткого паралелізму та фіксованої довжини, але є синтаксична різноманітність. Також вони не мають повчального характеру, на відміну від *яньюй*.

Гуаньюнюй мають розмовний характер й переважно трискладову структуру, синтаксичні та прагматичні функції, і емоційне забарвлення. Вони одночасно мають фіксовану та гнучку структуру, граматику зазвичай базується на 动宾式 (дієслівно-об'єктні) та 偏正式 (атрибутивні слова). Структура таких типів незмінна, але в той час гнучкість полягає у змінні слова, додавання слова, зміна порядку слів (施宝义, 1982).

Сехоуюй складаються з двох частин, де перша виступає образом або метафорою, а друга є поясненням та розкриттям прихованого змісту. Між цими частинками на письмі пишеться «—», в мовленні – пауза. Для них притаманні фіксований порядок слів та різні граматичні структури.

Семантична специфіка у *чен'юй* полягає в тому, що вони базуються на класичній мові *веньянь* та походять з міфів, історії та літератури. Сун Вейджан вважав, що семантична структура *чен'юй* охоплює три види значення: поверхнєве (значення кожної морфеми окремо), етимологічне (метафоричне, яке вживається у першоджерелі), дійсне (метафоричне, яке вживається у наш час) (Кулігіна, 2008).

Семантичні особливості *яньюй* та *суюй* відносно схожі. Ці обидва поняття походять з народу та семантично ґрунтуються на метафоричності та узагальненні колективного досвіду, але *яньюй* виражає загальну мудрість та повчальний характер, а *суюй* більш розмовними, ситуативними виразами з відтінками іронії та критики.

Для *гуаньюнюй* характерне цілісне переносне значення, синтаксична гнучкість та експресивність. Вони мають емоційне забарвлення та поділяються на тематичні групи.

Дослідник Вень Дуаньчжен виокремив такі семантичні особливості *сехоуюй*: полісемія, омофонія, сполучення слів, *сехоуюй* порівняння. Також вони походять з історії, літератури, культури (温端政主编, 2002, с. 14).

Отже, можемо сказати що дослідження цих типів фразеологізмів є надзвичайно важливим, тому що тільки завдяки вдалому перекладі та їх

розумінню, можна глибше зрозуміти особливості китайської культури, традицій. Крім того, вони активно вживаються в фільмах, піснях, розмові та також стане можливе здійснення точних перекладів творів.

ЛІТЕРАТУРА

- Корольова, Т., & Стоянова, Ю. (2010). Ченьюї та особливості їх перекладу. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал*, 5, 20–22.
- Кулигіна, Н. (2008). Семантична структура ченюї та їх місце у фразеологічній системі китайської мови, *Вісник Львівського університету. Сер.: Філологія*, 45, 198–205.
- 谢慧玲 (2011). 《现代汉语中的熟语研究》, Universiti Tunku Abdul Rahman, 29-35, 108, 110–128 页.
- 施宝义 (1982). 《汉语惯用语简说》.
- 温端政主编 (2002). 《中国歇后语大词典》, 一上海: 上海辞书出版社, 14–17 页.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЕВОЇ ПОВЕДІНКИ КОРЕЙСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Гапонова П. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Коломоєць Ю. Л.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Соціальні мережі сьогодні посідають одне з провідних місць у комунікації молоді. Таким чином, окрім обміну інформацією, соціальні мережі також формують нові мовні звички та сприяють поступовому відходу від усталених комунікативних норм. Водночас на мовлення значною мірою впливають соціальні чинники, серед яких важливе місце посідає гендер.

Гендер – це культурно конструйований та варіативний соціальний конструкт, що охоплює норми жіночої та чоловічої поведінки, соціальні ролі, очікування тощо. На відміну від статі, гендер не визначається виключно біологічними характеристиками, а варіюється залежно від середовища, культури та соціального статусу (Маерчик, Плахотнік & Ярманова, 2013). Гендер також може впливати на особливості комунікації, зокрема на вибір слів емоційне забарвлення та манеру спілкування.

В українській мові одним з способів вираження гендера є фемінітиви. Фемінітиви (від лат. *femina* – жінка) – це група слів жіночого роду, зазвичай парних до слів чоловічого роду, що позначають професійну належність жінок, їхні посади, сфери діяльності, родинні зв'язки тощо (Стефанович, 2020). Вони утворюються шляхом додавання суфіксів: -к- (автор – авторка, співак – співачка), -иц- (вершник – вершниця, учень –

учениця), -ин- (філолог – філологиня), -ес- (поет – поетеса). (Національна комісія зі стандартів державної мови, 2026). Натомість у корейській мові більшість назв професій є гендерно нейтральними (наприклад 선생님 [сонсеннім] – вчитель/вчителька, 간호사 [каноса] – медсестра/медбрат). Для уточнення статі у корейській мові можуть використовувати спеціальні префікси-маркери: 여- (女) [йо-] для жінок та 남- (男) [нам-] для чоловіків (наприклад, 여의사 [йоййса] – лікарка, 남학생 [намхаксен] – студент). Однак гендерний аспект чітко виражений у системі звертань. Вибір звертання до старшої людини залежить від статі співрозмовників: жінки використовують звертання 오빠 [оппа] (до старшого чоловіка) та 언니 [онні] (до старшої жінки), тоді як чоловіки – 형 [хьон] (до старшого чоловіка) та 누나 [нуна] (до старшої сестри).

У корейській мові окремий інтерес становить характеристика мовної поведінки *егьо* (애교), її пов'язують з проявами милості, грайливості, дитячості та жіночності. В українській мові немає абсолютного лексичного еквівалента цього поняття, однак окремі прояви *егьо* можна порівняти з використанням пестливих форм, зменшувально-пестливих суфіксів (-еньк-, -ечк-, -чик- і т.д. Наприклад: добренько, сонечко, пальчик) та грайливою манерою мовлення.

У корейській мові *егьо* реалізується через наступні трансформації:

Пом'якшення кінцевих приголосних: додавання носового звука (наприклад: 먹어 [мого] → 먹었 [могон] – їсти)

Розтягування голосних звуків (наприклад: 네 [не] → 네에 [нее] – так)

Зміна займенника першої особи на власне ім'я. (наприклад: 나 먹었어 [на могоссо] – я поїла → (ім'я) 먹었어 [могосо] – (ім'я) поїла).

У ході аналізу постів з соціальної мережі Treads було виявлено, що сучасне використання корейських звертань 오빠 [оппа], 형 [хьон], 누나 [нуна], 언니 [онні], виходить за межі традиційної гендерно-вікової норми. Жінки часто можуть звертатися до близького друга-чоловіка як 형 [хьон], що підкреслює близькість, але більш невимущені стосунки. Натомість використання 오빠 [оппа] у сучасній комунікації часто пов'язується з романтичними стосунками. 언니 [онні] набуває значення маркера дружньої та емоційної близькості між жінками. Значення 누나 [нуна] майже не змінилося від традиційного, однак у деяких випадках жінки можуть негативно сприймати таке звертання.

В українській молодіжній комунікації подібну функцію створення неформальної близькості можуть виконувати звертання «бро» та «сіс». За спостереженнями молодіжного мовлення у TikTok, «бро» (від англ. brother) активно використовується незалежно від статі та віку адресата і може звертатися як до друзів-чоловіків, так і до подруг. Натомість «сіс» (від англ. sister) частіше зберігає буквальне значення та використовується щодо рідних сестер.

Аналізуючи використання фемінітивів, можна стверджувати, що останніми роками вони набули значного поширення. Якщо раніше в мовленні молоді переважно використовувалися усталені фемінітиви, зокрема вчителька, медсестра, то сьогодні дедалі активніше утворюються

та вживаються фемінітиви на позначення інших професій і видів діяльності, наприклад фотографія, що свідчить про розширення сфери використання фемінітивів у сучасній молодіжній комунікації.

Отже, мовленнєва поведінка корейської та української молоді в соціальних мережах демонструє поступове послаблення традиційних гендерних мовних норм. Молодь активно переосмислює гендерно-марковані звертання та використовує їх відповідно контексту й характеру взаємин. Це свідчить про більшу гнучкість сучасної комунікації та вплив соціальних мереж на трансформацію мовних моделей.

ЛІТЕРАТУРА

- Маєрчик, М., Плахотнік, О., & Ярманова, Г. (Ред.). (2013). *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей*. Критика.
- Національна комісія зі стандартів державної мови. (2026). *Український правопис: Офіційне видання*.
<https://moval.gov.ua/storage/app/sites/19/2026/rishennja-komisiji/01-03/sdm-ukrayinskii-pravopis-vidannia.pdf>
- Стефанович, Д. (2020). *Фемінітиви: що воно таке, звідки взялося й навіщо потрібне*. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
<https://kpi.ua/feminatives>
- Jeong, S., & Yu, S. (2021). Identity construction through gendered terms of addresses in Korean. *Proceedings of the Linguistic Society of America*, 6(1), 829–843.
<https://doi.org/10.3765/plsa.v6i1.4958>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦЯ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Геворгян К. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Глобалізація, цифровізація суспільства, розвиток технологій штучного інтелекту та активізація міжнародної комунікації призводять до трансформації вимог до фахівців у сфері іноземних мов. Цей процес є особливо актуальним для фахівців з китайської мови, що зумовлено не лише посиленням ролі Китаю у світовій економіці, політиці та культурному просторі, але й стрімким розвитком цифрових засобів мовної комунікації, автоматизованого перекладу та генеративного штучного інтелекту. Розвиток штучного інтелекту не нівелює потребу в професійному знанні китайської мови, проте змінює характер його застосування. Конкурентоспроможний спеціаліст має поєднувати мовну, міжкультурну, професійно-комунікативну, цифрову,

AI-компетентність, аналітичні здібності та етичні принципи, в наслідок чого саме критичне оцінювання результатів, отриманих за допомогою цифрових інструментів, професійне редагування, міжкультурна інтерпретація та відповідальне використання технологій набувають особливого значення.

Фундаментальною складовою залишається мовна компетентність, яка охоплює високий рівень володіння фонетичною, лексичною, граматичною та стилістичною системами китайської мови. Однак у контексті сучасної професійної комунікації ця компетентність повинна доповнюватися здатністю працювати з різними типами китайськомовного дискурсу, професійною термінологією та спеціалізованими текстами. Для перекладача ключове значення має вміння адекватно відтворювати зміст та комунікативний намір вихідного тексту, тоді як для викладача – здатність адаптувати мовний матеріал до специфічних освітніх потреб.

Не менш важливою є міжкультурна компетентність. Китайська мова функціонує в тісному зв'язку з культурними, соціальними та комунікативними нормами китайського суспільства. Тому професійна діяльність фахівця передбачає не лише правильне використання мовних одиниць, а й здатність інтерпретувати культурно марковану інформацію, розуміти особливості китайськомовного дискурсу та враховувати відмінності між українськими і китайськими моделями комунікації.

Особливої актуальності в останні роки набуває цифрова компетентність. Для фахівця з китайської мови цифрова компетентність може передбачати роботу з електронними словниками, цифровими корпусами, системами автоматизованого перекладу, спеціалізованими мовними платформами, електронними ресурсами для аналізу тексту та генеративними моделями штучного інтелекту. При цьому принциповим є не механічне опанування нових інструментів, а розуміння можливостей і обмежень їх застосування. Окреме місце посідає AI-компетентність, яка поступово стає окремою складовою професійної підготовки. До неї увійшли здатність інтегрувати ШІ в професійну практику та здійснювати інноваційну діяльність, базові навички роботи з інструментами ШІ, критичне оцінювання результатів його роботи, усвідомлення можливостей технології та етична обізнаність щодо ризиків її використання. Варто зазначити, що критичне оцінювання результатів ШІ та етичне використання технологій мають значення не лише в освітній діяльності, а й у перекладі, редагуванні, аналізі китайськомовної інформації та міжкультурній комунікації.

У сфері перекладу технологічні зміни особливо виразно демонструють трансформацію професійної ролі фахівця. Генеративний ШІ здатний виконувати значну частину технічних операцій, пов'язаних із перекладом та обробкою тексту. Проте отриманий результат потребує професійної перевірки з огляду на точність передачі значення, контекст, термінологію, стилістичну відповідність і культурну специфіку. Отже, професійна компетентність перекладача дедалі більше передбачає не тільки створення перекладу, а й оцінювання, редагування та верифікацію результатів автоматизованої обробки.

У цьому контексті важливого значення набуває аналітична та критична компетентність. Фахівець має вміти оцінювати достовірність інформації, зіставляти різні джерела, виявляти помилки автоматизованих систем та самостійно приймати професійні рішення, відтак поширення ШІ не зменшує значення професійної експертизи, а, навпаки, підвищує вимоги до неї.

Окремим напрямом трансформації професійних компетентностей є професійна спеціалізація. Сучасний фахівець з китайської мови може поєднувати мовну підготовку з економічною, дипломатичною, туристичною, юридичною, освітньою або інформаційною спеціалізацією. Такий підхід дозволяє розглядати китайську мову не лише як об'єкт вивчення, а як засіб професійної діяльності. У цьому контексті важливою є також готовність до безперервного професійного розвитку.

Отже, професійну компетентність сучасного фахівця з китайської мови доцільно розглядати як інтегровану систему взаємопов'язаних компетентностей. Її ядром залишається мовна компетентність, однак ефективна професійна діяльність потребує її поєднання з міжкультурною, професійно-комунікативною, цифровою, AI-, аналітичною та етичною компетентностями. Найбільш перспективною є модель підготовки фахівця, у якій ці компоненти не формуються ізольовано, а інтегруються в процесі виконання практико-орієнтованих професійних завдань. Наприклад, робота з автентичним китайськомовним текстом може одночасно передбачати його лінгвістичний аналіз, культурну інтерпретацію, використання цифрових ресурсів, залучення ШІ, перевірку отриманої інформації та підготовку професійного продукту – перекладу, аналітичної довідки, навчального матеріалу чи презентації, що в свою чергу, зумовлює необхідність подальшої модернізації змісту підготовки фахівців з китайської мови та переходу до моделі безперервного професійного розвитку. Такий підхід відповідає сучасній тенденції переходу від предметно-орієнтованої до компетентнісно та практико-орієнтованої підготовки. Його реалізація передбачає оновлення змісту освітніх програм з китайської філології та розширення спектра професійних дисциплін, пов'язаних із цифровими технологіями, міжкультурною комунікацією, професійним перекладом, аналізом китайськомовного дискурсу та використанням ШІ.

КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

Гедін М. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Сьогодні одним з основних напрямків туризму є культурно-пізнавальний, заснований на розумінні важливої ролі культурно-пізнавальної діяльності, визнанні необхідності створення умов для реалізації культурних потреб людини з точки зору історії, релігії, традицій, способу розвитку і стилю

життя. Для громадян усього світу культурний та пізнавальний туризм є привабливою сферою прямого спілкування, рушійною силою для взаємного збагачення та взаємної поваги через культурні заходи, завдяки подорожам. Культурно-пізнавальний туризм має стати важелем розвитку всієї туристичної галузі. Оскільки найбільша кількість людей подорожують з метою відпочинку та дозвілля (Паньків & Сагайдак, 2022).

Тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму в Китаї та Україні є якоюсь мірою схожими. Китай – це країна, де сучасність і стародавні традиції співіснують у гармонії, створюючи унікальне середовище для розвитку культурно-пізнавального туризму. Завдяки багатій історії, що нараховує понад п'ять тисяч років, і численним культурним надбанням, Китай став однією з найбільш привабливих країн усього світу.

Багата історія Китаю залишила безліч культурних скарбів, які стали головними туристичними визначними пам'ятками. Серед них – Великий Китайський Мур, який є символом китайської нації і найбільшим оборонним проєктом в історії людства. Він простягається понад 2000 років і вважається одним із чудес світу. Туристи можуть відвідати 10 ділянок стіни, включаючи блок-хаузи, маяки та перевали в Бадалінгу, Лаолунтоу та Цзяюйгуань. Крім того, печерні монастирі, розписи на скелі та скульптури – це ще один скарб туристичних ресурсів Китаю. Багато монастирів розташовані вздовж старовинного Шовкового шляху в провінції Ганьсу. Найбільш відомі печери Могао, які вважаються «скарбницею східного мистецтва» і містять 492 печери з фресками та статуями на скелі. Розписи займають площу близько 45 000 квадратних метрів, а кількість різнокольорових статуй перевищує 2100 і відрізняється високим рівнем художнього виконання.

У той же час, дослідження печер в контексті культурно-пізнавального туризму також активно відбувається і в Україні ще з середини ХХ століття. У 1960-ті рр. значного розвитку набув спелеотуризм у Криму. Тривалий час спелеологією займалися лише любителі під управлінням досвідчених фахівців, які спеціалізувалися на вивченні карстових печер. Протягом 1950-1980-х рр. вони відкрили, вивчили, описали та відвідали сотні кримських печер. Однак, красу підземного царства здатна була оцінити лише невелика частина ентузіастів, які займалися печерним туризмом спортивним спелеотуризмом і дослідженнями печер (Ковальчук, 2022, с. 47).

У Китаї знаходиться 101 відоме історичне та культурне місто, більшість з яких має понад 1000-річну історію. Розташовані на південь від річки Янцзи, міста Сучжоу та Ханчжоу вважаються найкрасивішими місцями в Китаї, оскільки вони перетинаються річками, озерами, мостами, полями та селами, які виглядають дуже живописно. Старе місто Пін'яо в центральній провінції Шаньсі, яке було побудоване в династію Мін, зберегло культури Яншао та Луншань, які існували 5000-6000 років тому. Ліцзян, стародавнє місто в провінції Юньнань, є не тільки центром культури донгба меншини насі, а й місцем, де зустрічаються культури хань, тибетців, бай та інших етнічних груп (Малютіна & Огієнко, 2019).

У контексті розвитку культурно-пізнавального туризму в Китаї та Україні дуже важливою видається приналежність до ЮНЕСКО. Збереження

культурної спадщини є важливою складовою політики країни, її розуміння своєї самобутності, історичного минулого, бажання залишити для майбутніх поколінь свою ідентичність. Питання охорони культурного надбання актуалізується у зв'язку з різними проблемами, які ставлять під загрозу існування тієї чи іншої пам'ятки. Спільний захист сприяє приверненню більшої уваги світової спільноти до збереження унікальної спадщини людства. Тому співробітництво з Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) допомагає зберігати унікальні пам'ятки світу. Одним з головних векторів діяльності ЮНЕСКО є культура, зокрема, захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту, заохочення до міжкультурної комунікації, збереження культурної та природної спадщини людства, охорона нематеріальної спадщини тощо. В час, коли відбуваються збройні конфлікти, терористичні дії, війни, існує реальна загроза збереження світового надбання, у зв'язку з чим особливо постає питання охорони культурної та природної спадщини. Ще одним викликом для збереження спадщини стали високі темпи туристичних потоків, які впливають на стан тих чи інших пам'яток. Постійні природні зміни, повені, цунамі, засуха також залишаються загрозою для світової спадщини людства.

Отже, історико-культурна спадщина Китаю та України є важливим туристичним ресурсом для культурно-пізнавального туризму, який приваблює багато людей з усього світу. Проте, з метою збереження історико-культурної спадщини, необхідно вживати відповідні заходи на державному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

- Малютіна, А. О., & Огієнко К. О. (2019). Культурна та економічна цінність пам'яток Китаю. У *Питання сходовознавства в Україні: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (с. 199–201). Харків.
- Паньків, Н., & Сагайдак, В. (2022). Організація культурно-пізнавального туризму. Сучасний стан та тенденції розвитку в Україні. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 310(5(1)), 58–71. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-10)

КОНЦЕПТ «ДИТИНСТВО» У «ПОЛІТИЦІ» АРИСТОТЕЛЯ ТА ЙОГО РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ У ШОУПЕН (1983)

Герасімова І. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Далте О. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Класичні твори світової літератури транслують фундаментальні цінності, що панували у суспільстві і визначили подальший розвиток

його політичної та соціальної думки. Однак, під час перекладу концепти нерідко втрачають частину свого оригінального сенсу або ж свідомо реінтерпретуються перекладачем відповідно до цільової лінгвокультури. Метою цього дослідження є виявлення розбіжностей моделювання концепту «ДИТИНСТВО» у книзі «Політика» Арістотеля (гр. «Πολιτικά», бл. 335–323 pp. до н. е.) і його перекладі на китайську мову у редакції У Шоупен (1983). Актуальність розвідок зумовлена потребою виявити механізми концептуальної адаптації західної політико-філософської думки в китайськомовному просторі для подальших розробок технологій крос-культурної комунікації між Сходом і Заходом.

«Політика» Арістотеля є одним з фундаментальних текстів західної філософської думки, а закладені в ній поняття держави, форм правління та виховання громадян і донині формують понятійний апарат політології, етики та теорії освіти. Особливе місце в трактаті посідає концепція виховання, освіти (гр. ἡ παιδεία), яку філософ розглядає як необхідну передумову належного функціонування держави. Арістотель наголошує, що освіта має бути державною, або «народною» у значенні спільної й доступної для всіх громадян, а не приватною (гр. δημόσια). Такий підхід ґрунтується на переконанні мислителя, що кожен громадянин повинен мати можливість долучитися не лише до знань, а й до досягнення евдемонії (гр. ἡ εὐδαιμονία), тобто щасливого й чесного життя. Освіта, за Арістотелем, покликана формувати добродетельний характер, виховувати розсудливість, або практичну мудрість (гр. ἡ φρόνησις), та здатність людини до свідомого морального вибору. У цьому контексті філософія, критичне мислення, уміння піддавати сумніву усталені уявлення та прагнення до істини набувають не лише теоретичного, а й практичного значення. Водночас мислитель звертає увагу на дискусійність питання щодо змісту й цілей освіти, наголошуючи, що її призначення полягає не лише у формуванні практичних умінь, а передусім у вихованні моральних чеснот. У цьому контексті Арістотель протиставляє знання, необхідні для життя й розвитку добродетельної особистості, ремісничим (гр. βαναυσα) заняттям, які, на його думку, не сприяють інтелектуальному та моральному вдосконаленню вільного громадянина. Таким чином, гр. ἡ παιδεία постає не як засіб професійної підготовки, а як механізм формування чесного громадянина, здатного діяти на благо держави та суспільства (Aristotle, *Politica*, 1264a15–1264b5).

Книга VIII присвячена вихованню молоді (гр. ἡ παιδεία, кит. 青年训练 [qīngnián xùnlìàn]). У трактаті висвітлено чотири основні освітні компоненти, а саме: грамота (читання і письмо) (гр. τὰ γράμματα, кит. 讀寫 [dúxiě]), фізичне виховання (гр. ἡ γυμναστική, кит. 体操 [tǐcāo]), музичне мистецтво (гр. ἡ μουσική, кит. 音乐 [yīnyuè]) та малювання (гр. ἡ γραφική, кит. 繪画 [huìhuà]), – які має опанувати майбутній громадянин поліса (Aristotle, *Politica*, 1337b23–26; 亞里士多德, 1983, р. 409). Цей перелік дисциплін можна частково співвіднести з класичними освітніми компонентами «шести мистецтв» (кит. 六艺 [liùyì]), що виникли у часи династії Чжоу (1046–256 pp. до н. е.) і визначали цінності та уміння ідеального конфуціанця впродовж наступних

епох (Xu, 2024, р. 68). До цієї системи належать знання ритуалів (кит. 礼 [lǐ]), музика (кит. 乐 [lè]), стрільба з лука (кит. 射 [shè]), керування колісницею (кит. 御 [yù]), каліграфія (кит. 书 [shū]) та математика (кит. 数 [shù]), які спрямовані на комплексне виховання чеснот, інтелектуальний та фізичний розвиток.

На сучасному етапі розбудови КНР державна стратегія визначає виховання як один з ключових механізмів формування особистості та розвитку суспільства. «План побудови освітньо-потужної держави (2024–2035)» акцентує увагу на реалізації принципу виховання високоморальної людини (кит. 立德树人 [lìdé shùrén]), а також на необхідності всебічного розвитку нових талантів під пильним керівництвом комуністичної партії, що передбачає поєднання морального, інтелектуального, фізичного, естетичного та трудового виховання (кит. 德智体美劳 [dé zhì tǐ měi láo]) (中华人民共和国中央人民政府, 2025).

Під час моделювання концепту «ДИТИНСТВО» у китайськомовному перекладі «Політики» Арістотеля активно використовується лексика з додатковою семантикою, що опосередковано перетинається з офіційною партійною риторикою КНР. Зокрема, для вікового розподілу слова гр. οἱ νέοι (укр. молодь; юнаки, молоді громадяни, які перебувають на етапі виховання та підготовки до повноцінної участі в житті поліса), У Шоупен (1983) використовує три різні відповідники, а саме: кит. 儿童 [értóng] (укр. дитина; в китайській мові використовується для позначення дітей дошкільного віку), кит. 少年 [shàonián] (укр. підліток, неповнолітній; дослівно з кит. – [людина, якій] «бракує років», тобто та, що ще не доросла до повноцінного виконання своєї ролі у суспільстві), кит. 青年 [qīngnián] (укр. юнак, молодь; дослівно з кит. – [людина у] «весняні/зелені роки», тобто молоді люди після 14-15 років, які ще продовжують навчання, однак вже готові «цвісти» на благо держави). Така реінтерпретація не є випадковою, оскільки автор не лише акцентує увагу на вікових характеристиках дитини, які представлені в оригіналі, а й по-іншому структурує віковий простір концепту «ДИТИНСТВО».

Варто зазначити, що у китайськомовному перекладі цілісне арістотелівське поняття гр. ἡ παιδεία (укр. виховання й освіта; комплексний процес інтелектуального, морального та громадянського становлення особистості) розщеплюється на освіту у періоди дитинства і юнацтва, акцентуючи більшу увагу на другому. Зокрема, це гарно прослідковується в авторських коментарях У Шоупен (1983, с. 459), де він пише кит. 卷八 青年训练 [Juǎn bā qīngnián xùnliàn] (укр. Книга VIII. Вишкіл молоді) і кит. 章一至三: 儿童教育和青年训练的一般规划 [Zhāng yī zhī sān: értóng jiàoyù hé qīngnián xùnliàn de yībān guīhuà] (укр. Глави I-III: загальний план освіти дітей та вишколу молоді). Таким чином, «ДИТИНСТВО» перестає бути стадією індивідуального розвитку і набуває значення етапів цілеспрямованого виховання майбутнього покоління.

Крім того, гр. ἡ παιδεία є семантично насиченим поняттям цілісного формування людини, що охоплює розвиток тіла, душі, характеру та формування чесноти (гр. ἡ ἀρετή), яка в арістотелівській етиці постає як набута моральна й інтелектуальна досконалість, що досягається через

виховання, звичку та практику (Aristotle, *Politica*, 1337a33–b11). Натомість, китайськомовний відповідник кит. 教育 [jiàoyù] (укр. освіта, виховання) частково нейтралізує органічну метафору «вироснування» та актуалізує інституційне розуміння освіти та виховання, а другий термін кит. 训练 [xùnliàn] (укр. вишкіл) взагалі зміщує фокус на вишкіл, тренування, дисципліну та підготовку дитини як живої сили для розбудови країни і партії. У такому світлі концепт «ДИТИНСТВО» у китайськомовному перекладі набуває додаткового інституційно-дисциплінарного значення і напряду перетинається з сучасною державною риторикою КНР (中华人民共和国中央人民政府, 2025).

Отже, оригінальні метафори з книги Арістотеля «Політика» проходять концептуальну реінтерпретацію у китайськомовному перекладі. Зокрема, розщеплення слова гр. οἱ νέοι на кит. 儿童, кит. 少年 і кит. 青年, а також передача гр. ἡ παιδεία відповідниками кит. 教育 і кит. 训练 зміщують акцент від природного та телеологічного формування особистості й чеснот до інституційно організованого виховання та підготовки майбутнього покоління. В обох текстах виховання пов'язане з формуванням майбутнього громадянина, однак перекладацький вибір лексичних одиниць зміщують фокус зарістотелівського формування чеснот до інституційно-дисциплінарної моделі, яка концептуально перетинається з політичним дискурсом КНР. Виявлені лексичні трансформації опосередковано корелюють із сучасною державною риторикою КНР, у якій виховання розглядається як інструмент формування нового покоління для забезпечення розвитку держави. Таким чином, перекладацька адаптація змінює не лише мовну репрезентацію, а й аксіологічні акценти концепту «ДИТИНСТВО», що демонструє необхідність урахування лінгвокультурного та ідеологічного контексту під час крос-культурної передачі політико-філософських концептів.

ЛІТЕРАТУРА

- Aristotle. (n.d.). *Politica*. Scaife Viewer (ed. W. D. Ross). Available at: <https://scaife.perseus.org/reader/urn:cts:greekLit:tlg0086.tlg035.perseus-grc2:1.1252a-1.1254a/> (Accessed August 17, 2026).
- Xu, Y. (2024). A Study on the Applied Undergraduate Students “General Skills” from perspective of Ancient “Six Arts” Talent Cultivation Model. *Pacific International Journal*, 7(1), 68–73. DOI: 10.55014/pij.v7iSpecial Issue.751
- 冯建军. (2020). 构建德智体美劳全面培养的教育体系: 理据与策略. 西北师大学报 (社会科学版), 57(3), 5–14.
- 亚里士多德. (1983) 《政治学》. (吴寿彭译), 商务印书馆. 北京. Available at: <https://dl.ziliaoqzhan.win/书籍/pdf/商务/政治学%5B亚里士多德%5D.pdf> (Accessed June 18, 2026).
- 中华人民共和国中央人民政府 (2025, Jan. 19). 中共中央国务院印发《教育强国建设规划纲要(2024–2035年)》. 中华人民共和国中央人民政府官网. Available at: https://www.gov.cn/zhengce/202501/content_6999913.htm (Accessed August 17, 2026).

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЛЕКСЕМ В АВТОМАТИЗОВАНОМУ ПЕРЕКЛАДІ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Гирюшта Д. С.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: **Науменко С. С.**

доктор філософії, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Розвиток ІІІ та застосування його в різних сферах життя призводить до активного застосування. Сфера перекладу також не залишилася осторонь від цього явища, яке змінило загальне поняття «автоматизований переклад» в цілому. Багатоплідна співпраця України з КНР тісно пов'язана з розвитком швидкого та якісного перекладу китайських текстів. Автоматизований переклад між українською та китайською залишається одним з недосліджених та складних завдань для мовознавства.

Найпопулярнішими інструментами автоматизованого перекладу є системи традиційного нейронного машинного перекладу: DeepL Translator, Google Translate та великі мовні моделі, наприклад ChatGPT. Якщо порівнювати нейронні системи з великими мовними моделями, то перші згадані оперують на основні паралельних мовних корпусів та алгоритмів парного зіставлення, а другі – на імовірнісному передбаченні контексту, що забезпечує їм вищу адаптивність та якість перекладу. Головне завдання, яке виникає в перекладознавстві під час МП, є розуміння ефективності систем, їхня спромога розпізнавати терміни, виявлення типових помилок під час декодування китайських текстів українською мовою (Cheng et al., 2021; Li & Brom, 2025).

Процес перекладу з китайської мови вимагає розуміння відмінностей у лінгвокогнітивному та прагматичному аспектах між мовою оригіналу та українською. Вищезгадані розрізнення спричинені характеристиками мов, наприклад китайська є ізолятивною, має ієрогліфічну писемність, залежить від контексту та насичена особливими культурними концептами (符淮青, 2006). Теоретична частина дослідження надало можливість ознайомитися з тим, як працюють нейронні системи та великі мовні моделі. Як зазначалося вище, архітектури систем мають різну структуру і функціонування, які під час перекладу мають свої переваги та недоліки.

Було доведено, що стиль оригінального тексту є одним з головних чинників, як саме перекладати тексти. Під час дослідження було розглянуто уривки з художньої поезики Ван Вея 木兰柴 (mùlán chái) «Огорожа з магнолій» та прози Лао Ше «骆驼祥子» (luòtuo xiángzi) «Рикша». Для художнього перекладу головним є збереження прагматики, експресивності та синонімічної контрастності оригіналу, що вимагає застосування перекладацьких трансформацій (Cheng et al., 2021). У офіційному стилі важливим є дотримання термінології, стильової однорідності та точності відтворення норм. Для аналізу було розглянуто статті з Загальної частини

Кримінального кодексу КНР 中华人民共和国刑法 (Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Xíngfǎ), зокрема Стаття 43 про короткостроковий арешт (Cheng et al., 2021).

Для отримання результатів за темою дослідження було здійснено емпіричний та кількісний аналіз ефективності МП за метрикою BLEU. У художньому стилі перевагу здобула мовна модель ChatGPT (58.32%), на другому місці DeepL Translator (44.15%) та остання Google Translate (23.10%). Такі показники були отримані під час перекладу уривку з Лао Ше «骆驼祥子» (luòtuo xiángzi) «Рикша» у порівнянні з еталонним перекладом. Велика мовна модель змогла передати найточніше прагматичні та лінгвокогнітивні аспекти синонімів, що дає надію на майбутні дослідження саме великих мовних моделей. Під час перекладу оригінального тексту офіційного стилю було виявлено зовсім інші результати. Найвищий показник формального збігу у Google Translate (31.45%), наступний ChatGPT (24.18%) і на останньому місці DeepL Translator (15.82%). Google Translate отримала найвищий показник через свою будову, оскільки переклад здійснювався на основі паралельних корпусів, клішованих виразів, тому було збережено тонкощі стилю.

Результати за метрикою BLEU лише відображають поверхневий збіг, тому додатково були класифіковані типові помилки під час МП: 1. Лексичні; 2. Стилстичне зміщення; 3. Прагматичне зміщення; 4. Лінгвокогнітивне зміщення. Системи припускаються таких помилок через векторну подібність ембедингів лексеми у неймережливих архітектурах. Таким чином, втрачаються семантичні відмінності слова та обирається денотативно найпростіший варіант перекладу. Невірний вибір еквіваленту в українській мові призводив до лінгвокогнітивного та прагматичного зміщення, тому жодна із систем не змогла відтворити повний обсяг концепту синонімів.

Отже, незважаючи на те, що новітні нейронні перекладачі мають більш досконалі архітектури, які допомагають адаптуватися під контекст та розпізнавати прагматичні чи когнітивні аспекти мови, проте вони й досі не є ідеальними і потребують пост-редагування перекладачем-фахівцем.

ЛІТЕРАТУРА

- Cheng, Y., Yue, S., Li, J., Deng, L., & Quan, Q. (2021). Errors of machine translation of terminology in the patent text from English into Chinese. *Journal of Physics: Conference Series*, 1827(1), Article 012117. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1827/1/012117>
- Li, W., & Brom, P. C. (2025). Paradox of poetic intent in back-translation: Evaluating the quality of large language models in Chinese translation. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2504.16286>
- 符淮青. (2006). 词义的分析 and 描写. 语文出版社.

ДИСКУРСИВНІ ВИМІРИ ВЛАДИ: ЛЕГІТИМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПОРЯДКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Голець О. Я.

Київський національний лінгвістичний університет

Інституційний вимір влади формується в процесі інституціалізації повторюваних людських дій і закріплення типізованих ролей. Сформований у такий спосіб порядок визначає очікувані моделі поведінки, розподіляє соціальні позиції та встановлює межі дозволеного й обов'язкового. Хоча інститути виникають внаслідок людської діяльності, для наступних поколінь вони постають як уже наявна об'єктивна реальність, що існує незалежно від їхньої індивідуальної волі. У цьому парадоксі між людським походженням соціального світу та його об'єктивованою владою над людиною П. Бергер і Т. Лукман вбачають одну з основних закономірностей конструювання суспільної реальності (Berger & Luckmann, 1966/1991, pp. 65–84).

Передання інституційного порядку наступним поколінням потребує пояснення його устрою та обґрунтування встановлених правил. Цю функцію виконує легітимація, яка надає інститутам когнітивної зрозумілості й нормативної правомірності. Людина дізнається, з чого складається соціальна реальність, ким сама людина є в її межах, яких обов'язків має дотримуватися і чії вимоги визнавати авторитетними. Найпростіші форми легітимації містяться вже в самих назвах спорідненості, соціальних статусів і ролей, а складніші охоплюють моральні настанови, традиційні оповіді, релігійні образи, філософські вчення та розгорнуті картини світу. Дискурсивний вимір влади утворюють закріплені в них категорії та пояснювальні моделі, через які інституційний порядок набуває смислу й входить у повсякденне знання (Berger & Luckmann, 1966/1991, pp. 110–122).

Ідентичність формується через суб'єктивне засвоєння цього об'єктивованого світу. У процесі соціалізації людина приймає соціальні визначення, передані значущими іншими, вчиться бачити себе носієм певних ролей і поступово співвідносить власну поведінку з очікуваннями ширшої спільноти. Норми та владні вимоги переходять у сферу самоконтролю, а соціально визначене місце стає складником уявлення людини про себе. Цей процес не завершується після первинної соціалізації. Вхідження до нового релігійного, інтелектуального або професійного середовища передбачає засвоєння іншого словника, нових авторитетів, ролей і способів пояснення реальності. Трансформація ідентичності відбувається як переорієнтація людини в соціальному світі (Berger & Luckmann, 1991, pp. 149–165, 176–182).

Участь мови в цьому процесі можна простежити на прикладі китайської категорії сінь (心, 心). В китайській філософській традиції вона позначає фізичне серце, а також осередок мислення, почуттів, бажань і намірів, тому поняття сінь часто передають як «серце-розум» (Sabattini, 2015, pp. 58–60; Wong, 2023). Уже на рівні повсякденного слововживання ця

категорія пропонує культурно усталений спосіб опису внутрішнього досвіду. У моральних і релігійно-філософських ученнях сінь набуває нормативного змісту й постає об'єктом виховання, виправлення, очищення та спрямування. У конфуціанській традиції робота над внутрішнім станом людини включається в ширший порядок відносин між людиною, родиною та Піднебесною (Gardner, 2007). Категорія внутрішнього досвіду стає тут засобом осмислення соціальних обов'язків і формує образ людини, здатної підтримувати суспільний лад через роботу над собою.

Інший тип дискурсивного обґрунтування легітимності політичного порядку можна побачити в уявленні про Мандат Неба. Перехід влади від Шан до Чжоу було витлумачено через космологічну модель, згідно з якою Небо позбавило попередній правлячий дім свого мандата й передало його новій династії. У термінах Бергера і Лукмана таке пояснення можна інтерпретувати як реїфікацію: зміна влади, що була результатом людських дій, боротьби та політичних союзів, сприймалася як вияв позалюдського порядку (Berger & Luckmann, 1966/1991, pp. 106–109; Pankenier, 1995). Ця модель не закріплювала владу за однією династією назавжди: уявлення про передання мандата легітимувало новий правлячий дім і водночас пояснювало можливість династичної зміни. Правитель поставав носієм дорученого Небом повноваження, а суспільне визнання встановленого ним політичного порядку передбачало визнання його космічної правомірності.

Категорія сінь і уявлення про Мандат Неба належать до різних рівнів символічного універсуму: перша структурує мову внутрішнього досвіду й самовиховання, а друге легітимує політичний порядок. Водночас обидва приклади показують, як культурні категорії пов'язують особисте саморозуміння із суспільними нормами. Через сінь моральні й політичні вимоги входять у практику формування себе, тоді як через Мандат Неба історично сформована влада отримує місце в космічній картині реальності. Дискурсивний вимір влади полягає у здатності встановлювати зв'язок між інституційними структурами та способом, у який людина розуміє власне становище, обов'язки й належність. Зміна цих смислових координат створює підстави для трансформації ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1991). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Penguin Books. (Original work published 1966).
- Gardner, D. K. (2007). *The four books: The basic teachings of the later Confucian tradition*. Hackett Publishing Company.
- Pankenier, D. W. (1995). The cosmo-political background of Heaven's Mandate. *Early China*, 20, 121–176.
<https://doi.org/10.1017/S0362502800004466>
- Sabattini, E. (2015). The physiology of xin (heart) in Chinese political argumentation: The Western Han dynasty and the pre-imperial legacy. *Frontiers of Philosophy in China*, 10(1), 58–74.
<https://doi.org/10.3868/s030-004-015-0004-1>

Wong, D. B. (2023). Mind (heart-mind) in Chinese philosophy. In E. N. Zalta and U. Nodelman (Eds.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2023 ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University.
<https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/chinese-mind/>

ФУНКЦІОНУВАННЯ «ПРАВИЛА ДЕВ'ЯТКИ» В СУЧАСНИХ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕННЯХ

Гончарова К. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Дементьєва Т. С.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Створення системи транскрипції японської мови засобами української вже тривалий час викликає дискусії в науковій спільноті. Зокрема, обговорюється необхідність дотримання так званого «правила дев'ятки» (далі – *Правило*), закріпленого в Українському правописі (2026). Відповідно до нього, такі японські слова, як-от しめじ, エリンギ, のび, おりがみ, しんとう, ぶしどう тощо пропонують записувати з використанням літери «и» на заміну оригінальному /i/: *шимеджі, ерингі, шинобі, оритамі, шинто, бушидо* та ін. Водночас навіть у словах, запозичених із західних мов, спостерігається тенденція до порушення Правила в сучасному вжитку, що й стало предметом нашого дослідження.

Для аналізу ми відібрали 18 новітніх запозичень з англійської мови (cringe, stream, streaming, chips, teambuilding, teamlead, sharing, piercing, bodybuilding, dyslexia, priority, hosting, estimate, copywriting, storytelling, leasing, monitoring, screenshot), з яких склали 18 наборів відповідно у варіантах із дотриманням та порушенням Правила (до уваги бралися всі можливі комбінації написання). Так, для запозичення «teamlead» взято варіанти «тімлід» і «тимлід», а для «teambuilding» – «тімбілдінг», «тімбілдинг», «тимбілдінг» та «тимбілдинг». Моніторинг частотності та динаміки вживання цих лексем у вебпросторі здійснено за допомогою інструменту Google Trends. Для кожного слова з набору було визначено дату, коли обсяг запитів став статистично значущим для інструменту, та оцінку популярності тренду. Зауважимо, що Google Trends відображає не абсолютну кількість пошукових запитів, а їхній відносний показник, нормалізований за часом і регіоном, а кількість пошуків конкретного слова ділиться на загальну кількість усіх запитів у цей період. Отримані результати масштабуються за 100-бальною шкалою, де «100» означає абсолютний пік інтересу до слова за весь обраний час, а «0» вказує на брак даних. При порівнянні варіантів написання бали розподіляються за спільною шкалою, що дозволяє чітко зафіксувати відсоткові співвідношення між ними.

Для визначення рівня нормативності досліджуваних лексем було розраховано індекс дев'ятки (відсоток порушення Правила) у межах кожного

набору. Цей показник обчислювався як частка від ділення бала популярності ненормативного варіанта на суму балів усіх зафіксованих варіантів написання відповідного слова. На основі отриманих даних побудовано діаграму розсіювання, що відображає розподіл частоти орфографічних девіацій залежно від дати початку тренду (Рис. 1).

Рис. 1. Індекс девіації залежно від початку тренду

Отже, візуалізується тенденція: що пізніше запозичення увійшло в масовий вжиток, то вищою є ймовірність превалювання варіанта з порушенням Правила. Так, з 9 слів що увійшли в тренд після 2016 року, 8 слів (cringe, stream, streaming, chips, teambuilding, teamlead, estimate, storytelling) мають індекс девіації понад 74% (переважають варіанти «стрімінг», «тімлід», «естімейт» замість «стримінг», «тимлід», «естимейт»), і лише «sharing» має низьке відхилення в 6%. З 9 слів, що з'явилися у трендах до 2016 року, 7 мають індекс девіації нижче 28%, і лише два – «bodybuilding» та «screenshoot» показують високе відхилення в понад 83% попри ранню фіксацію тренду. Також у словах, де Правило працює в двох позиціях (teambuilding, bodybuilding), значно переважав варіант написання з порушенням Правила в обох позиціях («тімбілдінг», «бодібілдінг»). В той же час правописні варіанти «тимбілдинг» і «бодибілдинг» отримали оцінку, наближену до нуля. На додачу спостерігається значне переважання одного з варіантів написання над іншими в усіх досліджуваних словах, а слів, обидва варіанти написання яких мали би приблизно рівномірну оцінку, у вибірці не знайшлось.

Здобуті результати засвідчують сучасну тенденцію до поступової лібералізації орфографічної норми та відходу від традиційного «правила дев'ятки» в новітніх запозиченнях на користь простої транслітерації. З огляду на це, оскільки більшість сучасних японізмів є відносно новими для українського мовного простору, зафіксований відхід від Правила в англomовних запозиченнях свідчить і про можливість його ігнорування

під час розробки новітньої системи японсько-української транскрипції. Водночас ця гіпотеза потребує подальшого ґрунтовного дослідження із залученням значно ширшої вибірки запозичених лексем.

ЛІТЕРАТУРА

Національна комісія зі стандартів державної мови (2026). *Український правопис*. Міністерство освіти і науки України, Національна академія наук України.

Google. (н.д.). *Google Trends*. (Набір даних).

<https://trends.google.com/>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КНР ЩОДО НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Гордєєв А. В.

Південно-Китайський технологічний університет

Науковий керівник: **Пророченко Н. О.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Викладання китайської мови для іноземних студентів було започатковано у 1950 р. в Університеті Цінхуа. Проте, активне залучення іноземних студентів до вивчення китайської мови відбулося з кінця 1970-х років у рамках політики реформ і відкритості, проголошеної урядом КНР. Метою цих зусиль стала популяризація китайської культури, розширення освітніх і культурних зв'язків, поглиблення міжкультурної комунікації та формування позитивного міжнародного іміджу Китаю. Сьогодні китайська мовна освіта перетворилась на багаторівневу систему, яка охоплює університетське навчання, мовну сертифікацію, підготовку викладачів, стипендіальні програми, академічні обміни і культурне співробітництво. За даними Міністерства освіти КНР, у 2024 р. у закладах вищої освіти Китаю навчалося 271 064 іноземні студенти (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2026). Зазначимо, що державна політика мовної підготовки спрямована на інтеграцію іноземних студентів у китайський освітній простір. Зокрема, поширюється формат «китайська мова + професійні навички», за якого вивчення мови поєднується з підготовкою у сфері бізнесу, туризму, технологій, медицини та інших професійних галузях. Адже КНР прагне перейти до моделі функціонального використання китайської мови в академічній та професійній діяльності.

Важливим механізмом освітньої політики КНР став міжнародний стандартизований іспит на знання китайської мови (HSK), оформлення якого було започатковано у 1980-х роках. Китайська сторона використовувала результати HSK як критерій відбору кандидатів і водночас як механізм

стимулювання іноземців до подальшого навчання в КНР. Паралельно успішно розвивається глобальна інфраструктура китайської мовної освіти, представлена перед усім Інститутами Конфуція та Класами Конфуція. У 2025 р. 513 Інститутів Конфуція та 754 Класів Конфуція у 164 країнах світу (у тому числі 6 Інститутів Конфуція в Україні) забезпечили навчання 1 432 586 студентів. Окремо діяли курси професійної китайської мови, «中文+» та культурно-освітні програми (Chinese International Education Foundation, 2026, с. 10).

Така мовна освіта є не лише культурним інструментом, а й фактором міжнародної освітньої мобільності. За результатами аналізу даних 182 країн за 15 років, встановлено статистично значущий позитивний зв'язок між можливостями вивчення китайської мови за кордоном і кількістю студентів, які обирають навчання в Китаї (Lyu & Huang, 2024, с. 1).

Окремим напрямом сучасної політики є підвищення якості мовної підготовки іноземних студентів безпосередньо в китайських університетах. Дослідження показують, що мовна компетентність значно впливає на академічну адаптацію іноземних студентів, їхню участь у навчальному процесі та повсякденну комунікацію в Китаї (Mao, 2024). Такий підхід дозволяє студентам швидше адаптуватися до китайського освітнього середовища та ефективніше використовувати китайську мову під час навчання. Важливою складовою такого навчання є перехід до практичного та цифрового формату. Опитування, проведене серед 175 іноземних студентів китайських університетів, показало, що використання мобільних технологій для вивчення китайської мови сприяє підвищенню навчальної активності, кращим результатам навчання та зниженню мовної тривожності (Puri, Mushtaque, Fang, Chenhe & Younas, 2025).

Важливу роль у реалізації державної політики відіграють стипендіальні програми для іноземних студентів. Китайська урядова стипендія дозволяє іноземцям навчатися в китайських університетах із покриттям навчання, проживання, медичного страхування та щомісячною виплатою. Програми охоплюють бакалаврські, магістерські, докторські програми й мовну підготовку.

На нашу думку, китайська мова стає не лише об'єктом вивчення, а й каналом довгострокової культурної та освітньої присутності Китаю. У сучасних офіційних документах КНР міжнародна китайська освіта пов'язується з розвитком міжнародного культурного обміну, поширенням китайської мови в міжнародних організаціях, освітній та науковій співпраці. Наголошується на подальшому розвитку таких міжнародних освітніх брендів, як HSK, «Chinese Bridge» та International Chinese Language Day.

ЛІТЕРАТУРА

Chinese International Education Foundation. (2026). *Confucius Institute annual development report 2025*.

https://ci.cn/en/qkylxq?file=/profile/upload/2026/06/15/433187400_20260615102903A424.pdf

- Lyu, J., & Huang, Y. (2024). Language Learning Opportunities Abroad and International Student Mobility to China. *SAGE Open*.
<https://doi.org/10.1177/21582440241293536>
- Mao, Y. (2024). Academic adaptation of international students in the Chinese higher education environment: A case study with mixed methods. *International Journal of Intercultural Relations*, 103, 102082.
<https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102082>
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2026). *Number of students in higher education institutions: 2024*. Ministry of Education of the People's Republic of China – Statistics.
- Puri, B., Mushtaque, I., Fang, S., Chenhe, G., & Younas, A. (2025). The impact of mobile-based language learning on speaking and learning anxiety, engagement and achievement in Chinese language learning. *Acta Psychologica*, 259, 105400.
<https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105400>

ЯВИЩЕ ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЇ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ (НА ПРИКЛАДІ УГК (УСТАЛЕНИХ ГРАМАТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ))

Грикун Ю. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Набування лексичними одиницями граматичного значення відбувається за умови, коли вони потрапляють у специфічний лінгвістичний контекст. Таким чином здійснюється граматикалізація – втрата лексичного значення внаслідок вживання лексичних одиниць у граматичній функції (Киридон, 2020, с. 27; 文法化 (*grammaticalization*) とは何か?..., 2023). Термін «граматикалізація» (「文法化」) японською мовою є достатньо «прозорим» і дослівно означає «набуття словом граматичних ознак» або «**перетворення** [повнозначного слова] на граматичний(службовий)компонент»(тутідалівиділено –Г.Ю.).Вяпонськіймові зокрема внаслідок граматикалізації**самостійне** слово, що має *фактичне значення* (実質的な意味を持つ「内容語」), може перетворюватися на *службове* слово (「機能語」) на зразок частки (助詞), префікса (接頭辞), суфікса (接尾辞) (афіксоподібного форманта) (Яманаші, 1995, с. 63) або входити до складу усталених граматичних конструкцій (УГК).

Якщо, враховуючи сказане вище, розглянути усталені граматичні конструкції, в яких вживаються одиниці, що набули статусу службового слова у їх складі, то можна помітити, що ступені семантичної трансформації, що зазнали колишні самостійні лексичні одиниці, можуть дещо відрізнятися. Так, виходячи з критерію «*вивідності значення всієї УГК на основі значення якогось одного її елемента або всієї структури конструкції*» (або *ступеня граматикалізації*), український японознавець Д. П. Москальов у площині японської мови виокремлює загалом два типи УГК, що ми представимо у таблиці нижче, проілюструвавши прикладами:

Таблиця 1

Типи УГК за ступенем граматикалізації

Тип УГК за ступенем граматикалізації	Приклади
1.УГК з низьким ступенем граматикалізації (або слабограматикалізовані УГК), в яких певний елемент не втратив повністю свого значення повнозначного слова і значення якого як окремого елемента може вказувати на значення конструкції в цілому	• ~Vては+だめだ – УГК зі значенням «не можна робити щось» (досл. <u>не годиться</u>, якщо зробити так) • 一人で行って+はだめだよ。 Не можна йти туди одному! • N+から 見ると/見れば/見て – УГК зі значенням «судячи з ...», «виходячи з ...» (досл. якщо подивитися з боку / з точки зору...) • 私たちの家は西欧の基準から 見ると小さすぎるとのことです。За західними стандартами наш будинок надзвичайно малий.
2.УГК з високим ступенем граматикалізації (або максимально граматикалізовані УГК), значення яких в цілому неможливо вивести на основі частин чи структури конструкції	• ~Vた / A+⁺+かった / Aな, N+た という +ことにする – УГК зі значенням «зробити вигляд / удати, ніби сталося так, що...» • この話は、聞かなかったことに<u>して</u>ください。Будь ласка, зробіть вигляд, ніби Ви не чули цієї розмови. • ~V普 / A普 / Aな / N+の +ところを – УГК зі значенням «незважаючи на [такі обставини]...» (вираження вибачення за принесений клопіт у певний момент) • 今日はお忙しいところをありがとうございました。Дякую, що допомогли мені сьогодні, незважаючи на Вашу зайнятість.

[розроблено автором на матеріалі (Москальов, 2017, с. 81–82)]

Більшість УГК японської мови, зазначає Д. П. Москальов, має *високий рівень граматикалізації* (2017, с. 82), з чим не можна не погодитися.

Отже, з викладеного вище можемо зробити такий підсумок. Як видно, УГК першого типу (*слабограматикалізовані*) є більш «прозорими», оскільки

завдяки тому, що збереглося значення службового компонента, їх достатньо легко зрозуміти і запам'ятати. Натомість УГК другого типу (*максимально граматикалізовані*) потребують більших зусиль для опанування з тієї причини, що службовий компонент втратив своє вихідне значення або зазнав семантичної трансформації.

ЛІТЕРАТУРА

- Киридон, А. М. (Ред.). (2020). *Велика українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Філологічні науки» (мовознавство)*. Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» ДІА.
- Москальов, Д. П. (2017). *Особливості функціонування модальних усталених граматичних конструкцій сучасної японської мови*. Київський університет імені Бориса Грінченка.
- 山梨正明. (1995). 認知文法論. ひつじ 書房.
- 文法化 (grammaticalization) とは何か? 英語・日本語の例. (2023, 13 лютого). <https://www.nihongo-appliedlinguistics.net/wp/archives/10181>

ПЕРЕКЛАД КОРЕЙСЬКИХ МІФОЛОГІЧНИХ РЕАЛІЙ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Гриценко І. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Міфологія є невіддільною складовою духовного життя будь-якого етносу, оскільки в ній закладено специфічне бачення світу, моральні цінності та історичний досвід. У сучасному перекладознавстві міфологія розглядається не лише як набір фольклорних сюжетів, а як система лінгвокультурних реалій – одиниць, що вміщують у собі унікальний національний зміст. Як зазначає Р. П. Зорівчак (1989), переклад реалій є одним із найскладніших завдань; дослідниця називає їх своєрідними «підводними каменями», адже відтворення таких одиниць вимагає від перекладача не лише знання мови, а й глибокого розуміння культури оригіналу.

Корейські міфологічні реалії, сформовані під впливом шаманізму, буддизму та конфуціанства, є носіями унікального культурного коду. Їх переклад становить значну трудність через відсутність прямих еквівалентів у цільовій мові, адже фахівець мусить зберегти не лише семантику слова, а й глибокий національний колорит (Романюк, 2021).

Як зазначає Т. О. Лелека (2023), спроби замінити екзотичну реалію знайомою одиницею мови-реципієнта здебільшого руйнують автентичність. Тому найбільш обґрунтованою стратегією відтворення такої лексики залишається використання транскрипції у поєднанні з описовим перекладом.

Відсутність прямих відповідників ілюструє реалія 저승 – світ, куди потрапляє душа після смерті. У корейській лінгвокультурі це не абстрактне місце спочинку, а чітко структурований світ, який розташований зовсім поруч зі світом живих і де душі проходять суд Десяти царів (조흥운, 1995). В українській найближчим відповідником є «потойбічний світ», однак це загальне поняття не передає специфіки 저승 як організованої системи правосуддя.

Подібна перекладацька проблема виникає з реалією 삼신. У корейській традиції це хатнє божество, яке не лише відповідає за зачаття й пологи, а й постійно опікується здоров'ям матері та дитини в процесі її зростання (장주근, 1995). В українській культурі відсутнє єдине поняття, яке б охоплювало такий широкий спектр функцій. Наприклад, варіант перекладу «богиня пологів» штучно звужує зміст реалії виключно до моменту народження дитини.

Міфологічні реалії також можуть позначати предмети, наділені особливим значенням. До них належить 여우구슬 – магічна перлина, пов'язана з образом куміхо. У корейських народних переказах ця перлина є не просто коштовністю, а вмістцем життєвої енергії та вищої мудрості. Згідно з фольклорними сюжетами, людина, яка заволодіє нею (найчастіше через поцілунок із куміхо), може здобути надприродні знання про закони неба або землі, тому цей концепт тісно пов'язаний із мотивом меж людського пізнання (조희웅, 1995). Для українського читача слово «перлина» або «перлина куміхо» буде цілком зрозумілим, але без додаткового контексту вони асоціюються переважно зі звичайною морською прикрасою або метафорою краси.

Усі ці приклади добре показують, що головна складність перекладу полягає саме в лінгвокультурному аспекті. Корейська та українська міфологічні традиції формувалися в абсолютно різних історичних і світоглядних умовах. Тому спроба просто підібрати знайомі українські слова до корейських реалій призводить до того, що ми втрачаємо їхній унікальний зміст або додаємо їм невластивих чужих рис, через що така адаптація стає неефективною.

Отже, переклад корейських міфологічних реалій є складним завданням саме через різницю культур. Навіть дуже схожий український відповідник не може повністю передати оригінальний зміст. Щоб зберегти корейську своєрідність і водночас зробити текст зрозумілим для нашого читача, найкраще використовувати транскрипцію разом із коротким описовим поясненням. Це дозволить точно передати і саму назву, і її культурний зміст без жодних спотворень.

ЛІТЕРАТУРА

- Зорівчак, Р. П. (1989). Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). *Львів: Видавництво при Львівському університеті*.
- Романюк, О. (2021). Особливості перекладу реалій. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: збірник наукових статей*, 110–113.

- Leleka, T. (2023). The features of culture-bound words translating. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, (206), 72–77.
- 장주근. (1995). 삼신 [Самшін]. *한국민족문화대백과사전* [Енциклопедія корейської національної культури].
<https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0026698>
- 조흥윤. (1995). 저승 [Чосин]. *한국민족문화대백과사전* [Енциклопедія корейської національної культури].
<https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0049100>
- 조희웅. (1995). 여우구슬 설화 [Переказ про перлину куміхо]. *한국민족문화대백과사전* [Енциклопедія корейської національної культури].
<https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0036434>

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В СУЧАСНУ К-РОР ІНДУСТРІЮ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ

Гришук П. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Лебедєва І. М.

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному глобалізованому світі культурна спадщина перестає бути лише статичним об'єктом музейного збереження (Lee & Kim, 2020). Для Південної Кореї нематеріальна культурна спадщина виступає стратегічним ресурсом національного брендингу, культурної дипломатії та розвитку туристичного сектору. Ключовим інструментом трансляції цієї спадщини на міжнародну аудиторію стала феноменальна популярність Корейської хвилі (*Халлю*), зокрема К-рор індустрії.

Поєднання прадавніх традицій із сучасними популярними музичними жанрами дозволяє реконструювати національну ідентичність та сформувати стійкий інтерес іноземної молоді до корейської культури, сприяючи популяризації туристичних destinations Південної Кореї у світі. На 2026 рік до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства від Республіки Корея внесено 23 елементи, що підсилює впізнаваність здобутків корейської культури у світі.

Еволюція використання національної символіки в корейській популярній музиці демонструє поступовий перехід від поодиноких етнічних елементів до системної стратегії «динамічного збереження» спадщини. На ранніх етапах становлення Халлю такі виконавці, як Psy, BIGBANG (G-Dragon) та Girls' Generation, сформували глобальний інтерес до корейської мови, візуальної естетики та сучасної моди (Jang & Kim, 2022). Водночас зростання міжнародного визнання К-рор створило підґрунтя для залучення

глибоких фольклорних шарів, зокрема спираючись на елементи зі Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО.

Особливе місце у цьому процесі посідає народна пісня «Аріран» (*Arirang*), визнана ЮНЕСКО людським надбанням. У К-рор індустрії «Аріран» виступає не просто як музичний артефакт, а як смисловий міст між поколіннями. Глобальні гурти, зокрема BTS та Stray Kids, регулярно звертаються до цієї традиції, адаптуючи її під сучасне звучання. Інкорпорація інструменталу «Аріран» у сучасні композиції, використання традиційних інструментів (таких як каягим, геагим, паранг) та поєднання пентатонічних мотивів із сучасними хіп-хоп чи електронними бітами створюють унікальний синтез, який вирізняє корейський музичний продукт на світовій арені.

Яскравим кейсом культурної дипломатії є інтеграція елементів нематеріальної культурної спадщини у масштабні концертні виступи та музичні відеокліпи. Гурт BTS у своїх концепціях та міжнародних турах висвітлює традиційні костюми *Ханбок*, елементи маскового танцю *Тальчхум* та архітектурну естетику королівських палаців (Park, 2023). Аналогічно, гурт Stray Kids у таких композиціях, як «Thunderous» та «DIVINE», застосовує етнічну ритміку, традиційні оклики та елементи народних казок, виступаючи з цією програмою на найвищому державному рівні перед іноземними делегаціями та президентом країни.

Зазначений синтез має безпосередній вплив на туристичну індустрію Південної Кореї. Важливим наслідком колаборації К-рор індустрії та туризму є стимулювання етнографічного та подієвого туризму. Мільйони іноземних шанувальників прагнуть відвідати традиційні фестивалі (наприклад, Фестиваль маскового танцю в Андоні) або місця зйомок кліпів, де демонструється традиційна архітектура (Jang & Kim, 2022).

Крім того, використання елементів нематеріальної культурної спадщини для створення образів зірок К-рор культури або візуального супроводу музичних композицій не тільки робить культурні здобутки корейського народу відомим у усьому світі, але й приносить вагомий економічний ефект. Зокрема, популярність традиційного вбрання підтримує майстрів, які зберігають таємниці його виготовлення. Завдяки К-рор кумирам відвідування королівських палаців у костюмах Ханбок перетворилося на масовий туристичний тренд, що підтримується державними пільгами (Park, 2023). Вивчення текстів пісень стимулює зацікавленість мовою, філософськими засадами, етичним кодексом, навіть кухнею корейського суспільства. У свою чергу, унікальні кулінарні традиції народу, зокрема *Кімджанг* позитивно впливають на розвиток гастрономічного туризму.

Таким чином, інтеграція елементів нематеріальної культурної спадщини в сучасну К-рор індустрію є ефективною моделлю популяризації традицій. Досвід Республіки Корея доводить, що за умови грамотного поєднання фольклору з креативними індустріями жива спадщина стає потужним драйвером туристичної привабливості держави та засобом збереження національної пам'яті у глобалізованому світі.

ЛІТЕРАТУРА

- Безносюк, О. І. (2023). Нематеріальна культурна спадщина та її потенціал у розробці інноваційного туристичного продукту. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, 9, 20–29.
<https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-9-3>
- Jang, S., & Kim, Y. (2022). The impact of Hallyu on Korean traditional culture recognition among international tourists. *Journal of Heritage Tourism*, 17(3), 289–305.
- Lee, C., & Kim, H. (2020). Tourism commercialization vs. authenticity of intangible heritage: A comparative study of South Korea and Japan. *International Journal of Heritage Studies*, 26(8), 745–761.
- Park, S. (2023). Hanbok wearing phenomenon in royal palaces: Heritage tourism and pop culture interaction. *Asian Tourism Research*, 11(2), 142–158.

ДЖЕРЕЛА МОВНОЇ ГРИ ТА ПЕРЕКОНЛИВИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЛАМБУРУ В ЯПОНСЬКІЙ РЕКЛАМІ

Губень А. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У межах сучасного рекламного дискурсу актуальною проблемою є переконливість повідомлення, що безпосередньо впливає на характер, форму та зміст продукovanого тексту, унаслідок чого він набуває лінгвістичних модифікацій, які реалізуються, зокрема, у формі каламбурів. За визначенням Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та В. Теремка (2007), каламбур – це «стилістичний прийом, за основу якого правлять омоніми, пароніми, будь-які форми полісемантичності; часто вживається в комічному та сатиричному контекстах» (с. 321). Каламбур актуалізує кілька семантичних сценаріїв у межах одного висловлення.

Мовну гру також розглядають як інструмент психологічного впливу та маніпуляції, адже лінгвістичні трансформації актуалізують соціальні й асоціативні значення мовних одиниць, а рекламні повідомлення викликають у реципієнта певний емоційний стан (Хо́да, 2023). Механізм гуморизації спонукає ігровий режим сприйняття та налаштовує споживача на отримання нової інформації через інтерпретацію повідомлення. Водночас цей процес супроводжується почуттям задоволення від поєднання кількох контекстуальних ефектів, що виникають унаслідок взаємодії мовних засобів і змісту висловлення, та компенсує надмірні когнітивні зусилля (Ковальова & Хант, 2022). Це особливо актуально для японського рекламного дискурсу, адже каламбур 駄洒落 (даджаре) створює ефект близькості між виробником і споживачем та може на несвідомому рівні впливати на установки людини.

Непряма форма комунікації сприяє зниженню комунікативної напруги та пом'якшенню рекламного повідомлення (Brown & Levinson, 1987). Крім того, для підвищення його переконливості важливими є також джерела мовної гри, використані під час творення каламбурів. Оскільки така інформація потребує додаткового дослідження в межах українського японознавства, пропонуємо класифікувати японські даджаре за джерелами мовної гри.

1. **Каламбури, побудовані на назві виробника.** Наприклад, 「もっと、ももっと、タケモット」 (Мотто, мо:тто, такемотто) «Більше, бі-і-ільше, іще більше Такемото!» (реклама компанії Такемото Біа Но (Такемото піано), яка займається купівлею та продажем піаніно). Мовна гра ґрунтується на фонетичному зближенні прислівника もっと «більше» та модифікованої назви виробника Такемотто.

2. **Каламбури, побудовані на назві продукту** – актуалізація конкретного товару. Наприклад, 「きみだけのプリン」 (кімі даке но прурін) «Пудинг на жовтках лише для тебе» (реклама в мережі мінімаркетів 7-Eleven). Каламбур побудований на омофонії виразів 「君だけ」 (кімі даке) «лише для тебе» та 黄身だけ «лише на жовтках». Написання хіраганою уможливорює подвійне прочитання повідомлення, апелюючи водночас до якості товару та самого покупця.

3. **Каламбури, побудовані на використанні маскота** – виникнення в реципієнта асоціації, що посилюють запам'ятовуваність. Наприклад, назва маскота компанії PARCO 「パルコアラ」 (парукоара) поєднує кілька компонентів: 「パルコ」 (паруко) – назву компанії; 「コアラ」 (коара) – коалу, яка є її маскотом; 「アラ」 (ара) – вигук «Лишенько!», який персонаж використовує в рекламних матеріалах. У результаті створено компактну назву, що поєднує три смислові компоненти.

4. **Каламбури, побудовані на імені актора,** який бере участь у рекламі – апеляція до популярності публічної особи з метою розширення впливу та охоплення. Крім того, поява відомого персонажу зміцнює довіру, а також слугує гарантом якості. Наприклад, 「アンテナよし、地デジよし、おれつよし」 (антена йоші, чідеджи йоші, оре Цуйоші) «З антеною все добре, з телебаченням також, а я Цуйоші» (реклама цифрового телебачення за участю Кусанагі Цуйоші).

5. **Каламбури, побудовані на прецедентних феноменах:**

5.1. **Каламбури, засновані на японських прецедентних текстах** – привертання уваги адресата завдяки зверненню до національно-культурних знань. Наприклад, 「春はあげもの」 (хару ва агемоно) «Навесні – смажена їжа» (реклама алкогольної продукції від Suntory). Повідомлення побудоване як пародійна трансформація фрази 「春はあげぼの」 (хару ва акебоно) «Навесні – світанок» із твору Сей Шьонагон «Записки в узголів'ї».

5.2. **Каламбури, засновані на іншомовних прецедентних текстах** – більш широка категорія, яка охоплює звернення до впізнаваних творів світової культури. Наприклад, «We are the CHAM-PON!» «Ми же ЧАМ-ПОН!», що є трансформацією з пісні «We are the champions» гурту «Queen»

та використовується в рекламі страви чампон мережі ресторанів RINGER HUT.

Отже, виокремлені джерела мовної гри підтверджують багаторівневість рекламних повідомлень, спрямованих на привернення уваги конкретної аудиторії. Їхнє використання покращує комунікативну атмосферу, а переконливість повідомлення підвищується завдяки ефектам близькості й комічності та апеляції до фонових знань споживачів, що сприяє формуванню бажання придбати товар або скористатися запропонованою послугою.

ЛІТЕРАТУРА

- Гром'як, Р. Т., Ковалів, Ю. І., & Теремко (Ред.). (2007). *Літературознавчий словник-довідник* (2-ге вид., випр. і допов.). Академія.
- Ковальова, Т., & Хант, Г. (2022). Засоби реалізації мовної гри в рекламному тексті. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 33(1, ч. 1), 131–138. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/23>
- Хо́да, Л. (2023). Лінгвокреативні тексти та мовні маніпуляції в рекламі (на матеріалі словацької та української мов). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, (207), 283–289. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-43>
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511813085>

ПРАГМАТИЧНА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ У ПЕРЕКЛАДІ ПЕРСЬКОГО تعارف (TA'ĀROF) УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Даліда А. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблема досягнення прагматичної еквівалентності посідає важливе місце в сучасному перекладознавстві, оскільки відтворення іншомовного висловлювання передбачає передавання його змісту, комунікативного наміру мовця та культурно зумовлених правил поведінки. Особливої уваги потребує переклад етноспецифічних явищ, до яких належить перська система ввічливості *تعارف* (ta'ārof).

У сучасній перській мові ta'ārof охоплює вербальні й невербальні моделі, за допомогою яких висловлюють повагу, скромність, гостинність, вдячність або підкреслюють статус співрозмовника. Система реалізується у привітаннях, запрошеннях, пропозиціях, подяках, відмовах і компліментах (Koutlaki, 2002; Мазепова, 2021). Її переклад ускладнюється тим, що буквальне значення не завжди збігається з комунікативним наміром мовця: пропозиція може не передбачати прийняття, а демонстративне применшення власної значущості підкреслює повагу до адресата.

Метою дослідження є визначити способи досягнення прагматичної еквівалентності під час перекладу формул ta'ārof українською мовою. Матеріалом дослідження стали формули ta'ārof, відібрані з праць із перської комунікативної культури та проаналізовані з погляду їхньої прагматичної функції й можливостей відтворення українською мовою. Використано методи прагматичного, контекстуального й компонентного аналізу, зіставлення та перекладацького моделювання.

Аналіз дає змогу диференціювати запрошення і пропозиції, подяки, формули гостинності, самоприниження, формули згоди та відмови. Одиниця *دییامرفید* (befarmāyid) залежно від ситуації означає «прошу», «заходьте», «сідайте», «пригощайтесь» або «говоріть». Наприклад, *دییامرفید لخد* (befarmāyid dāxel) – букв. «накажіть усередину», укр.: «прошу, заходьте»; *دییامرفید ىچا* (befarmāyid čāy) – букв. «накажіть чаю», укр.: «пригощайтесь чаєм». Отже, відповідник визначається дією, до якої запрошує мовець.

До формул пропозиції належить *قالبه نادارد* (qābeli nadārad) – букв. «не є гідним вас». Воно функціонує під час вручення подарунка або відмови продавця назвати ціну. У першому випадку українською мовою цей вислів можна передати як «це для вас», «прошу, прийміть», «не варто дякувати». У ситуації купівлі товару він є лише етикетною формулою, що виражає повагу продавця до покупця, і зазвичай не означає наміру віддати товар безкоштовно.

До формул подяки належить *دست شما درد نکند* (dašt-e šomā dard nakonad) – букв. «нехай ваша рука не болить». Буквальний відповідник не виконує аналогічної функції, тому перекладаємо його як «щиро дякую», «дякую за вашу працю». Одиниця *شمرشد دیرک* (šarmande kardid) – букв. «ви змусили мене соромитися» – передає вдячність за подарунок або послугу. Прагматично ближчими є відповідники «щиро дякую, не варто було», «ви зробили мені велику послугу».

Висловлення *مناخه یه خدتان است* (xāne-ye xodetān ast) – букв. «це ваш власний дім» – перекладаємо формулою «почувайтесь як удома». Окрему групу становлять *قوربانه امش* (qorbān-e šomā) – букв. «ваша жертва»; *خاکه رآه شومه هاشتم* (xāk-e rā-ye šomā haštam) – букв. «я є пилом під вашими ногами». Дослівне відтворення може створювати враження надмірної покірності або іронії, тому використовуємо відповідники «до ваших послуг», «завжди радий допомогти». У художньому тексті образність може бути збережена як засіб етнокультурної характеристики персонажа.

Специфічною є одиниця *چشم* (čašm/češm) – букв. «око», що у відповіді на прохання виражає готовність виконати його. Українськими відповідниками можуть бути «добре», «звичайно», «буде зроблено». Переклад словом «око» без пояснення руйнує іллокутивну силу висловлення. Подібна невідповідність форми й функції становить одну з основних причин прагматичних помилок під час перекладу ta'ārof (Yaqubi, 2018).

Здійснивши дослідження, можемо виокремити такі способи перекладу: функційний відповідник, контекстуальна заміна, прагматична модуляція, часткове збереження буквального образу. Вибір залежить від жанру: у художньому перекладі образність передає культурну специфіку, в

аудіовізуальному перевага надається стислим відповідникам, у науковому тексті поєднуються транслітерація, буквальний переклад і коментар.

Отже, переклад перського *ta'arof* потребує першочергового врахування не семантики окремих слів, а прагматичного значення мовленнєвого акту. Еквівалентний переклад має відтворювати комунікативний намір мовця, характер соціальних відносин між мовцем і адресатом, емоційне забарвлення та очікувану реакцію адресата. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у створенні прагматично орієнтованої класифікації формул *ta'arof* і визначенні особливостей їх перекладу в сучасному перському кінодискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

- Мазепова, О. (2021). Іранська комунікативна культура через призму теорії мовленнєвих актів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1(27), 17–21.
<https://doi.org/10.17721/1728-242X.2021.27.17-21>
- Koutlaki, S. A. (2002). Offers and expressions of thanks as face enhancing acts: Ta'arof in Persian. *Journal of Pragmatics*, 34(12), 1733–1756.
[https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(01\)00055-8](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(01)00055-8)
- Yaqubi, M. (2018). On subtitling of Ta'arof apologies. *Journal of Language and Translation*, 8(1), 31–42.

ІДЕОЛОГІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» У ВІТАЛЬНІЙ ПРОМОВІ ГОЛОВИ КНР СІ ЦЗІНЬПІНА

Далте О. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Офіційні звернення лідерів держав значною мірою націлені на формування у суспільстві актуальних ідеологічних і ціннісних орієнтирів. Зокрема, вітання з нагоди Дня захисту дітей є не лише соціокультурним ритуалом, а й риторичним інструментом трансляції ідеологічних настанов через апеляцію до образу дитини. Метою цього дослідження є аналіз риторики Голови КНР Сі Цзіньпіна у святковому зверненні з нагоди Дня захисту дітей для виявлення особливостей ідеологічного моделювання концепту «ДИТИНСТВО» у політичному дискурсі.

Методологічною основою дослідження є критичний дискурс-аналіз у трактуванні Т. А. ван Дейка, апробований О. Федічевим (2022) на матеріалі дипломатичних промов у китайськомовному політичному дискурсі, доповнений функційно-семантичним підходом до каузальності (Далте, 2025). Концепт «ДИТИНСТВО» розглядається як етнокультурний феномен, семантика якого зумовлена панівними у суспільстві ментальними моделями та соціополітичними парадигмами (Захарова, 2017, с. 81). У цьому ключі причиново-наслідкові відношення у межах функційно-семантичного поля (ФСП) каузальності виступають потужним інструментом ідеологічного моделювання.

Аналіз вітання Голови КНР Сі Цзіньпіна з нагоди Дня захисту дітей (кит. 国际六一儿童节), який традиційно відзначають 1 червня, засвідчує домінування телеологічної риторики як фундаменту і головного інструменту легітимізації влади Комуністичної партії Китаю (КПК). Центральним концептом виступає не образ «безтурботного», «наївного», «радісного» дитинства, який є характерним для європейської культури, зокрема французької і британської (Захарова, 2017, с. 83), а сприйняття цього періоду як підготовки до реального життя дорослої людини, яка має виконати своє призначення для колективного блага. У тексті привітання зазначається, що сучасні діти – це не лише «свідки і співучасники великих здобутків, які [КПК] виборола у першому столітті свого правління» (кит. 实现第一个百年奋斗目标的经历者、见证者), а і перш за все «жива військова сила, яка буде виборювати здобутки у другому столітті й будувати могутню сучасну соціалістичну країну» (кит. 实现第二个百年奋斗目标、建设社会主义现代化强国的生力军) («习近平总书记的深情寄望鼓舞新时代少年儿童成长成才», 2026). У статті прямо зазначається, що «належне виховання молодого покоління – це стратегічне завдання» (кит. 培养好少年儿童是一项战略任务), яке передбачає, що діти з «любов'ю до партії, країни і соціалізму» (кит. 爱党、爱国、爱社会主义) будуть «здіймати прапори і йти уперед разом з КПК» (кит. 高举队旗跟党走), гідно успадкують революційні ідеї «червоного генетичного коду» нації (кит. 传承红色基因) і успішно «пробіжать естафету історії» (кит. 跑好历史接力赛) на шляху до виконання «цілей боротьби другого століття» правління КПК (кит. 第二个百年奋斗目标) (ibid.).

У межах ФСП каузальності політична риторика лідера КНР демонструє виразну прагматичну спрямованість на конструювання жорстких, безальтернативних причиново-наслідкових відношень здебільшого засобами паратаксису за допомогою топікальної організації висловлювання. У тексті вітання неодноразово підкреслюється, що колективні пріоритети партії і держави стоять на щабель вище за індивідуальне благо громадянина. Зокрема, автор підкреслює, що «наша партія присвячує себе великій справі тисячолітнього процвітання китайської нації, [тому] необхідні діти з покоління у покоління виховувати суспільно-корисні висококваліфіковані таланти, які підтримують керівництво КПК і соціалістичний лад нашої держави, [а також] готові присвятити все своє життя боротьбі за справу соціалізму з китайською специфікою» (кит. 我们党立志于中华民族千秋伟业, 必须培养一代又一代拥护中国共产党领导和我国社会主义制度、立志为中国特色社会主义事业奋斗终身的有用人才) (ibid.). У цьому прикладі ФСП каузальності перетинається з ФСП модальності, перетворюючи каузацію на директиву за допомогою використання модального дієслова «необхідно» (кит. 必须). Крім того, у цьому реченні наголошується на величності, вічності і стійкості за допомогою морфосинтаксичної конструкції «велика справа тисячолітнього процвітання китайської нації» (кит. 中华民族千秋伟业) і засобами темпоральної конструкції повторюваності «з покоління у покоління» (кит. 一代又一代). Голова КНР Сі Цзіньпін наголошує, що виконання поставлених цілей «вимагає від нас навчати і виховувати

наступні покоління опановувати знання починаючи зі школи, [або навіть] починаючи змалку» (кит. 这就要求我们把下一代教育好、培养好, 从学校抓起、从娃娃抓起) (ibid.). У вітальній промові послідовно реалізується стратегія ідеологічного примусу, де констатація аксіоматичної причини через модальну директиву зводиться до конкретної вимоги, у якій дитина постає об'єктом цілеспрямованого партійного виховання.

Отже, аналіз вітальної промови Голови КНР Сі Цзіньпіна з нагоди Дня захисту дітей 2026 року підтверджує, що політичний китайськомовний дискурс конструює образ дитини як майбутнього виконавця ідеологічно детермінованої соціальної ролі. Перспектива подальших досліджень полягає у критичному дискурс-аналізі ширшого кола концептів у політичних дискурсах різних країн з метою виділення основних ідеологічних настанов і маніпулятивних стратегій.

ЛІТЕРАТУРА

- Далте, О. Ю. (2025). Каузальність у сучасній китайській мові: функційно-семантичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*, 73(1), 34–38.
<https://doi.org/10.32782/2409-1154.2025.73.7>
- Захарова, К. І. (2017). Дитинство як соціально-культурний феномен та мовний концепт. *Нова філологія*, 70(1), 80–85.
- Федічев, О. Є. (2022). Семіотизація агресії РФ проти України в китайськомовному дипломатичному дискурсі. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*, 25(2), 53–69.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2022.274927>
- 习近平总书记的深情寄望鼓舞新时代少年儿童成长成才. (2026, June 1). Available at:
<http://politics.people.com.cn/n1/2026/0601/c461001-40731660.html>
(Assessed June 5, 2026).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ НОВЕЛИ О.ГЕНРІ «ОСТАННІЙ ЛИСТОК»)

Данилюк С. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: **Русакова К. О.**

асистент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Аналіз перекладу новели американського письменника О. Генрі «Останній листок» («The Last Leaf») та її китайського перекладу «最后一片叶子», виконаного Хуан Юаньшенем (黄源深) дозволив виявити кілька ключових груп безеквівалентної лексики. Спираючись на типологію Мони

Бейкер (1992) та класифікацію реалій за С. І. Влаховим і С. П. Флоріним, проаналізуємо випадки, які ілюструють різні типи безеквівалентності.

Перший тип – відсутність лексикалізації, коли поняття існує, але не має окремого словесного позначення в мові перекладу. Прикладом є «artistic colony», якою описано «Greenwich Village». Перекладач передає назву транслітерацією з додаванням родового визначення «格林尼治村» (Gélínnízhì cūn), де ієрогліф «村» позначає невелике поселення, але культурна конотація «богемного кварталу» залишається не вираженою. Подібно передається «Delmonico's» – «台尔蒙尼歌之家» (Táit'ěnméngnīgē zhī jiā), де додавання «дім» (之家) компенсує відсутність окремого слова для позначення ресторану з іменем власника.

Другий тип – складність семантики слова. Найяскравіший приклад – лексема «leaf», яка позначає листок рослини та аркуш паперу. О. Генрі буде на цій багатозначності центральну метафору: останній листок плюща стає останньою сторінкою життя. У китайській мові існують два окремих слова: «叶» (yè) – листок рослини та «页» (yè) – сторінка книги. Вони є омофонами, але пишуться по-різному, що унеможлиблює ту саму гру слів. Перекладач обирає «叶», безповоротно втрачаючи метафоричний зв'язок. До цього ж типу належить дієслово «to fall», яке використовується для падіння листя та для смерті людини. Китайське «掉» (diào) є більш нейтральним, позбавленим біблійних конотацій англійського «fall».

Третій тип – відмінності в категоризації дійсності. Це ілюструє образ пневмонії, яку О. Генрі називає «Mr. Pneumonia». Англійська мова дозволяє легко персоніфікувати хворобу як чоловіка, натомість китайська потребує додаткових маркерів. Перекладач додає до «肺炎» (fēiyán) звертання «先生» (xiānshēng), утворюючи «肺炎先生». Без цього додавання читач не зрозумів би, чому пневмонія описується як старий із червоними кулаками.

Четвертий тип – відсутність родового поняття. Прикладом є фразеологізм «to line up on the side of the undertaker». Перекладач застосовує описову стратегію: «喜欢照顾殡仪馆的生意» (xǐhuān zhàogù bīnyígǔǎn de shēngyì). Побудована на образі черги англійська ідіома не має прямого відповідника в китайській фразеології, тому перекладач зосереджується на передачі смислу, втрачаючи оригінальну метафору.

П'ятий тип – різна частота вживання й призначення. Це ілюструє передача слова «place» у значенні «вузька алейка». Хуан Юаньшень застосовує «胡同» (hútòng) – традиційні пекінські алеї. Це функціональна заміна, яка дозволяє читачеві миттєво візуалізувати простір, однак прибирає національний колорит оригіналу: американський читач бачить нью-йоркське «місце», а китайський – знайомий пекінський образ.

Шостий тип – різні емоційні відтінки, які проявляються на рівні відтворення індивідуального мовлення персонажів. О. Генрі наділяє Бермана німецьким акцентом: замість «what» – «vass», замість «people» – «bebble». У китайському перекладі цей акцент повністю зникає, оскільки ієрогліфічна писемність не має фонетичних засобів для передачі спотвореної вимови. Перекладач свідомо нейтралізує акцент, жертвуючи фонетичною характеристикою персонажа заради зрозумілості тексту.

Тепер розглянемо три основні категорії безеквівалентної лексики. Власні назви представлені географічними найменуваннями – носіями культурного колориту. Назва «Delmonico's» передана як «台尔蒙尼歌之家» (Táiméngnīgē zhī jiā), але для китайського читача, незнайомого з історією Нью-Йорка, ця назва залишається порожнім звуком. Найчисленнішою категорією є реалії. Сюди належать предмети матеріальної культури: «pewter mugs» отримує переклад «восковий» («蜡» (là)), що є помилкою, спричиненою відсутністю у китайському побуті олов'яного посуду. «Chafing dish» перетворюється на «火锅» (huǒguō) – традиційний китайський «гарячий горщик». Це заміна етнографічної реалії однієї культури на реалію цільової, що робить текст зрозумілим, але нівелює національний колорит. До реалій належать також «Dutch attics», передані калькою «荷兰式的阁楼» (Hélán shì de gélóu) без пояснення символіки цього типу житла. Лакуни представлені фонетичними діалектизмами в мовленні Бермана та пестливою формою «Sudie», яку перекладач передає нейтральним «苏娣» (Sū dì), не відтворюючи тієї міри ніжності, що є в оригіналі.

Підсумовуючи, переклад Хуан Юаньшєня демонструє перевагу адаптивних стратегій. Перекладач орієнтується на китайського читача, замінюючи незрозумілі реалії на китайські аналоги, персоніфікує пневмонію через додавання «先生», а фонетичні особливості мовлення Бермана нейтралізує. Найбільші втрати стосуються гри слів (leaf – листок/сторінка) та образної метафорики (to fall – падати/помирати), які не мають прямих відповідників через іншу будову лексичної системи. Аналіз підтверджує, що безеквівалентність не є абсолютною характеристикою слова, а виникає в межах конкретної мовної пари та залежить від обраної перекладачем стратегії.

ЛІТЕРАТУРА

Baker, M. (1992). *In other words: A coursebook on translation*. Taylor & Francis Group.

Henry, O. (2023). *The gift of the Magi*. Penguin Classics.

欧亨利. (2011). 最后一片叶子——欧·亨利短篇小说选. 上海译文出版社.

МЕРОНІМІЧНІ ЛОКАТИВИ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ: ТИПІЗАЦІЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Діброва В. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Демет'єва Т. С.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

В сучасній когнітивній лінгвістиці при дослідженні просторових значень мовних одиниць важливим є аналіз меронімії – відношення «частина – ціле». Серед вітчизняних науковців меронімію на матеріалі німецької та англійської мов активно досліджує О. В. Материнська та виділяє окремих

тип локативних меронімів (2013, с. 58; 2009, с. 24). Актуальність нашої роботи полягає у застосуванні цього теоретичного підходу до японського мовного матеріалу, де просторові реляційні одиниці, які позначають частини й регіони Орієнтира, розглядаються як меронімічні (синонім – «партонімічні») локативи (Sinha, 1994, с. 274). Отже, мета нашого дослідження – встановити семантичні особливості японських меронімічних локативів (які ми розглядаємо як прояв локативної меронімії в японській мові) й визначити критерії їхнього розмежування як власне меронімічних та немеронімічних просторових одиниць.

На відміну від англійської мови, в якій просторова семантика кодується переважно за допомогою прикметників (*covertly distributed*), японська мова використовує різні мовні засоби (*overtly distributed*) (Sinha, 1994, с. 254–255). Окрім часток *ні*, *де*, *е*, *кара*, *маде* та дієслів руху (*хаїру*, *деру*, *атару*, *оріру* тощо), найважливішими засобами вираження просторових відношень є реляційні іменники – меронімічні локативи: *нака* (внутрішня частина), *сото* (зовні), *уе* (верх), *шіта* (низ), *тогоро* (місце), *мукō* (сторона напроти) тощо.

Наприклад:

本は机の上にある /хон ва цкуе но уе ні ару/ – «Книга лежить на столі»;
箱の中に猫がいる /хако но нака ні неко га іру/ – «У коробці є кіт».

В термінології когнітивної граматики об'єкт, щодо якого визначається місце іншого об'єкта, називають Орієнтиром (Landmark), а локалізований об'єкт – Траєктором (Trajector). У цих конструкціях *уе* (верх) та *нака* (середина) позначають відповідні частини або просторові області Орієнтира – *цкуе* (стіл) та *хако* (коробка). Ці іменні одиниці виражають відношення «частина – ціле», виділяючи відповідні просторові частини чи зони Орієнтира для точного визначення місця розташування Траєктора.

Спираючись на фактичний матеріал японської мови, можна запропонувати робочу класифікацію японських меронімічних локативів залежно від того, яку саме зону Орієнтира вони виділяють. Аналізовані одиниці ми поділяємо на три основні семантичні типи:

1) **локативи внутрішнього та зовнішнього простору:** *нака* (внутрішня частина), *сото* (зовні);

2) **локативи просторових осей Орієнтира:** *уе* (верх), *шіта* (низ), *ушіро* (задня частина), *мае* (перед), *йоко* (бік), *мігі* (ліворуч), *хідарі* (праворуч);

3) **просктивні та загальні локативи:** *тогоро* (місце), *мукō* (сторона навпроти), *соба* (поруч), *тонарі* (сусідній), *айда* (між), *чікаку* (близько).

Ця класифікація дозволяє систематизувати досліджувані одиниці залежно від того, як саме позначена ними зона з Орієнтиром.

Основні функції японських меронімічних локативів – це просторова локалізація Траєктора, виділення певної зони Орієнтира, а також участь у формуванні просторових відношень – абсолютної, відносної та внутрішньої системи відліку. Інтерпретація залежить від фізичних та функційних властивостей Орієнтира, зокрема просторової орієнтації й істотності (*анімасу*) (松尾, 2025, с. 49; с. 54). На нашу думку, основною проблемою є визначення того, коли просторовий іменник просто вказує на місце розташування об'єкта

щодо Орієнтира, а коли він ще й позначає частину або просторову зону Орієнтира. Не кожен просторовий іменник, що описує місце розташування об'єкта щодо Орієнтира, виражає відношення «частина – ціле». Застосовуючи критерій невідчужуваного складника, сформульований у працях вітчизняних науковців (Материнська, 2013, с. 58), можна розмежувати меронімічні та немеронімічні типи зв'язку. Таким чином локатив *ue* в конструкції *цкуе но ue* (верх столу) позначає невіддільну частину Орієнтира, реалізуючи відношення «частина – ціле», тоді як одиниці *тогоро* (місце) та *мукō* (сторона навпроти) розглядаються як периферійні локативи, що позначають просторову зону щодо Орієнтира, не будучи його невіддільною частиною.

Отже, японські меронімічні локативи утворюють неоднорідну й динамічну лексико-семантичну систему, в якій просторове кодування нерозривно пов'язане з відношенням «частина – ціле». Запропонована нами класифікація дозволяє розмежувати основні типи локативів залежно від того, як саме осмислюється просторова зона щодо Орієнтира. Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз функціонування меронімічних локативів у спеціалізованих японських терміносистемах, зокрема в термінології карате.

ЛІТЕРАТУРА

- Материнська, О. В. (2009). Меронімія як логіко-класифікаційний засіб організації лексичного фонду. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 81(1), 24–27.
- Материнська, О. В. (2013). Моделювання меронімічних відношень у лексичній системі мови. *Мовознавство*, 6, 58–67.
- Sinha, C., Thorseng, L. A., Hayashi, M., & Plunkett, K. (1994). Comparative spatial semantics and language acquisition: Evidence from Danish, English, and Japanese. *Journal of Semantics*, 11(4), 253–287.
<https://doi.org/10.1093/jos/11.4.253>
- 松尾 夏. (2025). 日本語空間表現「左」と「右」における曖昧さ —— パイロットスタディより ——. *実践英文学*, 77(4), 47–67.
<https://doi.org/10.34388/0002000274>

КОРЕЙСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Довженко В. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Рибачківська Л. Є.**

кандидат філологічних наук

Київський національний лінгвістичний університет

Наразі у сфері мовознавства все більшої актуальності набуває аналіз впливу онлайн-комунікації на формування молодіжного сленгу. Соціальні

мережі, месенджери, стрімінгові платформи та фандомні спільноти К-поп в наш час є провідними джерелами формування та розповсюдження нової лексики, що дедалі рідше виникає в усному розмовному мовленні; це відповідає загальним спостереженням щодо впливу інтернет-комунікації на мовні зміни (Crystal, 2004). Попри зростання інтересу до корейської мови в Україні, цей новітній прошарок сленгу (2024–2026 рр.) ще досі не отримав комплексного лексико-семантичного опису в українському коресезнавстві.

Метою дослідження є лексико-семантичний аналіз корейського молодіжного сленгу, що виник або активно набув поширення через онлайн-технології. Матеріалом цієї роботи стали 50 сленгових одиниць, зібраних із наукових праць, офіційних звітів Національного інституту корейської мови (신어) та відкритих джерел мережевої комунікації. Хронологічним критерієм відбору є не час виникнення одиниці, а її активне використання в мовленні 2024–2026 років.

Аналіз матеріалу дав змогу виділити п'ять основних способів творення та семантичної трансформації сленгових одиниць. Ініціальна аббревіація (ㅇㅈ, ㄹㅇ, ㅇㅈㅇ, ㅇㅈㅇ) (Bija, 2024) – найпростіший спосіб зекономити кількість символів у чаті. Такі скорочення легко розпізнаються завдяки особливостям корейського письма: приголосні є частинами складових блоків, тому навіть скорочена форма часто залишається зрозумілою для носія мови. Скорочення та контамінація (냉부, 뇌피셜, 억텐) дають змогу поєднати економію мовних засобів із семантичною компресією: цілий вираз стягується в одну одиницю; до цієї ж моделі належать компресивні неологізми MZ-покоління (알잘딱깔센, 중꺾마), у яких у вислів стягується вже ціле речення. Інтенсифікувальні префікси 핵-/갓- (핵인싸, 갓생, 핵노잼) запозичують не лексичне значення, а їхню культурну конотацію максимальної інтенсивності. Запозичення й конгліш (인싸/아싸, 워라벨, 머글) відображають зростання частки іншомовних елементів у новітній корейській лексиці, яке зберігається навіть попри цілеспрямовані кампанії Національного інституту корейської мови з популяризації питомих відповідників (Choi, 2024; Kim, 2023). Опитування онлайн-платформи Preply (2025) підтверджує цю тенденцію: сім із одинадцяти найпопулярніших неологізмів 2024–2025 років містили іншомовний елемент. Метафоричне й метонімічне перенесення спостерігаємо в одиницях (떡상, 조공, 최애) значення яких пов'язані з популярністю, підтримкою та оцінюванням контенту в мережі.

Функціонально сленг епохи Інтернету виконує щонайменше шість ролей: компресивну, експресивну, оцінну, ідентифікаційну, координаційну та гумористичну. Координаційна функція (총공, 스밍, 숏스밍) є специфічною саме для мережевого спілкування: така лексика допомагає координувати спільні дії фанатів, які перебувають у різних країнах і часових поясах. Ідентифікаційна функція (인싸/아싸, 덕후/머글, 일코) показує приналежність мовця до певної групи – покоління MZ загалом чи конкретного фандому. Це свідчить про залежність мовної поведінки молоді в Інтернеті від конкретної ситуації та спільноти.

У дослідженні запропоновано авторську класифікацію сленгізмів на п'ять груп: чатові (20% матеріалу), соціально-оцінні (22%), неологізми MZ-

покоління (30%, найчисельніша група), побутово-трудова (10%), стрімінгові та фандомні (18%). Межі між групами рухливі: одиниця нерідко переходить із вузькоспеціалізованого фандомного вжитку в загальномолодіжний (як *최애*), що підтверджує комунікативно-спільнотний, а не територіальний принцип організації сучасного сленгу.

Отже, проведений аналіз показує, що онлайн-платформи сьогодні виконують не лише функцію поширення сленгу. Частина нових одиниць виникає безпосередньо в цифровому спілкуванні, а координаційна й ситуативно-ідентифікаційна функції специфічні саме для мережевого спілкування. Результати дослідження можуть бути використані у викладанні корейської мови та в подальших зіставних студіях українського й корейського мережевого сленгу молоді.

ЛІТЕРАТУРА

- Bija, A. (2024). The language of the web: Mechanisms of Korean internet slang. *Philosophy, Social and Human Disciplines*, 17(1), 147–163.
- Choi, H. Y. (2024). 언어 정책적 관점에서 본 신어 외래어 [Loanwords among neologisms from the perspective of language policy]. *언어와 정보 사회*, 53, 217–260.
- Crystal, D. (2004). *Language and the Internet* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Kim, E. (2023). A corpus-based study of Anglicized neologisms in Korea: A diachronic approach to Korean and English word pairs. *International Journal of Corpus Linguistics*, 28(2), 125–143.
- National Institute of Korean Language. (2014). 2014년 신어 조사 보고서 [2014 report on neologism survey]. https://www.korean.go.kr/front/reportData/reportDataView.do?mn_id=45&report_seq=801
- Preply. (2025). 2025년 신조어 실태 조사 [2025 survey on the current status of neologisms]. <https://preply.com/ko/blog/korea-slang-words/>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Довженко В. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Рибачківська Л. Є.**

кандидат філологічних наук

Київський національний лінгвістичний університет

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) та їх використання в освіті, економіці, державному управлінні й повсякденному житті ставлять

перед державами питання щодо визначення правових меж їх застосування. Особливого значення набувають захист персональних даних, прозорість використання ШІ та відповідальність за його неправомірне застосування. Україна та Республіка Корея перебувають на різних етапах формування відповідного законодавства, тому їх порівняння дає змогу простежити два різні підходи до регулювання цієї сфери.

В Україні спеціальне законодавство про ШІ ще формується. У 2026 році Міністерство цифрової трансформації розпочало підготовку профільного закону, орієнтованого на поступове наближення українського законодавства до європейських правил, зокрема до Регламенту ЄС 2024/1689 (AI Act).

Отже, Україна поки не має єдиного спеціального закону, який комплексно визначав би правила розроблення та використання систем ШІ. Окремі питання вже регулюються чинним законодавством, зокрема у сфері захисту персональних даних.

Важливим напрямом залишається оновлення законодавства про захист персональних даних. Законопроект № 8153 передбачає приведення українських правил у відповідність до європейських стандартів та посилення інституційних механізмів захисту даних. Станом на серпень 2026 року законодавчий процес щодо цього документа ще не завершено. Окремо розвивається кримінально-правове регулювання використання ШІ. Кримінальний кодекс України наразі не містить окремого складу кримінального правопорушення, пов'язаного саме з використанням систем ШІ. Водночас 3 липня 2026 року було зареєстровано законопроект № 15379, який пропонує криміналізувати окремі шахрайські діяння, вчинені з використанням інформаційно-комунікаційних систем або систем штучного інтелекту.

У Республіці Корея спеціальне регулювання ШІ вже набуло чинності. Закон «Про розвиток штучного інтелекту та формування довіри до нього» (AI Basic Act) почав діяти 22 січня 2026 року. Закон визначає основні поняття у сфері ШІ, встановлює засади державної політики та окремі обов'язки для постачальників систем штучного інтелекту. Серед іншого, він передбачає спеціальні вимоги до систем високого впливу та генеративного ШІ. Закон також встановлює вимоги щодо інформування користувачів про використання ШІ та маркування результатів, створених генеративним штучним інтелектом.

Захист персональних даних у Кореї регулюється окремим Законом про захист персональної інформації (PIPA). Таким чином, регулювання ШІ та захист персональних даних функціонують як взаємопов'язані, але окремі напрями правового регулювання. У 2026 році було також ухвалено подальші зміни до законодавства про захист персональних даних, спрямовані на посилення відповідальності за серйозні порушення. Водночас частина цих змін набуває чинності пізніше, тому станом на серпень 2026 року їх не можна розглядати як повністю чинні норми.

Окрему увагу в корейському законодавстві приділено протидії зловживанню цифровими технологіями. У 2024 році в Кореї було посилено

кримінально-правові заходи щодо сексуалізованого deepfake-контенту. Це свідчить про те, що кримінально-правова реакція на окремі способи зловживання технологіями почала формуватися ще до набуття чинності AI Basic Act.

Порівняння показує, що Україна та Республіка Корея обрали різні шляхи формування системи регулювання ШІ. Корея вже має спеціальний рамковий закон, який встановлює загальні правила для учасників сфери ШІ, доповнюючи їх нормами про захист персональних даних та кримінально-правовими механізмами протидії окремим видам зловживань. Україна поки формує таку систему окремими законодавчими ініціативами, орієнтуючись при цьому на право Європейського Союзу.

Отже, корейська модель характеризується більшою нормативною визначеністю на поточному етапі, тоді як українська модель перебуває у процесі становлення.

Таким чином, досвід Республіки Корея може бути корисним для України насамперед у частині узгодження різних напрямів регулювання ШІ. Механічне перенесення корейських норм не є доцільним, оскільки українське законодавство розвивається з урахуванням права ЄС. Подальше формування української моделі потребує узгодження майбутнього закону про ШІ з реформою законодавства про захист персональних даних та кримінально-правовими нормами щодо правопорушень, пов'язаних із використанням ШІ.

ЛІТЕРАТУРА

- Кабінет Міністрів України. (2025). *Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки* (Розпорядження № 457-р). Верховна Рада України.
<https://zakon.rada.gov.ua/go/457-2025-p>
- Міністерство цифрової трансформації України. (2026). *Від саморегуляції до європейських правил: готуємо профільний закон про штучний інтелект в Україні*. Урядовий портал.
<https://www.kmu.gov.ua/news/vid-samorehuliacii-do-yevropeiskikh-pravyl-hotuemo-profilnyi-zakon-pro-shtuchnyi-intelekt-v-ukraini>
- Проект Закону про внесення змін до статті 190 Кримінального кодексу України щодо криміналізації протиправних (шахрайських) діянь, вчинених із використанням інформаційно-комунікаційних систем або систем штучного інтелекту, № 15379 (2026).
<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/15379>
- European Parliament and Council of the European Union. (2024). *Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act)*. Official Journal of the European Union, L series.
<http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
- 인공지능 발전과 신뢰 기반 조성 등에 관한 기본법 [Act on the development of artificial intelligence and establishment of trust], 법률 제21345호 (2026).
<https://www.law.go.kr/>

ЗОРОВИЙ КОНТАКТ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ПОРТРЕТІВ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ МО ЯНЯ «КРАЇНА ВИНА»

Долженко А. О.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Жукова К. Є.

доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У художньому тексті портрет персонажа формується не лише за допомогою опису його зовнішності, одягу чи фізичних характеристик. Важливу роль у створенні художнього образу відіграє зображення поведінки персонажа, зокрема його погляду та характеру зорового контакту з іншими героями. Зоровий контакт є важливим невербальним засобом, за допомогою якого автор передає емоційний стан персонажа, його ставлення до співрозмовника, психологічні особливості та характер взаємин між героями. У романі Мо Яня «Країна вина» зоровий контакт активно використовується для створення психологічно насичених портретів персонажів і передачі інформації, яка залишається невисловленою на вербальному рівні.

Напряом погляду, його характер та емоційне забарвлення можуть сигналізувати про довіру, симпатію, страх, настороженість, недовіру або протистояння. Водночас зоровий контакт здатний характеризувати як того, хто дивиться, так і того, на кого спрямований погляд. У досліджуваних фрагментах його значення найчастіше розкривається через реакцію персонажів один на одного.

Особливо виразно ця функція реалізується у сцені взаємного спостереження Дін Гоуера та Цзінь Ганцзуаня: 他想观察金刚钻的脸色时，发现金刚钻一双英俊的眼睛正在观察着自己，这使他产生了一种受制于人的感觉，一种碰到了老辣敌手的感觉，一种落入了敌手圈套的感觉 «Але коли Дін Гоуер вирішив спостерігати за реакцією Цзінь Ганцзуаня, він виявив, що той дивиться на нього такими ж проникливими очима. Це змусило слідчого відчувати себе трохи безпорадним, ніби він зустрів досвідченого супротивника» (Мо Янь, 2015).

У цьому фрагменті зоровий контакт перетворюється на психологічне протистояння. Дін Гоуер спочатку виступає спостерігачем, однак усвідомлення того, що співрозмовник також спостерігає за ним, змінює його психологічний стан. Опис 英俊的眼睛 («гарні очі») формує певне враження про Цзінь Ганцзуаня, тоді як його уважний погляд викликає у Дін Гоуера відчуття безпорадності та небезпеки. Таким чином, зоровий контакт формує портрет Цзінь Ганцзуаня як упевненого, уважного та психологічно сильного персонажа, а через реакцію Дін Гоуера розкривається його власний психологічний стан. Взаємний погляд водночас посилює напруження між героями та підкреслює їхнє протистояння.

Інший характер зорового контакту спостерігаємо у фрагменті 他亲切地看了她一眼，她羞得满脸通红 «Від його приязного погляду вона залилася

рум'янцем сорому» (Мо Янь, 2015). На відміну від попереднього прикладу, тут погляд має позитивне емоційне забарвлення. Лексема 亲切 («приятний», «доброзичливий») характеризує ставлення персонажа до героїні, а її реакція – почервоніння обличчя – демонструє емоційний вплив погляду. У такий спосіб портрет персонажів формується через взаємодію погляду та реакції на нього. Без прямого повідомлення про почуття автор створює у читача уявлення про симпатію між героями. Зоровий контакт тут виконує функцію створення взаєморозуміння та формування враження про персонажів.

Протилежний емоційний ефект спостерігаємо у фрагменті 夫妻俩目光相碰，立刻都躲闪了 «Чоловік з дружиною зустрілися поглядами й одразу ж їх відвели» (Мо Янь, 2015). Зустріч поглядів та їхнє негайне відведення передають напруженість у стосунках між подружжям. Автор не пояснює безпосередньо їхню психологічну дистанцію, а передає її через поведінку. Дієслово 躲闪 вказує на уникнення прямого погляду, тому зоровий контакт та його уникнення стають своєрідним «мовчазним діалогом», що розкриває прихований емоційний конфлікт.

Аналіз наведених прикладів дозволяє виокремити основні функції зорового контакту у створенні портретів персонажів роману «Країна вина». Передусім він виконує **психологічну функцію**, оскільки через характер погляду передає внутрішній стан героя: страх, настороженість, симпатію, безпорадність або емоційну напругу. Водночас зоровий контакт має **характерологічну функцію**, формуючи уявлення про особистісні якості персонажа. Проникливий і впевнений погляд Цзінь Ганцзуаня, зокрема, сприяє формуванню образу психологічно сильного та досвідченого супротивника.

Не менш важливою є **комунікативна функція** зорового контакту. Погляд дозволяє персонажам обмінюватися інформацією без слів, демонструвати ставлення один до одного та встановлювати або уникати контакту. У романі він може сигналізувати як про близькість і взаємну симпатію, так і про недовіру, страх або конфлікт, завдяки чому стає важливим засобом моделювання міжособистісних відносин.

Крім того, зоровий контакт виконує **емоційно-експресивну функцію**. Особливість його використання Мо Янем полягає в тому, що погляд часто супроводжується реакцією іншого персонажа. Саме ця взаємодія створює завершений психологічний портрет: один герой дивиться, інший реагує, а читач на основі цієї невербальної взаємодії реконструює приховані емоції та ставлення персонажів.

Отже, аналіз прикладів із роману Мо Яня «Країна вина» показує, що зоровий контакт є важливим засобом створення портретів персонажів. Його функціонування не обмежується передаванням окремої емоції чи описом зовнішності. Погляд допомагає розкрити внутрішній світ героя, сформувати його психологічну характеристику, продемонструвати ставлення до інших персонажів і передати характер міжособистісних взаємин. Особливо значущим є те, що зоровий контакт часто функціонує разом із реакцією іншого персонажа, утворюючи своєрідний невербальний діалог.

Таким чином, у романі «Країна вина» погляд виступає одним із важливих інструментів психологічної портретизації. За його допомогою Мо Янь передає інформацію, яка залишається поза межами прямого мовлення, створює атмосферу напруження або довіри та спрямовує читачке сприйняття персонажів. У багатьох випадках саме зоровий контакт дає змогу читачеві зрозуміти приховані почуття героїв і характер їхніх взаємин, що робить художні образи більш багатограними та психологічно переконливими.

ЛІТЕРАТУРА

Мо Янь. (2015). *Країна вина* (М. Савченко, пер.). Фоліо.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ТУРЕЦЬКИХ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЦІВ II ПОЛ. XX СТ.

Дрига І. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Специфіка турецького перекладознавства другої половини XX століття для української перекладацької школи як практиків, так і молодих дослідників перекладу є актуальною з огляду на занурення в полілог турецьких перекладознавців щодо соціологічного виміру перекладу, які розглядали його як перехід зі здебільшого порівнюваної в цей період культури європейської в тюркську, а відтак як «зустріч двох світів у голові однієї людини». У цей час турецьке перекладознавство остаточно оформилося як спеціалізована суспільна практика та самостійна наукова дисципліна, атож дискусію було розпочато з боротьби з упередженням, що художній переклад – суто технічна робота та головний рушій модернізації суспільства. Ідеї релятивізму на межі 1980-х років проникали в праці дослідників через використовуваний ними інструментарій соціології та структурної лінгвістики, розглядаючи перекладача як активного соціального агента, що вийшов з невидимої позиції, володіє власним «габітусом» (соціокультурним досвідом) і виконує важливу роль у міжкультурній комунікації. Переклад більше не сприймався як проста копія оригіналу, а став трактуватися як творча реконструкція, що підпорядковується текстовим, позатекстовим, дидактичним нормам, які регулюють ступінь еквівалентності та відношення між джерельним і цільовим текстами. В баченні турецькими дослідниками механіки перекладу йшлося про два фундаментальних процеси *sökme* – деконструкція та *örme* – плетіння, реконструкція. Переклад описували не як лінійну механічну підстанову існуючих у вакуумі слів від першого до останнього, але як рух углиб, розпускання тексту по нитках – мікроскопічними рухами словом, кожне з яких тягнуло за собою політичні контексти, величезний тягар століть, релігійні концепції, соціальні ієрархії, і могло змінити бачення культури.

Суут Кемаль Еткін – естетик, еталонний есеїст та мистецтвознавець – у праці «Умови успішного перекладу» (1978) сформулював класичні вимоги до

перекладу: глибоке знання обох мов та точне дотримання меж авторського тексту. Перекладач не мав права на додавання чи вилучення і мав будь що зберегти стиль автора, аби не зруйнувати оригінальну канву твору. На матеріалі османського перекладу Шемседдіна Самі роману «Робінзон Крузо» періоду Танзимату не з англійського оригіналу, а з французького перекладу, що ускладнювало процес донесення категорій західного індивідуалізму геть інакшому османському суспільству, Еткін вивчає його успішність та постулює: переклад все ж має читатися так, ніби це оригінальний турецький текст, цитуючи Акшіда Їоктюрка, «місія перекладу – зробити незнайоме знайомим». Відтак дискусію спрямовують в русло виправданості перекладацьких інтерпретацій та відповіді на питання, що саме плести перекладачеві, форму чи суть? Меляхат Озю аналізує концепції *benzetmek* – максимально притриматися оригіналу – та *yaklaşmak* – наблизити до читача, називає перекладача гідом в темному лабіринті іншомовності та адвокатом, який захищатиме оригінальний текст, – але тоді неминуче стає упередженим, прагнучи сподобатися читачеві та «зраджуючи» автора на користь комфорту аудиторії. У приклад наведено переклади Шекспіра Оздеміра Нутку, Сабахаттіна Еюбоглу на засадах саме драмперекладу, що далеко виходили за межі перекладу послівного, жертвуючи формою, рятували саму суть середньовічних п'єс. Активно інтегруючись на зламі 1980-90х рр. в глобальний простір, турецьке перекладознавство визнало недооцінку творчого габітуса перекладача в поетичному перекладі. Позиція Мегмеда Каплана полягала в тому, що перекладач поезії – повноцінний творець, і найкращий результат досягається, якщо над віршем спільно працюють поет та філолог.

Берке Вардар – лінгвіст-термінознавець, який заклав лінгвістичний фундамент турецького перекладознавства, у праці «*Dilbilim Açısından Çeviri*» (1978) обґрунтував переклад як «мистецтво, ґрунтоване на науці» та наполягав, що перекладач повинен перейти від несвідомого застосування інтуїтивних прийомів до чіткого, науково усвідомленого лінгвістичного моделювання, досліджуючи семіотичні та прагматичні аспекти перекладу. Томріс Уяр, видатна письменниця та перекладачка англійської та французької прози, співавторка прекрасного перекладу «Маленького принца», зазначала, що початковою нормою для неї завжди був «адекватний переклад», проте сама активно практикувала «спільний» (колективний) та непрямий переклад, через призму власних щоденників та інтерв'ю поєднуючи ідентичності автора та перекладача. Ільхан Берк – яскравий поет модерністського напрямку «*İkinci Yeni*», який перекладав поезію А. Рембо, Е. Паунда та Ш. Бодлера, відстоював концепцію незалежності та помітності перекладача поезії. Він стверджував, що поезія пишеться не заради сухого змісту, а тому перекладач поезії має відтворити саму поетичну есенцію, ритміку та звукову архітектуру оригіналу в цільовій мові. Оздемір Нутку – театрознавець і перекладач «Гамлета» Шекспіра – розвивав сценічно-орієнтований прагматичний переклад, стверджував, що драма має перекладатися як партитура для живої дії на сцені. Його перекладацька стратегія повністю залежала від цільової аудиторії (*skopos*), динаміки сценічного мовлення та сприйняття турецького глядача. Еніс Батур – поет та культуролог, який зосереджувався на концепції

«культурного перекладу». Для Батура переклад є формою міжкультурного письма, де стираються межі між оригінальною творчістю та відтворенням чужого тексту. Його есеїстика («Acı Bilgi») демонструє переклад як глибокий діалог інтелектуальних систем. Гюзін Діно – літературознавиця та перекладачка, яка працювала в INALCO та виконувала роль культурного посла Туреччини у Франції. Діно здійснювала переклади з турецької на французьку мову, відкривши європейському читачеві Назима Хікмета та Яшара Кемаля через тонку стилістичну та фольклорну адаптацію. Іоанна Кучурадї – філософиня, яка досліджувала проблеми філософського перекладу та вказувала на те, що більшість непорозумінь у філософії виникають через термінологічну неточність (традиційний помилковий переклад аристотелівського поняття «ousia» як «substance» або турецького «cevher» замість «буття»), вимагаючи від філософського перекладу концептуальної точності. Бехчет Неджатігіль – поет і перекладач німецької літератури (Р. М. Рільке, Т. Манна, К. Гамсуна) – здійснював художні переклади прози, поезії та радіоп'єс, вважав, що переклад художнього твору збагачує семантичне поле рідної мови, а сам процес приносив йому щиру філологічну насолоду.

Таким чином, турецьке перекладознавство другої половини ХХ століття розвивалося переважно в руслі філологічної герменевтики, структурної лінгвістики та теорії культури. Головною його відмінністю від західноєвропейських та українських шкіл був контекст: порівняно з європейським перекладознавством, яке рухалося в бік дескриптивного прагматизму, турецька думка залишалася глибоко інструментальною – переклад розглядався як засіб національного та мовного будівництва, де кожна перекладена книга була елементом модернізації мови та культури. Порівняно з українським перекладознавством, яке розвивалося як інструмент збереження національної самобутності та захисту мови від асиміляційного тиску в умовах бездержавності, турецька школа функціонувала у суверенному державному контексті й була спрямована на свідомий, системний імпорт світових інтелектуальних здобутків для модернізації власної культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Гамб'є, І., & ван Дорслар, Л. (Ред.). (2020). *Енциклопедія перекладознавства* (Т. 1–2). Нова Книга.
- Britannica: Encyclopaedia Britannica Educational Corporation eğitim CD'leri: Her konuya özel test uygulamalı* [CD-ROM]. (n.d.). Sabah; Türkport.
- Eruz, S. (2008). *Akademik çeviri eğitimi: Çeviri amaçlı metin çözümlemesi. Multilingual*.
- Gürçağlar, T. Ş. (2012). *Çevirinin ABC'si*. Say Yayınları.
- Türk Dil Dergisi: Çeviri sorunları özel sayısı* (Sayı 322). (1978). TDK Yayınları.
- Üstün, M. C. (2019). Şemseddin Sami'nin 'Robenson' çevirisi için Türkiye Türkçesi ekseninde bir çeviri değerlendirmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (64), 283–296.
- <https://doi.org/10.14222/Turkiyat3913>
- Yazıcı, M. (2017). *Yazılı çeviri edinci*. Multilingual.

СТРУКТУРА ОПИСУ МАТЕРИКОВОЇ УКРАЇНИ У СЕЯХАТНАМЕ ЕВЛІЇ ЧЕЛЕБІ

Дрига І.-В. А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

*Науковий керівник: **Каюк С. М.***

кандидат історичних наук, доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

«Сеяхатнаме» Евлії Челебі є свого роду письмовим макетом фізичної структури Османської імперії. Для цього автор відвідав сотні міст і містечок, тисячі сіл, був неодмінним паломником гробниць мусульманських святих. Кожне місто систематично описано за шаблоном евсаф (напр., *Evşaf-ı Qale-i Hotin* – опис Хотинської фортеці), починаючи з адміністративного статусу міста, інформації про його фортецю та короткої доісламської історії, завоювання османами, розташування та загального вигляду. Наступними описано основні махалле – квартали, походження назви (часто на основі народної етимології); мечеті, менші месджиди, фонтани, джерела, медресе та інші освітні осередки, рівень освіти (вчені, поети, лікарі), заїжджі двори, обителі дервішів, місця відпочинку та лазні. Детально розглядається базар (критий ринок бедестен, крамниці, ремесла), кав'ярні та соціальне життя, чоловічі та жіночі імена, стилі одягу верств населення, їжа та напої, джерела доходу населення, вироблені товари, клімат та святі місця–цілющі джерела та усипальниці мусульманських святих. Ця загальна структура – від фортеці до гробниць – могла незначно варіюватися.

Евлія Челебі прагнув також включити статистичні дані про кількість населення, фортець, кварталів та будівель у свої реляції. Отримані як власними спостереженнями, так і від місцевих чиновників та простолюдинів, ці дані бували перебільшені, але здебільшого збігалися з реальними цифрами. Нотуючи в подорожах бачене, Евлія змальовував набрамні датування, присвяти, навряд розбирав реєстри чи податкові відомості, хоча посилався на палацові письмові джерела, судові реєстри та записи багодійних фондів – вакифів, коли бував у палаці Топкапи та упорядковував фінальну версію, наводячи статистику управління містами, зокрема «*Risale-i Kavânin-i Âl-i Osmân Hulâsa-i Mezâmin-i Defter ü Dîvân*» Айн Алі ефенді, що описує систему тимарів періоду Сулеймана Пишного.

Мандрівник вдається до цитування джерел, здебільшого їх не називаючи, цитує цілі речення як власні спостереження. Джерела названо тоді, коли потребує підтвердити власну інформацію або вказати на її неточність. Серед них зустрічаємо джерела, справжність існування яких чи міфотворчість самого Евлії досі дискутується (напр., вірменську історію Мигдисі, або т.зв. «Янван Таріхі», використовувану при висвітленні доісламської, старогрецької історії, яку вважають вигадкою самого мандрівника).

Підтверджені посилання автора на угорську історію Антуна Вранчіча, арабську історію Макрізі, історію Табарі, 4-томну історичну хроніку «Кюнфет-юль Ахбар» Мустафи Алі Галліпольського XVI ст., латинські,

грецькі, сербські та венеціанські хроніки. З літературних текстів він згадує персько-османський віршований словник «Люгат (Tuğfe)-і Шахіді», епос про Олександра Македонського «Іскендернаме» Ахмеді; використано статут містично-ремісничих орденів ахі «Fütüvvetname» XVII ст., зібрання біографій вчених, шейхів та поетів від Сюлеймана Пишного до Мурада IV (1558-1634 pp.) «Nada'yik ül hakayik fi tekmiilet-i şakayik» Нев'ізаде Атаї, перську збірку історичних анекдотів, повчань та історій XIII ст. Саадеддіна Мухаммада аль-Авфі «Джевами'уль-Хікаят» та тезкіре – біографічні збірки поетів. Також він використовував карту світу Марра Мунді та «Атлас Мінор».

Перший та останній томи «Сеяхатнаме», присвячені відповідно двом найбільшим містам Османської імперії – Стамбулу (місцю народження та молодості автора) та Каїру (місцю проведених останніх років та ймовірно смерті), утворюють своєрідну цілісну егоцентричну канву як твору, так і самого життя Евлії Челебі, організуючи симетричний опис обох міст з детально прописаними підглавами про райони мегаполісів. Відповідно, том 5, зокрема присвячений землям материкової України, як хронологічно, так і просторово стоїть посередині та становить якраз центр подорожі; це опис «фронтиру», сусіднього краю, немов дзеркальний відбиток «інакшості» в архітектурі, географії, топографії, побуті, фольклорі, мові.

Від початку подорожі 5 тому – Багдад і Мусул, Південно-Східна Анатолія (Сіірт, Ван, Малазгірт, Токат) – ми слідуємо за мандрівником у «Повідомлення про вілли, селища, райцентри, дива та дивацтва, що ми їх бачили по дорозі зі Стамбула до еялету Озі» – так починається «слов'янська» подорож тому. Власне українські землі описують стор.153 (початок – «Особливості Тулчі, тобто острова Зміїний (Yılan Adası)») – стор. 305 («Оповідь про 7 кадиликів фортеці Кілія, куди надіслано боєприпаси, логістику та інші потреби, а також селища, райцентри та фортеці, куди ми виїздили з метою навчання»), з усього 417 стор., тобто становлять приблизно третину тому – і це 58 глав. Географічно нами нараховано близько 110 локацій на землях України, серед яких за логікою переміщення мандрівника можна виділити 14 населених пунктів або локацій, куди мандрівник повертався двічі чи більше разів або описував повторно в структурі подорожі територією України чи суміжними українським землям територіями. Ось ці повтори: Аккерманська фортеця (Білгород-Дністровський) – згадується найбільше (4 рази, повернувся після відвідин «долини Камер-уль кум» та після Очакова); Очаків (фортеця Джанкірман / Озю) – спочатку йде детальний опис, і ще двічі по поверненню з Кінбурна та Аккермана; От Ярик та Бьоре Моїн – кожне згадується по три рази; Ізмаїл, Хан Кишласи (на шляху до Аккерманського степу), фортеця Ладжин, Львів (прибув, а через 7 годин знову прибув до міста), фортеця Гюрлев, Даллик, фортеця Ходжабай (Одеса), озеро та місцевість Ючаджили, Делі Голь, річка / переправа Перезен – по 2 рази. Крім того, в самому тексті спостерігаються дублювання (напр., як одну локацію описано і село Сарата, і поселення Хан Кишласи). Решту локацій описано одноразово.

ЛИТЕРАТУРА

- Dankoff, R. (1986). "Miğdisi": An Armenian source for the Seyahatname. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 76, 73–79.
<https://www.jstor.org/stable/23868772>
- Evliya Çelebi. (2001). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi: 5. Kitap* (S. A. Kahraman, Y. Dağlı, & İ. Sezgin, Eds.). Yapı Kredi Yayınları.
- Evliya Çelebi. (2003). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi: 7. Kitap* (S. A. Kahraman & Y. Dağlı, Eds.). Yapı Kredi Yayınları.
- Tezcan, N. (2009). Seyahatnâme: Evliya Çelebi'nin on ciltten oluşan büyük eseri. In *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Cilt 37, ss. 16–19). Türkiye Diyanet Vakfı.
<https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/37/C37012095.pdf>
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. (n.d.-a). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: 5. cilt* (Bibliyografik Kayıt No. 249979) [El yazması]. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa Koleksiyonu, Yazma Eserler Veritabanı.
<https://portal.yek.gov.tr/works/detail/249979>
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. (n.d.-b). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: 7. cilt* (Bibliyografik Kayıt No. 249981) [El yazması]. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa Koleksiyonu, Yazma Eserler Veritabanı.
<https://portal.yek.gov.tr/works/detail/249981>

ТРУДНОЩІ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ КИТАЙСЬКИХ КАЗОК У ПЕРЕКЛАДІ

Дрозд Д. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: **Русакова К. О.**

асистент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дослідження особливостей перекладу китайських казок українською мовою потребує аналізу як мовних, так і культурних аспектів. Оскільки китайська та українська лінгвокультури значно відрізняються, перекладач постійно стикається з проблемою адаптації специфічних реалій, які не мають прямих відповідників.

У наукових працях І. І. Базік, Т. М. Корольової «Переклад китайськомовних казок англійською та українською мовами» (2018) та Л. Лі «Переклад дитячих оповідань з китайської на англійську» («Translating children's stories from Chinese to English») (2017) виокремлюються ключові труднощі, з якими стикається фахівець під час роботи з китайським фольклором та методи перекладу.

Л. Лі у праці «Переклад дитячих оповідань з китайської на англійську» говорить про те, що її стратегії та методи перекладу визначаються передусім усвідомленням, що головна її аудиторія – це діти. За її словами, мова дитячих творів, на відміну від дорослих, зазвичай яскравіша та привабливіша.

Щоб досягти ефекту привабливості та виразності, у своїх перекладацьких роботах вона застосовує певні риторичні прийоми, такі як метафора, повтор, алітерація та консонанс, а також вживає ономапопеї та додає у переклад специфічні модальні частки.

У китайських текстах часто використовуються модальні частки, такі як «啊» (a), «呀» (ya), «喂» (yi) та «哈哈» (ha ha). У своїх перекладах Л. Лі намагається приділяти достатньо уваги таким словам, часто знаходить відповідну еквівалентну частку в англійській мові або додає власні модальні частки, на кшталт: «wow», «oh», «ouch», «ah» та «ha ha».

Окрім модальних часток, другою складністю для перекладача китайських казок є перетворення непрямой мови на пряму та перетворення розповідних речень на питальні. Л. Лі зазначає, що використання прямої мови в дитячих оповіданнях посилює естетичний ефект тексту, а запитання дає читачеві-дитині більше часу на роздуми над тим, що відбувається. У власних перекладах Л. Лі часто додає питальні речення для підсилення інтриги, навіть якщо їх не було в оригінальному тексті.

Третьою значною складністю при перекладі є адаптування елементів китайської культури в текст. Для китайського перекладача важливо, щоб потенційні читачі-діти зрозуміли зміст твору, але водночас важливо ознайомити читача зі східною культурою, а не повністю адаптовувати зміст на західний манер. Для подолання цієї складності Л. Лі рекомендує використовувати різні стратегії, такі як додавання, адаптація та вилучення.

Четвертою складністю в статті вважається переклад китайських імен. Автори китайських казок часто не дотримуються суворо звичайної практики китайських імен. Перекладаючи ці імена для цільової аудиторії, Л. Лі рекомендує застосовувати стратегії: спрощення, транслітерацію, заміну та зворотний переклад, щоб вони звучали та виглядали цікавіше й простіше, максимально зберігаючи при цьому унікальний авторський стиль.

П'ятою складністю є використання в казках віршів. Л. Лі наголошує, що вірші є переважно експресивними, де основний акцент робиться на формі, тому за таких обставин форму вона визначає як першочерговий пріоритет під час перекладу. У деяких випадках необхідно передати і певну інформацію, тому доведеться враховувати й інформаційне наповнення.

Отож, методика Л. Лі демонструє, що переклад для дітей – це акт творчої адаптації. Головним критерієм успіху вона вважає здатність перекладеного тексту бути зрозумілим, цікавим та «своїм» для дитини.

І. І. Базік та Т. М. Корольова у «Перекладі китайськомовних казок англійською та українською мовами» також виокремлювали низку проблем, з якими зіштовхуються перекладачі з китайської мови, а також надали найчастіші методи їх подолання. Автори статті говорять, що більшість перекладачів схильні називати переклади казок «адаптацією», оскільки головною метою дитячих творів є навчити чомусь.

Першою проблемою І. І. Базік та Т. М. Корольова вважають лексичну систему китайської мови, яка значно відрізняється від англійської та української мов. Однією із особливостей китайських казок є часте

використання стійких виразів у назвах, що приводить до другої проблеми – передачі національної самобутності та авторського задуму таким чином, щоб зацікавити дитину, яка є далекою від азійської культури. Щодо цієї проблеми автори статті говорять: «Перекладачі застосовували тактику лінгвокультурної адаптації, при якій смислова або жанрова неможливість дослівного перекладу компенсується заміною або додаванням лексичних елементів, які пов'язані з сюжетом казки» (Базік & Корольова, 2018, с. 24).

За даними І. І. Базіка та Т. М. Корольової, найчастіше перекладачі обирали тактики відтворення індивідуального стилю оригіналу, збереження його національної специфіки та здійснення лінгвокультурної адаптації. Реалізація цих підходів відбувалася через перекладацькі трансформації на фонетичному, лексичному, лексико-граматичному та граматичному рівнях. Основними спільними засобами стали пошук відповідника, опущення та контекстуальні заміни.

Окрім окресленого, у статті Т. І. Ткачук «Перекладацькі адаптивні стратегії у сучасній транслатології як механізм адекватної передачі комунікативно-прагматичного значення» (2016) піднімається тема прагматичних бар'єрів та їх подолання. Для досягнення адекватності при перекладі художнього тексту особливого значення набуває збереження його прагматичного потенціалу. Авторка наголошує на доцільності застосування стилістичної компенсації як інструменту адаптації.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що переклад китайської казки є складним процесом лінгвокультурної адаптації. Аналіз праць Л. Лі, І. І. Базік та Т. М. Корольової свідчить про те, що успішна адаптація тексту для дитячої аудиторії вимагає від перекладача ролі творчого посередника. Зокрема у статті А. М. Льода «Особливості перекладу слів реалій як виду безеквівалентної лексики української мови засобами китайської мови» (2025) також згадується, що до широкого інвентарю методів подолання безеквівалентності дослідники відносять транскрипцію, калькування, описовий переклад та гіпонімічний переклад. Вибір конкретного методу безпосередньо залежить від жанру тексту та особливостей цільової аудиторії (с. 63).

Таким чином, переклад китайського фольклору постає як акт адаптивної творчості, головною метою якого є створення «культурного містка», що дозволяє дитині легко сприймати чужу традицію через призму зрозумілих художніх засобів, забезпечуючи при цьому високий рівень комунікативної еквівалентності.

ЛІТЕРАТУРА

- Базік, І. І., & Корольова, Т. М. (2018). Переклад китайськомовних казок англійською та українською мовами. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*, (27), 20–29.
- Льода, А. М. (2025). Особливості перекладу слів-реалій як виду безеквівалентної лексики української мови засобами китайської мови. *Науково-практична конференція* (м. Полтава, 7–8 листопада), 62–64.

- Ткачук, Т. І. (2016). Перекладацькі адаптивні стратегії у сучасній транслятології як механізм адекватної передачі комунікативно-прагматичного значення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 2(24), 135–137.
- Li, L. (2017). Translating children's stories from Chinese to English: Strategies and methods. *Babel*, 63(4), 506–522.

АРАБСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: СТРАТЕГІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Дролюк А. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Рибалкін В. С.

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна арабська медична термінологія постає результатом взаємодії багатовікової класичної арабської наукової традиції та інтенсивних процесів стандартизації під впливом міжнародної номенклатури. Ключовим викликом для перекладача є вибір оптимального способу відтворення термінологічних одиниць залежно від комунікативного контексту (наукова публікація, клінічна документація чи робота з пацієнтами). Головним лексикографічним орієнтиром у процесі уніфікації медичної номенклатури в арабському світі є Єдиний медичний словник BOO3 (Unified Medical Dictionary – UMD).

Основні стратегії та лексикографічна практика:

1. Транскрипція та арабізація (تعريب – Та'ріб)

Застосовується переважно для міжнародних номенклатурних назв ліків, вірусів, хімічних елементів та інструментальних методів, що не мають прямих арабських еквівалентів. Наприклад: *بنسلين* (бінісілін) – пеніцилін; *أكسجين* (уксіджін) – кисень; *فيروس* (файрус) – вірус. Щодо фонетичної адаптації, то вона вимагає заміни фонем, відсутніх у класичній арабській мові (наприклад, [p] → ب, [v] → ف).

2. Калькування та структурно-семантична адаптація

Пріоритетний напрям стандартизації термінів, що передбачає відтворення греко-латинських концептів за допомогою словотворчих ресурсів арабської мови (морфологічні шаблони *أوزان* та граматична конструкція *إضافة*). Морфологічна модель патологій (*فُعَال*): *صداع* (суда') – головний біль; *زُكام* (зукам) – нежить. Також використовуються буквальні термінологічні сполуки (ідафа): *ضغط الدم* (дагт ад-дам) – кров'яний тиск (букв. «тиск крові»); *مرض السكري* (марад ас-суккарі) – цукровий діабет (букв. «цукрова хвороба»).

Такі приклади свідчать, що арабська медична термінологія часто будується як дзеркальне відображення міжнародних терміносистем, що суттєво полегшує калькування як перекладацьку тактику.

3. Описовий переклад

Використовується у випадках складних патогенетичних номінацій, безеквівалентних поняттях або при потребі деталізації діагнозу для пацієнта.

Наприклад:

فقدان الذاكرة (фікдан ад-закіра) – амнезія (букв. «втрата пам'яті»).

تصلب الشرايين (тасаллуб аш-шарайін) – атеросклероз (букв. «затвердіння артерій»).

الحجامة (хіджама) – описово: «традиційний метод вакуумного кровопускання».

Отже, вибір перекладацької стратегії при відтворенні арабської медичної термінології визначається походженням терміна, прозорістю його внутрішньої форми, наявністю усталеного відповідника в мові перекладу, а також ступенем культурної специфічності поняття. Транскрипція, калькування та описовий переклад не є взаємовиключними тактиками, а утворюють комплементарну систему, застосування якої залежить від конкретного термінологічного контексту.

ЛІТЕРАТУРА

Al-Jarf, R. (2018). Multiple Arabic equivalents to English medical terms: Translation issues. *International Linguistics Research*, 1(1), 1–12.

Almahasees, Z., & Husienat, I. (2024). A comparative analysis of terminological inconsistency in scientific translation from English into Arabic across different medical fields. *Training, Language and Culture*, 8(3), 25–40.

World Health Organization. (2006). *The unified medical dictionary (English-Arabic / (دحوطلا يبطلا م جمعلا)* (4th ed.). Regional Office for the Eastern Mediterranean & Librairie du Liban Publishers.

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ОСМАНОТУРЕЦЬКИХ РЕАЛІЙ У ТУРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ МУЗЕЙНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Дубанович У. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Дрига І. М.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність дослідження стратегій турецько-українського музейного перекладу зумовлена інтенсифікацією культурного діалогу між Україною та Туреччиною та активним розширенням мережі українськомовних аудіогідів у провідних музейних комплексах світу: станом на кінець 2025 року в межах проекту культурної дипломатії, ініційованого першою леді України Оленою Зеленською, українською мовою працює понад 115 аудіоекскурсій у 59 країнах, зокрема в палацах Долмабахче, Топкапи та Галатській вежі у Стамбулі. Реалізація цього масштабного проекту створила новий практичний і теоретичний виклик для сучасного перекладознавства – потребу якісної

адаптації османотурецького культурного пласту безпосередньо в аудіоформаті, адже слухач аудіогідів позбавлений можливості звернутися до класичних друкованих приміток чи словників. Більшість робіт з музейного перекладу фокусується на художньому, дипломатичному та суспільно-політичному писемному перекладі, залишаючи поза увагою прийоми контекстуальної експлікації та фонетико-орфоепічного узгодження, необхідні для дикторського озвучування тексту.

Дослідження має на меті ідентифікувати стратегії відтворення османотурецьких реалій в українськомовних аудіогідах музеїв Стамбула. Для цього було проаналізовано як скрипти аудіоекскурсій палацами Топкапи й Долмабахче, мечеттю Айя Софія, так і аудіотури платформи *Istanbul Audio Guide* (Istanbul Audio Guide, n.d.); критеріями вибірки стала наявність повного українськомовного звукового супроводу та насиченість тексту культурно маркованою лексикою османотурецького періоду.

Аудіогід розглядається нами як різновид аудіомедіального перекладу, якому притаманний феномен письмового тексту в усному виконанні: скрипт створюється письмово, однак функціонує виключно у звуковій формі. Це накладає на перекладача подвійне обмеження – часовий хронометраж екскурсійного фрагмента та лінійність сприйняття інформації на слух, за якої слухач не може повернутися до незрозумілого терміна чи звіритися з написанням слова (Liao & Bartie, 2022; Manfredi & Bartolini, 2023). Відтак, усі пояснення культурно маркованої лексики мають бути вбудовані безпосередньо в мовленнєвий потік, а їхній обсяг – узгоджений із темпом дикторського мовлення.

Османотурецькі реалії розуміємо як слова та словосполучення, що позначають унікальні предмети та явища матеріальної й духовної культури Османської імперії та не мають точних відповідників в українській мові (Зорівчак, 1989). У межах дослідження їх класифіковано на чотири групи: 1) предметно-побутові (*hamam* – хамам, *kaftan* – каптан, *lokum* – рахат-лукум); 2) архітектурно-мистецькі та топонімічні (*minare* – мінарет, *türbe* – тюрбе, *Kapalıçarşı* – Гранд-базар); 3) військово-адміністративні й титулатура (*yeniçeri* – яничар, *sadrızam* – великий візир, *ferman* – ферман, *tuğra* – тугра); 4) сакрально-релігійні та суфійські (*mihrap* – міхраб, *minber* – мінбар, *tekke* – текке, *derviş* – дервіш). Запропонована класифікація слугує практичним інструментом для перекладача: належність реалії до певної групи ще до початку роботи прогнозує ступінь її лінгвокультурної лакуарності й, відповідно, оптимальний прийом адаптації в аудіогіді.

Теоретичним підґрунтям аналізу стратегій є дихотомія форенізації та доместикації Л. Венуті; на рівні трансформацій розглядаються транскрипція, транслітерація, калькування (напр., *Bâb-ı Âlî* – Висока Порта), описовий переклад (*boşancı* – охоронці палацових садів), контекстуальна заміна усталеним екзонімом (*Kapalıçarşı* – Гранд-базар), вилучення та додавання.

Попередній аналіз корпусу засвідчує домінування стратегії помірної форенізації: базовим прийомом є транскрипція з вбудованою експлікацією при першому вживанні (*mihrap* – «міхраб – молитовна ніша, спрямована

в бік Мекки»), тоді як історично асимільовані тюркізми (султан, гарем, яничар, візир) уводяться без пояснень як опорні точки фонових знань слухача. Часовий хронометраж зумовлює вилучення другорядних елементів титулатури та багатокомпонентних почесних формул, а вимоги комфорту сприйняття – фонетико-орфоепічну адаптацію: узгодження вимови транскрибованих одиниць із артикуляційною базою українського диктора (зокрема при відтворенні турецьких голосних *ö, ü* та приголосного *ğ*). Саме комбінація «транскрипція + вбудоване пояснення» видається оптимальною моделлю компенсації лакунарності в умовах акустичного сприйняття.

Перспективу дослідження становлять кількісна верифікація виявлених закономірностей на ширшому корпусі скриптів, аналіз перекладацьких втрат із розробкою рекомендацій для майбутніх проєктів культурної дипломатії, а також укладання тематичного турецько-українського словника османотурецьких реалій на основі аудіогідів.

ЛІТЕРАТУРА

- Зорівчак, Р. П. (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)*. Видавництво при Львівському університеті.
- Istanbul Audio Guide. (n.d.). *Multi-language audio tours for Istanbul tourist attractions*. Retrieved August 31, 2026, from <https://istanbulaudioguide.com>
- Liao, M.-H., & Bartie, P. (2022). Translating heritage: A study of visitors' experiences mediated through multilingual audio guides in Edinburgh Castle. *Journal of Heritage Tourism*, 17(3), 283–295. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2021.1976786>
- Manfredi, M., & Bartolini, C. (2023). Integrating museum studies into translation studies: Towards a reconceptualization of the source text as sensory experience in museum audio description and the notion of experiential equivalence. *Translation Studies*, 16(2), 273–290. <https://doi.org/10.1080/14781700.2023.2208129>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МІФОЛОГЕМ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З КОРЕЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Євєнко Д. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Питання вивчення особливостей відтворення міфологем є одним із важливих аспектів досягнення адекватності перекладу, оскільки міфологічно марковані одиниці часто не мають повних відповідників у цільовій культурі. Подібні лексеми та образи можуть містити значний обсяг культурної, історичної й символічної інформації, що створює додаткові труднощі для перекладача під час інтерпретації оригінального тексту. Це питання широко представлене у роботах таких науковців як Варєнко Т. (2005), Висоцький С., Демиденко О., Кравчук І. (2024), Тищенко О. (2021).

До міфологем належать лексичні одиниці, словосполучення, образи, персонажі та символи, що походять із міфологічних уявлень певного народу та зберігають у тексті зв'язок із відповідною культурною традицією. Особливо виразно вони представлені в корейських художніх текстах, зокрема манхвах, де міфологічні образи часто використовуються для характеристики персонажів, створення фантастичного світу, передачі певних символічних значень або актуалізації традиційних корейських уявлень. Водночас значення таких одиниць нерідко неможливо повністю зрозуміти лише з лексичного контексту, оскільки воно ґрунтується на екстралінгвальній інформації та знанні корейської культури.

Розглянемо декілька типових випадків уживання корейських міфологем, щоб визначити найбільш ефективні способи їх відтворення українською мовою, напр.:

1) 도깨비 – надприродна істота корейської традиційної міфології, яка може постати як пустотливий дух;

2) 구미호 – міфічна дев'ятихвоста лисиця, здатна набувати людської подоби;

3) 해치 – уявна тварина у вигляді рогатого лева, що є міфічним захисником Сеула та символізує справедливість і здатність розрізнати добро і зло;

4) 용왕 – міфологічний володар морів і водної стихії;

5) 처승사자 – посланець потойбічного світу, який супроводжує душі померлих до царства мертвих.

Усі наведені вище міфологеми мають культурно специфічне значення, а тому не завжди мають повні відповідники в українській мові. Ефективними способами їх перекладу можуть бути:

1. Транскодуння: 1) *доккебі*; 2) *куміхо*; 3) *хечхі*. Такий спосіб дає змогу зберегти національно-культурну специфіку оригіналу, однак може бути недостатнім для читача, який не знайомий із корейською міфологією;

2. Калькування: 2) *дев'ятихвоста лисиця*; 4) *король драконів*. Такий спосіб дозволяє передати внутрішню структуру міфологеми та зробити її значення зрозумілішим для українського читача;

3. Описовий переклад: 5) *посланець потойбічного світу*. Цей спосіб є особливо доцільним у випадках, коли сама транслітерована одиниця не забезпечує необхідного рівня розуміння;

4. Функціональний відповідник: 1) *гоблін*; 5) *провідник душ померлих*. Застосування функціонального перекладу дає змогу передати основну роль міфологічного персонажа без надмірного пояснення його культурного походження;

5. Контекстуальна заміна: 1) *демон*; 2) *лисячий дух*; 5) *жнець*. Такий варіант може бути виправданим тоді, коли детальне відтворення міфологічної специфіки не є принципово важливим для розуміння сюжету;

6. Компенсація: (1) *доккебі* — *пустотливий дух із корейських легенд*; (2) *куміхо, дев'ятихвоста лисиця з корейських переказів*. У цьому випадку культурну інформацію, яку неможливо повністю передати однією лексемою, компенсують додатковим поясненням у тексті.

Особливої уваги потребують випадки, коли міфологеми використовуються без пояснювального контексту або є частиною візуального оформлення манхви. У таких ситуаціях перекладач має враховувати не лише семантику міфологічної одиниці, а й її функцію в конкретній сцені. Якщо міфологема характеризує персонажа або є важливим елементом побудови фантастичного світу, доцільним може бути збереження оригінальної назви за допомогою транслітерації з коротким поясненням. Якщо ж основним завданням є швидке сприйняття інформації читачем, більш ефективним може бути функціональний або описовий переклад.

Отже, під час перекладу корейських міфологем українською мовою найефективнішим є комплексне застосування транскодування, калькування, описового та функціонального перекладу, а також компенсації. Вибір конкретної стратегії має залежати від ступеня культурної маркованості міфологеми, її ролі в тексті, наявності або відсутності українського відповідника та особливостей контексту. Якщо міфологема є важливою для збереження корейського культурного колориту, доцільно зберігати її оригінальну форму, доповнюючи її стислим поясненням.

ЛІТЕРАТУРА

- Варенко, Т. (2005). Зміст міфологічної складової перекладацької компетенції (антична міфологія). *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки*, 5 (77), 69–75.
- Демиденко, О., Кравчук, І., & Висоцький, С. (2024). Відтворення міфонімів та мілітарних термінів в українських перекладах англomовних творів жанру фентезі. *Advanced Linguistics*, 14, 113–118.
<https://doi.org/10.20535/2024.14.317215>
- Тищенко, О. В. (2021). Прагмеми, етносимволи та лінгвокультуреми у художньому перекладі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*, 32, 130–148.

СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ КАЗЦІ «ПАСТУХ І ТКАЛЯ»

Єрмакова Д. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: **Русакова К. О.**

асистент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У китайській культурі кольори не є тільки нейтральними описовими характеристиками, а й входять до складної символічної системи, пов'язаної з всесвітніми та культурними уявленнями, зокрема з одною з основних категорій китайської філософії під назвою «У-сін» (五行) – вчення про п'ять

«першоелементів»: дерево, вогонь, землю, метал і воду. Ця система не тільки описує будову світу з матеріальної точки зору, а й утворює комплексну систему взаємозв'язку природи, людини та космосу. У традиційному китайському світогляді кожному елементу відповідає певний колір, що надає кольоровій системі додаткового філософського осмислення. Інша важлива фундаментальна концепція давньокитайської філософії – «Інь-ян» (阴阳), що слугує для визначення балансу протилежних сил у світі. Тобто, світлі кольори, зокрема білий, можуть асоціюватися з чистотою та духовністю, але водночас і з холодом, завершенням певного циклу або смертю. У праці «Історія китайської філософії» («A History of Chinese Philosophy») (1983) Фун Ю-лань було зазначено, що у період становлення конфуціанської традиції відбулося поєднання різних філософських напрямків, зокрема «У-сін» та «Інь-Ян»: «...the school of the Yin-yang...and the Five Elements of Powers (earth, wood, metal, fire and water), was combined with Confucianism and systematized» («...школа «Інь-ян»... та П'яти Стихій (землі, дерева, металу, вогню та води) була поєднана з конфуціанством та систематизована») (Fung, 1983, с. 17), що свідчить про те, що символічні значення кольорів у китайській культурі формувались не окремо, а як частина вчення про Всесвіт. У цьому контексті кольори в китайських народних казках набувають не лише естетичного й описового, але й глибокого світоглядного і філософського значення.

У казці «Пастух і Ткаля» (牛郎织女) (伍新春等, 2019), писемну появу якої відносять до династії Хань, наявні багаточисленні символічні кольорові слова. Показовим є опис простору зустрічі героїв: «湖面映着晚霞的余光，蓝紫色的波纹晃晃荡荡» («Озеро відбивало післясвй захоу сонця, його синьо-фіолетові брижі мерехтіли та хвилювалися») (伍新春等, 2019, с. 37). Синьо-фіолетовий колір (蓝紫色) не належить до базових п'яти кольорів традиційної системи, однак утворюється як перехідний відтінок між синім (青/蓝) і червоним (赤/红), що символічно може трактуватися як поєднання Інь і Ян. Синьо-зелений спектр у китайській традиції пов'язаний із елементом дерева та східним напрямком, що означає народження і початок нового, тоді як червоні відтінки асоціюються з вогнем і життєвою енергією. Таким чином, поєднання цих кольорів у сцені знайомства героїв символізує зародження кохання як гармонійного явища.

Особливого значення набуває рожевий колір у фрагментах «你要捡起那件粉红色的纱衣» («Тобі потрібно підібрати ту рожеву марлеву сукню.») (伍新春等, 2019, с. 37) та «里头果然有一件粉红色的纱衣» («І справді, всередині була рожева марлева сукня») (с. 37). У класичній китайській кольоровій системі рожевий (粉红色) не входить до числа базових кольорів, однак сприймається як варіація червоного, який символізує радість, шлюб та життєву силу. Саме червоний у китайській культурі є головним кольором весільних обрядів, тому рожевий у цьому контексті можна трактувати як м'якшу й інтимнішу форму тієї ж символики. Вибір саме цієї «纱衣» символізує майбутній шлюбний союз героїв.

Вираз «花花绿绿的，件件都那么漂亮» («Барвисті, кожна з одєж така красива») (伍新春等, 2019, с. 37) також має глибше значення, ніж просте

позначення різноманітності. У китайській традиції строкатість часто асоціюється зі святковістю та належністю до іншого, незвичного світу. У даному випадку кольорова насиченість підкреслює відмінність небесного світу від земного існування головного героя.

Окрему увагу слід звернути на чорний колір у фрагменті «她长长的黑头发» («Її довге чорне волосся») (伍新春等, 2019, с. 37). У системі «У-сін» чорний колір (黑) відповідає елементу води, півночі та глибині. Він не має виключно негативного значення, а може символізувати приховану силу та природність. У цьому фрагменті чорне волосся не лише є ознакою фізичної краси героїні, але й наближує її образ до земного світу.

Нарешті, образ «灿烂的云霞» («Блискучі пишні рожеві хмари») (伍新春等, 2019, с. 38) може бути проаналізований через символіку червоного кольору, який у китайській культурі має позитивне значення щастя, благополуччя та життєвої енергії. Оскільки саме з цих хмаринок героїня створює небесні узорі, червоний колір тут пов'язаний із творчістю та гармонією космосу, що підкреслює її божественну природу.

Отже, кольорова система народної казки про Пастуха і Ткалю відображає традиційні китайські уявлення про світ як гармонійну структуру, де кожен колір пов'язаний із певними космологічними та емоційними значеннями. Через кольорові образи в казці не лише створюється художній простір, але й передається специфіка китайського світогляду.

ЛІТЕРАТУРА

- Fung, Y.-L. (1983). *A history of Chinese philosophy: Vol. 1. The period of the philosophers (From the beginning to circa 100 B.C.)* (D. Bodde, Trans.). Princeton University Press. (Original work published 1937).
- 伍新春, 何致文, 张漫漫, 陈先云, 林孝杰, 施建平, 徐轶, & 温儒敏. (2019). 义务教育教科书: 语文: 五年级: 上册. 人民教育出版社.

ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНОМУ ЯПОНОМОВНОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ДОПИСІВ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ X)

Єфімова О. І.

Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: **Охріменко М. А.**
кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному мовознавстві прагматика розглядається як розділ лінгвістики, що вивчає функціонування мовних і невербальних знаків у конкретних комунікативних ситуаціях та їхню залежність від контексту (Levinson, 1983; Yule, 1996). У межах цифрового дискурсу об'єктом прагматичного аналізу дедалі частіше стають графічні засоби – емоджі, текстові смайли «каомоджі»,

нестандартне використання канджі, хірагани й катакани та повторювані розділові знаки. Оскільки писемне онлайн-мовлення позбавлене інтонації, міміки й жестів, саме ці візуальні елементи частково перебирають на себе емотивну, соціально-регулятивну та ідентифікаційну функції, підкреслюючи належність мовця до певної вікової чи соціальної групи.

Матеріалом дослідження слугували графічні засоби, які функціонують у дописах япономовних користувачів соціальної мережі X, а також дані відкритих досліджень цього сегмента платформи.

Основним методом дослідження став контекстуально-прагматичний аналіз, під час якого було враховано контекст повідомлення, можливі комунікативні наміри автора та особливості спілкування молодих користувачів соціальної мережі X.

Аналіз дібраного матеріалу дозволяє виокремити кілька основних прагматичних функцій графічних засобів у молодіжному дискурсі платформи X.

1. **Емотивна функція.** Каомоджі (T_T), (^o^)/ та емоджі 😊, 🌟, 🙏 відтворюють емоцію чи жест, компенсуючи брак невербальних сигналів. За А. Нішімурою (2016), користувачі японського сегмента X частіше вживають підсилені варіанти емоджі (😍), ніж нейтральні (😊). До того ж, емоджі «серце» дедалі більше функціонує як маркер уваги до співрозмовника, а не лише вираження почуття. За Е. Джаннуліс і Л. Вільде (2020), розгорнуті каомоджі, наприклад (*^o^)/(^^^), здатні замішувати цілу репліку (вітання, жест «дай п'ять»), виконуючи лексико-номінативну функцію нарівні з вербальними одиницями.

2. **Функція інтенсифікації висловлення.** Повторювані розділові знаки (!?, ??, !!) та позначення сміху (w, 草) регулярно супроводжують емоційно навантажені репліки. Наприклад, за К. Очіаї (2024), такі елементи трапляються у більшій половині проаналізованих висловлювань і найчастіше приєднуються до реплік з оцінкою чи емоційною реакцією мовця. Нагромадження ідентичних знаків (?!?, !!!) вказує на інтенсивність подиву, обурення чи захоплення без залучення додаткових лексичних засобів.

3. **Стилізаційно-ідентифікаційна функція.** Застарілі знаки кани ぢ, づ, ゐ, ゑ, що вийшли з нормованого письма, зберігаються в неформальному онлайн-мовленні: за М. Накаї (2023), знак ぢ регулярно замінює じ у виразах як まぢわり (від マジ無理 – «просто нереально»), асоціюючись із «мовленням гяру» (ギャル語) і створюючи образ грайливої мовної особистості. Подібну функцію виконує ускладнене письмо «гяру-моджі» (ギャル文字) – заміна знаків кани схожими ієрогліфами, латинськими чи кириличними літерами (наприклад, N – И) або розкладання ієрогліфа на складові (好 – 女子). Таке письмо сигналізує неформальність і дружні стосунки між співрозмовниками, оскільки його прочитання потребує спільного «коду» розшифрування, доступного лише учасникам певної групи.

4. **Функція експресивного дистанціювання.** Написання катаканою лексем, що в нормованому письмі передаються ієрогліфами чи хіраганою (ムリ замість 無理 – «неможливо», カワイイ замість かわいい – «мило»),

створює ефект іронічного перебільшення або емоційного відсторонення мовця. У сучасному вжитку катакана закріпилася як засіб маркування молодіжного мовлення та емоційної об'єктивації висловлюваного.

Отримані результати свідчать про те, що графічні засоби в дописах япономовної молоді на платформі X мають виразне прагматичне навантаження. Вони компенсують нестачу невербальних сигналів і водночас виконують функції підсилення висловлення, стилізації мовлення, маркування групової належності та створюють певну дистанцію між співрозмовниками. Таким чином, графічне оформлення тексту постає невід'ємним компонентом сучасного онлайн-дискурсу японської молоді.

ЛІТЕРАТУРА

- Giannoulis, E., & Wilde, L. R. A. (Eds.). (2020). *Emoticons, Kaomoji, and Emoji: The Transformation of Communication in the Digital Age*. New York: Routledge.
- Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nakai, M. (2023). SNSにおける特殊な仮名表記について. Hiroshima University.
- Nishimura, A. (2016). Twitter投稿中の絵文字使用に見られる記号的流動性の考察
- Ochiai, K. (2024). 個人的な緊急事態: X (Twitter) における「待って」の分析. National Institute for Japanese Language and Linguistics.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

ПРИРОДА КИТАЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ: МІЖ ПАЦИФІЗМОМ, ДЕФЕНСИВНІСТЮ ТА REALPOLITIK

Єфремов Д. П.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Сьогодні китайська влада послідовно підтримує дискурс про миролюбний і дефенсивний характер міжнародної політики КНР. Однак для розуміння реальної логіки цієї поведінки важливо з'ясувати, що саме китайські еліти вважають об'єктом захисту, як вони сприймають загрози, які інструменти вважають легітимними та за яких умов оборонна риторика може поєднуватися з наступальними діями. Відповіді на ці питання дає аналіз китайської стратегічної культури.

У західному Китаєзнавстві немає єдиного погляду на її характер: спектр інтерпретацій простягається від ціннісно зумовленої дефенсивності до реалізму, прикритого конфуціанською риторикою. Позиції дослідників можна співставити за такими критеріями: стратегічні цілі, сприйняття загроз, бажані інструменти, легітимність сили, ставлення до експансії й акомодатії та зміст самого поняття «дефенсивність».

Уявлення про дефенсивну природу китайської стратегічної культури утвердилося у другій половині ХХ ст. завдяки роботам Дж. Фербенка та

його школи. Її витоки вони пояснювали економіко-географічними умовами: раннє формування великої імперії на відносно ізольованому просторі робило пріоритетом не подальшу експансію, а підтримання стабільності на кордонах і недопущення перенесення безладу всередину держави (Kierman & Fairbank, 1974). Додаткове територіальне розширення було дорогим і малообіцяючим, оскільки централізована влада вже контролювала значні внутрішні ресурси, а вигоди від експансії часто поступалися витратам на завоювання та утримання нових просторів. За умов військової слабкості китайські правителі прагнули зберігати зверхність через культурну інкорпорацію, дипломатію та бюрократичний контроль (Fairbank, 1968). У конфуціанській політичній думці й у Сунь-цзи сила посідала нижчий щабель порівняно з моральним впливом, винагородами й покараннями; Дж. Фербенк називав це «пацифістським ухилом китайської традиції» (Kierman & Fairbank, 1974).

А. Волдрон ускладнив цю картину, показавши ситуативність китайської дефенсивності (Waldron, 1990). До статичної оборони, символом якої стала Велика китайська стіна, китайські еліти частіше зверталися тоді, коли держава втрачала політичну єдність або здатність активно формувати зовнішнє середовище. Водночас внутрішні політичні компроміси могли перетворювати окремі позиції на питання легітимності, суверенітету, гідності чи історичного права. Звідси випливає концепція «відновлювальної дефенсивності»: силові дії можуть сприйматися не як набуття нового, а як відновлення територіального, політичного або статусного становища, яке еліти вважають законно належним Китаю.

Полярну інтерпретацію запропонував А. Джонстон (Johnston, 1995). Він стверджував, що дефенсивність китайської стратегічної культури значною мірою існує на рівні ідеалізованого дискурсу, тоді як операційні переваги відповідають Realpolitik. Поняття «праведної війни» дає змогу репрезентувати наступальні дії як оборонні, каральні або спрямовані на відновлення порядку. Водночас застосування сили залежить від оцінки відносних військових можливостей, ресурсів і сприятливості ситуації. Тому реалізм у китайському стратегічному мисленні є опортуністичним: перевага надається наступу, оборона є умовною, а акомодация – резервним варіантом. Дефенсивна поведінка може бути наслідком слабкості, але не культурного пацифізму (Johnston, 1995).

А. Скобел запропонував синтез цих позицій через поняття «дефенсивного культу» (Scobell, 2003). На його думку, китайські еліти щиро сприймають свою стратегічну традицію як оборонну, однак ця ідентичність не обмежує застосування сили. Цілі можуть трактуватися як захисні, тоді як їх реалізація включає активний наступ або навіть превентивний удар. Конфуціанська традиція легітимує силу як засіб збереження або відновлення належного порядку, а ключовими об'єктами захисту стають територіальна єдність, суверенітет, безпека режиму та соціальна стабільність. Така логіка породжує ризик спіралі ескалації: дії, які Китай вважає оборонними, інші

держави можуть сприймати як агресивні, а їхня відповідь підтверджуватиме початкове китайське відчуття загрози.

К. Форд розвиває цю дискусію у формулі «скелет від реалізму, обгорнутий у конфуціансько-пацифістську плоть» (Ford, 2016). Мировлюбний офіційний наратив є селективним і політично сконструйованим, а самі китайські керівники принципово орієнтуються на відносний баланс сил, ризики й можливості (Єфремов, 2025). Однак цей наратив усе ж впливає на поведінку, оскільки створює рамки легітимності. Важливим доповненням до реалізму є чутливість до статусу, престижу й історичного «повернення» Китаю до належного, на думку його еліт, міжнародного рангу. За К. Фордом, саме ця статусна мотивація може зменшувати готовність до компромісу та робити стратегічну поведінку більш ригідною й офенсивною (Ford, 2016).

Отже, китайську стратегічну культуру недоцільно описувати як суто дефенсивну або суто експансіоністську. Її ядро становить захист і відновлення уявного належного порядку, але засоби досягнення цієї мети визначаються ситуативною калькуляцією балансу сил. Дефенсивність тут стосується передусім інтерпретації цілей і легітимності дій, а не обов'язково їх операційної форми. Тому для аналізу сучасної китайської політики критично важливо враховувати, що до об'єктів захисту належать не лише територія і безпека, а й політична єдність, стабільність режиму, престиж і статус країни в міжнародному порядку.

ЛІТЕРАТУРА

- Єфремов, Д. П. (2025). Китай і російсько-українська війна: Стратегічні оцінки в логіці відносних вигащів. У *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: Матеріали XIX Міжнародної наукової конференції (27 листопада 2025 р., Київ)* (с. 47–51). Видавничий дім «Гельветика».
- Fairbank, J. K. (Ed.). (1968). *The Chinese world order: Traditional China's foreign relations*. Harvard University Press.
- Ford, C. A. (2016). Realpolitik with Chinese characteristics: Chinese strategic culture and the modern Communist Party-state. In A. J. Tellis, A. Szalwinski, & M. Wills (Eds.), *Strategic Asia 2016–17: Understanding strategic cultures in the Asia-Pacific* (pp. 29–60). National Bureau of Asian Research.
- Johnston, A. I. (1995). *Cultural realism: Strategic culture and grand strategy in Chinese history*. Princeton University Press.
<https://doi.org/10.1515/9780691213149>
- Kierman, F. A., Jr., & Fairbank, J. K. (Eds.). (1974). *Chinese ways in warfare*. Harvard University Press.
<https://doi.org/10.4159/harvard.9780674182059>
- Scobell, A. (2003). *China's use of military force: Beyond the Great Wall and the Long March*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511510502>
- Waldron, A. (1990). *The Great Wall of China: From history to myth*. Cambridge University Press.

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ В ТЕКСТАХ ЯПОНСЬКИХ ПІСЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНШИЗИ THE IDOLM@STER)

Залізко А. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній лінгвістичній та перекладознавчій парадигмі дослідження аудіовізуального дискурсу японських трансмедійних франшиз виходить далеко за межі традиційного семантичного аналізу. Франшизи формату «The Idolm@ster» функціонують як складні полісеміотичні системи, де ключовим механізмом залучення споживача є побудова глибокого парасоціального зв'язку між аудиторією та віртуальним персонажем. Найважливішим психологічним інструментом формування цього зв'язку виступають пісенні тексти персонажів (*кярасони*), які слугують внутрішніми монологами, що транслюють еволюцію ідентичності та приховані травми лінгвоперсонажа.

Центральним семіотичним механізмом побудови вигаданої особистості в японській поп-культурі є феномен **рольової мови** (*якуваріго*, 役割語), теоретично обґрунтований С. Кінсуї (Kinsui, 2003). Якуваріго становить систему виразних морфосинтаксичних та лексичних засобів, які стійко асоціюються з конкретними соціокультурними типажам чи рисами характеру. Фундаментальним ядром цієї системи є розгалужена парадигма дейктичних самоіндексів першої особи (*ічінінішо*), вибір яких у японській мові слугує індикатором конструювання соціальної дистанції та емоційного самовідчуття (Kinsui & Yamakido, 2015).

Справжнім випробуванням для перекладу є ситуації динамічної зміни цих самоіндексів. У японському пісенному дискурсі (J-Pop) виконавиці часто вдаються до «**ліричного відчуження**», свідомо відкидаючи стандартний жіночий займенник *watashi* на користь маскулінного чи хлопчачого самоіндексу *boku* (*boku*, 僕). Якщо в повсякденному мовленні героїні використання *watashi* маркує її соціальну маску, то раптовий перехід на *boku* в пісні створює потужний когнітивний дисонанс. Це маркує звернення до своєї внутрішньої, беззахисної дитини, оголення вразливості або відторгнення тієї слабкої версії себе, яку героїня зневажає (Kloutvorová, 2021).

Проблема міжмовного відтворення цієї системи криється в індустріальних реаліях глобальної локалізації, де переклад на слов'янські мови здебільшого здійснюється шляхом **непрямої (релейної) локалізації через англійську мову-посередник (lingua franca)**. Проходження тексту через англійський півот-шаблон спричиняє явище «**морфологічного вибілювання**» (**morphological bleaching**). Англійська граматика оперує єдиним, нейтральним займенником «І», повністю позбавленим соціолінгвістичних метаданих. Як наслідок, увесь багаторівневий конфлікт японської рольової

самоідентифікації безжально стирається на проміжному англomовному етапі.

Коли такий знебарвлений англійський текст потрапляє до українського перекладача, виникає складний прагматичний конфлікт. Дієслівна морфологія минулого часу в українській мові є жорстко **гендерно маркованою** (-ла / -в). Працюючи з плоским англійським «I», локалізатор автоматично підлаштовує переклад під стать персонажа. Відбувається повна анігіляція первинного *якуваріо*: психологічний надлом редукується до нормативного жіночого монологу, що спотворює рецепцію персонажа цільовою аудиторією (Duc-Harada, 2021).

Емпіричним матеріалом нашого дослідження слугували тексти пісень ключового лінгвоперсонажа франшизи *Gakuen Idolmaster* – Цукімури Темарі, в яких фіксується радикальна зміна граматичних індексів самоідентифікації: сольна композиція «**Luna say maybe**» та трек «一体いつから» (*Ittai itsukara*).

У пісні «Luna say maybe» Темарі використовує свій конвенційний займенник 「私」 (*watashi*):

Оригінал: 「I say ‘私 大丈夫?’ / Maybe うまくやれるはず」

• *Англійський посередник*: «I say, ‘Am I ok?’ / Maybe, I can make this work»

• *Український переклад*: «Питаю: «Чи зі мною все гаразд?» / Можливо, все вдається якось».

Тут самоіндекс *watashi* маркує прагнення персонажа відповідати очікуванням образу ідола та зберігати звичну соціальну маску.

Натомість у драматичній композиції «*Ittai itsukara*» відбувається різкий злам: лінгвоперсонаж переживає глибоку кризу і демонстративно переходить на самоіндекс 「ボク」 (*boku*), вступаючи у відкритий конфлікт із цією слабкою версією себе:

• *Оригінал*: 「ボクなんて脱ぎ去って君には正直でありたい」 (*Boku nante nugisatte kimi ni wa shōjiki de aritai*)

• *Англійський посередник*: «I just want to shed that version of me / And be honest with you»

• *Аналіз трансформації*: Англійський перекладач повністю ліквідував прагматику займенника *boku*, замінивши його описовою аналітичною конструкцією «*that version of me*».

• *Український переклад*: «Відкинути б це жалюгідне «я», щоб перед тобою нарешті бути щирою».

Пряме перенесення чоловічого роду в українські дієслова минулого часу (наприклад: «я звик», «я міг») створило б хибне враження трансгендерності чи мовної помилки. Тому для адекватного відтворення перформативного ефекту японського *boku* український перекладач мусить застосовувати **стратегії непрямой прагматичної та лексичної компенсації** (Dohi, 2020; Gęszczak, 2021):

1. Лексико-стилістичне рекодування вразливості: Замість нейтральних описових англійських конструкцій необхідно використовувати гостру, «оголену» лексику, що маркує внутрішній розпад. Наприклад, рядок 「今日もぐちゃぐちゃに泣き喚く内心」 (*Kyō mo guchagucha ni nakiwameku*)

naishin) доцільно перекласти не сухою калькою з англійського півоту «wailing in a sloppy mess», а через глибоку лексичну експресію: «І сьогодні моє нутро знову захлинається від жалюгідних істерик». Це повертає тексту втрачену на етапі мови-посередника естетику болісної відвертості.

2. Синтаксична оголеність: Відмова від складних конструкцій на користь коротких, рваних фраз, які імітують відчайдушний внутрішній монолог та компенсують відсутність гендерно-маркованих займенників.

3. Експлікація внутрішнього конфлікту: Використання підсилювальних часток та лексичних додатків (як-от «жальноїдне «я»»), що безпосередньо вказують на відторгнення власної слабкості, яке в японській мові досягалося лише зміною одного займенника.

Отже, адекватний переклад японської рольової мови (*якуваріго*) українською мовою в умовах релейного опосередкування неможливий через буквальне копіювання англійських шаблонів. Подолання «ефекту ксерокса» вимагає від перекладача активного застосування компенсаторних трансформацій на лексичному та синтаксичному рівнях, що дозволяє відновити оригінальну емоційну оголеність та зберегти автентичний парасоціальний потенціал пісенного твору.

ЛІТЕРАТУРА

- Dohi, A. (2020). A formal approach to role language: sentence-final particles and the speaker-hearer link. *Journal of Japanese Linguistics*, 36(1), 3–28.
- Duc-Harada, P. (2021). Standard language as a role language in real-life Japanese and fiction. *Silva Iaponicarum*, (64/65), 53–74.
- Geşczak, W. (2021). Stratification of yakuwarigo as character stylization patterns. *Silva Iaponicarum*, (64/65), 11–30.
- Kinsui, S. (2003). *Vācharu nihongo: Yakuwarigo no nazo* [Virtual Japanese: Enigmas of role language]. Iwanami Shoten.
- Kinsui, S., & Yamakido, H. (2015). Role language and character language. *Acta Linguistica Asiatica*, 5(2), 29–42.
- Kloutvorová, H. (2021). First person expressions used by teenage girl characters in shōjo manga. *Silva Iaponicarum*, (64/65), 31–52.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ СИСТЕМ СХОДУ ТА ЗАХОДУ: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМНОГО ЗБАГАЧЕННЯ

Ісмаїлова Л. Л.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Зумовлені глобалізацією та інтернаціоналізацією освіти процеси активної взаємодії освітніх культур, що реалізуються через академічну мобільність, міжнародні освітні програми, цифрове навчання та розвиток міжнародного співробітництва, актуалізують необхідність порівняння педагогічних традицій різних культур.

Особливий інтерес становить взаємодія освітніх моделей сходу та заходу, оскільки їх порівняння дає змогу не лише виявити відмінності, а й визначити можливості взаємного збагачення. Східна (насамперед конфуціанська: Китай, Японія, Корея) та західна (європейська та північноамериканська) освітні культури базуються на різних філософських фундаментах. Водночас слід наголосити, що поняття «схід» і «захід» не можна розглядати як однорідні категорії. Усередині кожного культурного регіону існують суттєві відмінності між країнами, закладами освіти та педагогічними практиками. Ryan і Louie (2013) застерігають від спрощеного протиставлення «західної» та «конфуціанської» моделей навчання, оскільки такі бінарні характеристики, як «критичне мислення – запам'ятовування» або «індивідуалізм – колективізм», не відображають усієї складності освітніх культур (с. 404–409).

Одним із підходів до пояснення кроскультурних відмінностей є концепція Jin Li (2012). Дослідниця розглядає західну та східноазійську традиції як культурно зумовлені моделі навчання. Західна модель значною мірою орієнтована на розвиток інтелектуальних здібностей, пізнання та самостійне формулювання суджень, тоді як східноазійська традиція тісніше пов'язує навчання із самовдосконаленням, моральним розвитком і формуванням особистісних якостей (Li, 2012, с. 20–34). Відповідно, відмінності в цінностях впливають на роль викладача, характер навчальної мотивації та очікування здобувачів освіти.

Провідними характеристиками східноазійських освітніх систем виступають аксіологічна пріоритетність знань, систематична праця, морально-етичне вдосконалення індивіда та усвідомлення сімейно-соціальних обов'язків. Водночас поширене уявлення про виключно репродуктивний характер східної освіти (механічне запам'ятовування) є надто спрощеним. Зокрема, досліджуючи когнітивні стратегії студентів конфуціанського та західного походження, Dennehy (2015) не виявив підстав для ототожнення конфуціанського середовища з домінуванням поверхневого навчання (Dennehy, 2015, pp. 818–821, 830–833). Отримані результати підкреслюють стратегічну необхідність урахування соціокультурного контексту під час оцінювання академічної поведінки.

Порівняльні дослідження демонструють також значення дисциплінарного середовища. Hu (2024), аналізуючи дані PISA 2015, встановив, що школи конфуціанського культурного середовища в середньому характеризувалися більш вираженим позитивним дисциплінарним кліматом, ніж досліджені англomовні школи. Водночас сприятливий дисциплінарний клімат був пов'язаний із кращими освітніми результатами учнів (Hu, 2024, pp. 11–17). Таким чином, дисципліна може виступати не лише засобом контролю, а й умовою створення сприятливого навчального середовища.

Разом із тим ефективність педагогічних практик значною мірою залежить від культурного контексту. Jiang et al. (2021), використовуючи дані PISA 2015, виявили відмінності у взаємозв'язку між поведінкою вчителя та мотивацією учнів у західних і східноазійських культурах. Суворість учителя

мала різний зв'язок із мотиваційними характеристиками учнів у цих двох групах, тоді як позитивний зворотний зв'язок учителя був сприятливим для мотивації в обох культурних контекстах (Jiang et al., 2021, pp. 1–3, 7–9). Отже, механічне перенесення педагогічної практики з однієї освітньої культури в іншу не завжди забезпечує очікуваний результат.

Більш перспективним є не вибір між східною та західною моделями, а їхнє взаємне доповнення. Східноазійський досвід може бути корисним у формуванні культури навчання, самодисципліни, наполегливості та відповідальності за результати навчання. Водночас західні педагогічні практики можуть сприяти розвитку автономії здобувача освіти, критичного мислення, творчості, дискусійності та індивідуальних освітніх траєкторій. Важливо, що інтеграція цих елементів має відбуватися з урахуванням конкретного культурного та інституційного контексту.

Сучасна цифровізація освіти розширює можливості такого взаємного обміну. Цифрові технології можуть сприяти розширенню доступу до освіти та підтримувати навчання, проте їхня ефективність залежить від педагогічної мети, доступності технологій та підготовки педагогів. Отже, цифрове середовище створює додаткові можливості для поширення педагогічних практик між різними культурами, але не усуває необхідності їх культурної адаптації.

Для України крос-культурний досвід Сходу та Заходу може бути джерелом педагогічних інновацій. Вбачається доцільним поєднання європейської орієнтації на самореалізацію індивіда, розвиток критичного мислення, компетентнісний підхід і демократичну взаємодію з такими елементами східноазійського досвіду, як систематичність, академічна наполегливість, повага до знань та освітнього процесу в цілому. При цьому йдеться не про механічне копіювання іноземних моделей, а про їх адаптацію до українського освітнього та культурного середовища.

Отже, крос-культурне дослідження освітніх систем Сходу та Заходу засвідчує, що їх протиставлення є недостатнім для розуміння сучасних освітніх процесів. Найбільш продуктивним є підхід, заснований на взаємному обміні та адаптації кращих практик. Поєднання академічної вимогливості, систематичності та навчальної наполегливості з автономією, критичним мисленням і творчістю може сприяти формуванню більш гнучкої та ефективної освітньої моделі. Для української освіти такий крос-культурний синтез відкриває перспективи підвищення якості навчання, розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти та посилення інтеграції України у світовий освітній простір.

ЛІТЕРАТУРА

- Dennehy, E. (2014). Learning approaches and cultural influences: A comparative study of Confucian and western-heritage students. *Journal of Further and Higher Education*, 39(6), 818–838.
<https://doi.org/10.1080/0309877X.2013.869561>

- Hu, Y. (2024). How do Confucian schools and Anglo schools differ? A latent profile analysis based on PISA 2015. *Large-scale Assessments in Education*, 12, Article 39.
<https://doi.org/10.1186/s40536-024-00225-8>
- Jiang, Y., Lee, C. K. J., Wan, Z. H., & Chen, J. (2021). Stricter teacher, more motivated students? Comparing the associations between teacher behaviors and motivational beliefs of Western and East Asian learners. *Frontiers in Psychology*, 11, Article 564327.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.564327>
- Li, J. (2012). *Cultural foundations of learning: East and West*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139028400>
- Ryan, J., & Louie, K. (2013). False dichotomy? ‘Western’ and ‘Confucian’ concepts of scholarship and learning. *Educational Philosophy and Theory*, 39(4), 404–417.
<https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2007.00347.x>

ПРОСОДИЧНІ, ПРОКСЕМІЧНІ ТА КІНЕСИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВИ ВОРОЖНЕЧІ В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Калінін В. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний китайськомовний медіапростір характеризується стрімкою візуалізацією та мультимодалізацією комунікативних процесів, де відеодискурс стає одним із провідних майданчиків репрезентації суспільних настроїв. Алгоритми автоматичної модерації, синтаксичні фільтри та ризики блокування стимулюють авторів завуальовувати мову ворожнечі за допомогою метафор, омофонів чи еліптичних конструкцій. За таких умов прагматичне навантаження з вираження презирства, відчуження та маркування опозиції «свій / чужий» перенесено на невербальний рівень, де саме просодичні, проксемичні та кінесичні параметри забезпечують реалізацію конфліктного потенціалу.

Метою розвідки є висвітлення специфіки функціонування позамовних засобів компенсації мови ворожнечі в китайськомовному відеодискурсі. Методологія на основі охоплює мультимодальний дискурс-аналіз, способи фіксації відповідної поведінки автора, а також інтерпретацію контенту аудиторією через систему синхронних спливаючих коментарів 弹幕 (*dàn mù*). Емпіричну базу становить вибірка коротких роликів жанрів 吐槽 (*tǔ cáo*, «гостра критика / сарказм») та реакцій, відібраних на платформі Bilibili (哔哩哔哩) протягом 2025–2026 років.

У теоретичному вимірі просодичні, проксемічні та кінесичні характеристики інтерпретовано як важливі компоненти невербальної семіотики, що здатні коригувати й підсилювати зміст вербального повідомлення. Сучасні розвідки в галузі ШІ та комп'ютерного аналізу цифрового дискурсу доводять низьку ефективність унімодальних текстових підходів для ідентифікації завуальованої ненависті, тоді як мультимодальне поєднання візуального та письмового кодів дає змогу точніше фіксувати деструктивні інтенції в медіапросторі (Nguyen et al., 2025, с. 2). Водночас експериментальні дослідження афективних виявів у китайському мережевому контенті засвідчують, що мімічні вирази та інтонаційні малюнки функціують як ключові інструменти розшифрування прихованих емоційних станів, що трансформують первинне значення висловлювань у випадках пасивної агресії та мовного сарказму (李志豪等, 2026, с. 282, 291). У відеоформатах Bilibili ця графічно-звукова матриця набуває особливої прагматичної ваги та відіграє роль основного каналу експлікації 阴阳怪气 (*yīnyáng guàiqì*, «уїдливий сарказм та іронія»).

Аналіз просодичних маркерів в опрацьованому матеріалі засвідчує їхню компенсаторну функцію у реалізації ворожнечі. Автори контенту активно застосовують штучне уповільнення темпу мовлення на ключових оцінних лексемах, різке спотворення висоти тону або гіперболізовану емоційну експресію. Наприклад, блогер, який моделює образ регіонального хейтера, перед реплікою «江西那种地方» (*Jiāngxī nà zhǒng dìfāng*, «Такого роду місце, як Цзянсі...») демонстративно клацає язиком, після чого інтонаційно виділяє конструкцію 那种 («такого роду»), що підкреслює зневажливе дистанціювання від об'єкта висловлення. Фразу завершено низхідним інтонаційним контуром і коротким презирливим хмиканням, що формує негативну оцінну модальність ще до подальших вербальних характеристик провінції.

Проксемічні та кінесичні засоби нерідко передують вербальній реалізації мови ворожнечі та формують у глядача негативну установку ще до виголошення основної репліки. До найбільш частотних мімічних маркерів належать асиметрична посмішка, демонстративне закривання очей та скептичне підняття брів під час відтворення аргументів протилежної сторони. У тому ж ролику блогер, виголосивши фразу «上海人都是排外小市民» (*Shànghǎi rén dōu shì páiwài xiǎoshìmín*, «Всі шанхайці – ксенофобні дрібні мішани»), піднімає вказівний палець, демонстративно відвертає голову від камери, опускає кутики губ і зберігає вираз презирства на обличчі. Нарешті автор схищує руки на грудях, що візуально підкреслює зверхність і психологічне дистанціювання від адресата.

Специфічним індикатором рецепції та успішної реалізації невербальної мови ворожнечі на платформі Bilibili є спливаючі коментарі. Глядачі оперативно реагують не лише на зміст реплік, а й на інтонацію та візуальну поведінку автора. Зокрема, повідомлення «笑死, 学的挺像» (*xiào sǐ, xué de tǐng xiàng*, «Смішно, дуже схоже відтворив») і «台词不熟练» (*táicí bù shúliàn*, «Репліки ще не дуже відпрацьовані») оцінюють саме манеру виконання образу регіонального хейтера, тоді як коментарі «锤子, 啥玩

意儿都能拿来黑» (*chuízǐ, shá wányì er dōu néng ná lái hēi*, «Та що завгодно вже використовують для хейту») та «某个IP最喜欢黑其他地方» (*mǒu gè IP zuì xǐhuān hēi qí tā dìfāng*, «Певна IP-адреса найбільше любить очорнювати інші місця») розвивають тему регіональної ненависті. Це свідчить про те, що аудиторія декодує ці сигнали як невід'ємну складову конфліктної комунікації та інтегрує їх у подальше колективне обговорення.

Висновуємо, що невербальні засоби (просодія, проксеміка та кінесика) є ключовими елементами імпліцитної мови ворожнечі, які уможливають її функціонування в умовах жорсткої алгоритмічної модерації та мережевої цензури. Вони відіграють роль ефективних інструментів управління прагматичною відповідальністю за комунікативний акт та переносять деструктивне навантаження з текстового рівня на візуально-звуковий. У китайськомовному відеодискурсі проаналізовані маркери тісно пов'язані з соціокультурною традицією уникнення прямої конфронтації, що зумовлює широке використання прихованої пасивної агресії. Це свідчить про високу адаптивність такої мови ворожнечі, яка успішно мімікрує завдяки синергії міміки, інтонації та жестів, що потребує подальшого поглибленого дослідження лінгвокультурних і мультимодальних особливостей її реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

- Nguyen, T. T., Yue, X., Mane, H., Seelman, K., Mullaputi, P. S. P., Dennard, E., Alibilli, A. S., Merchant, J. S., Criss, S., Hswen, Y., & Nguyen, Q. C. (2025). Decoding digital discourse through multimodal text and image machine learning models to classify sentiment and detect hate speech in race- and lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, and asexual community-related posts on social media: Quantitative study. *Journal of Medical Internet Research*, 27, 1–19. <https://doi.org/10.2196/72822>
- 李志豪, 智宇, & 陈昂. (2026). 预训练大模型在多模态情感分析任务中的应用研究. *计算机科学与应用*, 16(1), 281–294. <https://doi.org/10.12677/csa.2026.161023>

«ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ЗМІШАНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Калінчук Т. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Тімкова Т. М.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Розвиток дистанційного та змішаного навчання іноземних мов актуалізує пошук педагогічних моделей, здатних поєднати гнучкість онлайн-навчання з

активною взаємодією здобувачів освіти та систематичною практикою мовного матеріалу. Однією з таких моделей є «перевернутий клас», запропонована вчителями хімії А. Самсом та Дж. Бергманом у 2007 році. У цієї моделі навчання первинне ознайомлення з навчальним матеріалом відбувається до синхронного заняття, тоді як час спільної роботи використовується переважно для практичного застосування знань, виконання комунікативних завдань та отримання зворотного зв'язку. Огляди досліджень у галузі мовної освіти засвідчують позитивний потенціал цієї моделі для навчальних результатів, мотивації, автономії та залученості здобувачів освіти.

Зокрема теоретичною базою нашого дослідження слугували праці З. Туран та Б. Акдаг-Джимек (2020), Г. Балтаджи (2022), Г. Ередіа Понсе та ін. (2022), А. Ні та ін. (2023), В. Конг та ін. (2024), у яких досліджено застосування моделі «перевернутого класу» у викладанні іноземних мов, її вплив на навчальні результати, мотивацію, самостійність і залученість здобувачів освіти, а також сучасні тенденції та перспективи використання цієї моделі в різних освітніх контекстах.

Таким чином, попри накопичену доказову базу щодо потенціалу «перевернутого класу» у мовній освіті, залишається актуальним дослідження його застосування в інших мовних контекстах, зокрема під час навчання турецької мови як іноземної в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Водночас ефективність «перевернутого класу» значною мірою залежить від особливостей його реалізації, а результати досліджень можуть відрізнятися залежно від освітнього контексту, структури курсу та характеристик здобувачів. Тому доцільним є емпіричне дослідження ефективності моделі «перевернутого класу» саме в контексті дистанційного навчання турецької мови з урахуванням не лише навчальних результатів, а й показників залученості.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні можливостей застосування моделі «перевернутого класу» для формування мовленнєвих компетентностей здобувачів освіти під час вивчення турецької мови як іноземної в умовах змішаної та дистанційної форми навчання.

Дослідження здійснювалося в межах педагогічного експерименту, яке було спрямоване на порівняння результатів навчання здобувачів освіти за традиційної моделі та моделі «перевернутого класу». У дослідженні взяли участь дорослі здобувачі освіти, які вивчали турецьку мову як іноземну. Учасників було розподілено на дві групи відповідно до формату організації навчального процесу: контрольна група навчалася за традиційною моделлю, тоді як в експериментальній групі застосовувалася модель «перевернутого класу».

У традиційному форматі новий навчальний матеріал опрацьовувався переважно під час синхронного заняття під керівництвом викладача, після чого здобувачі виконували практичні завдання самостійно. У моделі «перевернутого класу» первинне ознайомлення з навчальним матеріалом відбувалося до заняття за допомогою підготовлених матеріалів для

самостійного опрацювання, а синхронний час використовувався для практичного застосування вивченого, виконання вправ та комунікативної взаємодії.

Для оцінювання результативності навчання було використано результати граматично орієнтованих тестових завдань на різних етапах курсу. Залученість здобувачів освіти аналізувалася за показниками відвідуваності та завершення курсу. Для визначення коефіцієнта завершення було співвіднесено кількість здобувачів, які завершили курс, із кількістю початково зареєстрованих учасників. Порівняння зазначених показників у двох навчальних форматах дало змогу оцінити особливості впливу моделі «перевернутого класу» на навчальні результати та залученість здобувачів освіти.

Сукупний аналіз результатів чотирьох етапів тестування засвідчив, що модель «перевернутого класу» забезпечувала високі показники академічної успішності протягом курсу. Після першого модуля середній результат у «перевернутому класі» становив **83,07%** проти **68,82%** у традиційному, після другого – **86,25%** проти **73,71%** відповідно. На третьому модулі перевага змістилася на користь традиційного формату: **87,56%** проти **82,70%**. За результатами фінального тестування середні показники становили **86,50%** у традиційному класі та **82,64%** у «перевернутому», при цьому медіанні значення в обох групах були однаковими – **84%**. Отже, модель «перевернутого класу» не продемонструвала стабільної переваги за фінальними тестовими результатами, однак забезпечила зіставний із традиційним форматом рівень навчальних досягнень.

Водночас суттєвіші відмінності спостерігалися за показниками залученості та утримання учасників. Із **35 зареєстрованих учасників традиційного класу** навчання розпочали 28 осіб (**80,0%**), тоді як у «перевернутому класі» – **67 із 110 (60,9%)**. У традиційному форматі кількість активних учасників послідовно зменшувалася: до модуля 1 – **22 особи (62,9%)**, модуля 2 – **14 (40,0%)**, модуля 3 – **9 (25,7%)**. На фінальному занятті були присутні 8 учасників (**22,9%**), а фінальний тест виконали 10 (**28,6%**). У «перевернутому класі» кількість учасників також зменшувалася протягом основної частини курсу – від **69 осіб (62,7%)** на етапі модуля 1 до **55 (50,0%)** після модуля 2 та **41 (37,3%)** після модуля 3. Проте на завершальному етапі кількість учасників зросла до **53 осіб (48,2%)**, причому така сама кількість виконала фінальний тест.

Отримана динаміка має важливе значення для інтерпретації залученості. У «перевернутому класі» частина навчальної діяльності здійснювалася самостійно поза межами синхронних занять, тому відсутність учасника на окремому онлайн-занятті не обов'язково свідчила про припинення навчання. Повернення частини учасників на завершальному етапі та виконання ними фінального тесту вказують на **більшу гнучкість участі**, яку забезпечувала досліджувана модель.

Результати дослідження свідчать, що застосування моделі «перевернутого класу» у навчанні турецької мови як іноземної дозволяє забезпечити високий рівень навчальних результатів, зіставний із традиційним форматом. Водночас основна перевага моделі виявилася у характері залученості учасників: на

відміну від традиційного формату, де зменшення синхронної відвідуваності супроводжувалося поступовим скороченням кількості активних учасників, у «перевернутому класі» частина здобувачів повернулася до навчання на завершальному етапі. Це дозволяє розглядати «перевернутий клас» як перспективну модель організації змішаного та дистанційного навчання, що поєднує належний рівень навчальних результатів із гнучкістю освітньої участі.

СТРУКТУРНА КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЙНА МОДЕЛЬ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ФАКУЛЬТЕТІВ СХІДНИХ МОВ

Кан Д. С.

Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка

Сучасні трансформації глобального політичного, економічного та безпекового середовища зумовлюють потребу у переосмисленні традиційних моделей університетської освіти та пошуку нових форматів академічної інтеграції. Посилення ролі країн Східної Азії у глобальних процесах, зростання значення міжкультурної комунікації та практично орієнтованих міждисциплінарних компетентностей актуалізують необхідність оновлення структурної та змістової організації гуманітарних і суспільно-політичних освітніх напрямів.

Роль східних мов у сучасній глобальній політиці визначальна. Зумовлена вона насамперед позицією країн Східної Азії у світовій економіці, безпеці й технологічному розвитку. Значення мови кожної з країн даного регіону (Китайська Народна Республіка, Республіка Корея, Японія) дозволяє адекватно читати їх політичні сигнали, розуміти культурні коди, та будувати позитивну дипломатію. Практика останніх років показує, що знання виключно східних мов все менш стають актуальними та на перший план виходять міждисциплінарний потенціал, освітні моделі та професійні перспективи, володіння не лише навичками soft skills.

Відмова від традиційного підходу до вивчення східних мов дозволяє гнучкіше реагувати на демографічні, економічні та глобальні підходи до освіти та підготовки фахівців, до спеціалізації на основі міждисциплінарних моделей.

Реалізація такої інтеграційної моделі покликана забезпечити підготовку фахівців здатних ефективно працювати на перетині мовної експертизи, міжнародної аналітики та професійної комунікації, що є критично важливим у контексті сучасних глобальних і регіональних процесів, а головне це буде цікаво і корисно для студентів. Для випускників це відкриває широкі можливості для професійної діяльності у державній, дипломатичній та економічній сферах.

Це дозволить нам забезпечити формування фахівців нового покоління високим рівнем аналітичних, комунікативних і лінгвокультурних компетентностей.

Перехід від вузькоспеціалізованих освітніх моделей до комплексної підготовки орієнтованої на практичне застосування знань у державному управлінні, міжнародному бізнесі, аналітичній діяльності, наукових дослідженнях і сфері міжкультурної взаємодії. Такий підхід підвищує академічну мобільність, розширює можливості міжнародного партнерства та посилює конкурентоспроможність випускників на національному та міжнародному ринках праці.

Однією з визначальних характеристик сучасного сходознавства є інтердисциплінарність і широка тематика. Сходознавство вимагає не лише вивчення мов, літератури та історії країн Сходу, а й аналізу політичних, економічних, культурних, релігійних і соціальних процесів. Це інтегрована галузь, що поєднує гуманітарні й соціальні науки, включно з міжнародними відносинами та регіональними дослідженнями.

Міжнародні відносини дедалі більше залежать від здатності країн до ефективної комунікації, взаєморозуміння та культурної взаємодії, особливо у XXI столітті. На цьому тлі знання східних мов – корейської, японської, китайської перетворюються на стратегічний ресурс, що дозволяє глибше інтегрувати політичні, економічні та культурні процеси у Східній Азії. Поєднання мовної підготовки та міжнародних відносин формує новий тип фахівця – аналітика-гуманітарія, здатного працювати з першоджерелами, здійснювати культурно-політичний аналіз і вести професійну комунікацію зі Східноазійський партнерами.

Мовна компетентність дозволяє аналізувати політичні та соціальні процеси зсередини, а не через вторинні джерела, що значно підвищує точність досліджень.

Серед типових дисциплін, які часто викладають у сучасних бакалаврських і магістерських програмах зі сходознавства, можна виокремити наступні: Східні мови та практичний переклад; Історію Сходу від античності до сучасності; Культура і література Японії, Китаю, Кореї; Політичні процеси та міжнародні відносини азійського регіону; Релігія і філософія Сходу; Переклад класичних і сучасних текстів; Методологія досліджень у сходознавстві, включно з використанням цифрових інструментів.

Отже, сучасне сходознавство є міждисциплінарною та глобально інтегрованою галуззю знань, що поєднує мовні, культурні, історичні й соціальнополітичні дослідження. Його розвиток визначається цифровізацією, оновленням методології та посиленням азіанізації наукових підходів. Важливу роль відіграють міжкультурна комунікація та міжнародна співпраця, що формують новий тип фахівця, здатного працювати в умовах сучасних глобальних процесів.

ЛІТЕРАТУРА

Asian Studies (MA) – Leiden University. (б. д.). *Home – Universiteit Leiden*.
Universiteit Leiden.

<https://www.universiteitleiden.nl/en/education/study-programmes/master/asian-studies>

Faculties and departments. (6. д.). *Tashkent State University of Oriental Studies*.
Tashkent State University of Oriental Studies.
<https://tsuos.uz/en/fakultetlar-vakafedralar/>
Find a course. (6. д.). *SOAS*. SOAS.
<https://www.soas.ac.uk/study/find-course?keyword=asia>

КРОС-КУЛЬТУРНЕ РОЗУМІННЯ МИРУ СЕРЕД МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ

Карпенюк О. С.

Тернопільський класичний ліцей

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Традиційне розуміння категорії «мир» у лінгвокультурному та суспільно-політичному дискурсах часто обмежується мілітарним аспектом як станом відсутності війни. Зокрема, у Тлумачному словнику української мови за редакцією А. О. Івченка (2002) мир трактується як відсутність незгоди, ворожнечі, збройної боротьби між народами й державами чи угода про припинення воєнних дій. Проте для сучасного молодого покоління це поняття набуває значно глибшого соціально-психологічного та екзистенційного наповнення. Справжній мир підлітки трактують не лише як відсутність глобальних воєнних конфліктів, а передусім як суб'єктивне відчуття безпеки, справедливості, психологічного комфорту та свободи бути собою у своєму мікросоціумі – родині, школі й громаді. Актуальність цієї розвідки зумовлена необхідністю крос-культурного переосмислення категорії миру та виявлення локальних деструктивних чинників (соціальних викликів), які безпосередньо впливають на безпеку молоді в країнах Сходу та Заходу.

Емпіричну базу дослідження склали результати якісного аналізу наративів підлітків із понад 20 країн світу, отримані автором під час участі у міжнародних молодіжних проєктах «Project Oxygen» (організований KidsKonnnectUkraine) (Аудіоматеріали молодіжного проєкту «Project Oxygen», 2024) та «Jugendkurs» (Аудіоматеріали молодіжного мовного курсу «Jugendkurs», 2026), ініційований Goethe-Institut у 2026 році. У роботі застосовано методи порівняльного та зіставного аналізу, дескриптивний метод та метод контекстуальної інтерпретації особистих наративів респондентів. Метою роботи є крос-культурний аналіз сприйняття миру сучасною молоддю та зіставлення локальних соціальних викликів на Сході (Китай, Йорданія) та Заході (Італія, Канада, Колумбія).

Дослідження виявило високий рівень інституційного та традиційного соціального тиску на підлітків у східних лінгвокультурах. У Китаї мир у родині асоціюється з рівністю й повагою, проте реальність детермінована

двома основними викликами. По-перше, це надмірне навчальне навантаження (навчання з 07:00 до 22:00, часте проживання в школах-інтернатах), що нівелює час на відпочинок, сон та сімейну комунікацію. По-друге, це батьківський тиск щодо майбутнього утримання, який поглиблює гендерну асиметрію. Традиційна патріархальна приказка «Заміжня донька – наче пролита вода» відображає упереджене ставлення до дочок. Респондентки зазначають, що сини отримують безумовну підтримку, тоді як доньки – інвестиції в обмін на майбутній моральний борг перед батьками. У Йорданії мир трактується як відсутність емоційної тривоги за майбутнє. Головною деструкцією тут виступає агресивний тиск однолітків (peer pressure) у формі булінгу, що ігнорується дорослими. Це змушує підлітків з 12–13 років до конформної поведінки, зокрема раннього куріння, з метою інтеграції у групу однолітків та отримання статусу «свого».

На Заході виклики мають міжособистісний, конкурентний та екзистенційно-загрозливий характер. В Італії мир визначається через право бути собою. Жертви шкільного булінгу почуваються «невидимими» через тотальне висміювання та соціальне виключення. Гострим викликом є небезпека насильства та педофілізму. Респонденти описують випадки, де до неповнолітньої дівчинки приставав дорослий чоловік, а пасажери реагували на її сльози сміхом і жартами, що свідчить про глибоку кризу суспільної емпатії. У Канаді мирний простір руйнується токсичною конкуренцією під час вступу до університетів. Підлітки приховують свої позашкільні досягнення та хобі через страх надати суперникам перевагу. У Колумбії деструктивними чинниками є вандалізм, підліткова злочинність та розповсюдження вогнепальної зброї серед молоді. Респонденти констатують відсутність базової безпеки, описуючи випадки стрілянини та вбивств підлітків безпосередньо під вікнами власних домівок.

Зіставний аналіз доводить неможливість залучення молоді до побудови глобального миру за наявності локальних конфліктів у їхніх громадах. Це підтверджує тезу відомого ультраатлета Дж. Лоуренса про те, що для подолання надскладної дистанції (50 триатлонів Ironman за 50 днів) необхідно фокусуватися виключно на «наступному кроці» (Lawrence, 2015). Для підлітка таким кроком є нівелювання щоденних мікроконфліктів. Крос-культурна диференціація демонструє, що на Сході деструкція миру має системно-традиційний вектор тиску (навчальний пресинг, гендерні патріархальні стереотипи), тоді як на Заході – індивідуалізовано-міжособистісний (соціальне виключення, токсична конкуренція, криміногенна небезпека).

Отже, категорія миру в молодіжному середовищі виходить далеко за межі традиційного лінгвістичного розуміння як відсутності війни. Справжній мир для підлітків починається з поваги до їхньої особистості, безпеки в родині та школі, захищеності від насильства та соціальної справедливості. Тільки допомагаючи молоді подолати ці локальні проблеми у їхніх громадах, суспільство зможе залучити нове покоління до побудови стабільного глобального миру.

ЛІТЕРАТУРА

- Івченко, А. О. (2002). *Тлумачний словник української мови*. Харків: Фоліо.
- Аудіоматеріали молодіжного проєкту «Project Oxygen»*. (2024). (KidsKonnnectUkraine). Київ.
- Аудіоматеріали молодіжного мовного курсу «Jugendkurs»*. (2026). (Goethe-Institut). Мюнхен.
- Lawrence, J. (2015). *Redefining Possible: My Journey to 50 Ironmans in 50 Days*. New York: HarperCollins.

ЛЕКСИЧНІ СКОРОЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ МОВНОЇ ЕКОНОМІЇ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ ЦИФРОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Кібенко Є. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному цифровому суспільстві комунікація дедалі більше зосереджується на швидкості передавання інформації та стислості висловлювань. Це сприяє активному впровадженню принципу мовної економії, який, за Г. Ципфа, полягає у прагненні мовців досягати необхідного комунікативного ефекту з мінімальними зусиллями (Zipf, 1949). Як зазначають І. Калиновська та М. Процик, тенденція до мовної економії пов'язана зі збільшенням обсягу інформації, прискоренням темпу життя та прагненням усунути інформаційну надлишковість. Унаслідок цього активізується використання скорочення мовних форм, що дає змогу передавати значний обсяг інформації меншою кількістю мовних засобів (Калиновська & Процик, 2012, с. 124–125).

Помітним виявом цього процесу в сучасній японській мові є лексичні скорочення. У цифровій комунікації вони функціонують у соціальних мережах, месенджерах, онлайн-форумах та ігрових спільнотах, забезпечуючи швидкість, зручність і лаконічність обміну інформацією.

У японській лінгвістиці скорочені одиниці позначаються терміном 略語 (ryakugo). Ним називають слова, утворені шляхом усічення вже наявної мовної одиниці. Такі одиниці можуть утворюватися як від окремих слів, так і від словосполучень, а їхня основна функція полягає в економії мовленнєвих зусиль і підвищенні ефективності комунікації. Особливо активно скорочуються запозичення та складні слова (森山 & 渋谷, 2020, с. 160).

Вагоме місце в сучасній японській цифровій комунікації посідають скорочення, утворені на основі запозиченої лексики. За спостереженнями К. Хаяші (林慧君), однією з продуктивних моделей є скорочення складних запозичених слів шляхом усічення окремих компонентів із подальшим поєднанням скорочених основ (林, 2004, с. 55–58). Наприклад, プロフ

(пурофу) утворено від プロフィール (пурофііру) «профіль», リプ (ріпу) від リプライ (ріпурай) «відповідь на допис», リツイ (ріцуй) від リツイート (ріцуйто) «репост», フォロバ (фороба) від フォローバック (форобакку) «взаємна підписка» (武田, 2022). Такі одиниці дають змогу суттєво зменшити графічний та фонетичний обсяг вихідних слів зі збереженням їхнього основного змісту, що відповідає принципу мовної економії.

Окремий тип становлять буквені абрєвіатури 頭文字語 (кашірамоджіго), які широко використовуються в цифровому дискурсі. До них належать SNS (Social Networking Service), DM (Direct Message), ROM (Read Only Member), RT (Retweet) та TMI (Too Much Information). У японській мові такі одиниці набувають відповідного акцентного оформлення (中井, 2007). Буквені абрєвіатури характеризуються високим ступенем інформаційної компресії та дозволяють передавати складні поняття за допомогою мінімальної кількості графічних знаків.

Особливої уваги заслуговують скорочення, що виникли безпосередньо в цифровому середовищі та активно функціонують у соціальних мережах і різних онлайн-спільнотах. Наприклад, скорочення りょ (рьо) походить від 了解 (рьокай) «зрозуміло»; おk (ок) є гібридною формою, що використовується замість OK; いみふ (іміфу) скорочення від 意味不明 (іміфумей) «незрозуміло»; リア充 (ріаджю) є скорочення від リアルが充実している (ріару га джюджіцу шітейру) «мати насичене реальне життя». Подібні одиниці сприяють прискоренню комунікації та виконують функцію групової ідентифікації користувачів цифрового простору.

Характерною рисою сучасної японської цифрової комунікації є використання графічних скорочень. Одним із поширених прикладів є символ w, що походить від початкової літери латинізованого написання слова 笑い (варай) «сміх». У повідомленнях користувачів трапляються форми w, ww і www, повторення яких посилює інтенсивність вираженої емоції. Унаслідок графічної подібності послідовності www до трави виникла форма 草 (куса), що також вживається у значенні «дуже смішно». До компактних форм, характерних для цифрової комунікації, належить також 乙, є графічною заміною скорочення おつ (оцу) від お疲れ様 (оцукаресама) та використовується після завершення певної діяльності. Такі одиниці демонструють, що мовна економія в цифровому середовищі реалізується не лише на лексичному, а й на графічному рівнях (Кравець, 2023, с. 176–178).

Отже, лексичні скорочення є поширеним засобом реалізації принципу мовної економії в сучасній японській цифровій комунікації. У результаті аналізу виокремлено скорочення запозиченої лексики, молодіжні інтернет-скорочення й буквені абрєвіатури, а також суміжні графічно компактні форми. Їх використання дає змогу зменшити обсяг повідомлень, прискорити обмін інформацією та зробити спілкування в цифровому середовищі зручнішим. Водночас такі одиниці є важливими маркерами сучасної цифрової культури й відображають динамічні процеси розвитку японської мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Калиновська, І. М., & Процик, М. М. (2012). Аббревіація як прояв мовної економії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, 26, 124–125.
- Кравець, О. І. (2023). *Молодіжні соціолекти в лінгвокультурному середовищі Японії: словотвірний та функційний аспекти* [Дисертація доктора філософії, Київський національний лінгвістичний університет]. Репозитарій КНЛУ.
<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5327>
- Zipf, G. K. (1949). *Human behavior and the principle of least effort*. Cambridge, MA: Addison-Wesley Press.
- 森山, 卓郎., & 渋谷, 勝己. (2020). 明解日本語学辞典. 東京: 三省堂.
- 林, 慧君. (2004). 外来語の複合語における略語の語構成. *語文研究*, 97, 55–70.
<https://doi.org/10.15017/8931>
- 中井, 幸比古. (2007). 中央式アクセントにおけるアルファベット頭文字語のアクセント. *音声研究*, 11(3), 69–86.
https://doi.org/10.24467/onseikenkyu.11.3_69
- 武田, 麻希. (2022, December 2). ふぁぼの意味とは? 使い方や Twitter 上でふぁぼする方法、他のSNS用語も解説. マイナビニュース.
<https://news.mynavi.jp/article/20220517-2326873/>

ЦИФРОВІ БАЗИ АКАДЕМІЧНИХ РЕСУРСІВ У КИТАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І МЕТОДОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОШУКУ

Кіктенко В. О.

Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

Збільшення обсягу китаєзнавчих публікацій як у західних, так і в китайських джерелах ускладнює їх пошук без застосування спеціалізованих цифрових інструментів. З 2023 року зарубіжні дослідники зіткнулися з обмеженням доступу до найбільшої наукометричної платформи Китаю CNKI, що актуалізує потребу в альтернативних стратегіях роботи з даними. Ієрогліфічна писемність, конкуренція систем транскрипції (пін'їнь, Вейд-Джайлз) та діалектна варіативність створюють специфічні труднощі формування пошукових запитів, не характерні для досліджень на європейських мовах.

Наявна наукова література досліджує зазначену проблему нерівномірно: переважають порівняльні бібліометричні студії Web of Science і Scopus, які позбавлені регіональної специфіки; окремі роботи присвячено транскрипційним проблемам бібліотечно-інформаційного профілю та китаєзнавчим репозиторіям (Chinese Text Project, CNKI). Комплексного порівняльного дослідження, яке б охоплювало типологію баз даних, їхню евристичну цінність і методологічні обмеження саме для сфери

китаєзнавства, у науковій літературі немає; а в українській історіографії ця тема розглядається лише фрагментарно.

Мета дослідження – створення класифікації цифрових баз академічних ресурсів, актуальних для китаєзнавства, оцінювання їхнього евристичного потенціалу та виявлення методологічних обмежень. Наукова новизна полягає у розробленні багатокритеріального матриці порівняння цифрових баз даних й алгоритму пошукового запиту, що враховує транскрипційну варіативність китайської мови.

Запропонована типологія охоплює чотири групи ресурсів: мультидисциплінарні наукометричні платформи (Web of Science, Scopus), спеціалізовані китаєзнавчі бази (CNKI, Duxiu, Airiti Library), архівні повнотекстові репозиторії (Chinese Text Project, Scripta Sinica, CHANT) та бібліотечні агрегатори (JSTOR, Hathitrust, Google Scholar). Кожен тип має власну специфіку: мультидисциплінарні платформи забезпечують якісний наукометричний аналіз, проте їхній обсяг охоплення китаємовних видань є обмеженим; спеціалізовані бази дають змогу здійснювати пошук безпосередньо за ієрогліфами, що підвищує точність результатів порівняно з романізованими запитами в міжнародних системах.

Евристичний потенціал цифрових баз даних реалізується завдяки розширеному та фасетному пошуку, інструментам наукометричного аналізу й візуалізації бібліографічних зв'язків (VOSviewer, CiteSpace, Bibliometrix), а також можливості крос-перевірки джерел шляхом одночасного використання кількох платформ. Водночас застосування цих ресурсів супроводжується значними методологічними ризиками: мовним бар'єром і розбіжностями між пінїнем та системою Вейда-Джайлза, обмеженнями доступу через платні підписки та юрисдикційними чинниками (з квітня 2023 р. CNKI обмежила доступ для понад 1600 закордонних інститутів у майже 60 країнах), а також проблемами достовірності метаданих і цензурного викривлення вибірки джерел.

На основі виявлених обмежень запропоновано алгоритм формування пошукового запиту, який передбачає послідовний пошук за оригінальними ієрогліфами, пінїнем без тонових позначень та системою Вейда-Джайлза (для видань до 1980-х рр. тайванського походження). Запропоновано враховувати варіанти роздільного або злитого запису складів. Рекомендовано комбінування щонайменше трьох типів ресурсів – наукометричної платформи, китаємовної спеціалізованої бази та архівного репозиторію – для мінімізації втрат релевантних джерел.

Порівняльний кількісний аналіз восьми провідних баз даних за критеріями повноти контенту, функціональних можливостей і умов доступу засвідчив, що CNKI має найвищий інтегральний рейтинг; проте юрисдикційні обмеження суттєво знижують його практичну застосовність для зарубіжних науковців. Це зумовлює необхідність компенсувати обмежений доступ використанням Duxiu, Airiti Library та відкритих архівних платформ, зокрема Chinese Text Project.

Отже, цифрова інфраструктура сучасних китаєзнавчих студій залишається неоднорідною і розрізною: жоден окремий ресурс не забезпечує повною мірою потреб комплексного дослідження. Найефективнішою стратегією є свідоме комбінування кількох типів баз даних за одночасного використання алгоритму транскрипційно-варіативного пошуку. Отримані результати можуть застосовуватися дослідниками-китаєзнавцями, викладачами відповідних дисциплін, бібліотекарями наукових бібліотек та розробниками цифрових освітніх ресурсів зі сходознавства.

ЛІТЕРАТУРА

- Кітченко, В. О. (2025). Історіографічний огляд розвитку цифрової гуманітаристики в китаєзнавчих студіях (1984–2024). *Східний світ*, (3), 61–90.
<https://doi.org/10.15407/orientw2025.03.061>
- Arsenault, C. (2000). *Word division in the transcription of Chinese script in the title fields of bibliographic records* [Doctoral dissertation, University of Toronto]. Library and Archives Canada.
<https://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk2/ftp02/NQ53736.pdf>
- Chen, X., Liu, Y., & Wang, H. (2023). A bibliometric study of digital humanities research in China from 2012 to 2021. *Information Research: An International Electronic Journal*, 28(4), 62–82.
<https://doi.org/10.47989/ir284336>
- Lin, Y. (2023, March 31). *China to limit access to largest academic database*. VOA News.
<https://www.voanews.com/a/china-to-limit-access-to-largest-academic-database-/7029581.html>
- Maisano, D. A., Ferrara, L., & Franceschini, F. (2026). Single versus dual document-type assignment: An empirical comparison of classification policies in Scopus and Web of Science databases. *Scientometrics*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1007/s11192-026-05602-4>
- Pranckutė, R. (2021). Web of Science (WoS) and Scopus: The titans of bibliographic information in today's academic world. *Publications*, 9(1), Article 12.
<https://doi.org/10.3390/publications9010012>
- Sharma, Y. (2023, March 29). *Database shuts out foreign researchers in 'security' move*. University World News.
<https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20230329194656185>
- Sturgeon, D. (2021). Chinese Text Project: A dynamic digital library of premodern Chinese. *Digital Scholarship in the Humanities*, 36(Suppl. 1), 101–112.
<https://doi.org/10.1093/llc/fqz046>
- Sun, L. (2025). Enhancing cataloging with generative AI: Converting Wade-Giles to Pinyin. *Cataloging & Classification Quarterly*, 63(4), 267–283.
<https://doi.org/10.1080/01639374.2025.2508956>
- Yale University Library. (2017). *Chinese studies: Romanization*.
<https://guides.library.yale.edu/China/Romanization>

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ МОВНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯПОНСЬКИХ МАРГІНАЛЬНИХ СУБКУЛЬТУР

Кіріковська А. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Мова є одним із найважливіших засобів вираження соціальної ідентичності. За допомогою вибору певних лексичних одиниць і стилю мовлення людина не лише передає інформацію, а й демонструє власні погляди, ставлення до оточення та належність до певної соціальної групи.

Ідентичність не є остаточно сформованою характеристикою людини, а значною мірою конструюється у процесі соціальної та мовної взаємодії (Birnie-Smith, 2022). Особливо виразно це виявляється у субкультурних спільнотах, представники яких використовують специфічну лексику для позначення характерних для групи осіб, явищ, предметів і видів діяльності. Такі одиниці демонструють обізнаність мовця з нормами певного середовища та можуть слугувати маркерами групової належності (Кравець, 2023).

Групова маркована лексика утворюється за допомогою скорочення, аббревіації, словоскладання, запозичення, семантичного переосмислення, метафоризації та мовної гри. Поняття *маргінальні субкультури* нами розглянуто як узагальнене позначення неоднорідних соціокультурних середовищ, що перебувають на периферії домінантних суспільних норм. До них умовно відносимо спільноти хікікоморі, молодіжні девіантні середовища та криміналізовані групи.

Одним із найвідоміших японських прикладів соціальної периферії є феномен хікікоморі 「引きこもり」 – тривалої соціальної ізоляції та обмеження участі людини в суспільному житті (Tan et al., 2021). У цифровій комунікації поряд із цією номінацією функціонують слова 不登校 (футо:ко) «тривале невідвідування школи», ニート (ні:то) «особа, яка не працює, не навчається і не проходить професійної підготовки», а також іронічне 自宅警備員 (джітакукейбін) буквально «охоронець власного дому».

Дослідження японськокомовних публікацій на платформі X засвідчує використання цих одиниць у повідомленнях людей, які мають досвід соціальної ізоляції, а також їхніх родичів і знайомих (Uchiyama et al., 2025). У повідомленнях від першої особи такі номінації можуть виконувати функцію самоопису, іронічного переосмислення власного становища та встановлення зв'язку з людьми, які мають подібний досвід.

Іншим прикладом є молодіжні девіантні та криміналізовані середовища. Лексемою ヤンキー (янкі) в японському соціальному контексті позначають молодь, пов'язану зі специфічним стилем поведінки, зовнішнім виглядом і груповою культурою. Дослідження молоді янкі на Окінаві демонструє формування в цьому середовищі особливих соціальних зв'язків і

культурних практик (Uchikoshi, 2020). Поряд функціонують номінації 暴走族 (бо:со:дзоку) «молодіжні мотоциклетні угруповання», 不良 (фурью) «девіантна молодь» і 半グレ (хангуру) кримінальні угруповання, що не належать до традиційних структур якудза. Залежно від контексту ці одиниці можуть використовуватися як зовнішні назви або засоби внутрішньогрупового позиціонування.

До криміналізованого соціокультурного середовища належить також якудза, що має власну систему ієрархічних відносин і специфічні мовні практики. Зокрема, 親分 (оябун) позначає керівника, 子分 (кобун) підлеглого члена групи, 舎弟 (шітей) молодшого за статусом члена, а 兄弟分 (кьо:дайбун) особу, з якою встановлено відносини символічного братерства. Ці номінації відображають місце людини в системі внутрішньогрупових зв'язків.

В аргі якудза також функціонують одиниці, утворені шляхом метафоричного або іронічного переосмислення. Наприклад, レンコン (ренкон) позначає револьвер через подібність його барабана до зрізу кореневища лотоса 蓮根; 大学 (дайгаку) «університет» може іронічно називати в'язницю як місце набуття кримінального досвіду; バックレ (бакуре), пов'язане з дієсловом ばっくれる «зникнути, втекти», позначає втечу або раптове зникнення. До арготичної лексики належать також ヤクネタ (якунета) «проблема для угруповання особа», ヒネ (хіне) «поліцейський» (下村, 2023). Використання таких одиниць дає змогу не лише називати специфічні явища, а й обмежувати доступ сторонніх до змісту комунікації.

Інший характер мовної самоідентифікації спостерігається у середовищі гяру, де важливу роль відіграють скорочення, аббревіації та мовна гра. Наприклад, とりま (торіма) є скороченою формою виразу とりあえず、まあ «передусім; поки що», а КУ утворено від 空気が読めない «не вміти читувати атмосферу». Ці одиниці не обмежуються мовленням гяру, проте їх активне використання у відповідному середовищі бере участь у формуванні пізнаного стилю неформальної молодіжної комунікації.

Отже, лексичні засоби мовної самоідентифікації японських маргінальних субкультур є неоднорідними за походженням і функціями. Вони можуть відображати соціальні ролі та внутрішню ієрархію, називати специфічний груповий досвід, приховувати зміст повідомлення від сторонніх або виражати іронічне ставлення мовця до власного становища. Їхня ідентифікаційна функція визначається контекстом уживання: одна й та сама одиниця може виступати самоназвою, внутрішньогруповим маркером або зовнішньою номінацією певної соціальної групи.

ЛІТЕРАТУРА

Кравець, О. І. (2023). Молодіжний соціолект мережевого простору та його письмова форма як атрибут сучасної японської молодіжної субкультури. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 26(1), 63–73.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2023.286188>

- Birnie-Smith, J. (2022). Investigating structure and agency in Chinese Indonesians' identity work. *Journal of Linguistic Anthropology*, 32(3), 561–584.
<https://doi.org/10.1111/jola.12375>
- Tan, M. P. J., Lee, W., & Kato, T. A. (2021). International experience of hikikomori (prolonged social withdrawal) and its relevance to psychiatric research. *BJPsych International*, 18(2), 34–37.
<https://doi.org/10.1192/bji.2020.20>
- Uchikoshi, M. (2020). Yankee youth and local communities in Okinawa: A focus on differences between the construction and manufacturing industries. *Peace Studies*, 54, 71–90.
<https://doi.org/10.50848/psaj.54005>
- Uchiyama, M. A., Bekki, H., McMann, T., Li, Z., & Mackey, T. (2025). Characterizing experiences with hikikomori syndrome on Twitter among Japanese-language users: Qualitative infodemiology content analysis. *JMIR Infodemiology*, 5, e65610.
<https://doi.org/10.2196/65610>
- 下村, 忠利. (2023). 刑事弁護人のための隠語・俗語・実務用語辞典 (第2版). 現代人文社.

КОНОТАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗМЕНШУВАЛЬНО-ПЕСТЛИВИХ ФОРМ РОДИННИХ ТЕРМІНІВ У ТУРЕЦЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ

Козлов Ю. І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Покровська І. Л.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Турецька мова належить до тих мов, у яких система термінів спорідненості вирізняється лексичним багатством і структурною розгалуженістю: на позначення одного й того самого родинного зв'язку часто існує кілька одиниць, диференційованих за лінією спорідненості (материнська / батьківська), віком, статтю та ступенем формальності спілкування. Ця термінологія активно функціонує не лише в номінативній, а й в апелятивній функції, оскільки в турецькому розмовному мовленні відсутній нейтральний аналог англійського *you* чи української форми звертання до незнайомця, тому мовці послуговуються саме родинними термінами (*abi*, *abla*, *teyze*, *atca*) для встановлення контакту з чужими людьми.

Актуальність теми зумовлена тим, що зменшувально-пестливі форми родинних термінів становлять один із найпродуктивніших засобів вираження позитивної конотації в турецькій розмовній мові, проте їхній конотативний потенціал усе ще недостатньо системно описаний у вітчизняній тюркології. Конотацію в сучасному мовознавстві визначають як факультативний, проте регулярно відтворюваний компонент значення мовної одиниці, що передає

емоційно-оцінне й експресивно-стилістичне ставлення мовця до предмета висловлення, накладаючись на денотативне значення слова.

У турецькій мові головним морфологічним засобом творення зменшувально-пестливих форм родинних термінів є афікс *-lık* (з фонетичними варіантами *-lık / -lık / -lık / -lık* та *-lık / -lık / -lık / -lık* після глухих приголосних), який у поєднанні з афіксом присвійності 1-ої особи однини *-ım* утворює злитий формант *-lıđım*: *anne – anneciliđım* («матусю»), *baba – babaciliđım* («татку»), *abla – ablaciliđım* («люба сестро»), *teyze – teyzeciliđım* («тітонька»), *dede – dedeciliđım* («дідусю»). Приєднання присвійного афікса тут виконує не так граматичну (посесивну), як прагматичну функцію: він сигналізує психологічну близькість і теплоту стосунків між комунікантами, тому вважається одним із конвенціоналізованих маркерів ввічливості й ласки в розмовному мовленні (Özer & İbe, 2022).

Конотативний потенціал таких форм реалізується в кількох напрямках. По-перше, вони виражають позитивну емоційну оцінку: ніжність, турботу, замилювання (переважно в родинному й дитячому мовленні). По-друге, форми на кшталт *abiciđım, ablacıđım, teyzeciliđım* використовуються за межами родинного кола як засіб фатичної комунікації – для пом'якшення прохання, скорочення соціальної дистанції з незнайомцем чи створення атмосфери довіри в сфері обслуговування. По-третє, окремі форми здатні набувати ситуативно негативної, іронічної чи фамільярної конотації, коли пестливий суфікс уживається з відтінком поблажливості або сарказму, що засвідчує амбівалентність зменшувально-пестливих утворень і залежність їхньої семантики від контексту та інтонації (Demirgüneş, Çelik & İşeri, 2015).

Дослідники турецької системи звертань (Özer & İbe, 2022) виокремлюють родинні терміни та псевдорозинні терміни (*fictive kinship terms*) в окрему підгрупу номінативних звертань поряд із термінами ласки, титулами та почесними зверненнями, наголошуючи на тому, що подібна розгалуженість є мовним відображенням колективістського типу турецької культури, в якій кожен член соціуму марковано відповідно до вікової і статусної позиції співрозмовника. Отже, зменшувально-пестливі форми родинних термінів у турецькому розмовному мовленні виконують не лише емотивну, а й соціопрагматичну функцію – вони моделюють родинний тип стосунків навіть поза межами кровної спорідненості, що є яскравим виявом лінгвокультурної специфіки турецького соціуму.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в зіставному аналізі конотативного потенціалу зменшувально-пестливих форм родинних термінів турецької та української мов, що дозволить глибше з'ясувати лінгвокультурні механізми вираження емоційно-оцінних значень у спорідненій за структурою, але типологічно різних мовних системах.

ЛІТЕРАТУРА

Покровська, І. Л. (2011). Лексичні засоби вираження ввічливості та поваги у текстах епістолярного стилю сучасної турецької мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, (20), 375–382.

- Bayrak İşcanoğlu, İ. (2018). Türk ve Kırgız ninnilerinde çocuklar için kullanılan hitaplar. *Gazi Türkiyat*, (22), 181–201.
- Bayyurt, Y., & Bayraktaroğlu, A. (2001). The use of pronouns and terms of address in Turkish service encounters. In A. Bayraktaroğlu & M. Sifianou (Eds.), *Linguistic politeness: A case of Greek and Turkish* (pp. 209–240). John Benjamins.
- Demirgüneş, S., Çelik, T., & İşeri, K. (2015). Türkçe ders kitaplarında akrabalık kavramları. *Researcher: Social Science Studies*, 3(2), 1–13.
- Emiroğlu, S. (2013). *Akrabalık adları*. Türk Dili ve Edebiyatı. <https://www.turkedebiyati.org/akrabalik-adlari/>
- Hirik, E. (2017). Türkiye Türkçesi atasözlerinde akrabalık bildiren kelimeler ve duygu değerleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1726–1746.
- Özer, N., & İbe Akcan, P. (2022). Türkçede hitap ifadeleri: Anlam ve sözcük türü temelinde bir ulamlama. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 382–407. <https://doi.org/10.32321/cutad.1000242>
- Terms of endearment and diminutive affixes in Turkish*. (n.d.). Elon.io. <https://elon.io/grammar/turkish/pragmatics/affection-endearment>

РЕЛІГІЙНЕ ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ НІХОНДЖІНРОН У НІХОНКЬО

Козубенко М. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Голець О. Я.**

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Націоналістична теорія *ніхонджінрон* (日本人論 – досл. *теорія про японців*), реалізована в японському літературному дискурсі другої половини ХХ ст., що налічує тисячі публікацій, постала основним джерелом для формування ідеї про те, що означає бути японцем. Зважаючи на цілий перелік моральних та етичних уявлень про японську націю наявних у *ніхонджінрон*, можна поставити запитання: чи мають ключові її засади релігійне значення для її послідовників? Для відповіді на нього доцільним є розгляд ідеї єдиної релігії *ніхонкьо* (日本教 – досл. *релігія Японії*), запропонованої Ісаєю Бен-Дасаном.

Слід зазначити, що сам Бен-Дасан не згадує теорію *ніхонджінрон* у своїх працях, однак, попри окремість ідеї *ніхонкьо*, їм притаманний ряд спільних рис, що дозволяє співставляти їх паралельно одна одній. У межах цього дослідження зосередимося на унікальності, ексклюзивності, антропоцентризмі, всеохопності та потаємності.

У своїй праці «Японці та євреї» (1970) Бен-Дасан вперше описує *ніхонкьо*, релігію, яку сповідують усі без виключення японці, незалежно від

їхньої особистої релігійної ідентифікації (Ben-Dasan, 1972, с. 90). Натомість будь-які інші релігійні вчення вважаються лише групами, що оперують в її межах, якими вони стають завдяки природній схильності японців до перевтілювання на свій лад усього «чужого». Автор стверджує, що японці просто не усвідомлюють факту своєї приналежності до релігії Японії, при цьому живучи в рамках її вчення, підкоряючись її заборонам тощо (Ben-Dasan, 1972, с. 90). Це пояснюється, зокрема, тим, що до оприлюднення напрацювань Бен-Дасана ніхонкьо не було описано письмово. Її несистематичність не дозволяє розглядати її зі звичної теологічної точки зору – розділяючи логічну структуру її доктрини та її соціальну функцію (Toshikazu, 2005).

Так, невід'ємність мінливої соціальної складової ніхонкьо призводить до проблематичності фіксації в ній чітко визначеної догми – особливості, неординарності якої особливо приваблювала прихильників. Іншими словами, ніхонкьо не містить в собі сталу систему суворих обмежувальних принципів, які б залишалися незмінними, незалежно від людської діяльності (Toshikazu, 2005). У той самий час своєрідну функцію догми виконує концепція «повітря» (空気 /*kūki*/ – *повітря, атмосфера*). «Повітря» – імпліцитні нормативні обмеження, які керують японцями в питаннях дії чи бездіяння. Воно не є послідовним чи чітко визначуваним явищем, оскільки з'являється лише в умовах конкретних соціальних ситуацій та стає абсолютним для всіх задіяних в них індивідів (Toshikazu, 2005). Саме через ключовий в розумінні повітря фактор приналежності до тих чи інших обставин, воно стає незбагненим для людей поза ними та не може бути раціонально пояснено задіяними особами. Це й стає перепорою для іноземців на шляху пізнання ніхонкьо, а, відповідно, і японськості (Befu, 2001, с. 137–138; Toshikazu, 2005).

Окремо слід зазначити про «таїнства» ніхонкьо, перелік яких наводять у своїй праці «Соціологія ніхонкьо» (1981) Шіхіей Ямамото (справжнє ім'я Бен-Дасана) та Наокі Комуро: людина, природа, справжні наміри, непорочність, ієрархія та шлюб (Befu, 2001, с. 138–140). На відміну від християнського уявлення про поняття «таїнств» як практик, через які тим чи іншим чином відбувається взаємодія із божою благодаттю, у ніхонкьо воно набуває абстрактнішого сенсу. Це взаємопов'язані та часто взаємовизначальні концепти, що за своєю сутністю репрезентують традиційні цінності японської культури, за якими узгоджується японський порядок ведення життя (Befu, 2001, с. 138).

Тісний зв'язок таїнств із ідентичністю найяскравіше проявляється в концепціях «людини» (人間 /*нінген*/) та «фактів» (実情 /*дзйіудзьо*/), що сприяють формуванню одного з основних принципів ніхонкьо – антропоцентризму, а саме зосередженню уваги на піднесенні стосунків та взаємодій між людьми в суспільстві. Таку думку про ключовий характер міжособистісних стосунків для японського суспільства розділяють і прихильники ніхонджінрон, а саме ідентичність (етнічну, національну чи особисту), можна назвати її ядром (Befu, 2001, с. 139, 149). Так, у ніхонкьо

самість визначається з точки зору інших. Бен-Дасан вживає словосполучення お前のお前 /o-mae-no o-mae/ – досл. *твій ти*, іншими словами, наголошуючи на тому, що «я існую лише як хтось інший для тебе» (Ben-Dasan, 1972, с. 104). «Факти» ж, упротиріч назві, – не чиста реальність, а така, що була змінена чи інтерпретована крізь призму людських почуттів та стосунків, тобто пройшла крізь «повітря». Людські емоції та фактична інформація зрівнюються в своїй валідності виступати як базис для прийняття рішень та будь-якої взаємодії між індивідами (Befu, 2001, с. 136).

Таким чином, хоча Бен-Дасан і не пов'язує свою концепцію ніхонкьо із ніхонджінрон напрямку, їхні ідеї часто є тотожними, сумісними та послідовними. Тісний зв'язок із ідентичністю та соціальними взаємодіями уможлиблює їхню інтерпретацію як під релігійним, так і націоналістичним кутом.

ЛІТЕРАТУРА

- Befu, H. (2001). *Hegemony of Homogeneity: An Anthropological Analysis of Nihonjinron*. Trans Pacific Press.
- Ben-Dasan, I. (1972). *The Japanese and the Jews* (Richard L. Gage Trans.) Weatherhill. (Original work published 1970).
- Toshikazu, S. (2005, October 10). ドグマの正体. 日本教の構造～山本七平の研究. https://www.ne.jp/asahi/ts/hp/file1_structure/file1002_02_02_dogma.html

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ФОНЕТИКИ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Коломоєць Ю. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

На початковому етапі навчання практичної фонетики корейської мови одним із найскладніших лінгводидактичних завдань є оволодіння вимовою. Мовленнєві звички рідної мови створюють стійку перешкоду для правильної артикуляції в іноземній мові, сильно впливають на формування фонетичної компетенції у дорослих здобувачів освіти (정명숙, 2002, с. 420), бо корейська фонетична система має прості, напружені та придихові приголосні (ㄱ [g/k] – ㅋ [kk] – ㆁ [ŋ]), акустично-близькі голосні фонем (ㅏ [eo] – ㅓ [o]), диференціація яких залежить від положення та рухів органів мовлення. Дорослі мовці схильні сприймати та відтворювати звуки іноземної мови через призму фонетичного ладу рідної мови, що призводить до систематичних порушень артикуляції корейської мови (정명숙 & 이경희, 2000).

В умовах дистанційного навчання ця проблема набуває особливої актуальності. Онлайн заняття, на відміну від традиційних аудиторних занять, обмежують можливість якісного контролю вимови через екран, і це призводить до зростання тенденції академічної пасивності та виникненню

психологічного бар'єру. У студентів під час аудиторних пар є більше можливостей взаємодії з викладачем і одне з одним, в той час як онлайн заняття значно послаблюють комунікативну активність здобувачів освіти. Так як корейська фонетична система вимагає концентрації та різноманітності методичних підходів, використання презентацій, аудіо та відео не мають такої ефективності, як живе залучення студентів.

Сучасні концепції корейської лінгводидактики констатують, що навчання фонетики має спиратися на внутрішню мотивацію здобувача освіти та стимулювати активну мовленнєву діяльність (신지영 외, 2015). Щоб досягнути балансу між точністю вимови та плавністю мовлення, методичний процес повинен охоплювати два ключові вектори одночасно: артикуляційне тренування та розвиток слухового сприйняття (박기영 & 이정민, 2018, с. 78). Поєднання різноманітних ігрових, цифрових та аудіальних методів є найбільш ефективним комбінованим підходом у дистанційному навчанні.

Подолання українсько-корейської фонетичної інтерференції, зокрема диференціація опозиційних звуків таких як ㅂ [b/p] – ㅃ [pp] – ㅍ [p] – це ключові проблеми на початковому етапі вивчення практичної фонетики корейської мови. Для вирішення цієї проблеми залучаються слухові, зорові та цифрові інтерактивні методи, які сприяють автоматизації артикуляційних навичок та зменшують психоемоційну напругу.

1. Розвиток фонематичного слуху та аналітичних навичок.

Навчання відбувається за принципом концентризму: від ідентифікації окремих графем до розуміння цілісного живого мовлення, шляхом проведення фонетичних диктантів та транскрибування автентичних аудіотекстів, адаптованих до їх поточного рівня знань. Це дає змогу студентам поступово знайомитися зі автентичною вимовою та вчитися фіксувати релевантні фонологічні відмінності. Згодом, під час навчання студенти можуть відрізнити вже вивчені слова та граматики в мовленні, розвивають навичку правильного написання незнайомих слів за акустичними ознаками.

2. Кінестетичний метод беззвучної артикуляції («Silent Speaking»).

Другим ефективним інструментом є методика беззвучної артикуляції («Silent Speaking»), яка спрямована на візуалізування рухів артикуляційного апарату та їх кінестетичне засвоєння. Інтерактивна специфіка цієї вправи полягає в тому, що студент відтворює слово або словосполучення із вимкненим мікрофоном, тоді як інші учасники освітнього процесу мають верифікувати лексему за візуальними ознаками. Такий підхід дає змогу акцентувати увагу на нормативному положенні губ і язика під час вимови специфічних звуків, розвиває спостережливість та суттєво знижує рівень психологічної тривожності на початковому етапі вивчення мови.

3. Технології автоматизованого розпізнавання мовлення для самоконтролю.

У контексті дистанційного навчання для самоконтролю та перевірки засвоєного матеріалу використовують автоматизоване голосове введення, що є невід'ємним інструментом навчання. Читання мінімальних пар (ㅁㅁ [pang] – ㅁㅁㅁ [ppang]) або фонетично схожих словосполучень (코피 나다 [kopi

nada] – 커피 나오다 [koepi naoda]) дає об'єктивний зворотній зв'язок і може вказати на слабкі місця та помилки. Студент бачить миттєвий результат, підвищується мотивація до корекції вимови та її самовдосконалення.

Таким чином, подолання інтерференційного бар'єра та формування нормативної вимови у дорослих здобувачів освіти у дистанційному форматі вимагають синхронної інтеграції традиційних методів та сучасних технологій. Систематичний розвиток фонематичного слуху за принципом від простого до складного забезпечує надійну аналітичну базу для розпізнавання фонологічних ознак мови. Водночас інтеграція кінестетичного методу беззвучної артикуляції («Silent Speaking») та технологій автоматизованого розпізнавання мовлення дозволяє компенсувати брак безпосереднього аудиторного контакту. Такий підхід не лише оптимізує процес корекції вимови, а й підвищує внутрішню мотивацію та навички студентів, мінімізуючи психологічну тривожність на початкових етапах навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Carruthers, R. (1987). Teaching pronunciation. In M. H. Long & J. C. Richards (Eds.), *Methodology in TESOL: A book of readings* (pp. 193–204). Heinle & Heinle Publishers.
- Dalton, C., & Seidlhofer, B. (1994). *Pronunciation*. Oxford University Press.
- 박기영, & 이정민. (2018). 한국어 발음 어떻게 가르칠 것인가. 역락.
- 신지영, 정명숙, & 이경희. (2015). 한국어 교사가 꼭 알아야 할 한국어 발음 교육의 이론과 실제. 한글파크.
- 정명숙. (2002). 한국어 발음교육의 내용과 방법. 한국문화사.
- 정명숙, & 이경희. (2000). 학습자 모국어의 변이음 정보를 이용한 한국어 발음 교육의 효과. *한국어교육*, 11(2), 151–167.

ЧАСТОТНІСТЬ ВИГУКУ ЯК ХАРАКТЕРНИЙ МАРКЕР МОВИ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯПОНІЇ

Комарницька Т. К.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Мова масової культури вбачається як новітній субстандарт, що має свою специфіку на всіх мовних рівнях і характеризується численними мовними девіаціями (інноваціями?). Сучасна поп-культура Японії використовує мову здебільшого з сугестивно-маніпулятивною метою, а тому вербальна частина масово-культурного повідомлення є максимально емоційною, що досягається залученням одиниць усіх мовних рівнів, однією з яких є вигук.

За нашими спостереженнями, у мові різних жанрів японської масової культури вигук здебільшого або вживаються як окремі синтаксичні одиниці, або ж оформлюють неповні речення, замінюючи собою присудок. Розглянемо приклад – уривок із розважального телешоу:

-さ、どちらが女性かお尻をオープン!

-おおおお!
 -ああああ!
 -いいえ!
 -わかんない!
 -これは形見たら。。。
 -さすが。。。
 -これ、Aでしょう。
 -A? こっちもBですけど、私もAにしたいとか。。。
 -Bにします。
 -じゃ、A、B と決定いたしました。それでは、お二人も両尻に三回のキ スをして!
 -すげ!
 -おおおお!

Як бачимо, чимало реплік учасників телешоу складаються з одного лише вигуку – первинного (おおおお! ; ああああ!) чи вторинного (いいえ! ; すげ!), що, з одного боку, додає повідомленню емоційності і здатності привернути увагу глядача шоу, проте, з іншого, позбавляє його інформативності і робить його залежним від відеоряду.

Заголовок однієї з серій аніме おるちゅばんエビちゅ має такий вигляд: まあくん、ヴォオオオ! でちゅ, де вигук ヴォオオオ! фактично вжито у ролі іменної частини складного іменного присудка (якщо трактувати оказіональне でちゅ як спотворену форму зв'язки です).

У поп-пісні гурту «Morning Musume», що практично повністю складається з неповних речень, брак присудка неначе «компенсується» повсякчасним уживанням одиниці «TIKI BUN TIKI BUN» (в офіційному тексті пісні вона записана саме великими літерами), яка, вочевидь, є вигуком-оказіоналізмом:

「今日は良いか」と甘い自分に

TIKI BUN TIKI BUN

「私なんて」と親に八つ当たり

TIKI BUN TIKI BUN

寝不足は

寝るしか無い

悔しながらに負けを認める

TIKI BUN TIKI BUN

不条理すぎて苦虫を噛む

TIKI BUN TIKI BUN.

Як бачимо, особливістю синтаксичної організації цього тексту є те, що неповні речення закінчуються не на іменник і не на іменну основу складного дієслова (що є типовим способом побудови неповних речень у японській мові), а на вигук (наскільки розуміємо, слово TIKI BUN можна віднести саме до цієї частини мови). Отже, перед нами приклад наслідування вже не просто повсякденного просторічного мовлення, що є типовим для мови масової культури, а, напевне, мовлення дитячого, адже замінювати вигуками невідомі повнозначні слова – це швидше прерогатива саме дітей. Відповідно, емоція в цьому тексті замінює собою інформацію (Комарницька, 2026, с. 360).

Нерідко приспіву популярних японських пісень узагалі представлені лише вигуками (які з синтаксичної позиції можна трактувати як окремі речення, тут нам імпонує термінологія О. Есперсена – «аморфні речення» (Jespersen, 1924)):

Oh oh oh oh oh

Oh oh oh oh oh

Oh oh oh oh oh

Oh oh oh oh oh oh yeah yeah !

А те, що в цьому разі навіть вигук є запозиченнями з англійської, зайвий раз демонструє масштаби засилля англізмів у мові масової культури Японії. До речі, цілком можливо, що й у зловживанні неповними реченнями у мові масової культури можна помітити вплив американської культури, оскільки відомою є сучасна тенденція до вживання неповних речень і скорочених форм в американському варіанті англійської (ґрепмун, 2015, с. 33).

Отже, своєрідною «нормою» для мови масової культури є обмеження вживання повнозначних частин мови і зростання частотності вигуків, які є виразниками емоцій, а не носіями інформації; при цьому подеколи залучення вигуків тягне за собою неабияке відхилення від традиційної будови речення.

ЛІТЕРАТУРА

Комарницька, Т. К. (2026). *Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку* [Дисертація доктора філологічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].

Jespersen, O. (1924). *The philosophy of grammar*. Routledge.

ґрепмун, А. (2015). The status of the English language in the modern communicative space. In *Шостий міжнародний науковий форум. Сучасна англістика: До 85-річчя кафедри англійської філології* (с. 32–33). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

ІНВЕРСІЯ В ЯПОНЬКОМУ СИНТАКСИСІ: ВІД РИТОРИЧНОЇ ФІГУРИ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ (ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Комісаров К. Ю.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Боришполець Ю. В.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Засвоєння синтаксичної системи японської мови, поза сумнівом, є одним із найскладніших етапів підготовки здобувачів вищої освіти. Базовою нормою японського синтаксису є жорстка послідовність елементів за схемою SOV (Subject – Object – Verb), де присудок обов'язково закриває висловлення. Втім, у реальному функціонуванні мови спостерігаються регулярні відхилення від канонічного порядку слів шляхом застосування

інверсії – «точі» (倒置) або «точіхо» (倒置法). З погляду лінгводидактики, важливо розмежовувати інверсію як свідомий риторичний прийом у писемному мовленні та як спонтанну комунікативну стратегію в усному дискурсі.

У писемно-стилістичній традиції (художня література, публіцистика, реклама) інверсія розглядається як маркована риторична фігура (修辭法). Аналіз сучасних досліджень зі стилістики виділяє три ключові прагматичні функції «тбчіхо» (Roaster, 2021; Writing Hack, n.d.; Nakamura, 2020).

Емфатичне акцентування (強調): винесення ключового компонента на нетипову позицію створює смисловий фокус висловлення.

Створення емоційного підтексту та відгону (余韻): зміна порядку компонентів формує ефект роздумів, паузи чи незавершеності.

1. Ритмізація дискурсу: чергування канонічних та інвертованих структур запобігає надмірній монотонності викладу інформації.

Натомість у дослідженнях усного мовлення «ханаші-котоба» (話し言葉) виявлено зовсім іншу природу інверсії. Як доводить Ішікава Со (Ishikawa, 2009), усномовна інверсія рідко є свідомим риторичним прийомом. Результати емпіричного аналізу корпусу усних дискурсів свідчать, що інверсія підмета становить лише близько 0.9% від усіх висловлень (або 5.3% серед речень із експліцитно вираженим підметом). При цьому частота та характер інверсії критично залежать від жанрово-стильової специфіки дискурсу (談話資料の性格). У побутових спонтанних діалогах (日常会話) частота інверсії є найвищою (1,3%) і зачіпає особові займенники першої особи (私, 僕), виконує функцію вираження вагання, ніяковості або суб'єктивної стриманості (ためらい) мовця під час висловлення власної думки. У підготовленому мовленні (радіоефіри, телеінтерв'ю) частота інверсії знижується до 0,3%–0,7%, оскільки обмежений час та наявність попереднього плану спонукають мовців до використання структурованих нормативних конструкцій. У спортивних репортажах (テレビ実況) інверсія сягає 1,2%, проте її основними об'єктами є власні назви та іменникові групи. Окрім того, дослідник фіксує компенсаторну функцію (補足) усномовної інверсії, коли мовець додає підмет після присудка внаслідок усвідомлення інформаційної недостатності вже згенерованого фрагмента висловлення. Важливими є й синтаксичні обмеження усної інверсії: наприклад, під час опису подій у реальному часі вказівний займенник «коре» (これ) ніколи не піддається інверсії, а у постпозиції власних назв у репортажі часто відбувається редукція відмінкових часток.

У процесі викладання японської мови українським студентам виникає специфічна методична проблематика, зумовлена міжмовною інтерференцією. В українській мові вільний порядок слів є природним інструментом актуального членування. Це спричиняє дві протилежні крайності у навчанні. На початковому етапі (N5–N4 за шкалою JLPT) студенти схильні хаотично переносити українську гнучкість синтаксису в японську мову, ігноруючи базовий принцип SOV. На просунутому етапі (N3–N1) виникає гіперкорекція – сформована установка про «непорушність»

присудка наприкінці речення заважає студентам адекватно розпізнавати емоційні нюанси вагання (ためらい) в усній комунікації та ефективно використовувати стилістичний потенціал «точіхо» у власних письмових роботах.

Для формування повноцінної мовної та прагматичної компетенції студентів-філологів пропонується дидактична модель, яка передбачає розмежування трьох рівнів функціонування японського синтаксису:

- граматична норма (SOV) як базова модель нейтральної комунікації;
- писемна риторика (修辞法), що передбачає аналіз художніх та рекламних текстів для засвоєння функцій акцентування, ритмізації та створення підтексту (余韻);
- усна комунікативна постпозиція (補足・ためらい), пов'язана з роботою з автентичними аудіо- та відеозаписами для розуміння спонтанної інверсії та маркерів суб'єктивної стриманості в розмовній мові.

На нашу думку, саме такий інтегрований підхід дозволяє українським студентам долати «синтаксичний затиск», розрізняти стильові реєстри та опановувати японську мову не лише як сукупність граматичних правил, а й як гнучкий комунікативний інструмент.

ЛІТЕРАТУРА

- Ishikawa, S. (2009). 話しことばにおける主語の倒置 [Subject inversion in spoken language]. 早稲田大学大学院文学研究科紀要 (Journal of the Graduate School of Letters, Waseda University), 53(3), 1–14.
- Nakamura. (2020, May 22). 『倒置法って、おもしろい』——書いて実感する書き方の技 [Inversion is interesting: Writing techniques you feel as you write]. Note.
<https://note.com/nakamura0522/n/n951b2b4de9b6>
- Roaster. (2021, March 15). 【例文付き】倒置法とはどんな技法？ 文章を印象的にするテクニックを解説 [What is inversion? Explaining techniques to make writing impressive].
<https://edit.roaster.co.jp/writing/5909/>
- Writing Hack. (n.d.). 倒置法とは？ 3つの効果と注意点【例文つきで簡単解説】 [What is inversion? 3 effects and points to note].
<https://xn--3kq3hlnz13dlw7bzic.jp/inversion-method/>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРАБСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ІДІОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Кононенко В. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Актуальність дослідження зумовлена інтенсифікацією міжкультурних зв'язків між Україною та країнами арабського світу, що потребує високої точності перекладу художніх та публіцистичних текстів. Фразеологічний

фонд будь-якої мови є найменш адаптованим до прямого міжмовного перенесення, оскільки він зберігає унікальний історичний, релігійний та побутовий досвід етносу. Ідіоматика виступає своєрідним «дзеркалом менталітету» народу. В арабській мовній картині світу віддзеркалені специфічні природно-кліматичні умови (життя в пустелі), кочовий побут предків, а також глибокий вплив ісламської релігійної традиції. Для українського перекладача адекватне відтворення цієї образності є значним викликом, оскільки вимагає не просто механічної заміни слів, а пошуку прагматичних та етнокультурних відповідників, які будуть зрозумілими українському реципієнту без втрати національного колориту оригіналу.

У сучасній фразеології класифікація сталих словосполучень ґрунтується передусім на характері семантичних зв'язків між їхніми компонентами та ступені вмотивованості цілісного значення фразеологічної одиниці. З огляду на ступінь семантичної злитості й мотивованості компонентів у складі фразеологізмів традиційно виокремлюють три основні групи: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення (Кочерган, 2006, с. 319–320).

Фразеологічні зрощення характеризуються повною втратою зв'язку між первинним значенням слів та фінальним змістом виразу. Наприклад, вираз *على بكرة أبيه* означає «на верблюдиці його батька», перекладається як «усі до одного» або «повністю».

Фразеологічні єдності зберігають певну прозорість внутрішньої форми, де загальне значення виводиться через метафоризацію. Сюди належать численні вирази, пов'язані з тваринами або пустелею, як-от *سفينة الصحراء* – «корабель пустелі» (верблюд).

Фразеологічні сполучення демонструють вищий рівень аналітичності, де один із компонентів зберігає своє пряме значення, а інший є зв'язаним. Розуміння цієї градації є ключовим для перекладача, адже тип фразеологізму безпосередньо визначає стратегію його відтворення. Пошук перекладацьких еквівалентів для арабської ідіоматики в українській мові підпорядкований концепції функціонально-прагматичної адекватності.

Залежно від етнокультурної близькості образів виділяють три основні типи відповідників. Повні еквіваленти зустрічаються відносно рідко і переважно охоплюють універсальні людські поняття, анатомічні метафори або запозичення з античних джерел. Наприклад, арабський вираз *من الألف إلى الياء* буквально означає «від аліфа до йа» (перша і остання літери арабської абетки). В українській мові він має абсолютний тотожний повний еквівалент «від А до Я». Сюди ж можна віднести вираз *لحم ودم* – «кров і плоть» (про кровних родичів чи людську природу). У таких випадках збігаються і денотативне значення, і метафоричний образ, і стилістичне забарвлення.

Часткові еквіваленти (фразеологічні аналоги) репрезентують ситуації, коли арабська та українська мови передають одне й те саме поняття, але за допомогою різних культурних образів. Це найширша група для дослідження. Наприклад, для вираження стану крайнього переляку або шоку в арабській мові кажуть *طارت عقولهم* – «їхні розуми полетіли», тоді як в українській традиції

частіше використовують образи «серце в п'яти сховалося» або «волосся дибки стало». Інший яскравий приклад – вираз *المستجير من الرمضاء بالنار*, що буквально перекладається як «мов той, хто шукає порятунку від розпеченого піску у вогні». В українській лінгвокультурі для цього існує точний аналог «з вогню та в полум'я» або «з дощу та під ринву». Тут можна прослідкувати заміну пустельного маркеру (розпечений пісок) на більш звичний для українців природний елемент (дощ, полум'я).

Безеквівалентні ідіоми становлять найбільшу практичну складність. Вони зазвичай мають глибоке релігійне або історичне коріння. Величезний пласт арабської ідіоматики побудований на ісламських формулах, які в повсякденному мовленні втратили виключно релігійний контекст і стали маркерами етикету. Вираз *بارك الله فيك* – «хай благословить тебе Аллаг» у медіа-дискурсі чи побуті часто функціонує просто як вираз щирої вдячності – «красно дякую». Для відтворення таких одиниць перекладачі змушені вдаватися до описового перекладу, контекстуальних заміन або калькування з обов'язковим текстовим коментарем (винесенням у зноски), щоб не спотворити прагматику оригінального тексту та зберегти його етнографічну цінність.

Головні труднощі перекладу арабських фразеологізмів та ідіом українською мовою зумовлені кардинальною розбіжністю в образному мисленні двох народів. Арабська фразеологія значною мірою спирається на реалії бедуїнського життя та ісламську догматику, тоді як українська – на землеробський побут та християнську традицію. Ефективний переклад вимагає від фахівця не лише мовної компетентності, а й глибоких фонових знань (соціокультурного підґрунтя). Найбільш гнучкою та виправданою стратегією при роботі з медійними та художніми текстами є пошук функціональних аналогів, який дозволяє зберегти динаміку сприйняття тексту українським читачем.

ЛІТЕРАТУРА

Кочерган, М. П. (2006). *Загальне мовознавство*. Академія.

ДИГЛОСІЯ В СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Копчак О. І.

*Київський національний лінгвістичний університет
Національна академія Служби безпеки України*

Диглосія (від грец. *δίγλωσσος* – «двомовний») у широкому розумінні, запропонованому Фішманом, визначається як соціолінгвістична ситуація, за якої в межах однієї мовної спільноти дві функціонально розмежовані мовні системи перебувають у відношенні додаткового розподілу: високий (H – *High*) різновид використовується переважно у формальних, офіційних і писемних

сферах, тоді як низький (L – Low) – у повсякденному неформальному спілкуванні (Fishman, 1967). Класичне визначення Фергюсона передбачало співіснування функціонально диференційованих різновидів у межах однієї мовної спільноти (Ferguson, 1959), однак розширене тлумачення, введене Фішманом, дає змогу аналізувати випадки функціонального розподілу між різними мовами.

Перська мова виступає одним із найпоказовіших, хоча й дискусійних, прикладів диглосії. Як зазначає Вонсала, «однією з характерних рис мовної ситуації в сучасному Ірані є співіснування двох стандартів новоперської мови: писемного (کتابی [ketābi]) та розмовного (گفتاری [goftāri])» (Wąsala, 2023). Це співіснування значною мірою визначає специфіку перекладацької роботи, оскільки перекладач постійно балансує між двома реєстрами, кожен із яких має власні фонетичні, морфологічні, синтаксичні та лексичні особливості.

Наукова дискусія щодо статусу перської мови триває понад чотири десятиліття. Її основні підходи можна звести до трьох позицій: 1) перська мова є яскравим прикладом диглосії, оскільки граматичні розходження між писемним та розмовним варіантами настільки ж значні, як між двома незалежними мовами (Jeremiás, 1984); 2) пропонується концепція «гомоглосії», згідно з якою в перській мові немає фіксованих і взаємовиключних норм – варіанти значною мірою перетинаються, утворюючи соціолектний континуум (Perry, 2003); 3) вводиться поняття «прогресивних градієнтів диглосії» з акцентом на специфіці перської мовної ситуації порівняно з класичними випадками диглосії (арабською, грецькою, швейцарською німецькою), а підвищення рівня грамотності в Ірані сприяло ширшому володінню книжним і розмовним різновидами, унаслідок чого їхнє чергування може виконувати не лише соціальну, а й стилістично-прагматичну функцію (Spooner, 2012).

Диглосна ситуація в перській мові не є ізольованим мовним явищем – вона формується під впливом трьох взаємопов'язаних чинників: 1) багатомовності та білінгвізму – Іран є багатоетнічною державою, де на тлі загальнонаціональної перської мови функціонують численні етнічні мови та діалекти: азербайджанська, курдська, лурська, белуджійська, арабська та інші; історично функціональний розподіл сфер відбувався через білінгвізм з арабською, що дозволило писемній і розмовній перській зберігати взаєморозуміння (Perry, 2003; Rossi, 2007); 2) ісламської традиції – арабська лексика функціонує переважно у високому реєстрі, посилюючи диглосний розрив (Rossi, 2007); 3) таарофу – системи мовленнєвого й поведінкового етикету, що регулює вираження ввічливості, соціальної дистанції та статусних відносин і впливає на вибір мовних засобів відповідно до комунікативної ситуації. Для перекладача це означає необхідність адекватної передачі соціальної дистанції та прагматичного значення таарофних формул засобами мови перекладу.

Аналіз системних розбіжностей між книжним і розмовним різновидами перської мови свідчить, що диглосія охоплює всі мовні рівні, безпосередньо впливаючи на перекладацьку практику: 1) на фонетичному рівні розмовне

мовлення характеризується редукцією голосних, елізією та асиміляцією окремих звуків, а також іншими фонетичними змінами, що відрізняють його від більш консервативної вимовної норми книжного мовлення. Для усного перекладу це створює додаткові труднощі під час сприйняття та ідентифікації лексичних й граматичних форм, що потребує врахування контекстуальних та фонетичних особливостей розмовного мовлення; 2) на графічному рівні розмовні форми можуть передаватися в писемному мовленні за допомогою нестандартних скорочень і специфічних графічних репрезентацій, що ускладнює їхню інтерпретацію перекладачем; 3) морфологічний рівень характеризується редукцією та фонетичною трансформацією окремих граматичних форм, особливостями реалізації дієслівних і займенникових форм, а також активною енклітизацією; це змушує перекладача здійснювати додаткову лінгвістичну ідентифікацію трансформованих морфологічних форм, які часто не фіксуються в традиційних лексикографічних джерелах; 4) на синтаксичному рівні спостерігається більша варіативність структури висловлювання, особливості актуального членування, еліipsis та використання конструкцій, властивих неформальному усному мовленню, що вимагає від перекладача точної інтерпретації логіко-емоційних акцентів і коректного моделювання комунікативної структури в мові перекладу; 5) лексичний рівень відзначається виразною стилістичною диференціацією: консервативний книжний фонд із високою питомою вагою арабізмів протиставляється розмовному різновиду, насиченому ідіоматикою, сленгом і європеїзмами. Для перекладача це створює ризик порушення перекладацької еквівалентності, оскільки ігнорування функціонально-стилістичних меж лексем неминує призводити до прагматичного дисонансу й порушення природності тексту перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

- Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. *Word*, 15(2), 325–340.
- Fishman, J. A. (1967). Bilingualism with and without diglossia; diglossia with and without bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23(2), 29–38.
- Jeremiás, É. M. (1984). Diglossia in Persian. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 34(3–4), 271–287.
- Perry, J. (2003). Persian as a homoglossic language. In B. Hourcade (Ed.), *Iran: Questions et connaissances* (pp. 11–28). Peeters.
- Rossi, A. (2007). La formazione delle lingue iraniche tra stratificazione multiculturale e pianificazione linguistica. In *Standard e non standard tra scelta e norma* (pp. 77–103). Carocci.
- Spooner, B. (2012). Persian, Farsi, Dari, Tajiki: Language names and language policies. In H. F. Schiffman (Ed.), *Language policy and language conflict in Afghanistan and its neighbors* (pp. 89–117). Brill.
- Wasala, K. (2023). *Modern spoken Persian in contemporary Iranian novels: An analysis of selected 21st century novels*. Brill.

РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ЯПОНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Корчак А. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Релігія завжди відігравала важливу роль для світогляду людини. Якщо розбирати конкретно японську культуру, то саме вірування у вищі сили надали дійсно індивідуальне сприйняття життя. Повага до усього живого – одна з головних ідей синтоїзму. Синтоїзм – це традиційна давня релігія Японії, що означає «шлях божеств». Вона базується на вірі у божеств природи – *камі* (Picken, 2011). Ці духи живуть у всьому: горах, землі, воді тощо. Вважається, що існує «вісім мільйонів камі», що є метафорою їхньої незліченної кількості. Найшанованішою серед них є богиня сонця Аматерасу, від якої, за міфологією, веде свій рід імператорська династія. Головна мета релігії – гармонія з навколишнім світом. Саме тому в Японії складається враження, що сучасну цивілізацію створювали навколо природи, ніяк не нашкодивши їй. Охайні вулиці з багатоповерхівками, на яких головними залишаються дерева, кущі та квіти – все це про повагу до всього, що нас оточує. З давніх часів японці намагалися вгодити *камі*: на городах, дома, в лісах тощо. Будувалися храми, в яких проводився ритуал «очищення» (*харай*) та висловлення вдячності духам. У святилищі можна витягнути передбачення долі – *омікудзі*. Якщо передбачення обіцяє щось неприємне, його прив'язують на спеціальний стенд у храмі, щоб лихо не справдилося. Також залишають дерев'яні таблички *ема* з молитовними проханнями. Гріхи в християнстві та синтоїзмі відрізняються. Якщо у нас прийнято жити відповідно до заповідей Божих, то в японців вважається неправильним контакт з мертвими, злочини, руйнування гармонії з природою та людьми. У синтоїзмі за порушення цих правил ніхто не карає, як у нашому звичайному розумінні. Людина має сама прийняти проблему і очиститись, бо божества, який карає за провину, просто не існує.

Релігія також була присутньою у політиці. Протягом століть зв'язок між імператором та богинею Аматерасу слугував легітимацією верховної влади. Особливий акцент зроблено у період реформ Мейдзі (кінець XIX – початок XX ст.), коли був створений так званий Державний Синтоїзм. У цей час релігію інструменталізували, зробивши її офіційною ідеологією для об'єднання нації, виховання патріотизму та культу імператора (Hardacre, 2017).

Японці завжди пунктуальні, але в той самий час зовсім «не метушаться». У мегаполісах життя йде повним ходом, але, якщо придивитися, то ніхто не розмовляє у метро, не підганяє у черзі, навіть у ресторанах всі поведуть себе тихо. Це все ще про повагу, але і про філософію буддизму. Буддизм

прийшов у VI столітті з Китаю та Кореї. Він приніс віру в реінкарнацію (переродження), вчення про *нірвану* (ідеальний стан звільнення душі), прагнення до кращого переродження після смерті та відносно простоту ритуальних практик. Так званий дзен-буддизм дав писемність, медицину, архітектуру й культуру. Дзен вчить практиці медитативного сидіння в тиші та концепцію знаходження просвітлення через повну концентрацію на щоденній рутині. Тому навіть така звичайна справа, як миття посуду, вимагає повної зацикленості на справі, бо саме це може стати ритуалом «просвітлення».

Сьогодні Японія вільних поглядів щодо віросповідання. Можна бути як синтоїстом, так одночасно і християнином. Доволі відомий термін синто-буддійський синкретизм (одночасне слідування синтоїзму та буддизму). З моменту потрапляння буддизму до Японії обидві системи не витіснили одна одну, а доповнювали. Коли в родині народжується дитина, її несуть до синтоїстського святилища, щоб представити місцевим *ками*, попросити для неї міцного здоров'я та захисту. У синтоїстському дусі проходять і свята пов'язані зі зростанням дітей, а також традиційні весільні церемонії, адже створення нової родини – це свято життя, розквіту та продовження роду. Проте, коли людина завершує свій земний шлях, традиція змінюється. Оскільки синтоїзм вважає смерть джерелом ритуальної скверни, усі поховальні та поминальні ритуали бере на себе буддизм. Саме буддійські ченці читають *сутри*, допомагають душі померлого віднайти спокій та супроводжують її у переході до наступного переродження. У домах японців також можна побачити спеціальні синтоїстські вівтарі. Завдяки їм люди моляться, дякують, просять спокій у духів *ками*. Поруч може стояти буддійський *бацудан*. Він служать для молитв за померлих. Людина може звернутись до обох святинь залежно від того, чого саме потребує її душа в конкретний момент.

Доволі важливу роль для культури японців відіграє самурайський кодекс честі *бусідо*, яка акцентує увагу на честі, дисципліні та самовдосконаленні (Nitobe, 2019). Оскільки японці дуже поважають своє минуле, деякі традиції вони пронесли через століття. Постійне самовдосконалення, пунктуальність, уникнення конфліктів, ввічливість та вміння відповідати за свої помилки – головні цілі, які несе в собі *бусідо*. Важливо зазначити, що інколи самурайські ідеї сприймали занадто фанатично. Наприклад, трудового місцем. Як приклад, колись вважалося неправильним йти з роботи раніше директора або відмовлятися від корпоративів, де буде керівництво. Постійна понаднормова праця була звичною справою. Інколи виникало здивування у інших, якщо ти йдеш з роботи за графіком. Звільнення з роботи було катастрофою, через що багато японців не бачили далі сенс життя. Але сьогодні такі установки йдуть у минуле, молоде покоління поважає свій час. Тому багато хто активно шукає себе, працює за нормою і йде додому у свій законний кінець робочого дня.

Отже, світоглядна ідентичність японців сформувалася під впливом синтоїзму, буддизму та етичних принципів *бусідо*. Поєднання цих релігійно-філософських традицій сприяло утвердженню цінностей гармонії з природою, поваги до суспільства, самодисципліни та відповідальності. Незважаючи на процеси модернізації та глобалізації, зазначені світоглядні орієнтири продовжують впливати на культурне життя та систему цінностей сучасної Японії.

ЛІТЕРАТУРА

- Hardacre, H. (2017). *Shinto: A history*. Oxford University Press.
Nitobe, I. (2019). *Bushido: The soul of Japan*. Dover Publications.
Picken, S. (2011). *Historical dictionary of Shinto* (2nd ed.). Scarecrow Press.

ЗІСТАВНО-ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ПРИСЛІВ'ІВ ТА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АЛЖИРСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ АРАБСЬКОЇ МОВИ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Котляр А. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кононенко В. Г.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Прислів'я та фразеологізми є важливими носіями мовної й культурної інформації, оскільки відображають світогляд, цінності, соціальні взаємини та повсякденний досвід носіїв мови. Особливий інтерес у цьому аспекті становить зіставлення таких одиниць мов, що належать до різних мовно-культурних традицій. Для перекладознавства актуальним є не лише відтворення їхнього значення, а й збереження образності, експресивності та культурної маркованості.

Метою дослідження є здійснення зіставно-перекладознавчого аналізу прислів'їв та фразеологізмів алжирського діалекту арабської мови (даріджі) та української мови, виявлення міжмовних відповідників і визначення особливостей їх відтворення українською мовою. У роботі застосовано зіставний, описовий та перекладознавчий методи.

Фразеологізм розглядаємо як стійке словосполучення, що функціонує в мові як неподільний за значенням вислів і характеризується відтворюваністю та семантичною цілісністю (Селіванова, 2006). Прислів'я, своєю чергою, є різновидом паремій – коротким народним висловом, що узагальнює життєвий або соціальний досвід і, як правило, має повчальний характер (Демський, 2004).

У зіставно-перекладознавчому аналізі важливо враховувати не лише семантичну відповідність таких одиниць, а й їхню структуру, образну основу, експресивно-стилістичне забарвлення та культурну зумовленість. Саме

поєднання цих характеристик визначає можливість використання прямого відповідника або потребу в застосуванні перекладацьких трансформацій.

Алжирська даріджа є різновидом арабської розмовної мови, що функціонує в умовах складної багатомовної ситуації поряд із літературною арабською мовою, берберськими мовами та французькою мовою. Така мовна ситуація зумовлює активні міжмовні контакти та наявність у даріджі лексичних запозичень, зокрема французького походження (Moštarī, 2004; Benabadji & Negadi, 2022).

Прислів'я та фразеологізми даріджі відображають особливості повсякденного життя, традицій, соціальних відносин і культурних уявлень алжирського суспільства. Їхня образність та культурна маркованість можуть створювати труднощі під час перекладу українською мовою, особливо за відсутності прямого відповідника.

З огляду на характер виявлених міжмовних відповідностей у дослідженні виокремлено три групи аналізованих одиниць, зіставлення яких дає змогу простежити різний ступінь семантичної, структурної та образної відповідності між алжирськими й українськими прислів'ями та фразеологізмами.

До першої групи належать повні або близькі функціонально-семантичні відповідники в українській мові. Такі одиниці характеризуються високим ступенем семантичної та образної відповідності, а в окремих випадках мають подібну структурну організацію. Одним з найяскравіших прикладів є прислів'я يَدٌ وَحْدَهَا مَا تُصَفِّقُ (Ben Cheneb, 1907), буквально значення якого «одна рука не плескає». Йому відповідає українське прислів'я «Однією рукою в долоні не плеснеш», у якому зберігаються як основне значення, так і образна основа арабського вислову. Іншим прикладом є прислів'я عِلَّةُ الْمَوْتِ مَا لَهَا دَوَاءٌ (Ben Cheneb, 1907), буквально значення якого – «Хвороба смерті не має ліків». В українській мові близькими функціонально-семантичними відповідниками є прислів'я «Від смерті немає ліків» та «Проти смерті немає зілля» (Номис, 1993), що передають той самий узагальнений зміст, хоча відрізняються за лексичним складом.

До другої групи належать прислів'я, що мають часткові функціонально-семантичні відповідники в українській мові. Вони передають близький або тотожний основний зміст, проте відрізняються за структурою, образною основою чи способом його вираження. Наприклад, عاشٍ ما كسب، ماتٍ ما خلى (Ben Cheneb, 1907,) буквально означає «Прожив – не надбав, помер – не залишив». Його змістовими відповідниками в українській мові можуть бути прислів'я «Як голий вродився, так голий і згодився» та «Як у колисці – так і в домовині» (Номис, 1993). В обох мовах актуалізується ідея минулості людського життя та відсутності матеріального надбання, однак засоби її вираження відрізняються. В арабському прислів'ї зміст розгортається через послідовне протиставлення двох етапів життя – «прожив – не надбав» / «помер – не залишив», тоді як українські відповідники використовують інші образні моделі: протиставлення народження і смерті або образи колиски та домовини. Отже, попри спільну семантичну основу, структурно-образна

організація прислів'їв не збігається, що зумовлює їх віднесення до групи часткових функціонально-семантичних відповідників.

До третьої групи належать безеквівалентні фразеологічні та пареміологічні одиниці, значення або образна основа яких тісно пов'язані з національно-культурним контекстом, зокрема релігійними уявленнями, антропонімами та іншими культурно маркованими реаліями.

Показовим прикладом є вислів الله يهنى سعيد بسعيدة (Ben Cheneb, 1907), буквально значення якого – «Нехай Бог ошчасливить Са'їда із Са'їдою». У його структурі використано чоловіче ім'я Са'їд (سعيد) та жіноче Са'їда (سعيدة), які пов'язані зі спільним коренем س-ع-د зі значенням «бути щасливим». Культурно зумовлена форма вислову не має прямого українського відповідника, оскільки його образність ґрунтується на грі з власними іменами та їхньою спільнокореневою семантикою. Водночас загальний зміст вислову може бути переданий українськими прислів'ями «Обоє рябє, кожне на свій бік кривє», «Найшов глечик кришку», «Куди голка, туди й нитка» (Номис, 1993), які характеризують двох людей, що відповідають один одному або утворюють відповідну пару. Отже, наведені українські одиниці можна розглядати як функціональні, але не повні еквіваленти, оскільки вони передають основний зміст вислову, проте не відтворюють його національно-культурної та образної специфіки.

Таким чином, зіставлення алжирських та українських прислів'їв і фразеологізмів засвідчує, що адекватність їх перекладу визначається не лише передачею загального значення, а й відтворенням образності, експресивності та культурного компонента. Перспективним є подальше дослідження способів перекладу безеквівалентних одиниць даріджі та систематизація перекладацьких стратегій їх відтворення українською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

- Демський, М. Т. (2004). Прислів'я. У *Українська мова: Енциклопедія* (вид. 2-ге, випр. і допов.). Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана.
- Номис, М. (уклад.). (1993). *Українські приказки, прислів'я і таке інше* (М. М. Пазяк, упоряд.). Либідь.
- Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К.
- Ben Cheneb, M. (1907). *Proverbes arabes de l'Algérie et du Maghreb* (Vol. 3). E. Leroux.
- Benabadji, A., & Negadi, N. M. (2022). Morphophonological adaptation of French borrowing in the Algerian Arabic dialect. *Dialectologia*, 29, 31–46.
- Mostari, H. A. (2004). A sociolinguistic perspective on Arabisation and language use in Algeria. *Language Problems and Language Planning*, 28(1), 25–43. <https://doi.org/10.1075/lplp.28.1.04mos>

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ АРАБОМОВНИХ ЗМІ ПРО ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ СЬОГОДЕННЯ

Котова Я. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Образцова Т. В.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Заголовковий комплекс у текстах сучасних арабомовних засобів масової інформації слугує не лише інформаційним інструментом, але також є прикладом трансформації синтаксису мови в медійних реаліях сьогодення. В епоху глобалізації та безперервного інформаційного потоку арабський медіапростір зазнав глибоких трансформацій, які відобразилися не лише на змісті, а й на структурно-лінгвістичній тканині новинного дискурсу.

Заголовковий комплекс арабських новинних агентств, як-от «الجزيرة» (Al Jazeera) та «العربية» (Al Arabiya), зазвичай суттєво відрізняється від притаманної класичній літературній арабській мові синтаксичної будови речення. З погляду академічної лінгвістики, мова сучасних транснаціональних медіа становить окремий функціонально зумовлений підстиль – Media Arabic (мова преси) (Effat, 2008). Формування цього підстилю стало прямим наслідком адаптації арабської мови до швидкостей глобального мовлення та інтенсивної взаємодії з англomовними новинними агентствами. Аналіз корпусу новинних заголовків, присвячених поточним збройним конфліктам, дозволяє виокремити декілька ключових синтаксичних та структурних особливостей, не властивих традиційній парадигмі.

Першою і найбільш дослідженою синтаксичною зміною є зсув базового порядку слів. Класична арабська мова належить до мов із домінуючим порядком VSO – Verb-Subject-Object (Дієслово – Суб'єкт – Об'єкт). Проте сучасна мова новин масово переймає прямий порядок SVO – Subject – Verb – Object (Суб'єкт – Дієслово – Об'єкт), характерний для англійської мови (Kouchenane & Foudil, 2024). У заголовках про військові дії підмети (країни, армії, імена політиків) виступають на перше місце для швидкої ідентифікації актора.

Наприклад: 1) سوريا تضبط قيادياً بارزاً في داعش.. وتكشف التفاصيل – *Сирія затримала високопоставленого керівника «ІДІЛ»... і оприлюднила подробиці* [العربية]. 2) القوات اليمنية تستهدف مواقع حوثية في الجوف.. ومشاهد توثق удари по позиціях хуситів у провінції Аль-Джуф... [العربية]. У кожному з цих випадків синтаксис імітує західний стиль подачі інформації, акцентуючи увагу на головному дійовому суб'єкті до озвучення самої дії.

Другою вагомою особливістю є інтенсивне синтаксичне калькування та явище «Translationese» – мова перекладу (He et al., 2016). Оскільки значна частина міжнародних новин генерується західними агентствами, арабські редактори здійснюють їхню миттєву адаптацію. Це призводить до закріплення в арабській мові англійських синтаксичних шаблонів. Яскравим

прикладом є конструкції на кшталт «ось що ми знаємо про...» або «ось як...», що є буквальним перенесенням кліше «this is what we know about» або «this is how». Зразком такого калькування виступають заголовки: 1) بعد 01 أيام من الحرب.. هذا ما نعرفه عن خسائر الجيش الأمريكي – 10 днів війни: (ось) що відомо про втрати США [الجزيرة]. 2) أدميرال أمريكي متقاعد: هكذا يمكن لـ«إف-61» الأوكرانية وقف تهديد – Американський адмірал у відставці: ось як українські F-16 можуть зупинити загрозу російських ракет [الجزيرة].

Третьою специфічною рисою є модернізація пунктуації, зокрема фрагментація заголовків за допомогою еліпсиса (двокрапок або трикрапок). Традиційна арабська текстологія використовувала сполучники і майже не застосовувала складну пунктуацію (Kouchenane & Foudil, 2024). Сучасні медіа використовують крапки для розділення заголовка на «гачок» (контекст) та основну дію. Така двокомпонентна структура дозволяє сегментувати інформацію: 1) غارات على مطار أبو الظهور.. وسوريا تتهم إسرائيل بـ«تصعيد» – Нальоти на аеропорт Абу-Аль-Дхур... Сирія звинувачує Ізраїль у «небезпечній ескалації» [العربية]. 2) إيران تحت الضغوط الأميركية.. مخاوف من عودة – Іран під тиском США... Побойовання щодо відновлення протестів через економічну ситуацію [العربية].

Іншою цікавою зміною є масове використання питальних конструкцій у заголовках (Al Zahran, 2021). Якщо історично арабська публіцистика тяжіла до розповідних номінативних конструкцій, то сучасні ЗМІ інкорпорують питання як інструмент цифрового маркетингу для підвищення залученості аудиторії. Ці конструкції найчастіше розміщуються у другій, пост-еліптичній частині заголовка: 1) تركيا تفك شيفرة حرب إيران.. كيف تستعد أنقرة للحرب القادمة؟ – Туреччина розшифровує сигнали війни з Іраном... Як Анкара готується до майбутньої війни? [الجزيرة]. 2) من يصرخ أولا؟.. حرب أمريكا وإيران صراع على عقارب الساعة – Чиї нерви здадуть першими? Війна США та Ірану як перегони з часом [الجزيرة].

Аналіз мови сучасних арабських новинних медіа демонструє, що виявлені синтаксичні, лексичні та пунктуаційні розбіжності з класичною арабською мовою є системним, функціонально зумовленим явищем, яке демонструє еволюцію окремого соціолінгвістичного концепту – арабської мови сучасних медіа (Media Arabic). Мова таких впливових мереж як «الجزيرة» та «العربية» зазнала глибокої структурної адаптації під тиском глобалізації та вимог оперативності інформаційного потоку. Ключовими рушіями цих трансформацій стали процеси синтаксичного калькування англословних кліше, масовий перехід до прямого порядку слів (SVO) замість традиційного дієслівного (VSO), а також імплементація західних стандартів цифрового неймінгу.

ЛІТЕРАТУРА

- Al Zahran, A. (2021). Arabic sentence patterns in interpreted, translated, and original speeches: A corpus-based approach. *Cadernos de Tradução*, 41(2), 162–186.
<https://doi.org/10.5007/2175-7968.2021.e77519>

- Amer, M. M. (2022). Translation as rewriting: A case study of Al-Monitor news headlines on Palestine. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 5(3), 120–134.
<https://doi.org/10.32996/ijlt>
- Effat, R. M. (2008). Media Arabic. In K. Versteegh (Ed.), *Encyclopedia of Arabic language and linguistics* (Vol. 3, pp. 199–204). Brill.
- He, W., Nenkova, A., & Rambow, O. (2016). Translationese: The uniqueness of human strategies in simultaneous interpretation. In *Proceedings of the 2016 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies* (pp. 971–976). Association for Computational Linguistics.
<https://doi.org/10.18653/v1/N16-1111>
- Kouchenane, M., & Foudil, M. (2024). Effects of modern media on the Arabic language. *Psychology and Education*, 61, 532–540.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗІВ КОРЕЙСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ХХІ СТОЛІТТЯ)

Коцюба С. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Урядова В. Д.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Корейська міфологія є сукупністю міфів, легенд і народних переказів, що формувалися протягом багатьох століть на Корейському півострові та тривалий час існували в усній традиції, а згодом були зафіксовані в історичних пам'ятках, зокрема Самгук Юса (삼국유사) та Самгук Сакі (삼국사기). Вона поєднує елементи шаманізму, буддизму, конфуціанства й даосизму, що зумовило її своєрідність серед інших міфологічних традицій Східної Азії.

Серед найвідоміших персонажів корейської міфології особливе місце посідають образи надприродних істот, серед яких дев'ятихвоста лисиця куміхо (구미호) та токкебі (도깨비). Ці персонажі протягом століть залишалися важливою складовою корейської культурної традиції, однак у сучасній художній літературі вони дедалі частіше набувають нових рис, що відображають зміни суспільних цінностей.

Одним із найяскравіших прикладів переосмислення міфологічних образів є дев'ятихвоста лисиця Куміхо (구미호). Його витоки пов'язують із китайською пам'яткою «Шань хай цзін» (山海經), де вперше згадується дев'ятихвоста лисиця як надприродна істота. У процесі поширення цього образу на Корейський півострів він набув власних рис і закріпився в корейських народних легендах. У традиційних уявленнях куміхо постає як загадкова й небезпечна істота, здатна перетворюватися у вродливу жінку,

вводити людей в оману та використовувати свої магічні здібності для досягнення власної мети. У літературі періоду Корьо та пізніших народних переказах її образ переважно асоціюється з підступністю, спокусою, хитрістю та загрозою для людини.

Помітного переосмислення образ куміхо зазнає в сучасній корейській художній літературі, зокрема в романі Пак Хьон Сук «Ресторан Куміхо» (박현숙 «구미호 식당») 2020 року. На відміну від традиційного фольклору, де дев'ятихвоста лисиця є джерелом небезпеки та страху, у творі вона постає власницею незвичайного ресторану, який стає тимчасовим прихистком для людей, що опинилися між життям і смертю. Замість того щоб спокушати чи знищувати людей, Куміхо допомагає героям переосмислити прожите життя, усвідомити власні помилки та здійснити останні незавершені справи. Таким чином відбувається суттєва трансформація традиційного міфологічного образу, де демонічна істота перетворюється на морального провідника й символ другого шансу.

Іншим показовим прикладом трансформації міфологічного образу є токкебі (도깨비). На відміну від поширеного сьогодні уявлення про нього як про різновид чудовиська чи демона, у традиційній корейській міфології токкебі мав значно складніший і неоднозначніший образ. У народних переказах він міг виступати як надприродна істота, що приносить людям достаток і щастя, допомагає в господарстві або винагороджує за добрі вчинки. Водночас у деяких легендах цей персонаж проявляє пустотливість, випробовує людей або навіть стає причиною нещастя. Корейський фольклор наділяє токкебі рисами, невластивими типовим демонічним персонажам. Зокрема, він любить традиційну корейську боротьбу ссірим (씨름) і жарту, легко довіряє людям та іноді поводить себе наївно. Саме поєднання надприродної сили, доброзичливості та бешкетного характеру вирізняє токкебі серед інших персонажів корейської міфології.

Нового осмислення цей образ набуває в романі Лі Йондо «Птах, що п'є слюзи» (이영도 «눈물을 마시는 새»), де токкебі вже не є поодиноким міфічним істотою, а постає однією з повноцінних розумних рас вигаданого світу зі своєю історією, культурою та суспільним устроєм. Автор зберігає окремі традиційні риси персонажа, зокрема його любов до ссірим, фізичну силу, відкритість і доброзичливість, однак значно розширює його образ. Якщо в народних переказах токкебі виступає насамперед як окрема надприродна істота, то в романі письменник детально описує їхні звичаї, політичний устрій, побут, систему цінностей і навіть особливості привітання, завдяки чому токкебі перестають бути лише персонажами окремих легенд і постають повноцінним народом із власною цивілізацією. Це свідчить про ще одну тенденцію сучасної корейської художньої літератури – розширення традиційного міфологічного образу до основи художнього світу твору.

Отже, проведений аналіз засвідчив, що сучасна корейська художня література не відмовляється від традиційної міфології, а активно переосмислює її відповідно до нових культурних і суспільних запитів. Образи куміхо та токкебі зберігають упізнавані міфологічні риси, однак набувають нових функцій і символічного значення. Якщо в романі «Ресторан Куміхо» дев'ятихвоста лисиця

із демонічної істоти перетворюється на провідника, який допомагає людині осмислити власне життя, то в романі «Птах, що п'є сльози» токкебі виходить за межі традиційного фольклорного образу й постає представником повноцінної цивілізації зі сформованою культурою і системою цінностей. Сучасні корейські письменники не лише зберігають міфологічну спадщину, а й надають їй нових смислів, використовуючи традиційних персонажів для осмислення моральних, психологічних та соціокультурних проблем сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

Boogle Boogle (September 2, 2020). [소설] 구미호 식당, 박현숙.

<https://cafe.naver.com/booogle/225?art=ZXh0ZXJuYWwtc2VydmljZS1uYXZlci1zZWYy2gtY2FmZS1wcyJhbGciOiJIUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCJ9.eyJyYXZlVHlwZSI6IkpBRkVfVGVJMiwiY2FmZVYyYbCI6ImJv29nbGUiLCJhcnRpY2x1SWWQIjIyNSwiaXNzdWVhbnQXQXQIjE3ODU1MTE2OTIxMDF9.6JD9etNFMoIBjBeUq3nMzbvxcWF6WxznX1niWeBIOM>

Jason (October 8, 2025). *Korean Mythology 101: The Ultimate Guide*.

<https://storytellingdb.com/korean-mythology-101/>

The National Folk Museum of Korea (South Korea) (2004). *Encyclopedia of Korean Folk Literature*. 길잡이미디어.

<https://web.archive.org/web/20200511160125/https://books.google.com/books?id=DsR3BgAAQBAJ>

김종대 (July 14, 2022). 도깨비는 물괴(物怪)인가 신(神)인가, 우리에게 어떤 존재인가?

<https://www.kh.or.kr/brd/board/741/L/menu/740?brdType=R&thisPage=1&bIdx=112289&searchField=&searchText=>

나무위키. 구미호.

<https://namu.wiki/w/%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8>

박현숙 (July 27, 2020). 구미호 식당 (특별판). 서울: 특별한서재.

<https://search.shopping.naver.com/book/catalog/32466973988>

위키백과. 도깨비 (눈물을 마시는 새).

[https://ko.wikipedia.org/wiki/%EB%8F%84%EA%B9%A8%EB%B9%84\(%EB%88%88%EB%AC%BC%EC%9D%84_%EB%A7%88%EC%8B%9C%EB%8A%94_%EC%83%88\)](https://ko.wikipedia.org/wiki/%EB%8F%84%EA%B9%A8%EB%B9%84(%EB%88%88%EB%AC%BC%EC%9D%84_%EB%A7%88%EC%8B%9C%EB%8A%94_%EC%83%88))

ВТОРИННА УСНА АДАПТАЦІЯ МЕРЕЖЕВОЇ ЛЕКСИКИ В ЯПОНЬСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ

Кравець О. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Розвиток цифрових технологій змінює не лише способи передавання інформації, а й співвідношення писемної та усної комунікації. Особливо виразно ці процеси виявляються в мовленні молоді, для якої соціальні мережі й месенджери стали невіддільною частиною повсякденної взаємодії. Одиниці,

сформовані або семантично трансформовані в мережевому середовищі, дедалі частіше виходять за межі цифрового письма та використовуються в усному мовленні.

Цей процес пропонуємо визначати як «вторинну усну адаптацію мережевої лексики», тобто набуття одиницею, створеною або переосмисленою в цифровому письмі, вимовної форми та нових функцій у безпосередній розмовній взаємодії. Запропонований термін необхідно відмежовувати від поняття *вторинної усності* (*secondary orality*) Волтера Онга, яким позначено ширший вплив електронних технологій на усну культуру (Ong, 2012, pp. 11, 132–133).

Цифрове повідомлення структурно залишається письмовим, проте характеризується властивими усному діалогу спонтанністю, фрагментарністю, ситуативністю, експресивністю та орієнтацією на швидку реакцію адресата. У японській лінгвістиці такий різновид комунікації позначають терміном 「打ちことば」 (учі котоба), під яким розуміють цифрове писемне мовлення, реалізоване шляхом введення тексту за допомогою клавіатури (田中, 2021). Водночас сформовані в ній скорочення та графічні реакції можуть повертатися до усної комунікації вже у трансформованому вигляді.

Репрезентативним прикладом є 草 (*куса*), буквально значення якого «трава». У мережевій комунікації графічне позначення сміху 「笑」 співвідноситься зі скороченим записом w. Повторення цієї літери у формі www або wwwwww візуально асоціюється з травою, що стало підставою для використання 草 у значенні «смішно» (黒田, 2021). Схематично цей процес можна подати як 「笑」 → w / www → 草 → усне *куса* у значенні «смішно». У розмовному мовленні 草 функціонує як коротка оцінна репліка (Кравець, 2023, с. 71). Отже, адаптація в цьому випадку стосується використання наявної вимовної форми слова в набутому мережевому значенні.

Інший тип адаптації представлений скороченнями 「りょ」 та 「り」, утвореними від 「了解」 (*рьōкай*) «зрозуміло». У цифровому письмі редукція 「了解」 → 「りょ」 → 「り」 зумовлена прагненням до швидкості та мінімізації мовних зусиль. Після переходу до усного мовлення економія натискань утрачає значення, проте одиниці зберігаються завдяки фонетичній компактності й здатності швидко підтверджувати отриману інформацію (脇, 2017). Таким чином, функція технічної економії трансформується у функцію комунікативної оперативності.

До емоційно-експресивних мережевих одиниць належить 「ぴえん」 (*pien*), пов'язане зі звуконаслідувальним відтворенням плачу. У цифровій комунікації воно передає смуток, розчарування, розчуження або перебільшену емоційну реакцію (工藤, 2025). Під час усного вживання ぴえん фактично озвучує реакцію, яку в письмовому повідомленні можна було б передати за допомогою емодзі чи каомоджі. Тому ця одиниця функціонує як вербалізований паралінгвістичний знак, де мовець не просто називає емоцію, а відтворює цифровий спосіб її вираження.

Вторинна усна адаптація супроводжується функційною переорієнтацією одиниць, унаслідок якої графічні символи стають оцінними репліками,

скорочення – маркерами швидкої реакції, а цифрові емоційні знаки – засобами експресивного усного мовлення. Їх використання також виконує ідентифікаційну функцію, оскільки сигналізує про належність мовців до молодіжного цифрового середовища (松田, 2006).

Отже, вторинна усна адаптація є одним із механізмів оновлення японського молодіжного дискурсу. Аналіз 草, り / りょ たら びえん засвідчує, що найбільш успішно в усному мовленні закріплюються компактні, фонетично зручні, семантично місткі й прагматично виразні одиниці. Їх поширення демонструє двоспрямований характер взаємодії комунікативних форм, за якого усне мовлення впливає на цифрове письмо, а сформовані в мережі моделі, своєю чергою, трансформують повсякденне спілкування. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні критеріїв переходу мережевих одиниць до усного й загальнорозмовного вжитку.

ЛІТЕРАТУРА

- Кравець, О. І. (2023). Молодіжний соціолект мережевого простору та його письмова форма як атрибут сучасної японської молодіжної субкультури. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 26(1), 63–73.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2023.286188>
- Ong, W. J. (2012). *Orality and literacy: The technologizing of the word* (30th anniversary ed.). Routledge.
- 工藤, 俊. (2025). おじさん構文「なんちゃって」と若者ことば「びえん」について. *駒沢女子大学研究紀要*, 31, 67–80.
<https://doi.org/10.18998/0002000230>
- 黒田, 一平. (2021). 文字と言語の創造性—六書からネットスラングまで. 京都大学学術出版会.
- 田中, ゆかり., 林, 直樹. (2021). 「打ちことば」コミュニケーションにおける絵文字使用—「加藤安彦ケータイメールコーパス」を用いた分析—. *語文*, (170), 124–111.
- 松田, 謙次郎. (2006). ネット社会と集団語. *日本語学*, 25(10), 25–35.
- 脇, 忠幸. (2017). 大学生の生活世界に関する試論—若者ことばから見えるもの. *福山大学人間文化学部紀要*, 17, 41–55.

ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Краснов Є. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Валігура О. Р.

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Глобалізація є одним із важливих чинників сучасних мовних змін, оскільки активізація міжнародних контактів сприяє обміну не лише інформацією,

технологіями та культурними моделями, а й мовними одиницями. Особливо виразно цей процес простежується на лексичному рівні, де іншомовні слова найшвидше реагують на появу нових предметів, понять і явищ. Сучасна арабська мова функціонує в умовах активних культурних, економічних, наукових і технологічних контактів, що сприяє постійному поповненню її лексичного складу запозиченими одиницями. Особливе місце серед сучасних джерел запозичення посідає англійська мова, що пов'язано з її провідною роллю у сферах науки, технологій, міжнародного бізнесу та цифрової комунікації. Водночас мовний контакт є невід'ємною частиною історії арабської мови: протягом різних періодів вона взаємодіяла з багатьма мовами, зазнаючи їхнього впливу та сама впливаючи на інші мовні системи (Holes, 2004; Versteegh, 2014).

Лексичне запозичення можна розглядати як процес входження одиниці однієї мови до лексичної системи іншої внаслідок мовного контакту. Для арабської мови це явище не є новим, однак сучасні умови глобалізації надають йому нової динаміки. Якщо раніше значна частина запозичень була пов'язана з тривалими історичними та культурними контактами, то сьогодні важливими чинниками стають розвиток науки й технологій, міжнародна комунікація та поширення цифрових медіа. Тому сучасні запозичення часто зосереджені у сферах інформаційних технологій, економіки, медицини, спорту, масової культури та соціальних мереж.

Інтенсивність запозичення визначається не лише мовними контактами, а й комунікативними потребами суспільства. Нові іншомовні одиниці активно поширюються для номінації нових реалій, технологій і культурних явищ, доповнюючи такі способи лексичного оновлення, як калькування, словотвір та творення внутрішньомовних відповідників. Це засвідчує здатність арабської мови поєднувати власні словотвірні ресурси з іншомовними елементами.

Важливою характеристикою запозичень є їхня адаптація до мовної системи реципієнта. Іншомовна одиниця може зазнавати фонетичних, графічних, морфологічних і семантичних змін, поступово пристосовуючись до структурних особливостей арабської мови. Ступінь такого пристосування може бути різним: одні одиниці зберігають значну частину своєї первісної форми, тоді як інші повністю інтегруються в арабську лексичну та граматичну систему. Саме тому запозичення доцільно розглядати не лише як результат перенесення слова з однієї мови в іншу, а як процес його поступової інтеграції (Kossmann, 2013).

Важливо розмежовувати лексичне запозичення та кодове перемикання, оскільки іншомовна одиниця в арабськомовному висловленні не завжди є повністю інтегрованою до арабської лексичної системи. Для визначення її статусу доцільно враховувати частотність уживання, ступінь фонетичної та морфологічної адаптації, семантичну самостійність і характер функціонування в контексті. Особливо актуальним це є для цифрової комунікації, де мовний контакт сприяє швидкому поширенню нової лексики.

Функціонування запозичень у сучасній комунікації також не обмежується номінативною функцією. Вони не лише називають нові предмети,

явища та поняття, а й можуть набувати стилістичного, прагматичного та соціокультурного значення. В окремих ситуаціях іншомовна лексема здатна підкреслювати сучасність, технологічність або міжнародну орієнтацію висловлення. У професійному та цифровому спілкуванні запозичення можуть також бути пов'язані з певним соціальним чи професійним середовищем. Таким чином, їхнє функційне навантаження визначається не лише словниковим значенням, а й конкретною комунікативною ситуацією.

Особливо показовим у цьому плані є сучасний медійний та цифровий дискурс. Саме в ньому нові іншомовні одиниці можуть поширюватися значно швидше, ніж у традиційних формах писемної комунікації. Частина таких одиниць із часом стає звичною для широкого кола мовців і втрачає виразне відчуття іншомовності, тоді як інші залишаються маркерами певної сфери або стилю спілкування. Отже, функціональний статус запозичення не є сталим: він може змінюватися разом із частотністю використання та ступенем інтеграції слова в мовну систему.

Отже, лексичні запозичення в сучасній арабській мові є закономірним результатом інтенсивних мовних контактів, посилених процесами глобалізації. Їх поширення зумовлене необхідністю номінації нових реалій, розвитком науки й технологій, міжнародною комунікацією та змінами в сучасному інформаційному просторі. Водночас запозичені одиниці проходять різні ступені адаптації до арабської мовної системи та набувають нових функцій у процесі використання. Тому їх дослідження потребує комплексного підходу, що поєднує типологічний аналіз із вивченням особливостей функціонування запозичень у різних сферах сучасної арабськомовної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Holes, C. (2004). *Modern Arabic: Structures, functions, and varieties* (Rev. ed.). Georgetown University Press.
- Kossmann, M. (2013). Borrowing. In J. Owens (Ed.), *The Oxford handbook of Arabic linguistics* (pp. 349–368). Oxford University Press.
- Versteegh, K. (2014). *The Arabic language* (2nd ed.). Edinburgh University Press.

ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СТАНДАРТІВ НАТО ЯК МІЖКУЛЬТУРНИЙ ВИКЛИК: ДОСВІД ТУРЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Красовська Ю. П.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Дрига І. М.

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність теми зумовлена системною інтеграцією Збройних Сил України до євroatлантичного безпекового простору, що супроводжується

впровадженню стандартів НАТО (STANAG) у військово-морській сфері. Точність і однозначність перекладу командної та технічної термінології безпосередньо впливають на безпеку мореплавства й ефективність взаємодії з союзниками. Досвід Туреччини – держави-члена НАТО з 1952 року, яка впродовж семи десятиліть узгоджувала власну морську термінологію, що зберігає шар османських, італійських і грецьких запозичень, зі стандартами Альянсу, – становить показовий приклад для України, яка проходить подібний шлях термінологічної розбудови в умовах повномасштабної війни. Переклад військово-морських стандартів НАТО є не лише лінгвістичним, а й міжкультурним викликом: він вимагає узгодження різних мовних картин світу, історично сформованих професійних жаргонів і нормативних вимог до уніфікованості команд.

Мета доповіді – на основі турецько- та англомовних джерел проаналізувати перекладацькі стратегії відтворення військово-морської термінології НАТО українською мовою, зіставити досвід термінологічної адаптації в турецькому й українському військово-морському дискурсі та окреслити типові труднощі, з якими стикається військовий перекладач-практик.

Джерельну базу дослідження становлять переважно видання відкритого доступу. Серед українських фахових журналів варто назвати «Advanced Linguistics» (КПІ ім. Ігоря Сікорського), «Закарпатські філологічні студії» (Ужгородський національний університет), «Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил», а також видання військових інститутів і академій на платформах OJS за відкритими ліцензіями. З турецького боку – матеріали Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Güçlendirme Vakfı, ресурс Sahil Güvenlik Komutanlığı («Denizci Dili»), а також термінологічні розвідки на порталах DergiPark та academia.edu, що документують історичний шар «denizcilik» – турецької морської лексики.

Порівняльний аналіз турецьких, англійських і українських відповідників стандартних команд і термінів дає змогу продемонструвати основні перекладацькі труднощі:

1) Aleşta! (тур.) – Stand by! (англ.) – «Готовність!» (укр.) – команда готовності екіпажу; відповідник передається функціональним перекладом.

2) Vira! – Heave in! / Hoişt! – «Вибирати!» – команда підняття якоря чи вантажу; турецький термін зберігає італійське походження (virare).

3) Laçka! – Slack away! / Ease! – «Травити!» – команда попускання троса чи якірного ланцюга; антонімічна пара до попередньої команди.

4) Demir at! – Let go the anchor! – «Віддати якір!» – команда постановки на якір, перекладається дієсловом наказового способу.

5) Sancak/iskele alabanda! – Hard to starboard/port! – «Право (ліво) на борт!» – команда стерновому, що вимагає граничної стислості й однозначності.

6) Seyir emniyeti – Safety of navigation – «Безпека мореплавства» – термін зі стандартів НАТО (пор. ВСТ 01.030.001-2020), що позначає нормативне поняття, а не команду, і потребує термінологічної еквівалентності.

Наведені приклади засвідчують, що переклад команд підпорядковується вимогам стислості й однозначності (за аналогією до фразеології ІМО SMCP), тоді як переклад нормативних термінів типу *seyir emniyeti* потребує узгодження з чинними стандартами України (ВСТ), розробленими перекладом публікацій AAP/ADatP. Міжкультурний вимір постає із зіткнення термінотворчих традицій: турецька лексика зберігає італійські, грецькі й арабські запозичення, українська ж перебуває на етапі активної розбудови засобами калькування, транскодування й описового перекладу.

Висновки. Зіставлення турецького й українського досвіду перекладу військово-морських стандартів НАТО демонструє, що успішна термінологічна адаптація можлива лише за умови співпраці лінгвістів-перекладачів, флотських фахівців і розробників військових стандартів з урахуванням культурно-історичних чинників формування морської мови обох держав.

ЛІТЕРАТУРА

- Борбенчук, І., Северина, Г., & Масєвська, М. (2023). Структурно-семантичні особливості термінології офіційних документів НАТО: перекладацький аспект. *Advanced Linguistics*, (12), 30–34.
<https://doi.org/10.20535/2617-5339.2023.12.290827>
- Воронін, А., Гудков, М., Ребрій, І., Містюкович, А., & Григорова, І. (2025). Теоретико-методологічний підхід до розробки довідника авіаційної військової термінології Повітряних Сил Збройних Сил України як елементу інтеграції до євроатлантичних структур та НАТО. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*, 3(85), 7–16.
<https://doi.org/10.30748/zhups.2025.85.01>
- Міністерство оборони України. (2022). *Підготовка та застосовування військ (сил). Базові терміни та визначення, які використовуються в НАТО* (ВСТ 01.030.001-2020 (01)). Центр учбової літератури.
- Пальчевська, О., Іванишин, Н., & Губич, П. (2023). Особливості використання та перекладу лексичних засобів англомовних документів НАТО. *Закарпатські філологічні студії*, 3(27), 139–142.
<https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.26>
- English-Ukrainian military dictionary: Список використаних джерел.* (n.d.).
<https://english-military-dictionary.org.ua/references>
- NATO Standardization Office. (2004). *National distinguishing letters for use by NATO armed forces* (STANAG 1059, 8th ed.). NATO.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı. (n.d.). *Denizci dili*. T.C. İçişleri Bakanlığı.
<https://www.sg.gov.tr/denizci-dili>

МУЛЬТИМОДАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В МИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ: КРОС-ЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ПРАГМАСЕМІОТИЧНИЙ АНАЛІЗ (НА МАТЕРІАЛІ КИТАЙСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Кривоніс М. І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Науковий керівник: Сазонова Я. Ю.

доктор філологічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Цифрова медіатизація трансформує сучасний мистецький дискурс у динамічний простір конкурентних семіотичних режимів, де комунікативні практики постають повноцінним об'єктом лінгвосеміотичного аналізу (Ягодзінська, 2026). Дослідження цього простору в зіставному вимірі тріади лінгвокультур (китайської, англійської та української) потребує інтегративної прагмасеміотичної моделі, здатної зафіксувати взаємодію гетерогенних модусів та операціоналізувати запропонований нами конструкт «символічного захоплення» (Symbolic Capture). Під цим поняттям розуміємо ановану точку міжмодальної конвергенції в системі вербального, кінетичного, композиційного та аудіально-просодичного модусів. Критерієм її визначення слугує стрімке зростання модальної щільності (Norris, 2004) у вузькому часовому інтервалі, коли матеріально-пластичний елемент кадру трансформується у конвенційний художній символ, верифікований за крос-культурним тезаурусом семіотичних кодів.

Теоретичну платформу розвідки формує соціосеміотична концепція мультимодального ансамблю (Kress & van Leeuwen, 2021) та теорія візуальних кодів (Есо, 1976) у поєднанні з герменевтичною моделлю потрійного мімезису (Ricoeur, 1984): префігурація проєктується на фоновий культурний канон, конфігурація розгортається в екранній оркестрації модусів, а рефігурація моделює вектори рецепції адресата. Композиційна квадрантна координатна кадру за осями [GIVEN]/[NEW] та [IDEAL]/[REAL] (Kress & van Leeuwen, 2021) слугує робочою матрицею, яка в процесі інтерпретації узгоджується з емічними категоріями досліджуваних лінгвокультур: аналітичним дейксисом в англомовному просторі, аксіологічним свідченням кризи в україномовному та топологічно-споглядальними естетичними концептами 留白 («біла порожнеча») 虚实 («діалектика порожнього і наповненого») у китайськомовному, де незаповнений екранний простір функціонує як автономний оператор смислотворення (Sernelj, 2025).

Смислотворення у досліджуваному форматі розгортається за принципом мультимодального каскаду – послідовного нарощування та переплетення семіотичних ресурсів (Krysanova, 2026) на основі міжмодальних стратегій (комплементарності, ампліфікації, семіотичного дисонансу та еліпсису), що регулюють динаміку модальної щільності (Norris, 2004). Методологічним інструментом виступає багаторівнева система анотації в середовищі ELAN (шаблон .etf) на основі ієрархії батьківсько-дочірніх

зв'язків (Brunner & Diemer, 2021): базовий транскрипційний ярус (V-trans), кінетично-векторний (G/GA-kinesis) (кінесика/кінесичний ярус), візуально-композиційний (Vis-comp), динаміки модальної щільності (Modal-Density), маркування точок символічного захоплення (Sem-Cap) та культурологічних етнокодів (Cult-Code). Схема забезпечує високу міжкодувальну узгодженість як на формально-deskриптивному, так і на інтерпретативному рівнях розмітки.

Аналіз відеоматеріалів цифрових музейних екскурсій на платформі YouTube засвідчив виразну своєрідність часового узгодження засобів: в англомовному викладі домінує стратегія ампліфікації в межах аналітично-детективної прагматики, де просторові дейктичні маркери мовлення випереджають рух камери, фокусуючи увагу глядача на деталях експоната; в україномовному музейному дискурсі провідною виступає стратегія семіотичного дисонансу в межах мобілізаційно-герменевтичної моделі, а звуковий супровід та інтонаційні наголоси передують появі образу, увиразнюючи травматичний або захисний контекст збереження спадщини; у китайськомовному сегменті панують стратегії комплементарності та просторового еліпсису, а вербальний ряд спирається на ідіоматику руху енергії 氣 qì. Кінетичний жест і плавний рух камери випереджають вербальну номінацію, а темпоральні паузи слугують специфічним маркером просторової глибини, виступаючи повноправними операторами структурування смислу.

Запропонована прагмасеміотична методика поєднує правила візуальної граматики із емічною глибиною лінгвокультур і забезпечує відтворюваний інструментальний аналіз полікодових потоків для потреб інтерсеміотичного перекладу та аналізу мистецьких кодів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ягодзінська, В. (2026). Методологія та методика аналізу мультимодального дискурсу соціальної кризи. *Folia Philologica*, (11), 103–113.
- Brunner, M.-L., & Diemer, S (2021). Multimodal meaning making: The annotation of nonverbal elements in multimodal corpus transcription. *Research in Corpus Linguistics*, 9 (1), 63–88.
- Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Indiana University Press.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2021). *Reading images: The grammar of visual design* (3rd ed.). Routledge.
- Kryanova, T. (2026). Multimodal cascade as a method of meaning-making in environmental video discourse. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology*, (103), 22–31.
- Norris, S. (2004). *Analyzing multimodal interaction: A methodological framework*. Routledge.
- Ricoeur, P. (1984). *Time and narrative* (Vol. 1). University of Chicago Press.
- Sernelj, T. (2025). The beauty of emptiness – The foundational root of Chinese aesthetics. *Asian Studies*, 13 (3), 71–93.

НЕСТАНДАРТНІ ЧИТАННЯ КАНДЖІ ЯК ЗАСІБ СТИЛІСТИЧНОЇ ЕКСПРЕСІЇ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Кривонос А. П.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна японська писемність характеризується взаємодією канджі, хірагани та катакани, що створює можливості для варіювання графічної форми й читання мовних одиниць. Одним із виявів цієї взаємодії є подвійний запис 二重表記 (*ніджюхьōкі*), який поєднує основний запис 主表記 (*сюхьōкі*) та допоміжний запис 副表記 (*фукухьōкі*). Основний запис представляє письмову форму, тоді як допоміжний указує на її читання. У випадках, коли це співвідношення відрізняється від усталеного, обидва компоненти можуть актуалізувати різні значення, формуючи додатковий смисловий план висловлювання (胡, 2023).

Для аналізу цього явища необхідно розмежувати усталені читання та контекстуально зумовлені авторські прийоми. Термін 熟字訓 (*джюкуджікун*) позначає читання ієрогліфічного сполучення як цілого, яке не утворюється поєднанням читань окремих знаків (公益財団法人日本漢字能力検定協会, n.d.). Прикладами є 大人 (*отона*) «дорослий» та 今朝 (*кеса*) «сьогодні вранці». Такі читання є нормативними, тому самі собою не становлять відхилення від мовної норми й не засвідчують експресивності.

Натомість 義訓 (*гікун*) ґрунтується на наданні знакові або сполученню читання відповідно до його контекстуального значення, а не усталеного способу прочитання (小学館, n.d.). Від цього механізму слід відрізняти 当て字 (*атеджі*) у вузькому фонетичному розумінні, коли канджі добирають передусім за звучанням, як у записі 寿司 (*суші*) «суші». Водночас у дослідженнях манґи термін *ateji* використовується і в ширшому значенні для позначення нестандартних поєднань основного запису й допоміжного читання, зокрема семантично мотивованих (Lewis, 2010). Отже, ці поняття не утворюють трьох взаємовиключних категорій.

У межах такого широкого розуміння терміна М. Lewis виокремлює перекладні, вказівні, зіставні, абrevіатурно-зіставні та перекладно-зіставні типи *ateji*. Таку класифікацію застосовує також Y. Chow (Lewis, 2010; Chow, 2023). Оскільки предметом цієї роботи є нестандартні читання канджі, увагу зосереджено на конструкціях з ієрогліфічним основним записом, без окремого аналізу латинографічних абrevіатур.

У перекладних конструкціях основний запис пояснює значення іншомовного слова, поданого у фуґігані. Так, у манзі «One Piece» сполучення 改造人間 (サイボーグ) поєднує значення «модифікована людина» з читанням «кіборг» (Chow, 2023). Ієрогліфічний компонент розкриває зміст номінації, а запозичене читання вводить її до технологічного словника

художнього світу. Подвійний запис у цьому разі поєднує пояснювальну функцію зі стилістичним увиразненням назви.

Вказівні конструкції співвідносять назву персонажа або об'єкта із займенниковим читанням. У манзі «Твое ім'я» використано поєднання 三葉 (ваташі) та 瀧 (оре). На тлі обміну тілами між персонажами імена в основному записі дають змогу встановити їхню ідентичність, тоді як допоміжний запис відтворює самоназивання в репліках (Chow, 2023). Взаємодія двох компонентів забезпечує одночасне передавання мовленнєвої перспективи персонажа та інформації, необхідної читачеві для розуміння ситуації.

Зіставні конструкції поєднують різні японські слова, значення яких взаємодіють у межах одного графічного комплексу. У манзі «Tsubasa: RESERVoIR CHRoNiCLE» запис 記憶 (кокоро) співвідносить «пам'ять» із «душею», внутрішнім світом особистості (Lewis, 2010). Таке поєднання дає підстави інтерпретувати спогади не лише як відомості про минуле, а й як складник особистісної цілісності. Експресивний ефект зумовлений одночасною актуалізацією двох смислових планів, забезпеченою взаємодією основного та допоміжного записів.

У пісennих текстах співвідношення основного й допоміжного записів може також конкретизувати значення без обов'язкового утворення метафори. Зокрема, у конструкції 瞬間 (токі) читання と き (токі) «час» поєднується з ієрогліфічним позначенням миті (胡, 2023). У такій взаємодії можна вбачати актуалізацію короткочасності певного переживання або події, однак конкретний стилістичний ефект визначається контекстом пісні.

Перекладно-зіставні конструкції передбачають не просту перекладну відповідність, а смислове розходження між ієрогліфічним записом та іншомовним читанням. Прикладом є 暗号 (スベル) у манзі «Clover», де значення «шифр» співвідноситься із запозиченим словом зі значенням «заклинання» (Lewis, 2010). Поєднання цих понять можна інтерпретувати як зближення технологічного й магічного способів осмислення художньої реальності. При цьому іншомовне читання не обов'язково належить до вигаданої мови.

Отже, стилістичний потенціал нестандартних читань канджі зумовлений взаємодією значень основного й допоміжного записів. Розглянуті конструкції можуть увиразнювати номінацію, передавати перспективу персонажа, формувати образні асоціації та розкривати особливості художнього світу. Водночас сама нестандартність читання не гарантує експресивності, оскільки її реалізація залежить від семантичного співвідношення компонентів і контексту. Перспективним є подальше зіставлення функцій подвійного запису в різних жанрах сучасних японських текстів.

ЛІТЕРАТУРА

Chow, Y. F. (2023). A social semiotic multimodal analysis of ateji translation in manga. *Social Semiotics*, 33(4), 787–807.
<https://doi.org/10.1080/10350330.2021.1945417>

Lewis, M. (2010). Painting words and worlds: The use of ateji in Clamp's manga. *Columbia East Asia Review*, 3, 28–45.

胡, 佳芮. (2023). 流行歌の歌詞における二重表記の用法—主表記と副表記との意味的関係に着目して—. *一橋大学国際教育交流センター紀要*, 5, 17–28.

<https://doi.org/10.15057/79969>

公益財団法人日本漢字能力検定協会. (n.d.). 熟字訓. 漢字ペディア.

<https://www.kanjipedia.jp/kotoba/0003212100>

小学館. (n.d.). 義訓. 精選版日本国語大辞典. コトバンク.

<https://kotobank.jp/word/義訓-473080>

ОКАЗІОНАЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЯК ЗАСІБ АВТОРСЬКОЇ МОВОТВОРЧОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ ЛІ САНА «КРИЛА»)

Ксеник К. І.

Київський національний лінгвістичний університет.

Науковий керівник: **Пророченко Н. О.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідження індивідуально-авторського словотворення є важливим напрямом лінгвістики, оскільки художня література найяскравіше розкриває творчий потенціал мови. На відміну від загальномовних неологізмів, які виникають для номінації нових реалій і прагнуть закріпитися в словниках (Кочерган, 2006), okazionalizmi створюються митцем для розв'язання конкретних художніх завдань (Полішук, 2022). Вони існують лише в контексті твору, залишаючись «вічно новими» засобами передачі емоцій та образів (Дюндик, 2012; Полішук, 2022).

У літературі модернізму авторські новотвори моделюють внутрішній світ персонажа, передають його кризу та виконують функцію «очуднення», долаючи автоматизм читачького сприйняття (Петров-Расторгуєв та ін., 2018). Радикальним мовним експериментом у корейській літературі 1930-х років стала творчість Лі Сана (Кім Хегьона), який через дадаїзм і сюрреалізм відтворював самотність інтелектуала в колоніальних умовах (Gabriel, 2012). У повісті «Крила» («날개», 1936) письменник свідомо деформує синтаксис, прибирає пробіли та насичує прозу авторськими новотворами (Kim, 2001).

Усі виявлені в повісті «Крила» okazionalizmi можна об'єднати в кілька основних словотвірних груп:

1. Експерименти з образними словами та звукоسیمволізмом: автор модифікує традиційні образні слова для змалювання фізичного та душевного виснаження. Наприклад, вираз «흐느적흐느적하도록», який зазвичай позначає мляві рухи, у тексті набуває значення крайнього виснаження тіла, коли людина буквально «втрачає власні обриси». Авторське звукоسیمволічне

слово «까칫까칫» передає відчуття болісного нервового збудження й безсоння, а авторський новотвір «탕고도오랑내» (задушливий запах бруду й ліків) передає неприємну суміш запахів у затісній кімнаті.

2. Складні авторські слова та словесна гра: показовим є авторський термін «정신분일자» (精神奔逸者). Письменник бере стандартний медичний термін «шизофренік» (정신분열자, де ієрогліф 裂 означає «розкол») і замінює один ієрогліф на 逸 («втеча», «вислизання»). Завдяки такій грі слів герой постає не просто психічно хворою людиною, а особою, яка свідомо «втікає» від нестерпної колоніальної реальності (Kim, 2001). Інше утворення – «연애기법» («техніка кохання») – поєднує романтичну сферу з технічним поняттям, показуючи, що стосунки між людьми перетворилися на сухий і бездушний розрахунок.

3. Нетипові суфіксальні форми та змішування стилів: авторське слово «경편하다» (утворене від ієрогліфів «легкий» і «зручний») описує повну апатію героя, його бажання жити найпростішим життям, користуючись лише «готовими речами» (기성품 – готові фабричні вироби). Військова команда «부동자세» (постава «струнко») стає художнім образом емоційного заціпеніння персонажа. Крім того, Лі Сан поєднує архаїчні форми дієслів (-합네다, -소) із сучасними поняттями, створюючи своєрідну іронічну маску (Choi, 2014).

4. Графічні та числові експерименти: письменник поєднує хангиль із ієрогліфами (은화 / 銀貨 як метафора холодного інтелекту), вводить прямі запозичення із західних мов (포즈 / pose, 디테일 / detail, 테이프 / tape, 위트 / wit, 패러독스 / paradox) та використовує точні цифри («33번지» – будинок номер 33, «18가구» – 18 родин/квартир), перетворюючи житловий простір героя на символічний лабіринт відчуження (Kim, 2019; Shin, 2015).

Функціональне значення оказіоналізмів у повісті полягає в тому, що вони є головним інструментом психологічного моделювання. Лі Сан не просто прикрашає текст, а через незвичні та «зламані» слова відображає внутрішню кризу та деформацію свідомості людини, яка перебуває у повній соціальній ізоляції (Shin, 2015). Іронічний тон і мовна гра стають для головного героя захисним бар'єром, що допомагає дистанціюватися від власної життєвої поразки.

Отже, оказіоналізми у корейській модерністській літературі є фундаментальною основою художнього тексту. Завдяки гнучкій структурі корейської мови авторські новотвори передають найтонші відтінки людських переживань, відтворюють відчуття самотності та стають ключовим засобом вираження розколотої свідомості людини модерної доби.

ЛІТЕРАТУРА

Дюндик, О. А. (2012). *Оказіоналізми як джерело збагачення сучасної української літературної мови (на матеріалі романів Є. Пашковського)*. НБУВ.

<https://nasplib.isofts.kiev.ua/items/76164fde-5297-4ce1-a0fd-eb4d30b90cbc>

Кочерган, М. П. (2006). *Вступ до мовознавства*. Академія.

- Петров-Расторгуєв, Є. Є., Кудрявцева, Н. С., & Карпенкова, Н. Ю. (2018). *Лексико-стилістичні особливості термінів okazіonalіzmів у науково-фантастичній літературі*. НВ МГУ.
- Поліщук, Н. П. (2022). *Okazіonalіzm*. В *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України.
<https://esu.com.ua/article-75173>
- Choi, H. S. (2014). Linguistic Experiments in Yi Sang's Fiction. *Journal of Korean Modern Literature*, 45(2), 112–135.
- Gabriel, P. (2012). The Wings: Yi Sang's Urban Landscapes. In *Modern Korean Literature* (pp. 89–105). University of Hawaii Press.
- Kim, J. H. (2019). A Study on the Heterotopia and Language in Yi Sang's «The Wings». *Journal of Korean Modern Literature*, 55, 45–70.
- Kim, Y. S. (2001). *Modernism and the Colonial Subject*. Seoul National University Press.
- Shin, B. S. (2015). *Deciphering Yi Sang: The Architecture of Language*. Munhakdongne.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ КНДР В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Кулик В. О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Північна Корея тривалий час залишалася однією з найбільш ізольованих держав світу. Після розпаду СРСР і соціалістичного блоку, прискорення економічних реформ у Китаї та формування міжнародного консенсусу щодо денуклеаризації Корейського півострова простір для зовнішньополітичного маневру КНДР істотно звужився. Санкції Ради Безпеки ООН, запроваджені після першого ядерного випробування КНДР у 2006 р., доповнили політичну ізоляцію економічними обмеженнями. Водночас санкційний режим не забезпечив відмови Пхеньяна від ядерної та ракетної програм. Навпаки, КНДР поступово виробила модель зовнішньої політики, у якій демонстративне підвищення рівня безпекової напруги стало інструментом отримання міжнародної суб'єктності.

За попереднього керівництва КНДР ескалація значною мірою використовувалася як циклічний переговорний інструмент: ракетне випробування або мілітаристська заява створювали кризу, після чого розпочиналися консультації, Пхеньян отримував економічну чи гуманітарну підтримку, а напруга тимчасово знижувалася. За Кім Чен Ина ця модель трансформувалася у стратегію «підвищення ставок». Її логіка полягає не стільки у створенні короткострокової кризи, скільки у послідовному підвищенні вартості потенційного конфлікту для противників та одночасному формуванні умов для прямого діалогу з провідними державами.

У 2013–2017 рр. Пхеньян посилив військову присутність у районі демілітаризованої зони, активізував ракетні випробування, модернізував інфраструктуру для запуску балістичних ракет і демонстрував здатність розвивати ядерний потенціал. Важливо, що ця політика не призвела до безпосереднього початку масштабної війни. Її результатом стало інше: США та їхні союзники були змушені розглядати КНДР як державу, яка створює реальну загрозу регіональній та глобальній безпеці і з якою необхідно вести переговори. Саме у цьому контексті слід розглядати саміти Кім Чен Ін з Дональдом Трампом у 2018 та 2019 рр. Попри відсутність домовленості щодо денуклеаризації, переговорний процес дозволив Пхеньяну частково подолати дипломатичну ізоляцію та повернутися до прямого діалогу зі США.

Паралельно КНДР відновила контакти на найвищому рівні з Китаєм та активізувала взаємодію з Росією. Таким чином, ескалаційна стратегія дала Пхеньяну можливість диверсифікувати зовнішньополітичні зв'язки та зменшити критичну залежність від одного партнера. Водночас пандемія COVID-19 у 2020 р. призвела до фактичного припинення значної частини зовнішніх контактів КНДР і знову посилила її ізоляцію.

Окремим чинником зміни міжнародного становища КНДР стала поступова деградація санкційного режиму. Ефективність санкцій з самого початку обмежувалася неоднаковим рівнем їх виконання державами-членами ООН, існуванням підставних компаній і можливістю обходу обмежень через зовнішньоекономічні мережі. Після 2022 р. ситуація змінилася якісно. Росія, яка сама опинилася під масштабними міжнародними санкціями через агресію проти України, стала зацікавленою у поглибленні співпраці з Пхеньяном. У травні 2022 р. Китай і Росія заблокували посилення санкцій ООН проти КНДР, а 28 березня 2024 р. Росія наклала вето на продовження мандата групи експертів, яка здійснювала моніторинг санкційного режиму. Це означало істотне послаблення міжнародного механізму стримування Пхеньяна.

Війна Росії проти України відкрила для КНДР нові можливості. Пхеньян політично підтримав Москву, визнав незаконні спроби Росії змінити статус окупованих українських територій, а у 2023–2024 рр. сторони істотно розширили військово-технічну співпрацю. КНДР почала постачати Росії артилерійські боєприпаси та балістичні ракети, а Росія, зі свого боку, стала джерелом продовольства, пального та, ймовірно, окремих військових і космічних технологій. У 2024 р. було укладено договір про стратегічне партнерство, а пізніше стало відомо про направлення північнокорейських військовослужбовців до Росії для участі у бойових діях проти України. Північна Корея могла отримати до \$22 млрд зовнішніх доходів у 2022–2025 роках – майже вчетверо більше, ніж за попередній чотирирічний період. Головним чинником такого зростання стала військова співпраця з Росією, яка потребувала снарядів, ракет і живої сили для війни проти України.

Для Пхеньяна участь у війні має не лише економічне, а й стратегічне значення. Отримання ресурсів і технологій створює умови для прискорення ракетної, космічної та військової програм КНДР. Водночас участь північнокорейських військових у бойових діях дає їм досвід сучасної війни,

якого Збройні сили КНДР не мали з часів Корейської війни 1950–1953 рр. Отже, російсько-північнокорейська військова взаємодія потенційно змінює баланс сил на Корейському півострові. Для Кім Чен Ина це можливість перетворити підтримку Росії на довгостроковий ресурс модернізації власного військового потенціалу.

Водночас ескалація для Пхеньяна не є самоціллю. Її політичний сенс полягає у створенні ситуації, за якої КНДР стає потрібною як учасник переговорів. Тому паралельно з військовою демонстрацією сили Пхеньян періодично надсилає США сигнали про готовність до прямого діалогу. Йдеться про переговори не обов'язково на основі попередньої вимоги повної денуклеаризації, а щодо ширшої архітектури регіональної безпеки. У такому форматі КНДР прагнутиме домогтися фактичного визнання свого ядерного статусу, гарантій безпеки та включення до переговорів про систему стримування і протидії у Східній Азії.

Таким чином, стратегія подолання міжнародної ізоляції КНДР ґрунтується на поєднанні військової ескалації, ядерного стримування та вибіркової дипломатичної взаємодії. Російсько-українська війна створила для Пхеньяна особливо сприятливе міжнародне середовище: послабився санкційний режим, зросла цінність КНДР для Росії, а співпраця з Москвою відкрила доступ до ресурсів і технологій. Водночас така політика підвищує ризик нового загострення на Корейському півострові. Для України це означає потенційне скорочення доступності північнокорейських боєприпасів для Росії у разі відновлення діалогу між Вашингтоном і Пхеньяном, але водночас і ризик відволікання частини військових ресурсів партнерів на Тихоокеанський регіон у випадку нової кризи. Отже, міжнародна ізоляція КНДР не стільки зникає, скільки трансформується: Пхеньян переходить від політики виживання в ізоляції до політики використання глобальної конкуренції для зміцнення власної позиції.

ЛІТЕРАТУРА

КНДР передала 4–6 млн снарядів до РФ упродовж 20 місяців. (2025, April 15). *Militarnyi*.

<https://militarnyi.com/uk/news/kndr-peredala-4-6-mln-snaryadiv-do-rf-uprodovzh-20-misyatsiv/>

Росія заблокувала в ООН механізм моніторингу санкцій проти Північної Кореї. (2024, March 28). *Європейська правда*.

<https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/03/28/7182623/>

Haj-Nyzhnyk, P. P., & Chuprij, L. V. (2015). Formuvannia zahal'nonatsional'noi identychnosti ukraintiv v konteksti suchasnykh vyklykiv. *Hileia: naukovyy visnyk*, (101), 474–481.

http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_101_128

Hrytsenko, A. (n.d.). *Aktualna sytuatsiya na Koreys'komu pivostrovi* [Analitichna zapyska]. *Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'*.

<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/aktualna-sytuatsiya-na-koreyskomu-pivostrovi>

- Kim, S. H., & Martin-Hermosillo, M. (2013). The effectiveness of economic sanctions against a nuclear North Korea. *North Korean Review*, 9(2), 99–110.
<http://www.jstor.org/stable/43908923>
- Kulyk, V. (2017, August 16). *Dlya choho Kim Chen Ynu yaderna bomba?* Site.ua.
<https://site.ua/vitalii.kulik/zacem-kim-cen-ynu-yadernaya-bomba-i7nk127>
- Kulyk, V. (2018, June 13). *Zustrich Kim Chen Ina i Trampa: khto otrymay peremohu?* Glavcom.
<https://glavcom.ua/columns/vitaliykulik/zustrich-kim-chen-ina-i-trampa-hto-otrimav-peremogu-505043.html>
- Renfro, R. S. (2018). Why expanded North Korean sanctions fail. *North Korean Review*, 14(1), 102–114.
<http://www.jstor.org/stable/26396136>

ЗРОСТАННЯ ПОПУЛЯРНОСТІ КАГАНІЗМУ В ІЗРАЇЛІ НА ТЛІ ПЕРШОЇ ЛІВАНСЬКОЇ ВІЙНИ

Куртов Я. О.

Запорізький національний університет

Науковий керівник: **Єльников М. В.**

кандидат історичних наук, доцент

Запорізький національний університет

Перша ліванська війна 1982 р. (операція «Мир Галілеї»), призвела до значного розколу між цивільним суспільством та урядом Ізраїлю через масштабне маніпулювання інформацією. Саме ця війна разом із наслідками військової кризи 1973 р., рухом «Блок вірних» та передачею Синайського півострова Єгипту, стала одним із найважливіших каталізаторів пробудження праворадикальних ідей. Незважаючи на перемогу першого етапу лівано-ізраїльської війни, ці події остаточно зламали довіру навіть до нової правої влади держави і створили політичний вакуум, що став ідеальним поштовхом для легітимації ультраправих сіоністських рухів. Ситуація на той момент нагадувала зростання ультраправих рухів в Європі на тлі провалів європейських урядів перед кризами, хоча мала протилежний результат (як-от заборону партії Меїра Кагане на виборах 1988 р. та її повну заборону 1994 р.). А тому важливо розглянути подію, що кардинально змінила погляд ізраїльської громади на політичну силу, чия ідеологія до війни вважалася маргіальною та неприйнятною.

Партія «Ках» (алюзія на гасло Іргун «Рак Ках!») – з івр. «Тільки так!») була заснована 1971 р. рабином Меїром Кагане. Вона мала ту ж саму ідею, що і «Ліга захисту євреїв» (1968 р., Нью-Йорк). Основою каганізму став агресивний фундаменталізм, що відкрито протиставлявся західній ліберальній ідеї: Кагане пропагував концепцію повного відкидання демократичних та світських інституцій та побудову теократичної (галахічної) держави. Однією з основних частин ідеології є примусове виселення арабського населення,

яке М. Кагане дегуманізував, називаючи «бомбою уповільненої дії» чи «злоякісною хворобою» (Cohen-Almagor, 1992, с. 53–57).

Протягом 1970 – початку 1980-х рр. ізраїльське політичне середовище ставилося до концепції каганізму як до чогось периферійного та маргінального. Це ставлення проявлялося під час парламентських виборів, адже згідно з державними протоколами, на парламентських виборах 1973 р. партія здобула лише 0,81% голосів (תניימשה תסנכל תוריקבה תואצות לע העדוה, 1974, с. 608), у 1977 р. – 0,25 % (תיעישתה תסנכל תוריקבה תואצות לע העדוה, 1977, с. 1494), а на виборах 1981 р. – 0,26 % голосів (תירישעה תסנכל תוריקבה תואצות לע העדוה, 1981, с. 2190).

У 1982 р. уряд Ізраїлю на чолі з правими силами та прем'єр-міністром Менахемом Бегіном прийняв рішення без широкої суспільної згоди провести кампанію на території Лівану для знищення осередків Організації визволення Палестини. Однак наслідки різанини в палестинських таборах біженців Сабра і Шатіла бойовиками ліванської партії «Катаїб», розкол суспільства щодо самої війни, гіперінфляція та раптова відставка М. Бегіна у 1983 р. завдали критичного удару по довірі суспільства до державних інституцій, що призвело до ідеологічної поляризації (Erllich, 2011, с. 1, 3).

Внаслідок цього нестабільне та налякане суспільство почало сприймати ідеї М. Кагане не як маргінальну аномалію, а як рішучу альтернативу «слабкому» уряду. Процес переходу ізраїльської громади до правого крила набирав обертів та зміщувався ще правіше, а екстремістські гасла про примусове виселення арабського населення шляхом терору почали збігатися із запитом суспільства на прості рішення та «залізну руку». Доказом успішної легітимзації суспільством партії та ідей каганізму стали результати виборів 1984 року, де «Ках» отримала 25 907 голосів (1,2%) (הרשע תחאה תסנכל תוריקבה תואצות לע העדוה, 1984, с. 3006). Криза, спричинена Першою ліванською війною, трансформувала маргінальні ідеї про створення нової теократичної держави на прийнятну ідеологію, що отримала повноправне місце в ізраїльському парламенті (Magid, 2021, с. 7, 74, 77; Cohen-Almagor, 1992, с. 52–53).

Хоча Верховний Суд Ізраїлю заборонив участь партії «Ках» у на виборах 1988 р., її електоральний успіх доводить, що травматичні безпекові чи інституційні інциденти здатні швидко перетворити радикальні ідеї з неприйнятних думок на загальнополітичний тренд навіть у кінці ХХ століття. Ідеологічна спадщина каганізму не зникла разом із заборonoю партії, а навіть навпаки, залишається потужним фактором політичного ландшафту Ізраїлю (Leifer, 2025). На тлі нових глобальних викликів, правий популізм та праворадикальні ідеї знову починають стрімко розширюватися не тільки в Ізраїлі, але й у провідних європейських країнах, а тому зростання популярності праворадикального та правопопулістського крила в умовах сучасності досі можливе, а тому ці подібні тенденції мають жорстко регулюватися державними інституціями.

ЛИТЕРАТУРА

- Cohen-Almagor, R. (1992). Vigilant Jewish fundamentalism: From the JDL to Kach (or “Shalom Jews, Shalom Dogs”). *Terrorism and Political Violence*, 4(1), 44–66.
<https://doi.org/10.1080/09546559208427157>
- Erlich, R. (2011). *Israel's unilateral withdrawals from Lebanon and the Gaza Strip: A comparative overview*. The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center.
- Leifer, J. (2025, March 20). Kahane's ghost: How a long-dead extremist rabbi continues to haunt Israel's politics. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/news/2025/mar/20/meir-kahane-israel-kach-ben-gvir-long-dead-extremist>
- Magid, S. (2021). *Meir Kahane: The public life and political thought of an American Jewish radical*. Princeton University Press.
- העדות [Повідомлення про результати виборів до Восьмого Кнесету]. (1974). *מימסרפה טוקלי* [Офіційний вісник], 1979, 608–610.
- העדות [Повідомлення про результати виборів до Дев'ятого Кнесету]. (1977). *מימסרפה טוקלי* [Офіційний вісник], 2326, 1494–1496.
- העדות [Повідомлення про результати виборів до Десятого Кнесету]. (1981). *מימסרפה טוקלי* [Офіційний вісник], 2727, 2190–2192.
- העדות [Повідомлення про результати виборів до Одинадцятого Кнесету]. (1984). *מימסרפה טוקלי* [Офіційний вісник], 3081, 3006–3008.

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ В ТУРЕЧЧИНІ

Кучай О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Туреччина є однією з найрозвинутіших туристичних держав світу. За офіційною статистикою ВТО, ця країна в останні роки була шостою за числом іноземних туристів у світі. Згідно опублікованих даних, цю державу щорічно відвідує близько 4 млн іноземних відпочивальників. Її бюджет отримує до 4 млрд дол. США прибутку від туризму кожного року. У туристичній сфері Туреччини працює більше 2 млн осіб (понад 510 тис. – безпосередні працівники туристичної сфери та турагенцій, і більше 1,5 млн – обслуговуючі галузі). Найбільшими туристичними компаніями Туреччини є: «Odeon Tours», «Balina», «A-Class Travel», «Coral Travel», «TUI», «Anex Tour», «Holiday Market Service», «Sunmar», «Pegas Touristik» та ін. Ця країна має хороші природні умови для розвитку багатьох галузей туризму, насамперед, пляжно-рекреаційних та загально-відпочинкових,

адже вона омивається водами чотирьох теплих морів (Середземного, Чорного, Егейського і Мармурового). Туреччина входить до кліматичної зони субтропічного середземноморського клімату з високими літніми та достатньо теплими зимовими температурами – з метою проведення восьмимісячного туристичного сезону для пляжних відпочивальників. Її загальна пляжно-рекреаційна територія становить понад 7200 км, на якій розміщується майже 400 крупних пляжів і близько 3 тис. готелів на майже 900 тис. місць (Матвієнко, 2013, с. 54).

Основна туристична привабливість Туреччини полягає в її прибережних визначних пам'ятках, а саме в морі, піску та сонці. За останні двадцять років туризм у країні перетворився на великомасштабну галузь, переважно зосереджену вздовж західного та південного узбережжя. Лише у 1980-х роках узбережжя Егейського та Середземного морів стало важливим напрямком як для вітчизняних, так і для міжнародних інвесторів. Хоча східні та південно-східні регіони Туреччини не можуть замінити традиційний пляжний відпочинок, вони пропонують ширший спектр туристичних пропозицій. Ці райони багаті на історичні місця, культурну спадщину та визначні природні особливості. Незважаючи на цей потенціал, планувальники та економісти історично приділяли обмежену увагу цим регіонам, хоча деякі ініціативи почали просувати їх через розвиток культурного та спортивного туризму. Гірські райони Туреччини пропонують широкі можливості для відпочинку на свіжому повітрі, такі як піші прогулянки, трекінг та скелелазіння в літні місяці, а взимку в цих же районах розташовані курорти та об'єкти, що підтримують різні сезонні види спорту, зокрема катання на лижах. Серед найвідоміших напрямків для гірського та зимового туризму – Улудаг, Ерджіес, Картаккая та Паландокен. Паломницький туризм та спа-туризм також мають глибоке історичне коріння в Туреччині, хоча сучасний спа-туризм залишається відносно новим і продовжує функціонувати переважно на внутрішньому ринку. Країна охоплює різноманітні географічні умови та пам'ятки, включаючи середземноморський клімат та мальовничі берегові лінії. Крім того, Туреччина має багату історичну та культурну спадщину з численними артефактами християнської епохи, багато з яких походять з візантійського періоду (Mohr & Spekman, 1994).

Багато університетів Туреччини мають факультети туризму або навчальні програми, які співпрацюють з місцевими органами влади та підприємствами для створення нових туристичних атракцій та покращення послуг. Наукові дослідження часто впливають на розробку національної туристичної політики, прикладом чого є просування культурного туризму в Стамбулі, історичного туризму в Каппадокії та прибережного туризму в Анталії та Ізмірі. Академіки також допомагають зміцнити концепцію сталого туризму, збалансувавши його економічні, соціальні та екологічні аспекти. Вони створюють моделі управління напрямками, які зосереджені на захисті місцевої культури та розширенні можливостей людей, що живуть поблизу. Крім того, співпраця між науковцями та підприємствами допомагає зробити туризм більш інноваційним та цифровим, наприклад,

використання інформаційних технологій у системах бронювання, цифровий маркетинг та вивчення поведінки туристів (Pencarelli, 2020). Турецький уряд може створювати кращі маркетингові плани та охоплювати потрібних людей на міжнародному туристичному ринку за допомогою академічних досліджень.

Туристична галузь Туреччини робить значний внесок у національну економіку, складаючи приблизно 12% ВВП у 2023 році та забезпечуючи робочі місця для понад 3,2 мільйона осіб. Прогнозується, що дохід від цього сектору досягне 61,1 мільярда доларів США у 2024 році, що на 8,3% більше, ніж у попередньому році. Для посилення конкурентоспроможності підприємства інвестують у розвиток прибережних курортів, butik-готелів та закладів довгострокового обслуговування для оздоровчих туристів, а також співпрацюють з урядом у дотриманні стандартів за програмою «Безпечний туризм», яка була впроваджена в тисячах туристичних об'єктів. Крім того, бізнес-сектор відіграє вирішальну роль у диверсифікації туристичних продуктів шляхом розвитку культурного, оздоровчого, MICE та екотуризму, тим самим зменшуючи залежність від сезонного туризму. Вони також використовують технології та нові ідеї, щоб підвищити свою конкурентоспроможність. Це робить турецький туристичний сектор більш конкурентоспроможним та сталим на світовій арені.

ЛІТЕРАТУРА

- Матвієнко, Н. (2013). Тенденції розвитку туризму в Туреччині. *Вісник Київського національного університету, Географія*, 1(61), 53-56.
- Mohr, J., & Spekman, R. (1994). Characteristics of partnership success: Partnership attributes, communication behavior, and conflict resolution techniques. *Strategic Management Journal*, 15(2), 135–152.
- Pencarelli, T. (2020). The digital revolution in the travel and tourism industry. *Information Technology & Tourism*, 22(3), 455–476

ЯВИЩЕ АБРЕВІАЦІЇ В АРАБЬСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ ТА СПОСОБИ АДАПТАЦІЇ

Лазоренко О. Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Образцова Т. В.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Наукова сфера сучасного світу щороку зазнає значних змін під впливом зовнішніх чинників. Особливу роль відіграє медицина з розробкою препаратів і нових методів лікування захворювань. Через великий обсяг термінів сфери охорони здоров'я виникають відповідні скорочення, що забезпечують мовну економію та компактність у професійній комунікації

між спеціалістами. Однак, наслідками цього феномену стають труднощі розуміння та проблема декодування скорочень. Задля вирішення зазначених питань варто ознайомитися зі специфікою словотвору та механізмами функціонування абrevіатур на прикладі арабської медичної термінології.

Важливим аспектом сучасної дериватології є процес абrevіації (з лат. *abbrevio* «скорочую») – це різновид словотвору, який реалізується за допомогою скорочених до звука або складу компонентів твірного словосполучення (Горпинич, 1999, с. 38). В арабській системі словотвору цьому поняттю відповідає термін *الاختصار* (*al-ikhtisār*) – масдар від дієслова VIII-ої породи *اِخْتَصَرَ* (*ikhtaṣara*) «скорочувати, зменшувати».

У нашому дослідженні ми спираємося на наступну класифікацію абrevіації в арабській мові: словоскладені *النَّحْت* (*an-naḥt*) та ініціальні абrevіатури *الألفاظ الأولية* (*al-alfāz al-awālīyya*). За фонологічними аспектами ініціали поділяють на акроніми та алфавітизми (Altakhaineḥ, 2017, с. 2). Варто враховувати, що зростання частотності використання абrevіатур в арабомовному середовищі пов'язане із запозиченнями з інших мов, особливо з англійської (Altakhaineḥ, 2017, с. 1). Розглянемо кожен із цих видів у сфері медицини.

Словоскладання. Існує думка, що *النَّحْت* (*an-naḥt*) – це синонімічне позначення абrevіації як загального способу словоутворення, що включає ініціали та акроніми (Altakhaineḥ, 2017, с. 3). Однак, слід мати на увазі, що «нахт» – це спосіб абrevіації, що базується на поєднанні основ двох слів, внаслідок чого утворюється нове третє слово, шляхом скорочення обох основ (Aziz та ін., б. д., с. 20). Прикметник “електромагнітний” в арабській мові утворений внаслідок поєднання основ двох слів: *كهرباء* (*kahrabā*) “електрика” і *مغناطيسي* (*maghnāṭīsī*) “магнітний” = *كهرطيسي* (*kahrṭīsī*) (Aziz та ін., б. д., с. 20). Це поняття часто використовується в медичній термінології для опису методів лікування та профілактики.

Акроніми. Акронімізацію визначають як морфологічний процес утворення слова через перші літери скороченого словосполучення чи речення. Їх читають як окреме слово (Altakhaineḥ, 2017, с. 2). Виокремлюють акроніми арабського походження і запозичені. У контексті медичної термінології найбільш вживаними є запозичені (транслітеровані) акроніми, що зустрічаються в назвах захворювань і діагнозів. Найпоширеніший приклад стосується пандемії COVID-19. Арабською ця назва транслітерується з додаванням означеного артикля *الكوفيد* (*al-kūfīd*). Захворювання СНІД в арабській мові має два транслітеровані відповідники, запозичені з англійської AIDS – *فيروس الإيدز* (*fīrūs al-īdz*), але у країнах Магрибу користується популярністю транслітерація з французької назви SIDA – *المتيذا* (*al-ssīdā*). Причиною залишається колоніальне минуле цих країн (Al-Qinaī, 2007, с. 370–371).

Алфавітизми. Їх можна сплутати з акронімами, оскільки алфавітизми теж є видом ініціальних абrevіатур, однак різниця полягає в їхній вимові: вимовляється кожна літера окремо (Altakhaineḥ, 2017, с. 2). У медичній

термінології алфавітизми в арабській мові поділяють на два види: питома арабські та транслітеровані запозичення. Наприклад, магнітно-резонансна томографія (укр. МРТ) є питома арабським алфавітизмом, тому в записах лікарів ця аббревіатура виступає у вигляді перших літер слів, що прописуються через крапку – ت.ر.م. (t r m) (від التصوير بالرنين المغناطيسي). А комп'ютерну томографію транслітерують арабськими літерами від англ. СТ (Computer Tomography): سي تي (sī tī).

Проте, існують також інші способи написання аббревіатур в арабській мові. Через фонологічні особливості у професійній комунікації зафіксовано поєднання латинських літер з арабським означеним артиклем. Яскравими прикладами є написання термінів «посттравматичний стресовий розлад» (укр. ПТСР, англ. PTSD), який арабські лікарі позначають як PTSD (al-PTSD); а також «біполярний афективний розлад» (укр. БАР, англ. BAD), що виглядає як BAD (al-BAD). Саме в таких випадках зустрічається унікальна комбінація латиниці та арабської мови.

Аналіз матеріалу показав, що більшість акронімів з медичної сфери в арабській мові походять від запозичень з найпоширеніших мов світу, передусім з англійської. Цей феномен пояснюють наступним чином: а) англійська мова домінує в сучасній міжнародній науковій комунікації; б) акронімів арабського походження дуже мало порівняно з англійськими (Altakhaineh, 2017, с. 4).

Незалежно від походження аббревіатур, процес аббревіації в сучасному словотворі є важливим для повсякденного вжитку з огляду на розвиток науки, медицини, технологій та професійного спілкування. Скорочення слів забезпечує мовну економію для фахової комунікації, але водночас може ускладнювати сприйняття реципієнтом, особливо якщо він не є фахівцем. Аббревіатури скорочують форму словосполучень і виразів на письмі, але не обов'язково полегшують розуміння. Тому, з лінгвістичної точки зору, необхідно надати відповідну увагу вивченню проблем аббревіації задля розвитку комунікації та полегшення тлумачення.

ЛІТЕРАТУРА

- Горпинич, В. (1999). *Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія*. Вища школа.
- Al-Jarf, R. (2021). Derivation from foreign words and acronyms borrowed in Arabic. *Lingua. Language and Culture*, (1), 52–77.
- Al-Qinai, J. (2007). Abbreviation and Acronymy in English Arabic Translation. *Meta: Translators' Journal*, 52(2), 368–375.
- Altakhaineh, A. R. M. (2017). The Linguistic Features of Acronyms in Arabic. *SAGE Open*, (4), 2–4.
- Aziz, A., Islamy, A., & Saihu. (б. д.). Existence of Naht Method In The Development Of Contemporary Arabic Language. *Taqdir: Jurnal Pendidikan Bahasa Arab dan Kebahasaaraban*, 19–27.

РОЗВИТОК МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ У РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ

Лебедева І. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Музеї є важливим туристичним ресурсом, що збільшує атрактивність будь-якої дестинації. Кризові явища, пов'язані з поширенням пандемії COVID-19, боляче відобразилися на туристичній та музейній сферах, призупинивши мандрівки та відвідування публічних місць. Скасування карантинних обмежень призвело до швидкого відновлення розвитку туризму, у тому числі музейного. Цей різновид історико-культурного туризму не тільки передбачає відвідування музеїв під час туру, але й розглядає музейні установи як партнерів при створенні продуктів. Сьогодні музеї є важливою складовою економіки вражень. Вони перетворилися на активних гравців на туристичному ринку, пропонуючи власні продукти. Вимушене «розлучення» з відвідувачами змусило їх шукати інноваційні моделі комунікації з публікою, сприяло появі нових інструментів цієї комунікації. Серед важливих тенденцій, які характеризують роботу музеїв у постпандемічний час, потрібно назвати впровадження диджитал-технологій, створення інтерактивних продуктів, вдосконалення комунікативних практик, які передбачають звернення до емоційної сфери відвідувачів, врахування їхніх психологічних особливостей, індивідуалізація спілкування та ін.

Національний музей Республіки Корея (NМК) є одним з лідерів серед інноваційних музеїв світу. У рейтингу 100 найвідвідуваніших мистецьких музеїв, який щорічно складають експерти видання *The Art Newspaper*, у 2025 р. NМК посів третю сходинку, поступившись лише Лувру та музеям Ватикану (Cheshire & Goukassian, 2026). Щоправда, з причин особливості отримання статистичних даних до рейтингу не увійшли музеї Китаю (що може призвести до певної корекції рейтингу). Але NМК потрапляє до топ-десятки провідних художніх музеїв світу другий рік поспіль, що свідчить про креативність і творчу роботу колективу. У 2025 р. сеульський музей відвідало майже 6,5 млн осіб. За попередній рік їхня кількість становила близько 3,8 млн, тобто за рік відвідування виросло на 70% (Lee & Lee, 2025).

Цей показник є наслідком реалізації декількох інноваційних проєктів, які відображають глобальні тренди у музейній справі. Одним з важливих напрямів роботи стала реалізація програми «Цифрова стратегія – 2025». Два зали музею були переобладнані на Цифрові галереї, де розповідь про історичне минуле супроводжується створенням імерсивної реальності. Зали обладнані великими панорамними екранами, здатними транслювати зображення високої якості. Розклад їхньої роботи розміщений на сайті музею. Відвідувачі можуть спланувати відвідування музею залежно від контенту, який демонструватиметься у певний час. Крім того, цифровий музейний простір поповнився великою світлодіодною колоною (заввишки 7,5 м), встановленою у холі. Це повномасштабна інсталяція національної святині, пам'ятки ранньої державності корейського народу – Стели короля

Квангетхо Великого з королівства Когурьо (V ст.), оригінал якої знаходиться у Китаї (м. Цзіань).

Музей активно застосовує креативні ідеї з метою розширення своєї аудиторії, звернення до її емоційної сфери. Зокрема, задля експонування Задумливих Бодгісаттв, двох бронзових статуй VI–VII ст., був обладнаний Зал тихого споглядання (Зал тихих роздумів) у мінімалістичному стилі, призначенням якого є створення у відвідувачів медитативного настрою (Park, 2021).

Розміщення LED-колони короля Квангетхо у залі «Шлях до історії» стало стимулом для перетворення його на своєрідний арт-простір, де відбуваються різноманітні культурні заходи. Зокрема, у рамках політики партнерства NMK з діями культури там була організована фан-зона прихильників жіночого поп-гурту «Blackpink» для прослуховування їхніх композицій. Захід є проявом політики музею, спрямованої на комунікацію з молодим поколінням – важливим аспектом роботи NMK.

Популяризація культурної спадщини серед молоді відбувається за допомогою різноманітних інструментів, у тому числі завдяки спільним проектам з зірками К-поп культури. У 2024 р. музей не тільки надав своє приміщення для презентації нового альбому «Blackpink», але й створив низку продуктів у колаборації зі співаками. Декілька проектів NMK реалізував разом з популярним бойз-бендом BTS. Найцікавішим з них є випуск двох спільних колекцій бренду «MU:DS» – лінійки сувенірної продукції, ідеї для якої були підказані музейними артефактами. Поглибленню партнерства сприятиме й призначення у червні 2026 р. лідера групи BTS «глобальним послом» музею, місія якого полягатиме у популяризації корейської культурної спадщини у світі (Chang, 2026). Отже, Національний музей Кореї є важливим учасником туристичного ринку, пропонуючи цікаві та оригінальні продукти, які сприяють формуванню у відвідувачів яскравих і незабутніх емоцій та позитивно впливають на розвиток музейного туризму.

ЛІТЕРАТУРА

- Chang, D. (2026, June 20). BTS' RM named global ambassador of Nat'l Museum of Korea. *Yonhap News Agency*.
<https://en.yna.co.kr/view/AEN20260620000700315>
- Cheshire, L., & Goukassian, E. (2026, March 31). The world's 100 most visited art museums in 2025: new museums a big hit with visitors. *The Art Newspaper*.
<https://www.theartnewspaper.com/2026/03/31/exclusive-the-worlds-100-most-visited-museums-in-2025-new-museums-a-big-hit-with-visitors>
- Lee, M., & Lee, S. (2025, November 28). The National Museum of Korea's 80th Anniversary: Setting Trends Through Innovation and Culture. *The University Life*.
https://media.khu.ac.kr/bbs/board.php?bo_table=english&wr_id=19580269
- Park, J. (2021, November 12). «Room of quiet contemplation» designs space for viewers to reflect on «thinking Bodhisattvas». *The Korea Times*.
<https://www.koreatimes.co.kr/lifestyle/arts-theater/20211112/room-of-quiet-contemplation-designs-space-for-viewers-to-reflect-on-thinking-bodhisattvas>

ЕВОЛЮЦІЯ ІМІДЖУ ТА РЕКРУТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ СИЛ САМООБОРОНИ ЯПОНІЇ

Леонов Д. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Пророченко Н. О.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сили самооборони Японії являють собою унікальну організацію збройних сил, саме існування якої є дещо парадоксальним: протягом історії, викликом для неї є балансування між суспільним пацифізмом і зростаючими загрозами ззовні.

Як відомо, на тлі спалаху Корейської війни 25 червня 1950 року, за умов передислокації військ США до Корейського півострова, з міркувань безпеки на території Японії 8 липня 1950 року утворено «Кейсацу Йобітай» (Національний поліцейський резерв). 1 липня 1954 року новоутворену організацію перейменовано та урочисто засновано як Сили самооборони Японії (Frühstück, 2007, с. 8–9). Створення організації було хаотичним і суперечливим за умов конституційної заборони на утримання власного війська та антивоєнних настроїв японського суспільства (Vanbaelinghem & Ortega, 2022).

На своєму початку, рекрутингова стратегія була непрямом та безсистемною. У 1950–1960-х роках успішність рекрутера ССЯ оцінювали за тим, скількох людей вдалося залучити до лав організації; часто студентам пропонували можливість підробітку, а абітурієнтам обіцяли легкий шлях до отримання спеціальності; використання такої стратегії надалі призвело до того, що у 1990-х роках більше половини молодих кандидатів паралельно вчилися у тих чи інших навчальних закладах (Frühstück, 2007, с. 37–40). Більшість новобранців походила з бідніших регіонів, тоді як регіони на кшталт Токіо переважно надавали кандидатів на офіцерські посади (Vanbaelinghem & Ortega, 2022).

На початку заснування ССЯ жінки могли вступати лише як медичний персонал, проте з 1974 року список доступних спеціальностей почав розширюватися; однією з причин був недобір чоловіків до лав ССЯ (Frühstück, 2007, с. 88–89). Починаючи з липня 2025 року було проведено повне усунення заборон для жінок по всіх родах військ (Japanese Ministry of Defense, 2026).

У 1970-х роках в агітаційних матеріалах почали активніше включати жінок, проте важливо зазначити, що це було не повноцінним проявом статевої рівності, а скоріше використанням жіночності для пом'якшення образу ССЯ: на плакатах чоловіки були зображені у традиційно маскулінному характері, часто у супроводі патріотичних лозунгів, у той час як жінки мали більш цивільний образ, акцент робився на сімейних цінностях та закликах до миру (Frühstück, 2007, с. 125–127). Починаючи з 2010-х років, особливо

за другого прем'єрства Абе Шіндзо (2012–2020), політичний дискурс був спрямований на активний перегляд збройних сил та питання безпеки Японії. Це супроводжувалося набуттям агітацій ССЯ більш мілітарного характеру: жінки в агітаційних матеріалах частіше почали зображатися у формі, сюжети матеріалів набули серйозності та дедалі менше прикривалися цивільними зображеннями (Barfucci, 2026).

На фоні економічних труднощів у 1990-х роках та потребі в розширенні своєї популярності, організація почала активно використовувати популярну культуру та більш сучасні маркетингові стратегії, включаючи комікси, маскотів, анімацію та плакати з відомими людьми. Один із ранніх і найбільш успішних прикладів – анімаційний серіал «Принц Піклз: подорож миру та захисту», сюжет якого полягав у поширенні для дітей та підлітків інформації про важливість підтримання миру та захисту від глобальних та локальних загроз, крізь образи милих персонажів та сюжети, що лише побічно пов'язані зі збройними силами Японії та мілітаризмом (Frühstück, 2007, с. 128–136).

Найбільш позитивною та популярною асоціацією з ССЯ серед населення Японії є участь у рятувальних операціях: за опитуванням 2025 року, 88,3% людей вважали, що роль ССЯ перш за все полягає у допомозі під час стихійних лих (内閣府, 2026). Ключовими для появи такого сприйняття є рятувальна операція під час землетрусу у Кобе в січні 1995 року та серія рятувальних операцій (також сприяння ліквідації наслідків катастроф) 11 березня 2011 року (землетрус, цунамі та аварія на АЕС «Фукусіма») (Vanbaelinghem & Ortega, 2022).

Сучасна зміна геополітичної ситуації, зокрема зростання загрози з боку Китаю та Північної Кореї та повномасштабне вторгнення Росії в Україну, призвела до більш відкритої репрезентації мілітарної складової ССЯ (Barfucci, 2026). Незважаючи на успіхи у покращенні умов та репутації, ССЯ стикаються з дефіцитом кадрів: на момент 2026 року із запланованих 15000 нових робітників завербовано було лише ~11000 (Japanese Ministry of Defense, 2026). Не останню роль у цьому відіграє демографічна криза (Vanbaelinghem & Ortega, 2022), але згідно з опитуванням 2025 року, на запитання «якби було здійснено іноземне вторгнення до Японії, чи ви б підтримали ССЯ?» лише 5,9% виявили бажання бути добровольцями, 55,9% бажали підтримки без прямого вступу, 22,2% відповіли «не впевнений», 14,1% вибрали варіант ненасильницького опору (内閣府, 2026), що свідчить про міцне збереження пацифістських і антивоєнних поглядів сучасного японського суспільства, навіть у критичних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

- Barfucci, V. (2026). Militarizing femininity on social media: Female empowerment and heteronormative logics in the representation of the Japan Self-Defense Forces. *International Political Sociology*, 20.
<https://doi.org/10.1093/ips/olaf046>
- Frühstück, S. (2007). *Uneasy warriors: Gender, memory, and popular culture in the Japanese army*. University of California Press.

- Japanese Ministry of Defense. (2026). Defense of Japan 2026 pamphlet.
https://www.mod.go.jp/j/press/wp/wp2026/pdf/DOJ2026_Digest_EN.pdf
- Vanbaelinghem, M., & Ortega, A. (2022). *The Japanese and their Self-Defence Forces today* (Research Paper No. 127). Institut De Recherche Strategique De L'ecole Militaire, 3–8.
<https://www.irsem.fr/en/publications/the-japanese-and-their-self-defence-forces-today>
- 内閣府. (2026). 自衛隊・防衛問題に関する世論調査（令和7年11月調査）. 内閣府世論調査.
https://survey.gov-online.go.jp/diplomacy_defense/202601/r07/r07-bouei/#head1

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ БУДДИЗМУ НІЧІРЕНА У СОКА ҐАККАЙ

Леонов Д. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Голець О. Я.**

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Упродовж існування організації Сōка Ґаккай, буддизм Нічірена, як її моральне та філософське ядро, зазнав значних трансформацій. Він відходив від образу переважно ритуальної та національно закритої релігії, набуваючи рис глобального та соціально активного світогляду, адаптованого до викликів сучасного світу.

Нічірен заснував свій рух у 1253 році. Він досліджував та активно критикував популярні на той момент буддистські рухи. Однією з головних причин критики було їх відходження від Сутри Лотоса, яка Нічіреном вважалася винятково істинною (Stone, 1999; Seager, 2006).

Сōка Ґаккай була започаткована Макігучі Цунесабурō та його учнем і колегою Тодю Дзюосеєм. У 1928 році вони разом прийняли буддизм Нічірена, а згодом приєдналися до Нічірен-шюшю, що є «гілкою» традиційного буддизму Нічірена. Разом Макігучі та Тода 1930 року заснували об'єднання «Сōка Кьōіку Ґаккай» («Товариство навчання творення цінностей»). У цей період праця Макігучі стосувалася передусім філософії освіти: він розрізняв пізнання й оцінювання та пов'язував творення цінностей із красою, користю і добром (McLaughlin, 2019, с. 41–42).

Катастрофічним для товариства виявився час Тихоокеанської війни, коли Макігучі та інших лідерів організації було ув'язнено за відмову виконувати державну релігійну вимогу вшановувати та зберігати талісмани імператорського святилища Ісе; серед репресованих був також і Тода Дзюосей. 1944 року Макігучі помер у в'язниці від недоїдання. Вважається, що Тода у в'язниці пережив містичний досвід, під час якого він усвідомив,

що «Будда є нічим іншим, як самим життям». Це розуміння стало складником повоєнного вчення Сока Гаккай (McLaughlin, 2019, с. 43–47).

Після війни Тода відновив організацію як відгалуження Нічірен-шьошю. Він встановив міцні зв'язки з вищим священством і заохочував учасників Сьока Гаккай отримувати гоходзони (каліграфічні мандали з «даймоку» у центрі, тобто головною мантрою буддизму Нічірена, яка славила Сутру Лотоса) лише від Нічірен-шьошю. Також організацію було перейменовано на «Сьока Гаккай», що символізувало відкритість та демократизацію вчення для всіх (Seager, 2006).

За Тоди Сьока Гаккай відновила «шякубуку» – спосіб навернення через жорсткі дебати, який застосовував Нічірен. У 1950-х роках шякубуку стала основою масштабної прозелітичної кампанії. Повоєнні лиха пояснювалися відступом від Сутри Лотоса, подібно до того як Нічірен пов'язував загрозу монгольського вторгнення з відмовою від істинного вчення (Stone, 1994, с. 252–254). Тода також наголошував, що буддійська практика дає людині змогу змінити свою карму та життєві обставини (Seager, 2006).

У 1947 році Тода зустрів молодого Дайсаку Ікеду, який у 1960 році став наступним президентом Сьока Гаккай. Ікеда виділявся своєю харизматичністю і увагою до учасників; доходило до того, що деякі послідовники публічно вихваляли його як Будду, що вочевидь суперечило класичному вченню про Нічірена як «споконвічного Будду» (McLaughlin, 2019, с. 54–55; Seager, 2006).

Із середини 1970-х років Ікеда почав змінювати консервативний наратив викладання ідей буддизму Нічірен та Сутри Лотоса на більш м'який діалог, що спирався на три універсальні засади: мир, культуру й освіту. (McLaughlin, 2019). Таким чином, курс організації повністю наполягав на культурній експансії, освіті та створенні глобальної спільноти, де крізь творчість та культуру, буддизм набув рис інструменту гуманізації.

Після смерті Ніттацу 1979 року новим верховним священником Нічірен-шьошю став Ніккен Абе. Упродовж 1980-х років суперечності між священством і Сьока Гаккай посилювалися, охоплюючи питання доктринального авторитету, організаційного контролю та становища Ікеди. 28 листопада 1991 року Нічірен-шьошю повідомила про відлучення Сьока Гаккай. У 1993 році Сьока Гаккай почала самостійно вручати мирянам репліки гоходзона, виготовлені на основі транскрипції двадцять шостого настоятеля Нічікана 1720 року. Знесення Шьо-Хондо 1998 року символічно завершило епоху співпраці Сьока Гаккай і Нічірен-шьошю (McLaughlin, 2019, с. 62–64; Seager, 2006).

Розкол змінив джерела релігійного авторитету в буддизмі Сьока Гаккай: контроль над гоходзоном і ритуальною практикою перейшов від священства до мирянської організації, яка відтоді вільно визначала способи передання та тлумачення вчення Нічірена. Це закріпило становище Сока Гаккай як окремої релігійної спільноти, що зберегла орієнтацію на Сутру Лотоса та сформувала власні інституційні форми й релігійну ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА

- McLaughlin, L. (2019). *Soka Gakkai's human revolution: The rise of a mimetic nation in modern Japan*. University of Hawai'i Press.
<https://doi.org/10.1515/9780824877897>
- Seager, R. H. (2006). *Encountering the Dharma: Daisaku Ikeda, Soka Gakkai, and the globalization of Buddhist humanism*. University of California Press.
<https://doi.org/10.1525/9780520939042>
- Stone, J. I. (1994). Rebuking the enemies of the Lotus: Nichirenist exclusivism in historical perspective. *Japanese Journal of Religious Studies*, 21(2–3), 231–259.
<https://doi.org/10.18874/jjrs.21.2-3.1994.231-259>
- Stone, J. I. (1999). Review article: Biographical studies of Nichiren. *Japanese Journal of Religious Studies*, 26(3–4), 441–458.
<https://doi.org/10.2307/30233634>

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ТВОРЧА КИТАЙСЬКА МОВА»: РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Лещенко О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна початкова освіта орієнтується не лише на формування предметних знань і вмінь, а й на розвиток творчої, самостійної та ініціативної особистості. Особливого значення набуває формування креативного мислення молодших школярів, що передбачає здатність генерувати оригінальні ідеї, знаходити нестандартні способи розв'язання завдань, встановлювати асоціативні зв'язки та творчо застосовувати набуті знання. Значний потенціал у цьому контексті має вивчення іноземної мови, зокрема китайської, оскільки специфіка її фонетичної, лексичної, графічної та культурологічної систем створює широкі можливості для використання творчих методів і прийомів навчання.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування креативного мислення молодших школярів у процесі засвоєння курсу «Творча китайська мова».

Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; педагогічне спостереження; бесіди з учнями й педагогами; анкетування; аналіз творчих робіт школярів; педагогічний експеримент; кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

Експериментальна робота передбачала констатувальний, формувальний і контрольний етапи. На констатувальному етапі було визначено вихідний

рівень сформованості креативного мислення учнів за такими критеріями, як оригінальність, гнучкість, продуктивність творчого мислення, здатність до асоціативного комбінування та самостійного продукування ідей.

На формуальному етапі в освітній процес було інтегровано систему творчих завдань курсу «Творча китайська мова». Зокрема, використовувалися мовні та мовленнєві ігри, завдання на створення асоціативних образів до китайських ієрогліфів, творчі вправи з лексикою та граматичними конструкціями, складання діалогів і мінітекстів, рольові ситуації, інсценізації, робота з візуальними матеріалами, завдання на продовження або трансформацію мовленнєвих ситуацій, а також елементи проєктної діяльності. Важливим принципом було створення ситуацій відкритого типу, у яких учень мав можливість запропонувати декілька варіантів відповіді та обґрунтувати власний творчий задум.

Результати контрольного етапу засвідчили позитивні зміни у характері навчальної діяльності учнів експериментальної групи. Найбільш виразно вони проявилися у збільшенні готовності школярів до самостійного продукування ідей, розширенні кількості запропонованих способів виконання завдань та підвищенні варіативності використання засвоєного мовного матеріалу.

На відміну від початкового етапу, коли значна частина учнів тяжіла до відтворення запропонованого зразка, після реалізації формуальної методики спостерігалось поступове утвердження продуктивної моделі навчальної поведінки. Учні частіше ініціювали власні варіанти відповіді, комбінували відомі мовні одиниці, переносили їх у новий контекст і виявляли готовність до експериментування з мовним матеріалом.

Позитивна динаміка виявилася також у сфері асоціативно-образної діяльності. Під час роботи з китайською ієрогліфікою школярі поступово переходили від механічного запам'ятовування графічної форми до її осмислення через образи, асоціації та власні смислові конструкції. Це свідчить про активізацію не лише пам'яті, а й механізмів комбінування, трансформації та творчої інтерпретації навчальної інформації.

Важливим результатом стало підвищення рівня самостійності учнів у виконанні завдань із невизначеним алгоритмом. Якщо на початковому етапі відсутність чітко визначеного способу дії могла спричинити труднощі або очікування підказки вчителя, то після проведення формуальної роботи школярі демонстрували більшу готовність самостійно визначати послідовність дій і перевіряти запропоновані ними рішення.

Таким чином, результати експериментальної роботи дають підстави розглядати систематичне включення творчо орієнтованих завдань у зміст курсу «Творча китайська мова» як педагогічно доцільний засіб стимулювання креативного мислення молодших школярів.

Проведене педагогічне дослідження підтвердило доцільність використання потенціалу курсу «Творча китайська мова» для формування креативного мислення учнів молодшого шкільного віку. Специфіка китайської мови, зокрема її ієрогліфічна система та значний образно-асоціативний потенціал, створює сприятливе підґрунтя для інтеграції мовного навчання з розвитком творчих пізнавальних процесів.

Експериментально встановлено, що найбільш продуктивним є такий характер організації навчання, за якого творча активність учня не є додатковим елементом уроку, а інтегрується в саму структуру іншомовної діяльності. Виконання завдань відкритого типу, моделювання комунікативних ситуацій, трансформація мовних зразків, образно-асоціативна робота з ієрогліфікою та проєктна діяльність створюють умови для переходу від репродуктивного до продуктивно-творчого характеру засвоєння навчального матеріалу.

Отже, формування креативного мислення молодших школярів у процесі вивчення китайської мови доцільно розглядати як цілеспрямований, системний і педагогічно керований процес, результативність якого визначається не лише змістом навчального матеріалу, а передусім характером організації діяльності учнів, рівнем їхньої суб'єктної залученості та наявністю освітнього середовища, що підтримує пошук, експериментування й продукування нових ідей.

ПРАВОВИЙ КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ

Литвинко А. В.

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: Парфанович І. І.

доктор педагогічних наук, професор

Західноукраїнський національний університет

Правовий контроль за діяльністю соціальних служб в Україні та Республіці Корея базується на ідеї захисту прав людини, проте має відмінні організаційні моделі через різницю у рівнях децентралізації та специфіку національного законодавства. Україна та Республіка Корея перебувають на різних етапах формування відповідного законодавства, тому їх порівняння дає змогу простежити два різні підходи до регулювання цієї сфери.

В Україні правові основи формування соціальної політики ґрунтуються на нормах ратифікованих Україною міжнародно-правових актів, які спрямовані на створення і забезпечення реалізації гуманістичних і демократичних світових стандартів вирішення соціальних проблем (Яценко & Литвишко, 2023, с. 252). Діяльність надавачів і служб соціального захисту регулюється профільними законами (Законом «Про соціальні послуги» Закон України від 19.06. 2003 р. № 966-IV / та підзаконними актами (<https://zakon.rada.gov.ua/go/966-15/ed20040101>)). Трансформація системи соціального захисту під час дії воєнного стану, необхідність гармонізації вітчизняного законодавства із нормами ЄС зумовлює *актуальність* дослідження правового контролю діяльності соціальних служб в Україні.

Головним органом контролю є Міністерство соціальної політики України та Національна соціальна сервісна служба разом з її територіальними підрозділами в областях України. *Предметом контролю* є здійснення

перевірки дотримання стандартизації надання послуг, цільового використання бюджетних коштів та виявлення осіб у складних життєвих обставинах. Державний контроль здійснює Державна соціальна служба України (Держсоцслужба), яка перевіряє дотримання законодавства у сфері соціальної підтримки та прав дітей (Яценко & Литвишко, 2023, с. 254). Щодо рівнів контролю, то контрольні повноваження поділені між центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування (громадами).

Що стосується стандартизації, то перевірки спираються на державні стандарти соціальних послуг. Водночас дослідники (Пилипенко & Синчук, 2025) зазначають проблеми відсутності чітко окреслених галузевих санкцій та відсилочний характер норм юридичної відповідальності. *Інструментами* правового контролю діяльності соціальних служб в Україні є моніторинг якості соціальних послуг, планові та позапланові інспекції надавачів послуг незалежно від форми власності, а також соціальне інспектування.

Правовий контроль у Республіці Корея за діяльністю соціальних служб інтегрований у загальну національну систему національного забезпечення з акцентом на стандартизацію та захист прав людини.

У Південній Кореї діяльність соціальних служб регламентується Рамковим законом про соціальне забезпечення (Framework Act on Social Security) та Законом про послуги соціального забезпечення (Social Welfare Services Act, Act No. 17174, Mar. 31, 2020). Законодавство Кореї вимагає максимальної прозорості, справедливості та дотримання людської гідності під час надання допомоги.

Контроль діяльності соціальних служб покладено на Міністерство охорони здоров'я та добробуту (соціального забезпечення) Республіки Корея (Ministry of Health and Welfare) спільно з муніципальними органами (на рівні провінцій, міст і районів), які фінансують та акредитують соціальні установи. Міністерство охорони здоров'я та добробуту Кореї координує нагляд на національному та місцевому рівнях. Предметом контролю є прозорість фінансування, запобігання порушенням прав людини в установах, а також відповідність установ високим професійним стандартам. У контексті громадського та позасудового контролю потужну роль відіграють спеціалізовані комісії з прав людини та адміністративні оскарження, що дозволяють ефективно реагувати на скарги громадян щодо якості догляду чи порушень у закладах підтримки. *Інструментами правового контролю* діяльності соціальних служб в Республіці Корея є цифровізований державний моніторинг, акредитація соціальних закладів та залучення професійних організацій (наприклад, Корейської асоціації соціальних працівників) до внутрішнього контролю якості.

Можна стверджувати, що правовий контроль за діяльністю соціальних служб в Україні та в Південній Кореї має суттєві відмінності, що обумовлено історією розвитку держав, правовими системами, фінансовими моделями та рівнем цифровізації суспільства. Головна різниця полягає в тому, що Україна наразі перебуває на етапі переходу до централізованого державного

нагляду через спеціальний орган на тлі децентралізації громад, тоді як у Республіці Корея правовий контроль є жорстко інституціоналізованим, системно цифровізованим і спирається на сувору корпоративну прозорість недержавних фондів, які й надають більшість послуг.

Якщо порівнювати інституційний механізм контролю в Україні і в Республіці Корея, то в Україні контроль розподілено між центральним органом – Нацсоцслужбою, яка проводить планові і позапланові перевірки, Міністерством соціальної політики та місцевими органами самоврядування, які контролюють комунальні заклади на місцях. Основним фокусом контролю є дотримання державних стандартів надання послуг.

У Республіці Корея управління регулюється Міністерством охорони здоров'я та соціального забезпечення. Але, оскільки більшість служб є приватними некомерційними організаціями чи корпораціями соціального забезпечення (Social Welfare Corporations), правовий контроль має характер жорсткого зовнішнього корпоративного та фінансового аудиту. До того ж, запроваджено систему кримінальної та адміністративної відповідальності керівників фондів за найменші порушення фінансової прозорості.

Щодо інновацій та цифрових інструментів контролю, в Україні, як вже зазначалося, цифровізація контролю перебуває на етапі становлення. На рівні громад багато процесів і звітів усе ще дублюється в паперовому варіанті. У Республіці Корея цифровий контроль є частиною державної екосистеми. Надавачі соціальних послуг зобов'язані використовувати загальнонаціональні інтегровані інформаційні системи. Активно впроваджуються правові рамки для контролю якості послуг, що надаються за допомогою штучного інтелекту.

Порівняльний аналіз правового контролю за діяльністю соціальних служб показує, що Україна та Республіка Корея обрали різні шляхи формування системи регулювання правового контролю діяльності соціальних служб. Корейська модель характеризується більшою нормативною визначеністю на поточному етапі, тоді як українська модель перебуває у процесі становлення.

Таким чином, досвід Республіки Корея може бути корисним для України насамперед у частині цифровізації. Механічне перенесення корейських норм не є доцільним, оскільки українське законодавство розвивається з урахуванням права Європейського Союзу. Україна поки формує таку систему окремими законодавчими ініціативами, орієнтуючись при цьому на право ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

Про соціальні послуги, Закон України № 2671-IX (2019). Верховна Рада України.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>

Пилипенко, Т. Д., & Синчук, С. М. (2025). До питання юридичної відповідальності надавачів соціальних послуг за законодавством України. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (1), 328–333.

<https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.54>

Яценко, Л., & Литвишко, О. (2023). Нормативно-правове регулювання соціальної політики в сучасній Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 1(52), 252–256.
<https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.252-256>

ЯПОНСЬКІ МОВНІ ЗАПОВНЮВАЧІ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВНОГО БАР'ЄРУ: РОЛЬ ІКТ

Луцишина В. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Пророченко Н. О.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний етап розвитку міжкультурної комунікації та методики викладання мов, зокрема східних, характеризується поступовим переходом від усталеного граматичного підходу до прагмалінгвістичного, а саме до дослідження живого спілкування, що враховує не лише нормативні правила, а й психологічні, соціальні та культурні особливості комунікацій різних народів. Для здобувачів вищої освіти, що вивчають японську мову, однією з найпоширеніших перешкод стає мовний бар'єр та його подолання, що впливає на формування навичок вільного й природного спілкування у колі носіїв. Узагальнюючи погляди інших дослідників цієї теми, І. Денисенко (2020, с. 76) визначає поняття мовного бар'єру як нездатність застосувати знання мови й навички спілкування через психологічний стан мовця, зокрема напруженість, розгубленість чи невпевненість.

Особливого значення у цьому контексті набуває переосмислення «паразитичних» елементів мовлення – дискурсивних маркерів, маркерів вагання, філерів тощо, які природно виникають у спонтанній комунікації. Їх поява зумовлена одночасним процесом мовлення й мислення, унаслідок чого мовець потребує більше часу на формування думки. Подібні мовленнєві одиниці у японському мовознавстві не є виключно надлишковими чи небажаними. Навпаки, це важливий компонент розмови, а їхня відсутність може сприйматися як порушення норм та етикету спілкування (Комарницька & Комісаров, 2012, с. 263).

На відміну від писемного мовлення, що є заздалегідь продуманим, усна форма залежить від таких факторів, як спонтанність, емоції чи обмеження у часі на роздуми (Дербеньова, 2014, с. 12). Результати психолінгвістичних досліджень демонструють, що заповнені паузи сприяють активізації когнітивного планування. Вони дають мовцеві можливість добрати ту чи іншу лексику, сформувати думку, а слухачеві, у свою чергу, подають сигнал: подальша інформація може бути складною для сприйняття або що (Watanabe et al., 2008).

У японській лінгвокультурі мовленнєві заповнювачі мають етнокультурну особливість, пов'язану із концепцією гармонії «Ва». Їх

використання сприяє «збереженню обличчя» перед співрозмовником, виявленню ввічливості та пом'якшенню висловлювань. Значну роль також відіграє категорія «айдзучі» – короткі реактивні репліки слухача, які підтримують взаємодію та свідчать про увагу до співрозмовника. Водночас традиційні підручники часто не приділяють достатньої уваги таким елементам живого мовлення. Це зумовлює важливість використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для формування навичок природної усної розмови. Вони відкривають широкий спектр можливостей цифрових інструментів:

1. Аудіоматеріали (подкасти та інтерв'ю). Для прикладу, платформи YouTube та Spotify виступають джерелом невідповідного, реального спілкування в межах різних вікових груп.

2. Відеоматеріали (влоги, ток-шоу, серіали, фільми та інші записи усного спонтанного мовлення). Застосування асинхронних відеоматеріалів дозволяє тим, хто вивчає мову, багаторазово моделювати ту чи іншу ситуацію уживання мовленнєвих заповнювачів та спостерігати за реакцією як мовця, так і слухача. Це знижує рівень тривожності перед реальною бесідою із носієм та відмовою (Huntley Omuro, 2025).

3. Голосові технології штучного інтелекту. Сучасні моделі з голосовими можливостями є персоналізованими тренажерами мовлення та створюють психологічно безпечне середовище для практики.

Отже, японські мовленнєві заповнювачі виступають важливим засобом для подолання мовного та психологічного бар'єрів. Вони сприяють плавності й природності мовлення та дотриманню етнокультурних норм комунікативної поведінки. Їх урахування у процесі вивчення японської мови сприятиме розвитку навичок аудіювання і говоріння, розумінню особливостей комунікації та мислення носіїв. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема автентичних аудіо- та відеоматеріалів й голосових систем на основі штучного інтелекту, дозволяє більше практикувати такі мовні явища і підвищує компетентність студентів. Результати також можуть бути застосовані у викладанні японської мови, перекладацькій практиці та міжкультурних взаємодіях, що допоможе мовцю бути готовим до реальної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Денисенко, І. І. (2020). Особливості появи та причини виникнення мовного бар'єру. *Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: Лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти: Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції* (с. 75–76).
- Дербеньова, Т. А. (Уклад.). (2014). *Писемне і усне мовлення: Методичні рекомендації*. Нова Книга.
- Комарницька, Т. К., & Комісаров, К. Ю. (2012). *Сучасна японська літературна мова: Теоретичний курс* (Т. 1). Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Huntley Omuro, O. (2025). *Asynchronous video as a medium for practicing disagreement styles [in Japanese learners of English]*. University of Shimane.

Watanabe, M., Hirose, K., Den, Y., & Minematsu, N. (2008). Filled pauses as cues to the complexity of upcoming phrases for native and non-native listeners. *Speech Communication*, 50(2), 81–94.
<https://doi.org/10.1016/j.specom.2007.06.002>

ВИКЛАДАННЯ ПЕРСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА США: ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ

Мазепова О. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Традиція вивчення східних мов в Україні закладалася ще у першій чверті XVIII ст. працею Єпіфанія Тихорського, який працюючи у Харківському колегіумі, переклав «Отче наш» більш як стома мовами, зокрема старою єврейською, халдейською, арабською, ефіопською, перською, турецькою, татарською, вірменською (Ashraf, 2025). Відомо, що на філологічному відділі Харківського університету до 1855 р. існувала кафедра східної словесності з розрядами: а) арабська, турецька та перська мови; б) монгольська й татарська мови. Керував нею Б. А. Дорн, він же викладав арабську і перську мови. На зламі XIX–XX ст. перська мова викладалася й в Києві, пізніше – в інших містах України (Одесі, Львові).

За свідченням А. Афшара, перші курси сучасної перської мови в США були започатковані у середині 1930-х років у Принстонському університеті (Lewis, 2025). Проте усвідомлення необхідності вивчення мов країн Близького Сходу, зокрема перської, в американських закладах вищої освіти на державному рівні відбулося не раніше періоду Другої світової війни. У 1946 році був створений Інститут Близького Сходу як аналітичний центр з питань цього регіону та Інститут закордонної служби, в якому викладалося 13 мов. Цим інститутом у 1950-х роках був розроблений базовий курс розмовної перської мови, який передбачав навчання мови за допомогою тьютора-носія мови. Концепція навчання була виключно комунікативною, з акцентом на повсякденних діалогах, і майже повністю виключала читання, яке вважалося перешкодою для швидкого вивчення мови. Навчання письма було заплановано на другому етапі, після вивчення вимови, граматики і розмовного курсу (Jazauey, 1972). З того часу пріоритет у викладанні перської мови в навчальних закладах США завжди надавався носіям мови, щоб виключити наявність будь-якого іншомовного акценту у тьютора.

Розширення університетської підготовки в галузі викладання близькосхідних мов, зокрема перської, розпочалося після прийняття урядом США в 1958 році Закону про національну освіту в галузі оборони (The National Defense Education Act), який передбачав відповідне фінансування. У результаті цього у 1960-х роках викладання перської мови на різних рівнях відбувалося вже майже у двадцяти університетах (Marandi & Ghasemi Tari, 2014).

У 1990 році Державний департамент освіти США створив низку Національних ресурсних центрів з іноземних мов (National Foreign Language Resource Centers), які надавали організаційно-методичну підтримку викладанню низки мов, зокрема перської. Крім того, була заснована Програма стипендій з вивчення «критичних мов» (Critical Language Scholarship), до переліку яких входила і перська. Це повністю фінансована літня програма закордонного інтенсивного вивчення мов, критично важливих для національної безпеки та економіки США, яка пропонується американським студентам дотепер (Jazaery, 1972).

Перелік американських університетів, в яких наразі викладається перська мова, є досить великим. До нього входять: Гарвардський університет, Університет Аризони, Єльський університет, Каліфорнійський університет у Берклі, Каліфорнійський університет у Лос-Анджелесі, Колумбійський університет, Джорджтаунський університет, Мічиганський університет, Мерілендський університет, Техаський університет в Остіні, Портлендський державний університет, Бінгемтонський державний університет Нью-Йорка, Нью-Йоркський університет, Пенсільванський Університет, Принстонський університет, Піттсбурзький університет, Стенфордський університет, Чиказький університет, Університет Вашингтону, Університет Вірджинії, Університет Індіани в Блумінгтоні, Університет Юти та ін.

Специфічні особливості викладання перської мови в американських ЗВО можна визначити таким чином:

1. Перську мову і літературу на рівні бакалавра можна вивчати як основну спеціалізацію (major), або як другорядну (minor) з відповідною різницею в кількості кредитів. У першому випадку випускник отримує освітню кваліфікацію на кшталт «Bachelor of Arts in Persian Studies», у другому – за своєю основною спеціалізацією (напр. в галузі освіти, інженерії, державного управління, журналістики, мистецтва, бізнеса, міжнародних відносин тощо).

2. Освітні програми, в яких передбачено вивчення перської мови, в різних університетах США значно варіюють за змістом, проте всі вони можуть бути поділені на дві групи: *Persian studies* та *Iranian studies*. У фокусі програм першого типу – перська мова та створені нею літературні й культурні традиції; другого типу – Іран та іранські суспільства в широкому історичному контексті.

3. В американському академічному дискурсі, на відміну від українського, функціонує термін *Persianate Studies*, яким позначаються дослідження культурного простору, сформованого або значною мірою пов'язаного з перськомовною культурною традицією. До нього, крім Ірану, входять Афганістан, Таджикистан, Центральна та Південна Азія, окремі регіони Кавказу та Османського світу. Тобто, на відміну від *Iranian Studies*, географічні межі цього об'єкта досліджень не збігаються з територією Ірану.

4. Значну роль у розвитку іранознавчих студій в США відіграє потужна іранська діаспора, представники якої фінансують дослідницькі проекти, надають стипендії і гранти, створюють фонди. Майже всі університетські освітні програми з перської мови у США очолюють науковці іранського

походження, які емігрували до США після Ісламської революції 1979 року (Borquez & Amin, 2022). Більшість викладачів – так само іранці обох статей (Сходознавство і візантологія в Україні в іменах, 2011).

Розуміння специфіки викладання перської мови в американських закладах вищої освіти може стати в нагоді українським іраністам, які вдосконалюють відповідні освітні програми та планують взяти участь у міжнародних наукових та культурно-освітніх проєктах.

ЛІТЕРАТУРА

- Сходознавство і візантологія в Україні в іменах: біобібліографічний словник.* (2011). Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України.
- Ashraf, A. (2025). The formative decades of Iranian studies in North America: An overview. In E. Ehrenberg (Ed.), *The American Institute of Iranian Studies: Half a century of foundational research* (pp. 43–52). Penn State University Press; Eisenbrauns.
<https://doi.org/10.5325/jj.20753043.10>
- Borquez, J., & Amin, C. M. (2022). Gender differences in the professional experiences of Iran specialists in American academia. *SN Social Sciences*, 2(12), Article 272.
<https://doi.org/10.1007/s43545-022-00585-4>
- Jazayery, M. A. (1972). State of the art XI: Persian language instruction. *Middle East Studies Association Bulletin*, 6(1), 9–29.
- Lewis, F. (2025). Development of Persian language studies in the United States. In E. Ehrenberg (Ed.), *The American Institute of Iranian Studies: Half a century of foundational research* (pp. 220–242). Penn State University Press; Eisenbrauns.
<https://doi.org/10.5325/jj.20753043.20>
- Marandi, S. M., & Ghasemi Tari, Z. (2014). Iranian studies in the United States and constructions of post-revolutionary Iran: A case study. *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, 37(2), 41–55.
<https://doi.org/10.1353/jsa.2014.0015>

ЯПОНСЬКА КАЛІГРАФІЯ

ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІЕРОГЛІФІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Макєєва А. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Вивчення японської мови для іноземних студентів ускладнюється необхідністю опанування ієрогліфічної писемності.

Японська каліграфія, або 書道 (Shodō), – це давнє мистецтво, яке практикують у Японії понад 1500 років. Це не лише форма письма, а й шлях особистого розвитку, що поєднує красу ліній та філософію дзен. Вона бере свій початок у Китаї, але з часом набула власних японських особливостей (Legastelois & J.R., 2024).

У Японії часто використовують інший стиль письма, ніж у Китаї. Те, як тримають пензель і в якому порядку виконують штрихи, – усе це різниться залежно від країни. Справжні майстри можуть відрізнити японську каліграфію від китайської з першого погляду (Grinko, 2019).

Засвоєння ієрогліфів передбачає не лише запам'ятовування графічної форми знака, а й опанування його значення, читань, структури та порядку написання. Дослідження стратегій вивчення ієрогліфів показують, що студенти використовують різноманітні мнемонічні та письмові стратегії, оскільки саме ієрогліфи є одним із найбільш складних компонентів японської мови (Kim, 2019).

Одним із найдієвіших засобів оптимізації навчального процесу є каліграфія (書道) – активне відтворення форми ієрогліфа за допомогою пензля. На відміну від пасивного візуального сприйняття, заняття каліграфією поєднують у собі візуальні, рухові та кінестетичні аспекти навчального процесу. Саме ці аспекти можуть допомогти у вивченні як легкого матеріалу, так і більш складного.

Безпосередньо проблему засвоєння японських ієрогліфів через моторну діяльність досліджувала Маргарет Томас (2015). У її експерименті взяли участь 75 дорослих студентів японської мови як іноземної. Досліджувалося явище *kūsho* (空書), тобто «письма в повітрі», коли людина відтворює форму ієрогліфів рухами пальців або руки без використання письмового приладдя. Результати продемонстрували невелику, але статистично значущу перевагу такого способу для запам'ятовування форми нових складних ієрогліфів порівняно з пасивним візуальним спостереженням та традиційним багаторазовим переписуванням (Thomas, 2015).

Хоча поточні результати досліджень свідчать про те, що вправи з переписування та каліграфії можуть бути особливо корисними для засвоєння візуальних аспектів ієрогліфів, потрібні подальші дослідження, щоб визначити їхню ефективність щодо розуміння тексту та засвоєння лексики. Отже, доцільно розглядати японську каліграфію не як заміник традиційних методів навчання, а як самостійний, допоміжний інструмент, що поєднує візуальне сприйняття, рухові дії та вправи на перепис.

Отже, перспективним напрямком досліджень на майбутнє є порівняння традиційного методу викладання ієрогліфів та методу, що передбачає систематичне використання вправ з каліграфії. Необхідно приділяти особливу увагу не лише здатності учнів відтворювати графічну форму ієрогліфу, а й запам'ятовуванню їхньої вимови, значення та вживанню в контексті японського словника.

ЛІТЕРАТУРА

- Grinko, M. (2019, November 6; Edited 2024, March 4). *Shodō or the Art of Japanese Calligraphy*. ORYOKI.
- Kim Tuyen, T. T. (2019). SURVEY RESEARCH ON KANJI LEARNING STRATEGIES OF JAPANESE LEARNING STUDENTS. *VNU Journal of Foreign Studies*, 35(5).
<https://doi.org/10.25073/2525-2445/vnufs.4424>

- Legastelois, A., & J.R. (2024, May 10). *Japanese calligraphy, a traditional art blending aesthetics and spirituality*. Japan Experience.
- Thomas, M. (2015). Air writing as a technique for the acquisition of Sino-Japanese characters by second language learners. *Language Learning*, 65(3), 631–659. <https://doi.org/10.1111/lang.12128>

КОРПУСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КОЛОКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-КИТАЙЦІВ: АЛГОРИТМ ВІДБОРУ КОЛОКАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСІВ ВСС ТА ССЛ

Малинюк І. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній лінгводидактиці дедалі більшої актуальності набуває проблема формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, зокрема здатності до природного, спонтанного мовлення, наближеного до мовлення носіїв мови. Особливої гостроти ця проблема набуває в навчанні китайської мови як іноземної, де механічне заучування ізольованих слів і граматичних правил не забезпечує реальної комунікативної спроможності: студент, який засвоїв значний лексичний запас, часто виявляється нездатним природно й точно висловлюватися китайською, оскільки не володіє нормами лексичної сполучуваності. Ситуацію ускладнює необхідність одночасного опанування ієрогліфіки, через що студенти зосереджуються переважно на графічній формі та вимові знаків, залишаючи поза увагою закономірності функціонування лексики в мовленні. Це зумовлює потребу цілеспрямованого формування колокаційної компетентності, здатності правильно утворювати лексичні єдності відповідно до норм сполучуваності китайської мови.

Попри наявність окремих праць із проблематики лексичної сполучуваності в китайській лінгвістиці (Вей Найсін, Лі Баоцзя, Лінь Сінгуан, Лю Фенцінь, Фан Янь, Цзоу Цзіньпін), методика навчання колокацій китайської мови залишається недостатньо розробленою: потребують обґрунтування принципи відбору колокацій для навчального мінімуму та методичний інструментарій, що забезпечував би студентам доступ до реальних зразків функціонування мови. Метою дослідження є обґрунтування змісту й алгоритму відбору колокацій китайської мови із застосуванням корпусних ресурсів ВСС (北京语言大学语料库) (URL: <https://bcc.blcu.edu.cn/>) та ССЛ (北京大学中国 语言学研究中心语料库) (URL: http://ccl.pku.edu.cn: 8080/ccl_corpus/) як методичного інструменту формування колокаційної компетентності студентів-китайців.

Знання колокацій відіграє ключову роль у рецептивних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні), пришвидшуючи сприйняття та розуміння тексту, і в продуктивних видах (говорінні, письмі), забезпечуючи точність, швидкість і природність формулювання думки, а також мінімізуючи лексичні помилки. Колокаційна компетентність підвищує комунікативну спроможність студента, здатність сказати більше за допомогою обмежених

мовних ресурсів, і знижує когнітивні витрати на розуміння мовлення завдяки передбачуваності колокацій.

Ключовим інструментом формування колокаційної компетентності в дослідженні визначено корпусні технології – сучасний засіб вивчення іноземної мови, що дає змогу аналізувати реальні мовленнєві зразки й забезпечує деталізований пошук, актуальність текстових даних та онлайн-доступ. На відміну від традиційних підручників, які часто послуговуються штучними або відредагованими прикладами, корпуси репрезентують автентичне функціонування мови, дають змогу виявити реальну частотність слів і словосполучень, типові контексти вживання, стилістичні обмеження та колокаційні преференції. Для відбору колокацій застосовано принципи сполучуваності, тематичної відповідності, функційності, багатозначності, частотності та відповідності лексичному мінімуму підручника, а також статистичний і емпіричний методи відбору на матеріалі корпусів BCC та CCL.

На основі зазначених принципів розроблено п'ятикроковий алгоритм корпусного відбору колокацій: 1) формування лексичного мінімуму відповідно до змісту підручника; 2) здійснення пошуку колокацій для кожної лексичної одиниці за допомогою корпусів BCC і CCL; 3) вилучення виявлених колокацій; 4) верифікація колокацій викладачами та носіями мови на відповідність принципам відбору й змісту підручника; 5) укладання підсумкового переліку колокацій для вивчення. Апробацію алгоритму здійснено на матеріалі лексичної одиниці 热烈 *rèlìè* «палкий, енергійний» із підручника «发展汉语综合初级II». Корпусний пошук виявив колокації 热烈的掌声 «бухливі оплески», 热烈欢迎 «щиро вітати (з візитом)», 热烈讨论 «жваво обговорювати», 热烈祝贺 «щиро вітати (зі святом)», 热烈响应 «активно відгукнутися», з яких за результатами верифікації до підсумкового переліку увійшли три перші одиниці, що повністю відповідають критеріям частотності, функційності та тематичної відповідності.

Проведене дослідження підтверджує, що корпусні технології є ефективним інструментом формування колокаційної компетентності студентів-китаїстів. Визначено зміст навчання колокацій, який охоплює знання про норми лексичної сполучуваності й корпусні ресурси та навички оперування колокаціями в рецептивній і продуктивній мовленнєвій діяльності; обґрунтовано принципи відбору колокаційного мінімуму; розроблено й апробовано п'ятикроковий алгоритм корпусного відбору колокацій.

Використання корпусних ресурсів BCC та CCL дозволяє суттєво розширити уявлення студентів про колокаційний потенціал лексичних одиниць порівняно з традиційними підручниками, забезпечити роботу з автентичними мовними зразками та мінімізувати лексичні помилки, зумовлені міжмовною інтерференцією. Перспективи подальших досліджень управ і навчальних завдань для формування колокаційної компетентності на різних етапах вивчення китайської мови.

ЛІТЕРАТУРА

- 方艳. (2002). 论词语搭配与对外汉语教学. 连云港职业技术学院学报, 15(3), 58–61.
- 李葆嘉. (2003). 汉语词语搭配和义征的提取辨析. 兰州大学学报 (社会科学版), 31(6), 33–39.
- 林杏光. (1994). 论词语搭配及其研究. 语言教学与研究, (4), 16–23.
- 刘凤芹. (2010). 基于语料库的词语搭配研究与对外汉语词汇教学. 语言教学研究, (5), 45–48.
- 卫乃兴. (2002). 基于语料库和语料库驱动的词语搭配研究. 当代语言学, 4(2), 101–114.
- 徐桂梅 (编著). (2012). 发展汉语: 初级综合 II (第2版). 北京语言大学出版社.
- 邹金屏. (2000). Collocation在词汇教学中的地位. 西北工业大学学报 (社会科学版), 20(2), 40–41.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯПОНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ КОДІВ У ВІЗУАЛЬНОМУ ОФОРМЛЕННІ ГРИ SILENT HILL F

Маслова К. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Демет'єва Т. С.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Silent Hill f (サイレントヒルエフ) – перша гра японської компанії Konami, відомої своєю серією ігор у жанрі психологічного горору Silent Hill, що була побудована на японській релігійній системі: синтоїзмі, буддизмі та народній демонології. На відміну від попередніх частин серії, які спиралися на спотворені образи західного походження, Silent Hill f звернулася до автентичної японської духовної традиції, що робить її унікальним матеріалом для дослідження. Зокрема, інтерес становлять особливості репрезентації японського духовного надбання в сучасних цифрових наративах.

Центральним візуальним прийомом у Silent Hill f є використання традиційних сакральних образів як засобу проєкції внутрішнього стану головної героїні Хінако – дівчини, яку батьки планують видати заміж, аби погасити власні борги. Архітектура шінто пронизує весь ігровий простір і виконує як візуальну, так і символічну функції. Її прояви в грі зустрічаються у вигляді:

· *хокора* (祠) – невеликих придорожніх святилищ, що присвячені місцевим божествам та виконують функцію точок збереження прогресу, де гравець здійснює ритуал підношення в обмін на захисні амулети *омамори* (お守り);

· *ема* (絵馬) – дерев'яних табличок із написаними на них бажаннями, що трапляються на локаціях як свідчення марних молитов мешканців, а також гравець може використовувати їх у *хокора* для покращення власних характеристик;

· *торії* (鳥居) – священних воріт, які в реальному житті встановлюють на вході до синтоїстських святилищ як символ переходу зі звичайного світу у священний. У грі вони слугують орієнтирами небезпечних зон, позначаючи межу між людським і божественним простором (Bardon, 2025).

Оскільки шінто – це віра без єдиного засновника чи усталених догм, вона має незліченну кількість божеств, або ж *камі*. Основний релігійний символ, який гравець помічає протягом усієї гри, – це автентичний у традиції шінто *Інарі Окамі* (稻荷大神) – доброзичливе божество, покровитель родючості, процвітання та сільського господарства (Takahiro, n.d.). Його постійним символом-провідником є *кіцуне* (狐) – лисиця, що в японській міфології поєднує образ божественного послання та істоти-трикстера, здатної поглинати чужу ідентичність (Wilbur, 2016). Культ *Інарі* в рідному містечку головної героїні слугує зовнішнім фасадом благочестя, за яким ховається значно темніша сила. Коли героїня потрапляє в Темне Святилище, викривлений аналог звичного світу, оформлений воротами *торії* та вівтарями в автентичному стилі, воно слугує місцем здійснення моторошних ритуалів. Там гравець вперше зустрічає *міко* (巫女) – жриць шінто, які виконують священні танці та допомагають у проведенні обрядів. Проте у грі вони з'являються як безликі безіменні фігури, що асистують при ритуальному насильстві над Хінако.

Інверсія сакрального визначає й міфологічний бестіарій гри. Монстри в *Silent Hill f* є переосмисленими надприродними істотами *йокаями* (妖怪). Таким є, зокрема, монстр у *шіромуку* (白無垢) – традиційному весільному кімоно, чий білий колір символізує ритуальну чистоту нареченої та готовність прийняти звичаї нової родини (Luu & McKinney, 2021, с. 29); у грі він стає проєкцією страху Хінако перед весіллям та втратою власного «я». Перевертає образ і монстр, що з'являється одягненим в одяг *міко*, а також орудує традиційною японською зброєю *кусаріґамою* (鎖鎌): жриця як символ захисту стає втіленням загрози.

Ще одним прикладом інверсії виступає монстр *Ої-омої* (オイオモイ), чий образ побудований на символіці фестивалю *Хінамацурі* (雛祭り). В сучасній японській культурі це свято дівчат, де ляльки *хіна* символізують здоров'я та щастя. Проте первісна традиція передбачала перенесення гріхів на ляльку і пускання її річкою як ритуального замітника людини (Timothy, n.d.). Така інверсія є основним принципом, який пронизує всю гру.

Японська релігійна та міфологічна традиція, зокрема шінто, являє собою не просто набір красивих образів, а живу систему смислів, яка й зумовлює популярність гри *Silent Hill f*. Саме ця насиченість, на нашу думку, робить відеоігри повноцінним і перспективним об'єктом для культурологічного та японознавчого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

Bardon, A. (2025). *'Silent Hill f' Explained: In-game Shintō, Buddhism and Folklore for Beginners (Part I)*. The Gaming Lorists.
<https://ashabardongaminglorist.substack.com/p/silent-hill-f-explained-in-game-shinto> (date of access: 27.08.2026).

- Luu, S., & Mckinney, E. (2021). *Kimono: Elucidating meanings of Japanese textile artifacts for a museum audience. Anais do Museu Paulista: História e Cultura Material*, 29(9).
<https://doi.org/10.1590/1982-02672021v29e9>
- Takahiro, N. (n.d). Inari Shinkō. *Encyclopedia of Shinto*. Kokugakuin University Digital Museum.
<https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/detail/?id=9027> (date of access: 27.08.2026).
- Timothy, S. Y. Lam Museum of Anthropology (n.d). *Hinamatsuri: Doll's Day in Japan*. Wake Forest University.
<https://lammuseum.wfu.edu/exhibits/virtual/hina-matsuri-dolls-day-in-japan/> (date of access: 27.08.2026).
- Wilbur, John H., III. (2016). *The Fox Spirit: The Japanese Trickster?* Washington and Lee University.
https://digitalarchive.wlu.edu/_flysystem/fedora/2024-09/wlu_ir_wilbur_eas_2016.pdf

ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІСТИЧНИХ ВИСЛОВІВ У СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Медовкіна М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії в галузі «Гуманітарні науки» Філологія

Київський національний лінгвістичний університет

У цифровій комунікації відсутність інтонації, міміки та безпосередньої реакції співрозмовника підвищує ризик сприйняття висловлення як надмірно категоричного або конфронтаційного. За таких умов особливого значення набувають мовні засоби пом'якшення позиції та регулювання міжособистісної взаємодії. Одним із таких засобів у японській мові є модальна конструкція *かもしれない* (камошіренай), основним значенням якої є вираження можливості, проте в певних комунікативних контекстах вона використовується для зниження категоричності висловлення, пом'якшення незгоди, відмови, поради або критичної оцінки. У навчальних посібниках її функціонування переважно розглядають у зв'язку з вираженням імовірності або у складі усталених формул відмови, що не повною мірою відображає різноманіття її прагматичних функцій у сучасній цифровій комунікації.

У сучасній японській лінгвістиці евфемістичні вислови *婉曲表現* (енкьокухьоген) розглядають не лише як засіб ввічливості, а й як спосіб некатегоричного представлення інформації: мовець може подавати певну ситуацію як можливу або неостаточно підтверджену, навіть якщо вважає її достовірною (崔, 2024). Як зазначає Я. Цуй, евфемістичне використання модальних форм спостерігається тоді, коли мовець, маючи достовірне

розуміння ситуації, уникає категоричного твердження та обирає форму зі значенням можливості, щоб виявити увагу до співрозмовника або захистити власний соціальний образ (崔, 2024). Таке трактування спирається на праці Й. Нітти, який виокремлює дві основні умови евфемістичного вживання: мовець знає, що висловлення є істинним, але навмисно подає його як таке, що ще не має остаточного підтвердження. В основі такого комунікативного вибору лежить прагнення дотримуватися принципів ввічливості й уникати дій, які можуть загрожувати соціальному обличчю учасників взаємодії (Brown & Levinson, 1987). А. Хасунума підкреслює, що використання форм епістемічної модальності, як-от かもしれない (камошіренай), ようだ (йода) та みたいだ (мітайда), ґрунтується на міжособистісній увазі, прагненні зберегти позитивний соціальний образ мовця й уникнути нав'язування власної думки (蓮沼, 2017).

З огляду на це, прагматичні функції евфемістичних висловів можна класифікувати відповідно до їхніх комунікативних цілей:

1) пом'якшення відмови, поради чи пропозиції як вияв уваги до співрозмовника 「相手への配慮」;

2) вираження стриманої або часткової згоди 「消極的な同意を表すマーク」, що використовується як комунікативний амортизатор перед контраргументом;

3) попередження або анонсування 「前置き用法」, яке готує адресата до потенційно негативної чи дискусійної інформації;

4) самозахист та уникнення відповідальності мовця 「自己防衛」 через зниження рівня категоричності.

Практичне застосування цих функцій простежується в сучасному інтернет-дискурсі, зокрема в соціальній мережі X, де модальні конструкції використовують для регулювання соціальної дистанції та пом'якшення висловлюваної позиції. Показовим прикладом функції анонсування є вживання вступної конструкції перед висловленням нестандартної чи потенційно контрверсійної думки: 「男の人は驚くかもしれないけど、女って優しくされるより...」 «Чоловіки, можливо, здивуються, але жінки...». Евфемістичне вживання конструкції дає змогу врахувати можливу реакцію аудиторії та захистити соціальне обличчя мовця.

Іншою важливою функцією є вираження поступки або часткового визнання іншої позиції 「譲歩」 (джьбо), що створює комунікативний буфер перед критичною оцінкою: 「まじで辛口なこというけど...さやかちゃん好きな人なら観に行ってもいいかもなんだけど、それ以外の人は正直...」 «Скажу справді різко, але тим, кому подобається Саяка, можливо, ще й можна сходити подивитися, проте щодо всіх інших, якщо чесно...». Автор відгуку допускає, що для прихильників окремого персонажа перегляд може бути прийнятним, перш ніж перейти до негативної оцінки, адресованої решті аудиторії. Форма いかもなんだけど створює допустове тло, знижує категоричність подальшої критики та допомагає уникнути відкритої конфронтації.

Евфемістичні вислови також можуть виконувати функцію пом'якшення твердження (主張緩和), особливо в умовах поляризованої комунікації: 「

賛否分かれるけど私は時間経ったら賛よりかも？って感じです」 «Думки розділилися, але з часом я, здається, все-таки більше схиляюся до позиції «за»». Скорочена форма *かも* в поєднанні з питальною інтонацією та конструкцією *って感じです* знижує категоричність оцінки й представляє позицію мовця як неостаточну та відкриту до можливого перегляду. Водночас у цьому прикладі не можна повністю виключити вираження справжньої невпевненості, що засвідчує тісний зв'язок між епістемічним значенням можливості та прагматичною функцією пом'якшення.

Отже, евфемістичні вислови, реалізовані за допомогою модальних конструкцій, є важливим прагматичним засобом у сучасній японській мові. Вони дають змогу знижувати категоричність тверджень, пом'якшувати незгоду та критичну оцінку, враховувати можливу реакцію адресата й захищати соціальний образ мовця, сприяючи зменшенню конфронтаційності в міжособистісній взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511813085>

崔, 艷鵬. (2024). 婉曲表現として使用されるカモシレナイに関する研究—日本語教育への応用に向けて— [博士論文, 神戸大学]. 神戸大学学術成果リポジトリ Kernel.

<https://hdl.handle.net/20.500.14094/0100490026>

蓮沼, 昭子. (2017). 「カモシレナイ」と「ヨウダ・ミタイダ」の婉曲用法—認識的モダリティの典型的相違がもたらす振る舞いの対照性—. 日本語日本文学, (27), 1–26.

仁田, 義雄. (1992). 判断から発話・伝達へ—伝聞・婉曲の表現を中心に—. 日本語教育, (77), 1–13.

ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ДАОСИЗМУ В КИТАЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Менделенко К. І.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: **Федюк В. Ю.**

викладач

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Фразеологізми будь-якої мови є невичерпним джерелом для вивчення етнокультурної специфіки, менталітету та філософського світогляду нації. У китайській мові особливе місце посідають ідіоми чен'юй – стійкі вирази, що увібрали в себе багатовіковий історичний досвід, традиції та філософські концепції китайського народу (Федічев, 2006; Шамшур, 2012). Однією з найвпливовіших релігійно-філософських систем, яка глибоко вкорінилась в

китайській культурі та мові, виступає даосизм. Відображення даоської думки у китайській фразеології становить значний інтерес для лінгвокультурології, оскільки дозволяє простежити, як абстрактні філософські категорії вербалізуються у повсякденній мові та як еволюціонує їх значення.

Визначальною проблемою лінгвокультурологічного аналізу постає методика відбору матеріалу, а саме – критерії класифікації чен'юй як таких, що належать до даоської картини світу. Формування суспільної свідомості носіїв китайської культури відбувалося в умовах синкретизму трьох релігійно-філософських вчень (*даосизму, конфуціанства та буддизму*), де саме ідея космічних ритмо-циклів нерідко слугувала спільною ідейною базою (Резаненко, 2009).

Джерелами формування чен'юй виступали як класичні філософські трактати чи міфи, так й історичні події та побутові ситуації, що концептуалізувалися в «наївній картині світу» етносу (Шамшур, 2012). З огляду на це, в межах нашого дослідження зарахування фразеологізму до категорії даоських спирається на синтез етимолого-генетичного (походження з даоських першоджерел «Дао де цзін» або «Чжуан-цзи») та семантико-когнітивного критеріїв (здатність об'єктивувати фундаментальні даоські концепти). При цьому враховується й семантична еволюція чен'юй: сучасне значення фразеологізму не завжди тотожне його первинному значенню в даоському тексті, а тому для його класифікації необхідно зіставляти первинну текстову семантику із сучасним уживанням (Chan, 2016). Такий комплексний підхід унеможливорює помилкове віднесення до даосизму універсальних чи буддійських сюжетів і дозволяє простежити трансформацію первинних філософських смислів у сучасній мовній практиці.

З урахуванням зазначених критеріїв у досліджуваному матеріалі виокремлено три фундаментальні виміри даоського вчення, що формують відповідні концептуальні групи чен'юй. Відбір фразеологізмів до кожної групи здійснюється з урахуванням їхнього текстового походження, первинної семантики та сучасного значення (Тієн, 2016). Це дає змогу простежити не лише відповідність фразеологізмів даоським концептам, а й трансформацію цих концептів у процесі історичного розвитку китайської мови.

1. Концепт природності та гармонії з Дао.

Дао виступає не персоніфікованим божеством, а загальним законом природи, першопочатком, який вносить порядок у хаос і регулює все суще. Згідно з даоським вченням, гармонія досягається виключно шляхом невтручання людини у природний порядок речей, тоді як будь-яка штучність і насилья над природою призводять до хаосу (Азарова, 2007). До цього концепту належать вирази, що транслюють ідеал збереження первісної простоти: 返璞归真 («Повертатися до первозданної простоти та істини»), 大巧若拙 («Велика майстерність здається незграбною») (Laozi, 2015), 顺水推舟 («Штовхати човен за течією»). Крім того, цю групу формують чен'юй, що гостро критикують будь-яке насильницьке втручання в природу або сліпе наслідування чужих зразків: 拔苗助长 («Тягнути пагони, щоб допомогти їм рости») (孟子, 2015), 断鹤续凫 («Відрізати ноги журавлю, щоб подовжити

іх качці» (庄子, 2016), 东施效颦 («Дун Ши копіює зморшки») (庄子, 2016). Таким чином, головним маркером належності чен'юй до цього концепту є семантика засудження штучності та утвердження природної унікальності всього суцього.

2. Концепт недіяння (У-вей) та внутрішнього спокою.

Принцип недіяння є однією з базових категорій даосизму, що передбачає дію без штучного втручання у природний хід подій, вільну від утилітарних і корисливих мотивів, та відмову від надмірностей (Азарова, 2007). До цього концепту належать фразеологізми, що транслюють ідеал абсолютної емоційної рівноваги, майстерності без напруження та обмеження матеріальних бажань: 清静无为 («Спокій і недіяння»), 庖丁解牛 («Кухар Дін розбирає бика») (庄子, 2016). Показовим прикладом семантичного зсуву є 呆若木鸡 («Застиглий, наче дерев'яний півень»). У «Чжуан-цзи» останній образ позначає досягнутий у процесі самовдосконалення стан внутрішньої зібраності й спокою, за якого відсутність зовнішньої реакції свідчить про завершеність чесноти (庄子, 2016), тоді як у сучасній китайській мові фразеологізм переважно вживається для позначення заціпеніння, розгубленості або реакції на страх чи подив (北京市语言文字办公室, 2016). Також до цієї групи належать чен'юй, що фіксують психологічний результат життя відповідно до цього принципу – звільнення від руйнівних бажань. Як підкреслюється у сучасному китайському дослідженні даоської мудрості, істинне недіяння вимагає від людини також долати матеріальні бажання (龙虎法脉, 2023). Ця настанова ідеально вербалізується у чен'юй 知足常乐 («Хто знає міру, той завжди щасливий»). Таким чином, головним маркером належності чен'юй до цього концепту є семантика відмови від надмірної дії та збереження внутрішнього балансу.

3. Концепт відносності та мінливості світу.

Даоська методологія ґрунтується на ідеї неперервного взаємопереходу протилежностей та відносності людського пізнання, де будь-які явища та людські оцінки не є абсолютними константами (Резаненко, 2009). Класифікуючи фразеологізми за цим концептом, ми відносимо до нього ті вирази, які транслюють ідею ілюзорності матеріального світу, умовності людських прагнень та неможливості абсолютного пізнання істини. Наприклад: 庄生梦蝶 («Чжуан-цзи і метелик») та 井底之蛙 («Жаба на дні колодязя»). У 庄生梦蝶 первинний образ із «Чжуан-цзи» передає невизначеність межі між сном і реальністю (庄子, 2016), тоді як у сучасному вживанні фразеологізм переважно актуалізує образ сну, ілюзорності та нереальності (Huang & Ma, 2025). 井底之蛙 у «Чжуан-цзи» репрезентує обмеженість пізнання через вузькість власного досвіду (庄子, 2016), тоді як сучасне значення переносить цей образ на людину з вузьким кругозором та обмеженим світоглядом. Також до цієї групи належать чен'юй, що фіксують мінливість долі та взаємоперехід протилежностей. Наприклад, 朝三暮四 («Вранці три, ввечері чотири»), де у первинному контексті цей вислів демонструє відносність людських оцінок: зміна порядку розподілу не змінює суті, однак змінює сприйняття ситуації (庄子, 2016). У сучасній

китайській мові 朝三暮四 набуло значення непостійності, мінливості поглядів або поведінки. Таким чином, головним маркером належності чен'юй до цього концепту є семантика заперечення абсолютизму в оцінці явищ та утвердження мінливості буття.

Проведений лінгвокультурологічний аналіз доводить, що філософія даосизму глибоко вкорінилася в мовній картині світу китайського етносу. Віднесення чен'юй до даоського дискурсу є найбільш обґрунтованим за умови поєднання їхнього етимологічного походження з аналізом когнітивно-семантичної структури, що дає змогу встановити зв'язок фразеологізмів із ключовими світоглядними концептами даосизму. Запропонована класифікація за трьома концептами наочно демонструє, як абстрактні філософські категорії трансформувалися в практичні життєві настанови. Урахування семантичної еволюції фразеологізмів дає змогу не лише розкрити їхній глибинний філософський підтекст, а й простежити трансформацію та функціонування даоських концептів у сучасній китайській мові.

ЛІТЕРАТУРА

- Азарова, О. (2007). Релігійно-філософські вчення Далекого Сходу як джерела світоглядних принципів традиційних суспільств (Китай, Японія). У *Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу* (с. 240–247).
- Резаненко, В. Ф. (2009). Понятійно-категоріальний апарат релігійно-філософських вчень Китаю: до проблеми адекватного розуміння. У *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* (с. 109–113).
- Федічев, О. Є. (2006). «Чен юй» як найпоширеніший вид фразеологізмів у китайській мові. *Українська орієнталістика*, (1), 84–90.
- Шамшур, М. (2012). Когнітивний аспект дослідження фразеологічних одиниць китайської мови «чен'юй». *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*, (18), 43–46.
- Chan, K. [陳潔儀]. (2016). *The semantic change of idioms from the Four Books = Si shu cheng yu yi bian yan jiu* [Master's thesis]. The University of Hong Kong.
- Huang, H., & Ma, Y. (2025). Rethinking “Zhuang Zhou-dreamt-of-butterflies”: From “Qi er bu Qi” to “Hua er bu Hua”. *Thought & Culture*, 25(36), 104–118.
- Laozi. (2015). *Dao de jing*. Beijing United Publishing Co.
- Tien, A. (2016). Compositionality of Chinese idioms: The issues, the semantic approach and a case study. *Applied Linguistics Review*, 7(2), 149–180.
- 北京市语言文字办公室. (2026, February 28). 春秋战国时期的41个成语典故. 北京市语言文字办公室.
https://jw.beijing.gov.cn/language/ywsh/201606/t20160623_1056389.html
- 孟子. (2015). 孟子. 中华书局.
- 龙虎法脉. (2023, December 18). 道家思想与成语的深刻糅合（寻找成语中的道家智慧）. 龙虎法脉.
<https://www.sjzyes.com/djsx/15702.html>
- 庄子. (2016). 庄子全编. 北京日报出版社.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ У ПРОЗІ ПАК ВАНСО: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Менчинська У. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Корейська література другої половини XX століття відображає ключові зміни корейського суспільства: наслідки Корейської війни, повоєнну відбудову, урбанізацію та модернізацію. Однією з письменниць, у творчості якої ці процеси отримали особливо виразне відображення, є Пак Вансо (박완서). Її проза поєднує теми війни, історичної пам'яті, родини та становища жінки, що робить її матеріалом для сучасного гендерного, соціокультурного та лінгвокультурного аналізу.

Показовим у цьому контексті є твір «Сухий сезон» (목마른 계절, 1978). Головна героїня Джіні проходить процес формування жіночої ідентичності в умовах Корейської війни. Хан Кьонхі (2018) у дослідженні цього твору розглядає її поведінку через поняття 행위주체성 – здатності людини самостійно діяти та впливати на власне життя.

Такий підхід дозволяє відійти від спрощеного уявлення про Джіні як про пасивну жертву патріархального суспільства. Вона змушена існувати в межах традиційної системи, однак намагається використовувати її можливості для власного виживання та контролю над життям. Хан Кьонхі (2018) визначає таку поведінку як «стратегічний компроміс»: героїня не руйнує патріархальну систему, але шукає можливості діяти всередині неї.

Це особливо важливо для розуміння жіночого образу в романі. Жіноча ідентичність Джіні формується не лише через особисте дорослішання, а й під впливом історичних обставин. Під час війни соціальний статус жінки значною мірою залежав від її зв'язку з чоловіками – батьком, братом або чоловіком. Тому поняття «бути жінкою» у творі набуває передусім соціального та історичного значення.

Водночас «Сухий сезон» можна розглядати крізь призму історичної пам'яті. Події роману охоплюють період від початку Корейської війни, але війна показана не через масштабні військові події, а через повсякденний досвід людини. У центрі опиняються страх, виживання, родина, робота та особисті стосунки.

Саме через особисту пам'ять Джіні війна набуває людського виміру. Історична подія передається через те, як її переживає окрема людина. Такий спосіб зображення дозволяє досліджувати корейську літературу не лише як відображення історії, а як форму збереження індивідуальної та колективної пам'яті.

Важливу роль у романі відіграє також мовна організація тексту. Пак Вансо використовує побутову лексику, розмовні конструкції та емоційно забарвлене

мовлення. Через мову персонажів письменника передає їхній психологічний стан і водночас відтворює особливості повсякденної корейської культури. Тому аналіз її прози може поєднувати літературознавчий та лінгвокультурний підходи.

Отже, «Сухий сезон» демонструє, як сучасні наукові підходи змінюють прочитання корейського художнього тексту. Через образ Джіні можна досліджувати одночасно гендерну ідентичність, історичну пам'ять, вплив війни та мовно-культурні особливості корейського суспільства.

Таким чином, творчість Пак Вансо є показовим прикладом того, як сучасне сходознавство може виходити за межі традиційного літературного аналізу. Поєднання гендерного, історичного, психологічного та лінгвокультурного підходів дозволяє глибше розкрити зміст корейської літератури другої половини XX століття та побачити в художньому тексті відображення ширших процесів розвитку корейського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

Менчинська, У., & Андріанов, Д. (2025). Гендерні ролі та мовні практики у літературному дискурсі корейської війни. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 85(2), 213–217.

<https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-2-33>

Приходько, Ю. (2021). Війна в Кореї (1950–1953 pp.). У *Матеріали студентської наукової конференції* (с. 115–117). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2021/2/40.pdf

Choi, K. H. (2002). *Gender and mission encounters in Korea: New women, old ways*. University of California Press.

<https://escholarship.org/uc/item/0q65z7q9>

박완서. (1978). 목마른 계절. 수문서관.

박완서. (1979). 도시의 흥년. 문학사상사.

한경희. (2018). 나는 왜 ‘여성’이 되었는가-박완서 장편소설 «목마른 계절» (1978)론. *현대소설연구*, (71), 519–557.

<https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART002391413>

СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ ВАСЕЙ-ЕЙГО В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ

Мервінська Н. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Родзінська О. Ю.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна японська медіакомунікація є одним із тих просторів, де особливо виразно простежуються зміни лексичного складу мови. Соціальні мережі,

реклама, телебачення та інші жанри масової культури не лише поширюють нові слова, а й створюють сприятливі умови для мовної гри, скорочення та переосмислення вже відомих одиниць. Помітне місце в цих процесах посідають васей-ейго – 和製英語 /wasei eigo/, тобто утворені в Японії слова й словосполучення, які зовні нагадують англійські запозичення, проте або взагалі відсутні в англійській мові, або функціонують у японській з іншим значенням. Комарницька розглядає їх як результат самостійного розвитку запозиченої лексики всередині японської мовної системи, коли іншомовні компоненти поєднуються між собою або набувають нових значень, не властивих мові-джерелу (Комарницька, 2026, с. 237–238).

Одним із найпродуктивніших способів творення васей-ейго є словоскладання. У цьому разі вже засвоєні англійські компоненти об'єднуються в нову конструкцію, яка не має відповідного аналога в англійській мові. До такого типу належать, наприклад, アンコール・アワー /ankōru awā/ – «повтор телепрограми на прохання глядачів», утворене з *encore* та *hour*, а також カメラフェース /kamera fēsu/ – «обличчя на фотографії», утворене зі слів *camera* і *face* (Комарницька, 2026). Подібний принцип описує й Голлін, яка виокремлює сполучення двох або більше англійських слів, побудовані за моделями, що не функціонують у стандартній англійській мові. Наприклад, デコレーションケーキ /dekorēshon kēki/ буквально складається з компонентів *decoration* і *cake*, однак саме така номінація є специфічним японським утворенням (Gollin, 2013).

Поряд із поєднанням іншомовних основ активно функціонують гібридні утворення, у яких англійський компонент сполучається з японським. Такий спосіб особливо показовий для сучасної комунікації, оскільки демонструє, що англійська лексика вже не просто запозичується, а використовується як повноцінний словотвірний матеріал. Серед прикладів можна назвати 消しゴム /keshigomu/ – «гумка», де поєднано японське 消す /kesu/ «стирати» та англійське *gum*; メイク落とし /meiku otoshi/ – «засіб для зняття макіяжу», утворене з *makeup* та японського 落とし /otoshi/; いいねボタン /ii ne botan/ – «кнопка «подобається»», де японське いいね /ii ne/ поєднується з англійським *button*. У матеріалі соціальних мереж подібні гібриди постають як природний результат взаємодії двох мовних систем.

Ще характернішим для японської мови є скорочення, або аббревіація. Комарницька називає його одним із найпоширеніших засобів творення васей-ейго. Скорочуватися може початкова, кінцева або одночасно початкова й кінцева частина слова, хоча найбільш типовим є усичення кінцевого компонента. Так виникли, зокрема, アイス /aisu/ від アイスクリューム /aisu kurīmu, ice cream/ та オーバー /ōbā/ від オーバーコート /ōbā kōto, overcoat/. На основі поєднання словоскладання і подальшого скорочення утворилися такі відомі одиниці, як ポケモン /pokemon/ від ポケット /poketto/ + モンスター /monsutā/ та コスプレ /kosupure/ від コスチューム /kosuchūmu/ + プレイ /purei/ (Комарницька, 2026). Така тенденція особливо органічна для медіакомунікації, де економність форми й швидкість сприйняття слова мають принципове значення.

До скорочень можна віднести і буквені абрєвіатури, створєні безпосередньо в японському мовному середовищі. Важливо розрізнати абрєвіатури, запозичєні з англійської у готовому вигляді, й одиниці, сформовані вже в японській мові. У дослідженні функціонування васей-ейго в соціальних мережах до таких прикладів віднесено SNS /esu enu esu/ від social networking service, CM /shī emu/ від commercial та OL /ō eru/ від office lady (Комарницька & Комісаров, 2012). Саме компактність подібних форм робить їх зручними для цифрової комунікації.

Не менш важливим є лексико-семантичний спосіб, за якого іншомовна форма зберігається, проте її значення в японській мові змінюється. У межах цього способу виділяють звуження, розширення та появу нового значення. Так, スマート /sumāto/ в японській може означати «стильний», тобто реалізує вууже значення порівняно з англійським smart; ジュース /jūsu/ поширюється на безалкогольні напої загалом, тоді як англійське juice означає передусім «сік»; リンス /rinsu/ у японській позначає кондиціонер для волосся, хоча англійське rinse має значення «полоскати, змивати» (Комарницька, 2026). Мічалоскі також звертає увагу на リンス /rinsu/ як показовий випадок семантичного розходження між японською одиницею та її англійською основою. Саме така зовнішня подібність за відмінності значень може спричиняти труднощі в міжмовній комунікації (Michaloski, 2021).

Рідше трапляється конверсія, тобто зміна частиномовної належності запозиченої одиниці. Наприклад, англійське over у японській реалізується як オーバーな /ōbā na/ зі значенням «перебільшений». Іншим прикладом є ググる /guguru/ – «гуглити, шукати в Google», де власна назва інтегрується до японської дієслівної моделі за допомогою る /ru/. Такі утворення особливо органічно вписуються в неформальну цифрову комунікацію, де традиційні межі між мовними шарами стають більш рухомими.

Соціальні мережі водночас є не просто каналом поширення васей-ейго, а середовищем, у якому компактні й експресивні лексичні моделі отримують особливо активне функціонування. Аналіз матеріалів Twitter, Instagram і TikTok засвідчує поширеність таких одиниць, як リア充 /riajū/ – позначення людини з активним і насиченим «реальним» життям, メンブレ /menbure/ – «емоційний зрив», プチプラ /puchipura/ – недорога, але модна річ, エモい /emoi/ – «емоційний, такий, що викликає сильні емоції». Дослідження цього матеріалу дозволяє назвати словоскладання, абрєвіацію та семантичну трансформацію одними з найхарактерніших механізмів сучасного словотворення в цьому шарі лексики.

Показовою рисою сучасної медіакомунікації є те, що словотвірні моделі васей-ейго виходять за межі суто англійських комбінацій і демонструють високий ступінь інтеграції іншомовного матеріалу в японську систему. У матеріалах соціальних мереж зафіксовано, наприклад, 筋トレ /kintore/ – «силове тренування», утворене від японського 筋肉 /kinniku/ «м'язи» та англійського training, а також 電子レンジ /denshi renji/ – «мікрохвильова піч», де японський компонент 電子 /Denshi/ «електронний» поєднано із запозиченим レンジ /renji/. Такі одиниці засвідчують, що запозичений

компонент функціонує не як чужорідна вставка, а як елемент, доступний для подальшого словотворення за внутрішніми потребами японської мови.

Отже, словотворення васей-ейго не зводиться до механічного запозичення англійських слів. Йдеться про активне їх переосмислення засобами японської мови – поєднання основ, скорочення, створення гібридів, семантичні зміни та конверсію. Саме тому васей-ейго можна розглядати як прояв внутрішньої словотвірної креативності японської мови. У сучасній медіакомунікації ця тенденція посилюється вимогами лаконічності, експресивності та швидкого сприйняття інформації, а активне функціонування таких одиниць у соціальних мережах демонструє, що вони вже стали помітною частиною сучасного японського комунікативного простору.

ЛІТЕРАТУРА

- Комарницька, Т. К. (2026). *Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку* [Дисертація доктора філологічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
- Комарницька, Т. К., & Комісаров, К. Ю. (2012). *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс* (ч. 1). Видавничий дім Дмитра Бурого.
- Gollin, N. (2013). *Examining the phenomenon of wasei eigo: English pseudo-loanwords in Japanese* [Honors thesis, Tufts University]. Tufts Digital Library.
- Michaloski, J. (2021). Wasei-eigo: Comprehension by native and non-native speakers of English and awareness by native speakers of Japanese. *TESOL Working Paper Series*, 19, 103–114.
- Miller, L. (1998). *Wasei eigo: English loanwords coined in Japan*. University of Missouri-St. Louis.

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ НАЗВ МЕШКАНЦІВ КРАЇН АЗІЇ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

Мінєнкова Н. Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Назви жителів географічних об'єктів становлять важливу групу лексики сучасної польської мови, що функціонує у різних типах дискурсу: повсякденному, адміністративному, медійному, науковому. Особливого значення набуває дослідження назв мешканців азійських країн через глобалізацію та світові виклики, що розширюють контакти поляків зі Сходом та його мешканцями.

Проблема творення назв жителів у польській мові перебуває на перетині кількох галузей мовознавства – словотвору, лексикології, ономастики й культури мови та вивчається у різних аспектах (Markowski, 2004; Grzenia, 2008; Kurdyła, 2015 та ін.). І хоча загальні словотвірні моделі досліджені, проте їх системна реалізація на матеріалі назв мешканців країн

Сходу потребує окремого розгляду, що також обумовлює актуальність цього дослідження.

Кількісний аналіз назв громадян азійських держав, зафіксованих у VIII виданні *Urządowego wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych* (KSNG, 2025) засвідчує виразну перевагу словотвірної моделі з формантом *-czyk*. Із 50 проаналізованих держав 42 назви громадян чоловічого роду належать до цієї словотвірної моделі (*Afgańczyk, Saudyjczyk, Armeńczyk, Bahrańczyk/Bahrajńczyk, Banglijczyk, Bhutańczyk, Brunejczyk, Chińczyk, Cypryjczyk, Filipińczyk, Indonezyjczyk, Irakijczyk, Irańczyk, Izraelczyk, Japończyk, Jemeńczyk, Jordańczyk, Katarczyk, Kazachstańczyk, Kirgistańczyk, Koreańczyk* (спільна для обох *Korei*), *Kuwejczyk, Laotańczyk, Libańczyk, Malediwczyk, Malezyjczyk, Mjanmańczyk/Birmańczyk, Nepalczyk, Omańczyk, Pakistańczyk, Singapureczyk, Lankijczyk, Syryjczyk, Tadżykiści, Tajlandczyk, Timorczyk, Turkmeniści, Uzbekiści, Wietnamczyk, Emiratczyk* та ін). Морфонологічними варіантами реалізації є форми:

-ńczyk (*Chińczyk, Filipińczyk, Irańczyk, Jemeńczyk, Jordańczyk, Kazachstańczyk, Kirgistańczyk, Koreańczyk, Libańczyk, Mjanmańczyk/Birmańczyk, Omańczyk, Pakistańczyk, Tadżykiści, Turkmeniści, Uzbekiści*) *n* → *ń* перед *-czyk*;

-ijczyk (*Banglijczyk, Irakijczyk, Lankijczyk*);

-yjczyk (*Cyprijczyk, Syryjczyk, Saudyjczyk*) де *ij/yj-* є елементами морфонологічної адаптації основи перед формантом *-czyk*.

Формант *-anin* представлений значно меншою кількістю дериватів – чотирма назвами: *Azerbejdżanin, Egipcjanin, Kambodżanin* та *Rosjanin*.

Особливо показовим є відсутність у досліджуваному корпусі назв громадян, утворених за допомогою форманта *-ak*. Попри те, що *-ak* належить до словотвірних формантів польських назв мешканців Європи (*Polak, Slovak, Austriak*).

Також існують чотири назви, що належать до інших словотвірних моделей:

мешканець Індії — *Indus* (*-us*), Грузії — *Gruzin* (*-in*), Монгології — *Mongol* (*-ø*), Турції — *Turek* (*-ek*).

Якщо проаналізувати азійські позиції з частини II і додатка з *Urządowego wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych* (KSNG, 2025) то додаються ще три нові форми з формантом *-czyk*: *Palestyńczyk, Tajwańczyk, Cypryjczyk* (Сурр Рóіноспу), *Oseťjczyk*; мешканець Абхазії це *Abchaz* – без суфікса; щодо жителів *Akrotiri, Dhekelia, Górski Karabach, Wyspa Bożego Narodzenia* – у рубриці назва жителів держави (pol. *mieszk*) рекомендуються описові форми.

Особливу увагу слід звернути на наступну групу мешканців азійської частини колишнього СРСР: Азербайджану, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану. Громадяни цих країн це відповідно: *Azerbejdżanin, Armeńczyk, Kazachstańczyk, Kirgistańczyk, Tadżykiści, Turkmeniści, Uzbekiści*, а не *Azer, Ormianin, Kazach, Kirgiz, Tadżyk, Turkmen, Uzbek* ці назви є етнічними і називають

представників національностей. Так само *Taj* є назвою для представника народу, а громадянин Тайланда це *Tajlandczyk*.

Цей матеріал дає підстави розмежовувати два типи номінації: етнонімну, спрямовану на позначення належності особи до певного народу, та демонімну, спрямовану на позначення громадянства або територіальної належності до певної держави. Їхнє формальне розрізнення особливо виразно проявляється у випадках назв держав, утворених за допомогою компонента *-stan*.

Таким чином, утворення назв мешканців країн Азії у польській мові характеризується поєднанням високої продуктивності окремих словотвірних моделей та значної морфологічної й лексичної варіативності. Домінантним взірцем є варіант із формантом *-czyk*, який охоплює 42 із 50 проаналізованих назв, тобто 84% матеріалу. Формант *-anin* представлений чотирма дериватами (8%), тоді як *-ak* у досліджуваному корпусі не зафіксований. Чотири назви – *Gruzin*, *Indus*, *Mongol*, *Turek* – належать до інших словотвірних або лексикалізованих моделей. Показовою особливістю моделі *-czyk* є її морфологічна варіативність, що виявляється у формах *-ńczyk*, *-ijczyk*, *-ujczyk*. Отже, польська система назв мешканців азійських держав не є суто механічною – через приєднання суфіксів до географічних назв. Вона передбачає адаптацію іншомовних основ, морфологічні чергування, лексикалізацію окремих назв та взаємодію демонімів з етнонімами.

ЛІТЕРАТУРА

- Grzenia, J. (2008). *Słownik nazw geograficznych z odmianą i wyrazami pochodnymi*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej. (2025). *Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych*. Główny Urząd Geodezji i Kartografii.
- Kurdyła, T. (2015). Polskie habitatywa na *-anin*, *-an* i *-ak* (przyczynek). *Onomastica*, 59, 181–195.
<https://doi.org/10.17651/ONOMAST.59.11>
- Markowski, A. (Ed.). (2004). *Słownik poprawnej polszczyzny PWN*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

ПРАГМАТИЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗНАЧЕННЯ ПОЛІСЕМІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Мітіна Є. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Геворгян К. Л.**

доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» Філологія, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Полісемія є одним із характерних явищ лексичної системи сучасної китайської мови. Під полісемією розуміємо наявність у слова кількох

взаємопов'язаних значень, які формують єдину семантичну структуру. Конкретне значення мовної одиниці реалізується залежно від контексту її вживання, що зумовлює необхідність розгляду полісемії не лише на семантичному, а й на прагматичному рівні. Полісемічні одиниці широко представлені в сучасній китайській мові та активно функціонують у різних сферах комунікації. Їхня багатозначність може ускладнювати сприйняття й інтерпретацію мовлення, особливо в тих випадках, коли значення одиниці не може бути однозначно визначене поза контекстом.

Прагматичний підхід дає змогу розглядати значення як результат функціонування мовної одиниці в конкретній ситуації спілкування. У межах цього підходу враховуються мовний і ситуативний контексти, комунікативний намір мовця, очікування адресата та соціокультурні умови комунікації. Прагматичний аналіз зосереджується на використанні мовних засобів у певному контексті та на процесі інтерпретації висловлювання адресатом.

Для сучасної китайської мови роль контексту є особливо значущою. Ізолюючий характер китайської мови передбачає відносно обмежену систему словозміни, тому функціональне значення лексичних одиниць значною мірою визначається порядком слів, лексичним оточенням і контекстом. Таким чином, одна й та сама форма може реалізувати різні значення без формальної зміни слова.

Прагматична детермінація значення передбачає взаємодію мовної форми з комунікативним наміром мовця. Висловлювання є не лише способом передавання інформації, а й певною дією: проханням, наказом, порадою, оцінкою тощо. У випадку полісемії мовець актуалізує те значення мовної одиниці, яке найкраще відповідає його комунікативній меті.

Важливим є й процес інтерпретації з боку адресата. Спираючись на мовний та ситуативний контекст, адресат відтворює комунікативний намір мовця й визначає актуальне значення полісемічної одиниці. Такий механізм відповідає прагматичному розумінню комунікації, за якого частина змісту може виводитися не безпосередньо з мовної форми, а з умов її використання.

Показовим є функціонування морфеми 开 (kāi). У сполученні 开门 (kāi mén) вона зберігає пряме значення «відчиняти», у 开会 (kāi huì) реалізує метафорично похідне «починати, проводити», а в 开玩笑 (kāi wánxiào) втрачає самостійну семантику: значення «жартувати» належить сполуці загалом. Ідеться не про слово в повному обсязі, а про зв'язану морфему, здатну входити до сполук різного ступеня ідіоматизації.

Проте лексичне оточення не вичерпує механізмів конкретизації значення. Для прикладу: 请开门 (qǐng kāi mén) «відчиніть двері» та 你们几点开门? (nǐmen jǐ diǎn kāi mén?) «о котрій ви відчиняєтеся?». Сполука тотожна, лексичне оточення однакове, проте в першому випадку йдеться про фізичну дію, а в другому – про початок роботи закладу. Розрізнення відбувається не на рівні мовної форми, а на рівні ситуації спілкування та комунікативного наміру мовця.

Подібну залежність демонструє лексема 上 (shàng): 上课 (shàng kè), 上车 (shàng chē), 上网 (shàng wǎng), 上当 (shàngdàng) – від прозорого просторового значення до повністю ідіоматизованого «попастися на обман». Водночас навіть у прозорому 上课 актуальне значення визначається роллю суб'єкта: 老师八点上课 (lǎoshī bā diǎn shàng kè) означає «викладач проводить заняття», тоді як 学生八点上课 (xuéshēng bā diǎn shàng kè) – «студент відвідує заняття». Мовна форма при цьому не змінюється; конкретне значення відновлює адресат, спираючись на знання про комунікативну ситуацію.

Крайнім виявом ситуативної зумовленості значення є лексема 意思 (yìsi). У сполуках 什么意思 (shénme yìsi) «що це означає», 有意思 (yǒu yìsi) «цікаво», 不好意思 (bù hǎoyìsi) «незручно, перепрошую» та 小意思 (xiǎo yìsi) «дрібниця» спільний семантичний інваріант простежується лише умовно. Показовим є питання 你这是什么意思? (nǐ zhè shì shénme yìsi?), яке залежно від ситуації спілкування реалізує або прохання пояснити сказане, або докір чи звинувачення.

Прагматичний аспект особливо виразний у культурно специфічних одиницях. Так, 面子 (miànzi) пов'язане з поняттям «обличчя», але в китайському комунікативному просторі охоплює значення соціальної репутації, престижу та гідності. У висловленні 给他面子 (gěi tā miànzi) адекватне розуміння значення потребує врахування соціокультурного контексту. Це свідчить, що інтерпретація полісемічних одиниць може залежати не лише від мовного оточення, а й від культурних норм комунікації.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що прагматична детермінація значення полісемічних одиниць у сучасній китайській мові реалізується неоднорідно. У сполуках із 开 (kāi) конкретизацію значення забезпечує ситуація спілкування за тотожного лексичного оточення; у випадку 意思 (yìsi) значення закріплене за типом соціальної взаємодії; в одиниці 面子 (miànzi) визначальними стають культурні норми комунікації. Полісемія постає не як статична сукупність словникових значень, а як динамічний механізм реалізації значення в конкретному мовленні. Урахування прагматичного аспекту має важливе значення для вивчення китайської лексики, перекладу та формування навичок адекватного розуміння китайськомовних висловлювань.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Академія.
Cruse, D. A. (2000). *Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics*. Oxford University Press.
Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press.

ВІД МУДАН ДО АІ-САДЖУ: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИВІНАЦІЙНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В СУЧАСНІЙ ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ

Моїсеєнко Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Голець О. Я.

доцент, кандидат філософських наук

Київський національний лінгвістичний університет

Упродовж історії Кореї практики контактів з надприродним і передбачення долі посідали важливе місце в релігійному та повсякденному житті. Сучасна цифровізація не усуває цих практик, а створює нові форми їх відтворення й поширення.

Звертаючись до традиційних форм дивінаційного посередництва в Кореї, можна побачити дві його основні форми: шаманські практики та практики саджу. У корейському шаманізмі, або мусок (кор. 무속), шаман-мудан (кор. 무당) виконує роль ритуального посередника між людьми та світом божеств і духів (Sarfati, 2021). Саджу (кор. 사주, «чотири стовпи»), своєю чергою, являє собою систему тлумачення долі й особистих схильностей за роком, місяцем, днем і годиною народження. Кожному з цих часових показників відповідає пара знаків, пов'язана з уявленнями про інь і ян та п'ять елементів (з системи у-сін). На їх основі фахівець із саджу інтерпретує характер людини, можливі напрями її життєвого шляху та сприятливість певних рішень.

Шаманські практики й саджу не є тотожними за способом отримання та легітимації знання. Їх поєднує функціональна роль посередництва: в обох випадках людина звертається до визнаного носія знання, прагнучи отримати пояснення власної життєвої ситуації та орієнтири в умовах невизначеності.

Підстави такого авторитету в цих практиках різняться. Авторитет мудан пов'язаний із сакральним статусом, ритуальною компетентністю та здатністю взаємодіяти зі світом духів. Авторитет фахівця із саджу спирається передусім на володіння системою тлумачення та здатність надати індивідуальне й переконливе пояснення життєвої ситуації.

У сучасних цифрових сервісах частину інтерпретаційної функції виконує вже не людина, а алгоритмічна система. АІ-саджу можна визначити як цифрові сервіси, що на основі введених користувачем відомостей формують персоналізоване тлумачення його характеру, життєвої ситуації або можливого майбутнього. Такі сервіси представлені на спеціалізованих сайтах, у мобільних застосунках та у формі діалогу з генеративним штучним інтелектом.

Така зміна посередника ставить питання про те, чи може авторитет дивінаційного тлумачення зберігатися без його традиційного носія та які чинники спонукають людину переносити довіру з фахівця на цифрову систему.

АІ-саджу виконує лише частину функцій, заради яких людина традиційно зверталася до мудана або фахівця з ворожіння. Тому, в цьому випадку,

доцільніше говорити не про повне перенесення сакральності на технологію, а про формування алгоритмічного авторитету. Це поняття описує ситуацію, у якій алгоритмічна система набуває легітимної спроможності спрямовувати людські дії та впливати на те, яка інформація сприймається як достовірна (Lustig & Nardi, 2015, с. 743).

AI-саджу не створює нової дивінаційної системи, а відтворює та комбінує вже наявні принципи тлумачення. Змінюється передусім спосіб доступу до цього знання. Під час традиційної консультації інтерпретацію здійснює фахівець, тоді як у цифровому сервісі її частково або повністю формує алгоритм. Систематизований характер саджу робить таке алгоритмічне відтворення значно простішим, ніж відтворення шаманських практик, заснованих на особистій ініціації та безпосередній взаємодії зі світом духів (Kim, 2026).

Важливим чинником поширення цифрових форм ворожіння є їхня доступність. Користувач може отримати відповідь без пошуку мудра або фахівця із саджу, особистої зустрічі та значних витрат часу. Культурний психолог Хан Мін пов'язує популярність таких сервісів серед молоді з поширенням тривожності, прагненням психологічної стабільності та доступністю AI за параметрами вартості та часу (Kim, 2026). Це дає підстави припустити, що під час звернення до AI-саджу доступність, персоналізованість і переконливість відповіді можуть мати для користувача не менше значення, ніж особистий або сакральний статус її джерела.

Поширення AI-саджу показує, що цифровізація не обов'язково витісняє традиційні способи осмислення долі. Вона створює новий канал доступу до дивінаційних інтерпретацій та змінює підстави довіри до них. Потреба людини в поясненні невизначеності й пошуку життєвих орієнтирів зберігається, тоді як форма отримання відповідей пристосовується до сучасного технологічного середовища. Унаслідок цього традиційні посередники не зникають, а поряд із ними формується алгоритмічний авторитет, заснований на доступності, персоналізованості та сприйнятті технології як компетентного джерела інформації. AI-саджу демонструє не перехід сакрального авторитету від людини до алгоритму, а співіснування різних способів легітимації дивінаційного знання в сучасній Південній Кореї.

ЛІТЕРАТУРА

- Kim, C.-Y. (2026, March 4). Fire, water and big data: AI moves into fortune-telling as 'saju' wave continues. *Korea JoongAng Daily*.
<https://www.koreajoongangdaily.com/business/fire-water-and-big-data-ai-moves-into-fortune-telling-as-saju-wave-continues/12593854>
- Lustig, C., & Nardi, B. (2015). Algorithmic authority: The case of Bitcoin. In *2015 48th Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 743–752). IEEE.
<https://doi.org/10.1109/HICSS.2015.95>
- Sarfati, L. (2021). *Contemporary Korean shamanism: From ritual to digital*. Indiana University Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv21hrjd9>

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ 心 (XĪN) У КИТАЙСЬКОМУ БУДДИЗМІ

Наріманова Ж. Н.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Щербаков Я. І.

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У китайській мовній картині світу концепт 心 (XĪN) «серце» традиційно виступає як фундаментальна категорія, яка неподільно пов'язує інтелектуальну та емоційну сфери життя людини. Однак у китайських буддистських текстах ця лексема набуває особливої глибини значення, стаючи ключовим елементом для відображення духовного досвіду та природи свідомості. З огляду на те, що точний переклад і глибоке розуміння класичної спадщини Махаяни належать до найскладніших завдань сучасного перекладознавства та синології, аналіз структурно-синтаксичного функціонування цього ієрогліфа має вирішальне значення. Саме потреба з'ясувати, як абстрактні релігійно-філософські ідеї набувають конкретної форми через певні мовні структури, визначає мету цього дослідження: окреслити лексичні та граматичні особливості термінів із компонентом 心 (XĪN) у китайському буддизмі.

Як уже зазначалося, концепт 心 (XĪN) у традиційному китайському світогляді не має дуалістичного поділу на інтелект та емоції, притаманного західній філософії. Він функціонує як єдина, неподільна сутність, що охоплює і «серце» і «розум», керуючи як когнітивними, так і афективними процесами (Wong, 2025). У традиції чань-буддизму ця багатовимірна природа уможливила формування ключових понять, що описують духовну трансформацію. У цьому випадку 心 (XĪN) розглядається не просто як інструмент пізнання, а як від природи пробуджена сутність людини. Зокрема ідеал звільнення від ілюзій та прив'язаностей репрезентується поняттям 無心 (WÚ XĪN), що характеризує стан розуму, не обтяженого прихильністю до окремих об'єктів. Тоді як просвітлення визначається як акт «прямого вказування на людське серце-розум» 指人心 (ZHǐ Rén XĪN). Слід додати, що традиція Чань відкидає уявлення про те, що просвітлення є чимось надприродним і відірваним від реальності. Натомість впроваджує поняття «звичайного серця-розуму» 平常心 (Píng Cháng XĪN), наголошуючи, що істина досягається в межах природного, повсякденного стану свідомості (Hershock, 2023).

Доцільно звернутися до аналізу термінології, щоб простежити мовне закріплення цієї філософської багатогранності. На лексико-семантичному рівні характерною рисою єдинця, що містять елемент 心 (XĪN) є їхня здатність деталізувати стани свідомості шляхом утворення концептуальних бінарних опозицій. З одного боку, ми стикаємося з низкою термінів, що описують затьмарений розум: 妄心 (Wàng XĪN) «розум, охоплений оманною», 垢心 (Gòu

xīn) «забруднений розум», 嗔心 (chēn xīn) «розум, сповнений гніву»; з іншого боку – з термінами, що позначають духовне пробудження: 善心 (shàn xīn) «благочестивий розум», 妙心 (miào xīn) «дивовижний розум», 寂靜心 (jì jìng xīn) «спокійний розум». До того ж притаманна китайській буддійській традиції схильність до класифікації ментальних явищ зумовлює поєднання компонента 心(xīn) із числівниками, утворюючи систему категоріальної лексики: від фундаментальних понять, як-от 一心(yī xīn) «єдиний розум» до багатоступеневих градацій на кшталт 十心(shí xīn) «десять станів» або 四十心(sì shí xīn) «сорок станів». Зрештою, прослідковується процес онтологізації: 心(xīn) втрачає семантику повсякденної емоції, і стає лексичним маркером абсолютної реальності. Цей зсув відображено в таких термінах, як 唯心(wéi xīn) «лише розум», 卽心(jí xīn) «сам розум», що встановлюють тотожність між свідомістю та природою буття.

На граматичному рівні особливість китайських буддійських термінів, що містять елемент 心(xīn) полягає в їхній здатності утворювати складні конструкції за стандартними моделями класичної китайської мови (веньянь). Найпродуктивнішою формою є атрибутивна конструкція (означення + означуване слово), у якій 心(xīn) виступає головним іменником (ядром): 佛心(fó xīn) «розум Будди» або 凡心(fān xīn) «розум звичайної людини». Так само поширеною є об'єктна структура (дієслово + додаток), яка влучно передає практичний аспект роботи над свідомістю: 安心(ān xīn) «заспокоїти розум», 守心(shǒu xīn) «оберігати розум», 廻心(huí xīn) «спрямування розуму», що передбачає переорієнтацію свідомості на добро та буддійський шлях. Зі свого боку предикативна модель (підмет + присудок) дозволяє передати рівень духовної реалізації, де 心(xīn) виступає суб'єктом стану: 心不動(xīn bù dòng) «незворушний розум» або 心不起(xīn bù qǐ) «розум, у якому не виникають думки». Крім того, на синтаксичному рівні ієрогліф 心(xīn) виступає концептуальним ядром усталених чотирискладових формул, мовної квінтесенції філософських доктрин, на зразок 卽心卽佛(jí xīn jí fó) «саме розум є Буддою».

Отже, проведений лексико-граматичний аналіз дає підстави стверджувати, що ієрогліф 心(xīn) є ключовим елементом китайської буддійської термінології. Завдяки різноманітним граматичним структурам і семантичним значенням, він дозволяє мові точно фіксувати як буденні стани людської свідомості, так і найвищі духовні ідеали.

ЛІТЕРАТУРА

- Hershock, P. (2023). *Chan Buddhism*. In E. N. Zalta, & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2023 ed.).
<https://plato.stanford.edu/entries/buddhism-chan/>
- Muller, C. (Ed.). (1995). *Digital dictionary of Buddhism*.
<http://www.buddhism-dict.net/ddb/>
- Wong, D. (2025). *Mind (Heart-Mind) in Chinese philosophy*. In E. N. Zalta, & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2025 ed.).
<https://plato.stanford.edu/archives/fall2025/entries/chinese-mind/#pagetopright>

ФОНОІДЕОГРАФІЧНІ СТРУКТУРИ ТИПУ «ЛІВОРУЧ КЛЮЧ – ПРАВОРУЧ ФОНЕТИК» ЯК ДОМІНАНТНА ТЕНДЕНЦІЯ ЕВОЛЮЦІЇ КИТАЙСЬКОГО ПИСЬМА

Науменко С. С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Фоноідеографічні складні ієрогліфи сформувалися на основі піктограм, пройшовши етап використання запозичених знаків. Вони становлять понад 90 % усіх китайських ієрогліфів, причому домінуючою формою є структура «семантичний показник ліворуч, фонетичний – праворуч», що стало результатом закономірного процесу еволюції китайської писемності; відтак ієрогліфи такої будови цілком природно є основним об'єктом досліджень.

З історичної точки зору, фоноідеографічні складні ієрогліфи є закономірним результатом розвитку китайської системи письма. Після своєї появи вони почали витісняти давніші ієрогліфи, що спиралися на фонетичні елементи для передачі значення, водночас роблячи інші типи – наприклад, складені знаки та піктограми – дедалі більш «німими» (тобто такими, що не мають фонетичного компонента). Серед понад 9000 відомих написів на ворожильних кістках епохи Шан частка фоноідеографічних знаків становила 27 %; на час створення словника «说文解字» за доби Східна Хань (який налічує 9353 знаки) їхня кількість сягнула 8057, що становило близько 82 % від загальної кількості знаків. Словник «康熙字典» містить понад 50 000 знаків, серед яких частка фоноідеографічних ієрогліфів перевищує 90 %. Хоча наразі немає точної статистики щодо частки фоноідеографічних ієрогліфів у сучасній китайській писемності, цей показник, імовірно, перевищує частку, зафіксовану у словнику «康熙字典». Так само, попри відсутність точних даних про частку ієрогліфів зі структурою «семантичний показник ліворуч, фонетичний – праворуч» у межах категорії фоноідеографічних одиниць у різні історичні періоди, беззаперечним є один факт: саме ця структура становить переважну більшість таких знаків (苏培成, 2014).

Аналіз історичної еволюції структури китайських ієрогліфів – зокрема розташування семантичних і фонетичних компонентів – свідчить про те, що схема «семантичний показник ліворуч, фонетичний – праворуч» є закономірним результатом розвитку фоноідеографічних знаків. Такі ієрогліфи утворюються шляхом поєднання семантичних і фонетичних елементів за певними правилами, що породжує різноманітні конфігурації, як-от структури «верх-низ», «зовні-всередині» та «ліворуч-праворуч»; однак саме структура «ліворуч-праворуч» – і, зокрема, модель із семантичним показником ліворуч та фонетичним праворуч – стала домінуючою. Статистичні дослідження ієрогліфів, наведених у словнику «新华字典», показують, що на частку структур «верх-низ» припадає 22,8 % від загальної кількості, тоді як структури «зовні-всередині» становлять лише 7 %. Утім, на початкових етапах виникнення цих знаків розташування компонентів не було фіксованим: за часів письма на ворожильних кістках обидва елементи

могли розміщуватися ліворуч чи праворуч, угорі чи внизу, а також бути орієнтованими прямо або в перевернутому вигляді, причому їхнє взаємне розташування та орієнтація варіювалися довільно. Починаючи з періоду Західна Чжоу, розміщення семантичних і фонетичних компонентів почало стабілізуватися, поступово еволюціонувавши до панівної складеної структури «семантичний показник ліворуч, фонетичний – праворуч» (新华字典, 2020).

Таким чином, походження та еволюція фоноідеографічних ієрогліфів пов'язані з давньою культурою та когнітивними звичками країни, а також – і особливо тісно – з потребами розвитку китайської мови. Лише ця категорія ієрогліфів дозволила вирішити проблему кількості знаків: вона ефективно обмежила кількість базових форм ієрогліфів (або символів), зберігши при цьому властивий китайському письму акцент на візуальній формі (піктографічній природі). Однак досі не існує переконливого пояснення того, чому саме структурна модель «значення – ліворуч, фонетичний елемент – праворуч» виникла й стала домінуючою формою для фоноідеографічних ієрогліфів. Деякі науковці припускають, що це явище нерозривно пов'язане з нейрофізіологією людського мозку; зокрема, формування такої структури («значення – ліворуч, фонетичний елемент – праворуч») може бути зумовлене розподілом функцій між двома півкулями мозку (许慎, 2013).

ЛІТЕРАТУРА

苏培成. (2014). 现代汉字学纲要 (第 3 版). 商务印书馆.
新华字典 (第 12 版). (2020). 商务印书馆.
许慎. (2013). 说文解字. 中华书局.

ПОДОЛАННЯ МОВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СХІДНИХ МОВ

Наумова Ю. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Будь-яка тема визначення шляхів оптимізації підготовки кваліфікованих фахівців включає аналіз подолання труднощів та перешкод. Розгляд проблем вивчення східних мов показує, що основна напруга в цьому процесі виникає в інтерпретаційних можливостях ієрогліфічних знаків, що докорінно відрізняються від звиклого для студентів європейського способу мовної кодифікації дійсності, та незвичним, особливо на початку вивчення мови, східним культурним контекстом. Наприклад, якщо у культурах з фонематичним письмом смисл висловлювань фіксується у свідомості переважно на рівні звучання, то в ієрогліфічних мовах розуміння смислів швидше розкривається при зоровому сприйнятті графічних одиниць мови. Проблеми цих відмінностей досить успішно вирішуються підвищенням культурологічної компетентності студентів, урізноманітненням та

впровадженням сучасних технологій викладання у ВЗО, зокрема застосуванням ІІІ, гейміфікації, впровадженням авторських методик викладання східних мов тощо.

Водночас існують й психологічні бар'єри у засвоєнні мови, які почасти носять індивідуальний характер, і ігнорування яких суттєво погіршує динаміку та якість навчання. Серед таких є мовна тривожність (Foreign Language Anxiety, FLA). Це поняття з'явилося у науковому психолінгвістичному обігу завдяки роботам Е. Horwitz, М. Horwitz та J. Cope, які пояснюють цей феномен специфічними уявленнями, переконаннями, почуттями та поведінковими реакціями особистості, що ускладнюють вивчення іноземних мов. На відміну від загальної особистісної тривожності, мовна пов'язана зі негативними почуттями, сумнівами та невпевненістю людини перш за все в ситуації вивчення іноземної мови, коли напругу викликають дії, пов'язані з правильністю розуміння, говоріння, читання, тлумачення почутого чи прочитаного, страхом оцінки, можливою критикою, висміюваннями за помилки тощо. Частково ці ефекти можуть спостерігатись у будь-якого студента, який починає вивчати нову мову, проте, якщо їх прояви поступово долаються і набуття навичок засвоєння мови має позитивну динаміку, то про тривожність як психологічний бар'єр мова не йде.

Проблемним чинником у засвоєнні іноземних мов, зокрема східних, мовна тривожність стає тоді, коли її симптоматика призводить до уникання студентом будь-яких дій у оволодінні мовною практикою. Уникання, у свою чергу, призводить до відсутності реалістичних досягнень студента, зниження його самооцінки та загального психологічного самопочуття, що на фоні тривалої війни та виснаження, погіршує прогноз на його якісну підготовку як фахівця.

Подолання мовної тривожності в освітньому процесі ВЗО ми вбачаємо в розробці комплексних програм, які б складались мінімум з двох блоків: педагогічного та психологічного.

Функція педагогічного блоку полягає в такій організації процесу навчання, де є місце для безпечної взаємодії і можливості студентам демонструвати той рівень своїх досягнень, який вони вже опанували, де є чіткі критерії оцінки, де є повага один до одного, безпечний зворотній зв'язок (feedback) тощо. Цих умов можна досягти шляхом введення у навчальний простір таких правил та норм, як соціальна емпатія, взаємоповага на рівні усіх суб'єктів навчального процесу; ставлення до помилки як нормального процесу засвоєння нового; утримання від корегування помилок на етапі говоріння і використання конструктивних зауважень після того, коли відповідь чи доповідь завершена; впровадження практики спочатку відмічати те, що студент зробив добре і лише потім те, де варто було зробити інакше; коректне та поважне пояснення зроблених помилок і рекомендації їх подолання. Така культура спочатку задається викладачем, потім заохочується у висловлюваннях студентами один одному.

Другий (психологічний) блок передбачає нівелювання соціокультурного страху в оволодінні навичками мовлення та освоєння студентами технік

справляння зі стресом та тривогою. Це передбачає ознайомлення студентів з найважливішими психологічними відмінностями у мовній комунікації західної та східної культури, опанування ними практиками стресостійкості, зокрема тими, що є запозиченими у східній культурі, як то: техніки усвідомленої уваги, навички заземлення, практики повільного, керованого дихання, вміння чути себе, своє тіло, визнавати свої почуття, називати їх та керувати ними тощо. Суттєво знижують мовну тривожність студентів невеличкі але регулярні інформаційні повідомлення викладача про культуру, звичай країни, мова яких вивчається, і не лише на спеціалізованих курсах. Наприклад, знання соціокультурних норм ввічливості (як то, японська система кейго), знижує психологічні затиски і зменшує тривогу у комунікації.

Також ми розділяємо думку тих фахівців (О. Гулич, В. Четверик), які наголошують на обмеженості інструментів роботи з мовною тривожністю лише у вузькопедагогічному контексті, і пропонують посилювати цю ініціативу до більш широкої рамки здоров'язберігаючого підходу.

Отже, мовна тривожність є однією з ключових психологічних перешкод у оволодінні студентами східними мовами, що негативно позначається на їх психологічному стані та зумовлює зниження динаміки успішності набуття мовних компетенцій. Вчасне виявлення та подолання мовної тривожності (Foreign Language Anxiety) у студентів на початку та впродовж навчання забезпечуватиме ефективність та сталість цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

Гулич, О., & Четверик, В. (2026). Зниження мовної тривожності у процесі вивчення іноземної мови як складник здоров'язбережувального освітнього середовища в умовах соціальних викликів. *Новий колегіум*, (2), 36–42.

<https://doi.org/10.34142/nc.2026.2.36>

Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125–132.

<https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1986.tb05256.x>

МОВА ЯК ПОСЕРЕДНИК МІЖ РЕЛІГІЯМИ: АДАПТАЦІЯ ПОНЯТЬ «БОГ», «ГРІХ» І «СПАСІННЯ» В КОРЕЙСЬКОМУ КАТОЛИЦИЗМІ

Неборак Я. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Голець О. Я.

доцент, кандидат філософських наук

Київський національний лінгвістичний університет

Християнство поширювалося в Кореї в умовах взаємодії з конфуціанськими, буддійськими та автохтонними релігійними уявленнями. У цьому процесі мова була не лише засобом передавання християнського вчення, а й

інструментом його культурної адаптації. Особливо виразно це виявилось у способах мовного представлення понять Бога, гріха і спасіння. Мета дослідження – проаналізувати адаптацію цих понять у корейському католицькому дискурсі та показати, як наявні мовні засоби включалися до нової системи релігійних значень.

Вибір релігійної термінології пов'язаний із мовною ідеологією, тобто з уявленнями певної спільноти про природу мови, її цінність, функції та прийнятні способи використання (Ажнюк, 2024, с. 3–5). Нове релігійне поняття може передаватися через запозичення, створення нового терміна або переосмислення вже наявного слова. Вибір між цими способами відображає ставлення носіїв нового віровчення до сформованої мовної та культурної традиції.

Раннє поширення католицизму в Кореї було започатковане самими корейцями. У 1783 р. Лі Син Хун прибув до Пекіна у складі дипломатичної місії, прийняв там хрещення, а навесні 1784 р. повернувся до Кореї та сприяв формуванню першої католицької громади (Du & Sun, 2026, с. 7–8). Разом із китайськомовною католицькою традицією до корейського релігійного дискурсу увійшла назва Чхонджу (천주, 天主) – корейське читання китайського *Tianzhu*, «Володар Неба» (Du & Sun, 2026, с. 13). Вона закріпилася також у назві Католицької Церкви в Кореї – Чхонджугьо (천주교), буквально «релігія Володаря Неба».

Лексична адаптація католицького вчення не означала безконфліктного прийняття конфуціанської ритуальної традиції. Перша заповідь забороняє визнання та вшанування інших богів (성경, 2005, Вих. 20:3–5). Перші корейські католики розглядали обряди вшанування предків як несумісні з цією вимогою та відмовлялися від їх виконання. У конфуціанській державі така відмова сприймалася як заперечення не лише релігійних практик, а й установленого соціального та політичного порядку, що стало одним із чинників переслідування ранніх католицьких громад (Chung, 2024, с. 18–19).

Під час протестантського перекладу Біблії наприкінці XIX ст. питання про назву Бога стало предметом окремої дискусії. На відміну від католицького Чхонджу, частина протестантських місіонерів, зокрема Джеймс Скарт Гейл, пов'язувала християнське поняття Бога з корейською назвою Хананім (하나님) та сино-корейською назвою Сандже (상제, 上帝). Християнство при цьому могло пояснюватися не як цілковитий розрив із корейською релігійною традицією, а як її богословське сповнення (Du & Sun, 2026, с. 13). Це зіставлення дає змогу точніше побачити особливість католицького слововживання, у якому Чхонджу зберігало зв'язок із китайською католицькою книжністю.

Інший спосіб мовної адаптації простежується в поняттях гріха і спасіння. У корейському католицькому перекладі Біблії 2005 р. вони передаються словами 죄 (罪) і 구원 (救援). У Посланні до римлян слово 죄 вживається в контексті відносин людини з Богом, а 구원 пов'язується зі смертю Христа, виправданням і примиренням із Богом (성경, 2005, Рим. 5:8–10). У Першому посланні до коринфян спасіння через Євангеліє безпосередньо пов'язане з твердженням, що Христос помер за людські гріхи (성경, 2005, 1 Кор. 15:2–3).

У цьому разі адаптація виявляється у включенні слів 죄 і 구원 до спеціалізованої системи християнських смислових зв'язків. Поняття гріха співвідноситься з відповідальністю людини перед Богом, смертю та потребою примирення, а поняття спасіння – з діянням Христа, виправданням і відновленням єдності людини з Богом. У корейському католицькому перекладі ці поняття пояснюють одне одного, утворюючи єдине смислове поле гріха, смерті, примирення, благодаті та спасіння (성경, 2005, Рим. 5:8–21).

Отже, адаптація понять Бога, гріха і спасіння в корейському католицизмі відбувалася різними способами. Назва Чхонджу увійшла до корейського дискурсу через китайськомовну католицьку традицію й закріпилася в конфесійній самоназві. Слова 죄 і 구원 були включені до системи смислових зв'язків, що поєднує гріх, смерть, примирення з Богом і спасительну дію Христа. Ці приклади засвідчують, що мова в ситуації міжрелігійної взаємодії передає богословський зміст і визначає способи його входження в інше культурне середовище.

ЛІТЕРАТУРА

- Ажнюк, Б. (2024). Мовна ідеологія: соціолінгвістичний зміст концепту. *Мовознавство*, (1), 3–17.
<https://doi.org/10.33190/0027-2833-334-2024-1-001>
- Chung, M. (2024). Protestant theology in Korea. In *St Andrews Encyclopaedia of Theology*.
<https://www.saet.ac.uk/Christianity/ProtestantTheologyinKorea>
- Du, F., & Sun, Z. (2026). Ontological culture and the divergent trajectories of Christianity in modern East Asia: A comparative historical analysis of China and Korea. *Religions*, 17(2), Article 269.
<https://doi.org/10.3390/rel17020269>
- 성경 [Біблія: Корейський католицький переклад]. (2005). Catholic Bishops' Conference of Korea.
<https://bible.cbck.or.kr/knb>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ АГЕНТІВ У СУЧАСНІЙ СТАНДАРТНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ

Нечипоренко І. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Терміни на позначення дипломатичних агентів формують окрему підсистему дипломатичної термінології сучасної стандартної арабської мови (далі – ССАМ). Вони позначають осіб, уповноважених представляти

державу на міжнародній арені, та відображають ієрархічну структуру дипломатичного корпусу.

Центральною лексемою цієї підсистеми є *سفير* («посол»), яка позначає главу дипломатичного представництва 1-го класу згідно з прийнятою в сучасному міжнародному праві класифікацією, закріпленою у Віденській конвенції про дипломатичні зносини 1961 року (Губерський, 2004). Функціонування лексеми в дипломатичному дискурсі унаочнює такий приклад: أعلن رئيس حكومة إيطاليا ماتيو رينزي أن إيطاليا لا يمكن أن تبقى دون سفير لها في مصر – «прем'єр-міністр Італії Маттео Ренці заявив, що Італія не може залишатися без свого посла в Єгипті» (Al Arabiya, 2016).

Окреме місце в системі посідає термін *القائم بالأعمال* («повірений у справах», з франц. *chargé d'affaires*), який позначає главу дипломатичного представництва 3-го класу (за класифікацією, введеною Віденським регламентом 1815 року та закріпленою Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року, слідує після посла і посланника) (Губерський, 2004). Ілюстрацією функціонування цього терміна слугує повідомлення про дипломатичний демарш: استدعت وزارة الخارجية الإماراتية – القائم بأعمال سفارة العراق، وسلمته مذكرة احتجاج – «Міністерство закордонних справ Об'єднаних Арабських Еміратів викликало тимчасового повіреного у справах посольства Іраку та вручило йому ноту протесту» (Al Jazeera, 2026).

Серед термінів, що позначають спеціалізованих дипломатичних агентів, виділяється лексема *ملحق* («аташе», з франц. *attaché* – прикріплений), яка номінує дипломатичного фахівця певного профілю – військового, з питань торгівлі, культури, преси тощо. Термін функціонує у словосполученнях *ملحق عسكري* («військовий аташе»), *ملحق ثقافي* («культурний аташе») та інших, що засвідчує, зокрема, публікація про прийняття ректором Університету Мансури аташе з питань культури і освіти Посольства Лівії: رئيس جامعة المنصورة يستقبل الملحق الثقافي والأكاديمي لسفارة ليبيا بالقاهرة لبحث تعزيز التعاون – «ректор Університету Мансури прийняв аташе з питань культури і освіти Посольства Лівії в Каїрі для обговорення питань розвитку співпраці» (El Balad, 2026).

Окремої уваги заслуговують терміни, що позначають колективні та спеціальні функції дипломатичних агентів. Термін *عميد السلك الدبلوماسي* («дуаєн дипломатичного корпусу», з франц. *doyen* – старшина, старійшина) номінує главу дипломатичного представництва, який очолює дипломатичний корпус у країні перебування (Губерський, 2004). Дуаєном стає той глава дипломатичного представництва, який першим серед інших глав дипломатичних представств вручив вірчі грамоти голові приймаючої держави та належить до вищого дипломатичного класу (як правило, посол чи нунцій) – саме в цьому статусі дуаєн згадується в публікації про офіційну зустріч у Казахстані: القائم بالأعمال المؤقت يستقبل عميد السلك الدبلوماسي العربي والأجنبي لدى كازاخستان – «тимчасовий повірений у справах прийняв дуасна арабського та іноземного дипломатичного корпусу в Казахстані» (Embassy of the Republic of Iraq in Astana, 2026).

Таким чином, терміни на позначення дипломатичних агентів у ССАМ утворюють системно організовану сукупність номінацій, що відповідає

міжнародно-правовій класифікації. Їхня нормативна усталеність, семантична визначеність і функціонування в дипломатичному дискурсі забезпечують ефективне позначення статусу та функцій представників дипломатичної служби.

ЛІТЕРАТУРА

- Губерський Л. В. (Ред.). (2004). *Українська дипломатична енциклопедія*. Знання України.
- Al Arabiya. (2016, 11 травня). *رهالابل اهل اديج ارفس ني عت ايلاطي*.
<https://www.alarabiya.net/arab-and-world/egypt/2016/05/11/ايلاطي-ني-عت-ايلاطي-ادل-ادي-ج-ار-ي-فس-رهالابل-اهل-اادي-ج-ار-ي-فس>
- Al Jazeera. (2026, 16 квітня). *عرك ذم هم لست و ي قار عل لامع الابل مئال قاي عدت ست تارام ال*.
<https://www.aljazeera.net/news/2026/4/16/لامع-الابل-مئال-قاي-عدت-ست-تارام-ال>
- El Balad. (2026, 30 червня). *ي م ي د ا ك ال او ي ف ا ق ا ث ل ق ح ل م ل ل ب ق ت س ي ع ر و ص ن م ل ا ع م ا ج س ي ئ ر*.
<https://www.elbalad.news/7022587>
- Embassy of the Republic of Iraq in Astana. (2026, 7 березня). *تقؤم ل لامع الابل مئال قاي*.
<https://mofa.gov.iq/astana/?p=5465>

ПРОБЛЕМИ ЕТИМОЛОГІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНІЗМІВ У КРИМСЬКОТАТАРСЬКІЙ МОВІ

Нечитайло І. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Етимологічні дослідження української лексики, засвоєної кримськотатарською мовою, виконуються переважно в загальнокримськомовному та загальнотюркському синхронічному та діахронічному контексті (Кримський, 1930; Clauson, 1972; Johanson, 2013) або власне на українському та загальнослов'янському тлі (Мельничук, 1982–2012). Значний прогрес у вивченні українського компонента кримськотатарської лексики спостерігаємо у працях А. Р. Дочу (2020), якій вдалося здійснити глибокий лексико-семантичний аналіз даного феномена, зокрема в історичній динаміці, та вивести походження найбільш поширеної групи українізмів аж до праслов'янського рівня. Наше дослідження є спробою з'ясувати індоевропейські витоки українських слів, що потрапили до мови кримськотатарського народу.

У процесі відтворення прамовних форм українізмів у контексті індоевропейсько-тюркських контактів окреслилося кілька етимологічних типів запозичень.

1. Слова, що пройшли розвиток за схемою *праіндоевропейська* – *праслов'янська* – *українська* – *кримськотатарська мови* з певними

семантичними модифікаціями, напр., кримськотат. *vişne* < укр. *вишня* < псл. **višņnja* < іє. **uīks-injā*, де **uīks-* «омела та інші дерева, що виділяють клей» (Мельничук І, 387–388; Дочу 2020); кримськотат. *kürpe* < укр. *крупа* < псл. **kruṣa* «крупно змелене зерно, збіжжя; крихта, кришечка; зернисті опади», пов'язане з псл. **krušiti* < іє. **kreu-/krou-* «ударяти, штовхати, ламати» (Дочу 2020; Мельничук ІІІ, 109–110).

2. Слова тієї ж схеми, які на останньому етапі набули кримськотатарських словотвірних елементів (зокрема, суфіксів множини *-lar* та *-ler*): кримськотат. *ukrainalılar* < *ukrainalı* «українець, житель України» < укр. *Україна* 'країна, край' < псл. **kraļj* «обрізок, відрізок; межа, кінець, берег; окраїнна смуга землі, земля, виділена межами», похідне від псл. **krojiti* «кроїти» < іє. **(s)krei-* «різати, розділяти» (Дочу 2020; Мельничук ІІІ, 73; 2012, 28; Pokorny І, 422; ІІ, 573); кримськотат. *lehler* < укр. *лях* < псл. **lęxъ* < **lędxъ*, пов'язаний з **lędo* «земля»; первісним значенням **lędxъ* було «житель рівнин, відкритих просторів, пустищ» < іє. **lendh-* «вільна земля, пустище, степ» (Дочу 2020; Мельничук ІІІ, 343–344; Pokorny ІІ, 438).

3. Слова, сприйняті кримськотатарською мовою, з усіченою основою: кримськотат. *ştan* < укр. *штани*, утворене від псл. **šiti*, означало первісно «одяг, зшитий з двох шматків тканини» < іє. **sjū-* «зшивати (шкіру)» (Дочу 2020; Мельничук 6, 421, 472).

4. Українізми, запозичені з інших мов: кримськотат. *qarıſta* < укр. *капуста*, пов'язане з середньолат. *caputium* «качан капусти» (від *caput* «голова» < іє. **kap-ut, -(ē)lo-* «голова, чаша», або, за іншими припущеннями, є результатом видозміни запозиченого середньолат. *compos(i)ta* «квашена, консервована капуста» (буквально «склад(е)на, змішана (зелень, капуста)»), пов'язаного з лат. *compositus* «склад(е)ний, змішаний», *compōno* «складаю», або *it. compoſta* «компот; суміш» < іє. **kom-* «біля, поруч, на, з» + іє. **poznoḃ, *posnoḃ* «покласти, розмістити» (Дочу 2020; Мельничук ІІ, 378; Pokorny І, 458; de Vaan, 479); кримськотат. *getmanı* < укр. *гетьман* < через посередництво польської з середньовісньонімецької *Haupṛtmann* «головнокомандувач, воєначальник, отаман», утвореного з коренів *Haupt* «голова» (< іє. **kap-ut, -(ē)lo-* «голова, чаша») та *Mann* «людина, чоловік» < іє. **manu-s* або **monu-s* «тс.» (Дочу 2020; Мельничук І, 502; Pokorny ІІ, 266).

Українська лексика, що потрапила до кримськотатарської мови, є неоднорідною за своїм складом та етимологічними особливостями.

Індоевропейська реконструкція українізмів у кримськотатарській мові як свідчення контактів України і Криму дозволить розширити наші уявлення про семантико-словотвірні механізми їхнього розвитку на міжмовному і правомовному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

- Дочу, А.Р. (2020). Лексика українського походження в кримськотатарській мові. *Мова і культура*. Т. V (200). Вип. 22. 134–139.
- Кримський, А. (1930). *Тюрки, їх мови та літератури*. І. Тюркські мови. К.: Всеукраїнська академія наук. Вип. ІІ. 147–151.

- Мельничук, О.С. (ред.) (1982 – 2012). *Етимологічний словник української мови* : В 7 т. К.: Наук. думка. Т. 1–6.
- Johanson, L. (2013). *Factors in Turkic Language Contacts*. London: Routledge.
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.
- de Vaan, M. (2008). *Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages*. Leiden Boston.
- Pokorny, J. (1959–1965). *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, B. 1-2, Bern – München: Francke Verlag.

ОБРАЗНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТОПОНІМІВ В АРАБОМОВНИХ ЗМІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Образцова Т. В.

Київського національного лінгвістичного університету

У сучасному медійному дискурсі топоніми виконують не лише номінативну функцію, позначаючи конкретний географічний об'єкт, а й можуть набувати символічного, оцінного та образного значення. Особливо виразно це виявляється у висвітленні збройних конфліктів, коли назви міст починають асоціюватися з певними подіями, явищами та способами їх інтерпретації. Метою цього дослідження є визначення особливостей образної репрезентації українських топонімів в арабомовних ЗМІ в контексті російсько-української війни та виявлення основних моделей асоціативної характеристики українських міст.

Матеріалом дослідження стали публікації арабомовних медіа Al Jazeera, Al-Araby Al-Jadeed, TRT عربي, An-Nahar та Independent Arabia. Аналіз матеріалу засвідчує, що українські топоніми в досліджених текстах можуть функціонувати як своєрідні носії додаткових смислів, пов'язаних із досвідом війни.

Однією з моделей є символізація топоніма через певний досвід або явище. Так, Буча в матеріалі Al Jazeera характеризується як رمز للفقْد – «символ втрати». У цьому контексті назва міста пов'язується із загиблими та масовими похованнями, набуваючи значення, що виходить за межі її безпосередньої географічної референції (Al Jazeera, 2026). Подібна модель спостерігається щодо Харкова, який у матеріалі An-Nahar представлений як رمز للمقاومة – «символ опору». Перебування мешканців у місті та їхня готовність продовжувати повсякденне життя попри обстріли формують його образ як простору спротиву (An-Nahar, 2024).

Інший спосіб образної репрезентації пов'язаний із метафоризацією. Бахмут в одному з матеріалів Al-Araby Al-Jadeed характеризується як قلعة الصمود – «фортеця стійкості». Метафора фортеці актуалізує семантику оборони, тривалого опору та протистояння наступу (Al-Araby Al-Jadeed, 2023). В

іншому арабомовному матеріалі Бахмут названо *استالينغراد الأوكرانية* «українським Сталінградом». Автор пов'язує це порівняння з особливою інтенсивністю та тривалістю бойових дій, актуалізуючи для читача історичний образ однієї з найвідоміших битв Другої світової війни (Fahham, 2023).

Окрему модель становлять міжтопонімні аналогії. У матеріалі Al-Araby Al-Jadeed зазначається, що українські посадовці характеризували Маріуполь як *حلب ثانية* – «другий Алеппо». Порівняння ґрунтується на подібності описуваних воєнних практик – облозі, руйнуванні цивільної інфраструктури, ударах по медичних та цивільних об'єктах. Для арабомовної аудиторії Алеппо при цьому функціонує як уже сформований культурно-медійний образ міста, пов'язаного з масштабними руйнуваннями та гуманітарною катастрофою (Al-Araby Al-Jadeed, 2022). Схожу символічну функцію отримують Буча та Маріуполь, які в іншому матеріалі того самого видання названі містами, що *تحولنا عالمياً إلى رمز لإدانة روسيا* – «перетворилися у світі на символ засудження Росії» (Puas, 2022).

Подібна символізація спостерігається і щодо Київської області. У матеріалі Independent Arabia зазначено, що визволення регіону стало *رمزاً لحقيقة أن أوكرانيا ستكون قادرة على الانتصار في هذه الحرب* – «символом того, що Україна зможе перемогти у цій війні» (Independent Arabia & Agencies, 2023). Таким чином, топонімічна номінація може концентрувати не лише емоційні асоціації, а й ширші оцінки та прогностичні смисли.

Отже, аналіз досліджених матеріалів дозволяє виокремити кілька способів образної репрезентації українських топонімів в арабомовних ЗМІ: символізацію через певний досвід, метафоризацію та історико-культурну аналогізацію. Буча, Харків, Бахмут, Маріуполь і Київська область у таких контекстах постають не лише як географічні об'єкти, а як носії різних асоціативних комплексів – втрати, опору, стійкості, масштабної битви, руйнування, гуманітарної трагедії та перспективи перемоги. Отже, різні образні моделі формують різні способи осмислення воєнного досвіду, забезпечуючи арабомовного читача додатковими культурними та історичними орієнтирами для інтерпретації подій російсько-української війни.

ЛІТЕРАТУРА

- Al Jazeera. (2026, February 24). *يف بـرحلـه هـيـلـا تـلـأ ام اذه.. اذعـالـدنـا يـلـع تـاـونـس 4*. *اين اركو*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.net/>
- Al-Araby Al-Jadeed. (2022, April 1). *اين اركو يف ةمباشتم ةيسور تاكي تكفت*. Al-Araby Al-Jadeed. *نـيـنـدـمـلـل اذـيـاـو رـيـجـمـتـو رـاصـحـو رـيـمـدـت :فـيـروسـو*. <https://www.alaraby.co.uk>
- Al-Araby Al-Jadeed. (2023, March 9). *مدقتل :تومخاب يف بعصأل ؤكر عمل*. Al-Araby Al-Jadeed. *ةين اركوأل «دومصل ةعلق» طوقسب ددهي يسورلا*. <https://www.alaraby.co.uk/>
- An-Nahar. (2024, April 12). *زمر في كراخ يف اقبل... يسورلا فصقلا مغر*. *ةمواقمل*. An-Nahar. <https://www.annahar.com/>

- Fahham, F. (2023). *TRT؟ اين اركوؤ يف برحلا لبقتست مل ين عي اذام ..تومخاب طوقس*. يبرع
<https://www.trtarabi.com/>
- Ilyas, S. (2022, April 21). *ر.وبقلا قوف يسور «رصن»: فين اركوؤا لوبوي رام*. Al-Araby Al-Jadeed.
<https://www.alaraby.co.uk/>
- Independent Arabia & Agencies. (2023, March 31). *يوس رطيست دعت مل اين اركوؤا*.
تومخاب ثلث ىلع. Independent Arabia.
<https://www.independentarabia.com/>

КУЛЬТУРНІ ІНІЦІАТИВИ КИТАЮ В УМОВАХ ПОЛІТИКИ «РЕФОРМ ТА ВІДКРИТОСТІ»

Олійник О. М.

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

У 1978 році, за результатами 3-го пленуму Центрального Комітету Комуністичної партії Китайської Народної Республіки, розпочала свою роботу політика відкритості та реформ. Причиною цієї політики було сприяння політичному, економічному та культурному зв'язку Китаю з іншими країнами, які протягом багатьох років дотримувалися «політики закритих дверей», мали відсталу економіку, а всі галузі промисловості та фермерські господарства перебували у державній власності (Roy & Nair, 2022).

Завдяки політиці відкритості та реформ Пекін розвиває культурну дипломатію, а також проводить тактику популяризації, просування та залучення китайської культури через культурний обмін.

Озираючись на історичний шлях, пройдений за 48 років, можна сказати, що культурне, економічне, політичне та соціальне будівництво Китаю, незважаючи на негаразди та труднощі, змогло досягти вражаючих результатів. Культурні інновації стали свідомим пошуком, постійно з'являлися шедеври, а послуги в галузі громадської культури та культурної індустрії швидко розвивалися. Культурна сфера Китаю розвивалася в ногу з часом, озброєна ідеєю визволення свідомості та розширення відкритості, постійно сприяючи реформам та розширенню відкритості (Passing on cultural heritage and tradition, pursuing cultural innovation and creativity, 2026).

На 4-му з'їзді представників працівників культури, який відкрився в жовтні 1979 року, архітектор китайських реформ Ден Сяопін, у «Вітальній промові», проголосив завдання, що стоять перед літературою та мистецтвом у новий період часу. Формування соціалістичної системи ринкової економіки прискорило розвиток нової архітектоніки культурного ринку та культурної індустрії в Китаю (Chang, 1988).

Зростання комерційної культурної діяльності та зростання споживчих потреб у культурному секторі поклато край традиційній моделі, в якій

держава здійснювала повний контроль та відповідальність за культурний сектор країни, підняло фундаментальну та позитивну роль ринку в раціональному розподілі культурних ресурсів та розвитку культури в цілому. Культурний сектор Китаю поступово формувався у суспільній свідомості. На практиці межі між культурними заходами, що становлять суспільний інтерес, та культурними заходами комерційного типу стали чіткішими. Що стосується поглядів, то культурна реформа поступово розширювалася, проголошуючи принцип «необхідно розглядати будівництво матеріальної та духовної культури як спільну справу, яку потрібно ще міцніше охопити обома руками», та фундаментальну концепцію розвитку (National Bureau of Statistics of China, 2025).

На 5-му пленумі ЦК КПК 15-го скликання, що відбувся у 2000 році, вперше була розкрита ідея культурної індустрії. Після цього культурна індустрія та культурна діяльність у процесі культурного розвитку Китаю стали як два колеса одного воза або два крила одного птаха, що поклало початок новій архітектурі культурного будівництва. Розвиток культурної діяльності в інтересах суспільства задовольняв потреби мас у масовій культурі, а також гарантував важливі шляхи дотримання прав та інтересів масової культури народу (Yang & Su, 2022).

Культурна індустрія, яка еволюціонувала від традиційного типу управління в галузі культури до нового типу управління, досягла швидкого розвитку і сьогодні вже стала важливим фактором зростання національної економіки та головною опорою у побудові культурного сектору КНР. Культурна індустрія також стала важливим компонентом всебічної могутності держави та головною силою для реалізації «м'якої сили» державної культури (просування привабливості Китаю в очах зовнішнього світу різними засобами, зокрема через тотальну пропаганду всередині країни та за кордоном, успіхів китайських реформ та китайської моделі розвитку) (Yang, 2011).

Китайська культурна індустрія надавала дедалі більшого значення своїй функції обслуговування населення. Створюється система громадських культурних послуг, зосереджена на кількох великих культурних проектах. Спочатку була сформована мережа громадських культурних послуг, що охоплює міста та села, і відповідні можливості обслуговування були значно покращені. Будівництво культурної інфраструктури в містах і селах прискорилося, і було побудовано та введено в експлуатацію групу значних і репрезентативних об'єктів культурної інфраструктури (Zhou & Li, 2026).

Спочатку в КНР була сформована системна основа для 9 великих галузей культурної індустрії – творча діяльність у сфері культури, кіно та телебачення, видавнича справа та розповсюдження, друк та копіювання, реклама, виконавське мистецтво, розваги, конференції та виставки у сфері культури, цифровий контент та анімація, виконавське мистецтво, аудіо- та відеопродукція, арт-об'єкти тощо. Традиційні галузі культурної індустрії розвивалися досить швидко, тоді як нові індустрії – Інтернет, ігри, анімація,

потокове медіа (метод створення звукових, відео та інших мультимедійних матеріалів, доступних у режимі реального часу, без попереднього завантаження) тощо, почали стрімко набирати популярності (Hu, 2019).

Майбутнє будівництво культурної сфери вимагає від Пекіну запозичення цінного досвіду та ідей, накопичених за більш ніж 48 років практики, та неухильно дотримуватися концепції наукового розвитку як програми дій, продовжувати рухатися вперед та слідувати сучасним тенденціям. Китайська культура зараз стикається з безпрецедентними історичними можливостями.

Китайські реформатори вважають, що після швидкого розвитку протягом цих 48 років реформ та відкритості потрібно продовжувати підтримувати тенденцію енергійного розвитку та створювати нові досягнення у великому марші відродження китайської нації, і це завдання складне, а шлях довгий.

ЛІТЕРАТУРА

- Chang, D. W.-W. (1988). *China under Deng Xiaoping: Political and economic reform*. Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-1-349-12391-9>
- Hu, H. (2019). Chinese cultural policy: History, formation and characteristics. *Journal of Forensic, Legal & Investigative Sciences*, 5, 030.
<https://doi.org/10.24966/FLIS-733X/100030>
- National Bureau of Statistics of China. (2025, June 28). *Development report on culture and related industries in 2024*.
https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202507/t20250707_1960343.html
- Roy, A., & Nair, S. (2022, September 22). *1978 reforms and the Four Modernisations*. Organisation for Research on China and Asia.
<https://orcasia.org/1978-reforms-and-the-four-modernisations>
- Yang, J. (2011). The Chinese understanding of cultural industries. *Santalka: Filosofija, Komunikacija*, 19(2), 90–97.
<https://doi.org/10.3846/coactivity.2011.18>
- Yang, Z., & Su, Y. (2022). Analysis on the evolution of China's cultural industry policy from perspective of advocacy coalition framework. In *Proceedings of the 4th International Seminar on Education Research and Social Science (ISERSS 2021)* (pp. 114–120). Atlantis Press.
<https://doi.org/10.2991/assehr.k.220107.021>
- Zhou, C., & Li, B. (2026). Improving innovation within the cultural industry via public cultural service systems: Evidence from a city pilot in China. *Journal of Urban Planning and Development*, 152(1).
<https://doi.org/10.1061/JUPDDM.UPENG-4802>
- Passing on cultural heritage and tradition, pursuing cultural innovation and creativity. (2026, May 21). *China Daily*.
<https://www.chinadaily.com.cn/a/202605/21/WS6a0efe7da310d6866eb49fd2.html>

ПОДОЛАННЯ ЄВРОПОЦЕНТРИЗМУ У СУЧАСНИХ СХОДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: СПАДЩИНА ЕДВАРДА САЙДА

Олійник Ю. Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Пророченко Н. О.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Європейські знання про Схід інтенсивно формувалися у період європейської колоніальної експансії. Вони стали частиною самоідентифікації самого Заходу як «прогресивного», «цивілізованого» світу на противагу східному «варварству» і «традиціоналізму» і, водночас, стали інструментами обґрунтування його прав на створення і управління колоніями. Так сходознавство набуває європоцентричного змісту. Захід позиціонує себе як провідний центр культурного розвитку, та утворює власну модель як універсальний зразок, за яким оцінюються інші суспільства.

Одним із перших з критикою такого підходу виступив Едвард Саїд. Його праця «Орієнталізм» (1978) започаткувала новий напрямок у сходознавчих дослідженнях – постколоніальні студії, які сприяли критичному переосмисленню уявлень про Схід. Автор піддає критиці поняття «орієнталізм», що позначало Схід як географічне, моральне та культурне явище, відмінне від Заходу, але відмінності різних східних країн ігнорувалися. Важливим висновком Е. Саїда, стало те, що країни-колонізатори формували європейський політичний, соціальний та культурний погляди на Схід за допомогою розгалуженої системи дискурсу (публікацій, товариств, пропаганди). Яскравим прикладом, який наводить автор, є промова члена британського парламенту Артура Джеймса Бальфура, з питання «актуальності англійської присутності у Єгипті». Е. Саїд покритикував погляд Бальфура на Єгипет, як на власне-британський проєкт і хоча той у промові й використовував фрази типу: «я ні до кого не ставлюся зверхньо», «...Усі їхні великі епохи, – а вони були дуже великими...Усі їхні великі внески в цивілізацію, – а вони були дуже великими...» і «чи добре для цих великих націй, – а я визнаю їхню велич...», основна думка його була очевидна – не зважаючи на всю його «велич», Єгипет потребує британської окупації, адже самі вони ніколи б не дійшли до такого рівня «самоврядування» і що англійське управління у Єгипті це «не праця гідна філософа», а «праця брудна, це виконання чорної, невдячної, *але вкрай потрібної роботи*» (Saïd, 1978, с. 46–50).

Звернімо увагу на формулювання, які використовує спікер: людина, цілком упевнена у своїй правоті та вірить в істинність власних поглядів. Використання займенників «ми» для промови від обличчя цілої нації та «вони» для висловлення спільної думки іншого народу, апеляція до «самопожертви Англії брудній, але потрібній праці» засвідчує зверхнє ставлення до колонізованих народів і виправдання колоніального панування. Звернімо

також увагу на важливе спостереження Е. Саїда, що Європа ідентифікувала себе на фоні Сходу, через такі наративи як «цивілізований світ», «країни третього світу», «ми та вони», що й далі розвивало та закріплювало думку про «інаковість» Сходу. Автор зазначав, що Схід перетворився на пасивний матеріал для класифікації, каталогізації та інтерпретації європейськими вченими. Захід бере на себе функцію «говорити від імені Сходу», позбавляючи східні суспільства права на саморепрезентацію (Said, 1978, с. 11–24)

Е. Саїд не обмежувався критикою орієнталізму, а й запропонував альтернативний підхід до аналізу колоніальних текстів. У праці «Культура та імперіалізм» (1993) він запропонував метод «контрапунктного читання» (*contrapuntal reading*), який передбачав врахування досвіду обох сторін – імперської та колонізованої. Основними пунктами такого підходу було виявлення імперських наративів у сучасних дискурсах, надання голосу колонізованим народам та відмова від бінарного погляду на світ і натомість про його розгляд як єдиного хоча й культурно різноманітного простору.

Ідеї Е. Саїда були підтримані іншими дослідниками. Авторитетним дослідником школи постколоніальних студій є індійський історик Д. Чакрабарті. Його праці спрямовані на критичне переосмислення європоцентричних підходів до історії і водночас є прикладом «контрапунктного читання». Чакрабарті не намагається відкинути європейську спадщину, а прагне показати, що європейський досвід модернізації, капіталізму та демократії є лише одним із багатьох локальних сценаріїв світової історії, а не загальнообов'язковим еталоном. Таким чином неєвропейські країни не є відсталими чи історично запізнілими, а просто мають інший шлях розвитку.

Сходознавство пройшло довгий шлях від європоцентризму до сучасних методів дослідження, орієнтованих на багатостороннє та контекстуальне вивчення східних суспільств. Сучасні дослідники аналізують історію східних народів з урахуванням їхньої культурної специфіки і перспектив розвитку. Показовим прикладом такого підходу є доробок Сунджая Субраманьяма. Автор розглядає ранньомодерний світ як простір рівноправних контактів між Сходом та Європою. Вчений доводить, що модерність виникла як результат багатосторонньої взаємодії, а не як виключно європейський феномен, поширений згодом на Схід (Subrahmanyam, 1997).

ЛІТЕРАТУРА

- Chakrabarty, D. (2000). *Provincializing Europe: Postcolonial thought and historical difference*. Princeton University Press.
- Raine, S. (2023). What are Subaltern Studies? *Perlego*.
<https://www.perlego.com/knowledge/study-guides/what-are-subaltern-studies>
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books.
- Said, E. W. (1993). *Culture and imperialism*. Knopf.
- Subrahmanyam, S. (1997). Connected Histories: Notes towards a Reconfiguration of Early Modern Eurasia. *Modern Asian Studies*, 31(3), 735–762.

ПЕРЦЕПТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В ЯПОНЬСЬКОМУ МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ

Омелянюк В. Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

У вимовній інтерференції поєднуються об'єктивні акустичні та суб'єктивні перцептивні характеристики, що зумовлює потребу в комплексній методиці аналізу. Інструментальне вимірювання фіксує фізичні характеристики мовленнєвого сигналу, проте саме по собі не дає відповіді на питання, які з виявлених відхилень є комунікативно значущими для носія мови, а які залишаються поза його увагою. Розмежування ступеня іншомовного акценту, зрозумілості та розбірливості мовлення (Munro & Derwing, 1995) засвідчує, що ці параметри не збігаються: висока акцентність не завжди супроводжується втратою розуміння, тоді як окремі непомітні на слух відхилення можуть спотворювати зміст висловлювання. Ця обставина зумовлює доцільність перцептивного (аудитивного) аналізу як першого етапу експериментально-фонетичного дослідження, результати якого визначають пріоритетні зони для подальшої інструментальної перевірки.

Метою цього етапу дослідження є обґрунтування процедури перцептивного аналізу вимовної інтерференції в японському мовленні українських білінгвів та визначення переліку перцептивно релевантних ознак, за якими носії японської мови ідентифікують український вимовний акцент. Наукова новизна полягає у застосуванні для пари українська-японська мови двоступеневої схеми аудиторського оцінювання, яка поєднує узагальнену оцінку мовлення носіями мови з докладною орфоепічною транскрипцією аудиторів-фонетистів. Такий підхід дає змогу не лише зафіксувати перелік відхилень, а й упорядкувати їх за комунікативною вагою, тобто розмежувати смислорозрізнявальні порушення та ознаки, що маркують акцент, не перешкоджаючи розумінню.

Матеріалом дослідження слугують два корпуси аудіозаписів: еталонний, до якого входять записи мовлення носіїв японської мови з нормативною токійською вимовою, та експериментальний, що охоплює записи українських мовців, диференційованих за рівнем володіння японською мовою відповідно до шкали JLPT. Мовний матеріал структуровано за трьома рівнями контрольованості: ізольовані слова (насамперед мінімальні пари), слова в незмінній рамковій фразі та зв'язний текст – і збалансовано так, щоб у типових позиціях були представлені всі прогнозовані зони інтерференції. Процедура передбачає участь двох груп аудиторів: аудитори-носії японської мови – оцінюють записи за шкалою за ознаками ступеня акценту, зрозумілості та природності інтонації й зазначають найпомітніші відхилення; аудитори-

фонетисти виконують докладну орфоепічну транскрипцію висловлень, фіксуючи конкретні порушення у вимові голосних і приголосних та в реалізації просодичних ознак. Стимули подають у випадковому порядку, а узгодженість оцінок у межах кожної групи перевіряють статистично, що зменшує вплив суб'єктивного чинника.

Очікувані результати дають підстави передбачати виявлення відхилень на трьох ділянках. У консонантизмі це насамперед субституція альвео-палатальних [c], [z] та африкатів [tɕ], [dʒ] українськими [ш], [ж], [ч], [дж], а також заміна одноударного сонорного [ɾ] дрижачим [p] або боковим [л]. У вокалізмі прогнозується скорочення довгих голосних із послабленням фонологічної опозиції за довготою, недостатнє подовження фази зімкнення гемінованих приголосних та збереження повної дзвінкої вимови високих голосних [i] і [ʊ] у позиціях, де японська норма передбачає їх оглушення. На просодичному рівні передбачається заміна тонового наголосу звичним для української мови динамічним, що виявляється у зміщенні або відсутності нормативних тонових спадів. Особливе значення має впорядкування цих ознак за перцептивною вагою: відхилення в реалізації довготи, гемінації та тонового наголосу порушують смислорозрізнявальні опозиції і потенційно спричиняють помилкове розпізнавання слова, тоді як субституція специфічних приголосних здебільшого маркує акцент, не руйнуючи розуміння. Передбачається також обернена залежність між рівнем володіння мовою та інтенсивністю виявів інтерференції, причому просодичні відхилення виявляться стійкішими за сегментні, що узгоджується з положенням про збереження впливу перцептивних навичок рідної мови на високих рівнях мовної компетенції (Cutler, 2012).

У структурі експериментально-фонетичного дослідження перцептивний аналіз виконує подвійну функцію: він дає змогу встановити комунікативно значущі ознаки українського вимовного акценту в японському мовленні та визначити першочергові зони для інструментальної перевірки. Зіставлення здобутих даних із результатами акустичного аналізу є внутрішнім показником достовірності висновків і становить перспективу подальшої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

- Cutler, A. (2012). *Native listening: Language experience and the recognition of spoken words*. The MIT Press.
- Munro, M. J., & Derwing, T. M. (1995). Foreign accent, comprehensibility, and intelligibility in the speech of second language learners. *Language Learning*, 45(1), 73–97.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1995.tb00963.x>
- Toda, T. (2003). *Second language speech perception and production: Acquisition of phonological contrasts in Japanese*. University Press of America.

СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕДУПЛІКАЦІЇ В СИСТЕМІ КОРЕЙСЬКИХ ОНОМАТОПЕЇЧНИХ СЛІВ

Охріменко В. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Ономатопеїчна лексика посідає особливе місце в лексичній системі корейської мови та є однією з її найхарактерніших типологічних ознак. Вона охоплює як звуконаслідувальні слова (의성어), що імітують звуки навколишнього світу, так і образонаслідувальні слова (의태어), які відтворюють рухи, зовнішні характеристики предметів, фізичні відчуття та емоційні стани людини (Sohn, 1999).

Однією з найважливіших структурних особливостей корейських ономатопеїчних слів є редуплікація, яка виступає не лише словотвірним механізмом, а й ефективним засобом семантичної модифікації значення.

Метою пропонованої розвідки є визначення основних семантичних функцій редуплікації в системі корейських ономатопеїчних слів та з'ясування її ролі у формуванні додаткових смислових відтінків таких лексем.

Редуплікація є одним із найдавніших способів мовної репрезентації повторюваних явищ навколишнього світу. У корейській мові вона набула особливої продуктивності саме в ономатопеїчній лексиці, де повторення складу, морфеми або навіть цілого слова безпосередньо пов'язане з особливостями сприйняття динамічних процесів. Формальне подвоєння мовного знака відображає повторюваність, безперервність або інтенсивність явища, яке він позначає.

Найчастіше редуплікація здійснюється шляхом повного повторення кореня або складової структури слова. Такі форми становлять переважну більшість корейських ономатопів. Наприклад, слово 반짝반짝 означає «мерехтіти, блищати», 졸졸 – «дзюрчати», 두근두근 – «сильно битися, калататися (про серце)», 살금살금 – «крадькома, дуже тихо підкрадатися». У наведених прикладах редуплікація є не лише формальною ознакою слова, а й важливим компонентом його значення.

Аналіз корейського мовного матеріалу дозволяє нам виокремити кілька основних семантичних функцій редуплікації, які свідчать про її потенціал. Насамперед вона слугує засобом вираження повторюваності дії або явища. Так, у словах 졸졸 «дзюрчати», 채잘잘 «безперервно щебетати» або 강충강충 «підстрибувати» повторення форми відображає серію однакових або подібних дій, що здійснюються послідовно в часі.

Другою важливою функцією є передавання тривалості процесу. На відміну від нередуплікованих форм, які можуть позначати одиничний прояв ознаки або дії, редупліковані слова акцентують увагу на її тривалому перебігу, а іноді й інтенсивності. Наприклад, слово 반짝 може передавати одиничний спалах світла, тоді як форма 반짝반짝 вказує на тривале або багаторазове мерехтіння. Аналогічне явище спостерігається і в інших ономатопеїчних словах, де повторення структури посилює часовий аспект значення.

Ще однією важливою семантичною функцією редуплікації є вираження інтенсивності ознаки або дії. У корейській мові подвоєння часто підсилює емоційно-експресивне забарвлення слова. Так, форма 두근두근 не просто позначає серцебиття, а передає його підвищену інтенсивність, викликану хвилюванням, страхом або радістю. Аналогічно слово 부글부글 «бурхливо кипіти, бурлити» відображає не лише сам процес кипіння, а й його активний, інтенсивний характер.

Редуплікація також може виконувати функцію передачі множинності або безперервності руху. Це особливо характерно для образонаслідувальних слів, які описують рух людини, тварин або предметів. Наприклад, 어슬렁어슬렁 означає «вештатися без певної мети», 살금살금 – «рухатися навшпиньках», 데굴데굴 – «котитися багаторазово». У таких випадках повторення форми створює уявлення про тривалий або багаторазовий характер руху.

Особливий інтерес становить експресивна функція редуплікації. Корейські ономатопейчні слова широко використовуються в художній літературі, публіцистиці, рекламі та повсякденному мовленні саме завдяки їхній здатності створювати яскраві образи. Повторення звукової структури сприяє виникненню додаткового емоційного ефекту, посилює образність висловлювання та робить його виразнішим. Саме тому редупліковані ономатопи часто використовуються для передачі психологічних станів, настроїв та суб'єктивних вражень.

Семантичний потенціал редуплікації в корейській мові тісно пов'язаний із явищем звукоسیمволізму. Повторення певних фонетичних комплексів сприяє закріпленню асоціативного зв'язку між звуковою формою слова та його значенням. Завдяки цьому редупліковані ономатопи нерідко сприймаються носіями мови як образніші та експресивніші порівняно з нередуплікованими формами.

Висновуємо, що редуплікація є одним із ключових механізмів організації корейської ономатопейчної лексики та виконує низку важливих семантичних функцій. Вона забезпечує вираження повторюваності, тривалості, інтенсивності та множинності дії, а також сприяє підвищенню експресивності мовлення. Саме завдяки редуплікації корейські ономатопейчні слова набувають високого ступеня образності та здатності відтворювати найтонші відтінки людського сприйняття.

Подальше вивчення цього явища дозволить глибше зрозуміти особливості функціонування звукоسیمволізму та механізми формування мовної картини світу в корейській мові.

ЛІТЕРАТУРА

Sohn, H.-M. (1999). *The Korean Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

КУЛЬТУРНІ КОДИ ЕМОЦІЙ У ПЕРСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: СОМАТИЧНІ, ПРИРОДНІ ТА САКРАЛЬНІ ОБРАЗИ

Охріменко М. А.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній лінгвістиці не зникає інтерес до дослідження мовних засобів репрезентації емоцій як складника національної картини світу. Особливу зацікавленість у цьому контексті становить фразеологія, оскільки саме вона найбільш повно віддзеркалює культурно зумовлені способи осмислення внутрішнього світу людини. Фразеологічні одиниці акумулюють історичний досвід народу, його ціннісні орієнтири, світоглядні настанови та культурні стереотипи, які часто сягають своїм корінням у глибину віків. У зв'язку з цим вивчення культурних кодів, через які вербалізуються емоції у фразеології, дає нам змогу глибше зрозуміти специфіку мовної картини світу певного етносу (Жайворонок, 2007).

У перській лінгвокультурі емоційна сфера людини осмислюється за допомогою розгалуженої системи образів, серед яких особливо продуктивними є соматичний, природний і сакральний культурні коди. Саме вони формують основу образності значної частини перських фразеологізмів на позначення емоційних станів та переживань.

Найбільш репрезентованим у перській фразеології є соматичний код. Його домінування пояснюється антропоцентричним характером осмислення емоцій, коли внутрішні переживання людини співвідносяться з окремими частинами тіла або внутрішніми органами. Особливе місце серед таких образів належить компоненту دل (del) «серце». На відміну від європейської традиції, де серце переважно асоціюється з коханням і почуттями (як позитивними, так і негативними), у перській мовній картині світу воно виступає універсальним осередком емоційного життя людини. Через образ серця вербалізуються радість, смуток, страх, співчуття, тривога, закоханість та інші емоції.

Так, фразеологізм دلش شکست («букв.: його серце розбилося») позначає глибоке душевне страждання або образу, тоді як вираз دلش قرص شد («букв.: «його серце стало міцним») передає стан заспокоєння та впевненості. Емоційна динаміка часто описується через зміни фізичного стану серця: воно може стискатися, тремтіти, горіти, завмирати або наповнюватися радістю. Подібна метафоризація свідчить про тісний зв'язок емоційного й тілесного досвіду в перській культурі.

Поряд із серцем важливу роль відіграє образ جگر (jegar) – «печінка». Для носіїв української культури такий символ є малозрозумілим, проте в перській традиції саме печінка часто вміщує глибокі почуття любові, турботи та душевного болю, جگر خود را خورد («букв.: «їсти свою печінку») – *побиватися, сумувати, гризтися*. Використання цього образу відображає давні культурні уявлення, що сформувалися в іранській літературі.

Другим важливим засобом концептуалізації емоцій виступає природний код. Емоційні переживання людини осмислюються через явища природи, стихії та природні процеси. Найбільш продуктивним у цій групі є образ вогню آتش

(atash). У перській культурі він має особливу символічну вагу, що зумовлено як давніми іранськими віруваннями, так і традиціями класичної перської поезії.

Вогонь виступає універсальною метафорою сильних почуттів. Через нього передаються кохання, пристрасть, ревності, туга та гнів. У багатьох фразеологізмах закоханість постає як внутрішнє горіння, а душевні страждання – як спалювання серця вогнем переживань. آتش به دل (جان) کسی زند (букв.: «класти вогонь у чиєсь серце») – *наповнювати чиєсь серце смутком*. Подібні образи набули особливого поширення під впливом поетичної традиції, у якій вогонь любові або ненависті є одним із центральних символів.

Важливими компонентами природного коду є також вода آب (ab) та вітер باد (bad). Вода часто символізує полегшення, очищення від страждань або емоційну рівновагу, наприклад، مثل آبی که روی آتش بریزند – *ніби вода, яку пролили на вогонь*, про щось приємне, що викликає задоволення, заспокоює. Натомість вітер асоціюється з мінливістю настроїв, швидкоплинністю почуттів і внутрішньою нестабільністю. Такі образи демонструють прагнення носіїв перської мови пояснювати внутрішній світ людини через зрозумілі природні явища.

Не менш значущим є сакральний код, який відображає релігійні та духовні уявлення іранського суспільства. Значний вплив ісламської культури на формування перської мовної картини світу зумовив появу великої кількості фразеологізмів, у яких емоційні стани пов'язуються з поняттями раю, долі, Божої волі, благословення або божественної милості, шайтану наприклад، از خیر شیطان پیاده شدن (پایین آمدن) (букв.: «злізти з віслюка шайтана») – *припинити впиратися, стати спокійнішим*.

Позитивні емоції нерідко осмислюються через образ раю як найвищого вияву щастя та гармонії. Натомість переживання людини можуть пояснюватися дією долі або Божого призначення. У таких випадках емоції виходять за межі індивідуального досвіду та набувають сакрального виміру. Це свідчить про глибоку інтегрованість релігійних уявлень у процес концептуалізації людських почуттів.

Взаємодія соматичного, природного та сакрального кодів формує складну систему образних засобів репрезентації емоцій у перській фразеології. Через соматичні образи емоції набувають тілесного виміру, через природні – осмислюються як стихійні процеси, а через сакральні – включаються до системи духовних цінностей і релігійних уявлень.

Таким чином, перська фразеологія демонструє багаторівневу модель концептуалізації емоцій, у якій поєднуються універсальні механізми людського мислення та специфічні культурні особливості іранського народу. Домінування образів серця, печінки, вогню, води, вітру тощо свідчить про те, що емоційний світ людини в перській мовній картині світу постає як нерозривна єдність тілесного, природного й духовного начал. Подальше вивчення таких образів сприятиме глибшому розумінню ідіотетичної специфіки перської фразеології та особливостей національного світобачення її носіїв.

ЛІТЕРАТУРА

Жайворонек, В. В. (2007). *Українська етнолінгвістика*. Київ: Довіра.

СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У ЗАХІДНІЙ І СХІДНІЙ МОВНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЯХ

Охріменко Т. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Аналіз сутності глобальних викликів сучасного суспільства вимагає уваги до таких впливових категорій соціально-економічних відносин, як «грошова ментальність», «грошова установка», «грошова поведінка», «монетарні настанови», «фінансова компетентність», «ставлення до грошей». Останній термін стає одним з найбільш уживаних у колі міждисциплінарних гуманітарних досліджень, зокрема у працях таких вчених слов'янського мовно-культурного простору, як О. Гой, С. Белз, С. Домбровська, І. Зуб'яшвілі, Л. Зелінські, В. Леонов, М. Ливдар, В. Маслій, В. Муравські, А. Шамне, О. Шеханін, У. Янківська та ін.

Слов'янське традиційне ставлення до грошей як частина західного, європейського світогляду представлено, зокрема, актуальними соціологічними дослідженнями, проведеними в аудиторії українців (східних слов'ян) і поляків (західних слов'ян). Так, відзначають, що пандемія, економічна нестабільність, геополітичні конфлікти і війни спричинили ментальні зміни слов'янського світу, в тому числі розвинули мислення, яке відбиває мовно-ментальні новоутворення сфери НЕГАЙНОГО, зосереджені на найближчій перспективі. Серед української і польської молоді відзначається підвищення рівня фінансової ОСВІТИ та ДОВІРИ до фінансових продуктів, в той час як для старшого покоління, яке пам'ятає гіперінфляцію 1990-х років, менш притаманне бажання ЗАОЩАДЖЕННЯ. УСПІХ для молоді – це відсутність БОРГУ і КРЕДИТУ. Наприклад, 61% молодих поляків має позитивне ставлення до свого фінансового майбутнього, бо успіх для них концептуально вимірюється не БАГАТСТВОМ, а ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ, зокрема особистою й насамперед у найближчому майбутньому: *spośród planów na przyszłość zmianę pracy czy wyjazd wakacyjny cieszą się większą popularnością niż duże życiowe projekty jak ślub, dziecko czy budowa domu* (Raport Finanse Młodych Polek i Polaków, 2025). Натомість українська молодь демонструє домінування заощаджувального мислення (ЗАМОЖНОГО) із довгостроково-орієнтованою фінансовою поведінкою ЗАОЩАДЖЕННЯ, ІНВЕСТИВАННЯ та фінансового ПЛАНУВАННЯ, загалом формуванням позитивного ставлення до грошей (Маслій та ін., 2025, с. 547–549). Водночас соціологічні дослідження відзначають, що потребує підвищення рівень ДОВІРИ до банківських структур та подальший розвиток фінансових навичок; фінансова ГРАМОТНІСТЬ підлітків зростає завдяки досвіду використання фінансових продуктів, зокрема плануванню витрат, веденню БЮДЖЕТУ, заощадженню, досягненню фінансових цілей, БАТЬКІВСЬКИМ ПОРАДАМ з теми грошей, самостійному вивченню фінансової грамотності у книгах та в Інтернеті; українська молодь вважає ЗАОЩАДЖЕННЯ дуже важливими – оцінка 4,4 з 5 (U-Report UNICEF, Центру фінансових знань «Талан», 2026).

У східних мовно-культурних традиціях, зокрема в китайській, ставлення до грошей формується в тісному взаємозв'язку із сімейними та колективними цінностями. Для китайського концептуального бачення характерними є КОЛЕКТИВІЗМ, розвинене почуття КОЛЕКТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ та значущість РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ. Дослідження китайської студентської молоді засвідчують, окрім важливості для них сімейних зв'язків і традицій, також фінансової ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ (Особливості сучасного виховання, 2022). Актуальне дослідження фінансової поведінки китайських домогосподарств підтверджує, що такі елементи конфуціанської культурної спадщини, як СІМЕЙНІСТЬ (familism) та мережі МІЖОСОБИСТІСНИХ ЗВ'ЯЗКІВ (guanxi), позитивно пов'язані з ОЩАДНОЮ ПОВЕДІНКОЮ (Yang, 2026, с. 78–102).

Для арабського культурного середовища характерним є також сприйняття фінансових відносин як частини ширшої системи соціальної взаємодії. Зокрема, в дослідженні про ділову культуру країн Близького Сходу зазначається важливість у фінансових домовленостях демонстрації таких концептуальних понять, як ТОРГ, ОСОБИСТІ ВЗАЄМИНИ, ПОВАГА до культурних норм та СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС. Для молодих представників східних культур ГРОШІ виступають не лише засобом придбання товарів чи послуг, а й інструментом забезпечення СІМЕЙНОГО ДОБРОБУТУ, СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ, ПРЕСТИЖУ та підтримання ВЗАЄМНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (Паладійчук, 2025).

Отже, соціальний феномен ставлення до грошей у західній і східній мовно-культурних традиціях передбачає розгортання таких спільних елементів концептосфери грошових відносин, як фінансова забезпеченість, ощадна поведінка, родинні зв'язки. Культурні компоненти західної поведінкової традиції, в тому числі сучасні опозиційні: негайне забезпечення vs. довгострокові заощадження/заможність, досягнення успіху завдяки фінансовій освіті, довірі до фінансових інститутів, інвестуванню, плануванню витрат, веденню бюджету, відсутності боргу і кредиту, самостійній грамотності vs. батьківським порадам. Східну мовно-культурну традицію ставлення до грошей вирізняє торг, колективізм, колективна відповідальність, особисті взаємини і зобов'язання, соціальний статус і мобільність, культурна взаємоповага.

ЛІТЕРАТУРА

- Маслій, В., Гой, О., & Шеханін, О. (2025). Ставлення до грошей як компонента фінансової грамотності та її взаємозв'язок із фінансовою поведінкою: теоретичний аспект. *Економічний аналіз*, 35(1), 546–552.
- Особливості сучасного виховання: Збірник наукових праць: Матеріали науково-практичної конференції. Частина 2.* (2022).
https://is.vsfz.cz/publication/10557/Zbornik_2022_OSV_2.pdf
- Паладійчук, Л. (2025). Бізнес з країнами Близького Сходу: що потрібно знати про гроші, темп і традиції. *LIGA.Блоги*.
<https://blog.liga.net/user/lpaladiichuk/article/57196>

Yang, S. (2026). From cultural inheritance to financial decision-making: Confucian culture and precautionary saving in China. *China Finance and Economic Review*, 15(2), 78–102.
<https://ideas.repec.org/a/bpj/cferev/v15y2026i2p78-102n1004.html>

ХУДОЖНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРЕЙСЬКИХ ІНІЦІАЦІЙНИХ РИТУАЛІВ У ЛІТЕРАТУРІ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ

Павленко О. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Голець О. Я.

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Корейська література – це не лише унікальний пласт національних сюжетів та морально-етичних уявлень, а й джерело багатовікової духовної традиції, у якій обряди та ритуали були невід’ємною складовою повсякденного життя людей. Упродовж століть ритуальні практики зберігалися в культурній пам’яті корейського народу та знайшли своє відображення у фольклорних наративах, органічно вплітаючись у повчальні сюжети. З розвитком корейської літератури традиційні ритуальні моделі не зникли, а набули нових художніх форм і продовжили функціонувати в сучасних літературних творах. Тепер сюжети все рідше постають безпосередньо у вигляді відтворених культових практик, натомість трансформуючись у складні художні моделі, через які осмислюється історична пам’ять, особиста травма, національна ідентичність чи моральний вибір. Таким чином, теоретичною основою цього дослідження стали результати аналізу корейських ініціаційних ритуалів та їх художнього відображення у фольклорі, представлені в попередній публікації (Голець & Павленко, 2025).

У межах окресленого підходу методологічною основою дослідження стала концепція «ритуалів переходу» Арнольда ван Геннепа та теорія лімінальності й комунітасу Віктора Тернера. Також було використано концепцію культурної пам’яті Яна Ассмана та його поняття «міфомотору» (Assmann, 2011, с. 63), мета якого є перетворення наративу на джерело культурної (в нашому випадку обрядово-релігійної) пам’яті та функціонування його як значущої чи божественно натхненної ідеї для передачі наступним поколінням.

Матеріалом дослідження стали твори: «Шаманка-чаклунка» Кім Дон-Ні (Kim, 1989), «Дошове заклання» Юн Хонгіля (Yun, 2002), «Людські вчинки» (Han, 2017a), «Біла книга» Хан Кан (Han, 2017b), «Маленький пілігрим» Ко Уна (Ko, 2005) та «Автобіографія смерті» Кім Хесун (Kim, 2018).

Аналіз показав, що корейська література ХХ століття ще зберігає впізнавані форми шаманських та буддійських ритуалів. Наприклад, у повісті «Шаманка-чаклунка» ми чітко спостерігаємо конфлікт між традиційною

духовністю та християнством, тоді як у творі «Дощове закляття» шаманський обряд трансформується у символічний акт примирення після Корейської війни.

Література ХХІ століття демонструє подальшу трансформацію ритуалу. Вона постає перед нами у вигляді символічних ліній, що переосмислюють історичний та культурний досвід. У романі Хан Кан «Людські вчинки» структура ритуалу переосмислюється як меморативний момент колективної скорботи, а функцію шамана виконує сам художній твір. У «Білій книзі» процес очищення набуває форми інтимної пам'яті та переживання втрати. У романі Ко Уна «Маленький пілігрим» буддійська модель ініціації постає як шлях духовного пізнання через послідовне проходження випробувань, а поетична збірка Кім Хесун «Автобіографія смерті» інтерпретує смерть як безперервний лімінальний простір, у якому руйнуються традиційні межі між живими й померлими.

Отримані результати дослідження свідчать, що корейська література не відмовляється від своїх культурних образів, а переосмислює та трансформує їх у нові жанри. Зовнішня дія поступається внутрішньому переживанню, колективний обряд стає індивідуальним, а головними атрибутами стають слова та символи. Рушійною силою сучасної літератури, її «міфомотором», часто стає не стільки зовнішній контекст, скільки його душевне переживання.

Наукова новизна роботи полягає в першому в Україні аналізі новітніх форм функціонування корейського ритуального коду в літературі ХХ–ХХІ століть. Перспективи подальших досліджень вбачаються у компаративному порівнянні художньої трансформації ритуальних архетипів у сучасній корейській та українській літературних традиціях.

ЛІТЕРАТУРА

- Голець, О. Я., & Павленко, О. С. (2025). Ритуальні моделі переходу в корейських фольклорних наративах: Шаманські та буддійські ініціації. *Закарпатські філологічні студії*, 44(2), 273–277.
- Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.
- Han, K. (2017a). *Human acts* (D. Smith, Trans.). Portobello Books.
- Han, K. (2017b). *The white book* (D. Smith, Trans.). Portobello Books.
- Kim, D.-N. (1989). *The shaman sorceress*. Kegan Paul / Routledge.
- Kim, H. (2018). *Autobiography of death* (D. M. Choi, Trans.). New Directions.
- Ko, U. (2005). *Little pilgrim* (B. Anthony of Taizé & Y. Kim, Trans.). Parallax Press.
- Yun, H.-g. (2002). *The rainy spell and other Korean stories* (J.-m. Suh, Trans.). Jimoondang Publishing.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ДРАКОНА В КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Павлик О. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Геворгян К. Л.**

доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» Філологія, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Образ дракона є одним із найдавніших та найважливіших у китайській культурі. Історико-культурна еволюція дракона, за періодизацією дослідника Хе Сінляня, охоплює чотири етапи: тотемізм (дракон як предок-покровитель племен), божество природи (володар дощу та водної стихії, від якого залежав врожай), імператорський символ (династії Цінь та Хань, коли дракон став виключним знаком влади імператора і мандату Неба) та буддійсько-даоська бюрократія (дракон-цар, підлеглий Нефритовому Імператору). Поступово дракон втрачав самостійність, інтегруючись у небесну ієрархію, що супроводжувалося десаκραлізацією його образу та наближенням до людських рис. Актуальність дослідження полягає в тому, що образ дракона є ключовим для розуміння китайської культури, а його літературна еволюція відображає трансформацію релігійних та політичних уявлень китайського суспільства.

Дослідження присвячене аналізу трансформації образу дракона в китайській літературі на прикладі текстів різних історичних етапів: міфологічного трактату «Шань хай цзін» (V–I ст. до н.е.), поезії династії Тан (VIII ст. н.е.) та роману «Подорож на Захід» (XVI ст.). Кожен із цих текстів репрезентує окрему епоху та жанр, що дозволяє простежити динаміку змін образу в різних культурних та історичних контекстах.

У «Шань хай цзін» дракон постає як самостійна божественна сила. Чжулун своїм поглядом творить день і ніч, своїм диханням – пори року; він сам є джерелом космічного порядку. Інлун виступає союзником Жовтого Імператора, він допомагає перемогти демонів Чію та Куафу, але не отримує наказів, а діє за власною волею. Куйлун уособлює природну стихію, яку Жовтий Імператор підкорює та перетворює на інструмент утвердження своєї влади, а саме на барабан, звук якого символізує панування над Піднебесною. На цьому етапі дракон є незалежним божеством, частиною природного порядку.

У танській поезії дракон втрачає статус самостійної істоти та перетворюється на абстрактний символ імператорської влади. У вірші Шень Цюаньці «Пісня про Драконячий став», написаному на честь сходження на престол імператора Сюаньцзуна, дракон уособлює легітимність правителя, який отримав мандат Неба. Поет пов'язує дракона з астрономічними символами влади (Жовтий Шлях, сузір'я Цзивей) та використовує анафору (п'ятиразове повторення ієрогліфа «дракон»), створюючи заклиналий ритм. У вірші Лі Бо «Далека розлука» дракон стає застереженням про вразливість

влади: «Коли володар втрачає вірних слуг, дракон перетворюється на рибу». Таким чином, танська поезія демонструє дракона, як метафору та інструмент політичної риторики.

У романі «Подорож на Захід» дракон набуває статусу сакрального персонажа та помічника імператора. Ао Гуан, Цар Драконів Східного моря, є типовим небесним чиновником: він має офіційну посаду, використовує стандартні бюрократичні формули звернення до вищої влади та діє виключно в межах суворой небесної ієрархії на чолі з Нефритовим Імператором. На відміну від Інлуна, який був самостійним союзником, Ао Гуан – це підлеглий, який не має права самостійно вирішувати проблеми й змушений звітувати про найменші порушення. Дракон річки Цзіньхе демонструє трагічний бік цього статусу: він уперше в китайській літературі отримує внутрішній світ, почуття та емоції, але його спроба виявити власну волю призводить до смертної кари. Цей епізод показує, що дракон не має права на помилку, будь-яке відхилення від наказу карається смертю незалежно від статусу порушника.

Порівняльний аналіз трьох текстів дозволяє виявити чітку траєкторію еволюції образу дракона. На першому етапі дракон є самостійним божеством, він сам є джерелом законів природи. На другому етапі він перетворюється на абстрактний символ, який лише означає владу імператора. На третьому етапі дракон набуває статусу індивідуального персонажа та стає помічником імператора. Він підпорядкований вищій владі, виконує накази та є частиною небесної ієрархії.

Ця трансформація відображає загальні тенденції китайської культури: вплив буддизму, який приніс концепцію дракона як підлеглої істоти (охоронця Дхарми); бюрократизацію небесної ієрархії під впливом даосизму, яка перетворила дракона на чиновника з чіткою посадою та звітністю; та десакралізацію міфологічних образів у пізній літературі, де дракон стає вразливою, смертною істотою. Таким чином, дракон пройшов шлях від божества поза будь-якою ієрархією через метафору імператорської влади до виконавця небесної волі, інтегрованого в небесну бюрократичну систему.

ЛІТЕРАТУРА

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2024). Long. *Encyclopaedia Britannica*.
He, X. (2018). *The values of Chinese dragon culture*. Chinese Social Sciences Today.

李白. (约8世纪). 远别离.

山海经. (约公元前4–1世纪).

沈佺期. (712年). 龙池篇.

吴承恩. (约16世纪). 西游记.

КИТАЙСЬКЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ «ФЕНШУЙ / ФЕН-ШУЙ» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: КОРПУСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Палатовська О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Кінець ХХ–початок ХХІ століть характеризуються активним проникненням до української мови східної екзотичної лексики, зокрема назв культурних реалій. Одним із таких слів є китайське запозичення *фенишуй/фен-шуй*, яке поступово вийшло за межі спеціальної сфери й почало активно функціювати в публіцистиці, художній літературі, інтернет-комунікації та розмовному мовленні. Корпусний аналіз дозволяє простежити особливості освоєння цієї лексеми сучасною українською мовою.

Мета дослідження – розглянути динаміку граматичної і семантичної адаптації лексеми *фенишуй (фен-шуй)* у сучасній українській мові на матеріалі Генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАКУ).

Матеріалом вивчення є 117 контекстів уживання лексеми *фенишуй* у злитому написанні і 340 контекстів із дефісним написанням цього слова (*фен-шуй*). Усі приклади відібрані зі ГРАКУ.

Китайське слово *фенишуй/фен-шуй* (風水, *fēng shuǐ*, буквально: *вітер і вода*) означає давньокитайську практику організації простору шляхом певного розташування будівель, предметів у будинках і на земельних ділянках, що має на меті створення гармонії між людиною і Всесвітом.

За матеріалами ГРАКУ спостерігаємо варіативність у графічному відтворенні цієї лексеми, причому дефісне написання *фен-шуй* (340 контекстів) майже у тричі перевищує злите – *фенишуй* (117 контекстів), хоча сучасна кодифікація більше підтримує злитий правопис.

У ГРАКУ найраніше зафіксоване вживання лексеми *фенишуй* датується 1999 р.: *Воно конче мусить відповідати принципам езотеричної науки фенишуй, що в XIV ст. потрапила сюди з сусіднього Китаю* (Капранов С. Окіанава – лазурна перлина Японії, 1999). Однак регулярне функціонування цього слова в обох варіантах правопису – *фенишуй* і *фен-шуй* – простежується з 2003 р.

З початку ця лексема вживається лише як невідмінювана словоформа: *майстри фенишуй, принципи фенишуй, офіс по фенишуй / фахівці з фен-шуй, за правилами фен-шуй, з погляду фен-шуй* та ін., таке вживання зберігається у багатьох випадках до сьогодні. Але вже з 2004 р. починається морфологічне засвоєння цього слова: *Краще орієнтується у східній філософії та фенишуй (місцевий відмінок)* (Інтернет-газета «Високий замок», 2004). Для злитого варіанту можна побачити таку динаміку морфологічного засвоєння: 1999 р. – ще невідмінювана форма *фенишуй* → 2004 р. (*у фенишуй, м. в.*) → 2006 р. (*по фенишую, д. в.*) → 2010 р. (*за фенишусм, ор. в.*).

Найраніше відмінювання лексеми *фен-шуй* у правописі з дефісом виявляється вже з 2003 р. (маємо два входження лексеми у родовому відмінку):

Прихильники «*фен-шую*» купують рослини з круглими листочками»; За законами «*фен-шую*»... (Інтернет-газета «Високий замок», 2003). А з 2008 р. парадигма лексеми *фен-шуй* є вже достатньо повною. Ось такі форми цього слова можна спостерігати в одному матеріалі: *спеціалісти з фен-шую* (р. в.), згідно з *фен-шуєм* (ор. в.), у *фен-шуй* (м. в.) (Новини Хмельницького «Є», 2008).

Отже, як бачимо, морфологічне освоєння лексеми не залежить безпосередньо від способу її графічного оформлення.

Матеріали корпусу ГРАК дозволили простежити стрімке семантичне засвоєння українською мовою досліджуваного китайського запозичення. Спочатку лексема *феншуй/ фен-шуй* вживається лише у прямому значенні як назва китайської практики гармонізації простору: *класичний феншуй*, *дизайнерський напрям феншуй*, *в області феншуй / традиції фен-шуй*, *система фен-шуй*, *стародавнє мистецтво композиції фен-шуй*.

Поступово слово набуває переносного значення «*порядок, гармонія, правильне облаштування або стан людини*»: *У мене настав повний дзен, чи феншуй, чи як там воно називається у китайців* (Кідрук М. Любов і піраньї, 2011). З цього значення з'явилося і стійке словосполучення *повний феншуй/ фен-шуй*: *Для повного фен-шую бракувало тільки власного спорткомплексу* (Онлайн-ЗМІ «Наші гроші», 2015). Конструкції *(все) по феншуй/ фен-шую; не по феншуй/ фен-шую*, незалежно від графічного оформлення лексеми, у сучасній українській мові мають значення «*правильно, гармонійно, відповідно до певних обставин*». На сьогодні вони також стали фразеологізованими виразами розмовного мовлення і часто мають іронічну конотацію: *Просто відкусувати від булки, то це неправильно, не по феншуй і неправославно* (Twitter, 2018); *То тину фішка така. Все по фен-шую* (Twitter, 2017).

Лексема *феншуй/ фен-шуй* починає поєднуватися зі словами, що не мають відношення до китайського вчення освоєння простору: *геополітичний феншуй, феміністичний феншуй, соціальний феншуй; український феншуй / бюрократичний фен-шуй, прип'ятський фен-шуй, новорічний фен-шуй, тюремний фен-шуй*. У цих випадках *феншуй/ фен-шуй* набуває метафоричного значення: *Отже – суцільні ляпаса, «з погляду геополітичного феншуй»* (Інтернет-газета «Україна молода», 2019); *7 ключових напрямків «феміністичного феншуй»* (Онлайн-ЗМІ «Українська правда», 2021) / *Такий собі український фен-шуй* (Газета «День», інтерв'ю, 2006); *Тюремний фен-шуй або цирк із конями*. (Онлайн-ЗМІ «LB.ua», 2020). Саме завдяки таким авторським метафорам ця лексема перестає бути лише назвою китайської практики і перетворюється на продуктивну образну одиницю сучасної української мови.

Отже, аналіз матеріалів ГРАКу дозволяє зробити такі висновки: 1) упродовж 2004–2025 рр. лексема *феншуй/ фен-шуй* стабільно представлена в різножанрових текстах, що свідчить про її закріплення у сучасній українській мові; 2) вона достатньою мірою засвоєна українською мовою: активно відмінюється відповідно до норм української граматики (як іменник чоловічого роду), поряд із первинним значенням у мовленні

широко функціують її переносні значення; 3) конструкції *по феншую, не по феншую, повний феншуй* закріпилися в мовленні як фразеологічні одиниці. Перспективу цього дослідження вбачаємо в корпусному аналізі варіативності графічного оформлення лексики *феншуй/ фен-шуй*, а також у розгляді тенденцій її подальшої адаптації в українській мові.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Педан Н. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Дементьєва Т. С.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний розвиток цифрових технологій суттєво впливає на процес вивчення іноземних мов. Особливо помітним це є у сфері вивчення японської мови, яка характеризується складною граматичною системою, значним обсягом лексики та необхідністю опанування трьох систем письма, зокрема великої кількості ієрогліфів. У зв'язку з цим все більшої популярності набувають мобільні застосунки та системи штучного інтелекту, які дають змогу організувати навчання більш гнучко та індивідуалізовано. Проте ефективність таких інструментів визначається не лише їхніми можливостями, а й наявними обмеженнями.

Серед спеціалізованих застосунків для вивчення японської мови варто виокремити Bunpro, що орієнтований на опанування граматики та лексики відповідно до рівнів міжнародного іспиту JLPT. Перевагами застосунку є структурована подача матеріалу, детальні пояснення граматичних конструкцій, велика кількість прикладів та система інтервального повторення. Крім того, Bunpro інтегрує матеріали популярних підручників, зокрема Genki та Minna no Nihongo. Водночас застосунок майже не містить інструментів для вивчення написання ієрогліфів, тому його використання потребує залучення додаткових ресурсів.

Ефективним доповненням до Bunpro є Anki – система електронних карток, що базується на методі інтервального повторення. Застосунок дозволяє закріплювати лексику, ієрогліфи та граматичні конструкції, а також створювати власні навчальні набори. Головною перевагою Anki є високий рівень персоналізації та доведена ефективність для довготривалого запам'ятовування інформації. Разом із тим початкове налаштування застосунку та створення якісних карток потребують додаткового часу від користувача.

Для роботи з новою лексикою доцільно використовувати електронні словники Takoboto та Shirabe Jisho, які надають інформацію про значення слів, читання ієрогліфів, приклади вживання та особливості вимови. Такі застосунки дозволяють швидко знаходити необхідну інформацію,

проте виконують переважно довідкову функцію та не можуть самостійно забезпечити системне вивчення мови.

Окремої уваги заслуговує Duolingo, який є одним із найпопулярніших мовних застосунків у світі. Його перевагами є доступність, простий інтерфейс та використання елементів гейміфікації, що підтримують мотивацію користувачів. Проте під час вивчення японської мови можливості Duolingo значно поступаються спеціалізованим ресурсам. Пояснення граматики відсутні, а опрацювання лексики та граматичних конструкцій не завжди має достатню системність порівняно з Bunpro.

Важливу роль у сучасному вивченні японської мови також відіграють системи штучного інтелекту, зокрема ChatGPT та Gemini. Вони здатні пояснювати граматичні явища, створювати індивідуальні навчальні плани, генерувати вправи та моделювати діалоги японською мовою. Такі можливості дозволяють адаптувати навчальний процес до рівня підготовки та потреб конкретного користувача.

Особливо корисним є використання штучного інтелекту для розвитку комунікативних навичок. За допомогою мовних моделей можна моделювати реальні ситуації спілкування, отримувати пояснення власних помилок та рекомендації щодо більш природного використання мовних конструкцій. Водночас відповіді штучного інтелекту можуть містити неточності або неприродні мовні звороти, тому отриману інформацію необхідно перевіряти за надійними навчальними джерелами.

Окремою проблемою є використання систем розпізнавання мовлення для оцінювання японської вимови. Практика використання подібних технологій демонструє, що штучний інтелект не завжди коректно визначає якість усного мовлення. У деяких випадках користувач може отримати позитивну оцінку попри наявність фонетичних помилок, тоді як правильно вимовлені слова можуть бути розпізнані некоректно. Тому подібні інструменти доцільно розглядати лише як допоміжний засіб для розвитку навичок усного мовлення. Отже, аналіз сучасних цифрових інструментів свідчить, що жоден із них не є універсальним засобом для вивчення японської мови. Найвищу ефективність забезпечує комплексне використання спеціалізованих застосунків для роботи з граматиною, лексикою та ієрогліфами в поєднанні з можливостями штучного інтелекту. Попри окремі недоліки, мобільні застосунки та ШІ значно розширюють можливості самостійного навчання. Водночас вони не можуть повністю замінити викладача та потребують критичного ставлення до отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА

Duolingo. (n.d.). *Duolingo*.

<https://uk.duolingo.com/>

Bunpro. (n.d.). *Bunpro*.

<https://bunpro.jp/>

Anki. (n.d.). *Anki: Powerful, intelligent flashcards*.

<https://apps.ankiweb.net/>

Takoboto. (n.d.). *Takoboto: Japanese dictionary and Nihongo learning tool*.

<https://takoboto.jp/>

Ricoapps. (n.d.). *Shirabe Jisho*.

<https://ricoapps.com/>

OpenAI. (n.d.). *ChatGPT*.

<https://chatgpt.com/>

Google. (n.d.). *Gemini*.

<https://gemini.google.com/>

ПЕРЕКЛАД ІСТОРИЗМІВ ІЗ АРАБОМОВНОЇ ХРОНІКИ XVII СТОЛІТТЯ

Петрова Ю. І.

Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України

Відоме арабомовне історичне джерело XVII ст. – щоденник подорожніх записів про мандри Антіохійського патріарха Макарія III Ібн аз-За'іма (1647–1672), написаний його сином, архidiaконом Павлом Алеппським (1627–1669) –представляє значний інтерес з лінгвістичної точки зору. Найповніша рукописна редакція (Bibliothèque Nationale de France, *Manuscrit Arabe 6016*) містить 622 сторінки тексту. Існує кілька прямих перекладів твору (повних або часткових): англійський (Belfour, 1829, 1836), французький (Radu, 1930, 1933, 1949), румунський (Feodorov, 2020). Нещодавно вийшла перша частина критичного видання оригіналу з новим англійським перекладом (Feodorov et al., 2024). Беручи участь у підготовці цього видання за кількома рукописами, ми маємо можливість аналізувати різні лінгвістичні аспекти твору.

Щоденник Павла Алеппського містить багато історизмів – термінів епохи із соціальної, політичної та військової сфер. Низка цих слів мають турецьке походження, оскільки автор використовує османські терміни, характерні для його часу, навіть коли йдеться про реалії інших країн (як-от християнські Дунайські князівства – Молдова та Волощина, а також слов'янські країни). Під час перекладу часто постає питання щодо способу передачі того чи іншого історизма: зберегти незмінним авторський варіант або адаптувати відповідний термін до мови перекладу. Наприклад, титул правителів Дунайських князівств автор передає османським терміном *al-bek* («бей»); у наявних перекладах маємо кілька варіантів передачі: а) неадаптований: *Beg* (Belfour, 1829); б) адаптований: *prince* (Radu, 1930); *господарь*; *domnitor* (Feodorov, 2020); *prince* (Feodorov et al., 2024).

Наведемо інші приклади подібної лексики та способи її передачі у прямих перекладах щоденника Павла Алеппського:

- *defterdār*: османський термін на позначення голови казначейства (у Павла Алеппського – головний казначей у Дунайських князівствах). У

більшості перекладів використано неадаптований варіант у різних графічних варіаціях, і лише у французькому перекладі – *secrétaire* (Radu, 1930);

- *yenkičārī* («яничари»): автор систематично використовує цей термін для позначення варті молдавського господаря, а також для стрільців Московського царства. У перекладах зустрічається і авторський варіант, і адаптований, наприклад: *стрельцы*; *guards* (Feodorov et al., 2024).

- *šāṭirbāšīyya*: скороходи, які супроводжували молдавського господаря при виїзді. Варіанти у перекладах: *coureurs* (Radu, 1930); *шатырбаши*; *feciori* «слуги» (Feodorov, 2020); *henchmen* (Feodorov et al., 2024).

- *dīwān*: канцелярія правителя або рада міністрів (у Дунайських князівствах). У більшості випадків перекладачі залишають термін без перекладу; іноді, в залежності від контексту, зустрічаються такі варіанти як *заседание*; *odaia Sfatului* «зал наради» (Feodorov, 2020).

- *arāḥna* («архонти», давньогр. ἄρχων): придворні посадовці, сановники, вельможі (у контексті Дунайських князівств і Московії йдеться про бояр). Зустрічаються обидва способи передачі: *archons* (Belfour, 1829; Feodorov et al., 2024); *boiars* (Radu, 1930); *вельможи/архонты*; *arhonți* (Feodorov, 2020).

- *bilād al-rūm* (від гр. Ρωμιοί): цей відомий на Сході термін може позначати як «землі греків», так і православні країни загалом. Для адекватної передачі терміна слід враховувати контекст. У перекладах зустрічаються такі варіанти: *Greece* (Belfour, 1829); *les pays grecs / les pays de rite grec* (Radu, 1930); *греческие страны*; *ținuturile romeilor / țările ortodoxe* (Feodorov, 2020); *the lands of the Greeks / Orthodox countries* (Feodorov et al., 2024).

- *al-baḥr al-abyaḍ* («Біле море»): найменування Середземного моря в османській традиції (тур. *Akdeniz*). Варіанти в перекладах: *the White Sea* (Belfour, 1829); *la Méditerranée* (Radu, 1930); *Белое (Средиземное) море*; *Marea Mediterană* (Feodorov, 2020); *Mediterranean Sea* (Feodorov et al., 2024).

На наш погляд, для більшості термінів такого типу необхідно враховувати їхні традиційні еквіваленти, прийняті в мові перекладу, та вказувати оригінал у виносках. У багатьох випадках існують більш-менш сталі запозичення, які увійшли до мови перекладу (зокрема, у відповідній фаховій літературі). Цей підхід доречно застосувати до таких термінів як «дефтердар», «архонт», «диван», які часто вживаються в літературі про Схід і надають тексту історико-культурного колориту. З іншого боку, маловідомі терміни, як-от *šāṭirbāšīyya*, доцільно адаптувати до мови перекладу або застосовувати різні підходи, залежно від конкретного випадку. Те ж саме стосується етнонімів та топонімів епохи – у випадку наявності сталого терміна йому надається перевага (наприклад, «Молдова / Молдавська країна» для османського терміна *bilād al-Buḡdān*), а в інших випадках авторський варіант коментується у примітках (як-от *bilād al-rūm* «землі греків»). Саме такий підхід ми намагалися застосувати у першій частині критичного видання тексту та перекладу, де враховано основні різночитання, а переклад супроводжується необхідними історичними та філологічними коментарями у виносках.

ЛИТЕРАТУРА

- Belfour, F. C. (1829). *The Travels of Macarius, Patriarch of Antioch: Written by his Attendant Archdeacon, Paul of Aleppo, in Arabic*. The Oriental Translation Fund of Great Britain and Ireland.
- Feodorov, I. (2020). *Paul din Alep, Jurnal de călătorie: Siria, Constantinopol, Moldova, Valahia și Țara Cazacilor*. Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I".
- Feodorov, I., Petrova, Yu., Țipău, M., & Noble, S. (2024). *Paul of Aleppo's Journal. Vol. 1. Syria, Constantinople, Moldavia, Wallachia and the Cossaks' Lands*. Brill, 2024.
- Radu, V. (1930). Voyage du Patriarche Macaire d'Antioche. *Patrologia Orientalis*. Firmin-Didot et Cie, Imprimeurs-Éditeurs. XXII, fasc. 1/1930; XXIV, fasc. 4/1933; XXVI, fasc. 5/1949.

КАОМОДЖІ ЯК ЗАСІБ ПАРАГРАФЕМНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЯПОНСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Пилипчук А. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кравець О. І.**

доктор філософії в галузі «Гуманітарні науки» Філологія

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному цифровому спілкуванні значна частина комунікації відбувається в писемній формі. Відсутність безпосереднього аудіовізуального контакту ускладнює передавання інтонації, тембру й гучності голосу, міміки, жестів та інших невербальних компонентів повідомлення. Унаслідок цього користувачі цифрового середовища залучають додаткові графічні засоби, які дають змогу компенсувати відсутність невербальних сигналів. Одним із характерних елементів японського інтернет-дискурсу є каомоджі (顔文字) – текстові емотикони, утворені комбінаціями типографічних символів, які графічно зображують обличчя та можуть передавати емоції дії й невербальні реакції (荒川, 2015; Nishimura, 2015).

Метою дослідження є опис графічної організації каомоджі та способів репрезентації емоцій і невербальних реакцій у японському інтернет-дискурсі.

Назва «каомоджі» утворена поєднанням двох японських компонентів – 顔 (као) «обличчя» та 文字 (моджі) «письмовий знак, символ, літера». На відміну від західних емотиконів на зразок, :-), каомоджі сприймаються без повороту тексту на бік, що дає змогу створювати деталізовані комбінації, використовуючи розділові знаки, літери, японські графеми та спеціальні символи. Поширення каомоджі пов'язане із розвитком комп'ютерної комунікації в Японії у 1980-х роках. Користувачі електронних мереж експериментували з доступними графічними символами, прагнучи надати писемному спілкуванню більшої емоційності. Одним із перших

задокументованих прикладів японського каомоджі прямої орієнтації є (^_^), використаний Я. Вакабаяші в 1986 році на електронній дошці оголошень ASCII NET. Надалі подібні конструкції набули поширення в електронних мережах, чатах і на форумах (鈴木, 2007).

Для дослідження каомоджі важливим є поняття параграфеміки – сукупності засобів графічного оформлення, які супроводжують вербальний текст і доповнюють або модифікують його значення (Каптюрова, 2013, с. 25). У писемній цифровій комунікації вони частково компенсують відсутність аудіальних і візуальних характеристик безпосереднього спілкування. Як зазначає О. Кравець (2023), обмеження письмової комунікації компенсуються використанням лінгвістичних й паралінгвістичних засобів. Серед яких виокремлюються репрезентативні символи вираження емоцій, які задають тон повідомленню, посилюють його експресивність і наближають писемне мовлення до розмовного (Кравець, 2023, с. 70). У цьому контексті каомоджі є показовим параграфемним засобом, оскільки їхня графічна організація безпосередньо бере участь у формуванні значення та дає змогу візуально моделювати міміку, положення очей, рухи рук та інші елементи поведінки людини.

Особливо показовою є графічна організація каомоджі. Для зображення очей у конструкціях, що виражають щастя або задоволення, часто використовують символи ^, ', ^, ^, тоді як для зображення рота – ▽, ∇ або ω. Поєднання цих елементів надає графічному обличчю усміхненого чи «милого» виразу. Наприклад, каомоджі ($\geq \nabla \leq$) передає сильну позитивну емоцію. Для розгубленості або здивування, навпаки, використовуються символи · та ◎, які створюють враження розгубленості або широко розплющених очей, як у (◎_◎:). Інші графічні елементи передають негативні або напружені емоційні стани. Зокрема, символи > та <, які імітують міцно заплющені або примружені очі, можуть виражати біль, напруження чи роздратування, тоді як ー надає обличчю невдоволеного або скептичного виразу (Deimos, б. д.; 顔文字オンライン辞典, б. д.).

Виразними є складні конструкції, у яких графічні символи поєднуються з вербальними елементами та знаками пунктуації для відтворення не лише емоції, а й певної дії чи реакції. Так, у конструкції ｷﾀｰｰｰ(° ∇ °)ｰｰｰ!! компонент ｷﾀ – стилізоване написання форми 来た (kima) «прийшло, настало»), разом із графічним зображенням обличчя, повторенням знака довготи та знаків оклику передає здивування і сильне захоплення, пов'язані з настанням очікуваної події.

Отже, каомоджі є функціонально значущим елементом японського цифрового дискурсу. Їхня специфіка полягає у взаємодії окремих графічних компонентів, унаслідок якої формується цілісний комунікативний образ. Варіативність конструкцій дає змогу передавати не лише базові емоції та реакції, а й ступінь їхньої виразності, а також візуально моделювати окремі дії та невербальні прояви. Це дає підстави розглядати каомоджі як продуктивний параграфемний ресурс японської цифрової комунікації, у якому графічна форма поєднується з емоційно-прагматичним змістом.

ЛІТЕРАТУРА

- Каптюрова, В. В. (2013). Засоби параграфеміки у передачі емоційного стану мовців соціальних мереж та мікроблогів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*, 1(46), 23–26.
- Кравець, О. І. (2023). Молодіжний соціолект мережевого простору та його письмова форма як атрибут сучасної японської молодіжної субкультури. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 26(1), 63–73.
<https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2023.286188>
- Deimos. (б. д.). Японські смайли.
<https://deimos.org.ua/jap-smiles/>
- Nishimura, Y. (2015). A sociolinguistic analysis of emoticon usage in Japanese blogs: Variation by age, gender, and topic. *AoIR Selected Papers of Internet Research*, 5.
<https://spir.aoir.org/ojs/index.php/spir/article/view/8396>
- 鈴木, 晃二. (2007). 顔文字の歴史について. *明海日本語*, 12, 91–96.
<https://cir.nii.ac.jp/crid/1520009408487668224>
- 荒川, 歩. (2015). 「顔的な表現」の使用：顔文字研究からみた「顔」. *基礎心理学研究*, 34(1), 127–133.
<https://doi.org/10.14947/psychono.34.16>

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО КРИМОТАТАРОЗНАВСТВА: ВИТОКИ, ПРОБЛЕМАТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ

Підвойний В. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність моделювання методів (прийомів) наукового дослідження у межах українського гуманітарного дискурсу гетерогенного інформаційного контенту, що репрезентує результати розвитку матеріальної і духовної культури кримськотатарського народу, детермінується методичними (деколонізація історичної пам'яті) і навчальними (профілювання навчальних посібників, довідкових матеріалів) потребами. Серед базових тактик окресленого процесу визначаємо актуалізацію україномовних джерел з проблематики, перегляд (ревізію) внеску у загальну скарбницю кримотатарознавства, «без перекручень і замовчування в ім'я фальшивого розуміння соціального замовлення» (Дашкевич, 2007).

Кримотатарознавство детермінується у статусі облігаторної скиби української тюркології, а його перспективність оцінюємо у форматі важливого напрямку у дослідженні гуманітарного дискурсу України.

Ревізія концепцій солідарного українсько-кримськотатарського минулого актуалізує потребу моделювання об'єктивної джерелознавчої платформи, що матиме потенцію перспективи і забезпечить критичний аналіз імперських, радянських і сучасних гетерогенних наративів.

Джерельна база українського кримотатарознавства має тривалу, хоча й нелінійну історію становлення. Облігаторною частиною визначаємо контент дипломатичних, актових і літописних матеріалів ранньомодерної доби, у яких експліковано політичні, військові та соціально-економічні контакти Війська Запорозького з Кримським ханатом. Важливими є козацькі літописи Самійла Величка та Григорія Грабянки, дипломатична документація, архівні матеріали про посольства, військові союзи, прикордонні відносини та обмін полоненими. Значний масив таких матеріалів був опрацьований та опублікований дослідниками XIX ст., зокрема А. Андрієвським і Ф. Лашковим.

Важливий етап становлення наукового кримотатарознавства припадає на XIX-початок XX ст. Праці Ф. Бруна, Ю. Кулаковського, В. Філоненка, О. Самойловича та інших дослідників формують підвалини історико-географічного, археологічного, етнографічного та джерелознавчого вивчення Криму і кримськотатарського гуманітарного дискурсу (Тагісіана Наукової бібліотеки, 2025).

Пріоритетна позиція у концептуалізації українського кримотатарознавства належить академіку А. Кримському, наукова спадщина якого стала важливою основою розвитку українського сходознавства й тюркології. Аналіз прецедентного для галузі збірника «Студії з Криму» (1930 р.) має позначитися критичним підходом і врахуванням «імперського» контексту, що було характерним для джерелознавчої платформи дореволюційного і радянського кримотатарознавства. Перспективним, на нашу думку, є проєкт «Студії з Криму – 2», реалізація якого уможливить ревізію сторічного функціонування українського кримотатарознавства.

Профільним напрямом є узагальнення наукового доробку і наукової традиції власне кримськотатарських дослідників. Праці та діяльність І. Гаспринського, О. Акчокракли, У. Боданінського, А. Айвазова, Б. Чобанзаде та інших учених моделюють трансфер концепцій «зовнішнього» дослідження кримськотатарського дискурсу до наукових узагальнень історії та культури народу власне представниками кримськотатарського етносу. Особливе значення має наукова спадщина О. Акчокракли, який поєднав історичні, археографічні, археологічні та етнографічні дослідження, змодельовав основи методології у кримотатарознавстві.

Джерельний корпус сучасного кримотатарознавства є гетерогенним. Його основу визначають кримськотатарські та османські інскрипти: ханські грамоти й ярлики, зразки дипломатичної комунікації, кадіаскерські дефтери, судово-адміністративні та вакуфні документи, хроніки, рукописи й літературні твори. Важливими є також українські, польсько-литовські та московські дипломатичні матеріали. Особливий інтерес становлять кримськотатарські писемні пам'ятки як джерело з історії України козацької доби, що відкривають можливість верифікації та осучаснення традиційних реконструкцій українсько-кримських контактів. Значний інформаційний потенціал мають сегменти мандрівного дискурсу та узагальнені історико-географічні матеріали (Е. Дортеллі д'Асколі, Евлія Челебі, Ф. Брун).

Окремий комплекс становлять джерела російсько-імперського та радянського періодів. Адміністративні, статистичні, картографічні та нормативні документи дають змогу досліджувати демографічні, соціально-економічні й політичні пост-анексійні процеси. Водночас їх необхідно розглядати як джерела, сформовані в конкретному політичному та адміністративному середовищі. Особливої критики потребують документи радянської доби, пов'язані з депортацією кримськотатарського народу 1944 р., зародженням і розвитком протестного національного руху.

Серед ключових проблем сучасного кримськотатарського джерелознавства – локаційна дифузність джерел, фрагментарність кримськотатарської документальної спадщини, мовно-палеографічні труднощі та недостатній рівень цифровізації. Для повноцінної роботи з джерелами необхідне знання кримськотатарської мови в її історичних графічних формах, османської турецької, арабської, перської мов, стилістики дипломатичної документації. Значна частина матеріалів зберігається за межами України, зокрема в архівах Турецької Республіки, Польщі, Литви та інших країн, що актуалізує проблему міжнародної архівної співпраці.

ЛІТЕРАТУРА

- Дашкевич, Я. (2007). *Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури*. Літературна агенція «Піраміда».
- Tauriciana Наукової бібліотеки Львівського університету: Збірник матеріалів*. (2025). Львівський національний університет імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХАНЧА-ЛЕКСИКИ В ЗАГОЛОВКАХ КОРЕЙСЬКИХ НОВИН

Підченко Н. О.

*Лабораторія корєзнавчих студій
Центру дослідження проблем громадянського суспільства*

Корейський новинний заголовок становить собою максимально стислий медіатекст, у якому висока інформаційна насиченість забезпечується еліптичними пропусками, номінативними конструкціями, скороченнями та широким використанням ханча-лексики. Під ханча-лексикою слід розуміти не лише слова, графічно оформлені китайськими ієрогліфами, а також корейські лексеми китайського походження, що нині здебільшого передаються за допомогою хангилью. У сучасних заголовках простежуються три способи реалізації досліджуваної лексики. По-перше, це ханча-слова, повністю записані хангилем: 정부 (정부) «уряд», 협상 (협商) «переговори», 경제 (經濟) «економіка», 발사 (發射) «запуск». По-друге, однознакові або двознакові ієрогліфічні скорочення: 北 «Північна Корея / КНДР», 南 «Південна Корея», 美 «США», 中 «Китай», 日 «Японія», 韓 «Республіка

Корея», 與野 «владна партія та опозиція». По-третє, гібридні утворення, де ієрогліф поєднується з хангилом або латиницею: 韓성장률 «темп зростання економіки Південної Кореї», 北미사일 «північнокорейська ракета», 美의회 «Конгрес США». Ключовою перекладацькою дією щодо ієрогліфічних скорочень є експлікація. Наприклад, у заголовку «北, 한미훈련 앞두고 6 일만에 또 탄도미사일...동해상으로 발사» знак 北 доцільно передавати як «КНДР», а скорочення 한미 – як «Південна Корея та США». Природний варіант формулювання: «КНДР знову запустила балістичну ракету напередодні південнокорейсько-американських навчань – через шість днів після попереднього пуску». Лише формальна заміна 北 словом «Північ» є недостатньою, оскільки український читач може не визначити державного референта. Аналогічно у сполучі 與野 не слід відтворювати знаки буквально: нормативно прийнятними є відповідники «влада й опозиція» або «провладна партія та опозиція» залежно від контексту.

Другою проблемою є семантична омонімія, зумовлена збігом читань різних ієрогліфів у хангилі. Лексема 경기 може означати економічну кон'юнктуру (景氣), спортивний матч (競技) або провінцію Кьонгі (京畿). Відповідно, 경기 회복 перекладається як «відновлення економіки», 경기 승리 – як «перемога в матчі», а 경기 지역 – як «регіон Кьонгі». Подібним чином 사상 최대 передає зміст «найбільший за всю історію» через 史上, тоді як 사상 у суспільно-політичному контексті може реалізувати значення 思想 «ідеологія, система поглядів». Визначення релевантного значення лише за формою слова є неможливим: перекладач повинен спиратися на підзаголовок, лід та тематичну рубрикацію.

Третя особливість стосується відтворення семантично навантажених двоскладових слів. Ханча-лексеми часто кодують не лише дію, а й її оцінку або результат. Так, 강행 (強行) означає здійснення дії всупереч спротиву, і потребує еквівалентів на кшталт «усупереч запереченням провів», «наполіг на проведенні», а не нейтрального «здійснив». Паралельно, у політичних новинах 파행 (跛行) відображає порушення нормального перебігу процесу – «зрив», «криза», «робота з переборами»; 촉구 (促求) передає наполегливий заклик; 타결 (妥結) – успішне завершення переговорів із досягненням домовленості. Вибір узагальненого дієслова на кшталт «сказав» або «зробив» збіднює повідомлення, тоді як надмірно емоційний український еквівалент може підсилити авторську оцінку, якої в оригіналі не передбачено.

Наведені приклади свідчать, що відтворення ханча-лексики практично завжди супроводжується граматичною реконфігурацією. Корейські заголовки, як правило, вибудовуються у вигляді ланцюжків іменників, уникають відмінкових часток і завершуються дієслівним іменником: 발표 «оголошення», 합의 «домовленість», 발사 «запуск», 상승 «зростання». В українських заголовках ці одиниці доцільно передавати предикативно: «уряд оголосив», «сторони домовилися», «КНДР запустила», «ціни зросли». Водночас розгортання має здійснюватися в межах необхідного. Загальноприйняті міжнародні аббревіатури ООН, НАТО, МВФ можна залишати без змін; корейські скорочення у сфері внутрішньої політики,

зокрема 선관위 «Національна виборча комісія», 합참 «Об'єднаний комітет начальників штабів», 대통령실 «Офіс президента», під час першої згадки слід розгортати. Іменування установ потрібно передавати через їхні офіційні функції, а не шляхом механічного відтворення кожного ієрогліфічного компонента.

ЛІТЕРАТУРА

- Kwak, J. (2025). Hanja usage in Korean newspaper headlines: A diachronic analysis of language in shaping national identity. *Journal of Asian Pacific Communication*, 35(2), 184–201.
- Lee, H.-K. (2012). Linguistic variations between English news headlines in the U.S. and those in Korea. *Linguistic Research*, 29(2), 329–350.

МОВНА ГІБРИДИЗАЦІЯ В ТУРЕЦЬКОМУ КОРПОРАТИВНОМУ ДИСКУРСІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН «PLAZA DİLİ»

Пілік В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна турецька мова активно реагує на зміни, які відбуваються в суспільстві. Глобалізація, розвиток міжнародного бізнесу, цифровізація, поширення соціальних мереж, трансформація професійного середовища та зростання ролі англійської мови закономірно позначаються на словниковому складі й мовній поведінці її носіїв. Одним із найвиразніших результатів цих процесів є явище, яке в турецькомовній науковій та публіцистичній літературі отримало назви: Plaza dili, Plaza Türkçesi, Plaza Değişkesi. Це явище розглядається як специфічний соціолект або професійний жаргон, що сформувався в середовищі офісних працівників («білих комірців») великих турецьких бізнес-центрів під потужним впливом глобалізації та корпоративної культури.

У соціолінгвістичному аспекті «Plaza dili» (букв. «мова плаз» (мова великих бізнес-центрів)) можна визначати як різновид мови, що функціонує переважно в неформальному професійному спілкуванні. Її виникнення зумовлене прагненням до престижу через імітацію мовної поведінки домінантних культурних груп (зокрема англосовної бізнес-еліти) та необхідністю формування особливої групової ідентичності.

Перші спроби опису офісного мовлення часто зосереджувалися на кількісному аспекті англіцизмів і розглядали це явище переважно як наслідок престижності англійської мови або впливу західної корпоративної культури. Однак з філологічного погляду Plaza dili становить значно складніший об'єкт дослідження, оскільки демонструє не лише процес запозичення, а й активну адаптацію іншомовного матеріалу до внутрішньої структури турецької мови.

На відміну від традиційних територіальних різновидів турецької мови, Plaza dili не має географічної локалізації. Її визначає передусім соціальне та

функціональне середовище використання. С. Хаккоймаз і Н. Уйгун (2022) розглядають її саме як соціальний і функціональний різновид мови, який переважно використовується у професійному житті (с. 217). К. Ефе (2019) описує мову офіс-центрів як особливий жаргон «білих комірців», тобто мовний різновид, у якому поєднуються напіванглійські й напівтурецькі конструкції, англійські слова та трансформовані турецькі форми (с. 103).

Найбільш виразно специфіка Plaza dili виявляється на лексичному рівні. Її основною рисою є активне поєднання турецьких та іншомовних, передусім англійських, лексичних одиниць. Лексика корпоративного жаргону не обмежується прямим використанням англійських слів. Іншомовні елементи активно інтегруються в турецьку мовну систему, унаслідок чого виникають різні типи гібридних одиниць. Найбільш продуктивною моделлю є включення англійської основи до турецької дієслівної системи за допоміжних дієслів. Особливо активно в цьому процесі використовують дієслова *etmek*, *olmak* та *urmak*, які дозволяють іншомовній одиниці функціонувати у складі турецького присудка. Наприклад, *aktive etmek* – *активувати*, *aktive olmak* – *стати активним / активуватися*, *analiz etmek* – *аналізувати*, *apdeyt etmek* – *оновлювати*. У таких конструкціях іншомовний компонент несе основне лексичне значення, тоді як турецьке дієслово надає конструкції граматичного оформлення та включає її до турецької предикативної системи: *Check ettin mi?* – *Ти перевірів?* *Call yapalım.* – *Зідзвонімося.*

Інший спосіб засвоєння запозичень – це їхня словотвірна адаптація за допомогою турецьких афіксів. Особливо продуктивною є модель із афіксом *-la / -le-*, який у турецькій мові використовується для творення дієслів: *okeylemek* – *підтвердити, схвалити, погодити*, *tweetlemek* – *писати повідомлення у Twitter, твітити*, *forwardlamak* – *пересилати, перенаправляти*.

Одним із важливих способів морфологічної адаптації англіцизмів в офісно-корпоративному мовленні є їхнє включення до системи турецької словозміни. Англійські лексичні основи можуть отримувати турецькі граматичні афікси й функціонувати як повноцінні компоненти турецького речення: *Şimdi offline'im.* – *Зараз я офлайн.* *Feedback'lerinizi bekliyorum.* – *Чекаю на Ваші коментарі.*

Особливістю Plaza dili є також семантична та функціонально-прагматична адаптація мовних одиниць під впливом англійської мови. Вона виявляється, зокрема, у розширенні або переосмисленні значень турецьких лексем відповідно до англословних моделей. Так, дієслово *dokunmak* – *торкатися* у професійному мовленні може вживатися у значенні «*порушувати питання*», «*зачіпати тему*»: *Bi noktaya dokunmak istiyorum.* – *Я хочу торкнутися цього питання.* Таке вживання можна розглядати як результат семантичного калькування англійського *to touch upon*. Іншим прикладом є *atıyorum* (букв. «я кидаю»), яке в офісному мовленні може функціонувати як маркер уведення прикладу в значенні «*припустімо*», «*скажімо*», «*наприклад*».

Фонетична адаптація іншомовної лексики Plaza dili проявляється у пристосуванні англійської вимови до фонетичних і графічних можливостей

турецької мови. У словнику досліджуваного мовного різновиду це представлено такими формами, як *tiim* – команда, від *team*; *taymlayn* – часовий графік, від *timeline*; *rilyatid* – пов'язаний, від *related*; *riviiv* – огляд, від *review* тощо (Efe, 2019, с. 114). Такі одиниці відрізняються від оригінального англійського написання і передають іншомовну вимову засобами турецької графіки.

На синтаксичному рівні турецький корпоративний дискурс не формує окремої граматичної системи, а функціонує в межах питомого синтаксичного каркаса. Англіцизми тут виконують переважно лексичне наповнення, тоді як формальна структура речення та предикація залишаються турецькими. Турецькі післяйменники та дієслова не витісняються, а семантично перебудовуються, перебираючи на себе функціонал англійських прийменникових конструкцій: *Bu konu üzerinden konuşalım.* – Обговорімо цю тему. Окремої уваги заслуговує поширене використання конструкцій із формою *-yor olacağım*. Варто зазначити, що сама конструкція *-yor olmak* є частиною турецької граматичної системи і не є іншомовним елементом. Проте в корпоративному дискурсі спостерігається тенденція до її розширеного використання під впливом англійської конструкції *will be + V-ing*, яка виражає майбутню дію в процесі: *Yarın projeyi anlatıyor olacağım.* – Завтра я буду розповідати про проєкт.

Окрім окремих слів і словотвірних моделей, турецький офісний соціолект охоплює сталі англомовні стійкі словосполучення та професійні формули, поширені в корпоративному дискурсі: *win-win* – взаємовигідний, *road map* – план розвитку, *success story* – історія успіху, *user-friendly* – зручний для користувача, *nice to have* – бажаний, але необов'язковий елемент.

Проведене дослідження засвідчує, що Plaza dili є динамічним соціолінгвістичним явищем, сформованим під впливом англійської мови в умовах глобалізованого бізнес-середовища. Його характерною рисою є мовна гібридизація, за якої англомовні лексичні елементи поєднуються з турецькою граматичною структурою. Попри критику мовних пуристів, Plaza dili продовжує функціонувати як засіб корпоративної комунікації та відображає сучасні соціокультурні зміни. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення проникнення елементів офісного соціолекту в загальноновживану турецьку мову.

ЛІТЕРАТУРА

- Hakkoymaz, S., & Uygun, N. (2022). Akademik Personelin Plaza Dili'ni Kullanım Durumunun İncelenmesi: Küreselleşmenin Dile Yansıması. *Baskent University Journal of Education*, 9(2), 217–224.
<https://izlik.org/JA92WW98EE>
- Efe, K. (2019). Beyaz yakalılar dünyasının dili: Plaza Türkçesi [Language of the white collar world: Plaza Turkish]. *İmgelem*, 3(5), 103–126.

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ ПРОЗИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Піонтківська С. П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Піонтківський П. М.

старший науковий співробітник

Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова

Активне зростання кількості перекладів сучасної японської художньої літератури українською мовою актуалізує проблему адекватного відтворення не лише мовної форми, а й культурних смислів, закладених в оригінальному тексті. Твори таких японських письменників як Муракамі Харуки (村上 春樹), Йошімото Банана (吉本 ばなな), Хіромі Кавакамі (川上 弘美), Кейго Хігашіно (東野 圭吾), Саяка Мурата (村田 沙耶香) та інших авторів активно перекладаються українською мовою (Забуранна, 2023). При цьому перекладачі стикаються не лише з мовними труднощами, а й із необхідністю передати культурні, соціальні та світоглядні особливості японського суспільства.

Аналіз сучасної японської прози дозволяє виділити кілька взаємопов'язаних груп перекладацьких труднощів: лінгвістичні; лінгвокультурні; прагматичні; стилістичні (Ржевська, 2023). Для розв'язання цих проблем запропонуємо декілька стратегій відтворення лінгвокультурних особливостей сучасної японської прози в українському перекладі.

Однією з найбільш дієвих, на нашу думку, стратегій відтворення лінгвокультурних особливостей сучасної японської прози є збереження культурно маркованих одиниць шляхом транскрипції або транслітерації з мінімально необхідною адаптацією. Такий підхід доцільний під час перекладу назв традиційних предметів, страв, свят, соціальних явищ і форм звертання, які не мають повних відповідників в українській мові. Використання цієї стратегії дозволяє зберегти національний колорит художнього твору та наблизити читача до японського культурного простору. Водночас перекладач повинен враховувати рівень зрозумілості тексту для української аудиторії, уникаючи надмірного перевантаження іншомовними елементами.

Наступною перекладацькою стратегією пропонуємо використовувати функціональну адаптацію, що передбачає передачу не буквального значення мовної одиниці, а її комунікативної функції. Особливо актуальною ця стратегія є під час відтворення системи ввічливого мовлення кейго (敬語), мовленнєвих формул, звертань та етикетних конструкцій. Оскільки українська мова не має аналогічної багаторівневої системи мовної ввічливості, перекладач має використати лексичні, синтаксичні та стилістичні засоби компенсації, які дають змогу передати соціальні відносини між персонажами, психологічну дистанцію та нюанси мовленнєвого портрета без втрати прагматичного змісту оригіналу.

Важливою вважаємо стратегію збереження імпліцитності художнього тексту, яка спрямована на відтворення характерної для сучасної японської прози багатозначності, недомовленості та символізму. Японські письменники нерідко реалізують авторський задум через підтекст, асоціативні образи й мінімалізм мовних засобів, залишаючи читачеві можливість самостійної інтерпретації. У процесі перекладу виникає спокуса деталізувати або пояснити окремі фрагменти тексту, однак надмірна експлікація змінює авторський стиль і послаблює художній ефект. Тому критичним є збереження семантичної невизначеності там, де вона виконує важливу естетичну та композиційну функцію.

Ефективним способом подолання міжкультурних труднощів є стратегія перекладацької компенсації, яка використовується у випадках, коли окремі мовні або культурні особливості японської мови не можуть бути безпосередньо передані українськими засобами. Компенсація реалізується шляхом добору стилістично або прагматично рівноцінних мовних ресурсів, що дозволяють відтворити емоційне забарвлення, характер персонажа чи комунікативний намір автора. Передбачаємо, що підхід є особливо важливим під час перекладу мовної гри, ономапої, авторських стилістичних прийомів і культурно зумовлених асоціацій, які формують індивідуальну художню манеру автора.

Суттєвим викликом є переклад реалій сучасного японського суспільства. У творах новітньої японської літератури часто порушуються теми самотності, соціальної ізоляції, трудоголізму, культури мегаполісу, феноменів хікікоморі (引きこもり – соціофоб, молодий відлюдник) та кароші (過労死 – смерть від перепрацювання) (Забуранна, 2023). Багато з цих понять не мають повних аналогів в українській культурі, саме тому перекладач повинен і знайти відповідний мовний еквівалент, і забезпечити адекватне розуміння соціального контексту, в якому функціонують подібні явища.

Особливо важливим є комплексне застосування зазначених стратегій, їх розумне поєднання. Перекладач повинен виконувати роль медіатора між двома лінгвокультурними системами, прагнучи зберегти баланс між максимальною наближеністю до оригіналу та доступністю тексту для шанувальників японських творів в Україні. Саме поєднання стратегій збереження культурної специфіки, функціональної адаптації, компенсації та відтворення імпліцитних смислів забезпечить адекватність перекладу й сприятиме повноцінному міжкультурному діалогу між українською та японською культурами.

Проведений аналіз свідчить, що найбільші труднощі українського перекладу сучасної японської прози пов'язані не з граматичними відмінностями мов, а з необхідністю відтворення лінгвокультурної інформації, прагматичних смислів і стилістичної своєрідності оригіналу. Це зумовлює потребу комплексного застосування запропонованих у доповіді перекладацьких стратегій, які забезпечують баланс між збереженням національної специфіки тексту та його зрозумілістю для українського читача.

ЛІТЕРАТУРА

- Забуранна, О. (2023). «Приголомшливе насильство» та особистість у романі Харукі Муракамі «Безбарвний Цкуру Тадзакі та роки його прощі». *Сходознавство*, (91), 69–86.
<https://doi.org/10.15407/skhodoznastvo2023.91.069>
- Ржевська, Д. (2023). Когнітивні особливості перекладу японської ономотопеїчної лексики. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, 34(73), 216–220.
<https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/37>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ 可能、会 ТА 应该 У СУЧАСНОМУ КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Піщугіна В. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Цифровізація комунікативного простору істотно розширила функціональні можливості мовних засобів, за допомогою яких мовець виражає ступінь упевненості, імовірність, прогнозованість або нормативну оцінку певної ситуації. Особливо виразно це простежується в китайськомовному інтернет-дискурсі, що поєднує ознаки писемного й усного мовлення, характеризується динамічністю, експресивністю та орієнтацією на швидку реакцію співрозмовника. Саме в соціальних мережах, блогах, чатах і форумах активно реалізуються нові способи використання лексичних і граматичних ресурсів китайської мови, а знижена порівняно з нормативним письмовим мовленням регламентованість сприяє варіативності мовних моделей. У межах такого комунікативного середовища модальні значення реалізуються у тісному зв'язку з авторською оцінкою та прагматикою висловлення. Показовими в цьому аспекті є 可能, 会 та 应该, які мають функціональну близькість, проте відрізняються семантичним наповненням і ступенем епістемічної визначеності. Тому їх розмежування доцільно здійснювати за типом модального значення та ступенем упевненості мовця (Lin & Tang, 1995, с. 63).

Так, модальне слово 可能 найпоспідовніше реалізує епістемічну модальність, виражаючи можливість ситуації без її категоричного ствердження. Наприклад, 他可能不知道这件事 – «він, можливо, не знає про це» – передає припущення, достовірність якого мовець не може підтвердити повністю. У межах інтернет-дискурсу така семантика набуває прагматичного значення, оскільки 可能 дозволяє знижувати категоричність коментарю, прогнозу або оцінки та залишати можливість для альтернативної інтерпретації. Варто відзначити, що важливим для розуміння семантики 可能 є розмежування конструкцій 可能不 та 不可能. У першому випадку заперечується реалізація дії – 他可能不来 «можливо, він не прийде», тоді як

у другому заперечується сама можливість її реалізації – 他不可能来 «він не може прийти / не може бути, щоб він прийшов».

Як зазначають Дж.-В. Лін і Ч.-Ч. Тан, 可能 належить до засобів вираження епістемічної модальності, тоді як 会 може реалізувати значення прогнозованості та оцінки майбутньої ситуації (Lin & Tang, 1995, с. 85). У цьому контексті показовою є конструкція 可能会, у якій 可能 визначає ступінь імовірності, а 会 конкретизує прогнозований розвиток ситуації. Зокрема, у реченні 这个决定可能会影响结果 – «це рішення, можливо, вплине на результат» – поєднуються значення потенційності наслідку та неповної впевненості мовця в його реалізації. Така семантична взаємодія зумовлює продуктивність конструкції 可能会 у прогнозах, коментарях та обговоренні можливих наслідків подій у китайськомовному інтернет-дискурсі.

У свою чергу, модальне слово 会 має ширшу функціональну семантику. Воно може позначати набуту здатність: 我会游泳 – «я вмію плавати», однак у контексті інтернет-комунікації особливо актуальним є його прогнозне значення: 明天会下雨 – «завтра буде дощ». У цьому випадку 会 представляє ситуацію не просто як можливу, а як очікувану мовцем. Дослідження функціонування китайських модальних дієслів також визначають прогноз і припущення як одне з центральних значень 会 (Yoon, 2021, с. 168).

У мережевому мовленні функціональна семантика 会 розширюється в конструкціях 会不会 та 不会吧. Вислів 这样会不会更好? – «так, можливо, буде краще?» – може виконувати не стільки питальну, скільки пом'якшувальну функцію, представляючи власну позицію як пропозицію для обговорення. Конструкція 不会吧, у свою чергу, часто передає здивування, недовіру або сумнів і функціонально наближається до українських «невже?» або «не може бути». Отже, у китайськомовному інтернет-дискурсі значення 会 визначається не лише його власною семантикою, а й поєднанням із питальною моделлю, запереченням та кінцевими частками.

У контексті подальшого розмежування функціонально-семантичних значень, доцільно звернути увагу на модальне слово 应该, яке характеризується взаємодією деонтичної та епістемічної семантики. Так, у конструкції 你应该休息一下 – «тобі варто трохи відпочити» – воно виражає доцільність або нормативну необхідність. У цифрових рекомендаціях і коментарях 应该 часто використовується для оцінювання поведінки: 用户应该保护自己的隐私 – «користувачі мають захищати власну приватність». У такому контексті модальність поєднується з авторським уявленням про правильну або бажану модель дії. Водночас дослідження семантики 应该 підтверджують можливість його функціонування як у деонтичному, так і в епістемічному значенні (Lee, 2018, с. 55).

Можна констатувати, що функціонування 可能, 会 та 应该 у сучасному китайськомовному інтернет-дискурсі засвідчує тісний взаємозв'язок семантичної структури модальності з комунікативно-прагматичними параметрами висловлення, що визначають характер репрезентації авторської оцінки та ступінь її категоричності.

ЛІТЕРАТУРА

- Lin, J.-W., & Tang, C.-C. J. (1995). Modals as verbs in Chinese: A GB perspective. *Bulletin of the Institute of History and Philology, Academia Sinica*, 66(1), 53–105.
- Lee, M. J. (2018). Selective restriction of verbal objects and modal semantic interpretation of auxiliary verb “Yinggai (应该)”. *Chinese Language and Literature*, (86), 37–60.
<https://doi.org/10.26586/chls.2018..86.002>
- Yoon, S.-H. (2021). A study on the meaning analysis and usage pattern of Chinese modal verbs ‘Hui, Neng, Keyi’. *Journal of Foreign Studies*, (58), 155–178.
<https://doi.org/10.15755/jfs.2021..58.155>

ПРИНЦИП 面子 («ОБЛИЧЧЯ») ЯК ЧИННИК ВИБОРУ ЕМОТИВНИХ СТРАТЕГІЙ У КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Поварчук О. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному китайськомовному інтернет-дискурсі вибір мовних засобів нерідко зумовлений не лише емоційним станом мовця, а й культурними нормами соціальної взаємодії. Одним із визначальних культурних чинників є принцип 面子 (miànzi – «обличчя»), що позначає соціальний престиж і репутацію людини в очах спільноти. Дослідники розмежовують два аспекти цього поняття: 面子 як набутий соціальний статус і 臉 (liǎn) як моральна гідність особистості; у цифровій комунікації релевантним є насамперед перший аспект, оскільки публічний характер висловлення підвищує ризик соціальних втрат (Guo & Stapa, 2022, с. 261). Збереження 面子 є однією з ключових поведінкових стратегій китайськомовних комунікантів, яка проявляється у виборі непрямих, пом'якшених і ситуативно виважених мовних форм.

Метою розвідки є виявлення та опис емотивних стратегій, зумовлених принципом 面子, у китайськомовному інтернет-дискурсі. Методологічну основу становлять прагмалінгвістичний аналіз та комп'ютерно-опосередкований дискурс-аналіз (CODA) (Herring, 2004). Емпіричну базу дослідження складають публічні дописи та коментарі, зібрані на платформах Douyin і Zhihu упродовж 2021–2025 рр.

Аналіз зібраного матеріалу дозволяє виокремити три емотивні стратегії, безпосередньо пов'язані з принципом 面子. Стратегія пом'якшення полягає у доповненні потенційно конфліктного висловлення графічними або числовими маркерами (числовий код «2333», текстова комбінація «QAQ»), що знижують категоричність тону й унеможливають публічну «втрату обличчя» адресатом. Стратегія самозниження передбачає іронічне

використання негативно-емотивних засобів щодо власної персони – таким чином мовець демонструє самокритичність і попереджає можливий осуд. *Стратегія солідаризації* реалізується через вживання маркерів схвалення та позитивної оцінки навіть за нейтрального або помірно негативного ставлення до предмета висловлення – щоб зберегти 面子 автора допису у публічному просторі (Zhou, 2016).

Платформова специфіка суттєво визначає форму вираження 面子-орієнтованих стратегій. На Douyin, де короткі відеодописи адресовані широкій анонімній аудиторії, пом'якшувальні маркери вживаються частіше і є більш формульними. На Zhihu – платформі з жанром розгорнутої аргументованої відповіді – ті самі стратегії реалізуються тонше: через модальні частки, риторичні запитання та непряму номінацію. Ця відмінність відповідає висновкам С. Херрінг щодо ролі технологічного контексту платформи у формуванні норм комп'ютерно-опосередкованої комунікації (2004, с. 342).

Прагматичний вимір 面子-орієнтованих стратегій підтверджується й у дослідженнях графічних засобів китайськомовного дискурсу. Янь Сіжань і Лю Мейчунь встановили, що емодзі на китайськомовних платформах виконують інтерактивну функцію: вони виступають маркерами мовленнєвих актів, пом'якшують категоричність висловлення, підкреслюють неформальність і регулюють соціальну дистанцію між учасниками спілкування (Yang & Liu, 2021, с. 158). У поєднанні з принципом 面子 ця функція набуває специфічного культурного характеру: вибір графічного засобу є не лише емоційною реакцією, а прагматичним актом управління соціальними відносинами.

Отже, принцип 面子 є системним культурним чинником, що організовує вибір емотивних засобів у китайськомовному інтернет-дискурсі. Графічні, текстові та числові засоби виконують роль прагматичних буферів, що дозволяють мовцеві висловлювати емоції, не порушуючи соціального балансу. Це підтверджує тісний зв'язок між мовою та культурою у цифровому середовищі й відкриває перспективи для порівняльних досліджень механізмів face-saving в онлайн-комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Guo, X., & Stapa, M. B. (2022). Practices of Chinese businesspersons for saving addresser-oriented face in intercultural communication. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*, 8(3), 260–269.
- Herring, S. C. (2004). *Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behavior*. In S. A. Barab, R. Kling, & J. H. Gray (Eds.), *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning* (pp. 338–376). Cambridge University Press.
- Yang, X., & Liu, M. (2021). The pragmatics of text-emoji co-occurrences on Chinese social media. *Pragmatics*, 31(1), 144–172.
<https://doi.org/10.1075/prag.18018.yan>
- Zhou, H. (2016). *Language use in the Chinese Internet*. Commercial Press.

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ ЧОТИРЬОХІЄРОГЛІФІЧНИХ ІДІОМ (四字熟語) В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ

Погоня Р. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Охріменко М. А.

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний етап розвитку міжкультурної комунікації в умовах стрімкої глобалізації вимагає від фахівців глибокого розуміння не лише базових лексичних одиниць, а й складних лінгвокультурних конструктів, що безпосередньо відображають національну специфіку та унікальність світосприйняття певного етносу. У цьому багатовимірному контексті японська мова становить особливий, невичерпний дослідницький інтерес завдяки своїй багатшаровій фразеологічній системі, яка формувалася протягом століть. Як справедливо зазначають вітчизняні дослідники Т. К. Комарницька та К. Ю. Комісаров (2012), комплексне вивчення фразеологічного фонду японської мови є принципово неможливим без ґрунтового, різнобічного аналізу структурно-граматичної організації сталих виразів (с. 162).

Особливе, концептуально вагоме місце серед іменникових ідіом традиційно посідають йоджіджюкуго (四字熟語) – сталі словосполучення, що складаються з чотирьох ієрогліфів. Такі вирази були історично запозичені з багатой китайської класичної традиції (камбун) або ж майстерно створені безпосередньо в Японії за їхнім структурним зразком. Згідно з фундаментальними дослідженнями Tamamura Fumirō та Miyaji Yutaka (1982), ці унікальні одиниці мають найвищий ступінь структурної компресії та абсолютної синтаксичної монолітності, що робить їх своєрідними лінгвістичними монолітами (с. 112–114). Як підкреслюють у своїх когнітивних розвідках Cristina Cacciari та Patrizia Tabossi (1993), переважна більшість із них функціонують у реченні саме як іменники, позначаючи надзвичайно складні філософські, морально-етичні або глибокі соціальні концепти (с. 58–60).

Варто зауважити, що використання таких субстантивних одиниць у художньому дискурсі ніколи не буває випадковим. Воно слугує чітким, виразним стилістичним маркером, що безпомилково вказує на високий рівень класичної освіти персонажа або його безпосередню приналежність до інтелектуальної еліти суспільства. Відповідно, адекватний переклад подібних лексикалізованих синтаксичних комплексів перетворюється на справжній професійний виклик і вимагає від фахівця не лише філігранного володіння граматиною японської мови, а й обов'язкового застосування комплексного контекстуально-інтерпретаційного методу. Цей метод суттєво розширює вузькі рамки традиційного лінгвістичного аналізу, перетворюючи

його з суто мовознавчого процесу на глибокий лінгвокультурологічний та комунікативно-прагматичний пошук еквівалентності.

Спираючись на проведений аналіз та залежно від ступеня семантичної прозорості, а також культурної маркованості кожної окремої одиниці, можна виокремити три основні, найбільш продуктивні стратегії письмового перекладу йоджіджукуго українською мовою:

1. Підбір релевантного фразеологічного аналога. Ця стратегія найчастіше застосовується у випадках, коли в українській мові об'єктивно існує ідіома зі схожим концептуальним значенням та емоційним забарвленням. Наприклад, класичний вираз 傍若無人 (*houjakubujin*), що дослівно перекладається як «поруч наче немає людей», традиційно використовується для влучного опису надзвичайно зухвалої, відверто егоїстичної поведінки. Українською мовою цей потужний прагматичний потенціал найточніше передається відомим аналогом *море по коліна* або ж влучним описовим зворотом *поводитися так, ніби сам собі пан*. Такий гнучкий підхід дозволяє повною мірою зберегти вихідну експресивну функцію ідіоми, що, у свою чергу, відіграє критично важливу характерологічну роль у загальній художній тканині літературного твору.

2. Описовий (або експлікативний) переклад. Цей підхід є абсолютно незамінним і використовується переважно для одиниць із глибоким, специфічним культурно-історичним підтекстом, як-от 無理情死 (*murijoushi* – примусове подвійне самогубство). Оскільки подібні трагічні концепти надзвичайно щільно пов'язані з унікальними соціокультурними реаліями конкретної історичної епохи Японії і не мають прямих відповідників у нашому культурному просторі, перекладач змушений вдаватися до розгортання стислого японського виразу у більш розгорнуту синтаксичну конструкцію, аби гарантовано зберегти максимальну точність передачі авторського змісту.

3. Калькування (точний дослівний переклад). Така стратегія виявляється напрочуд ефективною лише тоді, коли внутрішня форма японської ідіоми є концептуально прозорою та інтуїтивно зрозумілою для сучасного українського реципієнта. Яскравим прикладом є вираз 一石二鳥 (*issekinichou* – дослівно: одним каменем двох птахів), який без жодної втрати глибинного змісту та стилістичної забарвленості ідеально перекладається звичною калькою *вбити двох зайців одним пострілом*.

Отже, спираючись на вищевикладене та згідно з концепцією Miyaji Yutaka (1982), можна дійти висновку, що йоджіджукуго є надзвичайно складною, багаторівневою архітектонікою, де жорсткі формальні граматичні обмеження органічно співіснують із вражаючою семантичною глибиною (с. 40–42). Адекватне та стилістично вивірене відтворення цих містких одиниць вимагає від сучасного перекладача неабиякого хисту та вміння ювелірно балансувати між збереженням оригінальної, неповторної східної образності та необхідною адаптацією тексту для його максимально природного сприйняття вітчизняним читачем.

Підсумовуючи результати нашої розвідки, можна з упевненістю стверджувати, що переклад класичної японської ідіоматики беззаперечно виходить далеко за межі механічної лексичної заміни словникових одиниць, перетворюючись на глибокий, осмислений міжкультурний діалог. Розуміння специфіки функціонування цих одиниць має безперечну практичну цінність, збагачує вітчизняне японознавство та відкриває нові, перспективні горизонти для подальшого вдосконалення професійних перекладацьких стратегій.

ЛІТЕРАТУРА

- Комарницька, Т. К., Комісаров, К. Ю. (2012). *Сучасна японська літературна мова*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Sacciarì, C., Tabossi, P. (1993). *Idioms: Processing, structure, and interpretation*. New York: Psychology Press.
- Miyaji, Y. (1982). 慣用句の意味と用法. Tokyo: Meiji Shoin.
- Momiyama, Y., Machida, K. (2002). 認知意味論のしくみ. Tokyo: Kenkyūsha.
- Tamamura, F., Miyaji, Y. (1982). 日本語の語彙・意味 1. Tokyo: Meiji Shoin.

ПРОЕКТ «HELLO, YAPONIYA! UKRAINE» ЯК ІНСТРУМЕНТ УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Подзигун А. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Повномасштабне вторгнення спричинило суттєві зміни на українському ринку праці, зокрема вимушену зміну професії та зростання потреби в перекваліфікації. За таких умов особливого значення набувають міжнародні ініціативи, які поєднують професійну підготовку, мовну освіту, міжкультурну адаптацію та створення нових моделей співпраці між українськими фахівцями й іноземними компаніями. Однією з таких ініціатив є проєкт «hello, yaponiya! Ukraine», який реалізується у 2026-2028 роках за підтримки Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку UNIDO та фінансування Міністерства економіки, торгівлі та промисловості Японії METI (United Nations Industrial Development Organization, n.d.).

Матеріалом аналізу стала презентація, представлена під час зустрічі спільноти проєкту, що відбулася 25 липня 2026 року в Київському національному лінгвістичному університеті (People Cloud Inc., 2026), а також практичний досвід, набутий у процесі безпосередньої участі в його реалізації.

В основі «hello, yaponiya! Ukraine» лежить циклічна модель, відповідно до якої люди сприяють залученню бізнесу, а бізнес, своєю чергою, створює можливості для професійного розвитку людей. Метою проєкту є формування українського кадрового потенціалу, що поєднає цифрові навички у сферах інформаційних технологій, знання японської мови та готовність до

міжкультурної взаємодії. Метою партнерства People Cloud з UNIDO та METI є формування кадрового резерву для проєктів з відновлення України за участі японських компаній, а також підтримку транскордонної співпраці (People Cloud Inc., n.d.; United Nations Industrial Development Organization, n.d.). Першим закладом-партнером проєкту з став Київський національний лінгвістичний університет, який бере участь у розробці навчальної програми відповідно до Стандарту Японської Фундації (Japan Foundation, n.d.). Проєкт орієнтований не на односпрямоване переміщення працівників з України до Японії, а на створення стійкої системи двостороннього обміну знаннями, технологіями та професійними практиками.

Програма є безоплатною та передбачає комплексну підготовку: професійний блок від Beetroot Academy та шестимісячний курс японської мови (квітень – жовтень 2026 року, 162 акад. год.), який передбачає не лише розвиток мовних навичок, а й формування міжкультурної компетентності, необхідної для роботи з японськими партнерами (People Cloud Inc., n.d.).

Протягом першого набору на програму в лютому 2026 року було отримано 456 заявок з різних регіонів України (People Cloud Inc., 2026), що свідчить як про потребу українських фахівців у перекваліфікації, так і про інтерес до професійної співпраці з Японією.

Діяльність проєкту також охоплює залучення японського бізнесу та підтримку спільних технологічних розробок. Практичним прикладом стало налагодження співпраці компаній BionicM (BionicM Inc., n.d.) та MUSVI (The Bridge, 2025) у Львові, що впровадила систему дистанційного консультування та налаштування протезів Bio Leg® за допомогою системи телеприсутності Mado (People Cloud Inc., 2026).

Проєкт пропонується розглядати не лише як освітню програму або механізм працевлаштування, а як багатокомпонентну платформу розвитку людського капіталу, залучення японського бізнесу та спільного створення технологічних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

- BionicM Inc. (n.d.). *Bio Leg®* [Product page]. Retrieved August 31, 2026, from <https://bionicism.com/product/>
- Hello, Yaponiya! (n.d.). *Про програму*. Retrieved August 31, 2026, from <https://www.helloyaponiya.com/ua>
- Japan Foundation. (n.d.). *JF standard for Japanese-language education*. Retrieved August 31, 2026, from <https://www.jfstandard.jp/f.go.jp/summaryen/ja/render.do>
- People Cloud Inc. (2026, July 25). *Hello, Yaponiya! Ukraine! Kyiv community meetup* [Conference presentation]. Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine.
- People Cloud Inc. (n.d.). *Курс з бізнес-девелопменту, проєктного менеджменту та японської мови «Hello, Yaponiya! Ukraine»*. Retrieved August 31, 2026, from <https://www.people-cloud.jp/kurs-bizdev-pm-market-entry-ukraine>

The Bridge. (2025, April 24). *MUSVI, developer of the telepresence system “Mado,” raises additional Series A funding.*
<https://thebridge.jp/en/2025/04/musvi-developer-of-the-telepresence-system-mado-raises-additional-series-a-funding>

United Nations Industrial Development Organization. (2025, July 11). *UNIDO-Japan-Ukraine initiative brings green technologies, skills, and jobs for Ukraine’s industrial recovery.*
<https://www.unido.org/news/unido-japan-ukraine-initiative-brings-green-technologies-skills-and-jobs-ukraines-industrial-recovery>

United Nations Industrial Development Organization. (n.d.). *Green industrial recovery project for Ukraine through technology transfer from and the co-creation of new businesses with Japan’s private industries.* Retrieved August 31, 2026, from
<https://www.unido.org/girp-ukr-jpn>

АЛГОРИТМИ АВТОМАТИЧНОГО ВИДІЛЕННЯ ТОПІК-КОМЕНТАРНОЇ СТРУКТУРИ КИТАЙСЬКОГО РЕЧЕННЯ ЗАСОБАМИ PУТНОН

Поліщук І. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Геворгян К. Л.**

*доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» Філологія, доцент
Київський національний лінгвістичний університет*

Китайську мову вчені традиційно кваліфікують як мову з домінантною категорією топіка, для якої речення організоване за схемою «топік-коментар» (Li & Thompson, 2026). Це положення закріплене в китайістиці на матеріалі окремого речення, однак автоматизоване, статистично обґрунтоване виявлення меж топіка й коментаря в реальному тексті, а також простеження топікальної спадкоємності на рівні зв’язного мовлення – феномену «ланцюга топіків», описаного Цао Фен-фу (Tsao, 1990), – залишається малодослідженою проблемою на перетині китайістики та комп’ютерної лінгвістики. Формалізація цієї структури має практичну цінність для навчальних інструментів з китайської мови, попередньої обробки тексту в завданнях машинного перекладу та реферування, а також для корпусно-лінгвістичних досліджень дискурсу.

У процесі дослідження використано умовні випадкові поля (Conditional Random Fields, CRF) – модель структурного машинного навчання для послідовностей, яка, на відміну від прихованих марковських моделей (застосованих на попередньому етапі роботи), дозволяє одночасно враховувати кілька ознак кожного токена: лексему, POS-тег, позицію в реченні, наявність маркерів топіка та ознаки сусідніх слів (Lafferty et al., 2001). Модель навчається на пілотному корпусі речень, вручну розмічених за

схемою T/R, де T – топік, а R – коментар. Якість оцінювалася методом k-fold крос-валідації (5-fold), що дозволило уникнути хибно оптимістичних оцінок, характерних для одноразового розбиття вибірки на малому обсязі даних.

Для сегментації китайського тексту на слова використано токенизатор *jieba*. Кожному токєну додатково приписується частина мови (POS-тег) за допомогою модуля *jieba.posseg*, що дає змогу моделі спиратися не лише на саму лексему, а й на її граматичну категорію – істотно для розрізнення іменних груп від службових слів (Sun, n.d.).

Крос-валідація на пілотному корпусі виявила статистично значущу нестабільність визначення меж топіка порівняно з коментарем:

$F1(T) = 0,81 \pm 0,14$ проти $F1(R) = 0,90 \pm 0,07$ (accuracy = $0,87 \pm 0,10$ за 5 фолдами). Як можна побачити, модель набагато краще виділяє R коментар. Різниця значень між фолдами (від 0,71 до 1,00) засвідчує недостатність обсягу корпусу для оцінки й водночас демонструє тенденцію моделі спиратися на позиційну евристику «перше слово речення = топік» замість власне граматичних ознак. Це підтвердив і якісний аналіз окремих прикладів: сполучники та прислівники в абсолютному початку клаузи (然后 «потім», 于是 «отже») за нестачі відповідних прикладів у навчальних даних помилково розпізнавалися моделлю як топік.

Отримані результати підтверджують придатність структурного машинного навчання (CRF) для виділення топік-коментарної структури китайського речення. Виявлено два основні напрями для подальшого дослідження:

1) розширення корпусу з покриттям граматично різноманітних типів топіка (топік-підмет, топік-час, топік-місце, топікалізований об'єкт, конструкції цілого-частини, речення без топіка) для подолання позиційного зміщення моделі;

2) впровадження засобів кореференційного аналізу для коректного відстеження паралельних топікальних ланцюгів у зв'язному тексті, що виходить за межі можливостей лексичних евристик.

ЛІТЕРАТУРА

- Lafferty, J., McCallum, A., & Pereira, F. (2001). Conditional random fields: Probabilistic models for segmenting and labeling sequence data. *Proceedings of the 18th International Conference on Machine Learning*, 282–289.
- Li, C. N., & Thompson, S. A. (2026). Subject and topic: A new typology of language. In C. N. Li (Ed.), *Subject and topic* (pp. 457–489). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003766667-15>
- Sun, J. (n.d.). *jieba: Chinese text segmentation* (Version 0.42.1) [Computer software]. GitHub. <https://github.com/fxsjy/jieba>
- Tsao, F.-f. (1990). *Sentence and clause structure in Chinese: A functional perspective*. Student Book Co., Ltd.

РИТУАЛІЗОВАНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ ЯК МАРКЕРИ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ НОРМ У ТУРЕЦЬКОМОВНІЙ АНІМАЦІЇ

Полозок Д. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Сорокін С. В.**

кандидат філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний анімаційний дискурс є середовищем трансляції комунікативних моделей та соціокультурних норм. Основним інструментом конструювання цієї екранної комунікації виступають мовленнєві акти персонажів, аналіз яких вимагає залучення основних положень прагмалінгвістики. Традиційно теорія мовленнєвих актів спирається на праці Дж. Остіна та Дж. Серля, які обґрунтували, що процес мовлення є не просто передачею інформації, а цілеспрямованою дією, здатною змінювати екстралінгвістичну реальність. У межах сучасного дискурс-аналізу мовленнєвий акт розглядається через триєдність його *локутивної, ілокутивної та перлокутивної* фаз. В анімаційному просторі цей прагматичний вимір реалізується через здатність персонажів моделювати природну мовленнєву поведінку, втілюючи різноманітні інтенції – від спонукання до дії до вираження складних емоційно-оцінних станів. З огляду на це, дослідження специфіки мовленнєвих актів у турецькомовній анімації дає змогу розкрити механізми досягнення перлокутивного ефекту, де вирішальним є співвідношення ілокутивної сили висловлення та його правильного декодування адресатом.

Поглиблення прагмалінгвістичного аналізу в напрямі лінгвокультурології передбачає розгляд ритуалізованих мовленнєвих актів як специфічних конвенціоналізованих ілокутивних структур. У мовленнєвому етикеті такі акти (формули привітання, прощання, подяки, вибачення та побажання) реалізують насамперед фатичну та регулятивну функції, спрямовані на підтримання соціальної гармонії та збереження «*соціального обличчя*» мовців. У турецькій лінгвокультурі ці висловлення функціонують у формі стійких виразів (*kalıp sözler*), які виступають детермінованими культурою прагматичними сценаріями з чітко фіксованою ілокутивною силою. Висока ступінь стереотипізації *kalıp sözler* мінімізує ризик комунікативного збою та забезпечує прогнозований перлокутивний ефект, що робить їх базовим інструментом засвоєння соціокультурної ієрархії та колективних норм. У турецькомовному анімаційному дискурсі вживання цих формул виходить за межі простої імітації побутового мовлення: вони функціонують як нормативні моделі комунікативної поведінки, що потребує їх детального аналізу в контексті прагматичної трансформації та адаптації до сучасного екранного середовища.

Аналіз турецькомовного анімаційного дискурсу засвідчує, що динаміка комунікативної взаємодії забезпечується розгалуженою системою мовленнєвих актів. Найбільш частотними у сюжетно активних епізодах

є директиви, прагматика яких визначається прагненням пом'якшити спонукальний імператив. Так, замість прямої наказової конструкції, на локутивному рівні герої застосовують етикетний маркер у поєднанні з умовною формою дієслова «*Sana zahmet şuna bir baksan...*» – «Тобі в клопіт, але якби ти глянув на це...». На ілокутивному рівні ця фраза реалізує намір непрямого прохання з заздалегідь висловленою повагою до часу співрозмовника, що забезпечує прогнозований перлокутивний ефект – збереження «соціального обличчя» адресата та його охочу згоду допомогти. Інший приклад: ідіоматичний вираз «*Şuna bir göz atabilir misin?*» – «Чи міг би ти кинути око на це?». На ілокутивному рівні ця фраза реалізує намір пом'якшеного прохання через штучне применшення складності завдання та зниження ієрархічної дистанції, що забезпечує безконфліктне та оперативне залучення адресата до дії. Натомість розмовна директива «*Bırak bu işleri!*» – «Покинь ці справи!» на локутивному рівні функціонує як заклично-імперативна форма. На ілокутивному рівні вона виражає категоричну, проте неагресивну відмову від запропонованої теми або дії, поєднуючи директиву припинення із сумнівом у серйозності співрозмовника, що забезпечує перлокутивний ефект швидкої розрядки потенційно конфліктної ситуації. Репрезентативи та комісиви також функціонують у тісному зв'язку з етикетною прагматикою. Наприклад, вживання виразу «*Aynen öyle!*» – «Саме так!» на локутивному рівні констатує тотожність думок, на ілокутивному – виступає актом солідаризації та підтвердження істинності попереднього висловлення. На перлокутивному рівні він зміцнює комунікативний контакт між персонажами, конструюючи модель дружньої згоди. Комісиви «*Söz veriyorum, halledeceğim*» – «Обіцяю, я все владнаю» оперують прямими ілокутивними маркерами зобов'язання, спрямованими на досягнення перлокутивного ефекту заспокоєння адресата. Особливе наукове зацікавлення викликає прагматика ритуалізованих форм (*kalıp sözler*), які функціонують як конвенціоналізовані ілокутивні акти з високим ступенем культурної детермінованості. Прагматичний потенціал цих форм в анімації часто піддається контекстуальній трансформації: зокрема, традиційна форма «*Geçmiş olsun!*» – «Одужуй!» на локутивному рівні є благопобажанням. Однак у комічних ситуаціях її ілокутивна сила трансформується в іронічний експресив-констатацію фатальної помилки співрозмовника, викликаючи перлокутивний ефект забави та розраду у глядача. Поліілокутивним потенціалом володіє вираз «*Eyvallah*»: залежно від інтонаційного маркування та комунікативного контексту, її ілокуція коливається від вираження вдячності до фатичного прощання чи ствердження угоди, забезпечуючи перлокутивний ефект демонстрації дружньої лояльності та збереження «соціального обличчя». Ритуалізовані акти вибачення, як-от «*Kusura bakma*» – «Не зважай!», на ілокутивному рівні орієнтовані на нейтралізацію провини без надмірної офіційності, що гармонізує спілкування. Обов'язковим елементом успішності перлокутивного ефекту будь-якого мовленнєвого акту є вживання статусно-вікових маркерів (*ağabey/abi, abla, amca, teyze*). Додавання цих термінів спорідненості до локутивної структури

висловлення модифікує його ілокутивну силу, виражаючи шанобливість і підпорядкованість соціальній ієрархії, що формує у свідомості глядача чіткі алгоритми нормативної турецької мовленнєвої поведінки. Таким чином, ритуалізовані мовленнєві акти у турецькомовній анімації виступають не просто елементом художньої виразності, а ключовими носіями лінгвокультурного коду. Вони забезпечують як прагматичну цілісність екранного дискурсу, так і перлокутивний вплив щодо засвоєння молодим поколінням базових соціокультурних норм.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. С. (2011). *Вступ до лінгвістичної прагматики*. ВЦ «Академія».
- Остін, Дж. (2003). *Як робити речі за допомогою слів*. Основи.
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil (Ana çizgileriyle dilbilim)*. TDK Yayınları.

РЕЛІГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СХІДНІЙ АЗІЇ

Примєтова О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Релігія та філософія в культурах Сходу становлять не лише сукупність духовних учень і систем поглядів, а й важливий механізм формування світоглядної, соціальної та культурної ідентичності людини. Особливо виразно цей взаємозв'язок простежується у Східній та Центральній Азії, де релігійні традиції протягом століть взаємодіяли з філософськими вченнями, соціальними нормами, політичними інститутами та народними віруваннями. Конфуціанство, даосизм і буддизм у Китаї; синтоїзм і дзен-буддизм у Японії; конфуціанство та буддизм у Кореї; синкретичні релігійні традиції В'єтнаму; шаманізм, тенгрианство та тибетський буддизм у Монголії; буддизм, даосизм і народна релігійність на Тайвані – усі ці явища демонструють різні моделі взаємодії релігії, філософії та культурної самоідентифікації.

Однією з визначальних рис східноазійської традиції є відсутність чіткого протиставлення релігійного та філософського знання. У Китаї конфуціанство, даосизм і буддизм протягом століть не лише співіснували, а й взаємно впливали один на одного. Конфуціанство сформувало модель особистості, орієнтованої на соціальні взаємини, моральне самовдосконалення та виконання обов'язків перед родиною і суспільством. Центральними поняттями конфуціанської етики є *rén* (仁) – людяність, *lǐ* (禮) – ритуальна нормативність і *xiào* (孝) – синівська шанобливість (Ivanhoe, 1993). У такій системі людина не сприймається як

повністю автономний індивід: її ідентичність значною мірою визначається через систему відносин з іншими.

В Японії ці процеси набули специфічної форми через взаємодію синтоїзму, буддизму та конфуціанства. Синтоїстська традиція пов'язує людину з *kami* (神) – сакральними силами, пов'язаними з природою, предками та конкретними місцями. Водночас японська релігійна культура протягом століть не проводила абсолютної межі між синтоїзмом і буддизмом. Дослідження Марка Тіувена показує, що сучасне розуміння синтоїзму як окремої та незмінної «давньої японської релігії» значною мірою сформувалося історично, тоді як раніше синтоїстські та буддійські практики існували в тісному взаємозв'язку (Teeuwen, 2023).

Корейська культура також демонструє складну взаємодію релігійних і філософських традицій. Буддизм, конфуціанство, неоконфуціанство та місцеві шаманські вірування послідовно впливали на формування корейського світогляду. Особливо значущим став період поширення неоконфуціанства, коли конфуціанська етика була інтегрована в систему освіти, державного управління та сімейних відносин. Водночас буддійська традиція продовжувала формувати уявлення про духовне самовдосконалення та природу людського існування. Таким чином, корейська ідентичність сформувалася не внаслідок повного витіснення однієї традиції іншою, а через їхнє історичне нашарування.

Особливий приклад синкретичної моделі представляє така країна як В'єтнам. Конфуціанство присутнє у в'єтнамській культурі вже близько двох тисячоліть, однак воно було адаптоване до місцевого соціального та політичного контексту. В'єтнамські конфуціанці запозичували китайську інтелектуальну традицію, водночас зберігаючи власну прагматичність та культурну автономність. Конфуціанські принципи продовжують впливати на родинні відносини, культуру предків, соціальну етику та сучасне суспільне життя В'єтнаму.

Відмінну модель світоглядної ідентичності демонструє Монголія. На відміну від східноазійських суспільств, де визначальними стали конфуціанство, даосизм і буддизм, монгольська культура тривалий час розвивалася під впливом шаманських вірувань і культу Неба – Тенгрі. Згодом важливу роль почав відігравати тибетський буддизм. У результаті сформувалася складна система, у якій давні уявлення про духів, природу та сакральне Небо співіснували з буддійською космологією та практиками. Сучасні дослідження монгольської релігійної ідентичності наголошують на значенні тенгріанства, шаманізму та буддизму у формуванні етнокультурної самосвідомості монголів.

Цікавим прикладом є також Тайвань, де релігійна ідентичність характеризується високим рівнем взаємодії буддизму, даосизму, конфуціанства та народної релігійності. Дослідження релігійного середовища Тайваню показують, що буддійські та даоські організації можуть одночасно спиратися на конфуціанські моральні принципи. Таким чином, навіть тоді,

коли людина формально належить до певної релігійної традиції, її моральні уявлення можуть бути сформовані іншою системою цінностей.

Отже, порівняння країн Азії: Китаю, Японії, Кореї, В'єтнаму, Монголії та Тайваню демонструє різноманітність східних моделей світоглядної ідентичності, які формуються на перетині релігійних традицій, філософських учень, соціальних норм і культурної пам'яті. Попри відмінності, спільною рисою багатьох із них є синкретичність, адже конфуціанство, буддизм, даосизм, синтоїзм, шаманізм та народні вірування не лише співіснують, а й взаємодіють, адаптуючись до місцевих культурних умов. Таким чином, релігія та філософія у культурах Сходу виступають не ізольованими сферами, а важливими механізмами формування моральних норм, моделей поведінки, культурної пам'яті та самоідентифікації. Світоглядна ідентичність постає як динамічна система взаємодії людини, суспільства, природи й традиції, що забезпечує збереження культурної специфіки водночас із можливістю адаптації до історичних і сучасних змін.

ЛІТЕРАТУРА

- Ivanhoe, P. J. (1993). *Confucian moral self-cultivation and virtue ethics*. P. Lang. Michigan University.
- Teeuwen, M. (2023). *Kyoto's Gion Festival: A Social History*.

СУСПІЛЬСТВО 5.0: ЯПОНСЬКА МОДЕЛЬ МАЙБУТНЬОГО МІЖ ТЕХНОЛОГІЯМИ ТА ГУМАНІЗМОМ

Пророченко Н. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Стрімкий розвиток штучного інтелекту, робототехніки, великих даних та автономних систем актуалізує питання про те, яким має бути суспільство в умовах цифрової трансформації. Одну з відповідей на це питання пропонує Японія у концепції «Society 5.0» (Суспільство 5.0). На відміну від підходів, у яких цифровізація переважно розглядається як інструмент економічної модернізації, японська модель намагається поєднати технологічний розвиток із розв'язанням соціальних проблем та підвищенням добробуту людини.

Концепцію Society 5.0 було вперше запропоновано у П'ятому базовому плані науки і технологій Японії 2016 р. як майбутнє «суперрозумне суспільство», засноване на інтеграції фізичного простору (реального світу) та кіберпростору із широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій (Cabinet Office, Government of Japan, 2016, с. 13). У Шостому базовому плані 2021 р. ця концепція була визначена як людиноцентричне бачення майбутнього суспільства, яке має бути сталим і стійким, забезпечувати безпеку та захищеність населення і створювати умови для реалізації різноманітного добробуту кожної людини (Cabinet Office, Government of Japan, 2021, с. 3–4). Отже, концепція еволюціонувала

від програми технологічної інтеграції до ширшого бачення майбутнього суспільства.

Актуальність Society 5.0 для Японії значною мірою зумовлена демографічними змінами. У 2024 р. населення віком 65 років і старше становило 29,3% (36,2 млн осіб). За прогнозами, до 2070 року цей показник зросте до 38,7%. (Statistics Bureau of Japan, 2025, с. 13). Одночасно Японія переживає тривале скорочення населення та низьку народжуваність, до 2070 р. населення країни може скоротитися зі 126 млн (2020 р.) приблизно до 87 млн осіб (National Institute of Population and Social Security Research, 2023, с. 7–8). Старіння, дефіцит робочої сили та депопуляція регіонів створюють потребу в нових способах організації економічного й соціального життя. У цьому контексті технології розглядаються не лише як засіб автоматизації, а як інструмент адаптації суспільства до демографічних викликів.

Технологічною основою Society 5.0 є інтеграція фізичного та цифрового просторів. Передбачається, що пристрої та сенсори збиратимуть інформацію з реального середовища, великі дані передаватимуться до цифрового простору, де за допомогою ШІ здійснюватиметься їх аналіз, після чого результати використовуватимуться для прийняття рішень та дій у фізичному світі. Таким чином, основну логіку моделі можна представити як «дані → ШІ → рішення → соціальний ефект».

Показовим прикладом реалізації концепції є роботизація догляду за людьми похилого віку. Старіння населення збільшує потребу в послугах довготривалого догляду, тоді як скорочення працездатного населення створює дефіцит персоналу. Японський уряд з 2012 р. підтримує розроблення та впровадження робототехніки й інших технологій у сфері довготривалого догляду. У червні 2024 р. систему пріоритетних напрямів було переглянуто та розширено до 9 сфер і 16 напрямів, включно з підтримкою переміщення, моніторингом і комунікацією, допомогою під час купання, функціональними тренуваннями, харчуванням та підтримкою людей із деменцією (Ministry of Economy, Trade and Industry, 2024). Одночасно наголошується, що робот не повинен замінити працівника: його завдання – виконувати фізично складні або рутинні операції, звільняючи людину для безпосереднього догляду та спілкування.

Інший важливий напрям – автономний транспорт, особливо актуальний для сільських та малонаселених районів, де скорочення населення та дефіцит водіїв ускладнюють підтримання традиційного громадського транспорту. У березні 2023 р. у місті Ейхейджі префектури Фукуї вперше в Японії було схвалено експлуатацію автономного транспортного засобу Level 4, а 21 травня того ж року розпочав роботу перший у країні сервіс автономної мобільності Level 4 без водія (Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism, 2023a, 2023b). Технологія використовує сенсори, цифрові карти та автоматизоване керування. Її соціальне значення полягає не стільки в самій інноваційності автомобіля, скільки у можливості підтримувати мобільність людей у регіонах, де традиційний транспорт стає не рентабельним.

Відповіддю на старіння фермерського населення та скорочення кількості працівників є «розумне сільське господарство» (Smart agriculture).

Японія використовує роботизовану техніку, сенсори, супутникові дані та ШІ для автоматизації окремих етапів виробництва. Зокрема, автономні трактори можуть виконувати польові роботи самостійно або паралельно з технікою, якою керує людина. Така модель дозволяє одному працівникові контролювати більший обсяг роботи та зменшувати фізичне навантаження.

Комплексним втіленням принципів Society 5.0 стають «розумні міста» (smart cities). Тут дані про транспорт, енергетику, довкілля, інфраструктуру та потреби мешканців інтегруються для підвищення ефективності міського управління. Прикладами є японські проекти Kashiwa-no-ha Smart City у префектурі Чіба та Woven City, засноване компанією Toyota біля підніжжя Фуджі, у яких випробовуються системи автономної мобільності, smart homes, робототехніка, цифрові сервіси та нові підходи до організації міського простору. У такій моделі місто перетворюється на середовище взаємодії людини, цифрової інфраструктури та автоматизованих систем.

Спільною рисою всіх наведених прикладів є те, що технологічні рішення виникають у відповідь на конкретні соціальні проблеми, а технологія при цьому розглядається не як самоціль, а як інструмент розширення людських можливостей.

Водночас людиноцентричний характер Society 5.0 породжує нові суперечності. Масове використання цифрових технологій передбачає накопичення значних обсягів персональних даних. Це актуалізує питання приватності, кібербезпеки, та алгоритмічної залежності. Тому головний виклик японської моделі полягає в необхідності забезпечити баланс між технологічною ефективністю та людською автономією. Крім того, виникає проблема цифрової нерівності, оскільки різні групи населення мають неоднакові можливості користуватися новими технологіями.

Society 5.0 можна розглядати як спробу знайти баланс між двома тенденціями сучасності – технологічною раціоналізацією та гуманізацією суспільства. Японська модель ставить перед нами не стільки технологічне, скільки цивілізаційне питання: яким має бути суспільство, у якому технології стають дедалі розумнішими, але людина при цьому зберігає центральне місце? Відповідь на це питання визначатиме, чи стане Society 5.0 реальною моделлю майбутнього, чи залишиться лише нормативною концепцією японської державної політики. Саме тому японський досвід є важливим для ширшої дискусії про те, яким може бути суспільство в епоху штучного інтелекту та масштабної цифровізації.

ЛІТЕРАТУРА

Cabinet Office, Government of Japan. (2016). *The 5th science and technology basic plan*.

https://www8.cao.go.jp/cstp/kihonkeikaku/5basicplan_en.pdf

Cabinet Office, Government of Japan. (2021). *Science, technology, and innovation basic plan*.

https://www8.cao.go.jp/cstp/english/sti_basic_plan.pdf

- Ministry of Economy, Trade and Industry. (2024, June 28). *Priority fields in the use of technologies for long-term care revised*.
https://www.meti.go.jp/english/press/2024/0628_004.html
- Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism. (2023a, March 31). *Domestic first! Approval of level 4 automated vehicle without a driver*.
https://www.mlit.go.jp/report/press/jidosha07_hh_000442.html
- Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism. (2023b, May 12). *Domestic first! Start of level 4 automated driving mobility service without a driver*.
https://www.mlit.go.jp/report/press/jidosha07_hh_000448.html
- National Institute of Population and Social Security Research. (2023). *Population projections for Japan: 2021–2070*.
https://www.ipss.go.jp/pp-zenkoku/e/zenkoku_e2023/pp2023e_Summary.pdf
- Statistics Bureau of Japan. (2025). *Statistical handbook of Japan 2025*.
<https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2025all.pdf#page=23>

РОЛЬ ЯПОНІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Пузій М. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Охріменко М. А.

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

З початку повномасштабної війни російська федерація зруйнувала або пошкодила близько двох тисяч пам'яток культурної спадщини України. Чому знищення культурних об'єктів незалежної країни перестає бути автономним питанням та стає викликом до міжнародних спільнот?

Любов до культури та прагнення зберегти культурну спадщину від руйнування вкоренилися не тільки в українських серцях. Японія міцно поділяє це прагнення: для неї культура та її збереження давно вийшли за межі суто національної позиції; японське Міністерство закордонних справ розглядає культурну спадщину як явище, цінність якого може належати не лише окремій країні (UNESCO, 1954). З цієї причини Японія протягом багатьох років бере участь у міжнародних програмах захисту культурної спадщини України через ЮНЕСКО. Так, наприклад, у 2023 році за підтримки Японії був започаткований проєкт «Emergency response for World Heritage and cultural property», спрямований на терміновий захист української культури (UNESCO, 2025). Важливо зазначити, що японська підтримка не лише фінансова, а й методична, і саме завдяки цій підтримці було впроваджено та стандартизовано систему документування пошкоджень задля визначення тяжкості їх руйнування та відновлення.

Подібна допомога набуває особливого значення, бо знищення культури не можна обмежувати виключно втратою будівель, пам'яток чи картин. Руйнування музею не слід розглядати як інший об'єкт, який треба буде ремонтувати, будівельні матеріали, які необхідні для відновлення, чи експонати, що чекають на своє відтворення. Руйнування музею – це насамперед ризик втрати зв'язку між минулим і сучасним. Це ризик втрати історії нації, саме тому міжнародна реакція стає необхідною: культурна спадщина, навіть, якщо вона розташована в межах однієї держави, має значення і за нею. З огляду на це, японська допомога демонструє, що захист української культури має бути спільною відповідальністю, а не проблемою, яка має розв'язуватися виключно всередині українських кордонів.

Тому окрема увага приділяється документуванню пошкоджень. На перший погляд здається, що це суто технічний процес, проте його значення набагато ширше. По-перше, фіксація руйнувань дозволяє зберегти інформацію про об'єкт навіть у випадку його подальшого знищення (UNESCO, 2024). По-друге, вона допомагає визначити масштаби завданої шкоди, оцінити ризики для об'єкта та сформувати плани для майбутньої реставрації та відновлення. Ця інформація дозволяє зрозуміти, які частини об'єкта, що вціліли, потребують першочергового захисту, а які потребують повного відтворення. Таким чином, документування стає своєрідним способом зберегти пам'ять про те, що було втрачено, і не дозволити агресору остаточно стерти сліди української присутності.

Проте збереження культури не може обмежуватися тільки матеріальною фіксацією. Життєздатність культури забезпечується її доступністю та діяльністю людей, які передають культурні цінності наступним поколінням. У цьому контексті ми можемо зрозуміти важливість поширення українського в японському просторі: гастролі митців Київського балету в найбільших містах Японії, школа «Джерельце» в Токіо, перша недільна школа «Берегиня», де не тільки вивчають українську мову, а й проводять практичні заняття з українознавства, організовують українські свята, конкурси, розваги. Усе це сприяє популяризації української культури за тисячі кілометрів від самої України.

Водночас досвід Японії засвідчує, що ефективне збереження культурної спадщини особливо в умовах війни потребує поєднання міжнародної солідарності, сучасних технологій та довгострокового стратегічного світогляду. Важливими складовими такої підтримки є не лише фінансування відновлювальних робіт, а й розвиток механізмів моніторингу, документування та професійної підготовки спеціалістів у сфері охорони культурної спадщини. Завдяки подібним ініціативам створюються умови для збереження історичної пам'яті та передачі культурних цінностей майбутнім поколінням. У цьому контексті українсько-японська співпраця може розглядатися як успішний кейс міжнародного партнерства у сфері захисту культурної спадщини в період воєнних викликів.

Отже, знищення культурних об'єктів перестає бути лише внутрішньою проблемою України, оскільки разом із фізичним руйнуванням виникає

загроза втрати частини історичної та культурної пам'яті, яка має значення не тільки для однієї нації. Міжнародна спільнота в такому випадку стає не стороннім спостерігачем, а учасником збереження культурної спадщини, чи то через документування пошкоджень, чи то через створення можливостей для подальшого поширення культури. Приклад Японії показує, що захист української культури повинен здійснюватися не лише через фінансову підтримку, а й через підтримку мови, мистецтва, історії та традицій. Можливо, саме тому знищення культурної спадщини стає міжнародним викликом: адже йдеться не тільки про те, що втрачає Україна сьогодні, а й про те, що може втратити світ разом із нею.

ЛІТЕРАТУРА

- UNESCO. (1954). *Convention for the protection of cultural property in the event of armed conflict with regulations for the execution of the convention*. UNESCO – Convention.
<https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-cultural-property-event-armed-conflict-regulations-execution-convention>
- UNESCO. (2025). *Emergency response for World Heritage and cultural property: Damage assessment and protection*. UNESCO Core Data Portal.
<https://core.unesco.org/en/project/567UKR4000>
- UNESCO. (2024). *Rapid damage and needs assessment for culture in Ukraine*. UNESCO – Rapid damage and needs assessment for culture in Ukraine.
<https://www.unesco.org/en/culture-emergencies/heritage-emergency-fund/rapid-damage-and-needs-assessment-culture-ukraine>

ХУМО/ХУМАЙ, ХАН ТЕНГРІ ТА ІНШІ ДОІСЛАМСЬКІ ЕЛЕМЕНТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ

Реутов Є. А.

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Мілібаєва Г. М.

Інститут матеріалознавства АН Узбекистану

Незважаючи на певну невизначеність географічних меж і політичних кордонів у сучасному розумінні, регіон Центральної Азії відзначається певною культурно-історичною цілісністю, а стратегічно-вигідне розташування на перехресті цивілізаційних шляхів, навіть без прямого доступу до портів і морів світового океану, обумовлює його безсумнівну важливу роль як в історичній, так і в сучасній, і майбутній перспективі.

Звичайно, тема пошуків у галузі культурно-історичних зв'язків цього регіону зі стародавніми індійською або перською цивілізаціями на півдні та заході, а також з культурами кочових народів Великого Степу на півночі та сході, що нараховують тисячі років, не є новою. Поширення в стародавні часи на території регіону буддизму, зороастризму, імперія Кушанів, гуни,

эфталіти, масагети – подібна проблематика давно привертала увагу видатних істориків, культурологів, лінгвістів і сходознавців (Doraiswamy, 2019).

Не можна не згадати дослідника євразійських і монголо-тюркських етносів, автора оригінальної теорії етногенезу, Льва Гумільова. Британський історик і культуролог Арнольд Тойнбі аналізував цивілізаційну взаємодію в регіоні між річками Окс (Амудар'я – сучасний Узбекистан) та Джамна (Індія). Серед індійських авторів варто зазначити ім'я Рагула Санкритіяна – дослідника історії Центральної Азії та Тибету, автора праць про міграції народів.

Ареал пошуків і розвідок, що стосуються доісламських елементів у матеріальній і нематеріальній культурі сучасної Центральної Азії, культурно-історичних зв'язків і взаємовпливу Центральної Азії та оточуючих її культур і етносів, вкрай безмежний. Відповідно, в рамках цієї статті хотілось би торкнутися лише кількох питань, які привернули увагу останнім часом.

Почати можна з такого культу, релігії або форми світобачення, що нараховує більше двох з половиною тисяч років, як тенгріанство або тенгрізм. Ця релігійно-світоглядна система була споконвіку поширена на безкрайніх просторах Великого Степу від Китаю до південних кордонів Київської Русі (можливо і території сучасної України) серед номадичних, тобто кочових племен і народів, зокрема монголо-тюркських (Isaacs, 2021; Shaimerdinova, 2022).

Верше термін Тенгрі зустрічається в китайському літописі 3 ст. до н.е., присвяченому народу хунну. Слово зафіксоване в давньокитайських працях епохи династії Хань (зокрема в широковідомих «Історичних записках» Сима Цяня) і означає саме верховного правителя і творця світу – безкрайне сине Небо (Isaacs, 2021). Цікаво також згадати, що найвища вершина гірської системи Тянь-Шань – пік на кордоні Казахстану, Киргизстану і Китаю має давню історичну назву Хан Тенгрі (Володар Неба).

Говорячи про священного птаха, символ благополуччя і процвітання – Хумо (у деяких народів – Хумай), елемент державної символіки сучасного Узбекистану і Каракалпақстану, який на думку дослідників, теж має тенгріанське коріння, можна висунути авторське припущення про наявність цікавих паралелей між його вшанування, і культом *соми* ведичної традиції, а також наближеної до неї авестійської. Цей священний напій таємничого походження, який дарує безсмертя, доставляється богам і охороняється величезним птахом, царем птахів і напівбогом Гарудою, а у більш ранішніх версіях цього міфу – орлом бога Індри. В Авесті існує аналог цього ведичного міфу про викрадення божественного напою, в якому теж фігурують птахи. В термінології Авести цей напій, що походить від священного дерева, яке росте на священній горі, розноситься божественними птахами по різних горах і земних місцях, має назву *хома/хаома*.

На нашу думку, образ птаха Хумо може бути пов'язаний із давнішим індоіранським міфологічним комплексом, центром якого був священний напій *хаома*. Цілком можливо, що у процесі культурних контактів і трансграції міфу відбувся метонімічний перенос назви сакрального напою

на його міфічного носія, що зрештою призвело до формування самостійного образу птаха Хумо в культурній традиції Центральної Азії. Таким чином, цей образ можна розглядати як результат синтезу давньоіранських, тюркських і тенгріанських уявлень, де функції божественного посередника між вищим світом і людьми були перенесені з сакральної речовини на сакральну істоту.

Повертаючись до концепції Тенгрі, необхідно підкреслити її зв'язок з силами природи, духами стихій, вплив шаманізму і зороастризму. Вшановується неантропоморфне верховне божество Тенгрі, уособлення безкрайнього Неба і персоніфікація безособової Вищої Сили на зразок китайського Дао чи індійського Абсолюту. Елементи тенгріанства і досі дуже помітні в народних віруваннях центральноазійських етносів, насамперед казахів і киргизів (Shaimerdinova, 2022).

Проте, розглядаючи цей феномен ширше, і вийшовши за рамки зазначеного ареалу, можна бачити, що його елементи присутні не лише в культурі та звичаях ісламізованих народів, але й у тих, що прийняли буддизм (регіон Алтаю та Сибірі), і навіть сьогодні набувають форми неязичницького культу в православній Болгарії або виступають спробою де-іудаїзації в середовищі караїмів і кримчаків.

Крім того, слід зауважити, що невичерпним джерелом для вивчення найбільш архаїчного періоду формування національно-образної картини світу зазвичай слугують епічні твори. Тому дослідження каракалпаської, киргизької, казахської, а також узбецької і туркменської епічної спадщини також надає можливість побачити і яскраво демонструє те, як тенгріанство, шаманізм, елементи зороастрійського вчення в цьому регіоні продовжують жити і функціонувати в мусульманському середовищі, інтегруючись і адаптуючись в ісламський культурний контекст, але зберігаючи своє архаїчне ядро (Kudyrbaeva, 2000).

ЛІТЕРАТУРА

- Doraiswamy, R. (Ed.). (2019). *Cultural histories of Central Asia*. Routledge.
- Isaacs, R. (2021). Tengrism. In R. Isaacs & E. Marat (Eds.), *Routledge handbook of contemporary Central Asia* (pp. 377–386). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429057977-38>
- Kudyrbaeva, R. Z. (2000). The Kyrgyz epic Manas. In M. S. Asimov & C. E. Bosworth (Eds.), *History of civilizations of Central Asia: Vol. IV. The age of achievement, A.D. 750 to the end of the fifteenth century* (pp. 403–410). UNESCO Publishing.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184598>
- Shaimerdinova, N. (2022). Tengrism in the life of Turkic peoples. In O. Corff (Ed.), *Religion and state in the Altaic world: Proceedings of the 62nd Annual Meeting of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC), Friedensau, Germany, August 18–23, 2019* (pp. 177–182). De Gruyter.
<https://doi.org/10.1515/9783110730562-016>

ПАНАРАБІЗМ: ІСТОРІЯ, ІДЕОЛОГІЯ, РЕАЛЬНІСТЬ

Рибалкін В. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Політичний рух за об'єднання арабських країн від Машрику (Арабський Схід) до Магрибу (Арабський Захід), який виник у середині-кінці 19-го ст. і досяг піку в 1960-х рр., дістав назву *панарабізм*. В арабській мові термін не вживається, натомість, як синоніми використовуються вирази *wahda* 'arabiyya (арабська єдність), *qawmiyya* 'arabiyya (арабський націоналізм), *waṭaniyya* 'arabiyya (арабський патріотизм), *ittiḥād* 'arabī (арабський союз) та ін. Окрім впливу турецьких націоналістів у контексті занепаду Османської імперії, який інспірував створення кількох прото-панарабських товариств, таких як *аль-‘Аз* (Заповіт) у Дамаску в 1913 р., на рух вплинув західний націоналізм. Попри те, що його відмінною рисою була відмова від західних шляхів, він надихався європейськими ідеями націоналізму, зокрема «Зверненням до німецької нації» Й.Г.Фіхте (1762–1814) 1808 р. та італійським рухом Рісорджименто Дж. Мадзіні (1805–1872) в 1830-х рр. Панарабізм був вираженням «відступу» колоніалізму та імперіалізму; простежуються його спільні риси з іншими транснаціональними рухами в Африці та Азії. Утім такий його потенціал був швидко відтіснений провінціалізмом, яким став забарвлюватися рух, коли він з плином часу закріплював політичну владу в деяких країнах.

Панарабізм виступав за політичну, мовну, культурну та соціально-економічну єдність арабів у різних державах, які виникли після деколонізації. Проект є багатошаровим явищем, що включає регіональні «субнаціоналізми». Часами він приймав форму ідеологічного руху світського та соціалістичного вираження, як у випадку з баасизмом. Характерно, що ідеї панарабізму просували середній клас і міська буржуазія, а не робітничий клас або селянство/бедуїни. В різних країнах рух використовувався військовими для забезпечення політичного контролю над державними системами, що зароджувалися, зокрема в Іраку, Сирії, Єгипті та Алжирі. Як у заклику до арабської єдності, так і в боротьбі з колоніальними державами (Британією, Францією, Італією та Іспанією), панарабізм спочатку за своєю суттю був антиколоніальним, а з 1970-х рр. – антиімперським, відверто направленим проти політики США в регіоні. Незважаючи на це, під час свого розквіту в Суеці 1956 р., рух не зміг приєднатися до ширшої боротьби за Глобальний Південь. Причина полягала в тому, що проект поступово зосередився майже виключно на внутрішньоарабських проблемах. Мінімальні амбіції та обмежені повноваження, які не обов'язково були його початковою орієнтацією, в кінцевому підсумку також сприяли політичному дрейфу панарабізму, оскільки він став основою постколоніального авторитаризму в більшості країн, де дістав політичну владу.

Під впливом потрактування сходознавцями рух часто розглядається як статична ідеологема. Представляючи суспільства одновимірно

(наприклад, так звану арабську «людину з вулиці», в образах Б.Льюїса, 1916–2018) і малюючи їх незмінними термінами, доктрина подавалася в західній академічній літературі як «хвиля», «оновлення», як форма реакції поневолених та їхнє «жорстоке розчарування». В історичному ракурсі панарабізм постає як природно обумовлений рух, який послідовно нарощує імпульс проти поневолення (османського чи західного), спираючись на історію арабських імперій. Задля формулювання підвалин для емоційної привабливості він використовує культурну спільність (насамперед етнічну та мовну). Рух виступив із закликком до політичної єдності коли етнонаціональна самоідентичність стає висхідною у процесі державотворення. Він стимулював збіг колапсу Османської імперії, кінець колоніальної епохи та початок золотой доби націоналізму. Такий контекст оптимально узгоджувався з зароджуванням внутрішнім бажанням модернізації та автономії. Матеріалізації такого прагнення сприяла присутність харизматичного лідера (наприклад, Г. А. Насера).

Панарабізм був привабливим у великих сегментах арабського світу. Водночас він містив дві основні лінії розлому. По-перше, це початкова напруга між рухом, який виступав за транснаціональну державу з прагненням вийти за рамки місцевої ідентичності Машрику та Магрибу, і місцевими політичними історіями та тяжінням до суверенних внутрішніх систем. Така тенденція зафіксована в художній літературі та соціально-політичних концепціях ХІХ ст., що описували рух як «пробудження», «відродження» та «піднесення». Про це говорили ідеологи раннього націоналізму Ріфа‘а ат-Тахтаві (1801–1873), ‘Абдаррахман аль-Кавакібі (1855–1902) та Сати‘ аль-Хусрі (1880–1968). Однак, чим далі країни просувалися вперед із власними проєктами, тим більш розмитою ставала природа панарабізму, оскільки «алжирськість», «марокканськість», «єгипетськість», «сирійськість», «іракськість» тощо почали переважати в настроях громадян цих країн. По-друге, тривали розбіжності у поглядах на арабську історію. Наратив руху закликав до відродження арабського золотого віку як основи для сучасної та модернізаційної реформи. Однак той самий золотий вік, характерний для Халіфату, рухала релігія, а не світська форма ідеології. Оскільки націоналістичні режими похитнулися в 1970-х роках (смерть Насера в 1970 р.), стаючи дедалі більш диктаторськими, опозиція цілком логічно виникала з боку ісламістських рухів, які апелювали до віри, а не ідентичності.

Панарабізм домінував у політичному житті протягом більшої частини середини ХХ ст. Цю ідеологію сповідували декілька режимів – баасійські Ірак та Сирія, насерівський Єгипет, ФНВ Алжиру, каддафівська Лівія. Між 1945 і 1990 рр. відомо також не менше вісімнадцяти спроб добровільного об’єднання арабських держав. Найбільш успішною вважається союз незалежних Сирії та Єгипту, які де-юре зі своїм окремим прапором з лютого 1958 по вересень 1961 р. були єдиною державою, відомою як Об’єднана Арабська Республіка (ОАР). Що стосується Ліги арабських держав, то вона стала втіленням державницького, слабого панарабізму, та форумом, де дедалі більше домінував арабський субрегіоналізм, аж до кризи, що

спричинила утворення в 1981 р. Ради співробітництва арабських держав Перської затоки.

Рух, розвиток якого припав на час приблизно з 1870 по 1970 р., значною мірою підірвали Арабське повстання 1916-1918 рр. та Червнева війна 1967 р. Протягом того часу реальна культурна спільність в арабському світі та довга історія Халіфату, що розрізняли Схід і Захід, забезпечили готову основу для формулювання проєкту, спрямованого на вигнання колонізаторів і побудову нових сучасних держав. Після завершення деколонізації народні очікування змінилися від ейфорії до зневіри. Панарабські держави не могли досягти економічних результатів, оскільки зусилля державотворення були водночас і складними, і розчаровуючими в контексті деколонізації, яка часто зводилася лише до назви. Відтак провал постколоніальної авторитарної арабської держави став асоціюватися з ідеологією, яку вона відстоювала. Панарабський підхід також завжди конкурував з непереборними вимогами державності. Тим не менш, почуття руху зберігалось і знову виникало, особливо в 1990 р. під час кризи в Перській Затоці, коли частина арабського світу об'єдналася навколо Іраку не через його вторгнення в Кувейт, а проти втручання США. Під час Арабської весни 2011 р. помітно проявилася форма панарабізму, орієнтована не стільки на державу, скільки на взаємозв'язки між усім арабським громадянським суспільством. Однак, незважаючи на всю їхню важливу регіональну спільність, ці повстання були насамперед пов'язані з місцевими проблемами: непотизмом Бен Алі, корупцією Х.Мубарака, авторитаризмом М.Каддафі, автократією А.А.Салеха та диктатурою Х.Асада. В цьому контексті рух мав обмежену популярність та політичну привабливість. Водночас панісламістські переконання цілком втратили своїх прибічників і донині.

ЛІТЕРАТУРА

- Hitman, G., Naor, D. (2024). Rethinking Pan-Arabism: an analysis of the challenges of a Utopian ideology. *Journal of Political Ideologies*, P. 1–20. <https://doi.org/10.1080/13569317.2024.2339356>
- Ould Mohamedou, Mohammad-Mahmoud. (2018). The Rise and Fall of Pan-Arabism. *The Handbook of South-South Relations* / ed. by E.Fiddian-Qasmiyeh and P.Daley. London: Routledge, P. 168–177.

ВІЙНА У ПРОЗІ САМАР ЯЗБЕК

Рибалкін С. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Творчість сирійської письменниці Самар Язбек – одне з найпоследовніших художніх осмислень війни в сучасній арабській прозі. У повісті «19 жінок. Сирійська сповідь» (2021) та романі «Каплиця вітру» (2025) авторка реалізує дві принципово різні наративні стратегії репрезентації воєнного досвіду:

поліфонічне свідчення (*testimonio*) реальних жінок-учасниць конфлікту та монологічний потік травмованої свідомості пораненого солдата. Метою розвідки є аналіз того, як обидва тексти деконструють державний наратив війни – наратив «мучеництва», героїзму і патріархального порядку, – спираючись на теоретичний апарат *trauma studies* К. Карут, концепцію *testimonio* Дж. Беверлі та феміністичну критику воєнного наративу М. Кук.

У «Каплиці вітру» деконструкція державного дискурсу війни здійснюється через показ ритуального механізму «мучеництва» на прикладі похорону старшого брата героя. Офіцер називає загиблого «полеглим за батьківщину», однак труна, яку не дозволяють відкрити родичам, насправді містить лише «пісок і рештки покійного» (Язбек, 2025, с. 17). Жінці, що голосить від горя, наказують «голосити радісно, бо похорон – то свята церемонія для держави» (Язбек, 2025, с. 18), а сам Алі, спостерігаючи розподіл жертвовного м'яса, з жахом усвідомлює, що «їсть м'ясо свого вбитого брата» (Язбек, 2025, с. 111). Ця канібалістична метафора доводить до крайньої точки те, що Дж. Александер (2012) визначає як механізм колективної травми: державний ритуал не осмислює втрату, а блокує її осмислення, підміняючи горе святом.

Наративна структура роману безпосередньо відтворює травматичний досвід війни. Фокалізація «Каплиці вітру» є внутрішньою і водночас травматично деформованою: Алі не може відрізнити спогад від марення, а час набуває циклічної, а не лінійної форми. За К. Карут (1996), травма є подією, «яка не повністю переживається у момент її настання» і тому опирається наративній схемі, – і саме таким є досвід Алі, пораненого власною армією і покинутого напризволяще біля самотнього дуба. Війна руйнує не лише тіло героя (образ безголового теляти, «відірваної п'яти» (Язбек, 2025, с. 115), а й саму структуру маскуліності: батько Алі, все життя вимагаючи від сина бути «справжнім чоловіком», зрештою «повзав навколішки перед чоловіками, які кинули його на землю, бажаючи забрати його замість Алі» (Язбек, 2025, с. 125) – епізод, що оголює крах патріархального порядку під тиском воєнної машини.

У «19 жінках» війна постає інакше – не як індивідуальний тілесний досвід, а як колективна травма, артикульована через дев'ятнадцять жіночих голосів. Жанр свідчення (*testimonio*), за Дж. Беверлі (2004), перетворює особисте – голос, зазвичай виключений з офіційного дискурсу, – на політичний акт. Оповідачки Язбек систематично деконструють образ жінки-жертви: перша з них проходить шлях від спостерігачки до інформаторки і медсестри, а третя – єдина учасниця бойових дій – заявляє, що зазнала переслідувань «Вільної сирійської армії» через те, що «жінка... працювала поміж чоловіків» (Язбек, 2021, с. 53). М. Кук (1996) визначає це як «подвійний фронт» арабської жінки на війні: боротьбу проти зовнішнього ворога і водночас проти патріархальних структур усередині власного табору опору.

Тіло жінки у «19 жінках» є буквальним полем воєнного контролю: нікаб, що заважає дихати, заборона на звук підборів, сегрегація на блокпостах – усе це форми регуляції, яким протистоїть тілесна практика опору (зняти нікаб, вийти на демонстрацію). Водночас війна руйнує єдність революційного

нарративу: прапор із гаслом «Миць, гідність, держава для громадян» заступає біле полотно з релігійним написом (Язбек, 2021, с. 161), що засвідчує розпад спільної ідентичності на три ворожі дискурси – режимний, ісламістський і революційний, – жоден з яких не вміщує досвіду жінки повністю.

Порівняння двох текстів виявляє взаємодоповнювальні моделі художньої репрезентації війни. «19 жінок» деконструє державний і патріархальний нарративи через пряме називання: жінки говорять, свідчать, протистоять. «Каплиця вітру» здійснює ту саму деконструкцію через показ – зображення ритуалу без коментаря, що робить його абсурдність очевидною. Перший текст – наратив після травми, що уможливляє колективну пам'ять; другий – наратив всередині травми, де свідомість героя опирається будь-якому раціональному впорядкуванню. Разом обидва тексти Самар Язбек утворюють цілісну художню відповідь на питання, яке авторка формулює у передмові до «19 жінок»: «хто ми такі є самі для себе?» (Язбек, 2021, с. 8) – відповідь, що народжується не з єдиного голосу, а з діалектики слова і тіла, поліфонії і мовчання, колективного свідчення і приватного вмирання перед лицем війни.

ЛІТЕРАТУРА

- Язбек, С. (2021). *19 жінок. Сирійська сповідь* (С. Рибалкін, Пер.). Ніка-Центр.
- Язбек, С. (2025). *Каплиця вітру* (С. Рибалкін, Пер.). Ніка-Центр.
- Alexander, J. C. (2012). *Trauma: A social theory*. Polity Press.
- Beverly, J. (2004). *Testimonio: On the politics of truth*. University of Minnesota Press.
- Caruth, C. (1996). *Unclaimed experience: Trauma, narrative, and history*. Johns Hopkins University Press.
- Cooke, M. (1996). *Women and the war story*. University of California Press.

СПЕЦИФІКА НОМІНАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ЯПОНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

Родзінська О. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Однією з провідних тем японського інформаційного простору стало повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Водночас особливий інтерес становить те, якими мовними одиницями медіа називають російсько-українську війну. Вибір номінації в новинному дискурсі не є цілком нейтральним: він визначає, які аспекти події висувуються на перший план: сам факт воєнних дій, їхній ініціатор, масштаб або правова та моральна оцінка.

Однією з найпоширеніших номінацій у японських ЗМІ став зворот ロシアによるウクライナ侵攻 (*roshia ni yoru ukuraina shinkou*), буквально

«вторгнення в Україну з боку Росії». Цей зворот регулярно використовують *Asahi Shimbun* та *Mainichi Shimbun*. Наприклад, у матеріалах *Mainichi Shimbun* часто трапляється формулювання ロシアによるウクライナへの全面侵攻 (*roshia ni yoru ukuraina e no zenmen shinkou*) – «повномасштабне вторгнення Росії в Україну» (*Mainichi Shimbun*, 2025) ([video.mainichi.jp](https://www.mainichi.jp)). Оскільки граматична конструкція N+による (*ni yoru*) прямо називає суб'єкта дії, на мовному рівні відповідальність за початок воєнних дій закріплюється за Росією, а Україна постає об'єктом вторгнення.

Схожу модель використовує суспільний мовник NHK. На початку вторгнення NHK використовувало розгорнений зворот ロシア軍によるウクライナへの軍事侵攻 (*roshiagun ni yoru ukuraina e no gunji shinkou*) – «військове вторгнення російських військ в Україну» (NHK, 2022) ([nhk-ondemand.jp](https://www.nhk.or.jp)). У цьому випадку номінація є особливо конкретною: компонент ロシア軍 (*roshiagun*) «російські війська» визначає суб'єкта, ウクライナへの (*ukuraina e no*) «в Україну» – напрям дії, а 軍事侵攻 (*gunji shinkou*) «військове вторгнення» визначає характер дії. Подібний спосіб номінації характерний для інформаційного стилю NHK і в пізніших матеріалах: навіть через декілька років після початку повномасштабної війни мовник продовжує використовувати словосполучення ロシアによる軍事侵攻 (*roshia ni yoru gunji shinkou*) «військове вторгнення Росії» ([nhk-ondemand.jp](https://www.nhk.or.jp)).

Тим не менш, дедалі частіше в інформаційному просторі спостерігається тенденція до **скорочення номінації**. У заголовках поширеним стає словосполучення ウクライナ侵攻 (*ukuraina shinkou*) – «вторгнення в Україну». Таке скорочення можна пояснити принципом мовної економії: після того як подія стала загальновідомою, уточнення суб'єкта ロシア (*roshia*) вже не є обов'язковим для ідентифікації референта. При цьому слово 侵攻 (*shinkou*) зберігає значення наступу або вторгнення на територію іншої держави, тому навіть скорочена конструкція не є семантично нейтральною.

Ще однією характерною одиницею є 全面侵攻 (*zenmen shinkou*) «повномасштабне вторгнення». Компонент 全面 (*zenmen*) «повний, всеохопний, масштабний» дає можливість відмежувати події після 24 лютого 2022 року від попереднього етапу російсько-українського протистояння. Так, *Asahi Shimbun* пише ロシアによる全面的な軍事侵攻 (*roshia ni yoru zenmenteki na gunji shinkou*) «повномасштабне військове вторгнення Росії» (*Asahi Shimbun*, 2024), а в пізніших матеріалах використовується ще компактніше ロシアの全面侵攻 (*roshia no zenmen shinkou*) (*Asahi Shimbun*, 2025) ([asahi.com](https://www.asahi.com)). Таким чином, у японському медіадискурсі поступово сформувався набір стійких номінацій із різним ступенем деталізації.

Цікавим є також співвідношення лексем 侵攻 (*shinkou*) «вторгнення, наступ», 侵略 (*shinryaku*) «агресія, загарбницьке вторгнення» та 戦争 (*senso*) «війна». Найбільш нейтральною для новинної подачі є саме 侵攻 (*shinkou*), тому вона переважає в заголовках. Слово 侵略 (*shinryaku*), натомість, має виразніше негативне й оцінне забарвлення. Воно частіше виникає в аналітичних матеріалах, авторських текстах або редакційних

статтях. Наприклад, *Asahi Shimbun* характеризує Україну як ロシアに侵略されたウクライナ (*roshia ni shinryaku sareta ukuraina*) «Україна, що зазнала агресії Росії», а Росію – як 侵略者 (*shinryakusha*), тобто агресора (*Asahi Shimbun*, 2025) ([asahi.com](https://www.asahi.com)).

Лексема 戦争 (*sensou*) також активно функціонує в японському медіапросторі, проте рідше виступає основною офіційною назвою події. Наприклад, *Mainichi Shimbun*, говорячи про перспективи розвитку ситуації, використовує зворот 4年目に入る戦争 (*yonenme ni hairu sensou*) «війна, що вступає у четвертий рік» (*Mainichi Shimbun*, 2025) ([video.mainichi.jp](https://www.mainichi.jp)). Таким чином, 戦争 (*sensou*) частіше описує тривалий стан збройного протистояння, тоді як 侵攻 (*shinkou*) акцентує увагу на самому факті входження російських військ на територію України.

Покажемо єй ставлення японських медіа до російської номінації 特別軍事作戦 (*tokubetsu gunji sakusen*), буквально «спеціальна військова операція». Японські видання не використовують її як власну назву на позначення війни, а подають переважно в лапках або з прямим посиланням на позицію Путіна. Так, *Asahi Shimbun*, пояснюючи початок вторгнення, зазначає, що президент Росії назвав його 「特別軍事作戦」 (*tokubetsu gunji sakusen*), після чого саме видання продовжує використовувати слово 侵攻 (*shinkou*) (*Asahi Shimbun*, 2025) ([asahi.com](https://www.asahi.com)). Такий прийом дозволяє медіа дистанціюватися від російської офіційної риторики та чітко відокремити цитовану номінацію від власного журналістського слововживання.

Отже, для японського медіадискурсу характерна варіативність назв російсько-української війни, проте центральне місце займає лексема 侵攻 (*shinkou*). Конструкції ロシアによるウクライナ侵攻 (*roshia ni yoru ukuraina shinkou*), буквально «вторгнення в Україну з боку Росії», ロシアによる軍事侵攻 (*roshia ni yoru gunji shinkou*) «військове вторгнення Росії», 全面侵攻 (*zenmen shinkou*) «повномасштабне вторгнення» та скорочене ウクライナ侵攻 (*ukuraina shinkou*) – «вторгнення в Україну» не лише називають подію, а й формують її мовну інтерпретацію. При цьому японські провідні медіа переважно зберігають чітке позначення Росії як сторони, що здійснила вторгнення, а російську формулу 特別軍事作戦 (*tokubetsu gunji sakusen*), буквально «спеціальна військова операція» маркують як чужу, цитовану номінацію.

ЛІТЕРАТУРА

NHK. (2022年2月27日). 緊迫ウクライナ～瀬戸際の国際秩序～. *NHKスペシャル*.

<https://www.nhk-ondemand.jp/goods/G2022118849SA000/index.html>

NHK. (2025). キーウ・エキスプレス 戦渦を走る希望の列車. *BSスペシャル*.

<https://www.nhk-ondemand.jp/goods/G2025146256SA000/>

朝日新聞. (2025年8月20日). (社説) ウクライナ侵攻 米は和平への具体策を. 朝日新聞.

<https://www.asahi.com/sp/articles/DA3S16284630.html>

- 内田光. (2024年2月24日). 【写真特集】ウクライナで見た美しさ、強さ、そして残酷さ 侵攻2年. 朝日新聞.
<https://www.asahi.com/articles/ASS2Q6KRJS2NUQIP03P.html>
- 喜田尚. (2025年8月15日). 【そもそも解説】ロシアはなぜウクライナに侵攻? これまでに何が. 朝日新聞.
<https://www.asahi.com/articles/AST8G4HWDT8GUHBI00YM.html>
- 喜田尚・藤原伸雄. (2025年4月21日). 戦い続ける兵士の疲労と兵役逃れ ロシアの全面侵攻から3年、ウクライナで広がる危機. 朝日新聞 GLOBE+.
<https://globe.asahi.com/article/15703113>
- 牧野愛博. (2025年2月17日). ウクライナ侵攻から3年、限界が近い両陣営 停戦への道筋は? 世界と日本は何を学んだか. 朝日新聞 GLOBE+.
<https://globe.asahi.com/article/15621349>
- ロイター. (2025年2月24日). ウクライナ侵攻、24日で3年 双方に疲弊や矛盾 拡大する戦禍の現在地. 毎日動画.
<https://video.mainichi.jp/detail/video/6369244016112>

ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ТРУДНОЩІ АНАЛІЗУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

Руда Н. В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У курсі дисципліни «Теоретична граматики китайської мови» тема багатокомпонентних складних речень (БСР) посідає особливе місце, оскільки дані синтаксичні конструкції становлять собою одиниці вищого рівня порівняно з елементарними складними реченнями. БСР включають три і більше предикативних одиниць (ПО) або їх блоків, об'єднаних комбінаціями сурядних, підрядних або безсполучникових зв'язків, і мають кілька рівнів членування. На відміну від елементарних складних речень, БСР є багатовимірними структурами, мають інші потенційні можливості предикативного ускладнення і потребують особливого підходу як при теоретичному описі, так і при практичному засвоєнні. Однак у китайській лінгвістичній традиції БСР, як правило, не виділяються в окремий тип, а аналізуються у складі складного речення без урахування їхніх специфічних властивостей, що створює певні труднощі при викладанні цієї теми і потребує розробки спеціальних підходів.

Методичні труднощі викладання теми БСР у курсі теоретичної граматики зумовлені кількома чинниками. 1. Багатовимірність структури БСР, оскільки ці конструкції мають кілька рівнів членування, на кожному з яких діють різні типи синтаксичних зв'язків. На відміну від елементарного складного речення, де відношення між двома предикативними одиницями є лінійним, у БСР один компонент може бути одночасно пов'язаний із двома іншими,

а блоки ПО можуть вступати у відношення на вищому рівні членування. Студенти часто не розрізняють перший і другий яруси членування в межах одного речення, що призводить до невірного визначення головних і підрядних компонентів. 2. Розрізнення типів зв'язків в умовах їх комбінування. У БСР одночасно функціонують сурядний, підрядний і безсполучниковий зв'язки, причому на різних рівнях членування можуть діяти різні типи зв'язків. Студенти відчують труднощі при визначенні домінуючого типу зв'язку та при побудові структурних схем, що відображають ієрархію відношень між компонентами. 3. Різноманіття засобів зв'язку: поряд із сполучниками, у китайській мові активно використовуються сполучникові частки, прийменникові поєднання, а також асиндетичні засоби – інтонація та порядок розташування ПО. Студенти не завжди усвідомлюють функціональні відмінності між цими засобами і часто механічно переносять моделі, характерні для елементарних складних речень, на багатокомпонентні конструкції, що призводить до помилок. Четверта трудність стосується розуміння обмежень на предикативне ускладнення. 4. У китайській мові, що належить до ізолюючого типу, структура БСР більш фіксована, ніж в інших мовах, а середня довжина конструкції становить 3,7 ПО. Однак студенти, вивчаючи теоретичну граматику, схильні або недооцінювати можливості предикативного ускладнення, або, навпаки, створювати надмірно громіздкі структури, що не відповідають нормі.

Для подолання перелічених труднощів при викладанні теоретичної граматики доцільно запропонувати деякі методичні рекомендації. Насамперед необхідно ввести чітке визначення БСР, яке фіксує його відмінні ознаки. Студентам слід запропонувати робочий термін для позначення даних конструкцій, який дозволяє відмежувати їх від елементарних складних речень як у теоретичному описі, так і в практичному аналізі. Другою рекомендацією є використання принципу рівневої подачі матеріалу. Вивчення БСР має будуватися від моделей першого ярусу з мінімальною кількістю три компоненти до моделей другого ярусу з чотирма компонентами (Руда, 2016). Такий підхід дозволяє послідовно засвоювати ускладнення структури і не змішувати різні рівні організації. Для кожного рівня необхідно запропонувати типові структурні схеми, які наочно демонструють ієрархію синтаксичних зв'язків і дозволяють візуалізувати відношення між ПО. Третьою рекомендацією є системне представлення засобів зв'язку. У теоретичному курсі слід виділити три групи засобів зв'язку – сполучникові засоби (сполучники та сполучникові частки), прийменникові поєднання, асиндетичні засоби (інтонація та порядок слів) – і показати їхні функціональні можливості та обмеження в БСР. Особливу увагу необхідно приділити контактним засобам зв'язку та випадкам дублювання сполучників як показникам наявності трьох і більше ПО. Четвертою рекомендацією виступає обов'язкове використання моделювання при аналізі БСР. Студенти повинні оволодіти навичкою побудови структурних схем, що відображають рівні членування, типи зв'язків і залежність компонентів. Схематичне представлення БСР допомагає подолати лінійне сприйняття

речення і усвідомити його багатовимірність. П'ята рекомендація стосується врахування типологічних особливостей китайської мови. При поясненні обмежень на предикативне ускладнення слід підкреслювати, що китайська мова як мова ізолюючого типу не здатна відтворювати складні громіздкі багатокомпонентні конструкції з різними типами зв'язку, характерні для флективних мов. Студентам слід показати, що більшість БСР, які реально функціонують у китайській мові, є трикомпонентними, а конструкції з кількістю предикативних одиниць більше п'яти є раритетними і становлять лише 5,5% від загальної кількості. Нарешті, шостою рекомендацією є зіставний аналіз структури китайських БСР з аналогічними конструкціями в інших мовах. Зіставлення дозволяє студентам усвідомити специфіку китайського синтаксису, побачити відмінності в засобах зв'язку, порядку розташування частин і можливостях предикативного ускладнення, що сприяє глибшому розумінню теоретичного матеріалу і запобігає інтерференції з боку рідної мови.

ЛІТЕРАТУРА

Руда Н. В. (2016). *Структурно-семантичні особливості багатокомпонентних складних речень у сучасній китайській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.13 мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії*, Київ.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Руденко О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

В умовах цифрової трансформації вищої освіти навчання іноземної мови дедалі виразніше переходить від моделі передачі систематизованих знань до моделі організації комунікативного досвіду студента. Для корейської мови ця зміна має особливе значення, оскільки її опанування передбачає засвоєння не лише фонетичних, лексичних і граматичних засобів, а й культурно зумовлених способів мовленнєвої поведінки. Отже, ефективність навчання визначається здатністю студента не просто правильно побудувати висловлювання, а й доречно використати його в конкретній соціальній ситуації.

У методиці викладання корейської мови мультимедійні матеріали розглядаються як засіб урізноманітнення навчального процесу та створення додаткового мовного середовища. До них належать відео- й аудіоматеріали, інтерактивні презентації, цифрові словники, навчальні платформи, автентичні медіатексти та інші ресурси, що поєднують вербальну, візуальну й аудіальну інформацію. Дослідження мультимедійного навчання корейської

мови засвідчують активний розвиток цього напрямку та можливість використання цифрових матеріалів для різних видів мовленнєвої діяльності (임형재 & 정희란, 2010; 박진철, 2019). Водночас ефективність таких матеріалів залежить не лише від їхнього змісту, а й від характеру завдань, які виконує студент під час роботи з ними.

У практиці викладання доцільно використовувати різні типи автентичного мультимедійного контенту: фрагменти корейських телепередач і серіалів, інтерв'ю, відеоблоги, рекламні ролики, новинні сюжети та аудіозаписи. Вибір матеріалу має відповідати рівню володіння мовою та навчальній меті заняття.

Практичну роботу з мультимедійним матеріалом можна організувати у кілька послідовних етапів. Перший етап є підготовчим: викладач вводить ключову лексику та формулює конкретне завдання. Наприклад, перед переглядом діалогу між студентом і викладачем можна запропонувати визначити, які форми привітання, звертання та рівні ввічливості можуть бути використані учасниками ситуації. Другий етап – первинне сприйняття матеріалу. Студенти переглядають відео без перекладу та визначають загальну ситуацію: хто є учасниками комунікації, де вони перебувають і про що говорять.

Третій етап передбачає мовний аналіз. Під час повторного перегляду студенти працюють із корейськими субтитрами або транскрипцією, визначають нову лексику, граматичні конструкції, форми ввічливості, скорочення та особливості вимови.

Четвертий етап становить соціокультурний аналіз. Студенти визначають, як вік і статус співрозмовників впливають на їхнє мовлення, чому використовується певна форма звертання, яку роль відіграють інтонація, жести, дистанція між співрозмовниками або спосіб вираження згоди та незгоди. Використання телевізійних драм може бути особливо продуктивним, оскільки вони демонструють мовлення разом із ситуацією його використання та культурним контекстом (신혜원 et al., 2006).

П'ятий етап – перенесення отриманих знань у власне мовлення студентів. Після роботи з відеофрагментом студентам можна запропонувати рольову вправу: один студент виступає в ролі працівника, інший – керівника, після чого вони змінюються ролями. Завдання може передбачати обов'язкове використання певних граматичних конструкцій, нової лексики та відповідного рівня ввічливості. Інший варіант – відтворити ту саму комунікативну ситуацію, але змінити статус співрозмовників. Така вправа дає змогу перевірити, чи розуміють студенти зв'язок між соціальним контекстом і вибором мовних засобів.

Мультимедійні матеріали також доцільно використовувати для розвитку аудитивної компетентності. Автентичне корейське мовлення може містити природний темп, скорочені форми, паузи, повтори та різні інтонаційні моделі. Тому роботу можна будувати поступово: спочатку студенти прослуховують короткий фрагмент без субтитрів, потім працюють із корейським текстом і на завершальному етапі повторно сприймають матеріал без візуальної опори.

Такий підхід дозволяє поступово зменшувати залежність від субтитрів і розвивати навички сприйняття природного мовлення.

Окремим напрямом є використання мультимедійних ресурсів для контролю результатів навчання. Після перегляду студенти можуть виконувати тест на розуміння змісту, завдання на встановлення відповідності між висловлюванням і ситуацією, заповнення пропусків у діалозі або запис власного усного повідомлення. Онлайн-формати оцінювання дають змогу перевіряти не лише знання окремих мовних одиниць, а й здатність студента застосовувати їх у комунікативній ситуації (손지혜 & 정명숙, 2022).

Отже, мультимедійні засоби навчання корейської мови можуть виконувати значно ширшу функцію, ніж просте урізноманітнення заняття. Їх систематичне та методично обґрунтоване використання створює можливості для роботи з автентичним мовленням, розвитку аудіювання та говоріння, засвоєння сучасної лексики й одночасного формування соціокультурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

- 박진철. (2019). 한국어교육에서의 멀티미디어 활용 연구 동향 분석. 학습자중심교과교육연구, 19(10), 487–508.
<https://doi.org/10.22251/jlcci.2019.19.10.487>
- 손지혜, & 정명숙. (2022). 한국어 온라인 성취도 평가 방안 연구. 이중언어학, (87), 307–330.
<https://doi.org/10.17296/korbil.2022..87.307>
- 신혜원, 김은아, & 김은영. (2006). TV 드라마를 활용한 한국어 교육 자료 개발의 실제. 한국어교육, 17(1), 265–286.
- 임형재, & 정희란. (2010). 한국어교육을 위한 멀티미디어 수업 도구 개발의 실제 – 보조 자료의 개발 과정을 중심으로. 한국어교육, 21(2), 167–191.
<https://doi.org/10.18209/iakle.2010.21.2.167>

РЕКОНСТРУКЦІЯ ДОРОСЛОГО ДОСВІДУ В ПРОЦЕСІ САМОПЕРЕКЛАДУ АВТОБІОГРАФІЇ АДЕЛІН ЄН МА «FALLING LEAVES: THE TRUE STORY OF AN UNWANTED CHINESE DAUGHTER»

Русакова К. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Ліпіна В. І.

професор, доктор філологічних наук

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Автобіографія китайсько-американської письменниці Аделін Єн Ма «Falling Leaves: the True Story of an Unwanted Chinese Daughter» («Опале листя: правдива історія небажаної китайської доньки») та її переклад китайської мовою «落葉歸根» («Опале листя повертається до коріння»), який виконала сама авторка, репрезентують історію її життя від раннього дитинства у Китаї

до становлення як особистості в західному суспільстві. Особливий науковий інтерес полягає саме у дослідженні стратегій автоперекладу, оскільки компаративні розвідки, присвячені цим текстам, поки лімітовані.

Дитинство Аделін минуло в Китаї (Шанхай, Тяньцзінь, Гонконг). Оскільки автобіографія первинно створювалася англійською мовою, авторка була змушена певним чином «західнізувати» свої спогади, а саме: пояснювати побут, родинну ієрархію, традиції та адаптувати дитячий травматичний досвід під сприйняття західного читача. Тому суть автоперекладу полягає у поверненні спогадів у їхнє первинне мовно-культурне середовище. Мова дитинства повертає емоційну автентичність, адже дитячий біль та виключення з родини звучали англійською як «сповідь іноземцю», а китайською стають «розмовою зі своїми», набуваючи соматичної глибини та конфуціанського контексту (Русакова & Ліпіна, 2026).

Доросле життя Аделін (навчання в Лондоні, робота анестезіологом, перший шлюб та розлучення, другий шлюб, покупка нерухомості, американська медична система) відбувалося в англomовному соціумі, тож англійська мова була первинною мовою цього досвіду. Суть автоперекладу тут полягає в актуалізації та інтеграції західної дійсності в китайський дискурс. Якщо автопереклад дитячого досвіду функціонує як «репатріація наративу», адже авторка повертає в рідну мову спогади про китайське дитинство, то автопереклад дорослого досвіду стає «трансляцією західної дійсності». Здійснюючи автопереклад, Аделін Єн Ма розказує китайськомовному читачеві про свій західний побут, професійну адаптацію в американській медицині, досвід розлучення та емансипації. Тут авторка виступає інтерпретатором західного соціокультурного простору, маніфестуючи перед китайською аудиторією власну транскультурну суб'єктність зрілої, незалежної жінки. Важливо також зазначити, що досвід її становлення був не з легких, а виконуючи автопереклад, вона не намагається прикрасити його чи прибрати негативні спогади.

Автопереклад фрагменту, де Аделін Єн Ма описує расову, гендерну та професійну сегрегацію в американській лікарні 1970-х років, транслює західну дійсність для китайського читача. Наприклад, англійське «At the top were the white male «primary producers» in prestigious surgical specialties» («На найвищому щаблі перебували «білі» чоловіки – «основні виробники» у престижних хірургічних спеціальностях» – *тут і далі переклад мій – К.О.*) (Mah, 2010) письменниця переклала китайською «坐在上首的是那些從事最顯赫的外科專業的白種男性「主治大夫」» («На найвищому щаблі перебували «білі» чоловіки – «головні лікарі» у найпрестижніших хірургічних спеціальностях») (Yen, 1999). У китайському тексті авторка замінює англomовну економічну метафору «primary producers» на звичний для східноазійського читача статусний термін «主治大夫» («головні/провідні лікарі»). Такий підхід ілюструє стратегію адаптації та функціонального перекодування західного професійного дискурсу під концептуальну матрицю цільової мови та культури. Авторка не просто перекладає текст, а інтерпретує західний інституційний устрій (систему американської

приватної медицини) засобами мови, яка первинно не мала відповідних соціально-економічних шаблонів, роблячи специфічний американський соціум 1970-х років прозорим для сприйняття китайською аудиторією.

Окрім транслювання західних реалій для китайського читача, в автоперекладі письменниці робить соціокультурні та гендерні оцінки більш прямими, позбавляючи їх англомовного стриманого академізму. Наприклад, англійське «Last on the list were the hospital based physicians: the radiologists, pathologists and anaesthesiologists – especially non-white, female ones like me» («Останніми у списку були штатні лікарі: радіологи, патологоанатоми та анестезіологи – особливо «небілі» жінки, такі як я») (Mah, 2010) авторка перекладає «排在最後的是以醫院為本的醫生，如放射科醫生、病理科醫生和麻醉科醫生等。像我這樣的非白人女麻醉師更是沒有地位» («Останніми у списку були штатні лікарі: радіологи, патологоанатоми, анестезіологи тощо. А такі як я, «небілі» жінки-анестезіологи, взагалі не мали статусу») (Yen, 1999). Введення фрази «沒有地位» («немає статусу») робить акцент на дискримінації набагато гострішим та категоричнішим для китайськомовного читача. Така стратегія перекладу свідчить про відмову від стриманої субординації, характерної для західної мемуаристики, і перехід до максимально прямої оцінки статусу в американській лікарняній ієрархії. Така категоричність у автоперекладі свідчить про те, що доросла Аделін Єн Ма озирається на свій західний досвід уже не з позиції пригнобленої жертви, а з позиції переможниці. Пряма констатація дискримінації виступає для неї способом остаточного осмислення, подолання та засудження расових і гендерних бар'єрів, через які їй довелося пройти на шляху до професійного успіху.

Отже, переклад автобіографії, виконаний Аделін Єн Ма, засвідчує існування двовекторної стратегії автоперекладу, де відтворення дитячого досвіду функціонує як «репатріація нарративу» й повернення спогадів у середовище рідної мови, тоді як відтворення дорослого життя постає як «трансляція західної дійсності» для східного читача. Адаптуючи американські реалії через зрозумілі еквіваленти та прямі критичні оцінки, письменниці відмовляється від західної стриманості й висвітлює власний транскультурний досвід. У результаті автопереклад стає не просто відтворенням тексту, а простором подолання особистого травматичного досвіду і ствердження перемоги незалежної жінки.

ЛІТЕРАТУРА

- Русакова, К. О., & Ліпіна, В. І. (2026). Лінгвокультурна специфіка відтворення образу дитини в самоперекладі Аделін Єн Ма. *Китаєзнавчі дослідження*, (1), 24–38.
<https://doi.org/10.51198/chinesest2026.01.24>
- Mah, A. Y. (2010). *Falling leaves: The true story of an unwanted Chinese daughter*. Penguin Books.
- Yen, J. (1999). *Luo ye gui gen* [Falling leaves]. China Times Publishing.

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛІВ КИТАЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

Руснак О. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Коломоець Ю. Л.

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Лексична система корейської мови формувалася під впливом історичних, культурних та мовних чинників. У сучасному мовознавстві традиційно виокремлюють три основні лексичні шари корейської мови: питому корейську лексику, лексику китайського походження та іноземні запозичення. Серед них значне місце посідає лексика китайського походження, яка активно функціонує в різних сферах сучасного корейського мовлення – від повсякденної комунікації до офіційного та професійного вжитку (Song, 2005, с. 47). Широке функціонування цієї лексики зумовлює необхідність розгляду особливостей їхнього становлення та сучасного функціонування в корейській мові.

Лексика китайського походження – це слова, утворені шляхом поєднання одного або кількох китайських ієрогліфів, які використовуються як корейські слова з корейською вимовою (이용주, 2024).

Формування слів китайського походження в лексичній системі корейської мови є результатом тривалої історико-культурної взаємодії між Кореєю та Китаєм. Значний вплив на поширення китайської лексики мало використання китайських ієрогліфів як основного засобу писемності. До створення власної системи письма, пристосованої до особливостей корейської мови, китайські ієрогліфи використовувалися для її письмової фіксації. Зокрема, сформувалися системи запису корейської мови за допомогою китайських ієрогліфів, однією з яких була іду (이두), що передбачала використання їхнього звучання та значення для передачі корейської мови (Lee & Ramsey, 2011, с. 51). Водночас поширення конфуціанства сприяло закріпленню китайської писемної та лексичної традиції в освітній і адміністративній сферах, оскільки вивчення китайських класичних текстів було важливою складовою тогочасної освіти. Структурно-словотвірні особливості лексики китайського походження характеризуються високою морфемною організованістю, що сприяє її продуктивності у творенні нових слів. Більшість таких слів утворюється шляхом поєднання двох або більше морфем китайського походження, кожна з яких має власне лексичне значення та є високопродуктивною словотвірною одиницею.

Наприклад, морфема 교 (敎) [кьо] – «навчати» у поєднанні з іншими ієрогліфічними морфемами утворює широке словотвірне гніздо: 교육 (敎育) [кьоюк] – «освіта» (육 (育) [юк] – виховувати, розвивати), 교사 (敎師) [кьоса] – «вчитель» (사 (師) [са] – наставник), 교실 (敎室) [кьошіль] – «аудиторія» (실 (室) [шіль] – кімната). Аналогічно морфема 행 (行) [хен] – «здійснювати», «виконувати» у слові 행정 (行政) [хенджон] – «адміністрація», «управління» (정 (政) [чон] – управління, політика), 행동 (行動) [хендон] – «поведінка» (동 (動) [тон] – рух).

У сучасній корейській мові лексика китайського походження продовжує активно функціонувати в різних сферах мовлення та залишаються важливою складовою лексичної системи навіть у ХХІ столітті. Вона співіснує із питома корейською лексикою, а вибір між ними може залежати від сфери та стилю мовлення. Наприклад:

- 먹다 [мокта] (питома корейське слова) має значення «їсти» та характерне для повсякденного мовлення

- 식사하다 [шіксахада] (食事, слово китайського походження) – «трапезувати, приймати їжу» має більш формальне стилістичне забарвлення.

- Серед професійної лексики можна виділити такі слова, які широко використовуються в сучасному мовленні:

- 회사(會社) [хвеса] – «компанія»: 회(會) [хве] – «зібрання, об'єднання»; 사(社) [са] – «організація, товариство»;

- 직업(職業) [чігоб] – «професія»: 직(職) [чік] – «посада, професія, заняття»; 업(業) [об] – «справа, діяльність, заняття».

Отже, лексика китайського походження займає важливе місце у лексичній системі корейської мови та широко функціонує в різних сферах комунікації. Її можна зустріти і у повсякденному мовленні, і в офіційній та професійній сферах. Морфеми китайського походження легко поєднуються між собою, що сприяє утворенню нових слів. Співіснування лексики китайського походження з питома корейськими словами показує різницю у їхньому вживанні залежно від ситуації та стилю мовлення. Урахування цієї специфіки є важливим для формування міжкультурної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

Lee, K.-M., & Ramsey, S. R. (2011). *A history of the Korean language*. Cambridge University Press.

Song, J. J. (2005). *The Korean language: Structure, use and context*. Routledge.
이용주. (2024, October 22). 한자어 [Sino-Korean words].
한국민족문화대백과사전 [Encyclopedia of Korean Culture].

<https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0061930>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Рязанцева Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний етап розвитку іншомовної освіти характеризується посиленням уваги до формування комунікативної компетентності учнів, яка передбачає

здатність використовувати іноземну мову не лише для відтворення засвоєного мовного матеріалу, а й для розв'язання комунікативних завдань у різноманітних ситуаціях. Особливої актуальності ця проблема набуває під час навчання китайської мови молодших школярів, оскільки на початковому етапі важливо не тільки сформувати базові мовні знання, а й закласти основу для подальшого іншомовного спілкування та ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається. У зв'язку з цим перспективним засобом формування комунікативної компетентності вважаємо використання автентичних навчальних матеріалів.

У межах дослідження комунікативну компетентність молодших школярів розглянуто як комплексне утворення, що забезпечує здатність учня сприймати й продукувати іншомовне мовлення, взаємодіяти зі співрозмовником та використовувати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування. З урахуванням структури досліджуваної компетентності визначено її лінгвістичну, комунікативну та соціокультурну складові. Лінгвістична складова охоплює знання лексики, граматики та фонетики китайської мови; комунікативна пов'язана зі здатністю використовувати ці знання у мовленнєвій взаємодії; соціокультурна передбачає розуміння елементарних норм мовленнєвої поведінки та культурних особливостей китайськомовного середовища. Такий підхід дає змогу розглядати навчання китайської мови як процес формування здатності використовувати її як засіб реального спілкування.

Важливим компонентом запропонованої методики є автентичні навчальні матеріали. У дослідженні їх розуміємо як мовні, мовленнєві, аудіовізуальні та мультимодальні продукти, пов'язані з реальним функціонуванням китайської мови та культурою її носіїв. До таких матеріалів можуть належати дитячі книжки, фотографії, меню, афіші, оголошення, короткі відео- та аудіофрагменти, цифрові матеріали, предмети повсякденного життя тощо. Водночас автентичність матеріалу не є самодостатньою умовою його ефективності. Для використання в освітньому процесі матеріал має відповідати віку й мовному рівню учнів, навчальній меті та створювати можливість для подальшої комунікативної діяльності.

Основними принципами добору автентичних матеріалів визначено вікову відповідність, мовну доступність, комунікативну спрямованість, соціокультурну змістовність, автентичність, систематичність та методичну керованість. Особливе значення має комунікативна спрямованість, оскільки матеріал повинен спонукати учня не лише зрозуміти інформацію, а й використати її: поставити запитання, висловити думку, зробити вибір, порівняти, домовитися або повідомити отриману інформацію.

На основі визначених положень розроблено систему вправ і завдань, спрямовану на поступовий перехід від сприймання автентичного матеріалу до самостійної комунікативної діяльності. Запропонована система передбачає п'ять взаємопов'язаних груп вправ: рецептивно-орієнтувальні, аналітикомовні, інтерактивно-комунікативні, ситуативно-творчі та продуктивно-переносні. Спочатку учні визначають тему та основний зміст матеріалу, знаходять необхідну інформацію й звертають увагу на мовні та культурні

особливості. Надалі вони використовують опрацьовані мовні засоби в діалогах та інших видах взаємодії, а на завершальному етапі створюють власний мовленнєвий продукт.

Важливим принципом організації роботи є поступове зменшення мовної підтримки. Спочатку учням пропонуються готові мовленнєві моделі, зображення та інші опори; далі – ключові слова або початки реплік; на наступному етапі учні самостійно формулюють висловлювання, спираючись лише на інформацію про ситуацію спілкування. Такий підхід забезпечує поступовий перехід від відтворення готових зразків до самостійного використання китайської мови.

Показовим прикладом реалізації запропонованої системи є робота з автентичним китайським меню. Спочатку учні визначають призначення документа, знаходять знайомі слова та назви страв, потім працюють із цінами й мовленнєвими моделями. Після цього організовується рольова взаємодія «клієнт – офіціант», у якій учні використовують інформацію з меню. На наступному етапі кожен учасник отримує окрему інформацію про вподобання партнера та має домовитися з ним про спільне замовлення. Завершується робота створенням і представленням власного замовлення. Таким чином, один автентичний матеріал стає основою для інтегрованого розвитку читання, аудіювання, говоріння, лексичних умінь та здатності взаємодіяти китайською мовою.

Для визначення сформованості комунікативної компетентності запропоновано мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний та соціокультурний критерії. Відповідно до них визначено високий, середній та низький рівні сформованості компетентності. Важливо, що під час оцінювання враховується не лише правильність мовлення, а й здатність учня зрозуміти співрозмовника, передати необхідну інформацію, підтримати взаємодію та досягти поставленої комунікативної мети.

Отже, використання автентичних навчальних матеріалів у процесі навчання китайської мови створює можливості для наближення навчальної діяльності до реальних ситуацій спілкування. Запропонована система передбачає послідовний перехід від сприймання й аналізу природного мовного матеріалу до його використання у взаємодії та створення власного мовленнєвого продукту. На нашу думку, саме така організація роботи дозволяє комплексно формувати мовні, мовленнєві та соціокультурні вміння молодших школярів і забезпечує методичну основу для подальшої експериментальної перевірки ефективності запропонованої методики.

ЛІТЕРАТУРА

- Качур, І. І. (2020). Автентичні матеріали як основний засіб навчання іноземному спілкуванню. *Інноваційна педагогіка*, 21(2), 13–15.
- Коломійчук, І. М. (2017). Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки, 1(13), 102–105.

- Король, С. В. (2022). Дидактичний потенціал автентичних матеріалів для формування іншомовної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 207, 163–167.
- Конотоп, О. С., Верхуша, Я. І., Лісовська, Ю. О., Шевченко, Ю. В., & Моїсеєнко, А. В. (2021). Критерії відбору автентичних відеофонограм для формування у молодших школярів іншомовної комунікативної компетентності. *Інноваційна педагогіка*, 39, 46–50.
- Олійник, І. (2023). Мовленнєва діяльність як основа формування комунікативної компетентності молодших школярів. *Нова педагогічна думка*, 114(2), 116–120.
- Qu, W., & Purvis, K. (2019). Bridging the gap between the classroom and the real world: Using authentic texts in the languages classroom. In *Researching Chinese language education: Functional linguistic perspectives* (pp. 117–139).

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ СУФІКСАЛЬНИХ ЗВЕРТАНЬ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ МАНГИ

Салівон Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Японська мова має велику систему засобів вираження соціальних відносин, невід’ємною частиною якої є звертання за допомогою суфіксальних приставок. Найпоширенішими з них є *さん* (сан), *くん* (кун), *ちゃん* (чан), *様* (сама), вони додаються до імені або прізвища особи. Їхньою особливістю є те, що вони, на відміну від української мови, де інформація про людину надається за допомогою лексичних засобів, форми звертання або контекстом, можуть передавати багато важливої інформації про особу, як-от вік, стать людини, а також надавати знання про соціальний статус, ступінь близькості та характеру міжособистісних відносин.

Актуальність дослідження зумовлена складністю передання цих звертань засобами української мови через відсутність відповідників у ній. Переклад таких суфіксів потребує врахування, як лексичного значення, так і культурних аспектів мови. Адже через невдалий вибір перекладу може бути втрачена важлива інформація про особу або стосунки учасників комунікації.

Матеріалом дослідження слугують приклади вживання суфіксальних звертань у сучасній манзі та українському перекладі.

Пропонуємо у цій розвідці розглянути найпоширеніші форми *さん* (сан), *くん* (кун), *ちゃん* (чан), *様* (сама).

さん (сан) дуже часто вживається як у повсякденному спілкуванні, так і в діловому середовищі, оскільки виражає повагу до співрозмовника, але при

цьому не звучить надто офіційно. Якщо ви не впевнені, яке звернення обрати, використовуйте «сан» – це не буде вважатися нечемним (Fukuda, n.d.).

Часто у перекладі на українську цей суфікс або зберігають, або перекладають як «пан» або «пані», або випускають. У разі збереження це допомагає передати японську систему звертань та зберегти культурні особливості при перекладі.

Розглянемо приклад з манги Суміко Арай «気になってる人が男じゃなかった» (Кі ні наттеру хіто га отоко джянакатта) «Хлопець, який їй сподобався, – не хлопець». До головної героїні звертаються あやさん (Ая-сан). Таке звертання складається з імені «Ая» та суфікса «сан». Ми можемо прослідкувати, що інший персонаж звертається до дівчини не лише на ім'я, а й з додаванням суфіксу さん (сан), що демонструє певну соціальну дистанцію між ними. Під час перекладу цього звертання на українську мову за відсутності відповідника є два варіанти: або зберегти японську форму тобто залишити «Ая-сан» при перекладі, що дозволить краще передати культуру оригіналу, або зберегти лише ім'я «Ая», це є більш природнім для нашої мови, але втрачається інформація про рівень ввічливості та соціальну дистанцію.

Також до прикладу можемо взяти суфікс くん (кун). Він зустрічається в соціальному житті дорослих, вживається стосовно рівних або нижчих за статусом осіб, з якими існує певне почуття спільності (陣内, 1986).

Суфікс ちゃん (чан) – звернення, що виражає дружнє ставлення, яке зазвичай використовується щодо жінок та дітей. Іноді його також вживають щодо коханих або домашніх улюбленців.

Наприклад: (між друзями) みほちゃん、明日何時に会う？ Міхо-чан, о котрій завтра зустрінемося? (Fukuda, n.d.).

У той самий час існує суфікс 様 (сама), який виражає ступінь пошани і використовується в ситуаціях, коли потрібно передати повну повагу до адресата, а також часто вживають у формальному мовленні під час звертань до осіб вищого статусу. Залежно від контексту саме цей суфікс можна передати за допомогою звертань «пан» та «пані» або іншими формами, які виражають повагу.

Суфікси можна випускати при перекладі особливо, коли його значення зрозуміло з контексту. Проте такий спосіб потребує обережності, адже форма звертань у японській мові відіграє важливу роль у характеристиці взаємовідносин між персонажами.

Японські суфіксальні звертання є важливим засобом передачі культурних особливостей японської мови. Вони чітко та коротко відображають рівень ввічливості особливості звертання, статус, вік, близькість, характерні відносини між персонажами. Основна складність їх перекладу на українську мову – це відсутність відповідників, а вибір перекладацької стратегії, зі збереженням суфіксу чи заміни, або повне його опущення залежить від контексту та комунікативної функції конкретного звертання. Переклад японських суфіксальних звертань вимагає врахування їхнього мовного, соціокультурного та прагматичного значення. Для адекватного

відтворення змісту оригіналу доцільним є комплексне застосування різних перекладацьких стратегій залежно від контексту та комунікативної функції конкретного звертання.

ЛІТЕРАТУРА

Fukuda, S. (n.d.). 日本人の敬称はいくつある. TCJ Blog.

<https://tcj-education.com/ja/blog/an-introduction-to-japanese-honorifics/>

陣内正敬. (1986). 日本語の呼び掛け語. 文学研究, (83), 149–161.

https://api.lib.kyushu-u.ac.jp/opac_download_md/2332628/pa149.pdf

КОНЦЕПТ ВІЙНИ (战争) У «ДАО ДЕ ЦЗІН» (道德经) ТА ЙОГО ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРІЇ У-ВЕЙ (無為), ЦЗИЖАНЬ (自然) ТА ЦИ (慈)

Самойлов Є. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Валігура О. Р.

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Епоха Чжаньго (Воюючих царств, 475–221 рр. до н.е.) увійшла в історію Китаю як період екзистенційного розламу та тотальної ескалації воєнного насильства (Pines, 2009). У цьому жорстокому мілітарному контексті провідні інтелектуальні школи Китаю прагнули або легітимізувати силу, як конфуціанці через теорію «справедливих каральних походів» (征伐), або безкомпромісно інтегрувати війну в державний механізм, як легісти (Lewis, 1990).

На цьому тлі філософська позиція трактату «Дао де цзін» (道德經), приписуваного Лао-цзи, постає як радикальна онтологічна деконструкція насильства. Для даоського мислителя війна – це не просто політичний інструмент чи етичне правосуддя, а гранична космологічна катастрофа (Lewis, 1990). Трактат попереджає про неминучу матеріальну та натурфілософську відплату за агресію. Зброя у філософії Лао-цзи беззастережно таврується як «знаряддя нещастя» (不祥之器) (老子, с. 31). Даоська деконструкція насильства розгортається через три взаємопов'язані категоріальні виміри: у-вей (无为), цзижань (自然) та ци (慈), що у своїй єдності конструюють парадоксальний феномен «бездіяльної перемоги» (老子, с. 25, 30, 67).

Категорія **у-вей** (无为 – недіяння) є онтологічним ядром даоської епістемології та соціальної філософії (Slingerland, 2003). Вона позначає не пасивний нігілізм чи повну інертність, а спосіб взаємодії зі світом, який є природним, невимушеним та вільним від суб'єктивного егоїзму, штучного форсування й нав'язування власної волі природному плину речей.

У мілітарній царині принцип у-вей трансформується у стратегію пасивної переваги та свідомої відмови від агресивної ініціативи. Даоський

воєначальник послуговується принципом «бути гостем, а не господарем» (老子, с. 69).

Категорія **цзижань** (自然 – природність, спонтанність) уособлює вищий нормативний стандарт даоської онтології, адже сам Шлях (到) не підпорядковується зовнішній волі, а моделює себе виключно на тому, що є природним (老子, с. 25). Для опису первісної цілісності людської природи, вільної від егоїстичних бажань та штучних ідеологічних дихотомій, даоська думка звертається до образу «необтесаної деревини» або первісної простоти (樸 – рй) (老子, с. 15, 28). Виникнення законів, витонченої культури, штучних ритуалів та навіть конфуціанських етичних категорій розглядається в трактаті як очевидний симптом занепаду та деградації природного Шляху: «Коли велике Дао було втрачено, з'явилися гуманність і справедливість» (老子, с. 18).

У цій системі координат будь-який збройний конфлікт постає як граничне спотворення цзижань та насильницький замах на спонтанний потік всесвіту, оскільки насильство є формою вимушеного протистояння природним циклам (老子, с. 30).

Найбільш парадоксальний аспект даоського осмислення війни розкривається через етико-онтологічну категорію **ци** (慈 – глибока любов, співчуття, милосердя). Ця категорія повністю дегероїзує війну та позбавляє військовий триумф будь-якої естетичної привабливості, вступаючи в пряму полеміку з традицією аристократичної культури періодів Чуньцю та Чжаньго, де мілітарна звитяга була інструментом здобуття слави й родовой величі (Lewis, 1990).

Лао-цзи рішуче заперечує лицарське захоплення переможними кампаніями, безапеляційно стверджуючи, що військова перемога не є прекрасною подією: прикрашати перемогу радістю означає знаходити садистичне втілення у вбивстві людей, а той, хто тішиться масовим кровопролиттям, не зможе реалізувати свої прагнення в Піднебесній (老子, с. 31).

Таким чином, даоський пацифізм не постає як пасивне чи наївне моралізаторство, а є послідовною деконструкцією самих концептів військової сили, триумфу та гегемонії, викриваючи внутрішню слабкість і саморуйнівну природу агресивного насильства.

ЛІТЕРАТУРА

- Lewis, M. E. (1990). *Sanctioned violence in early China*. State University of New York Press.
- Pines, Y. (2009). *Envisioning eternal empire: Chinese political thought of the Warring States era*. University of Hawaii Press.
- Slingerland, E. (2003). *Effortless action: Wu-wei as conceptual metaphor and spiritual ideal in early China*. Oxford University Press.
- 老子. (n.d.). 道德經 (D. Sturgeon, Ed.). Chinese Text Project. Retrieved August 1, 2026, from <https://ctext.org/dao-de-jing/zhs>

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕЛИКОГО ШОВКОВОГО ШЛЯХУ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ

Сарахман О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Лебедєва І. М.

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Шовковий шлях є одним з найвідоміших історико-культурних маршрутів світу, який протягом багатьох століть забезпечував зв'язки між країнами Європи та Азії. Його значення не обмежувалося лише торгівлею, адже разом з товарами між регіонами поширювалися мови, релігії, наукові знання, культурні традиції та мистецтво. Центральна Азія посідала особливе місце в системі Шовкового шляху, оскільки через її територію проходили важливі сухопутні маршрути, що поєднували Китай, Індію, Персію, Близький Схід та європейські землі (Шевченко, 2014). Сьогодні історична спадщина Шовкового шляху становить значний туристичний ресурс для Казахстану, Киргизстану, Узбекистану, Таджикистану та Туркменістану. Поєднання стародавніх міст, архітектурних пам'яток, природних ландшафтів і самобутньої культури створює передумови для формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Особливість туристичного потенціалу Шовкового шляху в Центральній Азії полягає передусім у надзвичайному історико-культурному різноманітті регіону. Тут розташовані міста, які у минулому були важливими центрами торгівлі, науки та ремесел. Самарканд, Бухара, Хіва, Тараз, Отрар та інші населені пункти зберігають пам'ятки, пов'язані з різними етапами розвитку унікальної цивілізації. Особливу туристичну цінність мають стародавні фортеці, мавзолеї, мечеті, медресе, караван-сараї та міські ансамблі. Для сучасного туриста такі об'єкти дають можливість не лише побачити архітектурні пам'ятки, а й зануритися в історію регіону.

Особливого значення для сучасного туристичного використання спадщини Шовкового шляху набувають коридори спадщини, які об'єднують історичні пам'ятки різних країн Центральної Азії. У межах міжнародного проєкту ЮНЕСКО «Silk Roads Heritage Corridors in Central Asia» у 2018–2024 рр. здійснювалася робота зі збереження спільної культурної спадщини та розвитку сталого туризму на її основі (UNESCO, 2025). Серед найбільш значущих напрямів можна виділити коридор Чан'ань–Тянь-Шань, що охоплює пам'ятки Казахстану та Киргизстану, а також коридор Зарафшан–Каракум, який проходить територіями Таджикистану, Туркменістану та Узбекистану. Останній у 2023 р. був включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та об'єднує 33 складові об'єкти культурної спадщини. Формування таких транскордонних коридорів створює можливості для розроблення комплексних туристичних маршрутів, міжнародного

просування регіону та поєднання культурно-пізнавального туризму з принципами сталого розвитку.

Не менш важливим складником туристичного потенціалу є природні ресурси Центральної Азії. Історичні маршрути Шовкового шляху проходили через різноманітні природні території: степи, пустелі, гірські райони, долини річок та оазиси. Сучасний турист може поєднувати відвідування культурних пам'яток з природними видами туризму. Особливі можливості для цього мають Казахстан і Киргизстан, де розташовані мальовничі гірські ландшафти, озера, каньйони та степові території. Киргизстан, зокрема, може доповнювати історичні маршрути можливостями для екологічного, пригодницького та етнографічного туризму. Таким чином, Шовковий шлях може розглядатися не лише як історична дорога, а як основа для комплексного туристичного продукту, який поєднує культурні та природні ресурси.

Важливим напрямом сучасного розвитку туристичного потенціалу Шовкового шляху є міжнародна співпраця. Всесвітня туристична організація ООН. сприяє розвитку туристичних маршрутів Шовкового шляху, формуванню спільного туристичного бренду та міжнародному обміну досвідом (UN Tourism, n.d.). Поєднання зусиль туристичних організацій, державних установ і місцевих громад створює передумови для розвитку транскордонних маршрутів, збереження культурної спадщини та формування сталого туристичного продукту (Лебедева, 2025, с. 142).

Отже, туристичний потенціал Великого Шовкового шляху в Центральній Азії є надзвичайно значним і базується на поєднанні історико-культурної спадщини, природних ресурсів та етнографічного різноманіття. Стародавні міста, архітектурні пам'ятки, традиційні ремесла, національна кухня та унікальні природні ландшафти створюють широкі можливості для розвитку різних видів туризму, що позитивно впливає на економіку держав Центральної Азії.

ЛІТЕРАТУРА

- Лебедева, І. М. (2025). Туризм як фактор зближення між державами Центральної Азії, США, Європейським Союзом та Україною в новітній історії. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія*, 30, 132–148.
<https://doi.org/10.32589/2412-9321.30.2025.331944>
- Шевченко, О. (2014). Великий Шовковий шлях діалогу культур та цивілізацій. *Україна – Кумай*, 1(6).
<https://sinologist.com.ua/velikij-shovkovij-shlyah-dialogu-kultu/>
- UNESCO. (2025, March 25). Silk Roads Heritage Corridors in Central Asia.
<https://www.unesco.org/en/articles/silk-roads-heritage-corridors-central-asia>
- UN Tourism. (n.d.). *Silk Road Synergies*.
<https://www.unwto.org/silk-road>

МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ТА КУЛЬТУРНО СПЕЦИФІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ЛОКАЛІЗАЦІЇ КИТАЙСЬКИХ ВІДЕОІГОР (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОГРИ «BLACK MYTH: WUKONG»)

Серова А. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Валігура О. Р.**

доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному глобалізованому світі відеоігри посідають важливе місце серед продуктів цифрової культури та виступають не лише засобом розваг, а й особливою формою міжкультурної комунікації. Сучасна відеогра поєднує в собі текстові, візуальні, аудіальні та інтерактивні компоненти, кожен з яких може бути носієм певних культурних значень. У зв'язку з цим вихід ігрового продукту на міжнародний ринок потребує не лише перекладу його вербального складника, а й урахування особливостей культури потенційної цільової аудиторії.

Особливого значення ця проблема набуває в контексті активного розвитку китайської ігрової індустрії. Розробники з Китаю дедалі частіше створюють масштабні ігрові проекти, орієнтовані не лише на внутрішній, а й на міжнародний ринок. Водночас значна частина таких ігор ґрунтується на національній історії, міфології, релігійно-філософських уявленнях та класичній літературній традиції Китаю. Саме тому локалізація таких продуктів передбачає необхідність передачі великої кількості культурно-специфічних елементів, зміст яких може бути недостатньо зрозумілим представникам інших культурних спільнот.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення особливостей передачі даних культурно-специфічних елементів та художніх особливостей оригінального тексту в процесі локалізації китайських відеоігор для іншомовної аудиторії. Особливий інтерес у цьому контексті становить відеогра *Black Myth: Wukong*, художній світ якої значною мірою ґрунтується на традиційній китайській міфології та сюжетних і культурних образах класичного роману «Подорож на Захід» (吳承恩, 1592).

Вибір зазначеної відеогри як матеріалу дослідження зумовлений її значним культурним потенціалом. Ігровий світ *Black Myth: Wukong* містить численні міфологічні образи, релігійні та філософські концепти, традиційні символи, власні назви та культурні алюзії. Значна частина таких елементів має глибокий зв'язок із китайською культурною традицією, що може створювати певні труднощі під час їхнього сприйняття міжнародною аудиторією. У зв'язку з цим особливої уваги потребує питання збереження культурної своєрідності оригіналу в процесі його адаптації для гравців інших мовних та культурних спільнот.

Важливим аспектом дослідження також є розгляд відеогри, як особливої форми художнього тексту. На відміну від традиційних літературних

творів, текст відеоігор функціонує у взаємодії з візуальними образами, музичним супроводом, ігровою механікою та інтерактивним наративом. Це демонструє специфіку процесу локалізації, оскільки переклад окремих текстових одиниць має відповідати не лише мовним нормам цільової мови, а й загальному художньому та культурному контексту ігрового продукту.

Новизна дослідження полягає у розгляді проблеми міжкультурної адаптації художнього тексту та культурно-специфічних елементів у межах локалізації сучасних китайських відеоігор. Незважаючи на активний розвиток ігрової індустрії та зростання кількості китайських ігрових продуктів на міжнародному ринку, питання їх локалізації, зокрема з погляду збереження культурних особливостей оригіналу, потребує подальшого комплексного дослідження у вітчизняному перекладознавстві.

У контексті нашого дослідження міжкультурної адаптації художнього тексту та культурно-специфічних елементів у локалізації китайських відеоігор слід зазначити, що висвітлена проблематика активно розглядається у сучасному перекладознавстві у зв'язку з розвитком цифрових медіа та інтерактивних форм комунікації (Іваницький & Статкевич, 2022). Науковці підкреслюють, що локалізація відеоігор значно виходить за межі традиційного перекладу, оскільки передбачає адаптацію текстових, культурних та візуальних компонентів до потреб цільової аудиторії.

Важливо згадати, що процес локалізації включає не лише переклад діалогів або інтерфейсу гри, але й урахування культурних реалій, гумору, символів та інших національно-маркованих елементів. Цю проблему у своїй роботі висвітлив Станіслав Макаrenchко (2025). Саме тому локалізація розглядається як комплексний процес міжкультурної адаптації, спрямований на створення максимально природного сприйняття гри в іншомовному культурному середовищі.

У процесі локалізації особливо складним завданням є передача тих елементів, які безпосередньо пов'язані з культурою країни походження ігрового продукту. До таких елементів можуть належати історичні та географічні реалії, міфологічні персонажі, традиційні уявлення, філософські поняття, релігійні концепти, власні назви та символи. Відсутність прямих відповідників у культурі реципієнта змушує перекладача шукати такі способи передачі змісту, які, з одного боку, забезпечуватимуть зрозумілість тексту для цільової аудиторії, а з іншого – не призводитимуть до повної втрати культурної специфіки оригіналу. Аналізуючи праці вітчизняних вчених з проблематики локалізації відеоігор (Головацька & Новосад, 2020, Макаrenchко, 2025), можемо чітко простежити, що у процесі локалізації важливу роль відіграє вибір перекладацьких стратегій, зокрема культуралізація або інтернаціоналізація, що дозволяє або адаптувати культурні елементи до культури реципієнта, або зберігати національну специфіку оригіналу.

Питання вибору перекладацької стратегії є особливо актуальним у процесі локалізації китайських відеоігор. Надмірна адаптація культурно-специфічних елементів може призвести до спрощення або втрати важливих компонентів

оригінального художнього світу. Водночас повне збереження всіх національно-специфічних елементів без додаткової адаптації може ускладнити їх розуміння представниками іншої культури. Таким чином, локалізатору необхідно знаходити баланс між збереженням культурної ідентичності оригіналу та забезпеченням доступності ігрового тексту для міжнародної аудиторії. Слід додати, що культурно-специфічні елементи, зокрема імена персонажів, міфологічні істоти, релігійні та філософські концепти, не завжди мають прямі відповідники в інших мовах і культурах. У зв'язку з цим локалізація таких елементів передбачає використання різних перекладацьких стратегій, спрямованих на збереження змісту та культурного контексту оригіналу.

У випадку *Black Myth: Wukong* зазначена проблема є особливо важливою, оскільки значна частина художніх образів і наративних елементів гри пов'язана з китайською міфологічною та літературною традицією. Їх повноцінне сприйняття потребує певного культурного контексту, яким не завжди володіє іншомовний реципієнт. Тому перспективним напрямом дослідження є подальший аналіз способів передачі таких елементів у локалізованих версіях гри та визначення стратегій, що застосовуються для відтворення їх культурного та художнього значення.

Особливий інтерес становить також питання взаємодії між художнім текстом та іншими складниками ігрового середовища. Культурний зміст у відеогрі може передаватися не лише через безпосередній текст, але й через візуальне оформлення персонажів і локацій, архітектурні образи, символіку, музику та інші елементи ігрового світу. У зв'язку з цим дослідження локалізації відеоігор доцільно розглядати в ширшому контексті міжкультурної адаптації мультимодального продукту.

Аналіз наукових підходів до локалізації відеоігор засвідчує, що ефективна адаптація ігрового контенту передбачає поєднання мовного перекладу з культурною інтерпретацією. Маємо наголосити, що перекладач у даному процесі виступає не лише як мовний посередник, але й як інтерпретатор культурного змісту, що забезпечує адекватне сприйняття художнього тексту представниками іншої культурної спільноти.

Отже, локалізація китайських відеоігор є складним і багаторівневим процесом, що поєднує мовний переклад із міжкультурною адаптацією художнього тексту та культурно-специфічних елементів. Зростання популярності китайської ігрової індустрії на міжнародному ринку актуалізує необхідність подальшого вивчення особливостей передачі національно-маркованих культурних кодів іншомовній аудиторії.

Відеогра *Black Myth: Wukong* є перспективним матеріалом для такого дослідження, оскільки її художній світ ґрунтується на широкому масиві культурних, міфологічних і літературних образів, пов'язаних із китайською традицією. Подальше дослідження передбачає аналіз конкретних культурно-специфічних елементів гри та особливостей їх міжкультурної адаптації в процесі локалізації. Це дозволить визначити основні проблеми, що виникають під час передачі китайського культурного контексту, а також окреслити можливі стратегії його відтворення для міжнародних гравців.

ЛІТЕРАТУРА

- Головацька, Ю. Б. & Новосад, Ю. І. (2020). Концепції локалізації відеоігор. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу*, 217–221.
- Іваницький, Є. С. & Статкевич, Л. П. (2022). Поняття «локалізація» в ігровій індустрії та перекладацькій діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, 33, №6 (1).
- Макарченко, С. (2025). *Переклад і локалізація відеоігор: Мовні особливості та культурна адаптація*.
https://test.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/30210/1/Conference%20Proceeding_Dialogue%20of%20Cultures_KNUTD_09.05.2025-79-82.pdf
- 吳承恩. (1592). 西遊記.

МАНІХЕЙСЬКА СЕМАНТИКА У ПОЕЗІЇ ЧЕСЛАВА МІЛОША

Сидяченко Н. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Як відомо, маніхейзм – це давнє релігійно-філософське вчення, яке у III столітті нашої ери заснував перський пророк Мані. Воно базується на вірі про вічну боротьбу двох рівних сил Добра, або Світла, і Зла, або Темряви. До основних постулатів маніхейзму належать такі: Добро уособлює неусомогутній Бог, Зло – неусомогутній диявол; Бог керує меншими світлими силами, диявол – меншими темними силами; Дух, душа людини є добром, а тіло, плоть – злом. Людина – поле боротьби Бога з дияволом. Згідно із цим вченням людина має допомагати світлу (душі) звільнитися з матеріального полону свого тіла. У християнстві ж добро є абсолютним і виходить від Бога як джерела всього сущого, тоді як зло не створене Богом, а з'явилося через зловживання вільною волею – спершу сатаною, ангелами, а згодом людиною через гріхопадіння Адама і Єви. Згідно з християнським ученням зло, що постало з бунту проти ладу, встановленого Творцем, веде до руйнування та духовної смерті.

Релігійні мотиви і відтак семантичне наповнення слів, пов'язаних із вірою, вельми притаманні творчості автора, у якій, зокрема в пізній творчості, християнська призма генерування відповідної семантики радше переважає. Утім, Чеслав Мілош був поетом-мислителем, якого глибоко цікавили питання облаштування світу загалом та віри й релігії зокрема (Faggen, 2013, с. 133). Ще в гімназійні роки він зацікавився історією релігійних учень і його ще тоді приваблювало пояснення світобудови релігією маніхейзму та спорідненого гностицизму (Franaszek, 2011, с. 75), згідно з якими зло й добро є рівноправними. Це вплинуло, зокрема, на те, що у текстах митця іменники Бог і Диявол, та їх парафрази, завжди однаково пишуться з великої літери. Скажімо, *Архонтом темряви* він називає сатану в поезії «Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada», саме так, з великої літери. Загалом маніхейське сприйняття диявола і диявольського розуміння облаштування світу вельми частотне у творчості поета. Мілош не раз зізнавався у своєму еретизмі

стосовно католицького вчення, називаючи себе секретним споживачем маніхейської отрути: «Zaiste, wcześniej byłeś gnośtyk, marcjonita, / Sekretny zjadacz trucizn manichejskich» (Miłosz, 2011, с. 673).

До маніхейського трактування світу молодого Мілоша спонукало спостереження за природою, у якій тварини пожирають одна одну. Дуже промовисто про жажливе облаштування світу природи автор висловився, зокрема, у вірші «Przyrodzie – pogróżka» (Miłosz, 2011, с. 138), де використав такі метафори, як *morderstwa pajaków, zabawy bakterii, Dachau koników polnych, Oświęcim mrówek*, що приписують світу тварин ознаки реалій концентраційних таборів II Світової війни. Власне, маніхейські погляди у митця посилилися після пізнання жакіть тоталітаризму та II Світової війни. Хоча натяки на маніхейське трактування світла й темряви присутні вже в ранній поезії, зокрема, у вірші «Wiersze dla opętanych» (1931), або в поезії «Dytyramb» (1937) де зло людського тіла імплікує парафраза *czuła ciemność*. У тексті часу війни «Kołąda» (1942) зло цього світу символізують «недобрі ангели зі скривавленими крилами». У написаній вже в повоєнні роки «Землі» метафізичні янголи трансформуються у реалістичних метеликів, утім, не менш трагічних: «Słodka moja europejska ojczyzna, / Motyl, siadając na twoich kwiatach, plami skrzydła krwią» («Ziemia», 1949).

Лексеми *добро* і *зло* набувають у подальших творах Чеслава Мілоша значення двох рівноправних, взаємно непоборних сил. Індивідуально-авторські значення, які в цьому випадку збігаються з маніхейськими, виникають внаслідок того, що саме поет у своїх текстах змінює значення слова, підсвічуючи в його семантичній структурі одні аспекти й відсуваючи на задній план інші (Tokarski, 2001, с. 345). Найбільш промовисто згадана рівноправність *зла* й *добра* прочитується, зокрема, у вірші зрілих літ «Unde malum» (Miłosz, 2011, с. 1195), у пуанті якого виразно підкреслено: «Zło (i dobro) bierze się z człowieka» – зло і добро береться з людини, оскільки лише людина має свідомість і може усвідомити, що вчиняє. Тварина ж, яка вбиває жертву для пожирання, згідно з таким поглядом, є невинною, бо не усвідомлює, що чинить зло.

Одним із проявів маніхейського світовідчуття є також зображення поета як медіума, якому диктує вірші даймоніон – добрий або злий дух, таку семантику лексеми «*poeta*» спостерігаємо у віршах «Ars poetica» (1968), «Odstęp ode mnie» (1977), «Do dajmoniona» (1994), «Bez dajmoniona», 2004) та ін. Догмат маніхейської віри про звільнення душі як іскри добра з в'язниці тіла після смерті прочитується у віршах «Na trąbach i na cytrze» (Miłosz, 2011, с. 573), «Hymn o perle» (Miłosz, 2011, с. 687) тощо.

Отже, маніхейська семантика, зокрема лексеми «*poeta*» у значенні «медіум», словосполучення «*Dobro i Zło*» у значенні «рівноправні сили» та ін. частотна в художньому ідіолекті Чеслава Мілоша і належить до вельми характерних, визначальних рис художньої мови поета.

ЛІТЕРАТУРА

Faggen, R. (2013). Czesław Miłosz: Od gnostycyzmu do buddyzmu. In A. Fiut, A. Grabowski, & L. Tischner (Eds.), *Miłosz i Miłosz* (pp. 133–144). Księgarnia Akademicka.

- Franaszek, A. (2011). *Miłosz. Biografia*. Wydawnictwo Znak.
- Miłosz, C. (2011). *Wiersze wszystkie*. Wydawnictwo Znak.
- Tokarski, R. (2001). Słownictwo jako interpretacja świata. In J. Bartmiński (Ed.), *Współczesny język polski* (pp. 343–369). Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

М'ЯКА СИЛА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ ТА ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ

Смик М. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кулик В. О.**

старший викладач

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

У сучасній системі міжнародних відносин вплив держави визначається не лише військовими та економічними ресурсами, а й здатністю формувати довіру та залучати іноземні аудиторії. Згідно з концепцією Джозефа Ная, м'яка сила передбачає досягнення бажаних результатів завдяки привабливості культури, політичних ідеалів та цінностей замість примусу чи матеріального стимулювання. З розвитком глобального цифрового простору змінилося формування міжнародного іміджу: комунікація стала швидшою, інтерактивнішою та доступнішою для недержавних учасників.

Знищення традиційних інформаційних бар'єрів перевело боротьбу за вплив у сферу мережевих комунікацій. Цифрова дипломатія використовує соціальні мережі, онлайн-медіа, стримінгові та освітні платформи для взаємодії з міжнародною громадськістю. Вона акцентує увагу на горизонтальному діалозі та швидкому, вірусному поширенні повідомлень. Проте технології самі по собі не створюють м'яку силу, а лише підсилюють культурні та репутаційні ресурси. Ефективність такої комунікації залежить від правдивості наративів, послідовності політики та довіри аудиторії.

Прикладом цього є Республіка Корея, міжнародна привабливість якої сформувалася завдяки поєднанню економічної модернізації, технологічного розвитку та культурного виробництва. Важливе місце займає феномен Корейської хвилі – Hallyu, що охоплює К-рор, кінематограф, телесеріали, вебтуні та інші культурні елементи. Корейський фонд міжнародного культурного обміну досліджує споживання Hallyu в різних країнах, що підтверджує системний характер цього культурного впливу.

Успіх Кореї не є випадковістю. Закон про публічну дипломатію 2016 року забезпечує стратегічне планування, яке реалізують державні установи спільно з приватними компаніями. Держава перетворює інтерес до культурного контенту на розвиток туризму та освіти. Публічні особи стають амбасадорами державних ініціатив.

Крім культурного складника, цифрова дипломатія має ширше представити науковий і технологічний потенціал Кореї, включаючи цифрове врядування

та штучний інтелект. Їх інтеграція в кампанії допоможе диверсифікувати національний бренд і залучити нових партнерів.

Платформи на кшталт YouTube і TikTok забезпечують корейському контенту прямий доступ до глобальної аудиторії, сприяючи формуванню транснаціональних спільнот. Ці спільноти популяризують культуру, стаючи невід'ємною частиною публічної дипломатії.

Однак корейська модель має обмеження. Домінування розважального контенту може залишити поза увагою науку та соціальні проблеми. Мовний бар'єр ускладнює комунікацію, а непоеднання ідеального образу з реальним досвідом може знижувати довіру. До того ж існують загрози дезінформації й поляризації суспільства. Для Кореї ці ризики означають посилення викликів через ракетно-ядерні програми КНДР та конкуренцію в регіоні.

Загалом, цифрова дипломатія дає державам можливість висловлюватися на глобальній арені. Проте її ефективність вимірюється не тільки числом підписників чи переглядів, а й довірою, освітніми зв'язками та підтримкою політичної позиції. Досвід Кореї наголошує на важливості інтеграції цифрових інструментів у єдину стратегію і поєднанні культурного впливу з реальними освітніми та економічними вигодами. Для України цей кейс є корисним прикладом міжнародної комунікації, заснованої на власному досвіді, суспільних цінностях, інноваціях і громадянській участі.

ЛІТЕРАТУРА

- Korean Foundation for International Cultural Exchange. (2025). *2025 overseas Hallyu survey*. Ministry of Culture, Sports and Tourism; KOFICE.
- Nye, J. S., Jr. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
- Public Diplomacy Act*, Act No. 13951 (2016). Korea Legislation Research Institute.
- Walker, C., & Ludwig, J. (2017). *Sharp power: Rising authoritarian influence*. National Endowment for Democracy.

АНГЛО-АРАБСЬКЕ ПЕРЕМИКАННЯ МОВНИХ КОДІВ В АВІАЦІЙНОМУ РАДІООБМІНІ

Солошенко Є. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Рибалкін В. С.

доктор філологічних наук

Київський національний лінгвістичний університет

Будучи безпекоорієнтованим сегментом інституційного дискурсу, авіаційний радіообмін характеризується високим ступенем вербальної детермінації безпеки польотів. Незважаючи на жорстку стандартизацію англomовної фразеології згідно з міжнародними стандартами, виникнення

критичних екзогенних факторів, таких як відмова бортових систем, депресуризація, когнітивне перевантаження, зумовлює деструкцію нормативного мовлення арабомовного льотного складу. Це провокує феномен кодового перемикавання (code-switching), який реалізується через регресію від інституційного до когнітивно стійкішого варіанту мови, як от сучасної стандартної арабської мови чи регіональних діалектних варіантів.

Екстремальне кодове перемикавання чітко корелює з закономірностями генетико-етимологічної стратифікації арабського авіаційного лексикону. У момент психоемоційного перевантаження простежується «функціональний парадокс». Екіпаж відмовляється від морфосинтаксично складних полікомпонентних ідаф (Шар III) та латинських акронімів (Шар IV). Відбувається спонтанне повернення до монолексемних питомих дериватів стандартної арабської мови (Шар I), генетично пов'язаних із кореневою системою, або до діалектних спрощених еквівалентів. Вплив стресу блокує операційну пам'ять, змушуючи мовний апарат використовувати морфологічно марковані деривати, стійкіші до когнітивних викривлень.

Аналіз транскриптів бортових мовних самописців засвідчує такі ключові прагматичні функції англо-арабського кодсвічінгу. Когнітивно-компенсаторна та емотивна: вживання інвокаційних формул та релігійно-культурних кліше слугує механізмом зниження кортизол-індукованого афекту та вербалізації моменту виявлення загрози. Реструктуризація кабіної ієрархії: перехід на регіональний діалект мінімізує дистанційну бар'єрність та деконструє сувору субординацію заради миттєвої мобілізації другого пілота, за умови наявності спільної рідної мови у складі екіпажу. Семантична дифузія як операційний ризик: заміна фахової англійської термінології арабськими загальноновживаними лексемами провокує розмивання меж значень. Зокрема, використання هبوط у критичному радіообміні створює небезпечну семантичну невизначеність між фазами *landing* «посадка» та *descent* «зниження», що позбавляє диспетчера об'єктивної ситуативної обізнаності.

Феномен аварійного кодового перемикавання доводить, що арабський авіаційний дискурс є глокалізованою мовною системою, у якій уніфікований інституційний код підпорядковується глибинним психолінгвістичним, морфосинтаксичним та соціокультурним закономірностям семітської мови. З'ясування прагматичного потенціалу кодсвічінгу має безпосередню цінність для філологічної науки, виступаючи теоретико-методологічним підґрунтям для: Експертно-дискурсивного аналізу: розробки методології судово-лінгвістичної експертизи фахового мовлення, аналізу комунікативних збоїв та інтерпретації прагматичних імплікатур у спонтанних усних текстах. Лінгводидактики та соціолінгвістики: удосконалення методики викладання арабської мови спеціального призначення, курсу соціолінгвістики та теорії перекладу в частині подолання міжмовної інтерференції та специфіки функціонування арабсько-англійського білінгвізму.

ЛІТЕРАТУРА

- Cushing, S. (1994). *Fatal words: Communication clashes and aircraft crashes*. University of Chicago Press.
- Myers-Scotton, C. (1993). *Social motivations for codeswitching: Evidence from Africa*. Clarendon Press.
- Tajima, A. (2004). Fatal miscommunication: English in aviation safety. *World Englishes*, 23(3), 451–470.

МУЗЕЙ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ПЕКІНІ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ У КИТАЇ

Спасіченко І. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Лебедєва І. М.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Нематеріальна культурна спадщина (НКС) охоплює традиції, звичаї, усні форми творчості, виконавські мистецтва, знання, навички, традиційні ремесла, що передаються від покоління до покоління. Китай має найбільшу кількість елементів, внесених до списків НКС ЮНЕСКО: станом на 2026 р. їх налічується 45. У КНР нематеріальна культурна спадщина розглядається як важливий ресурс розвитку культурного туризму. У 2025 р. по всій країні було проведено 82 тис. виступів, 21 тис. фольклорних заходів та 23 тис. виставок, пов'язаних із діяльністю з охорони НКС. Окремо держава розвиває інтеграцію НКС з туристичною інфраструктурою, зокрема через включення НКС до туристичних зон, курортів, музеїв та міських культурних просторів (Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China, 2026). Таким чином, фестивалі, вистави, виставки та інші форми представлення НКС є частиною сучасної культурно-туристичної пропозиції Китаю.

Особливе місце в цій системі займає Китайський музей мистецтв і ремесел та Китайський музей нематеріальної культурної спадщини в Пекіні. Музей відкрився у 2022 р. та став першим у Китаї музеєм національного рівня, присвяченим нематеріальній культурній спадщині. Його особливість полягає у представленні НКС не лише через матеріальні експонати, а й через живу демонстрацію культурних практик. Наприклад, виставка *Chinese Treasures* в 2022 р. включала 1298 предметів і комплексів, пов'язаних з НКС та традиційними ремеслами, однак поряд з експонатами відвідувачі могли спостерігати демонстрації каліграфії, різьблення печаток та інших традиційних ремесел. У окремих приміщеннях проходять виступи й лекції з використанням НКС (Visit Beijing, 2022). Таким чином, у музеї поєднуються класичні експозиції із залученням акторів, носіїв традиційних ремесел та безпосередніх відвідувачів, що дозволяє представляти НКС не лише як сукупність музейних об'єктів, а як сукупність живих культурних практик.

Для культурного туризму це створює можливість переходу від пасивного огляду експозиції до отримання туристами безпосереднього культурного досвіду.

Після пандемії COVID-19 цифровізація стала важливим напрямом розвитку китайських музеїв: онлайн-виставки, віртуальні тури, 3D-моделювання, AR/VR, штучний інтелект і соціальні мережі почали використовуватися для розширення доступу до культурної спадщини та збереження туристичного продукту, сформованого на базі НКС. У пекінському музеї НКС ця тенденція реалізується через «хмарні виставки», які дозволяють ознайомлюватися з експозиціями онлайн. На сайті музею представлені, зокрема, онлайн-версії виставок про НКС Сіньцзяню, традиційну керамік, а також звіт про результати десятирічної програми збереження носіїв НКС. Музей також використовує китайські соціальні мережі (WeChat, Weibo, Douyin) як канали комунікації з аудиторією (中国工艺美术馆 中国非物质文化遗产馆., n.d.).

Цифровий контент дозволяє познайомитися з музеєм і його експозиціями до фізичного відвідування, а соціальні мережі виконують функцію додаткового каналу популяризації туристичної дестинації. Водночас цифрова присутність не замінює фізичний досвід: музей поєднує онлайн-формати з демонстраціями ремесел самими носіями НКС, виступами та інтерактивними заходами, створюючи безперервний зв'язок між цифровим знайомством з НКС та її безпосереднім сприйняттям у музейному просторі. Важливе місце музею в туристичній галузі та успішність залучення цифровізації та інтерактивності в експозиціях підтверджується зростанням відвідуваності: станом на 10 вересня 2025 р. музей прийняв 1,24 млн відвідувачів, перевищивши показник за весь попередній рік (中国旅游广播, 2025). Водночас музей розширює традиційний формат експозиції, впроваджує мультимедійні виставки та освітні програми, що дозволяють безпосередньо ознайомлюватися з традиційними ремеслами.

Отже, нематеріальна культурна спадщина є значним культурним ресурсом Китаю та важливою складовою розвитку культурного туризму. Її інтеграція у фестивалі, вистави, виставки та туристичну інфраструктуру розширює можливість популяризації традиційних культурних практик. На прикладі Китайського музею мистецтв і ремесел та Китайського музею нематеріальної культурної спадщини в Пекіні простежується поєднання музейної експозиції з демонстраціями ремесел, виступами та практичною взаємодією відвідувачів із НКС, що сприяє більшій впізнаваності НКС та збільшенню туристичних потоків. Цифрові виставки та присутність музею в соціальних мережах доповнюють фізичне відвідування і розширюють доступ до культурної спадщини. Зростання відвідуваності музею підтверджує його значення як простору популяризації НКС та культурно-туристичного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China. (2026, June 4). *Ministry of Culture and Tourism: By 2025, 16,994 A-level scenic spots will*

receive 7.51 billion visitors and generate tourism revenue of 554.49 billion yuan.

<http://www.yupinglouhotel.com/news/8635.html>

Visit Beijing. (2022, July 14). *China Intangible Cultural Heritage Museum and China National Arts and Crafts Museum*.

<https://english.visitbeijing.com.cn/article/480oi0eTush>

中国工艺美术馆 中国非物质文化遗产馆. (n.d.). 中国工艺美术馆 中国非物质文化遗产馆.

<https://www.gmfyg.org.cn/display>

中国旅游广播. (2025, October 14). 故宫以北的非遗博物馆：让传统文化“活”来.

https://travel.cnr.cn/jd/20251014/t20251014_527394892.shtml

ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ХРИСТІЯНСТВА: ВЗАЄМОДІЯ З КОНФУЦІАНСЬКИМ КУЛЬТОМ ПРЕДКІВ У КОРЕЇ

Спіріна М. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Голець О. Я.**

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Процес проникнення та вкорінення християнства в корейському соціокультурному просторі пізнього періоду Чосон супроводжувався складною динамікою зіткнення двох світоглядних парадигм – монотеїстичної доктрини та домінуючої неоконфуціанської ортодоксії. Центральним вузлом цієї напруги став традиційний ритуал ушанування предків (чеса), який у конфуціанській державі виступав не лише релігійним актом, а й базовою соціально-політичною нормою, що легітимізувала категорію синівської шанобливості (хьо) та забезпечувала цілісність суспільного устрою. Початкове несприйняття традиційних поминальних табличок (сінджу) ранніми християнськими громадами призвело до гострих ідеологічних конфліктів і переслідувань, однак із часом цей антагонізм поступився місцем глибинним процесам інкультурації та синкретизму. У результаті взаємної трансформації як католицька, так і протестантська традиції розробили власні адаптаційні моделі поминання предків, інтегрувавши традиційну корейську синівську етику в нову християнську обрядовість (Kim & Kim, 2015; Oak, 2013).

Історичним каталізатором відкритого протистояння між корейським неоконфуціанством та раннім католицизмом став інцидент у повіті Чінсан 1791 року, коли навернений шляхтич Юн Чічхун після смерті своєї матері відмовився виготовити дерев'яну поминальну табличку (сінджу) та знищив існуючі родові реліквії. У межах конфуціанської правової та моральної системи такий вчинок розглядався як державна зрада та пряме заперечення

синівської шанобливості, що позбавляло людину її соціальної сутності та робило її «варваром». Цей прецедент започаткував тривалу хвилю жорстоких державних репресій проти перших християнських спільнот. Католицька церква того часу, дотримувалась суворих приписів щодо заборони участі в автохтонних ритуалах, через що корейські віряни опинилися в ситуації трагічного вибору між вірністю християнським переконанням та базовим обов'язком перед родиною і державою (Kim & Kim, 2015).

Поступове подолання цієї кризи розпочалося лише наприкінці XIX – у першій половині XX століття разом із приходом протестантських місій та зміною офіційної позиції Ватикану, що відкрило шлях до активної інкультурації християнства. Протестанти запропонували власну синкретичну модель, замінивши конфуціанський ритуал альтернативною християнською меморіальною службою (чхудо ебе), під час якої поклонилися та жертвопринесли їжі перед табличками були витіснені спільними молитвами за спокій душі, читанням Святого Письма та спогадами про праведне життя померлих родичів. Водночас католицька традиція здійснила фундаментальний перегляд своєї доктрини в 1939 році, коли декрет папи Пія XII офіційно визнав поминальні обряди чеса громадянським виявом родинної поваги та патріотизму, а не релігійним поклонінням. Така трансформація дозволила зняти стигму «руйнівників родинних цінностей» із християнських громад і створила унікальний синтез, де конфуціанська моральна категорія синівського обов'язку гармонійно вбудувалася в нову релігійну практику корейського суспільства (Kim & Kim, 2015; Oak, 2013, с. 217–220).

Важливим чинником успішної інкультурації стало також мовно-семантичне переосмислення сакральних понять, яке заклало підґрунтя для богословського примирення традицій. Християнські місіонери та перші корейські мислителі не лише модифікували обрядовість, а й використали автохтонний термін «Хананім» (Небесний Володар) для позначення монотеїстичного Бога, що суттєво полегшило сприйняття нової віри через призму вже знайомих конфуціанських та традиційних категорій. Це довело, що взаємодія християнства з культом предків була не одностороннім насадженням догм, а двостороннім діалогом, у якому західне богослов'я змушене було адаптуватися до глибинних етичних норм корейського соціуму для власного виживання та розвитку (Oak, 2013, с. 33–84).

У сучасній релігійній практиці Південної Кореї поминальні обряди стали простором динамічного діалогу між автохтонною традицією та християнською доктриною, де різні конфесії продовжують адаптувати синкретичні форми до вимог часу. Замість категоричного відкидання автентичних звичаїв корейські християни успішно зберегли ключові елементи родинної згуртованості під час головних календарних свят, таких як Чусок та Соллаль, перенісши основний акцент із магіко-ритуального вшанування духів на етичний вимір пам'яті та вдячності батькам. Таке переосмислення дозволило зняти внутрішню напругу між релігійною приналежністю та національним обов'язком, перетворивши поминання предків із джерела ідеологічного розколу на потужний інструмент зміцнення

соціальної солідарності та збереження культурної ідентичності в межах християнського світогляду (Park, 2010, с. 257–273).

Історична еволюція взаємодії раннього християнства з конфуціанським культом предків демонструє складний перехід від початкового ідеологічного конфлікту, табування та жорстоких державних репресій до успішної взаємної інкультурації. Трансформація традиційного ритуалу чеса на християнські меморіальні практики довела, що категорія синівської шанобливості є базовим культурним кодом, який зміг органічно інтегруватися в нову монотеїстичну систему, сформувавши унікальний корейський християнський синкретизм.

ЛІТЕРАТУРА

- Kim, S. C. H., & Kim, K. (2015). *A history of Korean Christianity*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139048071>
- Oak, S.-D. (2013). *The making of Korean Christianity: Protestant encounters with Korean religions, 1876–1915*. Baylor University Press.
- Park, C.-W. (2010). Between God and ancestors: Ancestral practice in Korean Protestantism. *International Journal for the Study of the Christian Church*, 10(4), 257–273.
<https://doi.org/10.1080/1474225X.2010.511819>

ФРАЗЕОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІГОР У ЯПОНСЬКІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ

Струмецький І. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Охріменко М. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Гра належить до найглибше вкорінених у людському досвіді культурних форм: Й. Гейзінга обґрунтував, що вона не є похідною від культури, а передую їй і бере участь у її формуванні (Гейзінга, 1994). Мовним наслідком цього є значний пласт фразеологічних одиниць (далі – ФО), образна основа яких сягає ігрових ситуацій. Услід за широким тлумаченням обсягу фразеології зараховуємо до них не лише ідіоми власного значення, а й прислів'я, приказки та сталі звороти термінологічного походження (Ужченко & Ужченко, 2007). Такі одиниці зручні для зіставних студій: сфера-джерело в них зовні подібна, тоді як спосіб її осмислення виявляє ідіоетнічну специфіку, а образна основа та культурні конотації уможливають реконструкцію фрагментів культурної картини світу (Левченко, 2005; Кононенко, 2008). У термінах теорії концептуальної метафори йдеться про модель ЖИТТЯ Є

СТРАТЕГІЧНА ГРА, реалізація якої в різних лінгвокультурах спирається на різні ігрові реалії (Lakoff & Johnson, 1980).

Мета розвідки – зіставити ФО, породжені стратегічними іграми, в японській та європейських мовних картинах світу й окреслити чинники, що зумовлюють розбіжності в їхній семантиці та аксіології. Матеріалом слугували японські ФО, пов'язані з іграми го (囲碁) і шьогі (将棋), а також європейські ФО шахового та карткового походження, засвідчені в українській, англійській і німецькій мовах. Джерельну базу становлять праці з японської пареміології (Пирогов, 2009, 2011), японські тлумачні словники та дослідження поширених у Європі ідіом (Piirainen, 2012).

Зіставлення дає підстави виокремити чотири параметри, за якими японська та європейська ігрова фразеологія розходяться найпомітніше.

1. Склад гри-донора. Європейська ігрова фразеологія двоскладова: поряд із шаховим пластом («пішак у чужій грі», «патова ситуація», нім. *Zugzwang*) у ній представлений розвинений картковий («козир», «джокер», «блефувати», англ. *trump card*, *poker face*), що кодує випадковість, приховування інформації та ризик. Японська ігрова фразеологія загальномовного обігу натомість майже цілком спирається на ігри без елемента випадковості. Унаслідок цього концептуальна зона хитрощів і блефу в ній лишається практично незаповненою, тоді як в європейських мовах вона є однією з найпродуктивніших.

2. Однорідність знаків проти сталої ієрархії. Камені го однакові, і їхня вартість виникає виключно з позиції на дошці. Відповідно ФО, породжені го, кодують реляційність і перспективу: 布石 (фусекі) – букв. «розстановка каменів», переносно «підготовчі заходи»; 岡目八目 (окаме хачімоку) – «сторонньому спостерігачеві видніше». Шахові фігури, навпаки, наділені сталим і нерівним статусом, тому європейські ФО цього кола кодують передусім соціальну ієрархію та жертвовність нижчого: «пішак у чужій грі», нім. *Bauernopfer*. Показово, що образ пішака в європейських мовах послідовно негативно конотований і не передбачає зміни статусу.

3. Оборотність статусу й ресурсу. Найвиразніша розбіжність виявляється в матеріалі шьогі. Пішак, який досягає зони перетворення, стає と金 (токін) і набуває вартості золотого генерала; звідси загальноновживане 成金 (нарікін) – «нувориш, людина, що раптово розбагатіла». Правило повернення захоплених фігур у гру дало ФО 持ち駒 (мочігома) – «ресурси, які лишаються в розпорядженні». В європейських шахах узяття остаточне, а перетворення пішака фразеологічно не закріпилося. Отже, японська ігрова фразеологія концептуалізує статус як оборотний, а втрачений ресурс – як потенційно поновлюваний; європейська натомість кодує втрату як необоротну. За цим протиставленням проглядають різні моделі соціальної мобільності, закріплені в мові.

4. Аксіологія та модальність. Європейські ігрові ФО тяжіють до результативно-конфліктного полюса, називаючи перемогу, поразку або безвихідь («шах і мат», «патова ситуація», «ендшпіль»). Японські одиниці частіше мають процесуальний і дидактичний характер, що узгоджується

з тлумаченням обох ігор як «шляху» (棋道, кідо:) самовдосконалення. Особливо показове 一目置< (ічімоку оку) – букв. «покласти камінь фори», переносно «визнавати чийсь перевагу»: прямого відповідника до ФО з семантикою добровільного визнання переваги суперника європейська шахова фразеологія не виробила. Значна частина японських одиниць цього кола функціонує як котовадза, зберігаючи властиву прислів'ю дидактичну модальність (Mieder, 2004), і належить радше до ключових слів культури, ніж до нейтральних номінацій (Wierzbicka, 1997).

Водночас зіставлення виявляє й зону сходження: обидві традиції виробили ФО зі значенням «підготовчий крок» (布石 – «гамбіт», «дебютний хід»), «жертва задля позиційної вигоди» (捨て石, сугеіші – нім. *Bauernopfer*) та «питання виняткової ваги» (死活問題, шікацу мондай). Наявність таких паралелей при цілком відмінному ігровому субстраті свідчить про універсальність самої метафоричної моделі за ідіотнічної варіативності її образного втілення (пор. Piirainen, 2012).

Отже, ігрова фразеологія обох лінгвокультур постає не як набір термінологічних запозичень, а як спосіб категоризації соціального досвіду. Європейська модель, спираючись на шахи з їхньою фіксованою ієрархією фігур і карти з їхньою випадковістю, акцентує ієрархію, ризик і необоротність втрати; японська, спираючись на го з однорідними каменями та шьогі з оборотним статусом фігур, – позиційність, перспективу й можливість зміни становища. Перспективи дослідження вбачаємо в залученні корпусних даних для верифікації частотності зазначених одиниць, а також у розширенні європейського матеріалу за рахунок слов'янських мов.

ЛІТЕРАТУРА

- Гейзінга, Й. (1994). *Homo Ludens*. Київ: Основи.
- Кононенко, В. І. (2008). *Українська лінгвокультурологія*. Київ: Вища школа.
- Левченко, О. П. (2005). *Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект*. Львів: ЛРІДУ НАДУ.
- Пирогов, В. Л. (2009). *Словник японських прислів'їв і приказок з відповідниками шістьма мовами*. Київ.
- Пирогов, В. Л. (2011). *Джерела формування японських паремій: типолого-культурологічний аналіз*.
- Ужченко, В. Д., & Ужченко, Д. В. (2007). *Фразеологія сучасної української мови*. Київ: Знання.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mieder, W. (2004). *Proverbs: A handbook*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Piirainen, E. (2012). *Widespread idioms in Europe and beyond: Toward a lexicon of common figurative units*. New York: Peter Lang.
- Wierzbicka, A. (1997). *Understanding cultures through their key words*. New York: Oxford University Press.

АРАБСЬКО-ІСЛАМСЬКІ МОТИВИ У МОВНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ «ДЮНИ» ФРЕНКА ГЕРБЕРТА

Таха Я. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Кононенко В. Г.**

старший викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Цикл книг написаний Френком Гербертом, що започаткувала «Дюна», виданий у 1965 році, донині сприймають як світову класику літератури, що встановила планку для подальших робіт у жанровій сфері наукової фантастики. Не складно здогадатися, що створюючи футуристичну сагу, у якій так само простежуються середньовічні мотиви, Герберт вплутав у складну світобудову елементи арабо-ісламської культури, насичуючи нею історію, мову та релігію романів. Пустельна планета Арракіс, навколо якої зосереджені основні події, є безпосереднім аналогом Близького Сходу, де унікальний і життєво важливий ресурс, прянощі (меланж), виступають еквівалентом нафти, а конфлікт між двома передовими родами – прогресивними Атрідами та жорстокими Харконненами, і не менш важливої Космічної Гільдії, що представляє транснаціональні транспортні та нафтові корпорації, можна інтерпретувати як аналог історичних подій під час Першої світової війни на теренах Близького Сходу (Jacob, 2022). Культура і триб життя фрименів, корінних жителів пустелі, списані безпосередньо з арабів-бедуїнів та пустельних кочівників-туарегів (Ryding, 2021). Деякі критики погоджуються щодо «романтичного орієнталізму» праці Герберта, що розглядається як більш екзотичне й романтичне бачення бедуїнського та арабського суспільства (Zaki, 1994). Проте таке використання близькосхідної та ісламської культури як ключових елементів світотворення в науковій фантастиці створює специфічний феномен «науково-фантастичного орієнталізму» (SF Orientalism), який балансує між щирим захопленням арабською естетикою та екзотизацією східного «Іншого» (Dridi, 2022).

Рамзан Алі зазначає, що використання арабського та ісламського матеріалу у «Дюні» не обмежується простою екзотизацією східного ландшафту та історичних умов, а є першим масштабним проявом «арабського футуризму» у світовій науковій фантастиці. Герберт проєктує арабську ідентичність, мову та ісламську віру у далеке майбутнє, де вони стають універсальною основою людської цивілізації після «Батлеріанського джихаду». Одним із проявів цього є Прадавнє Вчення «Муадійського Корану» із Ільм та Фікг, що збереглися на планеті Каладан – океанічній батьківщині Атрідів. Таким чином, арабський футуризм Герберта стверджує, що ісламська спадщина належить усьому людству, і проявляється не лише як запозичення до релігійних практик фрименів (Alı, 2022).

Мовна система «Дюни» є детально продуманою семіотичною структурою, яка виникла не випадково: завдяки вивченню Гербертом наукових праць

протягом п'яти років підготовки до написання першого роману. Текст роману просочений арабськими запозиченнями, серед яких такі, як: *Магді* (ар. مهدي, «той, що йде правильним шляхом»), *Муад'Діб*, *Усуль* (ар. أصول, мн. від «корінь», «принцип»), *Лісан аль-Гаїб* («голос потойбіччя»), *очі Ібад*, *Шай-хулуд* («володар вічності»), *Сайядіна* тощо. Браян Герберт в свою чергу підтверджує, що мова фрименів ґрунтується на арабській, оскільки його батько вважав, що у неї є шанси зберегтися протягом століть (Dridi, 2022). Дослідження Рамазан Алі показує, що священні тексти фрименів є безпосереднім інтертекстуальним цитуванням Корану та хадисів, які Герберт старанно вбудовував до свого всесвіту. Сюжети Дюни спираються на конкретні сури, наприклад вагання Стілгара щодо вбивства дітей – Лето та Ганіми, у колісці розв'язуються через згадування сури 16 «Бджоли», аят 1 та 9: «Наказ Бога прийде – тож не намагайтеся прискорити його! Бог має вказати шлях, а дехто збочить із нього» (Герберт, 2022), в перекладі Якубовича (2024): «Наказ Аллага прийде – тож не намагайтеся прискорити його!... Аллаг вказує пряму дорогу, але є й шляхи, що ведуть у бік.», що змушує його зберегти вірність роду Атридів (Ali, 2022).

Закладаючи антиколоніальний характер в ідейну структуру «Дюни», автору все ж не вдалося оминати класичного західного орієнталізму. Сюжетну лінію Пола Атріда на планеті Арракіс можна сприймати як художню рефлексію історій про Лоуренса Аравійського та його праці «Сім стовпів мудрості» (яка пересікається із книгою Пола «Стовпи Всесвіту»). Ця конструкція піддається жорсткій постколоніальній критиці як класичний троп «білого спасителя», де корінні народи пустелі виявляються нездатними до самостійного визволення без зовнішнього імперського лідера (Dridi, 2022). Порятунком фрименів перетворюється на акт «антиколоніального колоніалізму», оскільки Пол не демонтує імперську систему, а замінює її деспотичною Імперією Атридів, використовуючи релігійну есхатологію фрименів для розв'язання всесвітнього кривавого Джихаду в ім'я свого батька та себе (Jacob, 2022).

Отже, незважаючи на амбівалентність «Дюни» Френка Герберта, роман продовжує захоплювати сучасних читачів, а арабсько-ісламські мотиви, що простежуються з перших сторінок, утворюють фундаментальну основу світобудови роману.

ЛІТЕРАТУРА

- Герберт, Ф. (2020). *Діти Дюни* (К. Кашпур, пер.). Клуб Сімейного Дозвілля. (Оригінальний твір опубліковано 1976 р.).
- Якубович, М. (Пер.). (2024). *Коран. Переклад смислів українською мовою*. Середняк Т.К.
- Ali, R. (2022). *Beside the Sand Dunes: Arab Futurism, Faith, and the Fremens of Dune. Discovering Dune: Essays on Frank Herbert's Epic Saga. Critical Explorations in Science Fiction and Fantasy*, 81.
- Dridi, Y. (2022). *De-orientalizing Dune: Storyworld-building between Frank Herbert's novel and Denis Villeneuve's film. Ekphrasis. Images, Cinema, Theory, Media*, 28(2), 49–67.

- Jacob, F. (2022). *The Orientalist Semiotics of Dune: Religious and Historical References within Frank Herbert's Universe* (p. 118). Büchner-Verlag.
- Ryding, K. C. (2021). The Arabic of Dune. *Language in Place: Stylistic perspectives on landscape, place and environment*, 37, 105.
- Zaki, H. M. (1994). Orientalism in science fiction. In J. Kadi (Ed.), *Food for our grandmothers: Writings by Arab-American and Arab-Canadian feminists* (pp. 181–187). South End Press.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Тертерян М. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Геворгян К. Л.**

доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» Філологія, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

На сучасному етапі екологічні та кліматичні виклики дедалі більше впливають на напрями економічного розвитку держав. Для Китаю, який є одним із провідних центрів світового виробництва та торгівлі, питання екологічної трансформації має особливе значення. Висока ресурсомісткість традиційної промислової моделі, значна роль викопного палива в енергетичному балансі, масштабне промислове виробництво та необхідність забезпечення стабільних темпів економічного розвитку зумовлюють пошук нової моделі економічної політики, здатної поєднати економічне зростання, енергетичну безпеку та скорочення негативного впливу на довкілля.

Китай – країна, що спіткнулась з подвійним завданням економічного розвитку та збереженням навколишнього середовища. Стан довкілля Китаю зумовлений географічним положенням країни, демографічними характеристиками, політикою в галузі енергетики, особливостями інтенсивного економічного розвитку, характеристиками антропогенної діяльності, екологічною політикою та поведінкою основної частини населення по відношенню до довкілля. Головні екологічні проблеми, що постали останнім часом перед Китаєм, – це забруднення довкілля, руйнівні природно-антропогенні процеси (прискорена ерозія, дигресія пасовищ та ін.), зростання кількості та масштабів стихійних лих. Демографічне навантаження та стрімка індустріалізація Китаю посилили дефіцит і деградацію природних ресурсів, спричинивши ерозію ґрунтів, опустелювання, скорочення земельних ресурсів, дефіцит і забруднення води, а також масштабне забруднення атмосферного повітря.

Відповіддю на загострення екологічних проблем стало поступове посилення державного регулювання у сфері охорони довкілля та інтеграція екологічних пріоритетів в економічну політику КНР. У цьому контексті екологічний компонент поступово перетворюється з окремого напрямку

державної політики на структурний елемент економічної стратегії Китаю. Така трансформація передбачає зміну підходів до промислової, енергетичної, інвестиційної, фінансової та технологічної політики. За ініціативою Державного управління із захисту довкілля реалізуються великомасштабні природоохоронні проекти. Китай активно просуває політику і заходи, спрямовані на пом'якшення кліматичних змін, ухвалив низку політичних заходів і домогся успіхів у регулюванні структури економіки, зміні форм розвитку, всебічній економії енергії, підвищенні ефективності споживання енергоносіїв, оптимізації енергоструктури, а також у лісонасадженні.

Важливим етапом формування сучасного екологічного вектора економічної політики КНР стало проголошення цілей досягнення піку викидів вуглекислого газу до 2030 р. та вуглецевої нейтральності до 2060 р. Відповідні цілі стали основою для системної перебудови енергетики, промисловості, транспорту та інших секторів економіки. У китайській державній стратегії декарбонізація розглядається не лише як екологічне завдання, а і як інструмент модернізації економічної структури, технологічного оновлення та формування нових джерел економічного зростання (国务院, 2026).

Особливо показовим є перехід від політики, орієнтованої переважно на контроль енергоспоживання та забруднення, до комплексної зеленої трансформації економіки, а саме: розширення фінансових інструментів підтримки зеленого переходу, розвиток зеленого кредитування, зелених облігацій, зеленого страхування, зеленого акціонерного фінансування та інших механізмів.

Першочерговими завданнями тут залишаються:

- регулювання структури економіки, виведення на новий рівень процесу оптимізації галузевої структури;
- всебічне енергозбереження, підвищення ефективності енергоносіїв;
- розвиток відновлюваних джерел енергії;
- розвиток економіки замкнутого циклу, зниження викидів тепличних газів;
- лісонасадження і поглинання двоокису вуглецю.

Показовим є оновлення китайського каталогу проектів, що можуть отримувати підтримку в межах системи зеленого фінансування. У 2025 р. було затверджено новий Каталог проектів, що підтримуються зеленим фінансуванням, покликаний уніфікувати критерії для різних видів зелених фінансових інструментів і посилити їхню роль у структурній перебудові економіки (中国人民银行等, 2025).

На нашу думку, перспективність китайської моделі полягає саме в тому, що екологічна політика поступово перестає розглядатися як обмеження для економічного розвитку і дедалі більше позиціонується як механізм структурної модернізації економіки. Найближчим часом екологічний вектор залишиться важливою складовою у внутрішній і зовнішній політиці Китаю і буде одним із найважливіших у розвитку економіки, політики, правової системи та дипломатії КНР.

Таким чином, в умовах глобальних викликів зелена трансформація для КНР має не лише екологічне, а й стратегічне економічне значення. Вона спрямована не тільки на підвищення енергоефективності, технологічне оновлення промисловості, але й на формування нових секторів економіки та зміцнення міжнародної конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

- 国务院. (2026). “十五五”碳达峰行动方案. 中华人民共和国生态环境部.
https://www.mee.gov.cn/zcwj/gwywj/202607/t20260714_1161655.shtml
- 中国人民银行等. (2025). 绿色金融支持项目目录（2025年版）. 黑龙江省人民政府.
https://www.hlj.gov.cn/hljzqc/c100116/202507/c00_31857400.shtml

ОРІЄНТАЛЬНІ МОТИВИ У СУЧАСНІЙ ПОЛЬСЬКІЙ ПОПУЛЯРНІЙ МУЗИЦІ

Тиха С. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Міненко Н. Є.**

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Орієнтальні мотиви є важливою складовою сучасної польської популярної музики, де вони реалізуються через музичні засоби, словесні тексти, сценічні образи та культурну символіку. Актуальність дослідження зумовлена активізацією міжкультурних контактів у сучасному музичному просторі та поширенням східних образів і стилістичних елементів у творчості польських виконавців. Їх вивчення дає змогу з'ясувати, як у популярній музиці конструється образ Сходу, яким чином взаємодіють різні культурні традиції та яких значень набувають запозичені елементи в новому контексті.

Поняття орієнталізму, яке спочатку застосовували до західних уявлень про Схід, згодом стало засобом аналізу різних форм конструювання образу «Іншого». Аналіз орієнталізму потребує врахування зв'язків між культурним текстом, історичним контекстом, суспільними цінностями та відносинами влади (Switala, 2021, с. 37–38). Це дає підстави розглядати музичні образи Сходу як результат конкретних культурних і суспільних умов, а не як нейтральне відтворення іншої традиції.

Отже, мета даного дослідження полягає у визначенні основних способів представлення Сходу в польській популярній музиці та простеженні переходу від умовної екзотичної стилізації до складніших форм культурного діалогу.

У музикознавстві орієнталізм вважають вужчим за екзотизм, оскільки його пов'язують із творами, натхненими культурами Сходу. Орієнтальність виявляється у музичних і позамузичних компонентах. До музичних маркерів

належать орнаментована мелодика, хроматичні та секундові звороти, вихід за межі мажорно-мінорної системи, остинатні або трансів ритми, метрична нерегулярність і специфічні тембри, а до позамузичних – назва, текст, сюжет і сценічний образ (Pawlina, 2016, с. 183–202). Однак ці ознаки не завжди відтворюють автентичну східну традицію й можуть належати до європейської системи умовних знаків. Тому під час аналізу важливо розмежовувати орієнталізм та орієнтальність і перевіряти походження елементів, що відсилають до узагальненого західного образу Сходу (Skupin, 2011, с. 200–202).

Історичні передумови використання орієнтальних мотивів у сучасній польській популярній музиці простежуються ще в другій половині ХХ століття. Як зазначає Ева Мазерська, на початковому етапі розвитку польської естрадної музики переважав так званий «банальний екзотизм», що ґрунтувався на поверховому використанні образів далеких країн. Екзотичний колорит створювався за допомогою географічних назв, іншомовних слів, сценічних костюмів і популярних танцювальних ритмів.

Наприкінці 1960-х – на початку 1970-х років характер таких запозичень змінився. Якщо раніше польські виконавці переважно зверталися до образів Латинської Америки, то згодом їхню увагу привернули країни Близького Сходу та Індія, а орієнтальні елементи почали інтегруватися безпосередньо в музичну тканину творів (Mazierska, 2018, с. 53–54). Так, у композиції Марека Грехути *Widzieć więcej* звучання гітари імітує ситар, а в пісні гурту *Czerwone Gitary* *Ploną góry, ploną lasy* використано ребаб, який Северин Краєвський привіз із закордонних гастролей, що знайшло відображення у звучанні композиції (Mazierska, 2018, с. 54–55).

Глибше осмислення орієнтальних мотивів простежується у творчості гурту *Osjan*. Музиканти прагнули передати атмосферу й філософію Сходу, поєднуючи звучання ситара, корейського каягима, конгів та інших інструментів із паузами, тишею й медитативністю. Це мало сприяти зосередженню слухача та наблизити його до практик медитації й самопізнання, пов'язаних зі східними релігійними традиціями (Mazierska, 2018, с. 55–56). Подібна тенденція помітна у творчості Чеслава Неме́на. У композиції *Allilal* орієнтальний колорит створюється через імітацію мусульманського заклик до молитви, а в *Pielgrzym* образ Сходу набуває символічного значення й пов'язується з осмисленням людської подорожі (Mazierska, 2018, с. 57–58).

Особливість польського культурного контексту полягає в тому, що Польща сама тривалий час поставала в західному дискурсі як частина менш розвиненої Європи. Образ Центрально-Східної Європи формувалася через протиставлення Заходу і Сходу, за якого західна частина континенту асоціювалася з прогресом, а східна – з відсталістю та периферійністю. Подібні уявлення впливали на культурну й географічну картину світу та закріплювали ієрархічне бачення європейського простору (Skórczewski, 2009, с. 96–98).

Польські виконавці можуть відтворювати усталені західні уявлення про Азію, хоча польська культура також зазнавала орієнталізації та сприймалася

як периферійна щодо Заходу. Після 1989 року орієнтальні образи в польській популярній музиці набувають суспільного значення. Пісенні тексти формують геополітичні уявлення про країни й культури та впливають на поділ між «своїм» і «чужим» (Macała, 2020, с. 37–40).

У польських піснях про Китай простежується традиційна опозиція «Захід – Схід». Китай постає як віддалений і малозрозумілий простір, пов'язаний або із загрозою та зростанням політичного впливу, або із загадковою й екзотичною країною. Таке зображення ґрунтується переважно на культурних стереотипах і бере участь у формуванні уявлень про Схід (Macała, 2020, с. 42–46).

Окремим напрямом є переосмислення єврейської музичної спадщини. У сучасній Польщі вона стала помітною частиною фестивального, концертного та популярного музичного простору. Її виконання неєврейськими музикантами викликає дискусії про культурну апропріацію, але також розглядається як форма творчої адаптації, що сприяє появі гібридних явищ і збереженню пам'яті про багатокультурне минуле Польщі (Muszkalska, 2023, с. 59–60). Прикладом є альбом *Alkimja* Юстини Стечківської, пов'язаний з ашкеназькою та сефардською музичними традиціями.

Отже, орієнтальні мотиви в польській популярній музиці виконують декоративну, атмосферну, духовну та меморіальну функції. Польські виконавці не просто запозичують східні елементи, а переосмислюють їх у межах власного історичного досвіду й сучасних транскультурних процесів.

ЛІТЕРАТУРА

- Macała, J. (2020). China in the geopolitical imaginations of the Polish pop music after 1989. *Polish Political Science Yearbook*, 49(4), 37–47.
<https://doi.org/10.15804/ppsy2020403>
- Mazierska, E. (2018). From South to East: Exoticism in Polish popular music of the state socialist period. *Popular Music History*, 11(1), 47–60.
<https://doi.org/10.1558/pomh.36188>
- Muszkalska, B. (2023). Music as an expression of Jewishness in contemporary Poland. *Puls – musik- och dansetnologisk tidskrift*, 8, 57–71.
<https://doi.org/10.62779/puls.v8i.19231>
- Pawlina, A. (2016). Przegląd wątków orientalnych w muzyce klasycznej Europy w kontekście Saidowskiej teorii orientalizmu. *Przegląd Orientalistyczny*, 1–2, 183–202.
- Skórczewski, D. (2009). Polska skolonizowana, Polska zorientalizowana. Teoria postkolonialna wobec „innej Europy”. *Porównania*, 6, 95–105.
- Skupin, R. (2011). Izotopia semantyczna i jej zastosowanie w badaniach nad orientalizmem muzycznym: Możliwości i ograniczenia. *Aspekty Muzyki*, 1, 181–202.
- Switala, A. (2021). The self-orientalization of Polish music education. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 5(2), 37–50.
<https://doi.org/10.7577/njcie.4152>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХІДНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ОБ'ЄКТИВІЗМУ В ЯПОНІЇ ЕПОХИ МЕЙДЖІ

Тищенко О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Вознюк Г. А.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Епоха Мейджі (1868–1912) постає в історії Японії як час переходу від ізолюваного, структурованого феодального суспільства до унагугуваної Токугавадо сучасної індустріалізованої капіталістичної держави. Стрімка вестернізація, що охопила всі сфери життя, супроводжувалася імплементаціями західних філософських концепцій які були чужими традиційній японській культурі, (Маркевич & Хададова, 2025). Усвідомлення власної технологічної та військової відсталості перед загрозою західного імперіалізму завдало удару, запустивши механізм глибокої масової кризи ідентичності (Pyle, 1969). Цей шок від розпаду звичних онтологічних координат сформував критичну потребу в новому інструменті пізнання: суспільству знадобилося об'єктивне, науково обґрунтоване та позбавлене ідеалізації осмислення нових соціальних реалій, що згодом кристалізувалося у специфічну японську форму соціального реалізму та натуралізму (Маркевич & Хададова, 2025).

Швидкий демонтаж багатовікових соціальних обмежень та конфуціанської ієрархії залишив націю у стані дезорієнтації. (Рубель, 2002). Водночас ілюзія емансипації, відома як «Указ про скасування статусів знедолених» 1871 року, обернулася для маргіналізованих каст «ета» та «хінін» економічною катастрофою. Замість справжньої рівності, дискримінація змінила форму: колишніх вигнанців витіснили на соціальне дно з новим тавром «буракумін», змушуючи їх приховувати своє походження в умовах жорстокої капіталістичної експлуатації (Amos, 2011). Ці процеси оголили безпрецедентний дисонанс між пафосним державним фасадом «багатої країни і сильної армії» та безправ'ям особистості (Ikegami, 1995).

На тлі цих соціальних зламів проникнення західних ідей стало одним з каталізаторів зсуву в японській свідомості. Завдяки реформі освіти та перекладам японська молодь отримала доступ до праць Жана-Жака Руссо, Іммануїла Канта, Джона Стюарта Мілля та Герберта Спенсера (Pyle, 1969). Ці тексти принесли в Японію концепцію індивідуалізму, стверджуючи, що людина має природні права і внутрішню свободу поза межами колективу. Особливе значення мала філософія Руссо та його «Сповідь», яка представила літературу, що досліджувала унікальне, сповнене протиріччя внутрішнє «Я», висвітлюючи найтемніші сторони людської душі без моралізаторства (Маркевич & Хададова, 2025).

На початку ХХ вплив французького натуралізму та об'єктивного реалізму на японську літературу посилювався. Японські прозаїки засвоювали ідеї Емілія Золя, який вимагав скрупульозного аналізу впливу біологічної спадковості та

соціального середовища на поведінку людини (Маркевич & Хададова, 2025). Естетичний вплив здійснили твори Гі де Мопассана та Гюстава Флобера. Флоберівський принцип безсторонності автора та фокус Мопассана на поверхні речей дозволили японським митцям виробити мову для опису буденного життя без романтичних ілюзій (Pyle, 1969). Паралельно наукові концепції Чарльза Дарвіна щодо біологічного детермінізму надали інструментарій для художнього дослідження фатальної підпорядкованості людини інстинктам та генетиці, що блискуче втілив Шімадзакі Тосон у своєму романі (Ikegami, 1995).

Проте японська адаптація західного об'єктивізму зазнала глибокої трансформації. Якщо європейські реалісти прагнули досліджувати макросоціальні процеси, вплив капіталізму та класові конфлікти, то японський реалізм формувався в умовах екзистенційного пошуку індивідуального суб'єкта (Pyle, 1969). Структура християнської сповіді, позбувшись свого релігійного змісту, злилася з об'єктивним науковим методом Заходу, перетворившись на інструмент для болісної інтроспекції (Маркевич & Хададова, 2025).

Підсумовуючи, проникнення західного об'єктивізму в Японію не призвело до механічного копіювання європейських жанрів. Стрімкий демонтаж феодалізму та зіткнення з капіталізмом породили глибоку травму, яка вимагала осмислення. Синтезувавши європейський позитивізм, натуралізм Золя, об'єктивність Флобера та еволюційні теорії Дарвіна, японські письменники свідомо відкинули широкі соціальні панорами на користь безжального вивчення внутрішнього світу індивіда.

ЛІТЕРАТУРА

- Маркевич, О. В., & Хададова, М. В. (2025). Модернізаційні процеси в Японії періоду Реставрації Мейджі. *Актуальні питання у сучасній науці*, 10(40), 787–800.
- Рубель, В. А. (2002). *Історія середньовічного Сходу*. Либідь.
- Amos, T. D. (2011). *Embodying difference: The making of Burakumin in modern Japan*. University of Hawai'i Press.
- Hane, M. (1982). *Peasants, rebels, women, and outcastes: The underside of modern Japan*. Pantheon Books.
- Huang, Q. (2023). *Buraku liberation in Imperial Japan: Dreams of love-politics and migration from late 19th to mid-20th century* [Unpublished doctoral dissertation]. University of California.
- Ikegami, E. (1995). Citizenship and national identity in early Meiji Japan, 1868–1889: A comparative assessment. *International Review of Social History*, 40(Supplement 3), 185–221.
- Pyle, K. B. (1969). *The new generation in Meiji Japan: Problems of cultural identity, 1885–1895*. Stanford University Press.

ТЕХНОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ

Тімкова Т. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Повномасштабна війна в Україні зумовила не лише масштабне розширення завдань у сфері гуманітарного розмінування, а й активний розвиток відповідної фахової термінології, яка становить значний інтерес для сучасних лінгвістичних і перекладознавчих досліджень та водночас має практичне значення для забезпечення ефективної міжнародної професійної комунікації у сфері протимінної діяльності.

Теоретичну базу дослідження становлять праці українських і зарубіжних учених у галузях термінознавства, перекладознавства та спеціалізованої термінології. Фундаментальним для дослідження є комунікативний підхід М. Т. Кабре (Cabré, 1999), у межах якого термінологічна одиниця розглядається у взаємозв'язку з поняттєвою системою та фаховим контекстом. Питання перекладознавчого термінознавства й термінологічної еквівалентності висвітлено у працях М. Сайко, І. Куліш, М. Возної та Н. Антонюк, Н. Павлюк. Специфіку перекладу військової термінології досліджують В. Погонєць, Н. Мочалова та Є. Козлов, а особливості перекладу термінів, пов'язаних із мінною небезпекою, – Т. Лисюк. Турецький військовий дискурс і відповідну термінологію розглянуто в дослідженні І. Покровської та А. Когут. Зазначені праці формують теоретико-методологічне підґрунтя для аналізу українсько-турецьких відповідників технологічної термінології гуманітарного розмінування та визначення характеру їхньої термінологічної еквівалентності. У термінознавчій традиції термін розглядається як мовне позначення спеціального поняття, пов'язаного з певною системою фахового знання (Cabré, 1999). У перекладознавчому аспекті це передбачає зіставлення поняттєвого змісту та функціонального призначення термінологічних одиниць у вихідній і цільовій мовах.

Важливим джерелом термінологічного матеріалу є «Глосарій термінів, визначень та скорочень у сфері протимінної діяльності» Організації Об'єднаних Націй, положення та термінологічні дані якого використано під час укладання українсько-турецького робочого глосарію. Оскільки турецькомовна версія цього глосарію наразі відсутня, особливої актуальності набуває встановлення українсько-турецьких термінологічних відповідників у сфері гуманітарного розмінування та визначення ступеня їхньої еквівалентності.

Матеріалом дослідження є українсько-турецький робочий глосарій, укладений авторкою в процесі перекладу книги «Розмінувати майбутнє» Тимура Пістрюги, засновника і голови правління Асоціації саперів України, ветерана війни, підполковника запасу та фахівця у сфері протимінної

діяльності, з української мови на турецьку. На основі опрацьованого перекладного матеріалу сформовано корпус із 96 технологічно маркованих термінологічних одиниць, що репрезентують власне мінну термінологію, а також номінації технологічних засобів, систем і процесів гуманітарного розминування. Предмет дослідження становлять структурно-семантичні та перекладацькі особливості українсько-турецьких термінологічних відповідників.

Для аналізу матеріалу застосовано описовий, зіставний, структурно-семантичний і перекладознавчий методи. За характером міжмовної відповідності українсько-турецьких термінологічних одиниць виокремлено чотири групи відповідників: повні (високого ступеня еквівалентності), часткові (функціональні), варіантні та аббревіатурні.

Найчисленнішою є група відповідників високого ступеня еквівалентності – 51 одиниця (53,1%). До неї належать, зокрема, протитанкова міна – *tanksavar mayın*, магнітна міна – *manyetik mayın*, роботизований комплекс – *robotik kompleks*, модульна архітектура – *modüler mimari* тощо. У цих випадках турецькі відповідники зберігають основний поняттєвий зміст українських термінів і реалізують аналогічну номінативну функцію, що свідчить про високий ступінь семантичної та функціональної відповідності.

Часткові (функціональні) відповідники становлять 25 одиниць (26,0%). Для них характерна семантична, структурна або функціональна асиметрія за збереження основного поняттєвого змісту. Показовими є рій БПЛА – *sürü İHA*, інтеграція / злиття – *füzyon*, демінер – *mayın temizleyicisi*, нейтралізувати – *etkisiz hale getirmek* тощо. Особливо показовим є співвідношення мінер / демінер – *mayın düşeyici / mayın temizleyicisi / mayıncı*, де українські номінації розмежовуються в турецькій мові відповідно до функції.

Варіантна еквівалентність представлена 10 одиницями (10,4%). До цієї групи належать терміни, для яких у глосарії зафіксовано два або більше турецьких відповідників: стабілізатор – *dengeleyici / stabilizatör*, акумулятор – *akü / batarya*, металошукач – *metal arayıcısı / metal dedektörü* тощо. Вибір конкретного відповідника зумовлюється контекстом уживання, семантичними відтінками та фаховою нормою цільової мови.

Абревіатурна / терміносистемна еквівалентність охоплює 10 одиниць (10,4%). Серед них БПЛА – *İHA*, безпілотний наземний апарат – *İKA*, ПЗРК – *MANPADS*, ООН – *BM*. Специфіка цієї групи полягає у необхідності врахування усталених моделей термінологічної компресії та норм професійної комунікації цільовою мовою. Показовим є також відповідник ГІС – *GIS / CBS*, що демонструє взаємодію міжнародної та національної моделей термінологічної номінації.

Таким чином, результати кількісного аналізу засвідчують переважання відповідників високого ступеня еквівалентності, які становлять 53,1% досліджуваного корпусу, тоді як 46,8% одиниць характеризуються частковою, варіантною або аббревіатурною відповідністю. Отримані результати свідчать про поєднання високого рівня міжмовної термінологічної відповідності з випадками семантичної, структурної та функціональної

асиметрії українських і турецьких номінацій. Це підтверджує необхідність комплексного мовного та фахового аналізу для встановлення характеру термінологічної еквівалентності в перекладі спеціалізованої лексики гуманітарного розмінування. Перспективним напрямом подальших досліджень є розширення корпусу українсько-турецьких відповідників та комплексне вивчення структурно-семантичної організації, способів номінації й перекладацьких стратегій у терміносистемі гуманітарного розмінування.

ЛІТЕРАТУРА

- Cabré, M. T. (1999). *Terminology: Theory, methods and applications* (J. A. DeCesaris, Trans.). John Benjamins.
- Куліш, І. В. (2024). *Розбудова засадничих елементів термінологічного апарату українського перекладознавства у працях з історії, теорії та критики перекладу* (Дис. доктора філософії. Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Чтиво.
www.chtyvo.org.ua
- Лисюк, Т. (2024). Терміни на позначення міношукачів і мін. Особливості створення паралельного корпусу на прикладі терміна «mine». *Мовний простір сучасного світу: тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених*. Національний університет «Києво-Могилянська академія», С. 109–112
- Павлюк, Н. (2023). A potential of legal terminology to be translated: The case of “Regulation” translated into Ukrainian. *International Journal for the Semiotics of Law – Revue internationale de Sémiotique juridique*, 36, 2429–2454.
- Погонець, В. В., Мочалова, Н. С., & Козлов, Є. Д. (2024). Проблеми перекладу військової термінології з англійської на українську мову в сучасних реаліях. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*, (9), 367–379.
- Покровська, І., & Когут, А. (2026). Turkish military discourse as a cultural-historical and sociolinguistic phenomenon. *Мовні і концептуальні картини світу*, 1(79).
- Сайко, М. А. (2023). Перекладове термінознавство в Україні: становлення, основи та перспективи. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2(74), 57–71.
- United Nations Mine Action Service. (2026). *Glossary of mine action terms, definitions and abbreviations* (IMAS 04.10, 2nd ed., Amendment 13). International Mine Action Standards.
- Vozna, M., & Antonyuk, N. (2021). Equivalence in Ukrainian-English translation of institutional academic terminology. *SHS Web of Conferences*, 105, 03002.

ОРІЄНТАЛІЗМИ У ПОЛЬСЬКІЙ СПОРТИВНІЙ ЛЕКСИЦІ

Толстіка А. Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Міненко Н. Є.

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна польська спортивна лексика є відкритою та динамічною системою, яка постійно поповнюється новими словами й термінами. Одним із важливих джерел її збагачення є іншомовні запозичення, зокрема орієнталізми. Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці польських мовознавців, присвячені іншомовним запозиченням (Cierpich-Kozieł, Mańczak-Wohlfeld & Witalisz, 2003; Markowski, 2002) та функціонуванню спортивної лексики й мови спорту (Kasperska, 2024; Żęgota, 2021). Водночас орієнталізми у польській мові досліджувались (Stachowski, 2018), але не були предметом вивчення саме у спортивній лексиці.

У польській спортивній лексиці орієнталізми представлені неоднорідно: вони можуть називати спортивні дисципліни, техніки, елементи спорядження, місця проведення тренувань, учасників спортивного процесу та різноманітні фізичні й психофізичні практики.

Найчисельнішою групою орієнталізмів у сучасній польській спортивній лексиці є запозичення, пов'язані зі східними бойовими мистецтвами та системами самооборони. Передусім ідеться про японські лексеми, що поширилися разом із популяризацією відповідних видів спорту. До найбільш відомих належать judo, karate, aikido, kendo та ju-jitsu (дзюдо, карате, айкідо, кендо та джиу-джитсу). Усі ці назви активно функціонують у польськомовному спортивному дискурсі та використовуються не лише у вузькоспеціальній комунікації, а й у засобах масової інформації, рекламі спортивних клубів, назвах змагань та повсякденному мовленні. Наприклад, у польських текстах можна зустріти сполучення trening karate (тренування карате), zawody judo (змагання з дзюдо) zajęcia aikido (заняття з айкідо), mistrzostwa świata w karate (чемпіонат світу з карате) або zawodnik judo (спортсмен із дзюдо). Отже, іншомовна назва стає основою для формування цілої системи словосполучень і термінологічних конструкцій.

Орієнтальне походження мають не лише назви самих спортивних дисциплін. Разом із японськими бойовими мистецтвами до польської мови увійшли назви предметів, місць та елементів тренувального процесу. Одним із таких слів є tatami (мат), яким позначають спеціальне покриття або мат, що використовується під час занять і змагань із дзюдо, карате та інших бойових мистецтв. У польській спортивній комунікації можна, наприклад, зустріти вислови zawodnik wychodzi na tatami (учасник змагань виходить на мат) або walka na tatami (боротьба на маті). Ще одним поширеним словом є dōjō (додзьо) (у польській практиці також dojo) – місце, призначене для занять бойовими мистецтвами. У сучасній польській

мові цей термін переважно пов'язується саме з тренуванням і спортивною практикою.

Окрему групу становлять назви традиційного одягу та спорядження. Наприклад, *kimono* (кімоно) використовується для позначення традиційного японського одягу, а в контексті бойових мистецтв також може вживатися для назви тренувального костюма. У спеціалізованій спортивній лексиці зустрічається також термін *karategi* (каратегі) який означає спеціальний костюм для занять карате. Ці слова демонструють характерну особливість спортивної термінології: разом із певною спортивною практикою до іншої мови часто переходить не окреме слово, а цілий комплекс лексики, пов'язаний із відповідною культурою.

Важливе місце посідають також назви осіб, які займаються східними бойовими мистецтвами. Наприклад, *judoka* (дзюдоїст) – спортсмен, який займається дзюдо, а *karateka* (каратист) – спортсмен, що практикує карате. Особливістю таких лексем є їхня адаптація до словотвірної системи польської мови. На основі іншомовних назв формуються похідні слова, які позначають осіб за видом спортивної діяльності. Водночас деякі запозичення зберігають характерні риси мови-джерела, що свідчить про неоднаковий ступінь їхньої адаптації. До цієї самої тематичної сфери належать китайські запозичення. Найвідомішим прикладом є *kung-fu* (кунг-фу) яке в польській мові використовується для позначення комплексу китайських бойових мистецтв. Популярність цього слова значною мірою зумовлена міжнародним поширенням китайських бойових практик, а також їхньою присутністю в кінематографі та масовій культурі. У польських спортивних текстах можна зустріти такі сполучення, як *trening kung-fu* (тренування з кунг-фу) або *zawodnik kung-fu* (спортсмени із кунг-фу). Отже, кунг-фу функціонує вже не як випадкове іншомовне слово, а як усталена одиниця польської спортивної лексики.

Орієнталізми представлені й у термінології корейських бойових мистецтв. Найпоширенішим прикладом є *taekwondo* (теквандо) корейське бойове мистецтво, яке сьогодні є міжнародно визнаною спортивною дисципліною та входить до програми Олімпійських ігор. У польській мові назва *taekwondo* (теквандо) використовується без перекладу.

Ще одним напрямом проникнення орієнталізмів є психофізичні практики, зокрема йога та медитація. У польській мові активно використовується слово *joga* (йога) яке походить із санскриту та позначає систему фізичних, психічних і духовних практик. Сьогодні в польському суспільстві йога дедалі частіше сприймається не лише як традиційна східна практика, а й як елемент сучасної фітнес-культури. Про це свідчать словосполучення *zajęcia jogi* (заняття з йоги), *studio jogi* (студія йоги) та *instruktor jogi* (інструктор йоги). Разом із назвою самої практики функціонують спеціальні терміни, наприклад *asana* (асана), яким називають певне положення тіла під час виконання йоґічних вправ. Таким чином, санскритська лексика поступово інтегрується в сучасний польський фітнес-дискурс.

Отже, аналіз польської спортивної лексики демонструє значну роль орієнталізмів у її формуванні та розвитку. Найчисельніша група містить

японізмами, китаїзмами та корейськими. Поряд із назвами спортивних дисциплін функціонують терміни на позначення спорядження, місць тренування, одягу та учасників спортивного процесу. Їхня присутність у польській мові є результатом не лише сучасної глобалізації спорту, а й тривалих історичних і культурних контактів Польщі з країнами та народами Сходу. Отже, орієнталізм є важливим джерелом поповнення польської спортивної лексики та яскравим прикладом взаємодії мови, спорту й культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Cierpich-Kozieł, A., Mańczak-Wohlfeld, E., & Witalisz, A. (2023). Nowy słownik zapożyczeń angielskich w polszczyźnie – założenia ogólne i mikrostruktura haseł. *Język Polski*, 103(1), 5–19.
<https://doi.org/10.31286/JP.00229>
- Kacperska, B. (2024). Kawał meczycha, mejwen, wjechać z lajfmem — o leksyce profesjolektalnej w wypowiedziach polskich wideoblogerów sportowych. *Forum Lingwistyczne*, 12(1), 1–11.
<https://doi.org/10.31261/FL.2024.12.1.01>
- Markowski A. (2002). *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Stachowski, M. (2018). Problemy metodologiczne z badaniem orientalizmów w języku polskim. *Studia Językoznawcze: Synchroniczne i Diachroniczne Aspekty Badań Polszczyzny*, 17, 303–314
<https://doi.org/10.18276/sj.2018.17-19>
- Żęgota, W. (2021). Polskie badania językoznawcze nad socjolektem piłkarskim – część pierwsza. *Prace Językoznawcze*, 23(4), 303–310.
<https://doi.org/10.31648/pj.7051>

ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КНР ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ

Трубіцина О. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна дипломатична комунікація висуває до перекладача вимоги, які виходять далеко за межі виключно мовної компетентності. Перекладач, який зокрема працює на найвищому державному рівні, має забезпечувати не лише точність передачі інформації, а й відтворювати політичний, прагматичний та культурний зміст повідомлення. Відповідно, традиційні дослідження в царині перекладу, які переважно зосереджувались на перекладацьких трансформаціях, стратегіях, лексичних та синтаксичних особливостях тощо, вже є недостатніми для пояснення професійної майстерності перекладача державного рівня. Адже мовну особистість висококваліфікованого дипломатичного перекладача формують певні

компоненти, які можуть бути інтегровані в систему професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Наразі у Китаї підготовка висококваліфікованих дипломатичних перекладачів розглядається як складова забезпечення державної зовнішньополітичної діяльності. Китайські дослідники поступово відходять від розуміння перекладача як мовного посередника, акцентуючи увагу на його ролі у реалізації зовнішніх комунікативних цілей. Зокрема, китайська дослідниця Жень Вень у праці «国家对外翻译传播能力研究: 理论建构与实践应用», присвяченій вивченню питань перекладу в розрізі теорії та практики, зазначає, що професійна підготовка перекладача передбачає не лише формування високого рівня володіння іноземною мовою, а й розвиток перекладацької, міжкультурної, предметної та політико-комунікативної компетентностей. Такий підхід зумовлений тим, що дипломатичний перекладач працює з політично значущою інформацією, а тому повинен розуміти не лише лінгвістичний зміст висловлювання, а й його політичний контекст, комунікативну мету та значення для міжнародних відносин (任文 & 赵田园, 2023).

Показовою реалізацією зазначеного підходу є програма «外交翻译专训班» – курс підготовки дипломатичних перекладачів, створений Дипломатичною академією КНР у співпраці з Перекладацьким управлінням Міністерства закордонних справ Китаю. Програма функціонує на засадах цільової професійної підготовки кадрів для дипломатичної сфери та відрізняється від загальної університетської підготовки перекладачів високим ступенем спеціалізації. Зміст такої підготовки має комплексний характер. Програма підготовки «має на меті сформувати висококваліфікованих перекладачів, які мають чітку політичну позицію та високе почуття соціальної відповідальності, вирізняються психологічною стійкістю та ґрунтовними знаннями ... мов; розуміють основи міжнародної політики, економіки, права, культури та суспільного життя; а також опанували теорію та практику усного й письмового перекладу, що дозволяє їм компетентно виконувати завдання з перекладу в дипломатичній сфері» (外交学院, 2016). Таким чином, поряд із поглибленим вивченням іноземної мови студенти розвивають навички усного та письмового перекладу, аудіювання, вміння працювати з політичною та міжнародною інформацією, опановують дипломатичну термінологію та знайомляться з актуальними проблемами міжнародних відносин. Особливого значення набуває робота з медіатекстами та матеріалами суспільно-політичної тематики, що дозволяє майбутнім перекладачам формувати здатність швидко сприймати, аналізувати й відтворювати інформацію в умовах високої комунікативної динаміки.

Як бачимо, у сучасній китайській концепції підготовки перекладачів вкорінюється ідея переходу «від мовного перекладу до політичного перекладу» («从语言翻译到政策翻译»), сформульована колишнім керівником Перекладацького управління МЗС КНР (中国翻译协会, 2024). У межах цієї концепції професійне зростання дипломатичного

перекладача передбачає поступовий перехід від відтворення мовної форми до усвідомленої передачі політичного змісту. Перекладач високого рівня має розуміти специфіку дипломатичної комунікації, політичний контекст висловлювання та позиції сторін, що беруть участь у комунікативному акті. Тому його професійна компетентність **формується на перетині мовної, перекладацької, предметної, міжкультурної та політико-комунікативної складових.**

Таким чином, китайська система підготовки дипломатичних перекладачів демонструє перехід від традиційної мовно орієнтованої моделі до комплексної професійно-компетентнісної моделі. Її основу становлять спеціалізоване навчання, моделювання реальних дипломатичних ситуацій і безпосередня взаємодія освітніх установ із державними структурами. У такій системі перекладач найвищого професійного рівня постає не як технічний посередник між двома мовами, а як фахівець, здатний забезпечувати точну й функціонально адекватну передачу політичного змісту в умовах міжнародної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

任文, & 赵田园. (2023). 国家对外翻译传播能力研究: 理论建构与实践应用 [Research on national translation and communication capacity for international dissemination: Theoretical construction and practical application]. 上海翻译, 169(2), 1–7.

<https://shjot2021.shu.edu.cn/CN/Y2023/V169/I2/1>

外交学院. (2016). 英语系外交翻译专训班培养方案 (2016年版) [Training program for the Special Training Class in Diplomatic Translation (2016 version)]. 外交学院英语系.

<https://deis.cfau.edu.cn/col381/col2251/55754.htm>

中国翻译协会. (2024, April 29). 外交学院成功举办翻译与国际传播人才培养暨口笔译测评实践与研究高峰论坛 [China Foreign Affairs University successfully held a high-level forum on translation and international communication talent development, interpreting and translation assessment, practice and research]. 中国翻译协会.

https://www.tac-online.org.cn/2024-04/29/content_42927773.html

КОРЕЙСЬКИЙ ШАМАНІЗМ ЯК МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ

Урядова В. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

У тезах розглянуто корейський шаманізм (무속) як механізм збереження та трансляції культурної пам'яті. Особливу увагу приділено ролі мудан (무당), ритуалу кут (굿) та шаманських спільнот у передачі традиційних знань і символів між поколіннями. Обґрунтовано, що культурна пам'ять у шаманській традиції функціонує не як статичне збереження минулого, а як

процес його відтворення та актуалізації. Показано, що адаптація шаманських практик до нових соціокультурних умов є одним із чинників їхньої життєздатності. На прикладі сучасної передачі регіональних форм кут (꺾) визначено значення носіїв традиції та локальних спільнот для забезпечення її культурної тяглості.

Корейський шаманізм (무속) є важливою складовою духовної культури Кореї. Центральними елементами цієї традиції є мудан (무당) як носії ритуального знання та кут (꺾) як основна форма шаманського ритуалу. Етнографічне дослідження L. Kendall засвідчує тісний зв'язок шаманської практики з повсякденним життям корейської громади та особливу роль ритуалу кут у традиційній культурі (Kendall, 1985).

У контексті сучасних гуманітарних досліджень корейський шаманізм доцільно розглядати не лише як релігійну систему, а і як механізм збереження культурної пам'яті. Під культурною пам'яттю розуміємо процес, у межах якого досвід минулого зберігається, передається та актуалізується в сучасності. Шаманська традиція забезпечує передачу між поколіннями не лише ритуальних дій, а й системи символів, міфологічних уявлень та моделей взаємодії людини із сакральним світом (Kendall, 1985).

Особливого значення в цьому процесі набуває ритуал кут (꺾), який поєднує вербальні, музичні, хореографічні та символічні компоненти. Ритуальне відтворення забезпечує не просто повторення традиційних дій, а їх актуалізацію в конкретному соціальному середовищі. Саме тому кут (꺾) можна розглядати як один із практичних механізмів збереження культурної пам'яті (Kendall, 1985).

Важливим аспектом є роль носіїв традиції. Передача шаманських знань відбувається через безпосередню участь у ритуалі, спостереження за діяльністю досвідчених носіїв та засвоєння ритуальних форм. Дослідження шаманської традиції острова Чеджу демонструє, що усна пам'ять формується та передається різними суб'єктами, зокрема шаманами шімбанг (심방) та представниками локальної спільноти. При цьому передача пам'яті передбачає не лише збереження інформації, а й її реконструкцію та актуалізацію (Lee & Yoo, 2024).

Водночас збереження традиції не означає її абсолютної незмінності. Показовим є приклад бусанкут (부산굿), сучасний стан якого демонструє складність передачі регіональних форм шаманської культури. Kim (2024) досліджує історію передачі бусанкут (부산굿) та поширення його культурної цінності в контексті нематеріальної культурної спадщини. Це дає підстави стверджувати, що культурна тяглість залежить не лише від існування традиційної форми, а й від наявності її носіїв та соціального середовища, у якому вона продовжує функціонувати.

Отже, міжпоколіннева передача є одним із ключових механізмів збереження шаманської традиції. При цьому вона не є простим копіюванням минулого. Традиція відтворюється в нових історичних і соціокультурних умовах, що зумовлює трансформацію окремих її елементів. Здатність

до адаптації може забезпечувати подальше функціонування традиції, не руйнуючи її основних символічних засад (Lee & Yoo, 2024; Kim, 2024).

Таким чином, корейський шаманізм можна розглядати як динамічну систему культурної пам'яті, у якій взаємодіють ритуальна практика, носії традиції, локальна громада та міжпоколіннева передача. Його життєздатність визначається не стільки незмінністю окремих форм, скільки здатністю традиції відтворюватися та набувати актуального значення в нових умовах.

Корейський шаманізм є важливим механізмом збереження та трансляції культурної пам'яті. Основними чинниками цього процесу виступають діяльність мудан, ритуальна практика кут, усна передача знань та участь локальних спільнот. Культурна пам'ять у цьому випадку функціонує як динамічний процес, що поєднує спадкоємність і трансформацію. Здатність шаманської традиції адаптуватися до нових соціокультурних умов забезпечує можливість її подальшого функціонування та передачі наступним поколінням (Kendall, 1985; Lee & Yoo, 2024; Kim, 2024).

ЛІТЕРАТУРА

- Kendall, L. (1985). *Shamans, housewives, and other restless spirits: Women in Korean ritual life*. University of Hawai'i Press.
<https://doi.org/10.1515/9780824844837>
- Kim, H. K. (2024). History of gut transmission and spread of value in the Busan region as intangible cultural heritage. *The Journal of Humanities and Social Sciences*, 25(3), 251–278.
- Lee, H., & Yoo, H.-D. (2024). Two perspectives on remembering Lee Hyung-sang, Jeju's shamans and the ordinary person: Traces and memories of disbanding the sacred shrine shaped by oral tradition. *Korean Journal of Folk Studies*, 54, 35–75.

ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ДЕСЯТКОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ (УДК) ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЄВРЕЙСЬКИХ МОВ

Хамрай О. О.

Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України

Більшість дослідників під єврейськими розуміють мови, якими члени юдейських громад спілкувалися протягом тривалого часу, переважно у діаспорних мовних колективах. Як правило, аби у мові відбулися відповідні зміни, цей час становить не менше трьохсот років – саме починаючи з цього періоду мова найчастіше починає згадуватися як єврейська, проходячи послідовно різні фази – від вернакулярної говірки, що є, скоріше, єврейським варіантом базової неєврейської мови, до розвиненої відокремленої мови з кодифікованими лексичними та граматичними особливостями. Наприклад, їдиш суттєво відрізняється від німецької, ладино від іспанської тощо.

Таблиці Універсальної десятикової класифікації (УДК) не містять спеціальних кодів на позначення єврейських мов, але там можна знайти універсальний засіб на позначення змішаних мов (=...’282.8), якими є майже усі єврейські мови. Так, їдиш у деяких дослідженнях називають єврейсько-німецькою, ладино – єврейсько-іспанською тощо. Можливо, на момент свого виникнення переважно більшість єврейських мов, окрім івриту й арамейської, можна було інтерпретувати як просту суміш базової неєврейської мови з івритом та арамейською, то досить швидко, насамперед, через виникнення й поширення юдаїзму та впровадження в юдейських громадах відповідної літургійної практики вищезгадані семітські мови почали взаємодіяти з місцевими неєврейськими мовами та «юдеїзувати» їх. Це призвело до набуття єврейськими мовами рис, притаманних, вищезгаданим мовам, що обумовлює відповідні коди УДК:

- 811.4 афразійські, ніло-сахарські, конго-кордофанські, койсанські мови,
- 811.41 афразійські мови,
- 811.411 семітські мови,
- 811.411.16 іврит,
- 811.411.16’02 біблійний –’–,
- 811.411.16’03 мішнаїтський –’–,
- 811.411.16’04 рабиністичний –’–
- 811.411.16’08 сучасний –’–.

Арамейським мовам також притаманні деталізовані коди:

- 811.411.17 арамейські мови
- 811.411.171 західно-арамейська
- 811.411.171.1 палестинська –’–,
- 811.411.171.1’02 біблійна –’–,
- 811.411.171.1’03 галілейська –’– (мова Єрусалимського Талмуду й

Таргумів).

Решта єврейських мов належить до числа змішаних, відтак і класифікується відповідним чином.

Так, приналежність їдишу до германських мов (зокрема, для німецької мови (УДК=112.2) не викликає жодних сумнівів, а середньовісньонімецька мова, від якої, на думку більшості дослідників, походить їдиш, має код (=112.2’04). Якщо визначити їдиш як змішану мову, отримаємо код (=112.28), який можна однозначно співвіднести з їдишем, базуючись на відповідних таблицях УДК для визначників мов. Строго кажучи, теоретично такий код може позначати будь-яку змішану мову (піджин або креольську) на основі німецької й не містить жодної інформації про те, що вона саме єврейська, але якщо мова фігурує у визначнику мов і це коректно відображено у відповідних таблицях (у даному випадку УДК), навіть якщо на основі конкретної базової мови існує декілька змішаних, креольських мов та/або піджинів, їх можна однозначно долучити до універсальної класифікації шляхом подальшої деталізації відповідних кодів.

Отже, якщо не ставитись завдання подальшої деталізації, наведений код виявляється цілком достатнім. Так, наприклад, іспанська мова у межах УДК має код (=134.2), а єврейська мова ладино – (=134.28).

Головною вадою запропонованого підходу є подеколи неоднозначність та громізка форма запису деяких кодів класифікації, але їх можна зменшити шляхом подальшої деталізації цих кодів.

ТИПОЛОГІЯ СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ ІЗ ЄДНАЛЬНИМИ СПОЛУЧНИКАМИ В СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Харсєєва Д. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Охріменко М. А.

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Хоча корейська мова традиційно класифікується як аглютинативна мова з кінцевим розташуванням головного слова, що значною мірою спирається на підпорядкування за допомогою дієслівних суфіксів, сучасна корейська мова демонструє багатий набір стратегій координації, що ставить під сумнів жорсткі, засновані на європейських традиціях дихотомії межі координації та підпорядкування (Jendraschek & Shin, 2018). В окремих роботах запропоновано систематичну типологію цих реченневих структур, з подальшим аналізом того, як єднальні сполучники функціонують у багатореченневих архітектурах для утворення складносурядних висловлювань (Choi, 2026).

У корейському синтаксисі зв'язок між реченнями відбувається переважно за допомогою сполучних закінчень, що додаються безпосередньо до основ предикатів. Складні складені речення утворюються, коли кілька підрядних або самостійних речень поєднуються за допомогою як координації, так і підпорядкування. Справжня координація в корейській мові ґрунтується на специфічних сполучних суфіксах та самостійних сполучних прислівниках, зокрема: додатковий / сполучний: -го (-고), -киріго (그리고); протиставний / контрастний: -чіман (-지만), -нинде (-는데), -кирона (그러나), -хачіман (하지만); роз'єднувальний / альтернативний: -гона (-거나), -динчі (-든지), -анімьон (아니면).

На відміну від канонічних індоєвропейських мов, де єднальні сполучники розміщуються зовні між незалежними реченнями, корейські сполучні суфікси функціонують у межах дієслівної морфології нефінального речення (Jendraschek & Shin, 2018). Однак вони демонструють ознаки синтаксичної незалежності – такі як симетричний обсяг дії щодо маркерів часу, аспекту та ввічливості, що відрізняє їх від суто підрядних сполучників (Choi, 2026; Yoon & Lee, 2005).

Трирівнева типологічна таксономія сучасних корейських складних речень на основі залежності речень, симетрії сфери дії та лінійної послідовності представлена у таблиці.

**Типологічна таксономія
сучасних корейських складних речень**

Тип	Конструкційна конфігурація	Синтаксичні та семантичні особливості
Симетрична (рівноправна)	[Підрядне речення А] + сполучник + [Підрядне речення Б] + головний присудок	Рівний синтаксичний ранг між реченнями; спільний матричний предикат; високий ступінь симетрії сфери дії
Асиметрична ієрархічна	[Речення А + закінчення підрядного речення] + [Речення Б + закінчення сполучного речення] + Речення В	Вбудовані підрядні відносини, вкладені в загальну координаційну структуру; асиметричний розподіл часів та модальних форм
Гібридна паратактично- гіпотактична	[[Речення А] + сполучний прислівник + [[Речення Б (підрядне)] + головний присудок]	Координація на рівні дискурсу за допомогою вільних прислівників, що зв'язують складні блоки підрядних речень

Тип 1: 날씨가 좋으면 공원에 가고, 시간이 있으면 카페에 갈 거예요 – *Якщо буде гарна погода, я піду в парк, а якщо буде час, то завітаю до кав'ярні.*

Тип 2: 어제 비가 와서 집에 있었지만, 오늘은 날씨가 맑아서 산책을 해요 – *Вчора йшов дощ, тому я залишилась вдома, але сьогодні погода сонячна, тож я йду на прогулянку.*

Тип 3: 시험이 끝났기 때문에 친구들을 만나서 놀고 싶어요. 그러나 공부를 더 해야 해서 도서관에 가야 해요 – *Оскільки іспити закінчилися, я хочу зустрітися з друзями та провести час разом. Однак, оскільки мені потрібно ще повчитися, я мушу піти до бібліотеки.*

Аналіз складних речень у сучасній корейській мові виявляє плавний континуум між координацією та підпорядкуванням, а не суворе бінарне розмежування. У сучасній корейській мові часто вживаються «псевдокоординаційні» суфікси (такі як суфікс фонового значення -нинде), які перебувають на межі між контрастивною координацією та підпорядкуванням, що задає фонове значення. З синтаксичної точки зору ці конструкції демонструють, що сучасна корейська мова поєднує сувору аглютинацію з кінцевим розташуванням головної частини речення з гнучкою координацією речень високого рівня. Ця типологічна модель розширює наше розуміння корейського синтаксису, пропонуючи конкретні можливості застосування в обробці природної мови, аналізі дискурсу та методиці викладання корейської мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Choi, S. (2026). Development of clause chaining and interclausal semantics in Korean children. In S. Choi (Ed.), *Language acquisition and complex sentences in East Asian languages* (pp. 85–118). John Benjamins Publishing Company.
- Jendraschek, G., & Shin, Y.-M. (2018). Korean converbs between coordination and subordination. *Linguistics*, 56(5), 1099–1139.
<https://doi.org/10.1515/ling-2018-0018>
- Yoon, J. H. S., & Lee, W. (2005). Conjunction reduction and its consequences for noun phrase morphosyntax in Korean. In J. Alderete, C.-h. Han, & A. Kochetov (Eds.), *Proceedings of the 24th West Coast Conference on Formal Linguistics* (pp. 379–387). Cascadilla Proceedings Project.

ФОРМУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ЯПОНСЬКОГО ТАНЦЮ: РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ

Хіміч М. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Голець О. Я.

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Японський традиційний танець та інші виконавчі мистецтва заворожують своєю естетикою, специфічною сугестивністю та різноманіттям. Попри те, що такі явища, як театр Но, Кабукі чи фестивальні танці, добре впізнавані за межами Японії, їхня сутність та місце в японській культурі часто залишаються незрозумілими. Щоб глибше зрозуміти релігійні витoki цієї традиції, в даному дослідженні ми окреслимо формування традиційного японського танцю, розглянувши його в ширшому контексті традиційних виконавських мистецтв – 芸能 (げいのう, geinō). Теоретичною основою дослідження стала праця японського дослідника, доктора літератури та професора Університету Гакушюїн Суви Харуо – «Японські свята і виконавські мистецтва» (Suwa, 1998).

Загалом існують два способи пояснення виникнення мистецтва: перший – психологічна теорія походження, яка дедуктивно намагається пояснити, яка властивість психіки могла породити мистецтво, другий – історична теорія походження, яка індуктивно намагається пояснити «як це насправді виникло», спираючись на історичні факти. До психологічних теорій походження належать теорія наслідування, теорія сексуального потягу, теорія емоційного переживання, теорія гри тощо. До історичних теорій походження належать теорія релігійного походження та теорія трудового походження. Раніше в Японії особливо вкоріненою була саме теорія походження з емоційного переживання, що тяглося іще з передмови до «Збірки старих і нових японських пісень», де проголошується: “Соловей, який співає серед квітів, жаба, що живе у воді, – коли ми чуємо їхні голоси,

то розуміємо: немає жодної живої істоти, яка б не співала власної пісні” (Збірка старих і нових японських пісень, 2006, с. 37). Втім, із розвитком етнологічних досліджень у науковому дискурсі набула вагомості теорія релігійного походження. Саме на ній ми зосередимося далі.

Для дослідження зародження в цьому ключі виконавчого мистецтва необхідно окреслити і розмежувати поняття релігії та магії. У відомій праці «Золота гілка» Дж. Фрезер охарактеризував їх таким чином: магія прагне управляти духовними істотами, тоді як релігія звертається до духовних істот із проханням (Frazer, 1922). В японських обрядах вітання богів чи вигнання злих духів можна простежити обидва світогляди, які проявляються через ритуальні та магічні дії.

Сува Харуо звертає увагу, що саме виконання дії, яка відрізняється від звичного патерну – наприклад, для магічного ефекту нести предмет не попереду себе, а позаду – є первісною формою виконавського мистецтва 芸能 (げいのう, geinō). А коли, до прикладу, шаман (巫覡, fugeki), через якого божество може передавати свою волю, або ритуальний представник померлого (尸, monomasa) починають говорити і діяти не від свого імені – можна простежити зародження актора/виконавця (俳優, haiyū) (Suwa, 1998).

Досі є переконання, що саме у святах та сценічних мистецтвах проявляється японська самобутність, а виявлення цієї самобутності є кінцевою метою дослідження. Однак у своїй праці Сува переосмислює історію сценічних мистецтв через азійську перспективу і здійснює дослідження шляхом порівняння із сусідніми культурами на материк. Так, зіставляючи обряди японського свята 花祭り (Hanamatsuri), корейського 別神祭 (Byeolsinje) та китайського даоського 祭祀 (dàozàng jìsì), він виявляє подібну структуру ритуалів: закликання божеств, їхнє переміщення до спеціально облаштованого місця, а також обряди очищення за допомогою вогню та води (Suwa, 1998). Це робить його роботу особливо цінною, оскільки знайти відповіді на ключові питання лише в межах Японії було би неможливо.

Отже, теорія релігійного походження дає змогу подивитися на зародження виконавського мистецтва під несподіваним кутом, а також краще зрозуміти сучасні форми японського танцю та сценічного мистецтва. Порівняльний підхід дає змогу простежити, як різні практики й традиції проникали до Японії, нашаровувалися одна на одну та зазнавали подальших трансформацій. Відтак у сучасних формах японського танцю, фестивальних практиках і традиційному театрі можна простежити сліди давнього ритуального досвіду, хоча його первісна релігійна функція з часом була переосмислена й трансформована.

ЛІТЕРАТУРА

Збірка старих і нових японських пісень: Поетична антологія (905–913 pp.) «Кокін-вака-сю» («Кокін-сю») (І. П. Бондаренко, пер., передм. і комент.). (2006). Факт.

Frazer, J. G. (1922). *The golden bough: A study in magic and religion*. Macmillan.
Suwa, H. (1998). 日本の祭りと芸能: アジアからの視座. 吉川弘文館.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МАЙБУТНІХ СХОДОЗНАВЦІВ

Чекалін І. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Чекаліна М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Іноземні мови є фундаментальним інструментом міжнародної ділової комунікації. Можливість формально виражати думки, грамотно формулювати свою позицію, вміти зберігати «обличчя» усіх комунікантів у процесі відстоювання точки зору – є наріжним каменем процесу формування мовної компетентності, особливо у контексті східних культур, де ключове значення мають ієрархічні відносини, висока контекстність спілкування та суворе дотримання формального етикету, що суттєво відрізняє ділову взаємодію від західних стандартів. Правильно сформульоване привітання, доцільно дібраний у потрібний момент фразеологізм чи складений за всіма правилами ділової етики електронний лист можуть стати тим самим важелем, що допоможе досягти позитивного результату у ділових перемовинах чи заключенні контракту.

Проте мистецтво ділового слова є процесом, що потребує довгої та наполегливої практики використання офіційно-ділового стилю і тому вимагає якнайшвидшого інтегрування у процес загального формування іншомовної компетентності. Таким чином студенти матимуть час як для усвідомлення самої ідеї ділової комунікації, так і зможуть практикувати навички у контрольованому діловому середовищі. Так, на прикладі китайської та японської культур, ми би хотіли продемонструвати важливі для урахування аспекти.

Перш за все розглянемо особливості **китайської культури у діловій комунікації**.

- **Концепт 面子 («обличчя»)**, що проявляється в урахуванні особистої гідності кожного з учасників спілкування. Публічна критика або пряме «ні» сприймаються як тяжка образа, а відмова завжди подається розмито, щоб зберегти обличчя опонента.

- **Урахування ієрархії та субординації**. Звертання виключно за посадою (пан Директор, пан Заступник). Рішення ухвалює старший за статусом, тому комунікація завжди будується «згори донизу».

- **Концепт 关系 (особисті зв'язки)**. Бізнесу передую встановлення довіри через неформальне спілкування (наприклад спільні обіди чи чаювання). Офіційний лист без попереднього усного контакту часто може бути проігнорованим.

- **Контекстність ділової комунікації**. Важливо звертати увагу на інтонацію, паузи та невербальні сигнали, а не лише на дослівний переклад слів.

Тепер звернемо увагу на важливі аспекти **японського ділового дискурсу**.

- **Система 稟議 (りんぎ (Ringi) тобто колективне ухвалення рішень)**. Жодне рішення не приймається одноосібно на переговорах. Спочатку

документ (稟議書 (りんぎしょ «ringisho») передається по колу з печатками всіх відділів, що потребує тривалого письмового узгодження.

- **本音 (ほんね Honne) (справжні наміри) vs. 建前 (たてまえ Tatemaе) (публічна позиція).** Важливо уміти розрізняти те, що людина справді думає, і те, що вона говорить.

- **Етикет обміну візитівками (名刺 (めいし) Meishi).** Візитівку вручають двома руками, а отримувач уважно її вивчає. Писання на ній або записання в кишеню – непростачна помилка.

- **Строга формальність листування.** Електронні листи часто починаються зі згадки про пору роки, мають чітку структуру і завершуються стандартними кліше, недотримання яких свідчить про непрофесійність.

З огляду на зазначені культурні особливості, ми можемо стверджувати, що процес формування навичок ділової комунікації у майбутніх сходознавців повинен починатися ще з початкових курсів, коли у студентів формуються засади розмовного стилю. Це пов'язано із необхідністю усвідомлення культурних нюансів поведінки і мовлення, а також з потребою у практиці використання граматичних конструкцій та лексичних одиниць, що притаманні офіційно-діловому стилю.

Важливим, на нашу думку, є формування уявлення про ділову комунікацію не як про спеціальний інструмент, що потрібен лише певних груп фахівців-сходознавців, а про есенційну навичку, що має бути в арсеналі кожного китаїста чи японіста.

Можливими варіантами реалізації цього підходу нами убачаються такі:

- Проведення міні-лекцій стосовно етикету та ділової культури країн Сходу

- Інтегрування окремих систем вправ для формування практичних навичок ділової комунікації в загальний процес навчання іноземної мови. Наприклад, вправи на написання ділового електронного листа чи вправи на загальні ЛО чи ГК, що притаманні діловій сфері

- Практичні завдання на переклад речень чи текстів з урахуванням особливостей ділової комунікації

- Проведення зустрічей з представниками офіційних сфер взаємодії, з метою набуття досвіду комунікації, чи отримання додаткової інформації стосовно стратегій взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

- Левкіна, Р. В., & Білінська, Д. М. (2024). Особливості ділового спілкування із японськими бізнес-партнерами. У *Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 121–123). Національний університет «Одеська політехніка».
- Шевченко, К. (2023). *Дискурсивні маркери м'якого впливу у діловому тексті китайської мови* [Кваліфікаційна робота / Магістерська робота, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського]. Науковий репозиторій Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Януш, Д. А., & Франко, Л. С. (2023). Особливості китайської бізнес-етики. У *Наука і молодь: матеріали конференції* (с. 559–561). Полтавський університет економіки і торгівлі.

СЕМАНТИЧНІ ЗМІНИ АНГЛІЦИЗМІВ У ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ К-РОР: ТИПОЛОГІЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ

Чернишева С. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: Палатовська О. В.

доктор філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній лінгвістиці зростає інтерес до механізмів семантичної адаптації іншомовної лексики в умовах глобалізаційних мовних контактів, і К-рор (*корейський поп* – провідний музичний жанр, що виник у Південній Кореї і має мільйони фанатів по усьому світу) постає показовим матеріалом для вивчення таких процесів. На відміну від фонетичної, графічної чи морфологічної адаптації, які модифікують зовнішню форму запозиченого слова, семантична трансформація зберігає оригінальне звучання англіцизму, водночас розширюючи, звужуючи або переосмислюючи його значення відповідно до потреб корейського лінгвокультурного середовища.

У фокусі представленого дослідження – семантичні зміни англіцизмів у текстах пісень провідних К-рор колективів (BTS, BLACKPINK, EXO, aespa, NCT 127, SEVENTEEN, Stray Kids, TWICE). Актуальність роботи вбачаємо у потребі систематизувати механізми смислової адаптації запозичень, які перетворюють нейтральну англomовну лексику на культурно марковані та емоційно насичені символи глобальної поп-культури (Schneider, 2023).

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації типів семантичних трансформацій англіцизмів, а також у визначенні кількісних закономірностей їх реалізації. Аналіз корпусу текстів охоплює понад 200 пісень (2015–2025 рр.); частка семантично трансформованих запозичень серед усіх англіцизмів створеного корпусу становить 16%, а найвища їх концентрація спостерігається в метафоричних контекстах, емоційно афективних кластерах та технонаративах.

Аналіз зібраного матеріалу дав змогу виокремити чотири типи семантичних змін. Найпоширенішою є **метафоризація** (46% випадків), що передбачає розширення вихідного значення слова через перенесення на більш абстрактний поняттєвий клас. Так, лексема *fire* в однойменному хіті BTS втрачає зв'язок із фізичним явищем горіння й перетворюється на символ пристрасті та нестримного драйву, а слово *ice* у пісні BLACKPINK «Ice Cream» позначає вже не температуру, а емоційну стриманість і загадкову відстороненість. Такий семантичний зсув від конкретного до

абстрактного перетворює запозичені лексеми на універсальний емоційний код, що зрозумілий без перекладу.

Другим за поширеністю є **конотативний зсув** (28%) – механізм, що не змінює денотативного значення слова, але суттєво модифікує його емоційно-оцінне забарвлення. Прикметник *cool*, нейтральний в англійській мові, у текстах BLACKPINK набуває інтенсивних позитивних конотацій, наближаючись до значення «видатний», «гідний захоплення». Подібного переосмислення зазнає лексема *crazy*, яка втрачає негативні асоціації з божевіллям і починає позначати екстатичну закоханість чи захоплення.

Спеціалізація (17%) звучує вихідне загальне значення слова до вузькоспеціалізованого контекстуального вживання. Наприклад: *star* у пісенному дискурсі NCT позначає вже не небесне тіло, а безпосередньо статус «айдола», тоді як *monster* в однойменній пісні EXO номінує харизматичного, майже надприродного виконавця, а не химерну істоту.

Найменш поширеним типом семантичних трансформацій є **генералізація** (9%) – розширення вузького значення до ширшого поняттєвого класу. Так, наприклад, лексема *love*, що в англійській мові має чітко окреслене романтичне значення, у пісні aespa «Next Level» узагальнюється до позначення будь-якої форми позитивного емоційного зв'язку – між людиною і цифровим аватаром, айдолом і фанатом тощо.

Розподіл семантичних трансформацій за тематичними кластерами демонструє нерівномірність: найвища концентрація метафоричних зрушень фіксується в емоційно-афективному кластері (наприклад: *rain* у BTS «Rainy Days» як символ меланхолії, *magic* в EXO як метафора чарівності), тоді як технологічно-медіальний кластер (наприклад: *virus* в aespa «Black Mamba», *glitch* у NCT 127 «Sticker») демонструє найвищу семантичну креативність, адаптуючи технічну лексику до емоційно-ліричного дискурсу. Емпіричні дані засвідчують, що треки з часткою семантично трансформованих англіцизмів понад 18% посідають на 54% вищі позиції в глобальних чартах (Billboard Hot 100, Spotify Global) за збереження 91% локальної лояльності на корейських платформах Melon та Genie.

Порівняльний аналіз із суміжними музичними індустріями засвідчує суттєву перевагу К-пор у царині семантичних трансформацій: у J-пор частка семантично змінених запозичень становить лише 11%, а в англословному поп-мейнстрімі – 8%, оскільки семантичні зміни власне англійської лексики відбуваються природним шляхом і не можуть бути свідомо спрямовані на маркетингові цілі. Це підтверджує гіпотезу про те, що семантична гібридизація в К-пор є цілеспрямованою лінгвокультурною стратегією, а не побічним ефектом мовного контакту (Ahn, 2018).

Отже, семантичні зміни запозичених англіцизмів у текстах К-пор постають як багаторівнева когнітивно-прагматична стратегія, що дає змогу зберегти оригінальне звучання англійського слова, максимізуючи його глобальну рецептивність, і водночас наповнювати його локальними конотаціями, зрозумілими корейському слухачеві. Виявлена ієрархія типів семантичної адаптації (метафоризація > конотативний зсув > спеціалізація >

генералізація) відображає загальну тенденцію К-поп дискурсу до поетизації запозиченої лексики та перетворення нейтральних англіцизмів на емоційно насичені культурні символи, що моделюють постнаціональну ідентичність у цифровому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

- Ahn, H. (2018). Modelling the Englishization of vocabulary in contemporary Korean. *World Englishes*, 37(4), 570–589.
<https://doi.org/10.1111/1467-971X.00119>
- Schneider, I. (2023). English's expanding linguistic foothold in K-pop lyrics. *English Today*, 40(2), 105–112.
<https://doi.org/10.1017/S0266078423000275>

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ КИТАЙСЬКОГО ГУМОРУ: ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ОМОНІМІЧНИХ КАЛАМБУРІВ

Чумак А. Р.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: **Федюк В. Ю.**

викладач

Сучасне перекладознавство акцентує увагу на проблемі збереження прагматичного потенціалу вихідного тексту під час відтворення специфічних форм мовної гри, що функціонують у межах конкретного дистантного лінгвокультурного ареалу. Особливу складність у цьому контексті становить переклад китайського комічного дискурсу, де ключовим засобом реалізації мовної гри виступає омонімічний каламбур. Його функціонування зумовлене типологічними та фонетико-структурними властивостями китайської мови, що вимагає розробки та обґрунтування вибірних перекладацьких стратегій для досягнення функціонально-прагматичної еквівалентності. Метою дослідження є комплексний аналіз лінгвістичних і культурологічних труднощів відтворення китайських омонімічних каламбурів та систематизація оптимізованих методів їхньої адаптації в українському перекладі.

1. Омонімічні каламбури як особливий різновид мовної гри в китайській мові

Мовна гра передбачає нестандартне використання мовних одиниць для створення певного стилістичного ефекту. Важливе місце в описі китайської мови посідає її лексична система, у якій слово розглядається як основна функціональна та структурна одиниця (Isaeva & Sytnyk, 2021). Одним із проявів мовної гри є каламбур, що ґрунтується на поєднанні різних значень мовних одиниць з однаковою або подібною формою (Hniedkova & Karpenko, 2022). Омонімічний каламбур виникає завдяки звуковій подібності слів і дає змогу актуалізувати кілька значень в одному контексті (Лахмотова & Циркот, 2025). Сприятливі умови для такої гри

в китайській мові зумовлені значною кількістю співзвучних лексичних одиниць, обмеженою кількістю складів, а також особливостями тональної системи (Лахмотова & Циркот, 2025).

2. Труднощі перекладу омонімічних каламбурів українською мовою

Переклад омонімічних каламбурів є складним завданням, оскільки їхній комічний ефект значною мірою залежить від звукової форми мовних одиниць та одночасної актуалізації кількох значень (Кравець & Мороз, 2025; Hniedkova & Karpenko, 2022). Під час перекладу китайських каламбурів ця проблема посилюється типологічними відмінностями між китайською та українською мовами: омонімічний зв'язок оригіналу майже ніколи не має прямого еквівалента в мові перекладу (Лахмотова & Циркот, 2025). Буквальний переклад у таких випадках зберігає предметно-логічний зміст, але повністю руйнує фонетичну гру та комічний ефект. Тому перекладач має орієнтуватися не на формальну відповідність, а на функціональну еквівалентність (Кравець & Мороз, 2025). Окремою проблемою є передача культурно зумовлених значень та асоціацій, які можуть бути незрозумілими українському реципієнтові без додаткової адаптації або пояснення (благопожажальна символіка, прецедентні тексти) (Katrych, 2025, с. 185–189).

3. Аналіз прикладів і перекладацьких рішень

Омонімічна гра в китайській мові реалізується в різних комунікативних ситуаціях, оскільки співзвучність мовних одиниць дає змогу поєднувати різні значення та створювати стилістичний або комічний ефект. Такі можливості пов'язані з фонетичною організацією китайської мови та значною кількістю співзвучних лексичних одиниць (Лахмотова & Циркот, 2025). Під час перекладу важливо враховувати функцію каламбуру, оскільки буквально відтворення не завжди дає змогу зберегти його ефект (Кравець & Мороз, 2025).

Приклад 1. 鱼 yú – 余 yú.

Показовою є співзвучність 鱼 yú – «риба» та 余 yú – «залишок», «надлишок», «достаток». Ця омонімічна пара лежить в основі побажання 年年有余 niánnián yǒuyú – «нехай щороку буде достаток». У цьому випадку значення «риба» поєднується із семантикою достатку, тому омонімія набуває культурного значення. В українському перекладі безпосередньо зберегти цю гру неможливо, тому доцільно передати зміст вислову та пояснити відповідну культурну асоціацію (Лахмотова & Циркот, 2025).

Приклад 2. 福 fú – 蝠 fú.

Іншим прикладом є співзвучність 福 fú – «щастя», «удача» та 蝠 fú – «кажан». У китайській культурі така омонімія сприяє формуванню позитивної символіки кажана, оскільки його назва асоціюється зі значенням «щастя». В українському перекладі звуковий зв'язок між цими словами не зберігається, тому основним завданням є передача культурного змісту мовної гри (Лахмотова & Циркот, 2025).

Приклад 3. Омонімічна гра в гумористичному тексті.

У гумористичному дискурсі каламбур може ґрунтуватися на раптовому переході від одного значення співзвучної одиниці до іншого. Така зміна інтерпретації створює ефект несподіваності та комічності. В українському

перекладі буквальне відтворення може зберегти зміст, але втратити звукову гру, тому доцільною є компенсація – створення іншої мовної гри з подібною функцією (Кравець & Мороз, 2025; Hniedkova & Karpenko, 2022).

Приклад 4. Омонімія в тексті, орієнтованому на іншомовного реципієнта.

Якщо каламбур містить культурно зумовлену інформацію, його переклад потребує врахування фонових знань адресата. Для українського читача значення китайської мовної гри може бути неочевидним навіть за умови розуміння окремих слів. У такому випадку доцільними є описовий переклад або коротке пояснення, спрямовані на збереження комунікативного ефекту оригіналу (Katrych, 2025).

Проведений нами аналіз засвідчив, що омонімічні каламбури є важливим засобом мовної гри та створення комічного ефекту в китайській мові. Їхня специфіка полягає у поєднанні звукової форми з різними значеннями, що дає змогу створювати ефект несподіваного переосмислення (Hniedkova & Karpenko, 2022). Поширення омонімічних та омофонічних зв'язків, а також особливості фонетичної й тональної організації китайської мови сприяють утворенню таких каламбурів (Лахмотова & Циркот, 2025). Переклад китайських омонімічних каламбурів українською ускладнюється відсутністю прямих фонетичних відповідників і відмінностями між мовними системами. Тому під час перекладу важливо враховувати функцію каламбуру, його комічний ефект і культурний контекст (Кравець & Мороз, 2025; Лахмотова & Циркот, 2025). За неможливості збереження оригінальної омонімічної структури доцільними є адаптація, компенсація або використання функціонального відповідника (Кравець & Мороз, 2025). Отже, вибір перекладацької стратегії має забезпечувати максимально можливе збереження комунікативного та прагматичного ефекту оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

Кравець, О., & Мороз, А. (2025). Каламбур як форма мовної гри: механізми творення та функціонування у комунікативному дискурсі японських манга. *Folium*, (7), 132–139.

<https://doi.org/10.32782/folium/2025.7.19>

Лахмотова, Ю., & Циркот, Є. (2025). Роль омонімів у сучасній лінгвістиці китайської мови. *Перспективи та інновації науки*, 4(50), 571–582.

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-571-582](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-571-582)

Hniedkova, O. H., & Karpenko, Z. O. (2022). Pun as a comic effect in an audiomedial text. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University, Series: Philology. Journalism*, 1(5), 146–152.

<https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.1/25>

Isaeva, N. S., & Sytnyk, I. V. (2021). To the problem of basic lexis of Chinese pedagogical discourse determination: Analytical review of scientific publications. *Naukovі Zapiski Nacional'nogo Universitetu «Ostroz'ka Akademiâ». Seriâ «Filologîâ»*, 1(12(80)), 47–51.

[https://doi.org/10.25264/2519-2558-2021-12\(80\)-47-51](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2021-12(80)-47-51)

Katrych, O. H. (2025). Linguistic traditions in Chinese: Challenges and opportunities for translation in Ukraine. *Transcarpathian Philological Studies*, 1(39), 185–189.
<https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.1.31>

ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРУ В ТУРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ БІЗНЕС-ПЕРЕГОВОРІВ: МІЖКУЛЬТУРНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Шебуняєв О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Сорокін С. В.**

кандидат філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Глобалізація економічних відносин та активізація міжнародної професійної комунікації актуалізують дослідження бізнес-дискурсу не лише на лексико-семантичному, а й на прагматичному та міжкультурному рівнях. Особливого значення набуває усний переклад бізнес-переговорів, під час яких перекладач має відтворювати не тільки предметно-логічний зміст висловлення, а й комунікативні наміри співрозмовників, ступінь категоричності, іронію, оцінність та засоби встановлення міжособистісного контакту.

Одним із таких засобів є гумор, який у професійному середовищі може сприяти зниженню комунікативної напруги, встановленню довіри, підтриманню групової солідарності, пом'якшенню критики та регулюванню дистанції між учасниками взаємодії (Romero & Cruthirds, 2006). У міжкультурній комунікації його функціонування ускладнюється тим, що розпізнавання гумористичної інтенції значною мірою залежить від контексту, спільних фонових знань та лінгвокультурного досвіду комунікантів (Mullan & Béal, 2022). Бізнес-зустрічі та переговори, своєю чергою, є важливими жанрами міжкультурної професійної взаємодії, у межах яких мовні й культурні відмінності безпосередньо впливають на інтерпретацію висловлень (Liu, 2022).

Метою дослідження є визначення основних труднощів відтворення гумору в турецько-українському перекладі бізнес-переговорів та окреслення перекладацьких рішень, спрямованих на збереження його комунікативно-прагматичної функції.

Специфіка перекладу гумору полягає в тому, що формальна відповідність мовних одиниць не завжди забезпечує еквівалентність комунікативного ефекту. С. Аттардо пов'язує формування гумористичного ефекту, зокрема, з взаємодією різних сценаріїв інтерпретації висловлення (Attardo, 1994). Д. К'яро наголошує на тісному зв'язку вербального гумору з прагматикою мовної гри (Chiario, 1992). Відтак під час перекладу важливо відтворити не лише зміст репліки, а й механізм її гумористичного прочитання та функцію в конкретній ситуації.

У бізнес-переговорах гумор нерідко стає засобом непрямого вираження оцінки. Замість відкритого зауваження щодо затягування переговорів,

неприйнятної ціни чи складності досягнення компромісу мовець може використовувати іронію або гіперболу, зберігаючи менш конфронтаційний характер комунікації.

Для демонстрації перекладацької проблематики розглянемо кілька **ілюстративних моделей можливих переговорних ситуацій**. Вони не є цитатами зі стенограм реальних українсько-турецьких переговорів, а використовуються для моделювання типових прагматичних завдань перекладача.

Під час тривалого обговорення умов контракту турецький співрозмовник може жартівливо зауважити:

Bu gidişle anlaşmayı imzalamadan bütün çaylarınızı bitireceğiz.

Буквально: «Як так піде далі, ми вип'ємо весь ваш чай, перш ніж підпишемо угоду».

Комічний ефект виникає завдяки гіперболізації тривалості переговорів. Водночас репліка імпліцитно передає невдоволення їхнім темпом, не перетворюючи його на прямий докір. Український варіант «*Такими темпами ми швидше вип'ємо весь ваш чай, ніж підпишемо угоду*» зберігає і гумористичний образ, і прагматичну функцію оригіналу. Натомість нейтральне «*Переговори надто затягуються*» передало б фактичний зміст, але усунило б гумор і посилило категоричність висловлення.

Інша ситуація може виникнути під час обговорення вартості товару чи послуги:

Bu fiyatla İstanbul'da bir köprü de veriyor musunuz?

Буквально: «За таку ціну ви ще й міст у Стамбулі додаєте?»

На прагматичному рівні репліка сигналізує про те, що запропонована ціна сприймається як надмірно висока. Прямий переклад «*Ваша ціна занадто висока*» передав би основну оцінку, проте елімінував би іронічність і замінив непряме заперечення категоричним. Варіант «*За таку ціну ви нам ще й міст у Стамбулі віддаєте?*» дозволяє зберегти гіперболу та культурно маркований образ, зрозумілий українському адресатові. У цьому випадку адаптація топоніма видається недоцільною, оскільки його збереження не перешкоджає інтерпретації висловлення.

Складнішим є відтворення реплік, у яких гумористичний або іронічний ефект формується переважно контекстом та інтонацією. Після тривалого безрезультатного обговорення можливе висловлення:

İnşallah bu toplantının sonu hayırlı olur.

Буквально: «Дай Боже, щоб ця зустріч добре закінчилася».

Поза конкретною комунікативною ситуацією ця репліка не є гумористичною. Однак відповідна інтонація після тривалих переговорів може надавати їй легкої самоіронічності: мовець одночасно висловлює сподівання на позитивний результат і сигналізує про втому від процесу. Функціональний переклад «*Ну, дай Боже, щоб ми сьогодні все-таки домовилися*» децю експлікує підтекст за допомогою часток *ну* та *все-таки*, проте здатен точніше відтворити прагматичну силу репліки в конкретному контексті.

Наведені моделі демонструють три взаємопов'язані перекладацькі проблеми: збереження гумору як засобу **пом'якшення критики**, відтворення

непрямої негативної оцінки та передавання **контекстуально зумовленої іронії**. У кожному випадку буквальна семантична відповідність не гарантує прагматичної еквівалентності.

Отже, під час усного перекладу бізнес-переговорів перекладач має встановити, яку функцію виконує гумористичне висловлення, і лише після цього визначати спосіб його відтворення. До релевантних перекладацьких рішень належать функціональний відповідник, прагматична адаптація, компенсація, збереження культурно маркованого образу або, за наявності комунікативного ризику, часткова нейтралізація гумору. Водночас необґрунтована нейтралізація може змінити міжособистісну тональність висловлення й зробити переклад категоричнішим за оригінал.

Таким чином, відтворення гумору в турецько-українському перекладі бізнес-переговорів становить комплексну міжкультурно-прагматичну проблему. Критерієм адекватності перекладу є не лише семантична відповідність, а й збереження комунікативної функції гумору, прагматичної сили висловлення та характеру взаємин між учасниками переговорів. Перспективним напрямом подальшого дослідження є формування корпусу автентичних турецько-українських бізнес-переговорів та аналіз фактичних перекладацьких рішень у ситуаціях використання гумору, іронії, непрямої незгоди й прагматичного пом'якшення.

ЛІТЕРАТУРА

- Attardo, S. (1994). *Linguistic theories of humor*. Mouton de Gruyter.
- Chiaro, D. (1992). *The language of jokes: Analysing verbal play*. Routledge.
- Liu, P. (2022). Intercultural aspects of business communication. In I. Kecskes (Ed.), *The Cambridge handbook of intercultural pragmatics* (pp. 612–651). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781108884303.025>
- Mullan, K., & Béal, C. (2022). Humor in intercultural interactions. In I. Kecskes (Ed.), *The Cambridge handbook of intercultural pragmatics* (pp. 301–333). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781108884303.013>
- Romero, E. J., & Cruthirds, K. W. (2006). The use of humor in the workplace. *Academy of Management Perspectives*, 20(2), 58–69.
<https://doi.org/10.5465/AMP.2006.20591005>

ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ

Шевченко К. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Переклад юридичних документів вимагає особливої точності від фахівця, знань в галузі чинного законодавства двох країн, з/на яку мову перекладається

текст документа та розуміння особливостей саме юридичного дискурсу двох мов. Зазначимо, що юридичний документ, з китайської 司法文件(sīfǎwénjiàn) це письмовий акт, який складається згідно з вимогами чинного законодавства певної держави та містить правову інформацію, щодо підтвердження прав, обов'язків або юридичних фактів, подій чи дій, що регулюють виникнення певних прав та обов'язків (陈春龙, 2003).

Важливо, що при перекладі з китайської на українську мову юридичної документації, треба урахувувати особливості двох мов. Наприклад, у юридичній системі майже усього світу вирізняють доволі багато видів основних юридичних документів, а саме: дипломи про закінчення університету і присудження наукового ступеня; сертифікати; законодавчі акти; записи судових рішень; судові рішення; контракти; договори з печаткою; міжнародні договори; страхові поліси; заповіти; довіреності; наукові статті з юриспруденції та права; підручники з права; статті / коментарі фахівця з права в пресі; статті з питань права; художні тексти та фільми правової тематики (陈春龙, 2003). Зазначимо, що основними ознаками юридичного документа є те, що вони складаються відповідно до встановлених правил і норм чинного законодавства, у тому числі правил юридичної техніки; підставою щодо їхнього складання є законодавство, волевиявлення громадян і підприємств, установ або організацій; містять юридично значущу інформацію; мають юридичну силу; укладаються в процесі юридичної діяльності; укладаються уповноваженим на те органом або посадовою особою, а також фізичними особами в межах їх правоздатності (陈春龙, 2003).

Вважаємо доцільним визначити основні особливості юридичного тексту китайської мови, а саме: Лаконічність 简明性(jiǎnmíngxìng), що позначає простоту викладу, точність 观点严谨 (guāndiǎn yánjǐn) або 鲜明 (xiānmíng) чіткий опис наявних даних, наявність штапованих фраз 套话 (tào huà), деперсоналізація (здебільшого використовуються назви фірм, або займенник «ми» в офіційних документах), імперативність 命令性(mìnglìng xìng).

Але, на наш погляд, одним із найважливіших моментів якісного перекладу юридичних документів є правильне розуміння лексики, як юридичної термінології, так і безеквівалентних слів та виразів, що відрізняють юридичні тексти китайською та українською мовами. Саме завдяки точності передачі змісту лексичних одиниць можна дотримуватись всіх особливостей юридичних документів, які зазначені вище. В якості матеріалу дослідження, ми обрали нормативні акти 规范性文件(guīfǎnxìng wénjiàn), а саме кримінальний кодекс 刑法典(xíngfǎdiǎn) та цивільний кодекс 民法典(mínfǎdiǎn), які містять багато лексичного матеріалу, що викликав у студентів багато труднощів при перекладі (на основі власних спостережень та опитування студентів-бакалаврів 3 курсу та студентів 1 курсу магістратури). Особливо студентам 3 курсу середнього рівня, які вивчають китайську мову було складно перекладати кримінальний кодекс, а саме терміни, аналогів або еквівалентів, яких не існує в українській мові.

Особливо виділяється: 拘役 (jūyì) ув'язнення на короткий строк (від 1-до 6 місяців), переклад терміну зроблено автором на основі дослідження та аналізу автентичних матеріалів юридичного характеру КНР. Варто зазначити, що терміни-словосполучення теж викликали труднощі, а саме: 予以训诫 (yǐyǔxùnjiè), доцільно перекласти, як висловити суспільне засудження, викликав труднощі і у студентів магістратури, по-перше через специфічність такого виду покарання, що не притаманне українській культурі, а по-друге через те що це суто юридична лексика, що можна вважати безеквівалентним сталим юридичним терміном.

У процесі перекладу окремих пунктів цивільного кодексу, ми відзначали труднощі перекладу лексики що є суто юридичною, а саме на прикладі договорів та контрактів оренди, зустрічаються веньянізми, слова зі старої китайської мови, а також лексика більш складного письмового стилю.

Отже, формальна лексика, веньянізми, наявність термінів, професійної юридичної лексики, полісемія, здебільшого вживання нейтральної та офіційної лексики, такої як: 送达 (sòngdá) – вручати, доставляти, 传票 (chuánpiào) – судова повістка, а також терміни цивільного права: 交易 jiāoyì – угода, 关联人 guānliánrén – афілійована особа; 法人 fǎrén – юридична особа; 仲裁协议 zhòngcái xiéyì – арбітражна угода (中华人民共和国刑法, 1997) та терміни кримінального права: 罪行 zuìxíng – злочин; 前科 qiánkē – судимість; 犯罪要素 fànzuì yàosù – склад злочину; 赦免 shèmiǎn – амністія; 受贿罪 shòuhuìzuì – хабарництво; 掳人勒赎罪 lǔrén lèshú zuì – викрадення людини з метою викупу (中华人民共和国刑法, 1997) (переклад автора) викликають у студентів середнього та іноді навіть високого рівня труднощі при перекладі українською мовою та потребують більш глибокого вивчення і практики вживання у процесі вивчення вибірових та нормативних курсів з китайської мови, а також плідної самостійної роботи з практики перекладу автентичних китайськомовних юридичних документів. Викладач відповідних курсів по-перше має пояснити основи перекладу юридичних текстів, основні прийоми та техніки перекладу, має надати всю необхідну підтримку та допомогу в пошуку дійсно якісних автентичних матеріалів для практики перекладу, а також пояснювати незрозумілі моменти, особливо наголошувати на культурних особливостях двох країн. Маємо наголосити, що переклад з української на китайську та усний послідовний переклад юридичних текстів з/на китайську мову є дуже корисним методом тренування навичок цього виду спеціального перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

陈春龙. (2003). 中国司法解释的地位与功能.

http://iolaw.cssn.cn/zxzp/200310/t20031019_4586923.shtml

中华人民共和国刑法. (1997). 中华人民共和国刑法

<http://gongbao.court.gov.cn/details/f8e30d0689b23f57bfc782d21035c3.html>

ПЕРЕКЛАДАЧ МІЖ ДВОМА КУЛЬТУРАМИ: ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-ІРАНЬСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Шевченко Ю. М.,

зовнішній стейкхолдер КНЛУ,
роботодавець, директор компанії «Біотек»

Перекладач у спілкуванні між представниками України та Ісламської Республіки Іран виконує значно ширшу роль, ніж просте передавання слів з однієї мови іншою. Він фактично стає посередником між двома культурами, допомагаючи співрозмовникам вірно зрозуміти не лише зміст висловлювання, а й наміри, емоції, а також рівень поваги та культурний контекст.

Українська та іранська культури мають багато відмінностей, зокрема й у стилі комунікації. В українському середовищі ділове спілкування часто є досить прямим і конкретним. Зацікавлені особи зазвичай прагнуть швидко перейти до суті питання, чітко визначити умови співпраці та уникати надмірно складних формулювань. В іранській культурі, навпаки, велике значення мають особисті відносини, ввічливість, гостинність і демонстрація поваги до співрозмовника. Перед обговоренням конкретних ділових питань зазвичай важливо встановити довіру між сторонами. Тому надто пряме висловлювання іноді може сприйматися як холодне або навіть неввічливе, хоча співрозмовник зовсім не мав такого наміру.

Особливістю іранської комунікації є також використання складної системи ввічливості, відомої як *таароф*. Людина може з поваги відмовлятися від пропозиції, робити компліменти або применшувати власні заслуги, але при цьому не завжди маючи на увазі буквальний зміст того, про що говорять. Перекладач повинен розуміти такі культурні нюанси, оскільки буквальний переклад може призвести до неправильного трактування ситуації.

Важливо враховувати й невербальну комунікацію: інтонацію, жести, міміку і навіть дистанцію між співрозмовниками, а також форми привітання та правила поведінки під час офіційних зустрічей. Те, що є цілком природним в Україні, в Ірані може мати інше культурне значення, і навпаки.

Особливо важливою роль перекладача стає під час ділових переговорів. Він повинен максимально точно передавати цифри, юридичні та технічні терміни, умови контрактів і позиції сторін. Водночас хороший перекладач допомагає уникнути формулювань, які можуть випадково створити напруження або образити співрозмовника.

Таким чином, перекладач в українсько-іранському середовищі є не просто мовним спеціалістом, а справжнім культурним медіатором. Від його знання традицій, психології спілкування та культурних особливостей обох народів часто залежить успіх переговорів, а також взаємна довіра та розвиток довгострокових відносин між українськими та іранськими партнерами.

За майже двадцять років моєї практичної діяльності в системі дипломатичної служби мені неодноразово доводилося переконуватися, що найскладніші вузли в міжнародних відносинах зав'язуються не через брак

політичної волі, а через елементарне взаємне нерозуміння культурних кодів. У пропонуваній розвідці представлено один із найскладніших напрямків у вітчизняній дипломатичній практиці – особливості комунікації в українсько-іранському середовищі. Перед перекладачем, який працює у цьому напрямку найскладнішим завданням є – вийти за рамки звичного лінгвістичного аналізу та розглянути перекладача не як технічного ретранслятора слів, а як стратегічного комунікатора та аналітика.

Аналізуючи взаємодію між Україною та Ісламською Республікою Іран, ми змушені констатувати: перед нами дві принципово різні цивілізаційні матриці. Україна системно інтегрується в європейський комунікаційний простір. Наш стиль ведення переговорів став переважно низькоконтекстним. Ми цінуємо лінійність, приходимо на зустріч із чітким порядком денним, оптимізуємо час і вважаємо прямоту висловлювань ознакою професіоналізму. Якщо український дипломат каже, що умови є неприйнятними, він очікує, що партнер почує саме цей зміст. Проте, переступаючи поріг кабінету іранського високопосадовця або підключаючись до закритої лінії відеозв'язку, ми потрапляємо в простір висококонтекстуальної перської культури. Тут слово ніколи не існує саме по собі, воно є лише тонкою оболонкою, під якою приховано цілі пласти смислів. Головний виклик для комунікатора в цьому середовищі полягає в тому, що він не має права перекладати слова буквально. Він зобов'язаний здійснювати кроскультурну конвертацію сенсів у режимі реального часу.

Ще однією важливою рисою є те, що західний світ живе за монохронним принципом, де графіки є священними, натомість Іран живе за поліхронним часом, де особисті стосунки та інституційна довіра завжди домінують над дедлайнами. В іранській практиці неможливо досягти серйозних результатів під час першої зустрічі. Початкові раунди переговорів завжди присвячуються виключно встановленню особистої довіри, яку перси називають *рабете*. Спроби української сторони тиснути, вимагати негайного підписання протоколів або демонструвати роздратування через затримки сприймаються на Сході як ознака слабкості та браку дипломатичної зрілості.

Сучасний етап розвитку дипломатії, зокрема досвід останніх років, змусив нас перенести значну частину контактів у цифровий формат відеоконференцій. Іранська дипломатична школа навчилася використовувати цифровий простір як елемент асиметричного тиску. Вимкнені камери з іранського боку, раптові технічні збої під час обговорення гострих питань та навмисне подовження мовних блоків спікерів до п'яти-семи хвилин без зупинки на переклад – усе це інструменти психологічного впливу. У цих умовах перекладач стає єдиним фільтром, який утримує баланс зустрічі, фіксує невербальні сигнали та забезпечує точність фіксації державних позицій. Робота в українсько-іранському середовищі вимагає від нас повної відмови від етноцентризму. Ми не можемо вимагати від представників стародавньої Персії, щоб вони мислили за європейськими стандартами. Але ми зобов'язані бездоганно знати їхні правила гри. Тільки тоді, ми отримуємо реальну можливість ефективно, твердо та послідовно захищати національні та геополітичні інтереси нашої держави.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ В ЯПОНСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВІД ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ДО ШІ

Шепельська І. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Цифровізація не просто додала перекладачеві нові інструменти, а перебудувала саме дослідницьке поле. Якщо раніше аналіз переважно зосереджувався на еквівалентності, стилі та культурному перенесенні у завершеному тексті, то технічний переклад висунав на перший план термінологічну послідовність, повторюваність, масштабованість і контроль якості. Паралельні корпуси та конкордансери зробили переклад не лише продуктом, а й структурованим масивом даних: Bilingual KWIC, наприклад, дає змогу зіставляти варіанти відповідників у контексті й виправляти помилки автоматичного вирівнювання (Ogawa & Toyama, 2017).

У процесі цифровізації перекладу можна виокремити три послідовні технологічні хвилі – корпусно-комп'ютерну, неймережеву та генеративну, які не стільки змінюють одна одну, скільки нашаровуються, утворюючи сучасну багаторівневу цифрову екосистему перекладу.

Корпусно-комп'ютерна підтримка перекладу передбачає використання електронних корпусів, термінологічних баз, перекладацьких пам'ятей та інших цифрових ресурсів для пошуку, перевірки й уніфікації перекладацьких відповідників. Ці ресурси перетворили технічний переклад на керований процес повторного використання й перевірки мовних рішень. Для японської мови особливо важливими стали сегментація, варіативність графіки, нульова анафора, рівні ввічливості та жанрово зумовлена модальність. Тому об'єктом дослідження є вже не тільки переклад, а й якість вихідного тексту. Дослідження показали, що попереднє редагування японських речень підвищує машинну перекладність; у їхньому експерименті понад 85 % вихідних речень після редагування було перекладено правильно. Отже, контрольована японська та авторинг стають частиною перекладацького циклу (Miyata & Fujita, 2017).

Поширення нейронного машинного перекладу (NMT) у другій половині 2010-х років змістило увагу з правил і окремих відповідників до контекстних представлень, навчених на великих паралельних даних (Sumita, 2018). Через високу поверхневу плавність результату центральною проблемою стало постредагування: класифікація помилок, витрати часу, обсяг виправлень, когнітивне навантаження та прийнятність тексту для конкретної мети. Yamada (2021) пов'язує сталий розвиток професії не із заміною людини, а з переосмисленням поділу праці між системою та перекладачем. Відповідно, якість слід визначати за погодженою специфікацією і категоріями точності, плавності, термінології, стилю, локальних норм, фактичності та оформлення, як це пропонує Японська федерація перекладу (Japan Translation Federation, n.d.).

Великі мовні моделі розширили перекладацьке завдання: система може не лише створювати переклад, а й змінювати його регістр, укладати

термінологічні списки, пояснювати запропоновані рішення, здійснювати первинну перевірку або пропонувати кілька функціонально різних версій тексту. Водночас практика Національного інституту інформаційно-комунікаційних технологій Японії (National Institute of Information and Communications Technology, NICT), у межах якої до спеціалізованої системи нейронного машинного перекладу (Neural Machine Translation, NMT) було інтегровано функції, запозичені з великих мовних моделей (Large Language Models, LLM), свідчить радше про конвергенцію технологій, ніж про просту заміну одного типу систем іншим (National Institute of Information and Communications Technology, 2025). Для наукового аналізу це створює нові змінні: формулювання промпту, версію моделі, відтворюваність результату, походження даних, конфіденційність, можливі упередження та відповідальність за фактично необґрунтовані додавання. Відтак плавність японського перекладу більше не може розглядатися як самодостатній показник його якості.

У цифровому середовищі переклад доцільно аналізувати не лише як готовий текст, а як взаємопов'язаний процес створення, редагування та перевірки перекладацького рішення. Тому увага дослідника має охоплювати чотири взаємопов'язані аспекти: якість готового перекладу – його точність, термінологічну послідовність, відповідність стилю та комунікативній меті; роботу перекладача – час, послідовність і характер редакторських змін, використані запити до систем штучного інтелекту; особливості цифрового інструменту – його здатність зберігати контекст, стабільність результатів та залежність від навчальних даних; взаємодію перекладача з технологією – розподіл відповідальності, перевірку результатів, авторство та ризик помилкових або необґрунтованих додавань. Встановлено, що використання метамови під час перевірки англо-японського перекладу сприяє точнішим виправленням і зменшує кількість зайвих змін (Piao, 2026). Отже, ключовою компетентністю перекладача в добу штучного інтелекту стає не лише здатність отримати прийнятний варіант перекладу, а й уміння виявити помилку, перевірити запропоноване системною рішенням та обґрунтувати власний перекладацький вибір. Для японсько-українського напрямку перспективним є створення тестового паралельного корпусу з розміткою нульової анафори, кейго, модальності й термінології та зіставлення людського перекладу, систем комп'ютерної підтримки перекладу, нейронного машинного перекладу та великих мовних моделей за критеріями точності, плавності, термінологічної послідовності й стилістичної відповідності, доповненими експертним і читачьким оцінюванням.

Зазначимо, що описані інструменти перспективно використовувати для письмового технічного перекладу та суміжних освітніх практик. Аудіовізуальний, усний і літературний переклад потребують окремої перевірки запропонованої моделі, оскільки мають інші часові, мультимодальні й естетичні критерії якості.

Трансформація «від технічного перекладу до ШІ» не є переходом від людини до машини. Роль перекладача зміщується від одноосібного продукування тексту до проєктування процесу, кураторства даних,

верифікації та управління ризиками, тоді як людське судження залишається центральним механізмом якості.

ЛІТЕРАТУРА

- Japan Translation Federation. (n.d.). *JTF hon'yaku hinshitsu hyōka gaidorain* [JTF translation quality evaluation guidelines]. Retrieved August 20, 2026, from https://www.jtf.jp/tips/translation_quality_guidelines
- Miyata, R., & Fujita, A. (2017). Kikai hon'yaku-muke purieditto no yūkōsei to tayōsei no chōsa [Effectiveness and diversity of pre-editing for machine translation]. *Tsūyaku Hon'yaku Kenkyū e no Shōtai*, 18, 53–72.
<https://doi.org/10.50837/iits.1803>
- National Institute of Information and Communications Technology. (2025, August 12). *Nyūraru kikai hon'yaku enjin (NMT) no kōseido-ka* [Improving neural machine translation engines].
<https://www.nict.go.jp/publicity/topics/2025/08/12-1.html>
- Ogawa, Y., & Toyama, K. (2017). Bilingual KWIC: Taiyaku hyōgen chūshutsu no kashika ni yoru hon'yaku shien [Bilingual KWIC: GUI translation support tool based on bilingual expression extraction]. *Shizen Gengo Shori*, 24(1), 75–93.
<https://doi.org/10.5715/jnlp.24.75>
- Piao, H. (2026). Metagengo o katsuyō suru hon'yaku enshū jugyō no jissshōteki kentō: Bairingarū chekku ni chakumoku shite [An empirical examination of a translation practicum that incorporates metalanguage: With a focus on translation revision]. *Tsūyaku Hon'yaku Kenkyū*, 25, 39–59.
<https://doi.org/10.50837/iits.2503>
- Sumita, E. (2018). Jidō hon'yaku no shinjidai [A new era of machine translation]. *Denki Gakkai-shi*, 138(8), 546–550.
<https://doi.org/10.1541/ieejjournal.138.546>
- Yamada, M. (2021). Posuto editto to jizoku kanō na hon'yaku no mirai [Post-editing and a sustainable future for translators]. *Kansai Daigaku Gaikokugo Gakubu Kiyō*, 24, 83–105.
<https://doi.org/10.32286/00023085>

ВІДОБРАЖЕННЯ АСТРОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ І КОСМОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ТРАДИЦІЙНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: МІФОЛОГІЧНИЙ І ФОЛЬКЛОРНИЙ ВИМІРИ

Шлега М. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Коломоєць Ю. Л.**

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

У традиційному корейському світогляді небо було невід'ємною частиною уявлень про навколишній світ і порядок його існування. Спостереження

за зорями, сузір'ями та незвичайними небесними явищами поступово набули не лише практичного, а й символічного значення. Відомості про рух небесних тіл, календарні цикли та природні явища переосмислювалися через міфи, легенди, народні вірування та обрядову практику. У результаті сформувалася своєрідна модель світу, у якій події на небі могли розглядатися як відображення або передвісники подій на землі.

Одним із прикладів такого переосмислення є традиція, пов'язана із *Чильсон* (칠성) – Сім Зірок, що ототожнюються з Великою Ведмедицею. У легенді розповідається про чоловіка, який мав сімох синів і хотів їх убити. Однак завдяки лані, яка запропонувала обміняти життя своїх дитинчат на їхні, сини були врятовані. Після смерті їх душі піднесли на небо та перетворилися на сім зірок. У народних уявленнях ці зорі набули рис надприродних покровителів: їм приписували здатність впливати на людську долю, здоров'я та тривалість життя. З цим культом пов'язувалися й спеціальні обряди, зокрема *Чильсондже* (칠성제), під час яких здійснювалися підношення рису, алкоголю та фруктів. Отже, конкретний астрономічний об'єкт у межах фольклорної традиції набував людського образу та включався в систему уявлень про захист і благополуччя (Needham & Lu, 1986).

Інший характер взаємодії астрономії та фольклору простежується в історії *Кьону* (견우) та *Чиньо* (직녀). Образи пастуха й ткалі, розділених Чумацьким Шляхом, стали основою легенди про закоханих, яким дозволено зустрічатися лише раз на рік – сьомого дня сьомого місяця. У цьому випадку спостереження за розташуванням небесних тіл стало основою для створення сюжету, що пояснює їхнє взаємне положення через людські стосунки. Згодом ця історія закріпилася в календарній традиції у вигляді свята *Чильсок* (칠석). Таким чином, космічний простір у фольклорі постає не абстрактним середовищем, а своєрідним відображенням людського життя та його емоцій.

Подібне поєднання астрономічних спостережень і повсякденного життя простежується в традиційних уявленнях про дванадцять зодіакальних тварин. Вони використовувалися для позначення часових циклів і водночас набували символічного значення. Через зодіакальну систему структурувався річний цикл, а пов'язані з ним уявлення взаємодіяли з календарними обрядами, сільськогосподарськими практиками та народними прогнозами. Небесний порядок у такий спосіб переносився на земний час і ставав частиною організації життя суспільства (Hahn, 2008; Іващенко, 2022; Kim & Pak, 2020).

Окрему групу становили явища, які не вписувалися у звичну картину нічного або денного неба. Затемнення, комети та падіння метеорів сприймалися як події, що могли сигналізувати про порушення звичного порядку. Зокрема, затемнення Сонця або Місяця в народній уяві пояснювалося нападом надприродної істоти, яка намагалася поглинути небесне світило. Таку істоту могли уявляти у вигляді дракона або тигра. Відповідно, реакція на затемнення мала не лише емоційний, а й обрядовий характер: люди створювали шум, били в барабани, палили факели та вигукували заклинання, намагаючись відвернути небезпеку (Park, 2013; Yang, 2006).

Символічне трактування небесних явищ виходило далеко за межі народної міфології. У «Самгук сагі» (삼국사기) астрономічні події фіксувалися поряд із важливими історичними подіями, а затемнення могли сприйматися як знаки майбутніх суспільних або політичних змін. У такій системі координат небо виступало своєрідним моральним простором, здатним реагувати на поведінку людей і, особливо, правителя. Тому незвичайна подія на небі могла ставати приводом для її офіційного осмислення та пошуку причин порушення гармонії.

Ця особливість особливо виразно проявилася в період Чосон, коли спостереження за небесними явищами було частково інституціоналізоване. Державна установа Квансангам (관상감) здійснювала спостереження та фіксацію затемнень, комет, появи нових зірок та інших астрономічних явищ, після чого відповідна інформація передавалася двору. Отже, астрономічне спостереження мало практичний і водночас світоглядний характер: зафіксований феномен міг розглядатися як повідомлення, що вимагало певної реакції з боку держави.

Неоднозначним було й сприйняття інших незвичайних явищ. Комети через свою рідкісність і характерний вигляд часто асоціювалися з негативними подіями – війнами, хворобами або смертю правителя. Їх могли сприймати як своєрідні небесні вісники, поява яких порушувала звичний порядок. Падаючі зорі, навпаки, поєднували в собі мотиви смерті, переходу між світами та здійснення бажань. Вони могли асоціюватися з душами померлих або духами, а поширене повір'я про загадування бажань під час падіння зорі збереглося у фольклорній традиції й донині (Kim, 2005).

Можемо констатувати, що астрономічні уявлення в традиційній корейській культурі мають складну структуру, у якій поряд із практичними знаннями про небесні явища функціонують міфологічні, релігійні та соціокультурні компоненти. Зорі та сузір'я стають основою для створення легенд і культових практик, календарні цикли пов'язуються з організацією суспільного життя, а незвичайні небесні явища отримують значення передвісників або знаків. У результаті цього астрономічні знання збагачуються фоновими культурними уявленнями, пов'язаними з історією, релігією, фольклором та традиційним світоглядом корейського народу.

Отже, особливість традиційних корейських уявлень про небо полягає не просто в наділенні природних явищ міфологічними значеннями. Небесний простір виступав своєрідною системою знаків, через яку осмислювалися людська доля, моральна поведінка, політичний порядок і зміни в суспільстві. Зорі та сузір'я ставали персонажами легенд і об'єктами поклоніння, календарні цикли впорядковували повсякденне життя, а незвичайні явища трактувалися як сигнали, що вимагали пояснення або певної реакції. Тому астрономічні знання в традиційній Кореї доцільно розглядати не лише як сукупність спостережень за небесними тілами, а як складову ширшої культурної системи, у межах якої космічне та земне перебували у постійному взаємозв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

- Іващенко, М. А. (2022). Китайські запозичення в корейській астрологічній термінології. *Мова і культура*, (45), 107–119.
- Климишин, І. А., & Корсунь, А. О. (Ред.). (2003). *Астрономічний енциклопедичний словник*. Головна астрономічна обсерваторія НАН України; Львівський національний університет імені Івана Франка.
- Jeon, S.-w. (1998). *A history of science in Korea*. Jimoondang International.
- Jeon, S.-w. (2011). Astronomy and meteorology: The sciences of the heavens. In S.-w. Jeon, *A history of Korean science and technology* (pp. 43–156). NUS Press.
- <https://doi.org/10.2307/j.ctv1qv326.7>
- Pak, C.-b. (2008). *Astronomy: Traditional Korean science*. Ewha Womans University Press.

СТАРОДАВНІ КИТАЙСЬКІ ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ, СВЯТА У РОМАНІ ЦАО СЮЕЦІНЯ «СОН У ЧЕРВОНІЙ ВЕЖІ»: ЛІТЕРАТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНА ПАРАДИГМА

Щербаков Я. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Роман Цао Сюеціня «Сон у червоній вежі» (曹雪芹的红楼梦) з науковою точністю можна назвати енциклопедією китайського світогляду та побуту часів ранньої імперії Цін. Особливу увагу в романі автор приділяє не лише народним святкам, які зустрічаються в тексті роману (зокрема, це Свято Ліхтарів (元宵節), Свято Весни (Китайський Новий рік, 春節), Свято Середини Осені (Чжунцзо, 中秋節, 15-й день 8-го місяця)), але й надзвичайно велику увагу приділяє опису шлюбної та поховальної церемоній у багатих китайських кланах тих часів.

Поховальна церемонія Цінь Кецін (秦可卿), що детально відтворена у романі Цао Сюеціня, вирізняється надзвичайним масштабом та є надзвичайно дорогою. Ритуали тривають сорок дев'ять днів поспіль. Описам поховальних ритуалів присвячено три розділи роману. Опис церемонії лаконічно можна передати таким чином: щойно надходить звістка про смерть жінки, свекор померлої, Цзя Чжень (賈珍), свідомо йде на порушення суворих ритуальних порядків імператорського Китаю, на так зване «цзяньюе» (僭越, jiànyuè) (Wang, 2007). Для невістки він замовляє труну, виготовлену з надзвичайно рідкісного і дорогого «дерева, що не тліє» (檣木, qiángmù). Це дерево мало бути використане для поховання імператорського принца, але за великі гроші Цзя Чжень здобуває його. Для того, щоб зробити це розкішне поховання законним, Цзя Чжень купує чоловікові померлої Цінь Кецін, Цзя Жуну, за 1200 лян срібла посаду офіцера п'ятого рангу імператорської гвардії (龍禁尉, lóngjīnwèi). Це дає можливість виготовити поховальні таблички (牌位, páiwèi) та хоругви (銘旌, míngjīng) із золота.

На похорон Цінь Кецін прибувають 108 буддійських ченців з буддійського комплексу Великого Співчуття (大悲寺), які без перерви читають буддійські канони сорок дев'ять днів, та прибувають 99 даоських ченців, які читають даоські канони та даоські заклинання з метою вигнання злих духів. Для даоських ченців зводять спеціальний Вівтар небесних наставників, на якому вони проводять складні обряди з метою очищення простору палацу Нінго і вигнання духів (打醮, dǎjiào). Буддійські ченці у цей час читають канони порятунку душі (超度, chāodù) (Sun, 2006).

У палаці Нінго (в якому проводяться церемонії) вводять надзвичайно жорстку систему адміністративного управління. Будь-яку річ слугам видають лише за наявності «бірки-жетону» (對牌, duìpái). Також у романі описано покарання слуг палицями (杖責, zhàngzé). У день виносу тіла (出殯, chūbìn) багатокілометрова процесія прямує до родинного храму Залізної Огорожі (鐵檻寺, Tiějiǎnsì). Цао Сюецінь детально описує цю процесію. Разом із поховальною процесією виносять велику кількість паперових ляльок (紙紮, zhǐzhā), що зображують прислугу, розкішні паперові екіпажі та розкішні паперові речі, які мають бути символічно переправлені в небесні світи. Ці паперові речі урочисто спалюють. Таким чином, відбувається символічне переправлення слуг, розкішного транспорту та предметів у потойбіч разам із покійником. Дорогою процесія часто зупиняється біля спеціальних вівтарів (路祭, lùjì), які були спеціально встановлені високими сановниками імперії. Кульмінацією похорону стає візит імперського князя Бейцзін-вана (北靜王, Běijìng wáng), який спеціально вшановує померлу. Опис цього поховання у романі Цао Сюеціня є унікальним для китайської культури. Автор роману не лише детально розписує церемонію, а й робить цей опис справжньою «літературною капсулою часу» (Liu, 2005).

Іншою «літературною капсулою часу», яку залишив нам автор у романі «Сон у червоній вежі», є весілля Цзя Баоюя та Сюе Баочай, яке, щоправда, відбувається за звичаєм, що китайською звучить буквально «наказ батьків і слово свахи» (父母之命, 媒妁之言, fùmǔ zhī mìng, méishuò zhī yán) (Song, 2009). Цзя Баоюй навіть не здогадується, що його одружують не з коханою Лінь Дайюй, а із Сюе Баочай. Згідно зі звичаями, на етапі підготовки до весілля зіставляють «вісім ієрогліфів долі» (八字, bāzì) для перевірки сумісності характерів молодят, згідно з китайським звичаєм. У день церемонії наречену привозять до маєтку Цзя у святково вбраному весільному паланкіні (花轎, huājiào). Згідно з китайським етикетом, її обличчя цілком та повністю заховане під щільним червоним покривалом (紅蓋頭, hónggàitou). Після цього проводять церемонію «трьох поклонів» (三拜, sānbài), яка в китайській традиції фіксує шлюб. Молодята спочатку роблять урочистий «уклін Небу і Землі» (拜天地, bàitiāndì), потім вклоняються «високому залу», тобто старшим родичам (拜高堂, bàigāotáng), засвідчуючи свою синівську шану, а наостанок чоловік кланяється дружині, а дружина – чоловікові (夫妻交拜, fūqī jiāobài). Лише після цього молодят вводять до шлюбної кімнати (洞房, dòngfáng). Тут за допомогою спеціальної палички Цзя Баоюй піднімає червоне покривало. Тобто описаний звичай «підняття покривала»

(挑蓋頭, tiāo gàitou), який, зрештою, призвів до трагічного фіналу роману (Cai, 2001). Роману, у якому, незважаючи на весь трагізм, найкраще у світі в радісних барвах описано класичні китайські звичаї, обряди, церемонії.

ЛІТЕРАТУРА

- Cai, Y. (2001). Honglouloumeng shiju yiyi yanjiu: Gao E xushu de cheng yu bai [Research on the Tragic Significance of Dream of the Red Chamber: The Success and Failure of Gao E's Continuation]. *Honglouloumeng Xuekan [Journal of Red Studies]*, no. 3, pp. 12–25.
- Liu, X. (2005). *Liu Xinwu jiemi Honglouloumeng [Liu Xinwu's Revelations on Dream of the Red Chamber]*. Beijing: Oriental Publishing House, pp. 112–135.
- Song, Q. (2009). Gao E xushu Baoyu hunyin de wenhua yiyin yu diaobaoji [The Cultural Implications of Gao E's Continuation of Baoyu's Marriage and the Drop-in-the-Bag Trick]. *Ming Qing Xiaoshuo Yanjiu [Journal of Ming-Qing Fiction Studies]*, no. 4, pp. 67–75.
- Sun, Y. (2006). Honglouloumeng zhong de sangzang lisu yu wenhua yiwei [Funeral Customs and Cultural Significance in Dream of the Red Chamber]. *Honglouloumeng Xuekan [Journal of Red Studies]*, no. 2, pp. 45–60.
- Wang, R. (2007). Qin Keqing sangli de jianyu yu Jiafu de beiju [The Transgression in Qin Keqing's Funeral and the Tragedy of the Jia Family]. *Journal of the Central University for Nationalities (Philosophy and Social Sciences Edition)*, vol. 34, no. 4, pp. 102–108.

ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТУРЕЧЧИНИ

Юрт К. В.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Період національної літератури зазвичай позначає літературний процес, що розпочався у 1911 році з появою журналу «*Genç Kalemler*» («Молоді пера») і тривав до 1923 року, коли сформувалася турецька література республіканського періоду. Головними представниками цього літературного етапу є Мехмед Емін Юрдакул, Омер Сейфеддін, Алі Джаніп Йонтем і Зія Гьокальп.

Першим кроком до народження національного стало проголошення маніфесту «Нова мова» (ориг. – «*Yeni Lisan*») у 1911 році. Ініціатива, започаткована на сторінках видання «*Genç Kalemler*» (укр. «Молоді пера»), стала важливим етапом у розвитку масштабної мовної реформи, метою якої було послідовне спрощення турецької мови та її очищення від значної кількості іншомовних лексичних елементів. Саме представникам «Нової мови» (ориг. «*Yeni Lisan*») вдалося здійснити найбільш сталий та результативний прорив у справі спрощення турецької мови. У 1911 році в Салоніках вони вперше висунули концепцію «Національної літератури» (ориг. «*Millî Edebiyat*»). Очолювані Омером Сейфеддіном та Зією Гьокальпом,

представники руху обґрунтували тезу: «*Milli bir edebiyat milli bir dille yaratılabilir*» (Levend, 1961, с. 151) (укр. «Національна література може бути створена лише національною мовою»), та проголосили наступні принципи спрощення турецької мови:

- відмова від використання граматичних правил арабської та перської мов, а також скасування утворених за цими правилами ізафетних конструкцій;
- написання арабських та перських слів відповідно до їхньої турецької вимови;

- відмова від запозичення слів з інших тюркських діалектів;
- створення нової писемної мови на основі стамбульської розмовної норми;

- звільнення мови та літератури від східного та західного наслідування.

В історії турецької культури термін «Національна література» (*tur. «Edebiyyât-ı Milliye»*) вперше вжив Алі Джаніп Йонтем у журналі «Молоді пера» (*orig. «Genç Kalemler»*) у статті під назвою «Наше літературне майбутнє» (*orig. «Atı-i Edebîmiz»*). Йонтем, описуючи зміни та трансформації після Другої конституційної монархії у Османській імперії, що виникли як своєрідне шляхетне духовне піднесення серед молоді, зазначає: «*Bizim bir edebiyât-ı milliyemiz yoktur; bu bir ihtiyaçtır ki mazhar olmasak çok yazık olur*» (Dayanç, 2012, с. 91) (укр. «У нас відсутня національна література, хоча її створення є нагальною потребою; якщо цього не відбудеться, це стане значною втратою»).

Окрім терміна «*Millî Edebiyat Dönemi*» (укр. «Період національної літератури»), для позначення цього етапу також використовуються різні поняття. Зокрема, протягом різних періодів розвитку наукової думки вчені позначали літературне явище національна література такими назвами, як «*Millî Edebiyat Dönemi*» (укр. «Період Національної літератури»); «*Milliyetçi Edebiyat*» (укр. «Націоналістична література»); «*Milliyetperver Edebiyat*» (укр. «Національно орієнтована література»); «*Türkçü Edebiyat*» (укр. «Тюркістська література»); «*Memleket Edebiyat*» (укр. «Література батьківщини»); «*Ziya Gökalp Edebiyatı*» (укр. «Література Зіі Гьокальпа») тощо.

Отже, становлення національної літератури в Туреччині було тісно пов'язане з рухом «*Yeni Lisan*» (укр. «Нова мова») та прагненням сформувати літературну мову, доступну широким верствам населення. Ці процеси стали важливою основою подальшого розвитку турецької літератури та національної культурної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

- Dayanç, M. (2012). *Millî Edebiyat dönemi, milliyetçi edebiyat ve millî edebiyat kavramı üzerine düşünceler. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 91–103.
- Kahraman, A. (2003). XX. yüzyılın ilk çeyreği içinde Türk edebiyatı'nda eleştiri. *Hece* (Eleştiri Özel Sayısı), (77–78–79), 91–98.
- Levend, A. S. (1961). *Türkçülük ve millî edebiyat. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*, 9, 147–206.

КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ ЧАСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Ябченко В. Я.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Любимова Ю. С.**

кандидат філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Час належить до фундаментальних категорій людського досвіду, водночас способи його концептуалізації формуються під впливом культурних, історичних і соціальних чинників. У різних культурах і філософських традиціях час осмислюється та структурується по-різному. Ці відмінності знаходять вияв у моделях його концептуалізації, серед яких виокремлюють, зокрема, лінійну й циклічну моделі. Ці моделі впливають на структурні й семантичні особливості мов, відображаючи культурні уявлення про час та його роль у житті людини (Whorf, 1956; Lakoff & Johnson, 1980). Саме тому аналіз мовних засобів вираження часу дає змогу простежити, як культурні уявлення про нього закріплюються в мові та впливають на формування темпоральних значень.

Дослідження культурних моделей часу в китайській мовній картині світу передбачає врахування взаємозв'язку мови та культурного контексту. У цьому аспекті продуктивно видається *концепція висококонтекстуальної та низькоконтекстуальної комунікації*, запропонована американським антропологом і дослідником міжкультурної комунікації Едвардом Голлом (1976). Дослідник визначає *висококонтекстуальну комунікацію* як таку, в якій більша частина інформації міститься у фізичному контексті або інтеріоризована учасниками комунікації, тоді як лише незначна її частина представлена в експліцитному коді. У *низькоконтекстуальній комунікації*, навпаки, основний обсяг інформації міститься в експліцитному повідомленні. Е. Голл наголошує, що жодна культура не належить виключно до одного з полюсів цього континууму, однак розташовує китайську культуру на його висококонтекстуальному полюсі. Показово, що, характеризуючи *висококонтекстуальну комунікацію*, Едвард Голл безпосередньо звертається до китайськомовного матеріалу. Аналізуючи китайську писемність, дослідник зазначає, що володіння китайською мовою передбачає обізнаність із китайською історією (Hall, 1976). У контексті культурних моделей часу це дає підстави враховувати не лише мовні засоби репрезентації темпоральних відношень, а й культурні уявлення та практики, з якими пов'язані відповідні способи концептуалізації часу.

Однією з таких моделей у китайській лінгвокультурі є циклічна. Ян Гошу (2004) зазначає, що в китайській культурі час сприймається не як лінійний, а як циклічний, без чітко визначених початку та кінця. Одним із проявів такого світосприйняття є традиційний сільськогосподарський календар, що поєднує місячний і сонячний цикли. Оскільки землеробство

тривалий час було провідною сферою діяльності китайського етносу, виникла необхідність співвідносити сільськогосподарські роботи із сезонними змінами, що знайшло відображення, зокрема, у поділі року на двадцять чотири сезонні періоди. Циклічність часу виявляється також у системі традиційних китайських свят, які відзначаються відповідно до місячного календаря: Свято Весни (Китайський Новий рік) 春节 *chūnjié*, День поминання предків 清明节 *qīngmíngjié*, Свято човнів-драконів 端午节 *duānwǔjié*, Свято середини осені 中秋节 *zhōngqiūjié*. Відповідна мовна репрезентація часу спирається на знання традиційної календарної системи, сезонності та пов'язаних із ними культурних практик, необхідне для розуміння мотивації темпоральних значень.

Інший спосіб організації часового досвіду представлений лінійною моделлю часу, у межах якої час осмислюється як послідовність. У китайській мовній картині світу така послідовність може набувати просторової репрезентації. Лань Чунь (2000) виокремлює два варіанти руху часу в просторі – вздовж горизонтальної й вертикальної осей. У межах вертикальної моделі темпоральні відношення реалізуються за допомогою просторових лексем 上 *shàng* «верх» та 下 *xià* «низ»: попередній, більш ранній час локалізується вгорі, тоді як наступний – унизу. Подібне просторове структурування розглядає Аманда Скотт (1989), наводячи приклади 上周 *shàngzhōu* «минулий тиждень» та 下周 *xiàzhōu* «наступний тиждень». Дослідниця припускає, що вертикальна концептуалізація часу може бути пов'язана з традиційним напрямом китайського письма згори донизу. Вона також зазначає, що такі просторово-часові відповідності зумовлені культурними цінностями китайських мовців.

Розглянуті моделі засвідчують культурну зумовленість способів концептуалізації часу в китайській мовній картині світу. Їх повніше розуміння передбачає врахування культурного контексту, що дає змогу розкрити мотивацію відповідних способів організації та мовної репрезентації часового досвіду. У цьому аспекті концепція висококонтекстуальної комунікації Едварда Голла доповнює аналіз культурних моделей часу, акцентуючи значення культурного знання для їх інтерпретації.

З огляду на викладене можна висувати, що культурні моделі часу розкривають специфіку осмислення й мовної репрезентації темпоральних відношень у китайській мовній картині світу. Аналіз циклічної та лінійної моделей засвідчує взаємозв'язок між культурно сформованими способами концептуалізації часу та їх відображенням у темпоральній семантиці китайської мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. Anchor Books/Doubleday.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago press.
- Lan, Ch. (2000). *A cognitive approach to spatial metaphors in English and Chinese*. [Doctoral Dissertation, The Hong Kong Polytechnic University]. Pao Yue-kong Library.
- <https://ira.lib.polyu.edu.hk/handle/10397/85271>

Scott, A. (1989). The vertical dimension and time in Mandarin. *Australian Journal of Linguistics*, 9, 295–314.

<https://doi.org/10.1080/07268608908599424>

Whorf, B. L. (1956). *Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*. (J. B. Carroll, Ed.). MIT Press.

杨国枢. (2004). 中国人的心理与行为: 理念及方法篇. 北京: 中国人民大学出版社.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З КРИТИЧНОГО ДИСКУРС-АНАЛІЗУ В КНР

Янчук О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Сорокін С. В.**

кандидат філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

Традиційно вважають, що критичний дискурс-аналіз (КДА) у Китаї офіційно сформувався наприкінці ХХ століття. Відтоді кількість наукових праць невпинно зростала, тому постала потреба систематизувати цей доробок. Нині дослідники виокремлюють кілька підходів до його періодизації: зовнішній, інституційно-наукометричний та внутрішній.

Зовнішній, або політикоцентричний, підхід пояснює розвиток лінгвістичної науки як наслідок трансформацій у державі та офіційних ідеологічних ініціатив керівництва КНР (Wang & Sun, 2023).

Інституційно-наукометричний підхід ґрунтується на статистичних показниках публікаційної активності в базах даних (CNKI, CSSCI) та інфраструктурних змінах у видавничій політиці провідних лінгвістичних журналів (穆军芳, 2016; 胡晓静, 2019).

Внутрішній, або епістемологічний, підхід обстоює іманентну логіку та поступ самої дисципліни незалежно від зовнішніх чинників (Wang & Jin, 2022, 2023).

Найбільш доцільною, на нашу думку, є періодизація Ван Цзяюй та Цзінь Гуанюй (Wang & Jin, 2022), яку доповнено нульовим етапом із хронології Ху Сяоцзін (胡晓静, 2019). Таким чином дослідження з КДА можна виокремити нульовий (підготовчий) етап (1978–1994 рр.), етап зародження (1995–1999 рр.), етап становлення (2000–2005 рр.), етап стрімкого розвитку (2006–2011 рр.), етап розквіту (сучасний) (2012 – дотепер).

Доцільність такої періодизації зумовлена кількома чинниками. По-перше, загальні тенденції розвитку КДА частково корелюють із плановою економічною політикою КНР, зокрема з її п'ятирічними планами. Нульовий етап, що тривав 16 років, розпочався в період п'ятої п'ятирічки (1976–1980 рр.), під час якої було проголошено курс на політику реформ і відкритості (1978 р.). Завершення цього етапу в 1994 році збігається із завершальним періодом восьмого п'ятирічного плану (1991–1995 рр.). Наступні два етапи з

однорічним зміщенням хронологічно відповідають дев'ятій (1996–2000 рр.) та десятій (2001–2005 рр.) п'ятирічкам. Етап стрімкого розвитку припадає на час дії одинадцятого п'ятирічного плану (2006–2010 рр.) і захоплює один рік дванадцятого п'ятирічного плану. Сучасний етап охоплює період від дванадцятої (2011–2015 рр.) до п'ятнадцятої п'ятирічки (2026–2030 рр.).

По-друге, виокремлення нульового етапу підкреслює історичну тяглість дисципліни. Наукові здобутки того періоду уможливили появу подальших фундаментальних досліджень. До того ж термін «критичний дискурс-аналіз» тоді ще не був кодифікований у наукометричних базах, тому залишався поза увагою дослідників під час їхніх наукометричних розвідок (穆军芳, 2016; Wang & Sun, 2023).

По-третє, зовнішні та внутрішні чинники спільно сприяли розв'язанню наукових проблем. Державний запит на «м'яку силу», сформульований тодішнім головою КНР Ху Цзіньтао у 2007 році, збігся з інституційною спроможністю академічного середовища наростити публікаційну активність, а також із прагненням науковців вийти за межі західних концепцій. Аналогічно, проголошений у 2013 році курс Сі Цзіньпіна на розбудову «китайської дискурсивної системи» поєднався з технологічним проривом, що зумовило інтеграцію корпусних досліджень, когнітивістики та соціальних мереж (穆军芳, 2016; Wang & Sun, 2023, с. 3).

Отже, розвиток критичного дискурс-аналізу в Китаї найдоцільніше досліджувати на основі комплексної п'ятиетапної періодизації (від 1978 року дотепер), що враховує як історичну тяглість дисципліни, так і її зв'язок з економічними п'ятирічними планами. Йдеться про нульовий (підготовчий) етап (1978–1994 рр.), етап зародження (1995–1999 рр.), етап становлення (2000–2005 рр.), етап стрімкого розвитку (2006–2011 рр.), етап розквіту (сучасний) (2012 – дотепер). Становлення та стрімкий розвиток цього напрямку є результатом взаємодії внутрішніх академічних здобутків і зовнішніх державно-політичних запитів, завдяки чому китайський КДА еволюціонував від запозиченої західної теорії до самодостатньої національної науки.

ЛІТЕРАТУРА

- Wang, J., & Jin, G. (2022). Critical discourse analysis in China: History and new developments. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199384655.013.909>
- Wang, J., & Jin, G. (2023). Critical discourse studies eleven years on in China (from 2011 to 2021): A critical review. *Discourse Studies*, 1–22.
<https://doi.org/10.1177/14614456231158519>
- Wang, X., & Sun, X. (2023). A bibliometric study on Chinese discourse (1994–2021). *Critical Arts*.
<https://doi.org/10.1080/02560046.2023.2229908>
- 穆军芳. (2016). 国内批评话语分析研究进展的科学知识图谱分析 (1995–2015). *山东外语教学*, 37(6), 26–34.
- 胡晓静. (2019). 国内批评话语分析的研究现状及发展趋势. *河南工业大学学报 (社会科学版)*, 15(2), 86–92.

ФУНКЦІЮВАННЯ ОНОМАТОПЕЙ У КОРЕЙСЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ

Ярова К. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: **Палатовська О. В.**

доктор філологічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет

Ономатопея (звуконаслідування) – «це утворення слів, що умовно відтворюють природні звуки, крики тварин і под. (*гав-гав, няв-няв, кар-кар, ку-ку* тощо); відбиття звуків навколишньої дійсності за допомогою спеціально дібраних слів, у складі яких повторюються фонemi, що нагадують відповідні звуки (*ш-ш-ш* – звуки очерету і под.), а також утворення слів через звуконаслідування (*гавкати, нявкати, кувати, каркати* тощо)» (Загнітко, 2020, с. 507). Звуконаслідувальні слова є не лише прямим відбиттям звуків оточуючого світу, вони виконують складні комунікативні та стилістичні функції, беруть участь у створенні емоційного фону висловлювання та моделюванні образів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення ономатопей в мовах, де ця лексична група має високий ступінь системності та функційної активності, зокрема у корейській мові.

Ономатопеї є важливою частиною лексичної системи корейської мови та активно використовуються в усному мовленні. У корейській мові вони представлені двома основними групами:

1) 의성어 – слова, що імітують звуки,

2) 의태어 – слова, що описують рухи, стани або зовнішні характеристики предметів і явищ.

Саме поєднання цих двох типів ономатопей робить корейське мовлення особливо образним та емоційним.

Однією з основних функцій ономатопей першої групи є імітація звуків навколишнього світу. Такі слова дозволяють передати звуки, які належать тваринам, предметам або природним явищам:

- 멍멍 (*meong-meong*) – «гав-гав», звуки, що видає собака:

강아지가 멍멍 짖어요.

(Собака гавкає: *гав-гав*).

- 야옹야옹 (*yaong-yaong*) – «няв-няв», навкання kota:

고양이가 야옹야옹 울고 있어요.

(Кіт нявчить).

- 쿵 (*kwang*) – звук сильного удару або падіння:

문이 쿵 닫혔어요.

(Двері з гуркотом зачинилися).

- 툽툽 (*ttok-ttok*) – стукіт у двері:

누가 문을 툽툽 두드렸어요.

(Хтось постукав у двері).

Важливою особливістю корейських ономафем другої групи є здатність описувати не лише звук, а й характер дії або стану. Наприклад:

- 반짝반짝 (*banjjak-banjjak*) – «сяяти, блищати»:
별이 반짝반짝 빛나요.
(Зірки яскраво сяють).
- 살랑살랑 (*sallang-sallang*) – легкий, плавний рух:
바람이 살랑살랑 불어요.
(Віє легкий вітер).
- 두근두근 (*dugeun-dugeun*) – сильне биття серця від хвилювання:
시험을 앞두고 가슴이 두근두근해요.
(Перед іспитом серце хвилюється).
- 졸졸 (*joljol*) – звук джорчання води:
물이 졸졸 흐르고 있어요.
(Вода тихо джорчить).

У розмовному мовленні ономафем виконують емоційно-експресивну функцію. Вони допомагають мовцю передати власне ставлення до події, зробити висловлювання більш живим і зрозумілим. Наприклад:
아기가 방긋방긋 웃어요.

(Малюк мило посміхається).

Ця фраза містить ономафему 방긋방긋 (*banggeut-banggeut*), яка передає не просто факт посмішки, а її ніжний, радісний характер.

Крім того, ономафем широко використовуються в сучасних корейських медіа: у вебтунах, рекламі, телепередачах та соціальних мережах. Наприклад, у корейських коміксах часто зустрічаються такі ономафем:

- 두둥 (*dudung*) – урочистий або драматичний звук, що привертає увагу;
- 반짝 (*banjjak*) – ефект блиску або раптового сяйва;
- 쿵 (*kung*) – глухий удар, падіння;
- 풍당 (*pong dang*) – звук падіння у воду.

Ономафем в корейському розмовному мовленні мають широкий спектр функцій: від передачі конкретних звуків до вираження емоцій, оцінки та створення образності. Їх активне використання є однією з характерних рис корейської мови, що відбиває прагнення носіїв мови до більшої наочності та емоційності у комунікації.

Отже, ономафем є не просто звуконаслідувальними одиницями, а важливим засобом спілкування в корейській мові. Вони допомагають передавати звуки, рухи, почуття та ставлення мовця, тому посідають особливе місце саме в розмовному стилі. Аналіз їх функціонування дозволяє краще зрозуміти специфіку корейського мовлення та культурні особливості сприйняття навколишнього світу носіїв корейської мови.

ЛІТЕРАТУРА

Загнітко, А. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*. Вінниця: ТВОРИ.

LEXICAL AND CULTURAL FEATURES OF TURKISH FILM TRANSLATION

Musaieva A. E.

V.I. Vernadsky Taurida National University

Audiovisual translation has become an increasingly important area of translation studies because of the international circulation of films and television productions. Unlike written translation, it involves the interaction of verbal language with images, sound, and other visual elements. Subtitling thus requires consideration of meaning and visual context, as well as readability and the technical limitations of subtitle presentation (Díaz-Cintas & Remael, 2007). In Turkish translation studies, audiovisual translation is also receiving growing attention, particularly regarding its linguistic and cultural dimensions (Aslankılıç & Ersoy, 2023).

Translating culture-specific lexical units is especially challenging, as such expressions may denote food, objects, social customs, historical events, and forms of address. Their meanings can contain cultural associations that are not always conveyed through a direct equivalent. Pedersen (2011) considers extralinguistic cultural references a significant problem in subtitling, while Taş (2017) stresses the importance of taking both source and target cultures into consideration. Culturally bound words, or *realia*, may also represent the traditions, history, and everyday life of a particular society (Zorivchak, 1989).

This study examines the English subtitles of Yılmaz Erdoğan's *Kelebeğin Rüyası* (*The Butterfly's Dream*, 2013), a film set in Turkey in the 1940s. Its dialogue contains numerous references to Turkish everyday life, social relationships, forms of address, and historical circumstances. The study aims to identify the strategies applied to selected culturally marked expressions and to consider their influence on the representation of Turkish culture. Cultural transfer in the subtitles of the film has also been examined in previous research (Kuşçu Özbudak & Tarakçıoğlu, 2017).

The analysis compares selected Turkish expressions with their English subtitle versions. The examples represent different types of cultural references and demonstrate such strategies as descriptive translation, generalization, omission, adaptation, substitution, equivalence, and explicitation.

The Turkish word *külahlık* is translated as “paper cones”. Rather than retaining the original lexical item, the subtitle describes the object directly. This makes the reference more accessible to the target audience but removes the Turkish-specific lexical and cultural form, making it an example of descriptive translation.

The food-related term *leblebi*, referring to roasted chickpeas, is rendered as “nuts”. The specific Turkish food is replaced with a broader category. This facilitates comprehension but reduces the cultural specificity of the original reference. The strategy can therefore be classified as generalization (Pedersen, 2011; Taş, 2017).

Forms of address also reveal cultural differences. *Hocam*, which may refer to a teacher or educated person and can simultaneously express respect, is translated as “teacher”. Although the occupational meaning is preserved, part of the pragmatic meaning associated with the Turkish form is lost. Likewise, *Bey*, a respectful title

traditionally used after a man's name, is omitted in English, resulting in the loss of some of the politeness and social information conveyed by the original.

In contrast, *beyefendi* is translated as "Mister!". This target-language form performs a similar communicative function when politely addressing a man and can therefore be regarded as adaptation or cultural substitution. The example illustrates the role of functional equivalence in subtitling (Kuşçu Özbudak, 2019).

The verb *tokalaşmak* is translated as "shake hands". Since both expressions refer to the same familiar action, the meaning can be transferred directly without further cultural explanation. The translation can therefore be classified as equivalence.

Historical vocabulary presents another challenge. The expression *10 para* is rendered as "a quarter kurush". *Para* was a historical monetary unit of the Ottoman Empire, with 40 para corresponding to one kuruş. The translation conveys the monetary value while replacing the original denomination with a historically related term. This solution also supports the representation of the film's historical setting. By contrast, *mükellefiyet* is translated as "compulsory labor". The Turkish term is replaced with an explanatory English expression, making the historical concept more accessible to the target audience. This represents explicitation, although the original lexical form is lost.

The examples show that cultural information can be preserved, reduced, or explained according to the strategy chosen by the translator. Generalization and omission may increase accessibility and subtitle conciseness, but they can also remove culturally significant details. Descriptive translation and explicitation clarify unfamiliar references, while adaptation and substitution reproduce their communicative function through target-language forms. Equivalence can transfer the meaning of culturally marked expressions without additional explanation.

These observations are consistent with previous research on Turkish audiovisual translation. Kuşçu Özbudak and Tarakçıoğlu (2017) emphasize the cultural role of subtitling in *The Butterfly's Dream*, while Kuşçu Özbudak (2019) identifies domestication as a tendency in translations intended for international audiences. Akat and Kümbül (2022) also demonstrate the importance of cultural references in historical audiovisual material. The significance of cultural transfer is further highlighted in Turkish audiovisual translation research (Aslankılınç & Ersoy, 2023), while studies of audiovisual translation into Ukrainian emphasize the interaction of lexical, cultural, and contextual factors (Pavielieva & Asaulenko, 2019).

In conclusion, the analysis shows that English subtitling of *Kelebeğin Rüyası* involves both linguistic and intercultural transfer. The selected examples demonstrate that translation strategies influence the preservation of Turkish cultural and historical information. While some solutions make the subtitles more accessible to international viewers, they may also reduce cultural specificity. Adaptation, equivalence, and explanatory strategies can help maintain or clarify the communicative function of culturally marked expressions. Subtitling can therefore be considered an important form of intercultural mediation.

REFERENCES

- Akat, B., & Kümbül, T. (2022). Extralinguistic cultural references (ECRs) rendered into subtitling: The case of the historical film series *Diriliş: Ertuğrul*. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 1447–1467.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.1193110>
- Aslankılıç, B., & Ersoy, H. (2023). Türkiye’de alt yazı çevirisi alanında yayınlanmış makalelere bir bakış: 2019–2023 yılları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, 5(2), 102–122.
<https://doi.org/10.55036/ufced.1393266>
- Diaz-Cintas, J., & Remael, A. (2007). *Audiovisual translation: Subtitling*. St. Jerome Publishing.
- Kuşçu Özbudak, S. (2019). Subtitling in local original series of Netflix: Is “The Protector” protecting culture? *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 383–394.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.657864>
- Kuşçu Özbudak, S., & Tarakçıoğlu, A. Ö. (2017). Representation of Turkish culture through subtitling: The case of *Butterfly’s Dream*. *International Journal of Language and Literature*, 5(2), 104–113.
<https://doi.org/10.15640/ijll.v5n2a11>
- Pavlicieva, A. K., & Asaulenko, V. V. (2019). Osoblyvosti perekladu kinofilmu “Bridget Jones’s Diary” z anhliskoi movy na ukrainsku [Features of translating the film *Bridget Jones’s Diary* from English into Ukrainian]. *Naukovyi Visnyk Drohobyskoho Derzhavnoho Pedahohichnoho Universytetu imeni Ivana Franka. Seriya “Filolohichni Nauky” (Movoznavstvo)*, 11, 114–117.
<https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175429>
- Pedersen, J. (2011). *Subtitling norms for television: An exploration focussing on extralinguistic cultural references*. John Benjamins Publishing Company.
<https://doi.org/10.1075/btl.98>
- Taş, S. (2017). Kültürel unsurların çevirisi ve çeviri stratejileri. *HUMANITAS – Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 1–14.
<https://doi.org/10.20304/humanitas.337060>
- Zorivchak, R. P. (1989). *Realii i pereklad: Na materiali anhlomovnykh perekladiv ukrainskoi prozy* [Realia and translation: Based on English translations of Ukrainian prose]. Vydavnytstvo Lvivskoho derzhavnoho universytetu.

THE LEXEME «SECURITY» (安全) IN CONTEMPORARY PRC DIPLOMATIC DISCOURSE: A CONCEPTUAL AND PRAGMATIC ANALYSIS

Pavlyk A. V.

Kyiv National Linguistic University

Advisor: **Gevorgian K. L.**

Ph.D. in Humanities (Philology), Associate Professor

Kyiv National Linguistic University

In contemporary international relations, security remains a paramount issue that is actively debated within global political and economic discourse. For Ukrainian

academics, examining the conceptual nature of security is particularly important to enhance the effectiveness of intercultural communication and cooperation. An analysis of the People's Republic of China's contemporary diplomatic discourse provides a deeper understanding of the country's positioning as a global leader. To this end, this study focuses on the conceptual features of the lexeme «security» (安全) specifically within this discourse. The aim of the study is to analyse the PRC's foreign policy discourse on the basis of official releases from the Xinhua News Agency and statements by the Chinese Ministry of Foreign Affairs, enabling the identification of the conceptual features of the lexeme «security» as a communicative element. The findings facilitate further in-depth research into the characteristics of intercultural diplomatic discourse, particularly in comparative studies utilizing Chinese, Ukrainian and foreign media. Lexical-semantic and pragmatic methods were employed in conducting this study.

In contemporary Chinese political discourse, the use of the term «security» is not limited to a strictly military context. For instance, in a speech by Fu Cong, the PRC's representative to the UN, the issue of food shortages is framed as a humanitarian concern rather than a traditional military or political threat. The call to «ensure a safe environment for food production» (保障粮食生产的安全环境) is accompanied by exhortative phrases: «a ceasefire and an end to the war» (停火止战 as a prerequisite for creating a safe environment, «protecting agricultural infrastructure» (保护好农业基础设施) and «ensuring the safe movement of civilian goods, such as food and fertiliser» (确保粮食、化肥等民生物资的正常流通). The metaphors «turning hunger into a weapon» and «the politicisation and instrumentalisation of food» (将粮食问题政治化、工具化) serve as negative lexical markers, aimed at condemning the politics of armed conflict. A similar trend is evident in the speeches of the PRC's top leadership. In one of Chinese President Xi Jinping's speeches, the divide between development and security is described using a phrase from the classical Chinese treatise «管子»: «A well-governed state will always be prosperous, whilst a troubled state will always be impoverished» (治国常富, 而乱国常贫). This philosophical link between stability and prosperity is also reflected in the economic sphere. In their addresses to the UN, representatives of the PRC emphasize the necessity of supporting developing countries in overcoming obstacles such as natural disasters and highlight the need to «eradicate the root causes of conflict and food insecurity». Thus, poverty, disparities in levels of development and unpredictable natural conditions are identified not merely as social problems, but also as the primary source of geopolitical instability. The PRC regards the protection of global logistics supply chains as a «shared responsibility of the world's nations» (各国共同责任). Indeed, in statements by the Chinese Ministry of Foreign Affairs, the global economy is described in terms of a «community» through a combination of an idiom and a sociolinguistic neologism: «a community of shared interests where all prosper or suffer together» (一荣俱荣、一损俱损的利益共同体). The use of lexical markers such as «deep interdependence» (深度互嵌) shapes the image of the PRC as a country committed to open globalisation for the sake of global economic stability. In the «PRC White Paper on Arms Control» published by the Ministry of Foreign Affairs, established diplomatic phrases such as «a builder of world peace, a contributor to

global development, and a defender of the international order» (中国始终是世界和平的建设者、全球发展的贡献者、国际秩序的维护者), and «the responsibility of a major power» (大国责任和担当) are prominently featured. The publication of the «White Paper», acting as a gesture of transparency towards the international community, shifts the discourse on arms control away from an exclusive military context into the political and diplomatic sphere, shaping the image of a «peaceful security leader». Through metaphors such as «being in the same boat» (同舟共济), foreign policy articles present security primarily as a mutual and networked concept, rather than an adversarial or military one.

Thus, this analysis demonstrates the transformation of the lexeme «security» (安全) into a multidimensional concept encompassing food, economic and global-network dimensions. A key tenet of the PRC's diplomacy is the assertion that global and regional security is unattainable without stable economic development, while poverty and economic crises are regarded as primary sources of instability. Further research in this area should focus on a more detailed analysis of the pragmatics of the lexeme «security» within the broader domestic political and media discourse of the People's Republic of China. A particularly valuable avenue of research could be comparative studies of how the concept of «security» functions in Chinese and other languages (notably English and Ukrainian).

SOURCES

外交部. (2025, November 27). 新时代的中国军控、裁军与防扩散白皮书：发布新版军控白皮书，是中国积极践行全球安全倡议、全球治理倡议的具体举措. 新华网.

<http://www.news.cn/>

外交部. (2026, July 15). 外交部：维护全球供应链安全稳定畅通是各国共同责任. 新华网.

<http://www.news.cn/>

新华社. (2026, August 26). 中方呼吁推动停火止战以保障粮食生产安全. 新华网.

<http://www.news.cn/>

ORXON-YENİSEY ABİDƏLƏRİNİN DİLİNDƏ ƏVƏZLİKLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ (MÜASİR AZƏRBAYCANDIİLİLƏMÜQAYİSƏDƏ)

Şıxızadə İ. Ə.

Kyiv Milli Linqvistik Universiteti

Əvəzliliklərin türk dilləri arasında, o cümlədən Azərbaycan dilində bir nitq hissəsi kimi əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, burada alınma sözlər, demək olar ki, yoxdur. Abidədə yer alan əvəzliliklər, bəzi fonetik müxtəlifliyi nəzərə almasaq, müxtəlif müasir türk dillərində heç bir dəyişikliyə uğramadan hal-hazırda da işlənəlməkdədir. Əvəzliliklərin xüsusi əhəmiyyətə malik olmasını göstərən amillərdən biri də ondan ibarətdir, abidələrin yazıldığı dövrdə qədim türk dilində xəbərlək şəkilsizliyi ayrıca bir kateqoriya kimi hələ mövcud deyildi. Bu şəkilsizliyin

funksiyasını şəxs əvəzlilikləri yerinə yetirirdi: «*Kağanlıq bodun ertim, kağanım kanı? Nə kağanı isik küçük birürmən, – tir ermis*» (Kül tigin abidəsi, §.9) (Tərcüməsi: *Xaqanlı xalq idim, xaqanım hanı? Hansı xaqana iş, güc verirəm? – deyir imiş*), «*Anark körü bilin, türk amtı bodun, bəklər, bədkə körükmə bəklər, kü yanıltaçısız*» (Kül tigin abidəsi, c.11) (Tərcüməsi: *Ona bacaraq bilin:- indiki türk xalqı, bəyləri, taxta tabe bəylər, axı yanılasınız*).

Ə. Rəcəbli (2002, səh. 198) Orxon-Yenisey abidələrində istifadə olunan bütün əvəzlilikləri aşağıdakı şəkildə qruplaşdırır: 1) şəxs əvəzlilikləri; 2) təyin əvəzlilikləri; 3) qayıdış əvəzliyi; 4) işarə əvəzlilikləri; 5) sual əvəzlilikləri; 6) ümumiləşdirici əvəzliliklər; 7) qeyri-müəyyən əvəzliliklər. Müasir Azərbaycan dilində müxtəlif tədqiqatçıların əvəzlilikləri fərqli adlarla qruplaşdırmasına baxmayaraq, əvəzliliklərin abidədə yer alan mənə növlərinin hamısı müasir dilimizdə də mövcuddur.

Abidədə aşağıdakı şəxs əvəzlilikləri işlənməkdədir: *mən, men, ben, min, sən, sen, sin, ol, biz, siz*. Müasir Azərbaycan dilində isə şəxs əvəzlilikləri aşağıdakı şəkildə sabitləşmişdir: *mən, sən, o, biz, siz, onlar*. Abidələrin dilində *mən/ben* paralel olaraq, daha dəqiq desək 28 dəfə *mən*, 48 dəfə *ben* şəklində işlənir: «*Mən inilügi bunca başlayu kazğanmasar, türk bodun öltəçi erti, yox boltaçı erti*» (Bilgə xaqan abidəsi, §.33) (Tərcüməsi: *Mən bu cür söylə başlayaraq qazanmasaydım, türk xalqı öləsi idi, yox olası idi*). «*Bilgə Tonyukuk ben özüm Tabğaç ilinə kılındım*» (Tonyukuk abidəsi, q. 1) (Tərcüməsi: *Müdrük Tonyukuk mən özüm Tabğaç elində tərbiyə aldım*). Qeyd etmək lazımdır ki, *bən* əvəzliyinə Azərbaycan ədəbiyyatında, habelə Kitabı Dədə Qorqud eposunda, Nəsiminin, Qətran Təbrizinin əsərlərində də rast gəlmək mümkündür.

Şəxs əvəzlilikləri arasında üçüncü şəxsin təkində işlənən *ol* əvəzliyi xüsusi diqqət cəlb edir. Bu əvəzlik müxtəlif müasir türk dillərində, o cümlədən Azərbaycan dilində *l* samitini itirərək *o* şəklində sabitləşmişdir.

Orxon-Yenisey abidələrində iki təyini əvəzlikdən – *kəntü* və *öz* əvəzliliklərindən istifadə olunur: «*Öz Yigin Alp Turan altı bağ bodunda üç yegirmi (yaşımka) adırıldım*» (Birinci Barlık abidəsi, 2) (Tərcüməsi: *Öz Yigin Alp Turan altı qəbiləli xalqdan on üç yaşında ayrıldım*). «*Bir yegirmi(kə).... sançdım. Kəntü bodunuma (k)irtim*» (Moyun Çor abidəsi, c. 32) (Tərcüməsi: *On birində.... qalib gəldim. Öz xalqıma.... girdim*). Müasir Azərbaycan dilində hal-hazırda yalnız *öz* əvəzliyi işlənir. Ancaq Azərbaycan ədəbiyyatında XX əsrə qədər paralel olaraq *kəndi* (*kəntü*) əvəzliyi də işlənmişdir. Nümunə olaraq Səməd Vurğunun şerindən bir parçaya nəzər yetirək:

Sonra min rəng aldin və sürtdün boya,

Kəndini sevdirmək istədin ona... (Vurğun, 2005, səh. 127).

Abidənin dilində qayıdış əvəzliyi də müasir dilimizdə olduğu kimi öz sözünə mənsubiyyət şəkilçisi artırılmaqla düzəlir: «*Tenri yarlıkadukın üçün, özüm kutım bar üçün kağan olurtım*» (Kül tigin abidəsi, c. 9) (Tərcüməsi: *Tanrının iradəsi olduğu üçün, özümün bəxtim olduğu üçün xaqan oturdum*).

Abidənin dilində *bu, şu, ol* işarə əvəzliliklərindən istifadə edilir. Məsələn: «*Bu yerdə mana kur boltı*» (Bilgə xaqan abidəsi, §.36) (Tərcüməsi: *Bu yerdə mən yüksək ləyaqət qazandım*), «*Ol töridə üzə eçim kağan olurtu*» (Kül tigin abidəsi, §.16) (Tərcüməsi: *O taxtın üstündə əmin xaqan oturdu*). Bu əvəzliliklər heç bir mənə

dəyişikliyinə məruz qalmadan (yaxın, orta və uzaqda olan əşyanı göstərməklə) müasir türk dillərində işlənir. *Şu* əvəzliyi ədəbiyyatımızda, o cümlədən Kitabı Dədə Qorqud daştanında geniş istifadə olunmasına baxmayaraq, müasir dilimizdə istifadə olunmur. Qeyd etmək lazımdır ki, abidənin dilində də daha çox *bu və ol* işarə əvəzlilikləri işlənir.

Orxon-Yenisey abidələrinin dilində aşağıdakı sual əvəzlilikləri işlənir: *kim? nə? kanı? kantan? kantay? kaç?*. «*Türk oğuz bəgləri, bodun esidin: «Üzə tenri basmasar, asra yir təlinməsər, türk bodun, ilinin, törünün kim artatı?» (Kül tigin abidəsi, ş. 22) (Tərcüməsi: Türk oğuz bəyləri, xalq, eşidin: üstədən tanrı basmasa, altda yer dəlinməsə, türk xalqı, sənin elini, qanununu kim dağıdar?).* Bu əvəzliliklərin hamısı müxtəlif dəyişikliklərə məruz qalaraq müasir Azərbaycan dilində də işlənir. *Kanı? – hanı?, kantan? – haradan?, kantay? – necə?, kaç? – neçə?* şəklində sabitləşmişdir. «*Kağanlıq bodun ertim, kağanım kanı?» (Kül tigin abidəsi, ş. 9), (Tərcüməsi: Xaqanlı xalq idim, xaqanım hanı?), «Ol sabıq esidip kağanıq ol sabıq ıtım. Kantayın?» Tanyukuk abidəsi, 33) (Tərcüməsi: O xəbəri eşidib xaqana xəbər göndərdim: Necə edim?) və s.*

Abidələrin dilində ümumiləşdirici əvəzliliklər adı altında qruplaşdırılan əvəzliliklərə aşağıdakılar daxildir: *kamuğ (hamı), kamuk (hamı, bütün), barduk (bütün, hər), barça (bütün), barı (hamı)*. «*Türk kara kamuğ bodun ança timiş» (Kül tigin abidəsi, ş. 8-9), (Tərcüməsi: Türk xalqının hamısı eləcə belə demiş), «... apa...tumis....bilməz....barça tüküp təzə» (Moyun Çor abidəsi, c.38) (Tərcüməsi: apa...tutmuş...bilinməz...hamı qaçaraq dağılmış) və s.* *Kamuğ* əvəzliyi *qamu*, sonradan isə *hamı* şəklində müasir Azərbaycan dilində hal-hazırda işlənərkəndir.

Orxon-Yenisey yazılı abidələrinin dilində işlənən *nən* əvəzliyi xüsusi maraq doğurur. Ə. Rəcəbli (2002, səh. 226) bunu qeyri-müəyyən əvəzlilik qrupuna daxil edərək, müasir dilimizdəki inkar əvəzliyi olduğunu və «*heç bir*» mənasında işləndiyi qeyd edir. Məsələn: «*Ötükən yir olurıp, arkiş-tirkix ısar, nən bunıq yok» (Kül tigin abidəsi, c. 8), (Tərcüməsi: Ötükən yerində oturub karvanlar göndərsən, heç bir dərdin yox)*. Qeyd etmək lazımdır ki, *nən* əvəzliyi abidənin dilində müxtəlif məqamlarda «*hər nə*», «*nə qədər*», «*hər nə qədər*», «*hər neçə*» mənalərini də ifadə edir. «*Kağanı alp ermiş, ayğucısı bilgə ermiş, kaç nən ersər, bizni ölürtəçi kük – timis» (Tonyukuk abidəsi, ş. 29-30) (Tərcüməsi: Xaqanı cəsur imiş, məsləhətçisi müdrik imiş, hər necə olsa, bizi öldürəcəkdir – demiş).*

Mətnlərin təhlili onu göstərir ki, əvəzliliklər Orxon-Yenisey abidələrinin dilində olduqca inkişaf etmiş və sabitləşmiş bir nitq hissəsidir. Bu da türk dilləri ailəsinə daxil olan Azərbaycan dilinin qədimliyini bir daha bariz şəkildə sübut edir.

ƏDƏBİYYAT

- Rəcəbli, Ə. (2002). *Göytürk dilinin morfolojiyası*. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı.
- Rəcəbov, Ə., Məmmədov, Y. (1993). *Orxon-Yenisey abidələri*. Bakı: «Yazıçı».
- Vurğun, S. (2005) *Seçilmiş əsərləri. Beş cildə. I cild*. (A. Vurğunqızı, Red.) Bakı: «Şərq-Qərb».
- Vəliyeva, G. (2013). *Qədim türk dili (dərs vəsaiti)*. Bakı: «Elm və təhsil».
- Şükürlü, Ə. C. (1993). *Qədim türk yazılı abidələrinin dili*. Bakı: «Maarif».

拒绝是一种可能破坏交际和谐的言语行为，因为它会违背对方的期待，并可能威胁其社会“面子”。在汉语言语礼仪中，否定性答复往往不通过直接说“不”来表达，而是借助推迟决定、强调客观困难、援引外部因素或提出替代方案等方式间接实现。此类话语的字面意义与实际交际功能并不总是一致，因此乌克兰语受众可能把礼貌性拒绝误解为继续协商的意愿。

拒绝通常被视为潜在的面子威胁行为（Brown & Levinson, 1987）。汉语礼貌体系重视得体、身份关系、交际和谐及避免公开对立（Gu, 1990）。但间接性并非所有汉语母语者固定不变的特征；拒绝方式还取决于年龄、社会地位、双方关系、交际体裁和具体语境（Chen, 2023）。

本研究旨在归纳汉语言语礼仪中主要的间接拒绝形式，并探讨其乌克兰语翻译方法。研究材料为现代汉语商务交际中的典型话语，主要采用语境分析法、语用分析法和翻译对比法。本文将间接拒绝分为四类：推迟决定、强调困难或不可能性、将决定归于外部主体，以及提出条件或替代方案。

第一类是推迟决定。“我们再考虑一下”的乌克兰语字面译文为 «Ми ще подумасмо»。该话语既可能表示确实准备继续考虑，也可能是避免直接说“不”的礼貌方式。“以后再说吧”可译为 «Поговорімо про це пізніше»，“回头再联系”可译为 «Зв'яжемося згодом»。判断其功能时，应结合前文、语调、是否给出具体期限及后续建议。译者不应擅自把非明确答复改成直接的“不”，但应保留其非承诺性。

第二类是强调困难或不可能性，如“不太好办”“有点困难”和“可能不太方便”。“不太”“有点”和“可能”等成分可以缓和否定语气，但形式上的不确定性背后可能是较为坚定的拒绝。例如，在商务语境中，“这个要求可能不太方便”往往暗示要求难以得到满足。若直译为 «Ця вимога може бути не зовсім зручною»，受众可能低估其拒绝力度；根据语境，可译为 «Виконати цю вимогу, найімовірніше, не вдасться»。

“没办法”是最具代表性的表达之一。其字面意义为“没有方法”，实际却可表示客观不可能、间接拒绝、让步底线、终止讨论，或说话者对责任的疏离。“这个价格没办法再低了”宜译为 «Ми вже не можемо знизити ціну»，而非 «Немає способу зробити ціну нижчою»；“交期没办法保证”可译为 «На жаль, зараз неможливо гарантувати строк постачання»；“没办法，只能这样”则表示其他可能性已经耗尽，可译为 «Іншого виходу немає, доведеться діяти так»。“我也没办法”依语境可译为 «Я нічим не можу допомогти»、«Це не в моїх повноваженнях»或 «Від мене це не залежить»。「Нічого не вдієш」带有接受现实的意味，仅在原话确有无奈或妥协语气时适用。

第三类是将决定归于他人、组织部门或外部规定。例如，“老板不同意”可译为 «Керівник не погоджується»，“财务不批”可译为 «Фінансовий відділ не затверджує»，“公司有规定”可译为 «У компанії

встановлені такі правила»。说话者由此把拒绝呈现为自己无法控制的决定，降低个人对否定答复的责任并维护合作关系。翻译时必须保留原文的决策主体；把“老板不同意”笼统译成 «компанія відмовила» 会改变原话中的权力关系和责任分配。

责任主体的呈现本身也是礼貌问题。在乌克兰语及其他欧洲制度性话语中，拒绝有时被概括为 «компанія вирішила» 或 «такі правила»，责任因而归于抽象机构；在本文考察的汉语商务话语中，决定则常落实到“老板”“领导”“财务”等具体环节。这并不一定是在追究真正的责任人，而可能是在保护当前说话者、维持关系并维护集体利益。翻译若任意上移或下移责任主体，便可能改变原话的礼貌效果。该差异应被理解为特定语境中的交际倾向，而非东西方文化之间的绝对对立。

第四类是提出条件或替代方案。“这个不行，要不换一个方案”可译为 «Цей варіант не підійде, можливо, розглянемо інше рішення»；“如果增加数量的话，可以考虑”可译为 «Якщо збільшити кількість, це можна розглянути»；“除非修改付款条件”则表示不满足该条件时原建议将被拒绝。提出替代方案可以缓和拒绝并维持协商，但译者仍需判断该方案是否具有实际可行性。

上述形式与推迟答复、说明理由、援引外部因素、提出替代方案和附条件接受等策略相对应（Liao & Bresnahan, 1996）。乌克兰语翻译可采用语用对等、语境替换、视角转换和解释性翻译。译文应保留拒绝的实际明确程度、礼貌性缓和手段及原话所指明的责任主体。译者的任务不是把所有隐含拒绝改写为直接拒绝，而是帮助受众在具体跨文化语境中正确理解其功能（Liddicoat, 2016）。

综上，汉语言语礼仪中的间接拒绝通过一系列相互关联的语用策略实现。翻译困难主要出现在形式上不明确的话语实际上已终止讨论，或拒绝被呈现为不受说话者控制的决定时。“没办法”尤其具有代表性，其意义只能结合语境判断。恰当的翻译不仅要传达词典意义，还应再现其礼仪功能、责任分配与实际拒绝力度。

参考文献

- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511813085>
- Chen, R. (2023). *Chinese politeness: Diachrony, variation, and universals in politeness theory*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781009281201>
- Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14(2), 237–257.
[https://doi.org/10.1016/0378-2166\(90\)90082-O](https://doi.org/10.1016/0378-2166(90)90082-O)
- Liao, C.-C., & Bresnahan, M. I. (1996). A contrastive pragmatic study on American English and Mandarin refusal strategies. *Language Sciences*, 18(3–4), 703–727.
[https://doi.org/10.1016/S0388-0001\(96\)00043-5](https://doi.org/10.1016/S0388-0001(96)00043-5)
- Liddicoat, A. J. (2016). Intercultural mediation, intercultural communication and translation. *Perspectives*, 24(3), 354–364.
<https://doi.org/10.1080/0907676X.2014.980279>

孔子学院对推动乌克兰中文教育的发展发挥积极作用

董雪松

基辅国立语言大学

随着中乌两国在教育、文化、经贸等领域交流不断发展，中文教育在乌克兰的影响力逐渐扩大。作为国际中文教育和中外人文交流的重要平台，孔子学院在乌克兰中文教育的发展过程中发挥了积极作用。自乌克兰孔子学院建立以来，孔子学院不仅为乌克兰高校和社会公众提供了更加多样化的中文学习机会，而且通过教师培养、教材建设、汉语水平考试、文化活动以及学术交流等方式，推动了乌克兰中文教育体系的逐步完善。

一、扩大中文教育的社会覆盖面

孔子学院对乌克兰中文教育最直接的贡献之一，是扩大了中文教育的社会覆盖范围。传统中文教育主要集中在少数高校的东方学、语言学和汉学专业，而孔子学院通过开设不同层次和不同类型的课程，使中文学习逐渐从专业教育向大众教育延伸。以基辅国立语言大学孔子学院为例，其课程覆盖儿童、青少年、大学生、社会工作人员以及退休人员等不同群体，并设置初级、中级、高级汉语课程以及HSK、HSKK各个级别辅导、实用汉语、企业管理人员培训等课程。这种多层次的课程体系降低了中文学习的门槛，使不同年龄、不同职业和不同学习目的的人都能够接触中文。由此，中文逐渐从少数专业学生学习的语言发展为乌克兰社会公众可以选择的外语之一。

二、促进乌克兰高校中文专业建设

孔子学院不仅承担语言教学任务，同时也对高校中文专业的发展产生了积极影响。通过与中国高校开展合作，孔子学院可以在课程设置、教材使用、教学方法以及师资培养等方面为乌克兰高校提供支持。孔子学院曾参与《快乐汉语》《跟我学汉语》《新实用汉语课本》等教材的乌克兰语翻译和改编工作，并开展中文教学和中国学研究。教材本土化对于乌克兰中文教育具有重要意义。与此同时，孔子学院还促进了中文课程体系的规范化。乌克兰部分高校逐渐增加了中文选修课，并在课程大纲、教学计划等方面得到进一步规范。

三、加强中文师资培养

教师是中文教育发展的核心因素之一。孔子学院通过中外教师合作、教师培训和教学研修等方式，为乌克兰中文教育培养了一批教学人员。孔子学院的师资通常包括中国教师、志愿者教师以及当地教师，这种多元化的师资结构具有一定优势。近年来，乌克兰中文教师培训也逐渐形成专业化、持续化的发展趋势。2026年的基辅国立语言大学举办的乌克兰中文教师高级研修班已经成为当地中文教学和学术交流的平台之一，研修内容涉及语言教学、跨文化传播等主题。因此，孔子学院不仅是在“教中文”，同时也在一定程度上推动乌克兰本土中文教师队伍建设，为中文教育的可持续发展创造条件。

四、推动语言教学与中国文化教育相结合

语言与文化密不可分。单纯学习语法和词汇并不能使学习者真正理解一种语言背后的文化意义。因此，孔子学院在乌克兰开展中文教育时，通常将语言课程与中国文化活动结合起来。书法、剪纸、茶文化、中国传统节

日、武术、音乐、舞蹈以及中国历史文化讲座等活动，为乌克兰学生提供了接触中国文化的机会。这些文化活动扩大了中文教育的社会影响，使没有正式学习中文的人也有机会了解中国文化。

五、建立中文学习与国际交流的平台

孔子学院还为乌克兰学生提供了参与国际中文教育活动和赴华学习的机会。通过汉语水平考试、汉语桥比赛、奖学金项目以及中国高校交流等形式，学生能够将课堂学习与实际交流联系起来。这些机制形成了从“学习中文”到“参加考试”、从“课堂学习”到“国际交流”、从“语言学习者”到“专业人才”的发展路径，从而增强了学生学习中文的持续动力。

六、促进中文教育的区域发展

孔子学院的发展还推动了中文教育从乌克兰首都和少数大城市向其他地区扩展。过去乌克兰中文教育主要集中在基辅以及部分大型城市，而随着孔子学院及相关教学点的发展，中文课程逐渐进入乌克兰其他地区的高校和教育机构。例如乌克兰西部的高校和基辅的部分高校，中小学陆续开办了中文教学点，扩大了中文教育的范围。

七、在特殊时期推动中文教育方式创新

近年来，乌克兰社会面临特殊的教育环境，传统的线下教学受到明显影响。在这种情况下，部分孔子学院开始更加重视远程教学和数字化教学资源。例如，基辅国立语言大学孔子学院和哈尔科夫国立大学孔子学院目前以在线方式开展中文课程，提供从零基础到高级阶段的不同等级课程。乌克兰中文教育未来可以进一步发展线上线下相结合的混合式教学模式。

总体而言，孔子学院在乌克兰中文教育发展过程中发挥了多方面的积极作用。首先，它扩大了中文教育的社会覆盖面，为不同年龄和职业群体提供了学习中文的机会；其次，它通过教材建设、课程体系和师资培训推动乌克兰高校中文教育逐步专业化；再次，通过语言教学与中国文化活动相结合，孔子学院增强了乌克兰社会对中国语言和文化的了解；此外，汉语水平考试、“汉语桥”比赛、奖学金和国际交流项目也为乌克兰学生提供了继续学习和发展的机会。

值得注意的是，乌克兰中文教育的发展并不能仅仅依靠孔子学院完成。未来应进一步加强乌克兰高校自身中文专业建设，提高本土教师培养能力，开发更加符合乌克兰学习者特点的教材和课程，同时充分利用数字教育技术，建立更加稳定和多元化的中文教育体系。

因此，从长远来看，孔子学院的积极作用不仅在于扩大中文学习者数量，更重要的是促进中文教育的体系化、专业化和本土化发展。通过乌中双方高校、教师和学术机构的持续合作，可以进一步推动中文教育成为乌克兰多语教育和跨文化交流的重要组成部分。

全球变革背景下国际中文教育的现代化转型—— 以乌克兰中文教育实践为例

朱泾涛

法学博士，语言学副博士，副研究员，天津外国语大学

史亚军

法学博士，教授，天津外国语大学

基辅国立语言大学

近年来，全球教育体系正在经历由数字化向智能化发展的深刻变化。互联网技术、人工智能、大语言模型以及数字教育平台不断进入语言教学领域，使传统以固定课堂、纸质教材和教师单向讲授为主要特征的教学模式发生明显变化。国际中文教育作为语言教育与跨文化交流的重要组成部分，同样面临新的发展机遇与挑战。

2025年，中国教育部、国家语言文字工作委员会和中央网信办联合发布《关于加强数字中文建设 推进语言文字信息化发展的意见》，明确提出以集成化、智能化和国际化为导向推进数字中文建设，并提出推动全球中文学习平台、中文联盟平台等建设，以提升国际中文教育的能力和水平。

2026年发布的《“人工智能+教育”行动计划》进一步提出推动人工智能与教育全要素融合、全过程贯通和全场景覆盖，促进知识传授与能力培养、技术应用与人文关怀相统一。

因此，当前国际中文教育面临的核心问题已经不仅是“如何利用技术开展中文教学”，而是如何在全球变革背景下重新构建国际中文教育的教学模式、课程体系和人才培养机制。

二、国际中文教育现代化转型的主要特征

（一）教学空间由实体课堂向虚实融合转变

数字技术的发展首先改变了国际中文教育的教学空间。传统中文教学主要依赖教师、学生和教材在同一课堂中的面对面互动，而在线教学和混合式教学使教师和学习者能够突破地域限制进行教学活动。

对于国际中文教育而言，这一变化具有特殊意义。中文学习者分布在世界不同国家和地区，学习时间、学习目的和学习条件存在较大差异。数字平台能够在一定程度上突破地域限制，为学习者提供更加灵活的学习方式。

（二）教学资源由传统教材向数字化和智能化资源转变

现代中文教学资源也正在发生变化。传统教材仍然是语言教学的重要基础，但数字平台能够提供视频、音频、互动练习、在线测试、语料库和人工智能生成内容等多种资源。

2026年，中国智慧教育公共服务平台进一步升级，并推出面向全球中文学习者的“爱中文”学习社区。该平台整合国际中文教育知识图谱和专业语料资源，并提供个性化内容推荐、智能教案生成和人工智能工具等功能。

这表明，国际中文教育正在由“教材中心”逐渐向多模态数字资源和学习者数据驱动的模式发展。

三、人工智能推动国际中文教育模式创新

生成式人工智能是当前国际中文教育现代化转型中最值得关注的因素之一。

人工智能可以应用于词汇和语法练习、文本生成、语言纠错、口语模拟、翻译辅助、学习反馈以及个性化学习资源生成等多个环节。对于中文学习者而言，人工智能能够提供更加频繁和即时的语言实践机会。

例如，学习者可以通过人工智能模拟商务谈判、旅游交流、学术讨论等真实情境，在互动过程中提高中文综合运用能力。对于教师而言，人工智能则可以辅助教学设计、教材开发、练习生成和学习情况分析。与此同时，人工智能也带来了新的问题。人工智能生成内容可能存在语言错误、文化误读和事实偏差，尤其是在涉及中国文化、社会习俗以及跨文化交际的内容时，更需要教师进行专业判断。

因此，人工智能不应被理解为教师的替代者，而应成为教师专业工作的辅助工具。2026年的相关研究也指出，国际中文教育正在从语言知识图谱向师生素养图谱、从通用大模型向专业领域大模型、从自动评分向智能评改发展，技术应用正在由单一工具使用转向多技术协同融合。由此可见，未来国际中文教育更可能形成“教师+学习者+人工智能”协同发展的教学模式。

四、乌克兰中文教育实践中的数字化转型

乌克兰的中文教育实践为观察国际中文教育现代化转型提供了具有代表性的案例。基辅国立语言大学孔子学院在特殊条件下开展远程中文教学，使中文学习能够突破传统教学空间的限制。根据相关项目资料，远程教学项目持续开展期间，课程主要包括HSK、HSKK考试辅导以及儿童中文课程，并采用线上平台开展教学活动。

这一实践表明，远程教学并不仅仅是传统课堂的线上复制，而是一种需要重新组织师资、课程、平台、教学资源和质量保障体系的教育模式。同时，乌克兰特殊条件下的中文教育也面临电力供应、网络稳定性、教师和学习者稳定性等问题。相关项目资料显示，这些因素直接影响远程教学的连续性和互动效果。因此，乌克兰的实践说明，数字化教学不仅具有提高教育资源可及性的功能，还具有保障语言教育连续性和增强教育体系韧性的重要作用。

五、从“语言教学”向“综合能力培养”转变

国际中文教育现代化不仅表现为教学技术的变化，更重要的是人才培养目标的变化。

随着中文在国际商务、教育、旅游、翻译、国际交流等领域的使用不断扩大，学习者对中文的需求已经从一般语言知识逐渐转向专业化和实践化。

因此，未来国际中文课程应更加重视真实语言环境中的综合能力培养。例如，可以通过商务交流、文化项目、翻译实践、模拟谈判和跨文化交际任务等方式，使学习者在真实或模拟情境中使用中文。未来国际中文教育应以学习者需求为中心，以数字化和人工智能为重要技术支撑，以语言能力和跨文化交际能力培养为核心，通过教师、学习者与智能技术之间的协同，构建更加开放、智能、灵活和具有教育韧性的国际中文教育体系，从而更好地适应全球变革背景下语言教育和跨文化交流的新需求。

Організаційний комітет конференції:	3
Сорокін С. В. ВІД СПІВЧУТТЯ ДО КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ: КОНСТРУЮВАННЯ СОЛІДАРНОСТІ З ПАЛЕСТИНОЮ В ТЕЛЕГРАМ-ДИСКУРСІ РЕДЖЕПА ТАІПА ЕРДОГАНА.....	4
Vasko R. V. DIVERSITY VS. CENTRALITY OF THE LANGUAGE: A CASE FOR ARABIC	6
Аліменко О. С. МІФОЛОГІЧНІ МОТИВИ У КОРЕЙСЬКИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ ЕПОХИ ЧОСОН.....	9
Андрущенко О. Ю. МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛІЗМУ Осьмачко О. С. ТА КОЛЕКТИВІЗМУ В АНГЛІЙСЬКІЙ І КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ.....	11
Бабич М. А. ОРІЄНТАЛЬНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ПОЛЬСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ.....	13
Балюк М. В. СИНОНІМІЯ В АРАБСЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ НЕПРАВДИ	16
Бевз А. Є. КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ ЯПОНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ПРО УКРАЇНУ....	18
Бєляєва В. Р. ФОРМУВАННЯ СОЦІОПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ ..	20
Бондар М. В. ОСВІТНІ ПОДКАСТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ (B1-B2).....	22
Бондаренко Д. П. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАНСАЙСЬКОГО ДІАЛЕКТУ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ	24
Брівка В. В. ВПЛИВ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ЛЕКСИКУ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ.....	27
Буток В. В. СПЕЦИФІКА ФОНЕТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ.....	29
Буць Д. В. ТОПОНІМІКОН СУЧАСНОЇ ТУРЕЧЧИНИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	32
Бучак А. Є. РОЛЬ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ЗАСВОЄННІ ЛЕКСИКИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО HSK 3-4	34
Валігура О. Р. КРОС-КУЛЬТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ: СОЦІОФОНЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	36
Ван Цзіньлін НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	39

Васильчук В. М.	ІСТОРИЧНА ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА КИТАЮ ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ... 41	41
Веретіна А. А.	МОВНІ СТРАТЕГІЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТИВНОГО ПЕРЕКЛАДУ В ТУРЕЦЬКОМУ Е-КОМЕРЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ..... 43	43
Вознюк Г. А.	ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ У РОМАНІ КАКУТИ МІЦУЙО «БУДИНОЧОК НА ДЕРЕВІ» .. 45	45
Волохач Д. Т.	ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ МЕТАФОРИЗАЦІЇ У КЛАСИЧНОМУ КИТАЙСЬКОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТРАКТАТУ «МИСТЕЦТВО ВІЙНИ» СУНЬ ЦЗИ)..... 48	48
Вороніна С. В.	СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ..... 50	50
Гапонова П. Б.	ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЕВОЇ ПОВЕДІНКИ КОРЕЙСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ..... 52	52
Геворгян К. Л.	ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦЯ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ..... 54	54
Гедін М. С.	КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ПАРАЛЕЛІ 56	56
Герасімова І. А. Далте О. Ю.	КОНЦЕПТ «ДИТИНСТВО» У «ПОЛІТИЦІ» АРИСТОТЕЛЯ ТА ЙОГО РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ У ШОУПЕН (1983) . 58	58
Гирюшта Д. С.	ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЛЕКСЕМ В АВТОМАТИЗОВАНОМУ ПЕРЕКЛАДІ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ..... 62	62
Голець О. Я.	ДИСКУРСИВНІ ВИМІРИ ВЛАДИ: ЛЕГІТИМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПОРЯДКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ..... 64	64
Гончарова К. І.	ФУНКЦІОНУВАННЯ «ПРАВИЛА ДЕВ'ЯТКИ» В СУЧАСНИХ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕННЯХ..... 66	66
Гордєєв А. В.	ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА КНР ЩОДО НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ 68	68
Григун Ю. О.	ЯВИЩЕ ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЇ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ (НА ПРИКЛАДІ УГК (УСТАЛЕНИХ ГРАМАТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ))..... 70	70
Гриценко І. Ю.	ПЕРЕКЛАД КОРЕЙСЬКИХ МІФОЛОГІЧНИХ РЕАЛІЙ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ..... 72	72
Грищук П. М.	ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В СУЧАСНУ К-РОР ІНДУСТРІЮ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ..... 74	74

Губень А. О.	ДЖЕРЕЛА МОВНОЇ ГРИ ТА ПЕРЕКОНЛИВИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЛАМБУРУ В ЯПОНСЬКІЙ РЕКЛАМІ	76
Даліда А. В.	ПРАГМАТИЧНА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ У ПЕРЕКЛАДІ ПЕРСЬКОГО فراعته (TA'ĀROF) УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	78
Далте О. Ю.	ІДЕОЛОГІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» У ВІТАЛЬНІЙ ПРОМОВІ ГОЛОВИ КНР СІ ЦЗІНЬПІНА.....	80
Данилюк С. Р.	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ НОВЕЛИ О.ГЕНРІ «ОСТАННІЙ ЛИСТОК»)	82
Діброва В. О.	МЕРОНІМІЧНІ ЛОКАТИВИ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ: ТИПІЗАЦІЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	84
Довженко В. С.	КОРЕЙСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ	86
Довженко В. С.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	88
Долженко А. О. Жукова К. Є.	ЗОРОВИЙ КОНТАКТ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ПОРТРЕТІВ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ МО ЯНЯ «КРАЇНА ВИНА»	91
Дрига І. М.	ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ТУРЕЦЬКИХ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЦІВ II ПОЛ. XX СТ.....	93
Дрига І.-В. А.	СТРУКТУРА ОПИСУ МАТЕРИКОВОЇ УКРАЇНИ У СЕЯХАТНАМЕ ЕВЛІІ ЧЕЛЕБІ.....	96
Дрозд Д. А.	ТРУДНОЩІ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ КИТАЙСЬКИХ КАЗОК У ПЕРЕКЛАДІ	98
Дролюк А. О.	АРАБСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: СТРАТЕГІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ	101
Дубанович У. М.	СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ОСМАНОТУРЕЦЬКИХ РЕАЛІЙ У ТУРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ МУЗЕЙНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ...	102
Євченко Д. С.	ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МІФОЛОГЕМ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З КОРЕЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ..	104
Єрмакова Д. С.	СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ КАЗЦІ «ПАСТУХ І ТКАЛЯ»	106
Єфімова О. І.	ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНОМУ ЯПОНОМОВНОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ДОПИСІВ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ X).....	108

Єфремов Д. П.	ПРИРОДА КИТАЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ: МІЖ ПАЦИФІЗМОМ, ДЕФЕНСИВНІСТЮ ТА REALPOLITIK .	110
Залізко А. С.	СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ В ТЕКСТАХ ЯПОНСЬКИХ ПІСЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНШИЗИ THE IDOLM@STER)	113
Ісмаїлова Л. Л.	ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ СИСТЕМ СХОДУ ТА ЗАХОДУ: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМНОГО ЗБАГАЧЕННЯ	115
Калінін В. С.	ПРОСОДИЧНІ, ПРОКСЕМІЧНІ ТА КІНЕСИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВИ ВОРОЖНЕЧІ В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	118
Калінчук Т. В.	«ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ЗМІШАНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	120
Кан Д. С.	СТРУКТУРНА КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЙНА МОДЕЛЬ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ФАКУЛЬТЕТІВ СХІДНИХ МОВ	123
Карпенюк О. С.	КРОС-КУЛЬТУРНЕ РОЗУМІННЯ МИРУ СЕРЕД МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ	125
Кібенко Є. С.	ЛЕКСИЧНІ СКОРОЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ МОВНОЇ ЕКОНОМІЇ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ ЦИФРОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	127
Кіктенко В. О.	ЦИФРОВІ БАЗИ АКАДЕМІЧНИХ РЕСУРСІВ У КИТАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І МЕТОДОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОШУКУ	129
Кіріковська А. А.	ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ МОВНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯПОНСЬКИХ МАРГІНАЛЬНИХ СУБКУЛЬТУР	132
Козлов Ю. І.	КОНОТАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗМЕНШУВАЛЬНО- ПЕСТЛИВИХ ФОРМ РОДИННИХ ТЕРМІНІВ У ТУРЕЦЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ	134
Козубенко М. О.	РЕЛІГІЙНЕ ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ НІХОНДЖІНРОН У НІХОНКЬО	136
Коломоєць Ю. Л.	ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ФОНЕТИКИ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	138
Комарницька Т. К.	ЧАСТОТНІСТЬ ВИГУКУ ЯК ХАРАКТЕРНИЙ МАРКЕР МОВИ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯПОНІЇ	140
Комісаров К. Ю. Боришполець Ю. В.	ІНВЕРСІЯ В ЯПОНСЬКОМУ СИНТАКСИСІ: ВІД РИТОРИЧНОЇ ФІГУРИ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ (ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)	142

Кононенко В. Г.	ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРАБСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ІДІОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	144
Копчак О. І.	ДИГЛОСІЯ В СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ	146
Корчак А. С.	РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ЯПОНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	149
Котляр А. С.	ЗІСТАВНО-ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ПРИСЛІВ'ІВ ТА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АЛЖИРСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ АРАБСЬКОЇ МОВИ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	151
Котова Я. О.	СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ АРАБОМОВНИХ ЗМІ ПРО ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ СЬОГОДЕННЯ	154
Коцюба С. В.	ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗІВ КОРЕЙСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ХХІ СТОЛІТТЯ)	156
Кравець О. І.	ВТОРИННА УСНА АДАПТАЦІЯ МЕРЕЖЕВОЇ ЛЕКСИКИ В ЯПОНСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ	158
Краснов Є. С.	ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	160
Красовська Ю. П.	ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СТАНДАРТІВ НАТО ЯК МІЖКУЛЬТУРНИЙ ВИКЛИК: ДОСВІД ТУРЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ	162
Кривоніс М. І.	МУЛЬТИМОДАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В МИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ: КРОС-ЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ПРАГМАСЕМІОТИЧНИЙ АНАЛІЗ (НА МАТЕРІАЛІ КИТАЙСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	165
Кривонос А. П.	НЕСТАНДАРТНІ ЧИТАННЯ КАНДЖІ ЯК ЗАСІБ СТИЛІСТИЧНОЇ ЕКСПРЕСІЇ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	167
Ксеник К. І.	ОКАЗІОНАЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЯК ЗАСІБ АВТОРСЬКОЇ МОВОТВОРЧОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ ЛІ САНА «КРИЛА»).....	169
Кулик В. О.	ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ КНДР В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ.....	171
Куртов Я. О.	ЗРОСТАННЯ ПОПУЛЯРНОСТІ КАГАНІЗМУ В ІЗРАЇЛІ НА ТЛІ ПЕРШОЇ ЛІВАНСЬКОЇ ВІЙНИ	174
Кучай О. В.	МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ В ТУРЕЧЧИНІ	176
Лазоренко О. Є.	ЯВИЩЕ АБРЕВІАЦІЇ В АРАБСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ ТА СПОСОБИ АДАПТАЦІЇ.....	178

Лебедєва І. М.	РОЗВИТОК МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ У РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ	181
Леонов Д. В.	ЕВОЛЮЦІЯ ІМІДЖУ ТА РЕКРУТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ СИЛ САМООБОРОНИ ЯПОНІЇ	183
Леонов Д. В.	ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ БУДДИЗМУ НІЧІРЕНА У СОКА ҐАККАЙ	185
Лещенко О. В.	ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ТВОРЧА КИТАЙСЬКА МОВА»: РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	187
Литвинко А. В.	ПРАВОВИЙ КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ	189
Луцишина В. О.	ЯПОНСЬКІ МОВНІ ЗАПОВНЮВАЧІ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВНОГО БАР'ЄРУ: РОЛЬ ІКТ	192
Мазєпова О. В.	ВИКЛАДАННЯ ПЕРСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА США: ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ	194
Макєєва А. В.	ЯПОНСЬКА КАЛІГРАФІЯ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІЕРОГЛІФІЧНОЇ ЛЕКСИКИ	196
Малинюк І. В.	КОРПУСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КОЛОКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-КИТАЙЦІВ: АЛГОРИТМ ВІДБОРУ КОЛОКАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСІВ ВСС ТА CCL	198
Маслова К. Ю.	РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯПОНСЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ КОДІВ У ВІЗУАЛЬНОМУ ОФОРМЛЕННІ ГРИ SILENT HILL F.	200
Медовкіна М. В.	ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІСТИЧНИХ ВИСЛОВІВ У СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ	202
Менделенко К. І.	ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ДАОСИЗМУ В КИТАЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	204
Менчинська У. Ю.	РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ У ПРОЗІ ПАК ВАНСО: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	208
Мервінська Н. С.	СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ ВАСЕЙ-ЕЙГО В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ	209
Мінєнкова Н. Є.	ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ НАЗВ МЕШКАНЦІВ КРАЇН АЗІЇ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ.	212
Мітіна Є. О.	ПРАГМАТИЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗНАЧЕННЯ ПОЛІСЕМІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	214
Моїсеєнко Д. О.	ВІД МУДАН ДО АІ-САДЖУ: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИВІНАЦІЙНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В СУЧАСНІЙ ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ	217

Наріманова Ж. Н.	ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ 心 (XĪN) У КИТАЙСЬКОМУ БУДДИЗМІ	219
Науменко С. С.	ФОНОІДЕОГРАФІЧНІ СТРУКТУРИ ТИПУ «ЛІВОРУЧ КЛЮЧ – ПРАВОРУЧ ФОНЕТИК» ЯК ДОМІНАНТНА ТЕНДЕНЦІЯ ЕВОЛЮЦІЇ КИТАЙСЬКОГО ПИСЬМА	221
Наумова Ю. С.	ПОДОЛАННЯ МОВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СХІДНИХ МОВ	222
Неборак Я. О.	МОВА ЯК ПОСЕРЕДНИК МІЖ РЕЛІГІЯМИ: АДАПТАЦІЯ ПОНЯТЬ «БОГ», «ГРІХ» І «СПАСІННЯ» В КОРЕЙСЬКОМУ КАТОЛИЦИЗМІ.....	224
Нечипоренко І. В.	ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ АГЕНТІВ У СУЧАСНІЙ СТАНДАРТНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ	226
Нечитайло І. М.	ПРОБЛЕМИ ЕТИМОЛОГІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНІЗМІВ У КРИМСЬКОТАТАРСЬКІЙ МОВІ	228
Образцова Т. В.	ОБРАЗНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТОПОНІМІВ В АРАБОМОВНИХ ЗМІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	230
Олійник О. М.	КУЛЬТУРНІ ІНІЦІАТИВИ КИТАЮ В УМОВАХ ПОЛІТИКИ «РЕФОРМ ТА ВІДКРИТОСТІ».....	232
Олійник Ю. Р.	ПОДОЛАННЯ ЄВРОПОЦЕНТРИЗМУ У СУЧАСНИХ СХОДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: СПАДЩИНА ЕДВАРДА САЇДА	235
Омелянюк В. Р.	ПЕРЦЕПТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В ЯПОНСЬКОМУ МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	237
Охріменко В. О.	СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕДУПЛІКАЦІЇ В СИСТЕМІ КОРЕЙСЬКИХ ОНОМАТОПЕЇЧНИХ СЛІВ.....	239
Охріменко М. А.	КУЛЬТУРНІ КОДИ ЕМОЦІЙ У ПЕРСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: СОМАТИЧНІ, ПРИРОДНІ ТА САКРАЛЬНІ ОБРАЗИ.....	241
Охріменко Т. В.	СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У ЗАХІДНІЙ І СХІДНІЙ МОВНО- КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЯХ	243
Павленко О. С.	ХУДОЖНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРЕЙСЬКИХ ІНІЦІАЦІЙНИХ РИТУАЛІВ У ЛІТЕРАТУРІ XX–XXI СТОЛІТЬ	245
Павлик О. М.	ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ДРАКОНА В КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ	247
Палатовська О. В.	КИТАЙСЬКЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ «ФЕНШУЙ / ФЕН-ШУЙ» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: КОРПУСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	249

Педан Н. В.	ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ.....	251
Петрова Ю. І.	ПЕРЕКЛАД ІСТОРИЗМІВ ІЗ АРАБОМОВНОЇ ХРОНІКИ XVII СТОЛІТТЯ.....	253
Пилипчук А. О.	КАОМОДЖІ ЯК ЗАСІБ ПАРАГРАФЕМНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЯПОНСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ.....	255
Підвойний В. М.	ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО КРИМОТАТАРОЗНАВСТВА: ВИТОКИ, ПРОБЛЕМАТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ.....	257
Підченко Н. О.	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХАНЧА-ЛЕКСИКИ В ЗАГОЛОВКАХ КОРЕЙСЬКИХ НОВИН	259
Пілик В. В.	МОВНА ГІБРИДИЗАЦІЯ В ТУРЕЦЬКОМУ КОРПОРАТИВНОМУ ДИСКУРСІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН «PLAZA DİLİ»	261
Піонтківська С. П.	СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ ПРОЗИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	264
Піщугіна В. Ю.	ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ 可能、会 ТА 应该 У СУЧАСНОМУ КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ- ДИСКУРСІ.....	266
Поварчук О. А.	ПРИНЦИП 面子 («ОБЛИЧЧЯ») ЯК ЧИННИК ВИБОРУ ЕМОТИВНИХ СТРАТЕГІЙ У КИТАЙСЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ.....	268
Погоня Р. Б.	СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ ЧОТИРЬОХІЕРОГЛІФІЧНИХ ІДІОМ (四字熟語) В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ.....	270
Подзигун А. С.	ПРОЕКТ «HELLO, YAPONIYA! UKRAINE» ЯК ІНСТРУМЕНТ УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	272
Поліщук І. Д.	АЛГОРИТМИ АВТОМАТИЧНОГО ВИДІЛЕННЯ ТОПІК-КОМЕНТАРНОЇ СТРУКТУРИ КИТАЙСЬКОГО РЕЧЕННЯ ЗАСОБАМИ PUTHON	274
Полозок Д. С.	РИТУАЛІЗОВАНІ МОВЛЕННЕВІ АКТИ ЯК МАРКЕРИ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ НОРМ У ТУРЕЦЬКОМОВНІЙ АНІМАЦІЇ	276
Приметова О. О.	РЕЛІГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СХІДНІЙ АЗІЇ.....	278
Пророченко Н. О.	СУСПІЛЬСТВО 5.0: ЯПОНСЬКА МОДЕЛЬ МАЙБУТНЬОГО МІЖ ТЕХНОЛОГІЯМИ ТА ГУМАНІЗМОМ.....	280

Пузій М. О.	РОЛЬ ЯПОНІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	283
Реутов Є. А. Мілібаєва Г. М.	ХУМО/ХУМАЙ, ХАН ТЕНГРІ ТА ІНШІ ДОІСЛАМСЬКІ ЕЛЕМЕНТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ	285
Рибалкін В. С.	ПАНАРАБІЗМ: ІСТОРІЯ, ІДЕОЛОГІЯ, РЕАЛЬНІСТЬ.....	288
Рибалкін С. В.	ВІЙНА У ПРОЗІ САМАР ЯЗБЕК.....	290
Родзінська О. Ю.	СПЕЦИФІКА НОМІНАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ЯПОНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ.....	292
Руда Н. В.	ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ТРУДНОЩІ АНАЛІЗУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ.....	295
Руденок О. О.	МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ...	297
Русакова К. О.	РЕКОНСТРУКЦІЯ ДОРОСЛОГО ДОСВІДУ В ПРОЦЕСІ САМОПЕРЕКЛАДУ АВТОБІОГРАФІЇ АДЕЛІН ЕН МА «FALLING LEAVES: THE TRUE STORY OF AN UNWANTED CHINESE DAUGHTER»	299
Руснак О. Д.	СПЕЦИФІКА ФУНКЦІЮВАННЯ СЛІВ КИТАЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ.....	302
Рязанцева Д. О.	ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ.....	303
Салівон Д. О.	СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКИХ СУФІКСАЛЬНИХ ЗВЕРТАНЬ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ МАНГИ.....	306
Самойлов Є. О.	КОНЦЕПТ ВІЙНИ (战争) У «ДАО ДЕ ЦЗІН»(道德经) ТА ЙОГО ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРІЇ У-ВЕЙ (無 為), ЦЗИЖАНЬ (自然) ТА ЦИ (慈).....	308
Сарахман О. О.	ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕЛИКОГО ШОВКОВОГО ШЛЯХУ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ	310
Сєрова А. О.	МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ТА КУЛЬТУРНО СПЕЦИФІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ЛОКАЛІЗАЦІЇ КИТАЙСЬКИХ ВІДЕОІГОР (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОГРИ «BLACK MYTH: WUKONG»)	312
Сидяченко Н. Г.	МАНІХЕЙСЬКА СЕМАНТИКА У ПОЕЗІЇ ЧЕСЛАВА МІЛОША	315
Смик М. І.	М'ЯКА СИЛА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ ТА ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ	317

Солошенко Є. Ю.	АНГЛО-АРАБСЬКЕ ПЕРЕМИКАННЯ МОВНИХ КОДІВ	
Рибалкін В. С.	В АВІАЦІЙНОМУ РАДІООБМІНІ	318
Спасіченко І. О.	МУЗЕЙ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В	
	ПЕКІНІ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ	
	У КИТАЇ.....	320
Спіріна М. А.	ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ХРИСТИАНСТВА: ВЗАЄМОДІЯ	
	З КОНФУЦІАНСЬКИМ КУЛЬТОМ ПРЕДКІВ У КОРЕЇ.....	322
Струмецький І. І.	ФРАЗЕОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІГОР У ЯПОНСЬКІЙ	
	ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ	324
Таха Я. А.	АРАБСЬКО-ІСЛАМСЬКІ МОТИВИ У МОВНОМУ	
	ТА КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ «ДЮНИ» ФРЕНКА	
	ГЕРБЕРТА	327
Тертерян М. А.	ЕКОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	
	КИТАЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	329
Тиха С. І.	ОРІЄНТАЛЬНІ МОТИВИ У СУЧАСНІЙ ПОЛЬСЬКІЙ	
	ПОПУЛЯРНІЙ МУЗИЦІ.....	331
Тищенко О. О.	ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХІДНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО	
	ОБ'ЄКТИВІЗМУ В ЯПОНІЇ ЕПОХИ МЕЙДЖІ.....	334
Тімкова Т. М.	ТЕХНОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ГУМАНІТАРНОГО	
	РОЗМІНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКОМУ	
	ПЕРЕКЛАДІ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ	
	ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ.....	336
Толстіка А. Є.	ОРІЄНТАЛІЗМИ У ПОЛЬСЬКІЙ СПОРТИВНІЙ ЛЕКСИЦІ ...	339
Трубіцина О. С.	ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ	
	ПЕРЕКЛАДАЧІВ КНР ЯК ОРІЄНТИР	
	ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ .	341
Урядова В. Д.	КОРЕЙСЬКИЙ ШАМАНІЗМ ЯК МЕХАНІЗМ	
	ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	343
Хамрай О. О.	ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ДЕСЯТКОВОЇ	
	КЛАСИФІКАЦІЇ (УДК) ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ	
	ЄВРЕЙСЬКИХ МОВ.....	345
Харсєєва Д. Д.	ТИПОЛОГІЯ СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ ІЗ	
	ЄДНАЛЬНИМИ СПОЛУЧНИКАМИ В СУЧАСНІЙ	
	КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ.....	347
Хіміч М. М.	ФОРМУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ЯПОНСЬКОГО ТАНЦЮ:	
	РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ.....	349
Чекалін І. С.	ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
Чекаліна М. В.	У МАЙБУТНІХ СХОДОЗНАВЦІВ.....	351
Чернишева С. М.	СЕМАНТИЧНІ ЗМІНИ АНГЛІЦИЗМІВ У ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ	
	К-РОР: ТИПОЛОГІЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ	
	АДАПТАЦІЇ.....	353

Чумак А. Р.	СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ КИТАЙСЬКОГО ГУМОРУ: ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ОМОНІМІЧНИХ КАЛАМБУРІВ ...	355
Шебуняєв О. О.	ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРУ В ТУРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ БІЗНЕС-ПЕРЕГОВОРІВ: МІЖКУЛЬТУРНО- ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	358
Шевченко К. В.	ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ	360
Шевченко Ю. М.,	ПЕРЕКЛАДАЧ МІЖ ДВОМА КУЛЬТУРАМИ: ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-ІРАНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	363
Шепельська І. Ю.	ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ В ЯПОНСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВІД ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ДО ШІ	365
Шлега М. Д.	ВІДОБРАЖЕННЯ АСТРОНОМІЧНИХ ЗНАТЬ І КОСМОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ТРАДИЦІЙНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: МІФОЛОГІЧНИЙ І ФОЛЬКЛОРНИЙ ВИМІРИ	367
Щербаков Я. І.	СТАРОДАВНІ КИТАЙСЬКІ ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ, СВЯТА У РОМАНІ ЦАО СЮЕЦІНЯ «СОН У ЧЕРВОНІЙ ВЕЖІ»: ЛІТЕРАТУРНО-ЛІНГВІСТИЧНА ПАРАДИГМА	370
Юрт К. В.	ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТУРЕЧЧИНИ	372
Ябченко В. Я.	КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ ЧАСУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	374
Янчук О. О.	ПЕРІОДИЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З КРИТИЧНОГО ДИСКУРС-АНАЛІЗУ В КНР	376
Ярова К. О.	ФУНКЦІЮВАННЯ ОНОМАТОПЕЇ У КОРЕЙСЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ	378
Musaieva A. E.	LEXICAL AND CULTURAL FEATURES OF TURKISH FILM TRANSLATION	380
Pavlyk A. V.	THE LEXEME «SECURITY» (安全) IN CONTEMPORARY PRC DIPLOMATIC DISCOURSE: A CONCEPTUAL AND PRAGMATIC ANALYSIS	382
Şıxızadə İ. Ə.	ORXON-YENİSEY ABİDƏLƏRİNİN DİLİNDƏ ƏVƏZLİKLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ (MÜASİR AZƏRBAYCAN DİLİ İLƏ MÜQAYİSƏDƏ)	384
安栋	汉语言语礼仪中的间接拒绝形式及其乌克兰语翻译问题 .	387
董雪松	孔子学院对推动乌克兰中文教育的发展发挥积极作用....	389
朱泾涛	全球变革背景下国际中文教育的现代化转型—— 以乌克兰中文教育实践为例	391

Комп'ютерна верстка та дизайн – *Олена Григоренко*

Підписано до друку 01.09.2026 р. Формат 60×84 1/16
Спосіб друку цифровий. Обл.-вид. арк. 52,23. Умовн. друк. арк. 52,34
Наклад 100. Зам. № 26-060

Видавничий центр КНЛУ
Свідоцтво: серія ДК 1596 від 08.12.2003 р.

Віддруковано: ТОВ “Видавництво Ліра-К”
Свідоцтво № 8539, серія ДК.
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net

*Пізнання іншого –
це шлях до розуміння світу*

03150, Україна, м. Київ,
вул. Велика Васильківська, 73

<https://www.knlu.edu.ua/>

knlu@knlu.edu.ua

+38 (044) 287-33-72

